

William MacDonald

KOMENTARI NOVOGA ZAVJETA

s priložima Arta Farstada

PRVI SVEZAK

Matej – Ivan

EUROLIBER

Zagreb 1997.

Izvornik: **Believer's Bible Commentary, New Testament**

Copyright © 1990 by William MacDonald

Copyright © 1997. za hrvatsko izdanje: **EUROLIBER**, Zagreb

Nakladnik: **EUROLIBER**, Zagreb, Marulićev trg 17

Za izdavača: Ivan Vrtarić

Prijevod: Mirjana Paić-Jurinić

Redaktura i prijelom: Ivan Vrtarić

CIP – Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i sveučilišna knjižnica, Zagreb

UDK 22 . 07

MACDONALD, William

Kometari Novoga zavjeta / William MacDonald ; s prilogima
Arta Farstada ; (prijevod Mirjana Paić-Jurinić) . – Zagreb : Euroli-
ber , 1997. – . – sv. ; 23 cm

Prijevod djela : Believer's Bible Commentary, New Testament

ISBN 953-6423-05-7 (cjelina)

Sv. 1 : Matej – Ivan. – 1997 . – 420 str. : ilustr.

ISBN 953-6423-06-5

I. Novum testamentum (hrv. prijevod)

ISBN 953-6423-05-7 (cjelina)

ISBN 953-6423-06-5

Tisak i uvez: Graphischer Grossbetrieb Pössneck

ISBN 3-89398-380-X (CLV)

Sadržaj

O autoru	6
O uredniku	6
Autorov predgovor	7
Uvodna riječ urednika	7
Kratice	9
Uvod u Novi zavjet	11
Uvod u evanđelja	14
Evandjelje po Mateju	18
Kraljevstvo nebesko	27
Evandjelje	33
Vjernikov odnos prema Zakonu	37
Rastava i ponovna ženidba	39
Post	39
Osvrt o suboti	69
Evandjelje po Marku	141
Evandjelje po Luki	195
Evandjelje po Ivanu	295
Dodatak i zemljovidi	410

O autoru

William MacDonald je cijenjeni biblijski učitelj i autor šezdesetak knjiga objavljenih u SAD i Kanadi. Neke od tih knjiga već su prevedene na mnoge strane jezike.

Za njegovu spisateljsku i učiteljsku sposobnost nisu zaslužne samo svjedodžbe *Tufts College-a* (sada sveučilišta) i *Harvard Business School*, nego izvanredna i potanka poduka koju je primio u različitim zajednicama, kao i njegov život ispunjen marljivim osobnim proučavanjem Biblije.

Nakon što je kao savjetnik radio u *First National Bank of Boston* i od 1942. - 1949. godine djelatno služio u američkoj ratnoj mornarici, prešao je MacDonald na sveučilište *Emmaus Bible School* (sada je to koledž). Ondje je služio od 1947. - 1965. godine. Od 1959. godine bio je ravnatelj te škole.

Od 1965. - 1972. godine radi kao putujući biblijski učitelj i propovjednik. Njegova ga služba nije vodila samo cijelom Sjevernom Amerikom, nego i u Europu i Aziju. Od 1973. godine član je zajedničkog stožera *Discipleship Intern Training* programa u San Leandru, Kalifornija.

Ovaj biblijski komentar Novog zavjeta vrhunac je zavjeta koje je autor kada mu je bilo trideset godina zavjetovao Bogu, to jest da će napisati komentar kojim će, stih po stih, razjasniti cijeli Novi zavjet. Ovaj je komentar stoga plod više od četiri desetljeća proučavanja Biblije, pripremanja za propovjedi i pripremanja za poučavanje.

O uredniku

Arthur Farstad sreo je autora ove knjige dok je bio učenik u *Emmaus Bible School* gdje je kao učenik Williama MacDonalda studirao Bibliju i kršćansko novinarstvo.

Farstad se školovao i na *National Art Academy* u Washingtonu, *Emmaus Bible School*, *Washington Bible College* i *Dallas Theological Seminary*. U Dallasu je magistrirao starozavjetnu teologiju i doktorirao novozavjetnu. U toj je školi pet i pol godina učio grčki.

Sedam je godina bio nakladnik *New King James Bible*, najprije Novog zavjeta potom cijele Biblije koja je revizija tradicionalne engleske *King James Bible* kojom se i danas služe mnogi kršćani u zemljama engleskog govora. Taj ga je rad i doveo do toga da preradi ovaj MacDonaldov komentar prema *New King James Bible*.

Dr. Farstad također je napisao uvode u razne biblijske knjige, poglavito napomene, osobito uz tekst Novog zavjeta. Zajedno s Zane Hodgesom izdao je *Greek New Testament according to the Majority Text*.

Uz to što djeluje kao pisac i nakladnik, Farstad djelatno služi kao propovjednik, uglavnom u Dallasu

Autorov predgovor

Svrha ovih komentara Novog Zavjeta jest pomoći prosječnom kršćaninu da postane ozbiljnim istraživateljem Božje riječi. Bibliju, međutim, ne može nadomjestiti nikakav komentar. Najviše što se od komentara može očekivati jest da razumljivo pojasni općenito značenje, i da potom uputi čitatelja na daljnje proučavanje same Biblije.

Komentari su napisani jednostavnim, ne previše stručnim jezikom. Nisu zamišljeni tako da budu učeni ili duboko teološki. Vjernici uglavnom nisu upućeni u izvorni jezik Starog i Novog zavjeta, no to ih ne lišava praktičnih blagodati Riječi. Uvjeren sam da sustavnim proučavanjem Biblije svaki kršćanin može postati »radnik koji se nema čega stidjeti, koji ispravno razlaže riječ istine« (2 Tim 2,15).

Komentari su jezgroviti, sažeti, i ukazuju na ono što je bitno. Tražeći pomoć u svezi nekog ulomka, čitatelj se ne mora s mukom probijati kroz duge stranice s objašnjenjima. Zbog tempa suvremenog života najvažnije je izložiti istinu u lako probavljivim obrocima.

U bilješkama se ne izbjegavaju teži dijelovi Pisma. U mnogim su slučajevima dana i alternativna objašnjenja, a na čitatelju je da odluči koje najbolje odgovara kontekstu pročitanog i cjelini Biblije.

Nije dostatno samo poznavati Bibliju. Riječ valja i djelatno primijeniti u življenju. Stoga ovi komentari nastoje pokazati kako se Biblija može ozbiljiti u životu Božjega naroda.

Uzme li se ovu knjigu kao samosvrhu, postat će prije zamka negoli pomoć; koristimo li je kao poticaj osobnom proučavanju Svetoga pisma i kao pobudu na odanost Gospodinovim zapovijedima, tada će postići svoj cilj. Nek Sveti Duh, koji je nadahnuo Bibliju, prosvijetli čitateljev duh u prekrasnom nastojanju da Boga upozna kroz Njegovu Riječ.

Uvodna riječ urednika

»Ne podcjenjuj komentare« bio je savjet učitelja Biblije njegovim učenicima u Biblijskoj školi Emmaus u kasnim 1950-im. Ima barem jedan učenik koji te riječi pamti već tri desetljeća. Nastavnik je bio William MacDonald, autor *Komentara Biblije* (*Believers' Bible Commentary*). Učenik je bio urednik, Arthur Farstad, u to doba neiskusni novajlija. Dotad je bio pročitao jedan jedini komentar, knjigu *Na nebesima* (Poslanica Efežanima) Harryja A. Ironsidea. Jednog ga je ljeta Art Farstad kao tiježdžer čitao svake večeri i tako shvatio što je komentar.

Što je komentar

Što je točno komentar i zašto ga ne bismo trebali podcjenjivati? Nedavno je jedan istaknuti izdavač kršćanske literature nabrojio *petnaest* vrsta knjiga vezanih uz Bibliju. Ako neki ne razumiju u čemu se, primjerice, komentar razlikuje od Biblije za proučavanje (Study Bible) ili pak od konkordance (abecednog popisa svih riječi Svetoga pisma), atlasa ili biblijskog rječnika – da navedem samo te četiri vrste – to nas ne treba čuditi.

Komentar *tumači* odnosno daje opaske o tekstu za koje se nada da će biti od pomoći, bilo to stih po stih ili pak ulomak po ulomak. Neki se kršćani podsmjehuju komentarima i vele: »Želim čuti samo živu riječ i čitati samu Bibliju!« To zvuči pobožno, ali nije. Komentar u tiskanom obliku samo iznosi onu najbolju (*i najtežu!*) vrst izlaganja Biblije – poučavanje stih po stih i propovijedanje Božje riječi. Neki su komentari (poput Ironsideovih) gotovo doslovce propovijedi u tiskanom obliku. Povrh toga, najčuvenija izlaganja Biblije svih vremena i na svim jezicima dostupna su na engleskome. Nažalost, mnoga su od njih tako opsežna, tako zastarjela i tako teška da se običan kršćanin obeshrabri, gotovo osjeti poraženim. Zbog toga ovi *Komentari Novoga zavjeta*.

Vrste komentara

Teoretski, komentar bi mogao napisati svatko koga zanima Biblija. Zato postoji čitav spektar komentara, od krajnje slobođnih do vrlo konzervativnih – a između toga dvoga su brojne nijanse u mišljenju. *Komentari Biblije* su vrlo konzervativni: prihvaćaju Bibliju kao nadahnutu i besprijeckornu Božju riječ, koja je posve dostatna za vjeru i djelovanje.

Komentari mogu sezati od vrlo stručnih (potankosti grčke i hebrejske sintakse, na primjer) do vrlo površnih. *Komentari Biblije* su negdje između toga. Potrebne stručne potankosti navedene su uglavnom u bilješkama, ali ozbiljna interakcija s pojedinostima teksta dana je bez izbjegavanja teških dijelova ili primjena koje ih dokazuju. Gospodin MacDonald daje *obilata objašnjenja*. Njegov je cilj pomoći u stvaranju ne samo puke raznovrsnosti onih čiji je zajednički nazivnik kršćani, nego i učenika.

Komentari se razlikuju i u pogledu priпадnosti teološkom usmjerenju – konzervativnom ili liberalnom, protestantskom ili rimokatoličkom, predmilenijskom ili amilenijskom. *Komentari* su konzervativni, protestantski i predmilenijski.

Kako upotrebljavati ovu knjigu

Komentarima se može prići na nekoliko načina. Mi predlažemo slijedeći, otprilike ovim redoslijedom:

Letimično čitanje – Ako vam je Biblija draga ili je volite, uživat ćete u prelistavanju ove knjige, čitajući tu i tamo po neki odjeljak i dio kako biste okusili cjelinu djela.

Traženje određenih dijelova – Možda imate pitanja o nekom stihu ili odlomku za koje vam treba pomoć. Potražite ga na odgovarajućem mjestu prema logičkoj povezanosti i zasigurno ćete naći dobru građu.

Nauk (doktrina) – Proučavate li subotu, krštenje, predodređenost ili Trojstvo, potražite dijelove koji se bave tom temom. U Sadržaju se navode eseji, ili ogledi, o mnogim od tih pitanja. Za teme koje ta trideset tri članka ne obuhvaćaju, poslužite se konkordancijom kako biste lakše pronašli ključne riječi koje vode do odjeljaka koji te teme obrađuju.

Biblija – U svojoj nedjeljnoj školi ili crkvenoj zajednici možda čitate Novi zavjet. Pročitajte li svakoga tjedna unaprijed dio koji ćete raditi, to će vam biti od velike pomoći (a budete li raspravljali, moći ćete nešto i dometnuti). (Naravno, ako vaš voditelj kao glavnu pomoć pri proučavanju također rabi *Komentare Biblije*, možda ćete htjeti imati dva različita komentara!)

Cijela knjiga – Na poslijetku, svaki bi kršćanin trebao pročitati *čitavu Bibliju*. U njoj posvuda ima teških tekstovi, a brižljiva, konzervativna knjiga kao što su *Komentari* silno će poboljšati vaše proučavanje.

Proučavanje Biblije može početi od »pšenične krupice« – »hranjive, ali suhe«, ali kako budete napredovali postat će »čokoladni kolač«!

Prije trideset godina, gospodin MacDonald mi je dao savjet: »Ne podcjenjuj komentare.« Pomnivo sam pročitao njegove *Komentare* o Novom zavjetu dok sam ih kao urednik priređivao za tekst *New King James* izdanja Biblije i sada mogu ići korak dalje. Moj je savjet: »Uživajte!«

Kratice

Knjige Staroga zavjeta

Post	Knjiga Postanka	Prop	Propovjednik
Izl	Knjiga Izlaska	Pj	Pjesma nad pjesmama
Lev	Levitski zakonik	Iz	Izaija
Br	Knjiga Brojeva	Jr	Jeremija
Pnz	Ponovljeni zakon	Tuž	Tužaljke
Jš	Jošua	Ez	Ezekiel
Suci	Knjiga o sucima	Dn	Daniel
Rut	Knjiga o Ruti	Hoš	Hošea
1 Sam	Prva knjiga o Samuelu	Jl	Joel
2 Sam	Druga knjiga o Samuelu	Am	Amos
1 Kr	Prva knjiga o Kraljevima	Ob	Obadija
2 Kr	Druga knjiga o Kraljevima	Jon	Jona
1 Ljet	Prva knjiga Ljetopisa	Mih	Mihej
2 Ljet	Druga knjiga Ljetopisa	Nah	Nahum
Ezr	Ezra	Hab	Habakuk
Neh	Nehemija	Sef	Sefanija
Est	Estera	Hag	Hagaj
Job	Job	Zah	Zaharija
Ps	Psalmi	Mal	Malahija
Izr	Mudre izreke		

Knjige Novoga zavjeta

Mt	Evangelje po Mateju	1 Tim	Prva poslanica Timoteju
Mk	Evangelje po Marku	2 Tim	Druga poslanica Timoteju
Lk	Evangelje po Luki	Tit	Poslanica Titu
Iv	Evangelje po Ivanu	Flm	Poslanica Filemonu
Dj	Djela apostolska	Heb	Poslanica Hebrejima
Rim	Poslanica Rimljanima	Jak	Jakovljeva poslanica
1 Kor	Prva poslanica Korinćanima	1 Pt	Prva Petrova poslanica
2 Kor	Druga poslanica Korinćanima	2 Pt	Druga Petrova poslanica
Gal	Poslanica Galaćanima	1 Iv	Prva Ivanova poslanica
Ef	Poslanica Efežanima	2 Iv	Druga Ivanova poslanica
Fil	Poslanica Filipljanima	3 Iv	Treća Ivanova poslanica
Kol	Poslanica Kološanima	Jd	Judina poslanica
1 Sol	Prva poslanica Solunjanima	Otk	Otkrivenje
2 Sol	Druga poslanica Solunjanima		

Kratice izdanja Biblije, prijevoda i parafraziranih izdanja

ASV	American Standard Version	NEB	New English Bible
FWG	F. W. Grant's <i>Numerical Bible</i>	NIV	New International Version
JND	J. N. Darby's <i>New Translation</i>	NKJV	New King James Version
KJV	King James Version	RSV	Revised Standard Version
KSW	Kenneth S. Wuest's <i>An Expanded Translation</i>	RV	Revised Version (England)
NASB	New American Standard Bible	LB	Living Bible
		JBP	J. B. Phillip's Paraphrase

Ostale kratice

aram.	aramijski	marg.	marginna, rubna bilješka
KB	<i>Komentari Biblije</i>	m.	muški
pr. Kr.	prije Krista	man.	manuskript, rukopis
po. Kr.	poslije Krista	M	Većinski tekst
c.	<i>circa</i> , oko	MT	masoretski tekst
cf.	<i>confer</i> , usporedi	n. d.	nema datuma
pogl.	poglavlje	NIC	New International Commentary
poglv.	poglavlja	n. i.	nema izdavača ni mjesta izdanja
SMM	Svici s Mrtvoga mora	SZ	Stari zavjet
izd.	izdanje, izdavač	NZ	Novi zavjet
izdv.	izdavači	NU	Nestle-Aland/United Bible Societies Greek NT
npr.	na primjer	str.	stranica, stranice
i dr.	<i>et alii, aliae, alia</i> , i drugi	TBC	Tyndale Bible Commentary
ž.	ženski	prev.	prevedeno, prevoditelj
grč.	grčki	sv.	svezak, svesci
JCC	International Critical Commentary	st.	stih, stihovi
isto	na istome mjestu	vs.	versus, protiv
tj.	to jest		
dosl.	doslovice		
LXX	Septuaginta (starogrčki prijevod Starog zavjeta)		

Transkripcija grčkih riječi

Alfa	α	a	Ni	ν	n
Beta	β	b	Xi	ξ	x
Gama	γ	g	Omikron	ο	o (kratko)
Delta	δ	d	Pi	π	p
Epsilon	ε	e	Ro	ρ	r
Zeta	ζ	z	Sigma	σ (ς)	s
Eta	ε	e (dugo)	Tau	τ	t
Theta	θ	th	Ipsilon	γ	u, y
Jota	ι	i	Fi	φ	f
Kappa	κ	k	Hi	χ	h (tvrdo)
Lambda	λ	l	Psi	ψ	ps
Mi	μ	m	Omega	ω	o (dugo)

UVOD U NOVI ZAVJET

Vrijednost ovih spisa, povijesna i duhovna, nije ni u kakvu razmjeru s njihovim brojem i opsegom, a njihov utjecaj na život i povijest je nemjerljiv. U njima je zenit dana koji je počeo svitati u Edenu. Krist starozavjetnih proročanstva postaje Kristom povijesti u evanđeljima, Kristom iskustva u poslanicama, te Kristom slave u Otkrivenju.

W. Graham Scroggie

I. Naziv »Novi zavjet«

Prije no što se otisnemo na duboka mora proučavanja Novog zavjeta, ili čak u razmjerno malo područje neke pojedinačne knjige, pokazat će se korisnim navesti neke opće činjenice o Svetoj knjizi koju nazivljemo »Novi zavjet«.

»Oporuka« i »zavjet« prijevodi su iste grčke riječi (*diatheke*), a na dva ili tri mješta u poslanici Hebrejima dvojbeno je koji je prijevod bolji. U naslovu tih kršćanskih spisa značenje »zavjet« izgleda nedvojbeno bolje jer ta Knjiga tvori sporazum, savez ili *zavjet* između Boga i njegova naroda.

Naziva se *Novi zavjet* (ili savez) da bi se razlikovao od Starog (ili »Starijeg«).

Oba je Zavjeta nadahnuo Bog i stoga su korisni svim kršćanima. Ali, naravno, onaj tko vjeruje u Krista češće će se okrenuti onom dijelu Biblije koji nam govori upravo o našem Gospodinu i njegovoj crkvi, te o tome kako želi da žive Njegovi učenici.

Odnos između Staroga i Novog zavjeta lijepo je iskazao Augustin:

Novi je u Starom skriven,

Stari u Novom otkriven.

II. Kanon Novoga zavjeta

Riječ *kanon* (grč. kanon) odnosi se na »pravilo« kojim se nešto mjeri ili procje-

njuje. Kanon Novog zavjeta je zbirka nadahnutih knjiga. Kako znamo da su to *jedine* knjige koje trebaju biti u kanonu ili da svih tih dvadeset sedam knjiga treba biti u njemu? Budući da su od davnina postojale i druge kršćanske poslanice i tekstovi (među njima i heretički), kako možemo biti sigurni da su ovo one prave?

Često se kaže da je koncem 4. stoljeća naše ere crkveni sabor sastavio kanonski popis. Zapravo, knjige su postale *kanonske* čim su napisane. Pobožni i oštrovidni sljedbenici prepoznavali su nadahnuta Pisma od samog početka, kao što je Petar prepoznao Pavlove spise (2 Pet 3,15-16). Bilo je, međutim, neko vrijeme sporova o nekim knjigama (npr. Juda, Druga i Treća Ivanova) u nekim crkvama.

Općenito vrijedi da nije bilo sumnje u kanoničnost neke knjige ako je knjigu napisao neki apostol kao što su Matej, Petar, Ivan ili Pavao ili netko iz kruga apostola.

Sabor koji je službeno priznao naš kanon zapravo je *potvrđivao* ono što se godinama i godinama općenito prihvaćalo. Sabor nije sastavio *adahnuti popis* knjiga, nego popis *adahnutih knjiga*.

III. Autorstvo

Božanski Autor Novoga zavjeta je Sveti Duh. On je na pisanje nadahnuo Mateja, Marka, Luku, Ivana, Pavla, Jakova, Petra, Judu i neimenovanog pisca Poslanice He-

brejima (vidi Uvod u Poslasticu Hebrejima). Najbolji i ispravan odgovor na pitanje kako su napisane knjige Novog zavjeta jest »dvojno autorstvo«. Novi zavjet nije djelomice ljudski a djelomice božanski, već posve ljudski i posve božanski u istom. Božanski je element čuvao ljudski element od pogrešaka. Rezultat je nepogrešiva ili bespogovorna knjiga u izvornim rukopisima.

Korisna analogija za pisanu Riječ jest dvojna narav Žive Riječi, našega Gospodina Isusa Krista. On nije djelomice ljudski a djelomice božanski (poput grčkoga mita), nego istodobno u cijelosti ljudski i u cijelosti božanski. Zbog božanske naravi ono ljudsko ne može ni na koji način zabudjeti ili sagriješiti.

IV. Datumi

Za razliku od Staroga zavjeta, za čije je dovršenje bilo potrebno gotovo cijelo tisućljeće (c. 1400.-400. pr. Kr.), za pisanje Novog zavjeta bilo je potrebno svega pola stoljeća (c. 50.-100. po Kr.).

Postojeći poredak knjiga Novoga zavjeta najbolje odgovara crkvi za sva vremena. Počinje Kristovim životom, zatim govori o crkvi, potom daje upute crkvi, te na poslijetku otkriva budućnost crkve i svijeta. Međutim, knjige nisu poredane redosljedom pisanja. Pisane su kad se javila potreba za njima.

Prve su knjige bila »Pisma mladim crkvama«, kako Phillips naziva poslanice. Vjerojatno su najprije napisane Jakovljeva, Galaćanima i Solunjanima, negdje sredinom našega prvog kršćanskog stoljeća.

Evangelja su druga po redosljedu pisanja, najprije Matejevo i Markovo, potom Lukino i na kraju Ivanovo. Naposljetku dolazi Otkrivenje, vjerojatno negdje pred konac prvog stoljeća nakon Krista.

V. Sadržaj

Sadržaj se Novog zavjeta može sažeto iznijeti ovako:

<i>Povijesni</i>	Evangelja Djela apostolska
<i>Epistolarni</i>	Pavlove poslanice Općenite poslanice
<i>Apokaliptični</i>	Otkrivenje

Kršćanin koji dobro upozna ove knjige bit će »potpuno pripravljen za svako dobro djelo«.

Molimo se za to da ovi *Komentari* što više pomognu mnogim vjernicima kako bi upravo to i bili.

VI. Jezik

Novi zavjet je napisan svakodnevnim jezikom (zvanim *koiné* ili »običan grčki«). Bio je to gotovo univerzalan »drugi jezik« u prvom stoljeću naše vjere, poznat i rasprostranjen onako kako je to danas engleski jezik.

Baš kao što su toplina i raskoš hebrejskog jezika savršeno odgovarale proročanstvima, pjesništvu i pripovijedanju Staroga zavjeta, tako je grčki voljom providnosti priređen kao čudesan prenositelj Novoga zavjeta. Osvajanjima Aleksandra Velikog grčki se jezik nadaleko proširio, a njegovi su vojnici taj jezik pojednostavnili i popularizirali za puk.

Preciznost grčkih glagolskih vremena i padeža, rječnik i druge potankosti čine ga idealnim za priopćavanje važnih doktrinalnih istina kakve se nalaze u poslanicama – napose u knjizi kao što je Poslanica Rimljanima.

Grčki *koiné* nije elitni književni jezik, ali nije ni »jezik ulice« niti siromašan jezik. Neki se dijelovi Novoga zavjeta – Hebrejima, Jakovljeva i Druga Petrova poslanica – približavaju književnoj razini. Isto tako, Luka mjestimice postaje gotovo klasičan, pa i Pavao ponekad zna vrlo lijevo pisati (npr. 1 Kor 13, 15).

VII. Prijevod

Engleski je jezik obdaren s mnogo (možda i previše!) prijevoda. Svi se oni mogu podijeliti u četiri općenite vrste:

1. Veoma doslovan

»Novi« (iz 1871. g.) prijevod J. N. Darbyja i *English Revised version* (Englesko izmijenjeno izdanje, 1881. god.) te njegova američka varijanta, *American Standard Version* (Standardno američko izdanje, iz 1901. god.) krajnje su doslovni prijevodi. To ih čini korisnim za proučavanje, ali lošim za propovijedanje, javno čitanje i pamćenje. Mnogobrojni se kršćani zbog tih izdanja nikada nisu odrekli veličanstvenosti i ljepote *King James* prijevoda.

2. Potpuna istoznačnost

U verzije koje su doslovne i koje vjerno slijede hebrejski ili grčki izvornik tamo gdje to engleski jezik dopušta, a koje ipak dopuštaju slobodniji prijevod zbog boljeg stila i osobitosti jezika, spadaju KJV, RSV, NASB i NKJV. Nažalost, RSV, koji je općenito vjerodostojan u Novom zavjetu, pridodan je Starom zavjetu koji izigrava mnoga mesijanska proročanstva. Danas se taj opasni trend može vidjeti čak i među nekad pravovjernim stručnjacima. Ovi se komentari ravnaju prema NKJV, koji je negdje između prekrasnog (ali zastarjelog) KJV-a i današnje uporabe, a ipak ne rabi zastarjele oblike pojedinih riječi. U njemu su također zadržani brojni stihovi i riječi koji su izbačeni iz najsuvremenijih Biblija (vidi bilješke diljem KB).

3. Dinamička istoznačnost

Ova je vrst prijevoda slobodnija od potpune istoznačnosti i katkad pribjegava parafrazi; tehnici koja je valjana sve dok je čitatelj toga svjestan. U tu kategoriju spadaju Moffattov prijevod, NEB, NIV i *Jeruzalemska Biblija*. Pritom se, naime, pokušalo ukupne misli smjestiti u strukturu kakvu bi upotrijebili Ivan i Pavao da danas

pišu – i to na engleskome. Ako se postupa oprezno, ta metodologija može biti korisno sredstvo.

4. Parafraza

Parafrazom se tekst želi prenijeti misao po misao, iako se često uzima velika sloboda u dodavanju građe. Budući da je način izražavanja daleko od izvornog teksta, uvijek postoji opasnost *pretjerana tumačenja*. Primjerice, *The Living Bible*, iako evanđeoska, donosi mnoga interpretacijska rješenja koja su u najmanju ruku prieporna.

Parafraza J. B. Phillipsa (on je nazivlje prijevodom) u literarnom je pogledu vrlo dobra. Isto tako, on obično *svojim* riječima kazuje ono što drži da su Petar i Pavao mislili *njihovim* riječima.

Usporedbe radi, dobro je imati po jednu Bibliju iz svake od ove tri kategorije. Ipak, mi smatramo da je za pomno proučavanje Biblije najbolji prijevod potpune istoznačnosti kakav je ponuđen u KB.

(Jedini hrvatski suvremeni prijevod Novog zavjeta koji je utemeljen na istim rukopisima kao KJV i NKJV jest *Novi zavjet po Prihvaćenom tekstu*. Budući da se u njemu nalaze i svi u ranijim prijevodima ispušteni dijelovi novozavjetnoga teksta, taj je prijevod jedini prikladan za uporabu uz ove komentare. – Op. prev.)

UVOD U EVANĐELJA

Evanđelja su prvi plodovi svih spisa. – Origen

I. Naša slavna evanđelja

Svatko tko se bavio književnošću znade što je pripovijetka, roman, drama i životopis, kao i druge literarne forme. Ali kad je na Zemlju došao naš Gospodin Isus Krist javila se potreba za posve novom književnom vrstom – *evanđeljem*. Evanđelja nisu životopisi, iako sadrže opsežnu biografsku građu. Nisu ni pripovijetke, premda sadrže usporedbe (parabole) poput one o Razmetnom sinu i Dobrom Samarijancu, koje su zanimljive kao i bilo koja priča u književnosti. Neke su od tih parabola čak uvrštene u romane i kratke priče. Evanđelja opet nisu ni dokumentarna izvješća, a ipak donose nadasve točne, iako očigledno sažete, prikaze brojnih razgovora i govora našega Gospodina.

Ne samo da su evanđelja jedinstvena književna vrsta, već je, kad su četvorica evanđelista napisala Mateja, Marka, Luku i Ivana, kanonski kalup slomljen. Već više od dvije tisuće godina pravovjerni kršćani priznaju samo ta četiri evanđelja. Brojni su krivovjerci napisali knjige koje su *nazivali* evanđeljima, ali bila su to otrcana sredstva promicanja nekog krivovjerja, primjerice gnosticizma.

Ali zašto baš četiri evanđelja? Zašto ne pet, da kao pet Mojsijevih knjiga tvore neko kršćansko Petoknjižje? Ili zašto ne jedno dugo evanđelje u kojemu ne bi dolazilo do ponavljanja i gdje bi ostalo dovoljno mjesta za još čudesa i usporedaba? Doista, pokušaji »usklađivanja« ili spajanja svih četiriju evanđelja sežu sve do Tacijanova *Diatessarona* (grčki »kroz četiri«) iz drugog stoljeća po Kristu.

Irenej je mislio da četiri evanđelja postoje zato što to odgovara četirima stranama svijeta i četirima vjetrovima, a četiri je bio broj sveukupnosti.

II. Četiri simbola

Mnogi ljudi, osobito oni skloni umjetnosti, drže da se može govoriti o paraleli između četiri evanđelja i četiri simbola iz Ezekiela i Knjige Otkrivenja: lava, vola (ili teleta), čovjeka i orla. Različiti ih kršćani, međutim, posve različito uspoređuju s evanđeljima. Ako su ti, kako se nazivaju u umjetnosti, *atributi* pravovaljani, lav bi najbolje odgovarao Mateju, kraljevskom evanđelju Judina Lava. Vol, kao tegleća životinja, dobro odgovara Marku, evanđelju Sluge. Čovjek je neosporno ključni lik Luke, evanđelja Sina čovječjega. Čak i u *Standardnom priručniku sinonima, antinoma i prijedloga* stoji da je »orao glavna značajka Sv. Ivana kao obilježje uzvišene duhovne vizije«.¹

III. Četiri vrste čitatelja

Vjerojatno najbolje objašnjenje činjenice zašto postoje četiri evanđelja jest da Sveti Duh nastoji dospjeti do četiri različite skupine ljudi – četiri drevne vrste ljudi koje se i danas jasno razlikuju.

Svi se slažu da je Matej najžidovskije evanđelje. Čak i onaj tko tekst čita prvi puta zamjećuje navode iz Staroga zavjeta, potanke rasprave, rodoslovlje našega Gospodina i općenit semitski ton.

Marko, koji je pisao vjerojatno iz same carske prijestolnice, obraća se Rimljanima kao i milijunima sličnih ljudi kojima je djelovanje milije od misli. Stoga je njego-

vo evanđelje tako opsežno kad govori o čudesima i tako šturo u usporedbama. Tome evanđelju nije potrebno nikakvo rodoslovlje, jer što se Rimljana tiču židovska rodoslovlja djelatnog Sluge?

Lukino je evanđelje očigledno za Grke i mnoge Rimljane koji su voljeli i oponašali grčku književnost i umjetnost. Takvi ljudi vole ljepotu, ljudskost, profinjenost i vršnu književnost. Dr. Luka im sve to pruža. Uz današnje Grke, najočigledniji suvremeni primjer su Francuzi. Ne začuđuje stoga što je upravo jedan *Francuz* kazao da je Evanđelje po Luki »najljepša knjiga na svijetu« (vidi Uvod u Luku).

Tko još preostaje za Ivana? Evanđelje po Ivanu univerzalno je evanđelje u kojemu ima za svakog ponešto. Ono je evangelizatorsko (20,30-31), a ipak omiljeno među dubokim kršćanskim misliocima. Stvar je možda u ovom: Ivanovo je evanđelje za »treću rasu« – a to je ime što su ga pogani nadjenuli prvim kršćanima koji nisu bili ni Židovi ni pogani.

IV. Ostali četverostruki motivi

Ima još nekoliko četverostrukih motiva u Starom zavjetu koji se prekrasno uklapaju u naglaske četiriju evanđelja.

»Izdanak« kao naziv za našeg Gospodina javlja se u sljedećim kontekstima:

»Davidu izdanak ... Kralj« (Jer 23,5-6)

»IZDANAK, Slugu svojega« (Zah 3,8)

»Čovjek ... IZDANAK« (Zah 6,12)

»Izdanak Gospodinov« (Jahvin) (Iz 4,2)

U Starom zavjetu nailazimo na četiri »Evo!« koji se točno poklapaju s glavnim temama evanđelja:

»Evo Kralja tvojega« (Zah 9,9)

»Evo Sluge mojega« (Iz 42,1)

»Evo Čovjeka« (Zah 6,12)

»Evo Boga vašega« (Iz 40,9)

Posljednja je paralela manje očigledna, ali mnogima se pokazala kao blagoslov.

Izgleda da četiri boje materijala u Šatoru sastanka svojim simboličkim značenjima također odgovaraju četverostrukom predodživanju Božjih atributa u evanđelista.

Purpurna je razumljiv izbor za *Evanđelje po Mateju*, evanđelje Kralja. Knjiga o Sucima 8,26 pokazuje kraljevsku narav te boje.

Grimizna se boja u drevno doba dobivala gnječenjem jedne vrste hrastove gusjenice. Na to upućuje Markovo evanđelje dragovoljnog sluge, »crva a ne čovjeka« (Ps 22,6).

Bijela ukazuje na pravedna djela svetih (Otk 19,8). Lukino evanđelje ističe Kristovu savršenu ljudskost.

Modra predstavlja safirni svod koji nazivljemo nebom (Izl 24,10), privlačna predodžba Kristova božanstva, što je glavna misao *evanđelja po Ivanu*.

V. Redoslijed i naglasak

Događaji u evanđelju nisu uvijek navedeni redoslijedom zbivanja. Dobro je odmah na početku znati da Duh Božji često razvrstava događaje prema njihovoj moralnoj pouci. Kelly veli: »Nadalje, pokazat će se da je Lukino evanđelje u biti moralni poredak, te da činjenice, razgovore, pitanja, odgovore i propovijedi našega Gospodina razvrstava prema njihovoj unutarnjoj povezanosti, a ne prema pukom izvanjskom slijedu događaja, što je zapravo najprostiji i najjednostavniji način bilježenja povijesti. Ali razvrstavanje događaja zajedno s njihovim uzrocima i posljedicama, u njihovu moralnom poretku, mnogo je teža zadaća za povjesničara, koji je nešto drugo od pukog kroničara. Za savršeno obavljanje tog posla Bog može uzeti Luku.«²

Ovi različiti naglasci i pristupi pomažu nam u pojašnjenju različitosti u evanđeljima. I dok su prva tri evanđelja, nazvana »sinoptičkim« (što znači: »zauzimanje zajedničkog stava«), slična u pristupu Kri-

stovu životu, Ivan je drukčiji. On je pisao kasnije i nije želio ponavljati ono što je već bilo rečeno. Njegovo je evanđelje više misaono i teološko izlaganje života i riječi našega Gospodina.

VI. Sinoptičko pitanje

Zašto ima toliko mnogo *sličnosti* – sve do gotovo istim riječima izrečenih razmjerno dugih ulomaka – a opet tako mnogo *razlika* između prva tri evanđelja, što se obično naziva »sinoptičkim problemom«. To je daleko veći problem za one koji ni-jeću nadahnutosť nego za konzervativne kršćane. Izgrađene su mnoge složene teorije koje su često uključivale teorijski izgubljene dokumente koji nisu ostavili traga u rukopisnom obliku. Neke od tih zamisli podudaraju se s Lukom 1,1 i u najmanju su ruku *moгуće* s pravovjernog stajališta.

Međutim, neke su od tih teorija došle dotle da tvrde kako je crkva u prvom stoljeću »skrpala mitove« o Isusu Kristu. Na stranu nevjerica prema svim kršćanskim spisima i crkvenoj povijesti koju predstavljaju te navodne teorije »kritike oblika«, valjalo bi istaknuti da ni za jednu od njih nema dokumentiranih dokaza. Isto tako, ne mogu se naći čak *ni dva teoretičara* koja bi se *suglasila* u pogledu načina svrstavanja i razvrstavanja sinoptičkih evanđelja.

Bolji odgovor na to pitanje nalazi se u riječima našeg Gospodina u Ivanu 14,26: »Tješitelj – Duh Sveti – koga će OTAC poslati u moje ime, poučavat će vas o svemu i podsjetiti vas na sve što vam rekoh.«

Pritom se misli na Matejevo i Ivanovo živo prisjećanje i vjerojatno uključuje i Marka pretpostavljajući da on, kao što to kaže crkvena povijest, bilježi Petrova sjećanja. Dodajmo toj izravnoj pomoći Svetoga Duha pisane dokumente koji se spominju u Luki 1,1 – izvanrednu verbalno besprijeckornu *usmenu predaju* semitskih naroda – i dobili smo odgovor na sinoptičko pitanje. Sve ostale nužne istine, po-

tankosti ili tumačenja izvan ovih izvora mogli su se izravno otkriti »riječima ... od Duha Svetoga naučenim« (1 Kor 2,13).

Naidemo li stoga na neku *prividnu* proturječnost ili razlike u pojedinostima, s pravom možemo upitati: »Zašto *ovo* evanđelje izostavlja, uključuje ili pak naglašuje *ovaj* događaj ili govor?« Primjerice, Matej dvaput bilježi dva ozdravljena čovjeka (od sljepila i zloduhâ), dok Marko i Luka spominju samo jednog. Neki to smatraju proturječjem. Bolje je pogledati u Matejevo, židovsko evanđelje, u kojemu se spominju oba čovjeka, budući da je Zakon zahtijevao »dva ili tri svjedoka«, i druga koja spominju, primjerice, istaknutu, *imenovanu* osobu (slijepi Bartimaj).

Odabrani primjeri koji slijede pokazuju da neka mjesta koja na prvi pogled izgledaju kao ponavljanja u evanđeljima zapravo osvijetljuju znatne razlike:

Čini se da evanđelje po Luki 6,20-23 ponavlja Propovijed na gori, ali to je prije Propovijed na zaravni (Lk 6,17). Blaženstva opisuju karakter idealnog građanina Kraljevstva, dok Luka raspravlja o načinu življenja onih koji su Kristovi učenici.

Luka 6,40 je naizgled isti kao i Matej 10,24. Ali u Mateju je Isus Učitelj, a mi njegovi učenici. U Luki, učitelj je gospodar, a osoba koju on podučava sljedbenik. Matej 7,22 naglašava služenje Kralju, dočim Luka (13,25-27) opisuje zajedništvo s Učiteljem.

Dok je Luka 15,4-7 oštra optužba farizejâ, Matej 18,12-13 bavi se djecom i Božjom ljubavlju za njih.

Kad je bio nasamo s vjernicima, Ivan je rekao: »On će vas krstiti u Duhu Svetom« (Mk 1,8; Iv 1,33). Kad se okupila raznovrsna svjetina, napose farizeji, rekao je: »On će vas krstiti u Duhu Svetom i ognju« (Krštenje osude; Mt 3,11; Lk 3,16).

Izraz »mjerom kojom mjerite...« odnosi se na *naš stav u prosuđivanju* drugih u Mateju 7,2, na *naše shvaćanje Riječi* u evan-

delju po Marku 4,24, te na našu darežljivost u Luki 6,38.

Ove razlike stoga nisu proturječja nego svrsishodna, sugestivna duhovna hrana za razmišljanje misaonog vjernika.

VII. Autorstvo knjigâ

U raspravama o tome tko je napisao evanđelja – točnije, sve knjige Biblije – obično se Sveto pismo dijeli na *vanjske* i *unutarnje* dokaze. Predlažemo da se tako učini u svih dvadeset sedam knjiga Novoga zavjeta. Pod *vanjskim* dokazima misli se na pisce koji su živjeli bliže vremenu nastanka tih knjiga – to su uglavnom »crkveni oci« iz drugog i trećeg stoljeća i nekolicina krivovjeraca ili lažnih učitelja. Ti ljudi navode, upućuju ili nam katkad izriječno govore o knjigama i piscima koji nas zanimaju. Primjerice, ako Klement Rimski navodi iz 1. Korinćanima potkraj prvog stoljeća, to očigledno ne može biti

krivotvorina iz drugog stoljeća napisana pod Pavlovim imenom. Kod *unutarnjih* dokaza na temelju stila, rječnika, povijesti i sadržaja knjige ocjenjujemo potvrđuju li ili proturječe onome što tvrde vanjski dokumenti i autori. Primjerice, stil evanđelja po Luki i Djela apostolskih podupire gledište da je autor bio prosvijećeni poganski liječnik.

U mnogim se knjigama navodi »kanon« ili popis odabranih knjiga koji je utvrdio heretik Marcion iz drugog stoljeća. On je prihvatio samo osakaćeno izdanje Lukina evanđelja i deset Pavlovih poslanica, no ipak je korisno njegovo svjedočanstvo o tome koje su knjige u njegovo doba bile mjerilo. Muratorijev kanon (nazvan prema talijanskom kardinalu Muratoriju koji je taj dokument pronašao) pravovjeran je, premda mjestimice nepotpun, popis kanonskih kršćanskih knjiga.

BILJEŠKE

1 James C. Fernald, izd., »Emblem«, *Funk & Wagnalls Standard Handbook of Synonyms, Antonyms, and Prepositions*, str. 175.

2 William Kelly, *An Exposition of the Gospel of Luke*, str. 16.

EVANĐELJE PO MATEJU

Uvod

Po veličajnosti koncepcije i po snazi kojom je brojna grada podvrgnuta velikim idejama, u oba se Zavjeta ne može naći ni jedan tekst o nekoj povijesnoj temi koji bi se mogao usporediti s evanđeljem po Mateju.

Theodor Zahn

I. Jedinstveno mjesto u Kanonu Svetoga pisma

Matejevo evanđelje je savršeni most između Starog i Novog zavjeta. Već nas prve njegove riječi vraćaju praocu starozavjetnog Božjeg naroda, Abrahamu, i prvom velikom kralju Izraela, Davidu. Zbog svojega naglaska, strogo židovskog tona, mnogih navoda iz hebrejskog Svetog pisma i mjesta na čelu novozavjetnih knjiga, Matej je logično polazište kršćanske poruke svijetu.

Evanđelje po Mateju već je dugo na prvome mjestu u redosljedu četiriju evanđelja. Razlog je tomu što se sve do suvremenog doba općenito držalo kako je to evanđelje prvo *napisano*. Isto tako Matejev jasan, središnji način izlaganja čini to evanđelje najprimjerenijim za čitanje u zajednici vjernika. Stoga je to bilo najomiljenije evanđelje koje se katkad natjecalo za to mjesto s evanđeljem po Ivanu.

Da bi čovjek bio pravovjeran, ne mora nužno vjerovati da je Matejevo evanđelje napisano prvo. Štoviše, prvi su kršćani gotovo svi bili židovskog podrijetla, a bilo ih je na tisuće. Izgleda nam logično da su najprije zadovoljene potrebe prvih kršćana.

II. Autorstvo

Vanjski dokazi odavno i beziznimno govore da je Matej, carinik zvan i Levi, napisao prvo evanđelje. Budući da nije bio

istaknuti član apostolskog kruga, bilo bi neobično pripisati mu prvo evanđelje ako s njim doista nije imao nikakve veze.

Osim antičkih dokumenata poznatih kao »Didahe« (*Nauk dvanaestorice apostola*), Justin Mučenik, Dionizije iz Korinta, Teofil iz Antiohije i Atenjanin Atenagora, navode Matejevo evanđelje kao autentično. Euzebije, povjesničar crkve, navodi Papijine riječi kako je »Matej sastavio *Logia* na hebrejskom jeziku, i svatko ih je tumačio koliko je mogao«. S tim se u osnovi slažu Irenej, Pantaen i Origen. Bilo je široko rasprostranjeno mišljenje da je »hebrejski« dijalekt aramejskoga jezika kojim su Židovi govorili u doba našeg Gospodina, jer se ta riječ rabi u Novome zavjetu. Ali što su »*Logia*«? Ta grčka riječ obično se uzima u značenju »proročanstava«, a Stari zavjet sadrži Božja proročanstva. Ali ona to ne može značiti u navedenom Papijinu iskazu. Tri su glavna mišljenja o njegovu iskazu: (1) Odnosi se na Matejevo *evanđelje* kao takvo. Odnosno, Matej je napisao aramejsko izdanje svojeg evanđelja upravo zato da Židove pridobije za Krista i da pouči židovske kršćane, a grčko se izdanje pojavilo tek kasnije. (2) Odnosi se samo na Isusove *izjave*, koje su kasnije uvrštene u njegovo evanđelje. (3) Odnosi se na *testimonia*, tj. navode iz starozavjetnih spisa kako bi se pokazalo da je Isus Mesija. Prvo i drugo mišljenje su vjerojatnija od trećeg.

Grčki tekst Matejeva evanđelja nije tek prijevod; tako rasprostranjena predaja (u čijem početku nije bilo nikakva razilaženja u mišljenju) mora imati neku činjeničnu podlogu. Predaja kaže da je Matej petnaest godina propovijedao u Palestini otkud je potom otišao da bi širio evanđelje u drugim pokrajinama. Moguće je da je Židovima, koji su Isusa prihvatili kao svog Mesiju, oko 45. po Kr. ostavio prvu skicu svog evanđelja na aramejskom (ili samo Kristove govore), a kasnije sastavio grčko izdanje za opću uporabu. Slično je postupio Matejev suvremenik Josip Flavije. Taj je židovski povjesničar svoje *Židovske ratove* najprije napisao na aramejskom, a konačnu verziju knjige na grčkom.

Unutarnji dokazi prvog evanđelja odgovaraju pobožnu Židovu koji je volio Stari zavjet i bio nadaren kao brižljivi pisac i priređivač. Kao rimski građanski službenik, Matej je morao biti upućen i u jezik svoga naroda (aramejski) i u jezik službene vlasti. (Na Istoku su Rimljani govorili grčki, a ne latinski.) Potankosti o brojevima, usporedbe o novcu i novčani izrazi ukazuju na poreznika. To vrijedi i za sažet, sreden način izlaganja. Goodspeed, iako nekonzervativni stručnjak, prihvatio je da je Matej autor evanđelja djelomice zbog tih potvrdnih unutarnjih dokaza.

Unatoč takvim univerzalnim vanjskim dokazima, kao i potkrepljujućim unutarnjim dokazima, većina nekonzervativnih stručnjaka odbacuje tradicionalno gledište da je carinik Matej napisao tu knjigu. Pri tome polaze od dva glavna razloga.

Ponajprije, *pretpostavimo li* da je Marko prvo napisano evanđelje (koje se danas u mnogim krugovima nazivlje »evanđeljem istine«), kako je jedan apostol i očevidac mogao upotrijebiti tako mnogo Markove građe (93% evanđelja po Marku javlja se i u drugim evanđeljima)? Kao odgovor na to valja prije svega reći da nije dokazano da je Markovo evanđelje prvo. Stara svjedočanstva kazuju da je prvi bio Matej, a

budući da su prvi kršćani gotovo svi bili Židovi, to izgleda vrlo vjerojatno. Ali čak i ako prihvatimo takozvano markansko prvenstvo (a to čine mnogi konzervativci), Matej je mogao shvatiti da je Markovo djelo uglavnom prisjećanje živahnoga Šimuna Petra, Matejeva suapostola, kako to smatra rana kršćanska predaja (vidi Uvod u Marka).

Drugo obrazloženje protiv tvrdnje da je knjigu napisao Matej (ili bilo koji od očevidaca) jest u tvrdnji da joj nedostaju živopisne pojedinosti. Marko, za kojeg nitko ne tvrdi da je bio svjedok Kristova službovanja, donosi živopisne pojedinosti koje navode na mišljenje na to da je bio ondje. No kako jedan svjedok može pisati tako suhoparno? (Možda nas zadovoljava odgovor da je takva osobnost jednog carinika.) Kako bi imao mjesta za što više Gospodinovih govora, Levi je možda mogao skratiti iznošenje nepotrebnih pojedinosti. To je utoliko vjerojatnije ako je Marko prvi zapisao, a Matej vidio da su Petrova sjećanja iz prve ruke dobro prikazana.

III. Datum

Ako je točno rasprostranjeno uvjerenje kako je Matej sačinio aramejsko izdanje svog evanđelja (ili barem Isusove govore), datiranje toga u 45. po Kristu, dakle petnaest godina nakon Uzašašća, poklapalo bi se sa starom predajom. Cjelovitije, kanonsko evanđelje na grčkom, mogao je objaviti 50. ili 55. godine ili čak kasnije.

Mišljenje da je evanđelje moralo biti napisano nakon razorenja Jeruzalema (70. po Kristu) počiva uglavnom na sumnji u Kristovu moć da u pojedinosti predvidi budućnosti, te na drugim racionalističkim teorijama koje ne uvažavaju ili niječu božansko nadahnuće.

IV. Povijesna pozadina i tema

Kad ga je Isus pozvao, Matej je bio mlađić. Po rođenju Židov a po izobrazbi i poslu carinik, svega se odrekao da bi slijedio

Krista. Jedna od mnogih njegovih naknada bilo je to što je postao jednim od dvanaestorice apostola. Druga je bila to što je odabran za pisca onoga što poznamo kao Prvo evanđelje. Općenito se smatra da je Matej ista osoba kao Levi (Mk 2,14; Lk 5,27).

Matej svoje evanđelje piše kako bi pokazao da je Isus onaj dugoočekivani Mesija Izraela, jedini zakoniti pretendent na Davidovo prijestolje.

Knjiga se ne izdaje za cjelovit prikaz Kristova života. Počinje njegovim rodoslovljem i ranim godinama, zatim skače na početak Njegove javne službe kad mu je bilo oko trideset godina. Vođen Svetim Duhom, Matej odabire one vidove Spasiteljeva života i službe koji ga potvrđuju kao Božjeg Pomazanika (to zapravo znači ono *Mesija* i *Krist*). Knjiga se primiče vrhuncu suđenjem, smrću, ukopom, uskrsnućem i uzašašćem Gospodina Isusa. A na tom vrhuncu, naravno, počiva temelj čo-

vjekova spasenja. Zato je knjiga i nazvana evanđeljem – ne toliko zbog toga što pokazuje na koji način grešni ljudi mogu primiti spasenje, već prije zato što opisuje Kristovo djelo žrtvovanja po kojem je spasenje omogućeno.

Nakana ovih *Komentara Biblije* nije iscrpnost ili stručnost, nego prije poticanje samostalnog proučavanja i razmišljanja. Njezin je cilj ponajprije stvoriti u čitateljevu srcu snažnu žudnju za Kraljevim povratkom.

Tako čak i ja, srca gorućeg;
Tako čak i ja, s nadom još slađom;
Čeznem za satom, o Kriste,
Povratka Tvoga;
Plah pred ognjenim dolaskom Tvojim.

Iz F. W. H. Myersova *Sv. Pavla*

PREGLED

- I. RODOSLOVLJE I ROĐENJE MESIJE-KRALJA (Pogl. 1)
- II. RANE GODINE MESIJE-KRALJA (Pogl. 2)
- III. PRIPREME ZA MESIJINU SLUŽBU I NJEGOVU INAUGURACIJU (Pogl. 3, 4)
- IV. USPOSTAVA KRALJEVSTVA (Pogl. 5-7)
- V. MESIJINA ČUDESA SNAGE I MILOSTI, TE RAZLIČITE REAKCIJE NA NJIH (8,1 – 9,34)
- VI. APOSTOLI MESIJE-KRALJA ODAŠLANI IZRAELU (9,35 – 10,42)
- VII. RASTUĆE PROTIVLJENJE I ODBACIVANJE (Pogl. 11, 12)
- VIII. KRALJ PROGLAŠUJE NOVI PRIVREMENI OBLIK KRALJEVSTVA ZBOG IZRAELOVOG ODBIJANJA (Pogl. 13)
- IX. MESIJINA NEPROLAZNA MILOST NAILAZI NA SVE VEĆE PROTIVLJENJE (14,1 – 16,12)
- X. KRALJ PRIPRAVLJA SVOJE UČENIKE (16,13 – 17,27)
- XI. KRALJ DAJE UPUTE SVOJIM UČENICIMA (Pogl. 18-20)
- XII. PREDSTAVLJANJE I ODBACIVANJE KRALJA (Pogl. 21-23)
- XIII. KRALJEVA PROPOVIJED NA MASLINSKOJ GORI (Pogl. 24, 25)

Komentar

I. RODOSLOVLJE I ROĐENJE MESIJE- KRALJA (Pogl. 1)

A. Rodoslovlje Isusa Krista (1,1-17)

Na temelju površnog čitanja Novog zavjeta čovjek bi se mogao upitati zašto počinje s nečim naizgled tako dosadnim kao što je obiteljsko stablo. Netko bi mogao zaključiti da se iz tog popisa imena ne može izvući nešto značajno i potom brzo prijeći na dio u kojem počinju događanja.

Međutim, rodoslovlje je prijeko potrebno. Ono polaže temelj svemu ostalom što slijedi. Sve dok se ne može pokazati da je Isus Davidov zakoniti potomak po kraljevskoj liniji, nije moguće dokazati da je on Mesija-Kralj Izraela. Matej svoje izvješće započinje ondje gdje mora – s dokumentarnim izvješćem o tome da je Isus baštiniio zakonito pravo na Davidovo prijestolje preko svog očuha Josipa.

Ovo rodoslovlje pokazuje *zakonito* podrijetlo Isusa kao Kralja Izraela, a rodoslovlje u Lukinu evanđelju pokazuje Njegovo *izravno* podrijetlo kao Davidova sina. Matejevo rodoslovlje prati *kraljevsku* liniju od Davida preko njegova sina Salomona, sljedećega kralja; Lukino evanđelje slijedi *krvnu* liniju od Davida preko sljedećega sina, Natana. To se rodoslovlje završava s Josipom, kojem je Isus bio *usvojeni* sin; rodoslovlje u Luki 3 vjerojatno prati podrijetlo Marije, kojoj je Isus bio *pravi* sin.

Jedno tisućljeće prije toga, Bog je sklopio bezuvjetnu pogodbu s Davidom obećavši mu kraljevstvo koje će vječno trajati i trajnu vladavinu (Ps 89,4.36.37). Taj je zavjet sada ispunjen u Kristu – on je zakoniti baštinik Davidova prijestolja preko Josipa te pravi potomak Davidov preko Marije. Budući da živi vječno, njegovo će

kraljevstvo zauvijek trajati i on će vječno vladati kao Davidov najveći Sin. Isus je u svojoj osobi ujedinio jedine dvije osnove za zahtjev na izraelsko prijestolje (zakonsku i izravnu); budući da on još uvijek živi, ne može biti drugih pretendenta.

1,1-15 Izraz, knjiga rodoslovlja Isusa Krista, sina Davidova, sina Abrahamova sličan je izrazu u Post 5,1: »Ovo je knjiga rodoslovlja Adamova roda« (u izvorniku – op. prev.). Postanak uvodi prvog Adama; Matej posljednjeg Adama. Prvi je Adam bio glava prvog, fizičkog stvorenja. Krist, kao posljednji Adam, Glava je jednog novog, duhovnog stvorenja.

Tema ovog evanđelja je Isus Krist. Ime Isus predstavlja ga kao Jahvu-Spasitelja;¹ naziv Krist (Pomazanik), kao dugo očekivanog Mesiju Izraela. Naziv Sin Davidov povezan je s ulogama Mesije i Kralja u Starome zavjetu. Naziv Sin Abrahamov pak predstavlja našeg Gospodina kao Onoga koji je posljednje ispunjenje obećanja danih praoću hebrejskoga naroda.

Rodoslovlje je razdijeljeno u tri povišna odsječka: od Abrahama do Jeseja, od Davida do Josije, te od Jehonije do Josipa. Prvi odsječak vodi sve do Davida; drugi pokriva razdoblje kraljevstva; treći čuva sjećanje na kraljevsko podrijetlo tijekom izgnanstva (586. pr. Kr. i dalje).

U ovom popisu ima mnogo toga zanimljivog. Primjerice, u ovom su odjeljku spomenute i četiri žene: **Tamara, Rahaba, Ruta** i **Batšeba** (*bivša žena Urijina*). Budući da se žene rijetko spominju u istočnjačkim rodoslovnim popisima, uključivanje tih žena čudi utoliko više što su dvije od njih (Tamara i Rahaba) bile bludnice, jedna je počinila preljub (Batšeba), a dvije su bile poganke (Rahaba i Ruta). Njihovo uključivanje u uvodni dio Mateja vjerojatno suptilno upućuje da će Kristov dolazak

donijeti spasenje grešnicima, milost poganim, te da će u njemu spolne i rasne ograde biti srušene.

Zanimljivo je i spominjanje kralja imenom **Jehonija**. U Jeremiji 22,30 Bog je na tog čovjeka bacio kletvu:

Ovako veli GOSPODIN: »Upišite za ovoga čovjeka: Bez djece. Život mu se nije posrećio. Nitko od potomstva njegova neće sjesti na prijesto Davidov ni vladati Judejom.«

Da je Isus bio *pravi* Josipov sin, ta bi se kletva odnosila i na njega. No morao je biti Josipov zakoniti sin kako bi naslijedio prava na Davidovo prijestolje. Problem je bio riješen čudom djevičanskog rođenja: Isus je bio *zakoniti* nasljednik prijestolja po Josipu. Bio je *pravi* Sin Davidov po Mariji. Kletva koja se odnosila na Jehoniju nije pala na Mariju ili njezinu djecu jer ona ne potječe od Jehonije.

1,16 Od koje se u engleskome može odnositi i na Josipa i na Mariju. Međutim, u grčkom izvorniku, **koje** je jednina i u ženskom je rodu, što znači da je Isus rođen od **Marije** ali ne od **Josipa**. Ali u dodatku ovim zanimljivostima rodoslovlja, moraju se navesti i teškoće koje ono donosi.

1,17 Osobitu pozornost Matej posvećuje činjenici da u svakom odsječku ima po **četnaest naraštaja**. Iz Staroga zavjeta, međutim, znamo da u njegovu popisu nedostaju neka imena. Naprimjer, između Joram i Uzije (stih 8), Ahazje, Joaša i Amazje koji su vladali kao kraljevi (vidi 2 Kr 8,14; 2 Ljet 21-25).

Matejevo i Lukino rodoslovlje se izgleđa preklapaju u spominjanju dvaju imena: Salatiela i Zorobabela (Mat 1,12,13; Lk 3,27). Čudno je da se Josipovo i Marijino podrijetlo treba spajati u ta dva čovjeka, a potom ponovno razdvajati. Poteškoća je još veća kad vidimo da oba evanđelja slijede Ezru 3,2 u navođenju Zorobabela kao Salatielova sina, dok je u Prvoj knjizi Ljetopisa 3,19 naveden kao Pedajev sin.

Treća je poteškoća to što Matej nabroja dvadeset sedam naraštaja od Davida do Isusa, a Luka četrdeset dva. Premda evanđelisti prikazuju različita obiteljska stabla, ipak je neobično što postoji takva razlika u broju naraštaja.

Kakav stav treba proučavatelj Biblije zauzeti prema tim poteškoćama i prividnim protuslovljima? Prva pretpostavka od koje polazimo jest da je Biblija nadahnuta Božja riječ. Zato ona ne može sadržavati pogreške. Drugo, ona je beskrajna zato što odražava beskrajnost Božanstva. Mi možemo razumjeti temeljne istine Riječi, ali nikada ne možemo potpuno shvatiti sve što je u njoj.

Dakle, naš pristup ovim poteškoćama vodi nas do zaključka da problem leži u manjkavosti našega znanja, a ne u pogrešivosti Biblije. Biblijski nas problemi trebaju potaknuti na proučavanje i traženje odgovora. »Slava je Božja skrivati stvar, a slava kraljevska istraživati je« (Izr 25,2).

Potanka istraživanja povjesničara i iskanja arheologa nisu mogla dokazati da su tvrdnje Biblije lažne. Sve što nama izgleda kao poteškoća i proturječje ima razumno objašnjenje, a ta su objašnjenja ispunjena duhovnim značenjem i korisnošću.

B. Isusa Krista rodila je Marija (1,18-25)

1,18 Rođenje Isusa Krista razlikuje se od svih drugih rođenja navedenih u rodoslovlju. U njemu se ponavlja izraz »A rodi B-a«. No odjednom nailazimo na zapis o jednom rođenju bez ljudskog oca. Činjenice vezane uz to čudesno začecje izložene su dostojanstveno i jednostavno. **Marija** je bila obećana **Josipu** za ženu, ali vjenčanje još nije bilo obavljeno. U novozačetno doba vjeridba je bila jedan oblik zaručnice (ali više obvezujuć od današnjih zaručnica) i mogla se raskinuti samo rastavom. Iako zaručeni par nije živio zajedno do svadbe, nevjera zaručene osobe smatrala se preljubom i kažnjavala se smrću.

U doba kad je već bila zaručena, djevica Marija je zatrudnjela čudom **Svetoga Duha**. Anđeo je Mariji već prije bio najavio taj čudesni događaj: »Duh Sveti sići će na te i sila će te Svevišnjega osjeniti« (Lk 1,35). Nad Mariju se nadvio oblak sumnje i sablazni. U svoj ljudskoj povijesti nikada nije bilo djevičanskog začeca. Kad bi ljudi vidjeli da je zatrudnjela neudana žena, imali bi samo jedno moguće objašnjenje.

1,19 Ni sâm Josip još nije znao pravo objašnjenje Marijina stanja. Na svoju se zaručnicu mogao srditi zbog dvoga: zbog njezine očigledne nevjere; i drugo, iako nedužan, bit će gotovo neizbježno optužen za suučesništvo. Njegova ljubav prema Mariji i želja za pravdom naveli su ga na odluku da raskine zaruke tajnom rastavom. Želio je izbjeći javnu sramotu koja obično prati takav postupak.

1,20 Dok je taj plemenit i razborit čovjek razrađivao svoju strategiju da zaštiti Mariju, **u snu mu se ukaza anđeo Gospodinov**. Pozdrav »Josipe, sine Davidov« trebao je nedvojbeno uzdrmati svijest o njegovu kraljevskom podrijetlu i pripremiti ga za neobičan dolazak Izraelova Mesije-Kralja. Nije se trebao bojati vjenčanja s **Marijom**. Svaka sumnja u pogledu njezine čistoće bila je neosnovana. Njezina je trudnoća bila čudo **Svetoga Duha**.

1,21 Anđeo je potom otkrio spol, ime i misiju nerođena Djeteta. Marija će roditi sina. Treba ga nazvati **ISUS** (što znači »Jahve je spasenje« ili »Jahve Spasitelj«). Dosljedno svome Imenu, on treba **spasiti svoj narod od njegovih grijeha**.

To Dijete sudbine bio je sâm Jahve, koji pohodi Zemlju kako bi ljude izbavio od sile, i na posljetku, od same nazočnosti grijeha.

1,22 Kad je zapisao te događaje, Matej je shvatio da je svanulo novo razdoblje povijesti Božjeg nauma s ljudskim rodom. Riječi mesijanskog proročanstva, koje su dugo mirovale, sada su zaživjele. Izaijino

tajno proročanstvo sada se ispunilo u Marijinu Djetetu: **Sve se to zbilo da se ispuni što je Gospodin rekao po proroku**. Matej potvrđuje božansko nadahnuće Izaijinih riječi – Gospodin je govorio po tome proroku barem 700 godina prije Krista.

1,23 Izaijino proročanstvo iz 7,14 uključilo je predviđanje jednog jedinstvenog rođenja (»Evo, začet će djevica«), Djetetov spol (»i roditi sina«) i Djetetovo ime (nadjenut će mu ime Emanuel). Matej pridodaje objašnjenje da **Emanuel** znači: **S nama Bog**. Nema dokaza da je Krist, dok je bio na Zemlji, ikad nazivan Emanuelom; uvijek su ga zvali »Isus«. Značenje imena *Isus* (vidi gore str. 21), međutim, podrazumijeva nazočnost Boga s nama. Emanuel bi mogao također biti oznaka za Krista koja će se koristiti prvenstveno za njegova drugog dolaska.

1,24 Kao posljedica anđelova upletanja, Josip je odustao od svoje nakane da se rastavi od Marije. I dalje je priznavao njihove zaruke sve do Isusova rođenja, nakon čega ju je oženio.

1,25 Učenje da je Marija ostala djevičicom čitava života opovrgava konzumacija njezina braka spomenuta u ovom stihu. Ostali navodi koji ukazuju da je Marija imala djecu s Josipom jesu Mt 12,46; 13,55-56; Mk 6,3; Iv 7,3-5; Dj 1,14; 1 Kor 9,5 i Gal 1,19.

Uzimajući Mariju za ženu, Josip je uzeo i njezino Dijete kao usvojena sina. Tako je Isus postao zakonitim nasljednikom Davidova prijestolja. U znak poslušnosti anđelu koji ga je posjetio, djetetu je **nadjenulo ime Isus**.

Tako je rođen Mesija-Kralj. Vječni je ušao u vrijeme. Svemogući je postao djetetšće. Gospodin slave tu je slavu odjenio u ljudsko tijelo te »u njemu tjelesno prebiva sva punina božanstva« (Kol 2,9).

II. RANE GODINE MESIJE-KRALJA (Pogl. 2)

A. Mudraci dolaze pokloniti se Kralju (2,1-12)

2,1-2 Čovjek se lako zbuni glede kronologije zbivanja vezanih uz Kristovo rođenje. Dok stih 1 može naizgled ukazivati na to da je Herod pokušao ubiti Isusa tijekom Marijina i Josipova boravka u betlehemskoj štali, drugi podaci ukazuju na godinu ili dvije poslije. U stihu 11 Matej kaže da su mudraci Isusa vidjeli u kući. Herodova zapovijed da se poubija svu mušku djecu od dvije godine naniže (st. 16) također pokazuje da je prošlo neodređeno razdoblje od kraljevskog rođenja.

Herod Veliki bio je potomak Ezavov pa stoga tradicionalni neprijatelj Židova. Bio je obraćenik na židovstvo, no obratio se vjerojatno iz političkih razloga. Potkraj njegova kraljevanja **mudraci s Istoka došli su tražeći Kralja Židovâ**. Ti su ljudi mogli biti poganski svećenici u čijim su obredima u središtu bili elementi prirode. Zbog njihova znanja i sposobnosti predviđanja, kraljevi su ih često uzimali za savjetnike. Ne znamo gdje su živjeli na Istoku, koliko ih je ondje bilo, ni koliko su dugo putovali.

Jedna **zvijezda na Istoku** na neki im je način ukazala da se rodio **Kralj, kojemu su se došli pokloniti**. Možda su znali za proročanstva iz Staroga zavjeta o Mesijinu dolasku. Možda su znali za Bileamovo proročanstvo da će Zvijezda izići od Jakova (Br 24,17) i to povezali s proročanstvom o sedamdeset sedmica koje je predskazivalo vrijeme Kristova prvog dolaska (Dan 9,24-25). Ali, čini se vjerojatnijim da im je ta spoznaja predana nadnaravnim putem.

O zvijezdi se nude raznovrsna znanstvena objašnjenja. Primjerice, neki vele da je to bio stjecaj planetâ. Ali putanja te zvijezde bila je vrlo nepravilna; išla je ispred mudraca, vodeći ih od Jeruzalema do kuće

gdje je živio Isus (st. 9). Potom je stala. Zapravo, to je tako neobično da se jedino može smatrati čudom.

2,3 Čuvši da se rodilo Djetešće koje će postati kraljem Židovâ, **uznemiri se kralj Herod**. Bilo koje Dijete bilo je prijatna njegovoj nesigurnoj vladavini. **Sav se Jeruzalem uznemiri s njime**. Grad koji bi tu novost trebao primiti s radošću, uznemirava sve što bi moglo poremetiti njegov *status quo* ili dovesti do nezadovoljstva omrznutih rimskih vladara.

2,4-6 Herod je sazvao židovske vjerske vođe da otkriju **gdje se Krist ima roditi**. **Svećenički glavari** su bili veliki svećenici i njegovi sinovi (a možda i drugi članovi njegove obitelji). Narodni **pismoznanci** bili su svjetovni stručnjaci za Mojsijev zakon. Oni su čuvali i poučavali Zakon te služili kao suci u Sanhedrinu. Ti su svećenici i pismoznanci spremno naveli Miheja 5,2 u kojemu se kao mjesto Kraljeva rođenja navodi **Betlehem judejski**. Tekst proročanstva u Miheju naziva taj grad »Betlehem Efrata«. Budući da je u Palestini bilo više gradova zvanih Betlehem, to govori da je riječ o onom u području Efrate unutar plemenskih granica Judeje.

2,7-8 Tada kralj Herod potajno dozva mudrace da odrede **kada se zvijezda prvi put pojavila**. Ta je tajnovitost otkrila njegov sadistički motiv: taj mu podatak treba za slučaj da ne bude mogao pronaći pravo Dijete. Da bi prikrrio svoju stvarnu namjeru, on **posla mage da se pomno raspitaju i zaista od njih da mu dojavu o svome uspjehu**.

2,9 Kad su mudraci pošli, **zvijezda što je vidješe na istoku** ponovno se pojavi. To govori da ih zvijezda nije vodila čitavim putem od Istoka. Ali sada ih je vodila do kuće **gdje bijaše Dijete**.

2,10 Osobito se navodi **radost velika kad mudraci ugledaše zvijezdu**. Ti su pogani ustrajno tražili Krista; Herod ga je katio ubiti; svećenici i pismoznanci su dotad

bili ravnodušni; stanovnici Jeruzalema su bili uznemireni. Ti su stavovi bili predskazanja načina na koji će Mesija biti primljen.

2,11 Ušavši u kuću, mudraci ugledaše dijete s Marijom, majkom njegovom. Padnu ničice i poklone mu se, prinoseći skupocjene darove: zlato, tamjan i smirnu. Obratite pozornost da su ugledali Isusa s njegovom majkom. Uobičajeno je da se prvo navede majka a potom njezino dijete, ali ovo je Dijete jedinstveno i mora mu se dati prvo mjesto (vidi i st. 13, 14, 20 i 21). Mudraci su se poklonili Isusu, ne Mariji ili Josipu. (U ovom izvješću Josip nije čak ni spomenut i uskoro će potpuno nestati iz teksta evanđelja.) Isus je taj koji zaslužuje našu slavu i štovanje, a ne Marija ili Josip.

Blaga koja su donijeli puno govore. **Zlato** je simbol božanstva i slave; ono govori o blještavom savršenstvu Njegove božanske Osobe. **Tamjan** je pomast ili miomiris; on ukazuje na miomiris života bezgrešnog savršenstva. **Smirna** je gorka biljka; ona predskazuje muke koje će On trpjeti noseći grijehе svijeta.

Donošenje darova tih poganâ podsjeća na govor iz Izaije 60,6. Izaija je predvidio da će pogani doći Mesiji s darovima, no naveo je samo zlato i tamjan: »donijet će zlato i tamjan. I hvalе će Gospodinu pjevati«. Zašto je izostavljena smirna? Zato što je Izaija govorio o Kristovu drugom dolasku – Njegovu dolasku u sili i velikoj slavi. Tada neće biti smirne, jer tada neće trpjeti. Ali u Mateju je smirna uvrštena zato što se odnosi na Njegov prvi dolazak. U Mateju nalazimo Kristove muke; u ovom ulomku iz Izaije, pak, slavu koja će uslijediti.

2,12 Upozoreni od Boga u snu da se ne vraćaju Herodu, mudraci poslušno odoše svojim kućama drugim putem. Nitko tko susretne Krista iskrena srca nikada se ne vraća istim putem. Istinski susret s njime mijenja čitav život.

B. Josip, Marija i Isus bježe u Egipat (2,13-15)

2,13-14 Smrtna je opasnost visjela nad našim Gospodinom još od njegova djetinjstva. Očito je da je bio rođen za umijeti, ali samo u određeno vrijeme. Svatko tko hodi u Božjoj volji besmrtn je dok ne dovrši svoje djelo. **Anđeo Gospodinov upozorio je Josipa u snu da bježi u Egipat** sa svojom obitelji. Herod je bio spreman započeti svoju misiju »naći i uništiti«.

Obitelj je izbjegla zbog Herodova gnjeva. Ne znamo koliko su dugo ostali, no kad je Herod umro više nije bilo opasnosti od povratka u domovinu.

2,15 Dakle, još jedno starozavjetno proročanstvo zaodjenuto je u novo značenje. Bog je rekao po proroku Hoše: »**Iz Egipta doзваh svoga Sina**« (Hoš 11,1). U svojem izvornom kontekstu to se odnosilo na izbavljenje Izraela iz Egipta u doba izlaska. Ali ta tvrdnja u sebi nosi dvojako značenje – povijest Mesije mogla bi ići posve usporedo s poviješću Izraela. Proročanstvo se ispunilo u Kristovu životu njegovim povratkom iz Egipta u Izrael.

Kad se Gospodin vrati da vlada u pravednosti, Egipat će biti jedna od zemalja blagoslovljenih u Tisućgodišnjem kraljevstvu (Iza 19,21-25; Sef 3,9-10; Ps 68,31). Zašto se tom narodu, tradicionalnom neprijatelju Izraela, daje takva povlastica? Bi li to mogao biti znak božanske zahvalnosti zato što je pružio pribežište Gospodinu Isusu?

C. Herod masakrira betlehemsku dječicu (2,16-18)*

2-16 Kad se mudraci nisu vratili, **Herod** je uvidio da su ga **izigrali** u njegovoj zavjeri da pronade mladoga Kralja. U bezumnom bijesu zapovjedi i posla **poubijati** svu mušku djecu od dvije godine naniže **u Betlehemu i po svojoj okolici**. Procjene o broju ubijenih razlikuju se; jedan pisac govori o dvadeset šest žrtava. Malo je vjerojatno da se radi o stotinama.

2,17-18 **Plač** koji je uslijedio nakon ubijanja djece bio je ispunjenje riječi rečenih po proroku Jeremiji:

Ovako govori Jahve: »Čuj! U Rami se kukanje čuje i gorak plač: Rahela oplakuje sinove svoje, i neće da se utješi za djecom, jer njih više nema.«

(Jer 31,15)

U ovom proročanstvu **Rahela** predstavlja narod Izraela. Velika žalost toga naroda pripisuje se Raheli, koja je pokopana u **Rami** (pokraj Betlehema, gdje se pokolj odigrao). Dok su ucviljeni roditelji prolazili pokraj njezina groba, prikazana je i ona kako **plače** s njima. U nastojanju da ukloni svog mladog suparnika, Herod je dobio samo nečastan spomen u povijesti beščašća.

D. Josip, Marija i Isus naseljavaju se u Nazaretu (2,19-23)

Nakon Herodove smrti, **anđeo Gospodinov** uvjerio je **Josipa** da je povratak sada siguran. Kad je dospio u **zemlju Izraelovu**, međutim, **dočuo** je da je Herodov sin **Arhelaj** naslijedio svoga oca kao kralj i vladar **Judeje**. Josip se bojao uputiti u to područje pa je, nakon što mu je **Bog u snu** potvrdio njegove bojazni, oputovao na sjever u **pokrajinu Galileju** i nastanio se u **Nazaretu**.

Po četvrti put u ovom poglavlju Matej nas podsjeća da se proročanstvo **ispunilo**. Ni jednog **proroka** ne navodi poimence, ali veli da su proroci predskazali da će se Mesija **zvati Nazarećanin**. Ni jedan stih Staroga zavjeta to ne kaže izravno. Mnogi stručnjaci smatraju da Matej misli na Izaiju 11,1: »Isklijat će mladica iz panja Jišajeva, izdanak će izbit iz njegova korijena.« Hebrejska riječ prevedena kao »izdanak« je *netzer*, ali ta je veza izgleda slaba. Vjerojatnije je objašnjenje da je riječ »Nazarećanin« uporabljena za opis svakoga tko živi u Nazaretu, gradu koji su ostali gledali s prezirom. Natanael to izražava dobro po-

znatim pitanjem: »Iz Nazareta da može biti što dobro?« (Iv 1,46). Prezir koji je pao na taj »nevažan« grad pao je i na njegove stanovike. Tako kad stih 23 kaže **Zvat će se Nazarećanin**, to znači da će ga gledati s prezirom. Iako ne možemo naći ni jedno proročanstvo da će Isus biti nazvan Nazarećaninom, postoji jedno u kojemu se veli da će biti »prezren i odbačen od ljudi« (Iza 53,3). Jedno drugo kaže da će on biti »crv a ne čovjek, prezren i odbačen od ljudi« (Ps 22,6). Dakle, premda proroci nisu rabili te riječi, bilo je to neosporno duh nekoliko proročanstava.

Iznenaduje da je silnome Bogu, kad je došao na Zemlju, nadjenut pogrdan nadimak. Oni koji ga slijede povlaštteni su dijeliti njegovu muku (Heb 13,13).

II. PRIPREME ZA MESIJINU SLUŽBU I NJEGOV UVODNI NASTUP (Pogl. 3, 4)

A. Ivan Krstitelj pripravlja put Kristu (3,1-12)

Između poglavlja 2 i 3 je međuvrijeme od dvadeset osam ili dvadeset devet godina koje Matej ne spominje. Tijekom tog razdoblja Isus je bio u Nazaretu pripremajući se za djelo koje ga čeka. Bile su to godine u kojima nije činio čudesa, ali je tih godina živio tako da je savršeno zadovoljavao Boga i ugađao mu (Mt 3,17).

3,1-2 Ivan Krstitelj je bio šest mjeseci stariji od svog bratića Isusa (vidi Luku 1,26 i 36). Na povijesnu pozornicu stupio je da bi služio kao prethodnik Kralju Izraela. Njegova nevjerojatna župa bila je Judejska pustinja – bezvodno područje što se protezalo od Jeruzalema do Jordana. Ivanova je poruka bila: **Pokajte se, jer približilo se kraljevstvo nebesko!** Kralj će uskoro doći, ali on ne može niti će vladati ljudima koji su vezani uza svoje grijeh. Oni moraju promijeniti životni smjer, moraju priznati i napustiti svoje grijeh.

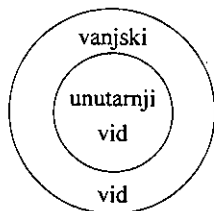
Bog ih je zvao iz kraljevstva tame u kraljevstvo nebesko.

KRALJEVSTVO NEBESKO

U stihu 2 prvi se put pojavljuje izraz kraljevstvo nebesko, koji se u ovom evanđelju rabi trideset dva puta. Budući da se Mateja ne može pravilno shvatiti bez razumijevanja tog pojma, sada slijede definicija i objašnjenje tog izraza.

Kraljevstvo nebesko je sfera u kojoj se priznaje Božja vladavina. Riječ »nebesko« rabi se da označi Boga. To je pokazano u Danielu 4,29, gdje je Daniel rekao da »Svevišnji« vlada nad kraljevstvom ljudskim. U sljedećem stihu on kaže da »nebo« vlada (u izvorniku i NKJ prijevodu). Gdje se god ljudi pokoravaju Božjoj vladavini, tu postoji kraljevstvo nebesko.

Dva su vida kraljevstva nebeskog. U svom širem smislu ono uključuje svakoga tko *ispovijeda* da Boga priznaje kao Vrhovnog vladara. U svom užem vidu ono uključuje samo one koji su uistinu *obraćeni*. To možemo prikazati s dva koncentrična kruga.

Veliki krug je sfera vjeroispovijedanja; ona uključuje sve koji su uistinu Kraljevi podanici, kao i one koji samo ispovijedaju da su mu odani. To se vidi u usporedbama o sijaču (Mt 13,3-9), gorušičinu zrnu (Mt 13,31-32) i kvascu (Mt 13,33). Mali krug uključuje samo one koji su nanovo rođeni po vjeri u Gospodina Isusa Krista. U kraljevstvo nebesko, u njegovu unutarnjem vidu mogu ući samo oni koji su obraćeni (Mt 18,3).

Kad se zajedno razmotre svi navodi u Bibliji koji govore o Kraljevstvu, njegov povijesni razvoj možemo prikazati u pet različitih faza:

Prvo: Kraljevstvo je *predskazano* u Starem zavjetu. Daniel je preorekao da će Bog podići kraljevstvo koje nikada neće propasti i vlast nad njime neće prijeći na neki drugi narod (Dan 2,44). On je također predvidio dolazak Krista koji će imati sveopću, univerzalnu i vječnu vlast (Dan 7, 13-14; vidi i Jer 23,5-6).

Drugo: Kraljevstvo su opisali Ivan Krstitelj, Isus i dvanaestorica učenika kao *na-dolazeće* ili *prisutno* (Mt 3,2; 4,17; 10,7). U Mt 12,28 Isus je rekao: »Ali ako ja po Duhu Božjem izgonim zloduhe, tada je došlo k vama kraljevstvo Božje.« U Lk 17,21 On je rekao: »Ta evo, kraljevstvo je Božje među vama.« Kraljevstvo je bilo prisutno u osobi Kralja. Kao što ćemo kasnije pokazati, izrazi kraljevstvo Božje i kraljevstvo nebesko rabe se naizmjenice.

Treće: Kraljevstvo se opisuje u *privremenom* obliku. Nakon što ga je Izrael odbacio, Kralj se vratio u Nebo. Kraljevstvo danas postoji iako je Kralj odsutan, u srcima svih koji ga priznaju Kraljem, a njegova su moralna i etička načela, uključujući Propovijed na gori, primjenjiva na nas danas. Ta privremena faza Kraljevstva opisana je u usporedbama u Mateju 13.

Četvrta faza Kraljevstva jest ono što bi se moglo nazvati njegovim *očitovanjem*. To je tisućgodišnja Kristova vladavina na Zemlji prikazana Kristovom preobrazbom kad su ga vidjeli u slavi njegove dolazeće vladavine (Mt 17,1-8). Isus je mislio na tu fazu kad je u Mt 8,11 rekao: »... mnogi će s istoka i sa zapada doći i sjesti za stol s Abrahamom, Izakom i Jakovom u kraljevstvu nebeskom.«

Posljednja faza biti će *vječno* kraljevstvo. Ono je opisano u 2. Petrovoj poslanici 1,11 kao »vječno kraljevstvo Gospodina našega i Spasitelja Isusa Krista«.

Izraz »kraljevstvo nebesko« nalazi se samo u Matejevu evanđelju, dok se »kraljevstvo Božje« nalazi u sva četiri evanđelja. Za sve praktične svrhe nema nikakve razlike – o oba kraljevstva rečeno je isto. Primjerice, u Mateju 19,23 Isus je rekao da će bogataš teško ući u kraljevstvo nebesko. I Marko (10,23) i Luka (18,24) bilježe da je Isus to rekao za kraljevstvo Božje (vidi i Mt 19,24, gdje se također koristi izraz »kraljevstvo Božje«).

Već smo spomenuli da kraljevstvo nebesko ima vanjski vid i unutarnju zbilju. Budući da to vrijedi i za kraljevstvo Božje dokaz je da ta dva izraza označavaju isto. Kraljevstvo Božje također uključuje pravo i lažno kraljevstvo. To se vidi u usporedbama o sijaču (Lk 8,4-10), gorušičinu zrnu (Lk 13,18-19) i kvascu (Lk 13,20-21). Što se tiče njegove istinske, unutarnje zbilje, u kraljevstvo Božje mogu ući samo oni koji su nanovo rođeni (Iv 3,3 i 5).

I na kraju ono najvažnije: Kraljevstvo nije isto što i Crkva. Kraljevstvo je počelo kad je Krist započeo svoju javnu službu; Crkva je započela na dan Pedesetnice (Dj 2). Kraljevstvo će trajati na Zemlji sve do uništenja Zemlje; Crkva traje na Zemlji do Uznesenja (ugrabljenje ili uklanjanje Crkve sa Zemlje kad Krist siđe s neba i povede kući vjernike sa sobom – 1 Sol 4,13-18). Crkva će se vratiti s Isusom za njegova Drugog dolaska da vlada s njime kao njegova zaručnica. Ljudi koji su danas u Kraljevstvu u njegovoj istinskoj, unutarnjoj zbilji – također su i u Crkvi.

3:3 Vratimo se izlaganju Mateja 3; obratite pozornost na to da je Ivanovu službu pripreme **Izaija** predskazao oko sedam stotina godina prije njegova doba:

Glas viče: »Pripravite Jahvi put kroz pustinju. Poravnajte u stepi stazu Bogu našem« (40,3).

Ivan je bio taj glas. Narod Izraela, u duhovnom smislu, bio je **pustinja** – suha i неплодна. Ivan je ljude pozivao da pri-

prave put GOSPODINU pokajanjem i napuštanjem svojih grijeha i da mu **poravne staze** uklanjanjem iz svog života svega onog što bi moglo priječiti njegovu potpunu vlast.

3,4 Krstiteljova odjeća bila je od **devine dlake** – ne od mekane, raskošne tkanine od devine dlake kakva je u naše doba, već je to bio grubi proizvod nekog beskućnika. Nosio je i **kožnat pojas**. Bila je to ista oprava kao Ilijina (2 Kr 1,8) i vjerojatno je Židove koji vjeruju trebala upozoriti na sličnost između Ivanova i Ilijina poslanja (Mal 4,5; Lk 1,17; Mt 11,14; 17,10-12). Ivan se hranio **skakavcima i divljim medom**, osnovnom hranom čovjeka koji je toliko zaokupljen svojom zadaćom da je zapostavio uobičajene udobnosti i zadovoljstva života.

Mora da je susret s Ivanom bio dojmljivo iskustvo – bio je to čovjek koji nije mario za sve ono za što ljudi obično žive. Njegova zadubljenost duhovnim stvarnostima mora da je ponukala druge da shvate kako su jadni. Njegovo je samoodricanje bilo oštar prijekor svjetovnosti njegova doba.

3,5-6 Ljudi su nagnuli da ga čuju iz **Jeruzalema, sve Judeje** i jordanске okolice. Neki od tih ljudi prihvatili su njegovu poruku i on ih je **krstio u Jordanu**, govoreći zapravo da su spremni na punu odanost i poslušnost dolazećem Kralju.

3,7 S farizejima i saducejima bilo je drukčije. Kad su ga došli slušati, Ivan je znao da nisu iskreni. Prepoznao je njihovu pravu narav: **farizeji** su govorili da su silno odani Zakonu, ali u sebi su bili pokvareni, sektaški, licemjerni i samopravedni; **saduceji** su bili društveni aristokrate i vjerski skeptici koji su nijekali osnovna učenja poput uskrsnuća tijela, postojanja anđela, besmrtnosti duše i vječne kazne. Stoga je sljedbenike i jednih i drugih nazvao **naraštajem zmijâ otrovnicâ**, jer su htjeli umaknuti **srđbi** što će doći, ali nisu pokazivali znakove istinskog pokajanja.

3,8 Zatražio je od njih da svoju iskrenost dokažu rađanjem **plodova dostojnih pokajana**. Istinski pokajanje, kako je napisao J. R. Miller, »ne koristi ničemu ako se svodi samo na nekoliko suza, napadaj kajanja i malo straha. Moramo ostaviti za sobom grijeha za koje se kajemo i hoditi novim, čistim putovima svetosti«.

3,9 Židovi bi trebali prestati misliti da je to što potječu od Abrahama propusnica za Nebo. Milost spasenja ne prenosi se prirodnom rođenjem. Bogu bi bilo lakše od jordanskog kamenja napraviti djecu Abrahamovu negoli obratiti na pokajanje farizeje i saduceje.

3,10 Tvrdeći da je **sjekira već položena na korijen stablima**, Ivan je govorio da uskoro treba početi djelo božanskog suda. Kristov dolazak i nazočnost bit će kušnja za sve ljude. Oni za koje se pokaže da su бесплодни bit će uništeni baš kao što se stablo koje ne donosi roda **siječe i u oganj baca**.

3,11-12 U stihovima 7-10 Ivan je govorio isključivo farizejima i saducejima (vidi st. 7), no sada je očito da se obraća svim nazočnima, uključujući i prave i one lažne.

Objasnio je da se njegova služba i služba Mesije koji će uskoro stići znatno razlikuju. Ivan je krstio **u vodi na pokajanje**: ta je voda bila obredna, nije imala moć čišćenja. **Pokajanje**, premda stvarno, nije dovodilo čovjeka do potpunog spasenja. Svoju je službu Ivan smatrao pripremnom i djelomičnom. Mesija će potpuno zasjeniti Ivana. Bit će **moćniji**, bit će **vredniji** i njegovo će djelo biti dalekosežnije, jer on će **krstiti u Duhu Svetom i ognju**.

Krštenje **u Duhu Svetom** razlikuje se od krštenja **u ognju**. Prvo je krštenje blagoslova, potonje osude. Prvo se odigralo na dan Pedesetnice, potonje je još uvijek budućnost. Prvo prolaze svi koji istinski povjeruju u Isusa Krista, potonje će biti sudbina svih bezvjernika. Prvo će biti za one Izraelce kojih je krštenje bilo vanjski

znak nutarnjeg obraćenja, potonje će biti za farizeje, saduceje i sve koji nisu pružili dokaz istinskog pokajanja.

Neki poučavaju da su krštenje Duhom Svetim i krštenje ognjem isti događaj, tj. ne bi li se krštenje ognjem moglo odnositi na ognjene jezike koji su se pojavili kad je Duh bio dan na Pedesetnicu. U svjetlu stiha 12, koji poistovjećuje oganj s osudom, vjerojatno se ne odnosi.

Odmah nakon spominjanja krštenja ognjem, Ivan govori o sudu. Gospodin je prikazan kako **vijačom** baca vršeno zrnje u vjetar. **Žito** (istinski vjernici) pada ravno na tlo i odnosi se u **žitnicu**. **Pljevu** (nevjernike) vjetar odnosi nedaleko odatle, a potom se skuplja i spaljuje **ognjem neugasivim**. Oganj u stihu 12 znači osudu, a budući da je taj stih upotpunjenje stiha 11, razumno je zaključiti da je krštenje ognjem krštenje osude.

B. Ivan krsti Isusa (3,13-17)

3,13 Isus je propješačio oko sto kilometara od **Galileje** do donjeg toka rijeke **Jordan** da ga **Ivan krsti**. To govori o važnosti koju je pridavao tom obredu i trebalo bi ukazivati na značenje krštenja za njegove današnje sljedbenike.

3,14-15 Uvidjevši da Isus nema grijeha za koje bi se trebao pokajati, **Ivan** je prosvjedovao protiv njegova krštenja. Bio je to istinski poriv koji ga je ponukao da predloži kako bi pravi redosljed trebao biti da Isus krsti njega. Isus to nije porekao; jednostavno je ponovio svoj zahtjev za krštenjem kao načinom koji **dolikuje da tako ispune svu pravednost**. Smatrao je da se u krštenju treba poistovjetiti s onim pobožnim Izraelcima koji su dolazili krstiti se radi pokajanja.

Ali u tome je ležalo jedno još dublje značenje. Za njega je krštenje bilo ritual koji simbolizira način na koji će On ispuniti sve pravedne Božje zahtjeve protiv čovjekova grijeha. Njegovo uranjanje sim-

bolizira njegovo krštenje u vodama Božje osude na Golgoti. Njegovo izranjanje iz vode nagovijestilo je njegovo uskrsnuće. Smrću, ukopom i uskrsnućem, on će udovoljiti zahtjevima božanske pravde i osigurati pravednu osnovu na temelju koje će se grešnici moći opravdati.

3,16-17 Čim je izašao iz vode, Isus ugleda Duha Božjega gdje silazi s neba kao golub i spušta se na nj. Baš kao što su u Starom zavjetu osobe i stvari posvećivani za svete svrhe »posvećenim uljem pomazanja« (Izl 30,25-30), tako je sada Sveti Duh pomazao našega Gospodina Isusa za Mesiju.

Bila je to sveta prigoda, kada su bila nazočna sva tri člana Trojstva. Bio je tamo **Ljubljani Sin**. Bio je tamo Sveti Duh u liku goluba. S neba se čuo glas Oca koji je blagoslivljao Isusa. Bio je to nezaboravan događaj jer se čuo glas Boga koji je navodio Pismo: »Ovo je Sin moj, Ljubljani (iz Ps 2,7), u njemu mi zadovoljstvo« (iz Iz 42,1). To je jedna od tri zgode kad je Otac progovorio s neba radosno priznajući svog jedinstvenog Sina (druga dva mjesta su Mt 17,5 i Iv 12,28).

C. Sotona iskušava Isusa (4,1-11)

4,1 Možda izgleda čudno da Duh odvođi Isusa u kušnju. Zašto bi ga Sveti Duh vodio u takav sukob? Odgovor jest da je ta kušnja bila nužna kako bi se pokazala njegova moralna spremnost da izvrši djelo zbog kojega je došao na svijet. Prvi se Adam pokazao nesposobnim za vladavinu kad je u Edenskom vrtu susreo protivnika. Ovdje posljednji Adam sreće đavla u izravnom sučeljavanju i iz njega izlazi neozlijeđen.

Grčka riječ koja je prevedena kao »iskušavati« ili »provjeravati« ima dva značenja: (1) provjeriti ili ispitati (Ivan 6,6; 2 Kor 13,5; Heb 11,17); i (2) izazvati na zlo. Sveti Duh je iskušao ili isprobao Krista. Đavao ga je pokušao namamiti da čini zlo.

U svezi s iskušavanjem našeg Gospodina postoji duboka tajnovitost. Postavlja se neizbježno pitanje: »Je li možda sagriješio?« Odgovorimo li »Ne«, tada se moramo suočiti sa sljedećim pitanjem: »Kako je to mogla biti prava kušnja ako nije mogao popustiti?« Odgovorimo li »Da«, sučeljeni smo s problemom kako utjelovljeni Bog može sagriješiti.

Od najveće je važnosti upamtiti da je Isus Krist Bog i da Bog ne može sagriješiti. Istina je da je on i čovjek; međutim, reći da on može griješiti kao čovjek ali ne kao Bog znači iznositi tvrdnju koja nije utemeljena u Svetom pismu. Pisci Novoga zavjeta pisali su u nekoliko navrata o Kristovoj bezgrešnosti. Pavao je napisao da on »nije upoznao grijeha« (2 Kor 5,21); Petar veli da on »grijeha nije učinio« (1 Pe 2,22), a Ivan kaže da »grijeha u njemu nema« (1 Iv 3,5).

Kao i mi, Isus može biti kušan izvana: Sotona mu je prišao s prijedlozima protivnim Božjoj volji. Ali za razliku od nas, on ne može biti iskušan iznutra – u njemu ne mogu nastati grešne požude ili strasti. Nadalje, u njemu nije bilo ničeg što bi odgovorilo đavlovom zavodu (Iv 14,30).

Unatoč tome što Isus ne može griješiti, kušnja je bila vrlo stvarna. Postojala je mogućnost da bude sučeljen s izazovima da sagriješi, ali moralno on nije mogao popustiti. Mogao je učiniti samo ono što je vidio da Otac čini (Iv 5,19), a nezamislivo je da bi ikada vidio Oca griješiti. Sâm od sebe nije mogao učiniti ništa (Iv 5,30) a Otac mu ne bi nikada dopustio da popusti kušnji.

Svrha kušnje nije bila u tome da se vidi hoće li on sagriješiti, već da se dokaže da i pod golemim pritiskom ne može učiniti ništa drugo negoli poslušati Božju riječ.

Ako bi Isus mogao griješiti kao ljudsko biće, tada smo suočeni s problemom da je u Nebu on još uvijek čovjek. Bi li ipak mogao griješiti? Očigledno da ne bi.

4,2-3 Propostivši **četrdeset dana i četrdeset noći**, Isus **ogladnje**. (Broj **četrdeset** u Bibliji se često rabi u kontekstu iskušavanja ili isprobavanja.) Taj je prirodni nagon omogućio **napasniku** prednost koju bi u mnogih ljudi mogao iskoristiti. Predložio je Isusu da upotrijebi svoju čudotvornu moć kako bi pustinjsko **kamenje** pretvorio u hljebove **kruha**. Uvodne riječi, **ako si Sin Božji**, ne uključuju sumnju. One zapravo znače: »Budući da si Sin Božji.« Đavao aludira na riječi što ih je Otac uputio Isusu na krštenju: »Ovo je Sin moj, Ljubljeni.« On rabi grčku konstrukciju² koja podrazumijeva da je iskaz istinit i stoga poziva Isusa da ispolji svoju moć da utoli glad.

Zadovoljiti jedan prirodni nagon koristeći božansku moć kako bi se odgovorilo na Sotonino poticanje, izravni je neposluh Bogu. Zamisao koja stoji iza Sotonina nagovora odjek je Postanka 3,6 (»dobro za jelo«). Ivan tu kušnju svrstava u »požudu tijela« (1 Iv 2,16). Naša kušnja koja tome odgovara jest živjeti za zadovoljenje prirodnih potreba, izabrati život udobnosti umjesto traženja Božjeg kraljevstva i Njegovе pravедnosti. Đavao nam veli: »Pa moraš živjeti, zar ne?«

4,4 Isus je **odgovorio** na kušnju navodeći Božju riječ. Primjer našeg Gospodina nas uči da *ne moramo* živjeti, ali *moramo* biti poslušni Bogu! Pribaviti **kruh** nije najvažnija stvar u životu, poslušnost **svakoj riječi Božjoj** jest. Budući da Isus nije od Boga dobio nikakve upute da kamenje pretvori u kruh, on neće učiniti ništa sam od sebe i tako poslušati Sotonu, ma kako velika bila njegova glad.

4,5-6 Druga se kušnja zbila u Jeruzalemu na **vrhu Hrama**. Đavao je Isusa izazvao da se baci dolje i time pruži veličanstveni dokaz da je Božji Sin. Početna riječ **ako** ponovno ne podrazumijeva sumnju, kako se vidi iz Sotonina pozivanja na zaštitu koju je Bog obećao Mesiji u Psalmu 91,11-12.

Isus je bio stavljen na kušnju kako bi pokazao da je Mesija izvodeći nešto senzacionalno. Mogao je zadobiti slavu bez muke; mogao je izbjeći križ i unatoč tomu doći na prijestolje. Ali takvo vladanje ne bi pripadalo Božjoj volji. Ivan taj poziv opisuje kao »oholost života« (1 Iv 2,16). To podsjeća na »drvo za mudrost poželjno« (Post 3,6) u Edenskom vrtu, jer oboje je bilo sredstvo zadobivanja osobne slave u zanemarivanju Božje volje. Ta nam kušnja dolazi u obliku želje da postignemo istaknut vjerski položaj neovisno o zajedništvu s Njegovim mukama. Za sebe želimo velike stvari, a kad naidu teškoće bježimo i skrivamo se. Kad se ne obaziremo na Božju volju i uzvisujemo sebe, iskušavamo Boga.

4,7 Isus se opet odupro napadu navodeći Sveto pismo: »**Također je pisano: 'Ne iskušavaj Gospodina, Boga svojega'**« (vidi Pnz 6,16). Bog je bio obećao očuvati Mesiju, ali to je jamstvo pretpostavljalo življenje po Božjoj volji. Pozivati se na obećanje a biti neposlušan bilo bi iskušavanje Boga. Doći će vrijeme kada će Isus biti otkriven kao Mesija, ali najprije mora doći križ. Žrtvenik mora prethoditi prijestolju. Vijenac od trnja mora prethoditi vijencu slave. Isus će čekati Božje vrijeme i ispuniti Božju volju.

4,8-9 U trećoj kušnji đavao **povede Isusa na goru vrlo visoku i pokaza mu sva kraljevstva svijeta**. Ponudio ih je Isusu ako mu se **pokloni**. Iako je ova kušnja u vezi s **klanjanjem**, činom duha, bio je to pokušaj da se nagovori našeg Gospodina da preuzme kraljevsku vlast nad svijetom štjući pritom Sotonu. Ponudena nagrada, **sva kraljevstva svijeta i njihova slava**, računala je na »požudu očiju« (1 Iv 2,16).

Kraljevstva svijeta u stanovitu smislu danas doista *pripadaju* đavlu. O njemu se govori kao o »bogu ovoga svijeta« (2 Kor 4,4), a Ivan nam veli da je »sav svijet u Zlome« (1 Iv 5,19). Kad se Isus za Drugog dolaska pojavljuje kao Kralj kraljeva (Otk

19,16), tada »kraljevstva ovoga svijeta« postaju njegova (Otk 11,15). Isus ne bi nikada prekršio božanski vremenski raspored i zasigurno se nikada ne bi poklonio Sotoni!

Za nas je kušnja dvojaka: mijenjati naše duhovno pravo stečeno rođenjem za prolaznu slavu ovoga svijeta i pokloniti se i služiti stvorenju umjesto Stvoritelju.

4,10 Po treći put, Isus se odupro kušnji koristeći se Starim zavjetom: »**GOSPODINU Bogu svom klanjaj se i njemu jedinom služi!**« Štovanje i služba koja proistječe iz njega, pripadaju samo Bogu.

Klanjati se Sotoni bilo bi jednako kao i priznati ga Bogom.

Redoslijed kušnji koji bilježi Matej razlikuje se od onog u Luki (4,1-13). Neki su iznijeli tvrdnju da Matejev redoslijed odgovara redoslijedu kušnji s kojima je Izrael bio sučeljen u pustinji (Izl 16; 17; 32). Isus se u susretu s poteškoćom iskazao posve suprotno negoli Izrael.

4,11 Kada se Isus uspješno othrvao Sotoninim kušnjama, tada ga **ostavi davao**. Kušnje obično naviru u valovima, a ne jedna za drugom. »Kad neprijatelj nahrupi kao bujica, Duh Gospodinov podići će barjak protiv njega« (Iza 59,19 u izvorniku i NKJV – prim. prev.). – Kakva li ohrabrenja za svete Božje iskušanike!

Rečeno nam je da mu **anđeli pristupiše te su mu služili**, ali se ne daje objašnjenje za tu nadnaravnu pomoć. To vjerojatno znači da su mu dali tjelesnu hranu koju je odbio pribaviti na Sotonin nagovor.

Iz Isusove kušnje saznali smo da davao može napasti one kojima upravlja Sveti Duh, ali da je nemoćan protiv onih koji mu se odupru Božjom riječju.

D. Isus počinje propovijedati u Galileji (4,12-17)

O Isusovoj službi u Judeji, koja je trajala gotovo čitavu godinu, Matej ne raspravlja. O tom jednogodišnjem razdoblju govori

se u Ivanu 1-14 i ono se uklapa između Mateja 4,11 i 4,12. Matej nas od kušnji vodi izravno propovijedanju u Galileji.

4,12 Čuvši da je Ivan Krstitelj **utamničen**, Isus je shvatio da je to predznak njegova vlastita odbacivanja. Odbacujući Kraljeva prethodnika, narod je, iz sasvim praktičnih razloga, odbacivao i Kralja. Ali nije ga strah odveo na sjever, u Galileju. Zapravo, išao je ravno u središte Herodova kraljevstva – onoga istog kralja koji je netom zatočio Ivana. Odlazeći u pogansku Galileju pokazivao je da će evanđelje, zato što su ga Židovi odbacili, otići poganima.

4,13 Isus je ostao u Nazaretu sve dok ga svjetina nije pokušala ubiti zbog toga što je objavljivao spasenje za pogane (vidi Luku 4,16-30). Zatim je otišao u **Kapernaum** uz Galilejsko more, u područje koje su isprva nastavala **Zebulunovo i Naftalijevo** pleme. Od tog je doba Kapernaum postao njegovim glavnim sjedištem.

4,14-16 Isusovo sklanjanje u Galileju bio je ispunjenje **Izaije 9,1-2**. Neuki i praznovjerni **pogani** koji su živjeli u Galileji vidjeli su **svjetlost veliku** – to jest Krista, **svjetlost svijeta**.

4,17 Od tada je Isus preuzeo poruku koju je Ivan propovijedao: »**Pokajte se, jer približilo se kraljevstvo nebesko!**« Bio je to još jedan poziv na moralnu obnovu u pripravi za njegovo kraljevstvo. Kraljevstvo se približilo u tom smislu što je Kralj bio nazočan.

E. Isus poziva četvoricu ribara (4,18-22)

4,18-19 Ovo je zapravo drugi put da Isus poziva **Petra i Andriju**. U Ivanu 1,35-42 pozvani su na spasenje; ovdje su pozvani na službu. Prvi put se to zbilo u Judeji; ovo pak je bilo u Galileji. Petar i Andrija **bi-jahu ribari**, ali Isus ih je pozvao da budu **ribari ljudi**. Njihova je odgovornost bila **slijediti** Krista. Njegova je odgovornost bila učiniti ih uspješnim ribarima. Njihov

vo nasljedovanje Krista uključivalo je više od tjelesne blizine. Uključivalo je opo-
našanje Kristova karaktera. Oni su trebali
služiti svojim karakterom. Ono što su bili
bilo je važnije od onog što su rekli ili
učinili. Kao i Petar i Andrija, i mi trebamo
izbjeci kušnji da rječitost, osobnost ili pa-
metne argumente zamijenimo za istinsku
duhovnost. Slijedeći Krista, učenik uči ići
tamo gdje plivaju ribe, koristiti pravi ma-
mac, izdržati neugodu i nepriliku, biti str-
pljiv i nenametljiv.

4,20 Petar i Andrija su čuli poziv i **od-
mah** se odazvali. U pravoj vjeri, oni **osta-
ve svoje mreže**. U istinskoj predanosti i
odanosti **pođu** za Isusom.

4,21-22 Poziv je zatim došao **Jakovu i
Ivanu**. I oni su smjesta postali učenicima.
Ostavljajući ne samo svoja sredstva za ži-
vot već i svog **oca**, priznali su Isusovo pr-
venstvo nad svim zemaljskim vezama.

Odgovarajući na Isusov poziv, ti su riba-
ri postali ključnim likovima u evangelizi-
ranju svijeta. Da su ostali uz svoje mreže,
za njih nikada ne bismo čuli. Priznanje
Kristova gospodstva potpuno mijenja sve.

F. Isus ozdravlja veliko mnoštvo (4,23-25)

Služba Gospodina Isusa bilo je trojaka:
naučavao je Božju riječ **po sinagogama**,
propovijedao je **evanđelje o Kraljevstvu**
i ozdravljao bolesne. Jedna od svrha čude-
sa ozdravljenja bila je ovjerovati njegovu
osobu i službu (Heb 2,3-4). Poglavlja 5-7
primjer su njegove službe, a poglavlja 8-9
opisuju njegova čudesa.

4-23 Tu se prvi put u Novom zavjetu
spominje **evanđelje**. Izraz znači »dobra
vijest o spasenju«. U svakom razdoblju
ljudske povijesti postojalo je samo jedno
evanđelje, samo jedan način spasenja.

EVANĐELJE

Evanđelje dolazi od Božje milosti (Ef
2,8). To znači da Bog daje vječni život

grešnim ljudima koji ga ne zaslužuju i ne
traže za to naknadu.

Osnova evanđelja jest Kristovo djelo na
križu (1 Kor 15,1-4). Naš je Spasitelj ispu-
nio sve zahtjeve božanske pravde omo-
gućujući Bogu da opravda grešnike koji
vjeruju. Starozavjetni vjernici bili su spa-
šeni Kristovim djelom, iako je tada to još
bila budućnost. Najvjerojatnije nisu znali
mnogo o Mesiji, ali Bog jest – i on je vri-
jednost Kristova djela stavio na njihov ra-
čun. Na neki način, bili su spašeni »na kre-
dit«. I mi smo također spašeni kroz Kristo-
vo djelo, ali je to djelo u našem slučaju već
bilo dovršeno.

Evanđelje se prima samo po vjeri (Ef
2,8). U starozavjetno doba ljudi su spaša-
vani vjerom u sve ono što bi im Bog rekao.
U današnje doba, ljudi se spašavaju vje-
rujući da je Božje svjedočanstvo o njego-
vu Sinu jedini mogući način spasenja (1 Iv
5,11-12). Krajnji cilj evanđelja jest Nebo.
Nadamo se vječnosti u Nebu (2 Kor 5,6-
10), baš kao i starozavjetni sveti (Heb 11,
10 i 14-16).

Premda je evanđelje samo jedno, u raz-
ličitim razdobljima postoje različite oso-
bitosti evanđelja. Primjerice, različit je na-
glasak na evanđelju Kraljevstva kao i na
evanđelju Božje milosti. Evanđelje Kra-
ljevstva kaže: »Pokaj se i prihvati Mesiju;
tada ćeš ući u njegovo kraljevstvo kada
bude uspostavljeno na Zemlji.« Evanđelje
milosti kaže: »Pokaj se i prihvati Krista;
potom ćeš biti uznesen njemu ususret i
zauvijek biti s njime.« U osnovi, oba su
jedno te isto evanđelje – spasenje milošću
po vjeri – ali pokazuju da postoji različito
provođenje evanđelja u skladu s naumima
Božje providnosti.

Kad je Isus propovijedao evanđelje Kra-
ljevstva, najavljivao je dolazak sebe kao
Kralja Židovâ i objašnjavao koji su uvjeti
ulaska u njegovo kraljevstvo. Njegova su
pak čudesa pokazala spasonosnu narav tog
kraljevstva.³

4,24-25 Glas o njemu pronio se svom **Sirijom** (područje sjeverno i sjeveroistočno od Izraela). Svi koji **bolovahu, opsjednuti** i uzeti osjetili su njegov ozdravljajući dodir. Ljudi su pohrlili za njim iz **Galileje, Dekapola** (savez deset poganskih gradova u sjeveroistočnoj Palestini), **Jeruzalema, Judeje** i iz područja istočno od rijeke **Jordana**. B. B. Warfield je napisao: »Bolest i smrt mora da su bili gotovo nestali na kratko vrijeme iz ... tog područja.« Nije čudo da su ljudi bili silno zapanjeni izvješćima što su stizala iz Galileje!

IV. USPOSTAVA KRALJEVSTVA (Poglavljja 5-7)

Nije nimalo slučajno što je Propovijed na gori smještena blizu početka Novog zavjeta. Njezino mjesto ukazuje na njezinu važnost. U njoj Kralj sažimlje karakter i ponašanje kakvo očekuje od svojih podanika.

Propovijed *nije* izlaganje plana spase-nja, niti je poučavanje namijenjeno ne-spašenim ljudima. Bilo je upućeno učenicima (5,1-2) i zamišljeno kao ustav, ili sustav zakona i načela koji trebaju voditi Kraljeve podanike tijekom njegove vladavine. Namijenjeno je svima – u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti – koji Krista priznaju Kraljem. Kad je Krist bio na Zemlji, to se izravno primjenjivalo na njegove učenike. Sada, kad naš Gospodin vlada u Nebu, odnosi se na sve koji ga u svome srcu okrunjuju Kraljem. Naposljetku, bit će to pravilo ponašanja za Kristove sljedbenike tijekom Velike nevolje i tijekom njegove vladavine na Zemlji.

U Propovijedi se osjeća osobit židovski ton, kao što se to vidi u aluziji na Vijeće (Sanhedrin) u 5,22, žrtvenik (5,23-24) i Jeruzalem (5,35). Ipak, bilo bi pogrešno reći da je njegovo poučavanje namijenjeno isključivo vjernim Izraelcima u prošlosti ili budućnosti; namijenjeno je onim ljudima svakoga razdoblja koji Isusa Krista priznaju Kraljem.

A. Blaženstva (5,1-12)

5,1-2 Isusova propovijed počinje blaženstvima ili blagoslovima. U njima se prikazuje besprijeckornog građanina Kristova kraljevstva. Osobine koje se opisuju i odobravaju oprečne su onima koje cijeni svijet. A. W. Tozer opisuje ih ovako: »Prilično točan opis ljudskoga roda može se dati neupućenom ako se uzmu blaženstva, izokrenu se pa se rekne: To je taj vaš ljudski rod.«

5,3 Prvi se blagoslov odnosio na **siromahe u duhu**. To se ne odnosi na urođene sposobnosti nego na čovjekov hotimičan izbor i disciplinu. **Siromasi u duhu** su oni koji priznaju vlastitu bespomoćnost i oslanjaju se na Božju svemoć. Oni osjećaju svoju duhovnu potrebu i njezino zadovoljenje nalaze samo u Bogu. **Kraljevstvo nebesko**, u kojem samodostatnost nije vrлина a samouzvisivanje je porok, pripada upravo takvima.

5,4 **Blago onima koji tuguju**, jednog će se dana utješiti. To se ne odnosi na tugovanje zbog nedaća života. To je tuga koju čovjek iskusi zbog zajedništva s Gospodinom Isusom. To je djelatno sudioništvo u boli i grijehu svijeta s Isusom. Stoga ono uključuje ne samo tugu zbog čovjekova vlastitog grijeha nego i tugu zbog užasnog stanja svijeta, njegova odbacivanja Spasitelja i propasti onih koji odbijaju njegovu milost. Ti će žalovatelji **biti utješeni** u nadolazećem Danu kada će im Bog »otrti svaku suzu s očiju« (Otkr 21,4). Sve svoje žalovanje vjernici imaju u ovom životu; za nevjernike, sadašnji je jad samo predokus vječne tuge.

5,5 Treći je blagoslov objavljen **krotki-ma jer će zemlju baštiniti**. Po naravi ti ljudi mogu biti lakoumni, temperamentni i grubi, ali hotimice uzimajući Kristova duha na sebe, postaju **krotki** ili blagi (usporedi Matej 11,29). Krotkost znači prihvatanje svojeg nižeg položaja. **Krotka** osoba je sama po sebi ponizna i blaga, premda može biti lav za Boga ili u obrani drugih.

Krotki ne baštine Zemlju *sada*; prije bi se reklo da baštine zlostavljanje i otimanje dobara. Ali oni će doslovce **baštiniti Zemlju** kada Krist, Kralj, zavlada na tisuću godina u miru i blagostanju.

5,6 Nadalje, blagoslov se daje **gladnima i žednima pravednosti**: obećano im je da će se nasititi. Ti ljudi žude za **pravednošću** u vlastitu životu; priželjkuju čestitost, poštenje i pravdu u društvu; traže praktičnu svetost u crkvi. Poput ljudi o kojima je pisao Gamaliel Bradford, oni osjećaju »žed koju ni jedna rijeka na Zemlji ne može utažiti, glad koju valja utoliti u Kristu ili umrijeti«. Ti će ljudi biti obilato zadovoljeni u Kristovu budućem kraljevstvu; oni će se nasititi jer će vladati pravednost, a pokvarenost će ustupiti mjesto najvišim moralnim mjerilima.

5,7 U kraljevstvu našeg Gospodina **milosrdni** su blagoslovljeni ... jer će zadobiti milosrđe. Biti **milosrdan** znači biti djelatno samilostan. U jednom smislu to znači otkloniti kaznu nad prekršiteljima koji je zaslužuju. U širem smislu znači pomoći u potrebi onima koji sebi samima ne mogu pomoći. Bog je pokazao milosrđe pošteđevši nas od osude koju su naši grijesi zaslužili i iskazujući nam naklonost kroz Kristovo spasonosno djelo. Kad smo samilosni, mi oponašamo Boga.

Milosrdni će **zadobiti milosrđe**. Time Isus ne misli na milost spasenja koju Bog daje grešniku koji povjeruje; *ta* milost ne ovisi o čovjekovu milosrđu – to je besplatan, bezuvjetan dar. Gospodin zapravo govori o svakodnevnu milosrđu potrebnom za kršćanski život i milosrđu u onaj budući Dan kada će se razmotriti nečija djela (1 Kor 3,12-15). Ako tko nije bio milosrdan, taj neće dobiti milost; to jest, nagrade će se smanjivati u skladu s time.

5,8 Onima koji su čista srca zajamčeno je da će **Boga gledati**. Osoba čista srca je ona čije pobude nisu nečiste, čije su misli svete, čija je savjest čista. Izraz oni će **Boga gledati** može se razumjeti na nekoliko

načina. Prvo: oni **čista srca** gledaju Boga sada kroz zajedništvo u Riječi i Duhu. Drugo: oni katkad vide nadnaravne pojave ili vizije koje im Gospodin prikazuje. Treće: **gledat će Boga** u osobi Isusa kad on ponovno dođe. Četvrto: **gledat će Boga** u vječnosti.

5,9 Blagoslov se daje i **mirotovcima: sinovima će se Božjim zvati**. Obratite pozornost da Gospodin ne govori o ljudima mirotvornih sklonosti ili onima koji vole mir. Misli na one koji djelatno ostvaruju mir. Prirodno je da čovjek borbu promatra postrance. Božanski pristup je pozitivno djelovati u smjeru stvaranja **mira**, čak i ako to znači podnositi zlostavljanje i pogrde.

Mirotovnici su nazvani **sinovima Božjim**. To nije način na koji oni *postaju* sinovima Božjim – to se može dogoditi samo primanjem Isusa Krista za svog Spasitelja (Iv 1,12). Građeci mir, vjernici *pokazuju* da su **sinovi Božji**, a Bog će ih jednoga dana potvrditi kao ljude koji posjeduju značajke njegove obitelji.

5,10 Sljedeće blaženstvo bavi se onima **koji su progonjeni**, ne zbog vlastitih zlodjela nego **zbog pravednosti**. **Kraljevstvo nebesko** obećano je onim vjernicima koji trpe zbog činjenja dobrih djela. Njihova čestitost osuđuje bezbožni svijet i iznosi na vidjelo njegovo neprijateljstvo. Ljudi mrze pravedan život zato što on razotkriva njihovu vlastitu nepravednost.

5,11 Posljednje blaženstvo izgleda kao ponavljanje prethodnog. Međutim, postoji jedna razlika. U prethodnom stihu tema je bilo proganjanje zbog pravednosti; ovdje je to proganjanje **zbog Krista**. Gospodin je znao da će njegovi učenici biti zlostavljani zbog povezanosti s njime i odanosti njemu. Povijest je to potvrdila: od samog početka svijet je proganjao, zatvarao i ubijao Kristove sljedbenike.

5,12 Trpjeti zbog Krista je povlastica koja treba donositi radost. **Velika plaća**

očekuje one koji tako postaju sudrugovima **prorokâ** u mucu. Kristovi starozavjetni predstavnici ostali su vjerni unatoč proganjanju. Svi koji oponašaju njihovu odanu hrabrost dijelit će njihovu sadašnju radost i buduću slavu.

Blaženstva predstavljaju portret uzornog građanina Kristova kraljevstva. Obratite pozornost na *pravednost* (st. 6), *mir* (st. 9) i *radost* (st. 12). Pavao je vjerojatno mislio na ovaj ulomak kad je napisao: »Jer kraljevstvo Božje nije jelo i piće, nego pravednost, mir i radost u Duhu Svetome« (Rim 14,17).

B. Vjernici su Sol i Svjetlost (5,13-16).

5,13 Isus je svoje učenike usporedio sa solju. Oni su svijetu bili ono što je sol u svakodnevnu životu: sol začinja hranu; sprečava kvarenje; stvara žed; ističe ukus jela. Tako njegovi sljedbenici dodaju začim ljudskome društvu, služe kao zaštita od kvarenja i čine da drugi čeznu za pravednošću koja je opisana u prethodnim stihovima.

No ako sol obljutavi, kako joj se može vratiti slanost? Nema načina kojim bi se obnovio njezin pravi, naravni okus. Kad izgubi svoj okus, više nije **ni za što**. Baca se na pješačke staze. Komentar Alberta Barnesa o ovom ulomku pojašnjava: »Sol koja se koristi u ovoj zemlji kemijski je spoj – a ako izgubi slanost ili joj nestane **ukus**, ne ostaje ništa. U istočnim zemljama, međutim, sol koja se koristila nije bila čista nego pomiješana s tvarima iz biljaka i zemlje; tako da je mogla izgubiti svu svoju slanost pa bi preostala stanovita količina (soli bez ukusa) koja nije bila dobra ni za što osim što se koristila, kako kažu, za posipavanje staza ili putova, onako kako mi koristimo šljunak.«⁴

Učenik ima veliku službu – biti **sol zemlje** ustrajno živeći zahtjeve sljedbeništva navedene u Blaženstvima i u ostalom dijelu Propovijedi. Ne uspije li tko ostvariti tu duhovnu stvarnost, ljudi će zgaziti njego-

vo svjedočanstvo. Za neposvećena vjernika svijet ima samo prezir.

5,14 Kršćane Isus naziva i **svjetlošću svijeta**. O sebi je govorio kao o »Svjetlosti svijeta« (Iv 8,12; 12, 35,36,46). Veza između tih dviju tvrdnji jest to da je Isus izvor svjetlosti; kršćani su odraz njegove svjetlosti. Njihova je funkcija da sjaje za njega onako kao što Mjesec odražava slavu Sunca. Kršćanin je kao **grad što leži na gori**: uzdignut ponad svoje okoline i sjaji usred mraka. Oni koji u svom životu ispoljavaju značajke Kristova nauka ne mogu se sakriti.

5,15, 16 Ljudi ne **pale svjetiljku** da je stave pod posudu. Umjesto toga, stave je na njezino postolje tako da svijetli svima u kući. On nije naumio da svjetlost njegova učenja zadržavamo za sebe, nego da je dijelimo s drugima. Trebamo pustiti da naša **svjetlost svijetli** tako da ljudi, kad vide naša **dobra djela**, slave našega **Oca koji je na nebesima**. Naglasak je na službi kršćanskog karaktera. Privlačivost života u kojima se vidi Krist govori glasnije negoli uvjeravanje riječima.

C. Krist ispunjava Zakon (5,17-20)

5,17-18 Većina revolucionarnih vođa raskida sve veze s prošlošću i odbacuje tradicionalni, postojeći poredak. Gospodin Isus to ne čini. On je podupro Mojsijev zakon i zahtijevao da se on ispuni. Isus nije došao ukinuti **Zakon ili Proroke**, nego ih **ispuniti**. Javno je kazao da **ni najmanje slovo, ni jedna crtica** neće **nestati iz Zakona**, dok se potpuno ne ispuni.

Jota, ili *yod*, najmanje je slovo u hebrejskoj abecedi; **crtica** je mali znak ili izbojak koji služi za to da se slova razlikuju jedno od drugoga, baš kao što se zbog donje crtice veliko slovo *E* razlikuje od slova *F*. Isus je vjerovao u doslovno nadahnuće Biblije, čak i u onom što može izgledati kao malena nevažna pojedinost. Ništa u Svetom pismu, čak ni najmanja crtica, nije bez značenja.

Važno je obratiti pozornost da Isus *nije* rekao da Zakon *nikada* neće proći. Rekao je da neće proći *dok se sve ne ispuni*. Ta razlika ima utjecaj na vjernike danas, a budući da je vjernikov odnos prema Zakonu poprilično složen, uzet ćemo vremena te ukratko prikazati učenje Biblije o toj temi.

VJERNIKOV ODNOS PREMA ZAKONU

Zakon je onaj zakonski sustav koji je Bog dao preko Mojsija narodu Izraela. Sav se Zakon nalazi u Izlasku 20-31, Levitskom zakoniku i Ponovljenom zakonu, premda je njegova bit utjelovljena u Deset zapovijedi.

Zakon nije dan kao sredstvo spasenja (Dj 13,39; Rim 3,20a; Gal 2,16.21; 3, 11); sačinjen je zato da ljudima ukaže na njihovu grešnost (Rim 3,20b; 5,20; 7,7; 1 Kor 15,56; Gal 3,19) a potom ih dovede Bogu po njegovo milostivo spasenje. Bio je dan narodu Izraela, premda sadrži moralna načela koja vrijede za ljude svakog razdoblja (Rim 2,14-15). Bog je iskušao Izrael pod Zakonom kao uzorak ljudskoga roda, a krivnja Izraela dokazala je krivnju svijeta (Rim 3,19).

Zakon je bio popraćen smrtnom kaznom (Gal 3,10), a prekršiti jednu zapovijed značilo je biti kriv za sve (Jak 2,10). Budući da su ljudi prekršili Zakon, bili su pod prokletstvom smrti. Božja pravednost i svetost zahtijevali su da se kazna plati. Isus je došao na Zemlju upravo iz tog razloga: platiti kaznu svojom smrću. Umro je kao Zamjenik za krive prekršitelje Zakona, premda je on sâm bio bezgrešan. On nije odbacio Zakon; umjesto toga ispunio je sve obveze Zakona ispunjujući njegove stroge zahtjeve u svom životu i svojoj smrti. Stoga evanđelje ne ruši Zakon; ono podupire Zakon i pokazuje kako su zahtjevi Zakona bili potpuno zadovoljeni Kristovim otkupiteljskim djelom.

Zato osoba koja se pouzda u Krista više nije pod Zakonom; ona je pod mi-

lošću (Rim. 6,14). Takav je mrtav Zakonu po Kristovu djelu. Zakonska se kazna mora platiti samo jedanput; budući da je Krist platio kaznu, vjernik ne mora. U tom je smislu Zakon nestao za kršćanina (2 Kor 3,7-11). Zakon je bio skrbnik dok nije došao Krist, ali nakon spasenja taj skrbnik nije više potreban (Gal 3,24-25).

Ipak, to što kršćanin nije pod Zakonom ne znači da je bez zakona. Vezan je jednim lancem jačim od Zakona tako što je pod Kristovim zakonom (1 Kor 9,21). Njegovo je ponašanje uobličeno ne strahom od kazne, nego željom punom ljubavi da ugoditi svome Spasitelju. Krist je postao njegovim životnim pravilom (Iv 13,15; 15,12; Ef 5,1-2; 1 Iv 2,6; 3,16).

Uobičajeno pitanje kad se raspravlja o odnosu vjernika prema Zakonu jest: »Trebam li se pridržavati Deset zapovijedi?« Odgovor je da određena načela sadržana u Zakonu trajno vrijede. Uvijek je loše krasti, žudjeti za tuđom ženom ili ubiti. Devet od Deset zapovijedi ponavljaju se u Novom zavjetu, s jednom važnom razlikom – nisu dane kao zakon (koji uključuje kaznu) nego kao odgajanje u pravednosti za Božji narod (2 Tim 3,16b). Zapovijed koja se ne ponavlja jest zakon sabata: kršćane se nije *nikada* učilo da svetkuju sabat (tj. sedmi dan tjedna, subotu).

Služba Zakona nespasanim ljudima nije završila: »A znamo da je Zakon dobar ako se tko njime služi zakonito« (1 Tim 1,8). Njegova zakonita uporaba jest proizvesti spoznaju grijeha i tako dovesti do pokajanja. Ali zakon nije za one koji su već spašeni: »Zakon nije donesen za pravednika« (1 Tim 1,9).

Pravednost koju zahtijeva Zakon ispunjuje se u onima »koji ne žive po tijelu nego po Duhu« (Rim 8,4). Zapravo, naučavanje našeg Gospodina u Propovijedi na gori postavilo je više mjerilo od onog postavljenog Zakonom. Primjerice, Zakon je rekao: »Ne ubij«, a Isus kaže: »Nemoj čak ni mrziti.« Tako Propovijed na gori ne sa-

mo da podupire Zakon i Proroke nego ih i pojačava i razvija njihov dublji smisao.

5,19 Vraćajući se Propovijedi, zapažamo da je Isus pretpostavio prirodno nastojanje da se Božje zapovijedi ublaže. Budući da su one u biti tako nadnaravne, ljudi ih nastoje ublažiti, pojednostaviti njihovo značenje. Ali **tko god prekrši jedan dio Zakona i bude naučavao ljude da čine isto, najmanjim će se nazvati u kraljevstvu nebeskom.** Čudno je da je takvim ljudima uopće dopušteno biti u Kraljevstvu – ali, ulazak u Kraljevstvo je po vjeri u Krista. Položaj neke osobe u Kraljevstvu određuju njegova poslušnost i vjernost dok je na Zemlji. Onaj tko je poslušan zakonu Kraljevstva – **taj će se nazvati velikim u kraljevstvu nebeskom.**

5,20 Da bismo mogli ući u Kraljevstvo, naša pravednost mora nadmašiti **pravednost pismoznanaca i farizeja** (oni su bili zadovoljni vjerskim obredima koji su im pružili izvanjsko, obredno očišćenje, ali nikada nisu promijenili njihova srca). Isus je upotrijebio hiperbolu (pretjerivanje) kako bi pojasnio istinu da se izvanjskom pravednošću bez nutarnje zbilje neće moći ući u Kraljevstvo. Jedina pravednost koju će Bog prihvatiti jest savršenstvo koje on pripisuje onima što njegova Sina prihvaćaju kao Spasitelja (2 Kor 5,21). Naravno, tamo gdje postoji istinska vjera u Krista bit će i djelatne pravednosti koju Isus opisuje u ostalom dijelu Propovijedi.

D. Isus upozorava na srdžbu (5,21-26)

5,21 Židovi Isusova doba znali su da je Bog zabranio ubojstvo i da ubojica podliježe kazni. To je bilo istina već prije donošenja Zakona (Post 9,6) i kasnije je uvršteno u Zakon (Izl 20,13; Pnz 5,17). Riječima **»ali ja vam kažem«**, Isus unosi jedan ispravak u naučavanje o ubojstvu. Čovjek se više ne smije dičiti time što nikada nije počinio umorstvo. Isus sada kaže: **»U mojem kraljevstvu ne smiješ čak ni pomišljati na umorstvo.«** On ukazuje na

izvor čina umorstva i upozorava na tri oblika nepravedne srdžbe.

5,22 Prvi je slučaj čovjeka koji se **bez razloga srdi na svoga brata.**⁵ Optuženi za to zlodjelo bit će **odgovoran sudu** – to jest, moglo bi ga se odvesti pred sud.

Većina ljudi može zaključiti da je ono što misle valjani razlog za njihovu srdžbu, ali srdžba je opravdana samo kad je u pitanju Božja čast ili kad je povrijeđen tko drugi. Nikada nije ispravna kad se izražava iz osвете za osobne pogreške.

Grieh uvrede brata čak je ozbiljniji. U Isusovo doba ljudi su koristili riječ **raka** (aramijski izraz koji znači »prazan«) kao riječ prezira i pogrde. Oni koji su koristili taj pridjev bili su **odgovorni Vijeću** – to jest bili su podvrgnuti suđenju pred Sanhedrinom, najvišim sudom u zemlji. Naposljetku, nazvati koga **luđakom** treći je oblik nepravedne srdžbe koji Isus osuđuje. Ovdje riječ **luđak** znači više negoli samo glupan. Označuje moralnog **luđaka** koji treba biti mrtav i izražava želju da to i bude. Danas se često čuje ljude kako jedan drugoga kunu riječima **»Bog te ubio!«** Pozivaju Boga da žrtvu pošalje u pakao. Isus veli da će onaj koji izgovara takvu kletvu biti **odgovoran paklu ognjenom.** Tijela pogubljenih zločinaca često su bacana na goruće smetlište izvan Jeruzalema poznato kao dolina Hinno ili Gehenna. Bila je to slika paklenog ognja koji se neće nikad ugasiti.

Nema nikakve sumnje u pogledu strogosti Spasiteljevih riječi. On naučava da srdžba sadrži klice umorstva, riječi prezira sadrže duh umorstva, a riječi kletve sadrže upravo želju za ubojstvom. Progressivno uvećavanje zločina zahtijeva tri stupnja kažnjavanja: **sud, vijeće i pakleni oganj.** U Kraljevstvu, Isus će grijehe prosuđivati u skladu s njihovom ozbiljnošću.

5,23-24 Ako čovjek uvrijedi drugoga, bilo srdžbom ili iz kojeg drugog razloga, nema nikakve koristi ako Bogu donese dar. Gospodin neće time biti zadovoljan.

Prekršitelj treba najprije ispraviti pogrešku. Samo će tada dar biti prihvatljiv.

Iako su ove riječi napisane u židovskom kontekstu, to ne znači da se danas ne mogu primijeniti. Pavao ovo shvaćanje tumači u vezi s Gospodnjom Večerom (vidi 1 Kor 11). Bog ne prima štovanje od vjernika koji ne razgovara s drugima.

5,25-26 Ovdje Isus upozorava na svađljivost i odbijanje da se prizna krivica. Bolje je brzo se nagoditi s onim tko te optužuje, nego se izvrnuti pogibelji izvođenja pred sud. Dogodi li se to, sigurno ćemo izgubiti.

Iako u pogledu identiteta ljudi iz ove usporedbe među stručnjacima postoje stanovit neslaganja, zaključak je jasan: ako si u krivu, brzo to priznaj i ispravi stvari. Ako se ne pokaješ, tvoj grijeh će te naposljetku dostići i ne samo što ćeš morati sve nadoknaditi nego ćeš morati podnijeti i dodatne kazne. I nemoj žuriti pred sud. Učiniš li to, zakon će te prozreti pa ćeš platiti do zadnjeg novčića.

E. Isus osuđuje preljub (5,27-30)

5,27-28 Mojsijev je zakon, jasno, zabranjivao preljub (Izl 20,14; Pnz 5,18). Netko se može ponositi time što nikada nije prekršio tu zapovijed, a da su mu ipak »oči pune preljubnice« (2 Pet 2,14). I dok izvana izgleda pristojan, njegove misli stalno blude labirintima razvrata. Stoga je Isus podsjetio svoje učenike da puko nesudjelovanje u tjelesnom činu nije dovoljno – mora postojati nutarnja čistoća.

Zakon je zabranio čin preljuba; Isus zabranjuje želju: **Svaki koji s požudom pogleda ženu, već je s njom učinio preljub** u srcu. E. Stanley Jones je shvatio smisao tog stiha kad je napisao: »Ako pomišljate na preljub ili ga činite, tada ne zadovoljavate spolni nagon; vi dolijevate ulje na vatru da biste je ugasili.« Grijeh počinje u mislima, a ako ga hranimo na poslijetku ćemo ga i počinuti.

5,29-30 Održavanje neokaljana misalnog življenja zahtijeva strogu samodisciplinu. Zato je Isus naučavao da ako nas ma koji dio tijela nagoni na grijeh, tada je bolje izgubiti taj ud za života negoli izgubiti dušu za vječnost. Trebamo li Isusove riječi shvatiti doslovce? Je li on zapravo zagovarao samosakaćenje? Te su riječi doslovne tek ovoliko: *ako je nužno izgubiti neki ud umjesto duše, tada bismo se trebali s radošću rastati s tim udom. To na sreću nikada nije nužno* jer Sveti Duh osposobljuje vjernika da živi svetim životom. Ipak, vjernik sa svoje strane mora u tome surađivati i biti strogo discipliniran.

F. Isus osuđuje rastavu (5,31-32)

5,31 Prema starozavjetnom zakonu, rastava je bila dopuštena (prema Ponovljenom zakonu 24,1-4). Taj ulomak ne razmatra slučaj preljubnice (kazna za preljub bila je smrt, vidi Pnz 22,22). On prije govori o rastavi zbog omrznutosti ili »nesnošljivosti«.

5,32 Međutim, u Kristovu kraljevstvu, **tko god otpusti svoju ženu – osim zbog bludništva – navodi je na preljub**. To ne znači da ona automatski postaje preljubnicom; pretpostavlja se da će, bez sredstava za život, biti prisiljena živjeti s drugim muškarcem. Čineći to, ona postaje preljubnicom. Ne samo što prva žena živi u preljubu, nego **tko god se otpuštenom ženi, čini preljub**.

Tema rastave i ponovne ženidbe jedna je od najsloženijih tema u Bibliji. Zapravo, nemoguće je odgovoriti na sva pitanja koja se postavljaju, ali bilo bi nam korisno razmotriti i ukratko iznijeti ono što mi držimo da naučava Sveto pismo.

RASTAVA I PONOVA ŽENIDBA

Razvod nije nikada bio Božja namjera. Njegov je uzor da jedan muškarac i jedna žena ostanu u braku sve dok ih smrt ne rastavi (Rim 7,2-3). Isus je to pojasnio fari-

zejima pozivajući se na božanski poredak u stvaranju (Mt 19,4-6).

Bog mrzi rastavu (Mal 2,16), to jest nebiblijsku rastavu. On ne mrzi svaku rastavu zato što o sebi govori kao o onome koji se rastavio od Izraela (Jer 3,8). Bilo je to zato što ga je ta nacija napustila da bi se klanjala idolima. Izrael je bio nevjeran.

U Mateju 5,31-32 i 19,9 Isus je naučavao da je rastava zabranjena, osim kad je jedan od supružnika skrivio spolni nemoral. U Marku 19,11-12 i Luki 16,18 ta je iznimka izostavljena.

Vjerojatno najbolje objašnjenje tog nesuglasja jest da ni Marko ni Luka ne bilježe cijeli govor. Radi toga, premda rastava nije uzor, ona je dopuštena u slučaju ako je jedan partner bio nevjeran. Isus u tom slučaju *dopušta* rastavu, ali je ne *zapoovijeda*.

Neki stručnjaci drže da se u 1. Korinćanima 7,12-16 naučava da je rastava prihvatljiva kad nevjernik napušta vjernika. Pavao veli da osoba koja ostaje nije »u takvim slučajevima ničim vezana«, tj. on ili ona slobodni su rastaviti se (zbog napuštanja). Mišljenje ovog autora jest da je takav slučaj ista ona iznimka koja je odobrena u Mateju 5 i 19; naime, nevjerna strana odlazi živjeti s nekim drugim. Dakle, vjerniku se rastava utemeljena na Bibliji može dati samo ako druga strana počini preljub.

Često se tvrdi da, premda je rastava u Novom zavjetu dopuštena, ponovna ženidba nije predviđena. Ta tvrdnja, međutim, nije utemeljena. U Novom se zavjetu ne osuđuje ponovna ženidba nedužne strane – samo ženidba one strane koja je sagriješila. Isto tako, jedna od glavnih svrha biblijske rastave jest da dopusti ponovnu ženidbu; u suprotnom, odvajanje bi jednako dobro poslužilo u tu svrhu.

U svakoj raspravi o ovoj temi neminovno iskrsava pitanje: »Što je s onima koji su bili rastavljeni prije nego su spašeni?« Ne

bi smjelo biti sumnje u to da su nezakonite rastave i ponovne ženidbe sklopljene prije obraćenja grijesi koji su posve oprosteni (vidi 1 Kor 6,11, gdje Pavao uključuje preljub u popis grijeha u kojima su korinćanski vjernici ranije sudjelovali). Grijesi prije obraćenja ne isključuju vjernike iz punog sudjelovanja u mjesnoj crkvi.

Teže se pitanje tiče kršćana koji su se postavili iz nebiblijskih razloga i potom ponovno sklopili brak. Može li ih se ponovno primiti u zajedništvo mjesne crkve? Odgovor ovisi o tome je li preljub početni čin tjelesnog sjedinjenja ili trajno stanje. Ako ti ljudi žive u stanju preljuba, tada ne samo da bi morali ispovjediti svoj grijeh, nego i napustiti svog trenutnog bračnog druga. Ali Božje rješenje problema nikada ne donosi gore probleme. Ako su u želji da razmrse bračni čvor, muškarci ili žene natjerani u grijeh, ili su žene i djeca ostali bez doma i sredstava za život, lijek je gori od bolesti.

Po mišljenju pisca, kršćani koji su bili nebiblijski rastavljeni i potom se ponovno oženili mogu se istinski pokajati za svoj grijeh i ponovno se vratiti Gospodinu i crkvi. Kad se radi o rastavi, čini se da je gotovo svaki slučaj drukčiji. Stoga starješine mjesne crkve moraju istražiti svaki pojedinačan slučaj i prosuditi ga u skladu s Božjom riječju. Ako kadšto treba poduzeti stegovne mjere, svi kojih se to tiče trebaju se podvrgnuti odluci starješina.

G. Isus osuđuje zakletve (5,33-37)

5,33-36 U Mojsijevu je zakonu bilo nekoliko zabrana protiv **krivog zaklinjanja** Božjim imenom (Lev 19,12; Br 30,2; Pnz 23,21). Zaklinjati se Božjim imenom značilo je da je on tvoj svjedok da govoriš istinu. Židovi su nepriličnost krivog zaklinjanja Božjim Imenom pokušavali izbjeći zaklinjući se umjesto toga **neбом, zemljom, Jeruzalemom** ili svojom glavom.

Isus osuđuje takvo izigravanje Zakona kao čisto licemjerje i zabranjuje svaki ob-

lik zakletvi i prisega u svakodnevnom razgovoru. Bilo je ne samo licemjerno nego i beskorisno pokušati izbjeći zaklinjanje Božjim imenom pukim zamjenjivanjem njegova imena drugom imenicom.

Zaklinjanje **nebo** je zaklinjanje **Božjim prijestoljem**. Zaklinjanje **zemljom** je zaklinjanje **podnožjem** njegovim **nogama**. Zaklinjanje **Jeruzaleom** je zaklinjanje kraljevskom prijestolnicom. Čak i zaklinjanje vlastitom **glavom** uključuje Boga jer je on Stvoritelj svega.

5,37 Kršćaninu zakletva nije potrebna. Njegovo **Da** treba značiti **Da**, a njegovo **Ne** treba značiti **Ne**. Upotrijebiti jače riječi znači dopustiti Sotoni – **Zlome** – da upravlja našim životima. Kršćanin ni pod kojim uvjetima ne smije lagati.

Ovaj ulomak također zabranjuje svako zamagljivanje istine ili prijevarama. On, međutim, ne zabranjuje polaganje zakletve na sudu. I sâm je Isus svjedočio pod zakletvom pred velikim svećenikom (Mt 26, 63). I Pavao je upotrijebio zakletvu da bi Boga pozvao kao svog svjedoka da je ono što piše istinito (2 Kor 1,23; Gal 1,20).

H. Hodanje drugu milju (5,38-42)

5,38 Zakon je rekao: »**Oko za oko i zub za zub**« (Izl 21,24; Lev 24,20; Pnz 19,21). Bila je to i zapovijed za kažnjavanje i ograničenje kažnjavanja – kazna ne smije biti veća od zločina. Međutim, prema Starome zavjetu, kažnjavanje je bilo u ovlasti države a **ne** pojedinca.

5,39-41 Potpuno odbacujući odmazdu, Isus je pošao dalje od Zakona prema jednoj višoj pravednosti. Svojim je učenicima pokazao da, kako je jednom osveta bila Zakonom dopustiva, tako sada neopiranje postaje milosno mogućim. Isus je svoje sljedbenike uputio neka se ne opiru **zlo-tvoru**. Ako ih tko pljusne po jednom **obrazu**, trebaju mu **okrenuti i drugi**. Ako se tko s njima parniči zbog njihove **košulje** (donje haljine), trebaju mu predati i svoj

ogrtač (gornji dio odjeće za pokrivanje noću). Ako ih neka službena osoba prisili nositi njezinu prtljagu **jednu milju**, trebaju je dobrovoljno ponijeti **dvije milje**.

5,42 Danas nam Isusova posljedna zapovijed u ovom odjeljku izgleda najneizvedljivijom: **Onomu tko od tebe traži, podaj! I ne okreni se od onoga koji želi od tebe pozajmiti**. Zbog svoje opsjednutosti materijalnim dobrima i posjedovanjem odbijamo i samu pomisao da se odreknemo onoga što smo stekli. Međutim, kada bismo se htjeli okrenuti nebeskom blagu i bili zadovoljni samo nužnom hranom i odjećom, ove bismo riječi prihvatili doslovnije i voljnije. Isusov iskaz pretpostavlja da je onaj tko traži pomoć u istinskoj potrebi. Budući da nije moguće znati je li u svim slučajevima potreba stvarna, bolje je (kako netko reče) »pomoci mnoštvu lažnih prosjaka negoli riskirati da odbijemo čovjeka u stvarnoj potrebi«.

S ljudskog stajališta, ponašanje kakvo Gospodin ovdje zahtijeva nije moguće. Jedino osoba kojom upravlja Sveti Duh može živjeti samopožrtvovnim životom. Samo ako je Spasitelju dopušteno živjeti njegov život u vjerniku, mogu uvreda (st. 39), nepravda (st. 40) i neprilika (st. 41) biti uzvraćene ljubavlju. To je »evanđelje druge milje«.

I. Ljubite svoje neprijatelje (5,43-48)

5,43 Posljednji primjer koji naš Gospodin navodi za višu pravednost koja se zahtijeva u njegovu kraljevstvu tiče se odnosa prema nečijem neprijatelju, a to je tema koja prirodno izrasta iz prethodnog ulomka. Zakon je Izraelce učio da ljube svoje **bližnje** (Lev 19,18). Iako im nikada nije izrijeком zapovijedeno da **mrze** svoje **neprijatelje**, taj duh leži u osnovi većine u njih usadena nauka. Taj stav sažeto izražava stajalište Starog zavjeta prema progoniteljima Božjeg naroda (vidi Ps 139, 21-22). Bilo je to pravedno neprijateljstvo usmjereno protiv Božjih neprijatelja.

5,44-47 Ali Isus sada obznanjuje da trebamo **ljubiti svoje neprijatelje i moliti za one koji nas progone**. Činjenica da je zapovijedena **ljubav** pokazuje da je to stvar volje, a ne prvenstveno osjećaja. To nije isto što i prirodna skladnost, jer nije prirodno voljeti one koji vas mrze i povređuju. To je nadnaravna milost i mogu je očitovati samo oni koji imaju božanski život.

Ako **ljubimo one koji nas ljube** nema nikakve nagrade; Isus veli da to čine čak i neobraćeni **carinici**.⁶ Ta vrst ljubavi ne zahtijeva nikakvu božansku moć. Nema ničeg osobitog ni u tome da pozdravljamo **samo svoju braću**,⁷ to jest svoje rođake i prijatelje. I nespašeni to mogu; u tome nema ničeg osobito kršćanskog. Ako naša mjerila nisu nimalo viša od mjerila svijeta, sigurno je da nikada nećemo utjecati na ovaj svijet.

Isus je rekao da njegovi sljedbenici trebaju uzvratiti dobrim za zlo kako bi bili **sinovi svoga Oca koji je na nebesima**. Nije želio reći da je to način da se postane sinovima Božjim; to je način na koji *pokazuje* mo da smo Božja djeca. Budući da Bog nije pristran ni prema **zlima** ni prema **dobrima** (u tom smislu da i jedni i drugi uživaju **sunce i kišu**), tako bismo i mi trebali sa svima postupati milostivo i pošteno.

5,48 Ovaj odjeljak Isus završava savjetom: **»Budite dakle savršeni kao što je savršen Otac vaš koji je na nebesima!«** Riječ **savršeni** mora se razumjeti u svjetlu konteksta. Ona ne znači bezgrešnost ili besprijekornost. Prethodni stihovi objašnjavaju da biti savršen znači ljubiti one koji nas mrze, moliti za one koji nas proganjaju i biti ljubazan i s prijateljem i s neprijateljem. Savršenstvo je ovdje ona duhovna zrelost koja omogućuje kršćaninu da oponaša Boga u podijeljivanju blagoslova svakome bez pristranosti.

J. Davati s iskrenošću (6,1-4)

6,1 U prvij polovici ovog poglavlja Isus

razmatra tri osobita područja praktične pravednosti u životu pojedinca: milostinju (st. 1-4), molitvu (st. 5-15) i post (st. 16-18). Ime **Otac** nalazi se deset puta u tih osamnaest stihova i ključno je za njihovo razumijevanje. Praktična djela pravednosti treba činiti u Njegovu, a ne ljudsku potvrdu.

Ovaj dio propovijedi započinje on upozoravajući na iskušenje da se hvastamo svojom pobožnošću **dijeleći milostinju** kako bi nas drugi **vidjeli**. On ne osuđuje čin, nego pobudu. Ako je pozornost ljudi motivirajući čimbenik tada je to jedina **plaća**, jer Bog neće nagraditi licemjerje.

6,2 Čini se nepojmljivim da bi **licemjeri** glasno privlačili pozornost na sebe dajući milostinju u **sinagogama** ili podajući prošnjacima na **ulicama**. Gospodin je njihovo ponašanje otprovio jezgrovitim komentarom: **»Primili su svoju plaću«** (tj. jedina im je plaća ugled koji steknu dok su na Zemlji).

6,3-4 Kad Kristov sljedbenik daje **milostinju**, neka to bude u **tajnosti**. To treba biti tako skrovito da je Isus svojim učenicima rekao: **»Neka ti ne zna lijeva što čini desnica.«** Taj slikoviti izraz Isus rabi kako bi pokazao da naša **milostinja** treba biti za **Oca**, a ne zato da bi se proćuio darovatelj. Ovaj ulomak ne bi trebalo svesti na zabranu svakog dara koji bi drugi mogli vidjeti, jer zapravo je nemoguće da sve što čovjek daje ostane u strogoj tajnosti. On jednostavno osuđuje napadno razmetanje davanjem.

K. Molite s iskrenošću (6,5-8)

6,5 Isus nadalje svoje učenike upozorava protiv licemjerja kad **mole**. Ne smiju namjerno stajati na javnim mjestima kako bi ih drugi vidjeli dok **mole** i tako ih dojmimiti svojom pobožnošću. Ako je želja za isticanjem jedina pobuda u molitvi, tada je, veli Isus, istaknutost koju su dobili jedina **plaća**.

6,6 U stihovima 5 i 7, grčka zamjenica prevedena s vi je u množini. Ali u stihu 6, kako bi se istaknulo osobno zajedništvo s Bogom, **vi** se mijenja u jedninu. Ključ uslišane molitve je molitva u **tajnosti** (tj. **uđi u svoju sobu i zatvori vrata**). Ako je naša prava pobuda doprijeti do Boga, on će čuti i uzvratiti nam.

Ovaj su ulomak često shvaća kao zabrana molitve na javnome mjestu. Prva se crkva sastajala na zajedničku molitvu (Dj 2,42; 12,12; 13,3; 14,23; 20,36). Nije stvar u tome *gdje* molimo. Ovdje se radi o tome *radi čega* molimo – da nas vide ljudi ili da bi nas čuo Bog.

6,7 Molitva se ne smije sastojati od **ponavljanja** ispraznih riječi, tj. od mnoštva rečenica ili praznih fraza. Tako mole nespaseni ljudi, ali na Boga ne ostavlja dopuko gomilanje **mnoštva riječi**. On želi čuti iskreni izražaj srca.

6,8 Budući da naš **Otac zna što nam treba i prije nego li ga zaištemo**, razborito je upitati se: »Zašto uopće molimo?« Razlog je u tomu što u molitvi priznajemo svoju potrebu i ovisnost o njemu. To je osnova našeg općenja s Bogom. Bog isto tako kao odgovor na molitvu čini ono što inače ne bi učinio (Jak 42d).

L. Isus poučava kako moliti (6,9-15)

6,9 U stihovima 9-13 nalazi se ono što obično nazivamo »Gospodinovom molitvom« (»Oče naš«). Međutim, koristeći taj naziv, moramo imati na umu da je sâm Isus nikada nije molio. Dana je njegovim učenicima kao model prema kojemu trebaju sročiti svoje molitve. To nije uputa o točnim riječima koje trebaju koristiti (izgleda da to određuje st. 7), jer mnoštvo riječi koje se napamet ponavljaju mogu postati pukim frazama.

Oče naš, koji jesi na nebesima. Molitva treba biti upućena Bogu Ocu kao priznanje njegove suverene vlasti nad čitavim svemirom.

Sveti se ime tvoje! Svoje molitve trebamo započeti štovanjem pripisujući hvalu i čast Njemu koji je toliko zavređuje.

6,10 Dodi kraljevstvo tvoje! Nakon štovanja trebamo moliti za Božje promicanje, stavljajući njegovu dobrobit na prvo mjesto. Osobito trebamo moliti za dan kada će naš Spasitelj-Bog, Gospodin Isus Krist, uspostaviti svoje kraljevstvo na zemlji i vladati u pravednosti.

Budi volja tvoja. U ovoj molbi priznajemo da Bog zna što je najbolje i da svoju volju podlažemo njegovoj. Ona također izražava čežnju da vidimo kako se njegova volja priznaje diljem svijeta.

Kako u Nebu tako i na zemlji. Ovaj izraz uobličuje sve tri prethodne molbe. Štovanje Boga, Božja vrhovna vlast i vršenje njegove volje su stvarnost Neba. Molba je da ta tri stanja postoje **na zemlji** kao što postoje i **u Nebu**.

6,11 Kruh naš svagdanji daj nam danas. Nakon što smo najprije naveli Božju dobrobit, dopušteno nam je iznijeti vlastite potrebe. Ova molba priznaje našu ovisnost o Bogu za svakodnevnu hranu, i duhovnu i tjelesnu.

6,12 I otpusti nam duge naše kako i mi otpuštamo dužnicima svojim. To se ne odnosi na oprostjenje kazne za grijeh na posljednjem sudu (to oprostjenje je dobiveno vjerom u Sina Božjega). Misli se na očinsko opraštanje koje je nužno želimo li održati zajedništva sa svojim Ocem.

Ako vjernici nisu spremni oprostiti onima koji su im naudili, kako mogu očekivati da budu u zajedništvu sa svojim Ocem koji im je besplatno oprostio njihove grijehove?

6,13 I ne uvedi nas u napast. Ovaj zahtjev naizgled protuslovi Jakovu 1,13, gdje se tvrdi da Bog nikoga nikad neće uvesti u napast. Međutim, Bog dopušta da se njegov narod iskušava i provjerava.

Ova molba izražava zdravu nevjericu u čovjekovu sposobnost da se odupre napa-

sti ili da izdrži kušnju. Ona priznaje potpunu ovisnost o Bogu glede očuvanja.

Nego izbavi nas od zla. To je molitva svih koji uz pomoć Božje moći očajnički žele biti sačuvani od grijeha. To je vapaj srca za svakodnevnim spasenjem od moći grijeha i Sotone u čovjekovu životu.

Jer tvoje je kraljevstvo i sila i slava zauvijek. Amen. Potonja rečenica molitve izostavljena je u rimokatoličkoj i u većini protestantskih Biblija jer je nema u nekim starim rukopisima. Međutim, ovakva je doksologija savršen svršetak ove molitve i nalazi se u većini rukopisa.⁸ Ona bi, kako piše Jean Calvin, trebala »ne samo zagrijati naše srce da hrlimo prema Božjoj slavi ... već i da nam kaže kako sve naše molitve ... nemaju drugoga temelja osim samoga Boga«.

6,14-15 Ovo služi kao bilješka koja objašnjava stih 12. Nije dio molitve, nego je dodano kako bi se istaknulo da je očinsko opraštanje navedeno u stihu 12 uvjetno.

M. Isus poučava kako postiti (6,16-18)

6,16 Treći oblik vjerskog licemjerja koji je Isus prekorio bilo je hotimično nastojanje da se pokaže kako **postimo**. **Licemjeri** su **izobličavali** svoja lica kad su postili kako bi izgledali izmoždjeni, sumorni i žalosni. Ali Isus kaže da je smiješno pokušavati **izgledati** sveto.

6,17-18 Pravi bi vjernici trebali **postiti** u skrovitosti, tako da to izvanjski ničim ne pokazuju. **Namazati glavu uljem** i **umiti lice** bio je način da se izgleda kao i obično. Dostatno je da **Otac** zna; njegova će **plaća** biti bolja od ljudskog odobravanja.

POST

Postiti znači ustegnuti se od zadovoljenja svakog tjelesnog poriva. Post može biti dobrovoljan, kao u ovom ulomku, ili nedobrovoljan (kao u Djelima 27,33 ili 2 Kor 11,27). U Novom zavjetu povezuje se s tugovanjem (Mt 9,14-15) i molitvom (Lk

2,37; Dj 14,23). U ovim ulomcima post ide uz molitvu kao dokaz čovjekove ozbiljnosti u razabiranju Božje volje. Kad se radi o spasenju, post nema nikakve zasluge; on isto tako kršćanina ne uzdiže na osobit položaj pred Bogom. Jednom se neki farizej hvastao da posti dvaput u tjednu; to mu, međutim, nije donijelo opravdanje koje je tražio (Lk 18,12-14).

Ali kad kršćanin obavlja post u skrovitosti kao duhovni čin, Bog vidi i nagrađuje. Iako se u Novom zavjetu to ne zapovijeda, *ohrabruje se* obećanjem plaće i može pomoći u čovjekovu molitvenom životu uklanjanjem mrtvila i duhovne pospanosti. Vrijedan je u razdobljima krize kad čovjek želi razabrati Božju volju. A isto tako vrijedi i u jačanju samodiscipline. Post je stvar između pojedinca i Boga i trebalo bi ga provoditi samo sa željom da se ugodi Njemu. Gubi svoju vrijednost kad je nametnut izvana ili kad se obavlja iz krivih pobuda.

N. Sabirite blago u nebu (6,19-21)

Ovaj dio sadrži neke od najrevolucionarnijih pouka našega Gospodina – i neke od najosporavanijih. Tema ostalog dijela poglavlja jest kako naći sigurnost za budućnost.

6,19-20 U stihovima 19-21 Isus pobija sve ljudske savjete o skrbi za financijski sigurnu budućnost. Kad kaže: »**Ne sabirite sebi blago na zemlji**«, želi reći da nema nikakve sigurnosti u materijalnim stvarima. Svaku vrst materijalnog blaga na **Zemlji** mogu uništiti prirodni elementi (**moljac** i **hrđa**) ili ukrasti kradljivci. Isus kaže da je jedino ulaganje koja ne može propasti **blago u Nebu**.

6,21 Ovaj odlučan stav prema novčanim sredstvima temelji se na načelu: **gdje ti je blago, ondje će ti biti i srce**. Ako je vaš novac u čeličnom sefu, tada su u njemu i vaše srce i želje. Ako je vaše blago u Nebu, vaše će zanimanje biti usredotočeno na Nebo. Taj nas nauk prisiljava da odlučimo

je li Isus mislio ono što je rekao. Ako jest, tada se suočavamo s pitanjem: »Što da učinimo sa svojim zemaljskim blagom?« Ako nije, suočavamo se s pitanjem: »Što da učinimo sa svojom Biblijom?«

O. Svjetiljka tijelu (6,22-23)

Isus je uvidio da će njegovim sljedbenicima biti teško shvatiti kako se uopće može provesti njegovo neuobičajeno učenje o sigurnosti za budućnost. Stoga je upotrijebio usporedbu s ljudskim okom kako bi iznio pouku o duhovnom vidu. Rekao je da je **oko svjetiljku tijelu**. Kroz oko tijelo dobiva svjetlo i može vidjeti. **Ako je oko čisto, svo tijelo je preplavljeno svjetlošću. Ali ako je oko loše, tada je vid pogoršan. Umjesto svjetla nastupa tama.**

To znači ovo: čisto oko pripada osobi čije su pobude čiste, koja želi samo Božju korist i koja je spremna prihvatiti Kristov nauk doslovce. Čitav njezin život preplavljen je svjetlošću. Ona vjeruje Isusovim riječima, odriče se zemaljskih bogatstava i sabire blago u Nebu te znade da je to jedina istinska sigurnost. S druge strane, loše oko pripada osobi koja pokušava živjeti za dva svijeta. Ne želi ostaviti svoje zemaljsko blago, ali želi i blago u Nebu. Njoj se Isusove pouke čine neprovedivim i nemogućim. Nedostaje joj jasno vodstvo jer je puna tame

Isus pridodaje iskaz: **ako je dakle svjetlost koja je u tebi – tama, kolika li je tek tama?** Drugim riječima, ako znaš da Krist zabranjuje pouzdanje u zemaljsko blago za sigurnost, a ipak to činiš, tada pouke koje nisi poslušao postaju tamom – veoma jakim vidom duhovne sljepoće. Ne možeš vidjeti bogatstva onakvima kakva uistinu jesu.

P. Ne možete služiti Bogu i bogatstvu (6,24)

Nemogućnost življenja za **Boga** i za novac ovdje je iskazana u liku **gospodara** i robova. Nitko ne može služiti dvojici go-

spodara jer će **jedan** neizbježno preuzeti prednost u odanosti i posluhu. Tako je i s **Bogom** i **bogatstvom**. Oni predstavljaju suparničke zahtjeve pa moramo odlučiti za jednoga od njih. Ili ćemo na prvo mjesto staviti Boga i odbaciti vladavinu materijalizma, ili ćemo morati živjeti za prolazno i odreći Bogu pravo na naše živote.

Q. Ne budite zabrinuti (6,25-34)

6,25 U ovom se ulomku Isus okomljuje na to što se naš život okreće oko hrane i odjeće, čime gubimo pravi smisao života. Problem nije toliko u tomu što *danas* jedemo ili u što se odjevamo, nego što ćemo jesti i nositi za deset, dvadeset ili trideset godina. Takva zabrinutost za budućnost je grijeh jer nijeće Božju ljubav, mudrost i snagu. Božju ljubav nijeće pretpostavljajući da Bog ne mari za nas. Nijeće njegovu mudrost pretpostavljajući da on ne zna što čini. Njegovu snagu pak nijeće pretpostavljajući da nije kadar pobrinuti se za naše potrebe.

Zbog takve zabrinutosti mi svoje najbolje snage posvećujemo osiguranju dostatnih sredstava za život. A onda, prije no što toga postanemo svjesni, naši su životi već prošli a mi smo propustili glavnu svrhu za koju smo stvoreni. Bog nas nije stvorio na svoju sliku bez ikakve više svrhe doli da uzimamo hranu. Tu smo da bismo ga voljeli, štivali i služili mu te da bismo zastupali njegove interese na Zemlji. Naša su tijela načinjena da bi nam bila sluge, a ne gospodari.

6,26 Ptice nebeske pokazuju skrb Božju za njegova stvorenja. One nam propovijedaju koliko je nepotrebna naša zabrinutost. **One ne siju i ne žanju**, pa ipak ih Bog hrani. Budući da smo prema Božjem poretku u stvaranju mi **vredniji od ptica**, sa sigurnošću možemo očekivati i da će Bog skrbiti za naše potrebe.

Ali iz toga ne trebamo zaključiti da ne trebamo raditi za zadovoljenje svojih sadašnjih potreba. Pavao nas podsjeća:

»Ako tko neće raditi, neka ni ne jede« (2 Sol 3,10). Ne bismo ni trebali zaključiti da poljodjelac ne treba sijati, žeti i spremati ljetinu. Te su djelatnosti neophodan dio njegove skrbi za tekuće potrebe. Ono što Isus ovdje zabranjuje jest umnožavanje žitnica u nastojanju da se osigura buduća sigurnost neovisna o Bogu (ponašanje koje osuđuje u svojoj pripovijesti o bogatom seljaku u Luki 12,16-21).

Daily Notes of the Scripture Union je zgrovito sažimlje stih 26: »Radi se o tome da ako Bog podupire – bez njihova svjetsnog sudjelovanja – stvorenja nižega reda, još će više podupirati – s njihovim djelatnim sudjelovanjem – one zbog kojih se stvaranje zbilo.«

6,27 Zabrinutost za budućnost nije samo nepoštovanje Boga – ono je i uzaludno. Gospodin to pokazuje pitanjem: »A koji to od vas zabrinutošću može svome statusu dodati jedan lakat?« Nizak čovjek ne može svojom zabrinutošću porasti još četrdeset pet centimetara. Ipak, gledajući relativno, bilo bi mnogo lakše izvesti tu majstoriju negoli zabrinutošću stvoriti sve za lihe za čovjekove buduće potrebe.

6,28-30 Nadalje, Gospodin raspravlja o nerazumnosti brige da u budućnosti neće moći imati dovoljno odjeće. **Poljski ljljani** (vjerojatno divlje šumarice) **ne muče se niti pred**, pa ipak svojom ljepotom nadmašuju Salomonove kraljevske odore.

Ako Bog može priskrbiti tako profinjenu opravu poljskom cvijeću koje kratko traje i potom se koristi kao ogrjev za krušnu peć, zasigurno će skrbiti za svoj narod koji ga štuje i služi mu.

6,31-32 Zaključak je da svoj život ne bismo trebali provesti u mučnom traganju za hranom, pićem i odijelom za budućnost. Neobraćeni **pogani** žive za pomamno gomilanje materijalnih stvari, kao da su hrana i odjeća sve u životu. Ali tako ne bi smjelo biti s kršćanima, koji imaju **nebeskog Oca** koji **zna** njihove osnovne potrebe.

Ako bi kršćani pred sebe morali postaviti kao cilj stjecanje za sve svoje buduće potrebe, tada bi njihovo vrijeme i snaga morali biti posvećeni gomilanju novčanih zaliha. Nikada ne bi mogli biti sigurni da su dovoljno uštedjeli jer uvijek postoji opasnost tržišnog sloma, inflacije, katastrofe, dugotrajne bolesti, ili neke nezgode zbog koje sve staje. To znači da bi Bogu bila ugrabljen služba njegova naroda. Ne bi se ispunila ona prava svrha za koju su stvoreni i obraćeni. Muškarci i žene koji nose božanski lik živjeli bi za neizvjesnu budućnost na Zemlji, umjesto da žive imajući na umu vrijednosti vječnosti.

6,33 Zbog toga Gospodin i sklapa savez sa svojim sljedbenicima. On zapravo veli: »Stavite li Božje interese na prvo mjesto u svom životu, zajamčit ću vam ispunjenje vaših budućih potreba. Ako tražite najprije kraljevstvo Božje i njegovu pravednost, tada ću osigurati da vam nikada ne uzmanjka ono što je nužno za život.«

6,34 To je Božji program »socijalne sigurnosti«. Odgovornost vjernika jest živjeti za Gospodina, uzdajući se u Boga glede budućnosti s nepokolebljivim povjerenjem da će on priskrbiti potrebno. Čovjekov je posao jednostavno sredstvo zadovoljenja tekućih potreba; sve preko toga uloženo je u djelo Božje. Pozvani smo da živimo iz dana u dan: **sutra se može samo brinuti za sebe.**

R. Ne sudite (7,1-6)

Ovaj dio o suđenju slijedi odmah nakon Gospodinova izazovnog naučavanja o zemaljskim bogatstvima. Važna je povezanost između tih dviju tema. Lako je kršćaninu koji je sve odbacio kritizirati bogate kršćane. Obrnuto, kršćani koji ozbiljno shvaćaju svoju dužnost skrbljenja za buduće potrebe svojih obitelji nastoje izigrati doslovnost koju neki pridaju Isusovim riječima u potonjem ulomku. Budući da nitko ne živi potpuno po vjeri, takva je kritika neumjesna.

Zapovijed da se ne sudi drugima uključuje sljedeća područja: ne smijemo suditi nečije pobude; samo Bog ih može razumjeti; ne smijemo suditi po vanjštini (Ivan 7,24; Jak 2,1-4); ne smijemo suditi one koji svjesno oklijevaju u stvarima koje same po sebi nisu dobre ili loše (Rim 14,1-5); ne smijemo suditi službu drugog kršćanina (1 Kor 4,1-5); i ne smijemo suditi svoga brata u vjeri govoreći loše o njemu (Jak 4,11-12).

7,1 Katkad neki ove riječi našeg Gospodina tumače krivo, kao zabranu svakog oblika suđenja. Ma što se dogodilo, oni pobožno vele: »**Ne sudi, da ti se ne bi sudilo.**« Ali Isus ne naučava da trebamo biti kršćani koji ne razlučuju. Nikada nije mislio da trebamo odbaciti svoju sposobnost kritike ili rasuđivanja. U Novom zavjetu ima mnogo primjera pravednog suđenja stanja, ponašanja ili naučavanja drugih. Usto, postoji i nekoliko područja u kojima se kršćaninu zapovijeda da donese odluku, da razlikuje između dobra i zla ili između dobrog i najboljeg. Među njih spadaju:

1. Kad među vjernicima izbiju sporovi, treba ih riješiti u crkvi pred članovima koji mogu razriješiti taj predmet (1 Kor 6,1-8).
2. Mjesna crkva treba suditi ozbiljne grijeh svojih članova i poduzeti primjerene mjere (Mt 18,17; 1 Kor 5,9-13).
3. Doktrinalna učenja učitelja i propovjednika vjernici trebaju prosuđivati pomoću Božje riječi (Mt 7,15-20; 1 Kor 14,29; 1 Iv 4,1).
4. Kršćani trebaju razabrati jesu li oni drugi vjernici kako bi se držali Pavlove zapovijedi u 2. Korinćanima 6,14.
5. Članovi crkve moraju prosuditi koji su muškarci sposobni za nadglednike i poslužitelje, tj. đakone (1 Tim 3,1-13).
6. Moramo razabrati koji su ljudi nepokorni, malodušni, slabi itd., i prema njima se odnositi u skladu s uputama iz Biblije (npr. 1 Sol 5,14).

7,2 Isus je upozorio da će nepravedna osuda biti naplaćena na isti način: »**Jer sudom kojim sudite bit ćete suđeni.**« Ovo načelo da ćemo žeti ono što smo posijali, ugrađeno je u čitav ljudski život i u sve što činimo. Marko to načelo primjenjuje na našu primjenu Riječi (4,24) a Luka na našu velikodušnost u davanju (6,38).

7,3-5 Isus je razotkrio našu sklonost da kod drugoga vidimo sitnu grešku, a da se na istu kod sebe ne obaziremo. Tu je situaciju hotimice pretjerano prikazao stilskom figurom zvanom hiperbola kako bi pokazao srž stvari. Čovjek s **brvnom** u svom **oku** često prigovara **trunu** u oku drugoga, ni ne primjećujući vlastito stanje. Lice-mjerno je pretpostavljati da bismo mogli pomoći nekome s nekom pogreškom dok sami imamo veću pogrešku. Najprije trebamo ispraviti vlastite pogreške prije no što ih počnemo kritizirati kod drugih.

7,6 Stih 6 dokazuje da Isus nije želio zabraniti *svaku* vrst suda. Svoje je učenike upozorio da ne **daju** svetinje **psima** ili da **bacaju ... biserje pred svinje**. Prema Moj-sijevu zakonu psi i svinje su bile nečiste životinje, a ovdje su upotrijebljeni za prikazivanje zlih ljudi. Kad susretnemo pokvarene ljude koji se prema božanskim istinama odnose s krajnjim prezirom a na naše propovijedanje Kristovih zahtjeva odgovaraju pogrdom i nasiljem, nismo obvezni nastaviti s njima dijeliti evanđelje. Daljnje ustrajavanje na tome donosi samo sve veću osudu protivniku.

Nepotrebno je reći da je za prepoznavanje takvih ljudi potrebna duhovna moć zapažanja. Vjerojatno zato sljedeći stihovi obrađuju temu molitve, kroz koju možemo iskati mudrost.

S. Ištite, tražite, kucajte (7,7-12)

7,7-8 Ako mislimo da pouke Propovijedi na gori možemo živjeti vlastitom snagom, znači da nismo shvatili nadnaravni karakter života na koji nas Spasitelj poziva. Mudrost ili snaga za takav život mora

nam biti dana odozgo. Tako ovdje imamo poziv da **ištemo** i nastavimo iskati; da **tražimo** i nastavimo tražiti; da **kucamo** i nastavimo kucati. Mudrost i snaga za kršćanski život bit će dani svima koji usrdno i postojano mole za to.

Istrgnuti iz konteksta, stihovi 7 i 8 mogli bi izgledati kao neispunjeni ček za vjernike, to jest možemo dobiti sve što zaištemo. Ali to jednostavno nije točno. Te stihove moramo razumjeti u njihovom neposrednom kontekstu i u svjetlu ukupnog naučavanja Biblije o molitvi. Stoga je ono što se čini neutemeljenim obećanjima, ovdje zapravo ograničeno drugim ulomcima. Primjerice, iz Psalma 66,18 saznajemo da osoba koja moli ne smije imati neispovijeđen grijeh u svom životu. Kršćanin mora moliti u vjeri (Jak 1,6-8) i u skladu s Božjom voljom (1 Iv 5,14). Molitva se mora iskazivati ustrajno (Lk 18,1-8) i iskreno (Heb 10,22a).

7,9-10 Kad su ispunjeni uvjeti za molitvu, kršćanin može imati potpuno povjerenje u to da će Bog čuti i odgovoriti. Ta je sigurnost utemeljena na karakteru Boga, našega Oca. Na ljudskoj razini, mi znamo da **ako sin zaište kruha** njegov mu otac neće **dati kamen**. Niti će mu **dati zmiju** ako je **zaiskao ribu**. Zemaljski otac ne bi nikada prevario svog glasnog sina niti mu dao išta što bi moglo zadati bol.

7,11 Bog izvodi zaključak od manjeg ka većem. Ako ljudski roditelji ispunjavaju zamolbe svoje djece onime što je za njih najbolje, **koliko li će više** to činiti naš **Otac koji je na nebesima**.

7,12 Neposredna veza stiha 12 s prethodno rečenim mogla bi biti ova: Budući da nam naš Otac daje dobre stvari, trebali bismo ga oponašati ljubazno se odnoseći prema drugima. Način na koji možemo otkriti je li neki postupak bio na dobrobit drugima jest da se upitamo bismo li voljeli da se to učini nama. To takozvano »zlatno pravilo« u negativnom je obliku izložio Rabbi Hillel barem stotinu godina prije

tog doba. Međutim, izlažući ga u pozitivnom vidu, Isus ide dalje od trpnog svladavanja na djelatno dobročinstvo. Kršćanstvo nije tek stvar suzdržavanja od grijeha; ono je pozitivna dobrota.

Ove Isusove riječi su **Zakon i Proroci**, to jest one sažimlju moralno naučavanje Mojsijeva **zakona** i spise izraelskih proroka. Pravednost koju zahtijeva Stari zavjet ispunjava se u obraćenim vjernicima koji tako hode po Duhu (Rim 8,4). Kad bi se svuda postupalo prema ovom stihu, promijenila bi se sva područja međunarodnih odnosa, državne politike, obiteljskog života i crkvenog života.

T. Uski put (7,13-14)

Gospodin sada upozorava da su **vrata** kršćanskog učenitstva uska i da je put **tijesan**.⁹ Ali oni koji vjerno slijede njegovo učenje nalaze izobilan život. S druge strane, postoje **široka vrata** – život samougađanja i užitaka. Svršetak takva života je **propast**. Nije ovdje riječ o gubljenju čovjekove duše, nego o tome da se u životu nije ispunila svrha čovjekova postojanja.

Ovi se stihovi također primjenjuju na evanđelje odabirom dvaju putova i sudbinā ljudskoga roda. Široka vrata i prostran put vode u propast (Izr 16,25). Uska vrata i tijesan put vode u život. Isus je i vrata (Iv 10,9) i put (Iv 14,6). I dok je ovo valjana *primjena* tog ulomka, *tumačenje* je za vjernike. Isus govori da slijediti njega zahtijeva vjeru, stegu i ustrajnost. Ali taj **težak** život jedini je život vrijedan življenja. Odaбереš li lagani put, bit će vas mnogo, ali propustit ćeš ono najbolje od Boga.

U. Po njihovim ćete ih plodovima prepoznati (7,15-20)

7,15 Kad god se poučavaju strogi zahtjevi za istinsko učenitstvo, tu su **lažni proroci** koji zagovaraju široka vrata i lagani put. Oni razvodnjaju istinu sve dok je, kako reče C. H. Spurgeon, »više ne ostaje ni za juhu bolesnomu skakavcu«. Ljudi

koji tvrde da govore u ime Boga, dolaze u **ovčjem odijelu** i izgledaju kao istinski vjernici. Ali **iznutra su grabežljivi vukovi**, tj. oni su pokvareni nevjernici koji vrebaju na nezrele, nesigurne i lakovjerne.

7,16-18 Stihovi 16-18 razmatraju prepoznavanje lažnih proroka: **po njihovim ćete ih plodovima prepoznati**. Odaju ih njihovi razvratni životi i razorna učenja. Stablo ili biljka donose **plod** u skladu sa svojim karakterom. **Trnje** ne može donijeti **grožde**; **čičak** ne donosi **smokve**. **Dobro stablo** donosi **dobre plodove**, a **nevaljalo stablo** loše **plodove**. To je načelo istinito u svijetu prirode i u duhovnome svijetu. Život i naučavanje onih koji tvrde da govore u Božje ime treba iskušati Božjom riječju: »Ako i ne govore u skladu s tom riječju to je zato što nema svijetla u njima« (Iza 8,20 – u izvorniku i NKJV – prim. prev.).

7,19-20 Sudbina lažnih proroka jest **bačanje u oganj**. Udes lažnih učitelja i proroka jest »brza propast« (2 Pt 2,1). Prepoznaje ih se po njihovim plodovima.

V. Nikad vas nisam poznavao (7,21-23)

7,21 Gospodin Isus nadalje upozorava na ljude koji lažno tvrde da ga priznaju kao Spasitelja, ali nikada se nisu obratili. **Neće svaki** koji Isusu govori: »**Gospodine! Gospodine!**« **ući u kraljevstvo nebesko**. Samo oni koji vrše **Božju volju** ulaze u to kraljevstvo. Prvi korak u vršenju Božje volje jest uzvjerovati u Gospodina Isusa (Iv 6,29).

7,22-23 Na Sudnji dan kad nevjernici stanu pred Krista (Otkr 20,11-15) **mnogi** će ga podsjećati da su **prorokovali** ili **zloduhe izgonili** ili **mnoga čudesna djela činili** – sve u njegovo ime. Ali, njihova će uvjeravanja biti uzaludna. Isus će im reći da ih nikada nije poznavao ili priznao svojim.

Iz ovih stihova saznajemo da nisu sva čudesa božanskog podrijetla i da nisu svi

čudotvorci božanski opunomoćeni. Čudo jednostavno znači da je na djelu neka nadnaravna sila. Ta sila može biti božanska ili sotonska. Sotona može svojim djelatnicima dati moć da *privremeno* izgone zloduhe kako bi stvorio privid da je to čudo božansko. U takvu slučaju on ne dijeli svoje kraljevstvo protiv sebe, nego smišlja čak goru najezdu zloduhâ u budućnosti.

W. Gradite na Stijeni (7,24-29)

7,24-25 Svoju propovijed Isus zaključuje usporedbom koja ističe važnost poslušnosti. Nije dostatno samo čuti **te riječi**; moramo ih i izvršiti. Učenik koji **sluša** i izvršava Isusove zapovijedi nalik je **mudrom čovjeku koji sagrađi svoju kuću na stijeni**. Njegova kuća (život) ima čvrst temelj i kada se na nju sruče **kiša** i **vjetrovi**, ona se **ne ruši**.

7,26-27 Osoba koja **sluša** Isusove **riječi** a **ne izvršava ih**, nalik je **ludom čovjeku koji sagrađi kuću na pijesku**. Taj se čovjek neće moći suprotstaviti olujama **nevolje**: kad je **zapljuštala kiša** i **puhнули vjetrovi**, kuća se **srušila** jer nije imala čvrst temelj.

Ako čovjek živi prema načelima Propovijedi na gori, svijet ga naziva **luđakom**; Isus ga naziva **mudrim čovjekom**. Svijet drži da je mudar čovjek onaj tko živi po videnju, tko živi za sadašnjost i tko živi za sebe; Isus takva čovjeka naziva **luđakom**. Dopušteno je upotrijebiti mudrog i ludog graditelja za prikaz evanđelja. Mudar čovjek se potpuno uzda u Stijenu, Krista Isusa, kao Gospodina i Spasitelja. Lud se čovjek odbija obratiti i odbacuje Isusa kao svoju jedinu nadu za spasenje. Ali tumačenje ove usporedbe zapravo nas nosi preko spasenja do njegove praktične provedbe u kršćanskom životu.

7,28-29 Kad je naš Gospodin **dovršio** svoju poruku, **mnoštvo** je **ostalo zaneseno**. Čitamo li Propovijed na gori i ne ostanemo zaneseni njezinom revolucionarnošću, tada nismo shvatili njezino značenje.

Ljudi su uvidjeli razliku između Isusova naučavanja i naučavanja pismoznanaca. On je govorio kao onaj koji ima vlast; njihove su riječi bile nemoćne. On je bio glas, oni su bili jeka. Jamieson, Fausset i Brown tumače: »Svijest o božanskom autoritetu kao Zakonodavca, Tumača i Suca tako je prosijavala kroz njegovo naučavanje da je naučavanje pismoznanaca u takvu svjetlu moglo izgledati samo kao blebetanje.«¹⁰

V. MESIJA ČUDESA MOĆI I MILOSTI TE RAZLIČITE REAKCIJE NA NJIH (8,1-9,34)

U poglavljima 8-12 Gospodin Isus iznosi narodu Izraela dokaze iz kojih se moglo zaključiti da je on doista Mesija o kojemu su pisali proroci. Izaija je primjerice pretekao da će Mesija otvarati oči slijepima, da će odčepljivati uši gluhima, ozdravljati hrome i učiniti da nijemi propjevaju (35,5-6). Ispunjujući sva ta proročanstva, Isus je dokazao da je Mesija. Oslanjajući se na svoje Sveto pismo, Izrael ne bi trebao imati nikakvih poteškoća u njegovu prepoznavanju kao Krista. Ali nitko nije slijep kao oni koji ne žele vidjeti.

Događaji zabilježeni u ovim poglavljima izlažu se prema tematskoj shemi a ne strogim vremenskim redoslijedom. To nije potpuno izvješće o Gospodinovoj službi, nego izlaganje događaja koje je odabrao Sveti Duh da bi prikazao neke motive u Spasiteljevu životu. U to izlaganje uključeno je slijedeće:

1. Kristova potpuna vlast nad bolešću, zlodusima, smrću i prirodnim elementima.
2. Njegovo pravo na apsolutno gospodstvo u životima onih koji će ga slijediti.
3. Rastuće odbacivanje Isusa od strane izraelskog naroda, osobito vjerskih vođa.
4. Spremno prihvatanje Spasitelja od strane pojedinih pogana.

A. Moć nad gubom (8,1-4)

8,1 Iako je Isusov nauk bio radikalni i ekstremni, imao je privlačnu moć – toliku da **veliko mnoštvo pođe za njim**. Istina se sama dokazuje i, premda se ljudima može ne sviđati, nikada je ne mogu zaboraviti.

8,2 Gubavac je kleknuo pred Isusa s očajničkom molbom za ozdravljenje. Vjerovao je da ga Gospodin može izliječiti, a istinita vjera nikada ne biva iznevjerena. Guba je prikladna slika grijeha jer je gnušna, razorna, zarazna i u nekim je oblicima ljudi ne mogu izliječiti.¹¹

8,3 Gubavce se nije dodirivalo. Tjelesni dodir s njima mogao je čovjeka izložiti zarazi. U slučaju Židova, zbog tog bi dodira čovjek postajao obredno nečist, to jest neprikladan za bogoštovlje s izraelskom zajednicom. No kad je Isus **dotaknuo** gubavca i izgovorio riječi ozdravljenja, **guba je odmah nestala**. Naš Spasitelj ima moć da očisti od grijeha i očišćenu osobu osposobiti da bude štovatelj.

8,4 Ovo je prvi primjer u Matejevu evanđelju gdje je zabilježeno kako je Isus nekome zapovjedio da **nikomu ne kazuje** o čudesima koja je za njih učinio ili o onome što su vidjeli (vidi također 9,30; 12,16; 17,9; Mk 5,43; 7,36; 8,26). Bilo je to vjerojatno zato što je bio svjestan da su ga mnogi ljudi, koje je zanimalo samo izbavljenje iz rimskoga jarma, željeli učiniti Kraljem. Ali on je znao da je Izrael još uvijek neobraćen, da će narod odbaciti njegovo duhovno vodstvo i da najprije mora poći na križ.

Prema Mojsijevu zakonu, **svećenici** su također služili kao liječnici. Kad bi se gubavac očistio, bila mu je dužnost da prince se dar i pokaže se svećeniku kako bi bio proglašen čistim (Lev 14,4-6). Bio je to nesumnjivo rijedak događaj da netko izliječi gubavca, zapravo tako izvanredan da je trebao potaknuti svećenike da istraže je li se Mesija napokon pojavio. Ali takva reakcija nije opisana. Isus je gubavcu re-

kao da se u vezi svog ozdravljenja povi-
nuje Zakonu.

Duhovne implikacije tog čuda su jasne: Mesija je došao u Izrael s moći da izliječi narod od njegove bolesti. On je to čudo predstavio kao jednu od svojih vjerodajnica. Ali narod još nije bio spreman za svog Izbavitelja.

B. Moć nad uzetošću (8,5-13)

8,5-6 Vjera poganskog **stotnika** prikazuje se kao velika prepreka neprijemljivosti Židova. Ako Izrael ne prizna svog Kralja, učinit će to prezreni pogani. Taj je stotnik bio rimski vojni časnik koji je zapovijedao otprilike stotini ljudi i bio smješten u ili blizu Kapernauma. **Pristupio** je Isusu išući izlječenje za svoga **slugu** kojeg je mučila žestoka i bolna uzetost. Bio je to neobičan iskaz sućuti – većina službenih osoba ne bi pokazala takvu brigu za jednog slugu.

8,7-9 Kad je Gospodin **Isus** ponudio da obide bolesnoga slugu, **stotnik** je pokazao stvarnost i dubinu svoje vjere. Rekao je naime: »**Nisam dostojan da udeš pod krov moj.** U svakom slučaju, to nije nužno jer ga ti možeš lako izliječiti ako kažeš riječ. Ja znam što je **vlast.** Dobivam zapovijedi od svojih nadređenih i izdajem ih onima ispod mene. Moje se zapovijedi bezuvjetno slušaju. Koliko li su moćnije tvoje riječi nad bolešću moga sluga!«

8,10-12 Isusa je **zadivila** vjera tog pogana. To je jedan od dva primjera u kojima je rečeno da se Isus začudio; drugi put je to bilo zbog nevjere Židova (Mk 6,6). **Nije našao toliku vjeru** u Božjem izabranom narodu, **Izraelu**. To ga je navelo da istakne kako će u njegovu budućem kraljevstvu pogani hrliti iz čitavog svijeta kako bi ušli u zajedništvo sa židovskim praocima, dok će **sinovi kraljevstva** biti izbačeni **van**, u **krajinju tamu**, gdje će plakati i škrgutati zubima. **Sinovi kraljevstva** su oni koji su po rođenju Židovi, koji tvrde da Boga priznaju kao Kralja, ali se nikada nisu uistinu

obratili. Ali to načelo vrijedi i danas. Mnoga djeca koja su imala tu povlasticu da budu rođeni i odgojeni u kršćanskim obiteljima propast će u paklu jer odbacuju Krista, dok će divljaci iz džungle uživati vječnu slavu jer su povjerovali u poruku evanđelja.

8,13 Reče **Isus stotniku**: »**Idi, neka ti bude kako si vjerovao!**« Vjera je nagrađena srazmjerno njezinu uzdanju u Božji karakter. **Sluga je ozdravio** odmah, iako je Isus bio daleko od njega. U tome možemo vidjeti sliku Isusove današnje službe; ozdravljenje nepovlašćenih pogana od paralizirajućih grijeha, premda on sâm nije tjelesno nazočan.

C. Moć nad vrućicom (8,14-15)

Ušavši u **Petrovu kuću**, Isus je zatekao njegovu punicu koja je bila u **vrućici**. **Dotakne joj ruku i napusti je vrućica**. Vrućica čovjeka obično jako oslabi, ali ovo je ozdravljenje bilo trenutno i potpuno tako da je mogla ustati iz postelje i **posluživati** mu – prikladan izraz zahvalnosti za ono što joj je Spasitelj učinio. I mi bismo se trebali vladati poput nje kad god ozdravimo poslužujući mu s obnovljenom oda-nošću i snagom.

D. Moć nad zlodusima i različitim bolestima (8,16-17)

Uvečer, kad je prošla subota (vidi Mk 1,21-34), ljudi se sjatiše oko njega s **mnogim** žrtvama opsjednutosti zlodusima. Te su jadne ljude nastavali i kontrolirali zli duhovi i često bi pokazivali nadljudsko znanje i moć; drugi put bili bi u mukama. Katkada je njihovo ponašanje nalikovalo luđačkom, ali uzrok je bio zlođuhovski a ne tjelesni ili mentalni. Isus je **izagnao duhove riječju**.

Isto je tako **ozdravio sve bolesnike**, ispunjujući proročanstvo iz Izaije 53,4: »**A on je naše bolesti ponio, naše je boli na se uzeo.**« Stih 17 često koriste iscjelitelji vjerom da bi pokazali kako ozdravljenje

spada u otkupljenje i da je stoga tjelesno ozdravljenje nešto što vjernik može zahtijevati vjerom. Ali ovdje Duh Božji primjenjuje proročanstvo na zemaljsku iscjeliteljsku službu našeg Spasitelja, a ne na njegovo djelo na križu.

Dosad smo u ovom poglavlju vidjeli četiri čuda ovim redoslijedom:

1. Ozdravljenje židovskoga gubavca uz Kristovu nazočnost.
2. Ozdravljenje stotnikova sluga, čemu je Krist bio nenazočan.
3. Ozdravljenje Petrove punice, pri čemu je Isus bio prisutan, u kući.
4. Ozdravljenje svih opsjednutih zlodusima i bolesnih uz Kristovu nazočnost.

Gaebelein smatra da su to obilježja četiri stupnja službe našeg Gospodina:

1. Krist u svom Prvom dolasku kad služi svom narodu Izraelu.
2. Razdoblje poganâ, tijekom kojeg je Isus odsutan.
3. Njegov Drugi dolazak, kad uđe u »kuću«, obnovi svoje odnose s Izraelom i ozdravi bolesnu Kćer sionsku.
4. Tisućljetno kraljevstvo, kada budu ozdravljeni svi opsjednuti zlodusima i bolesni.¹²

To je zanimljiva analiza razvitka naučavanja o čudesima i trebala bi nam obratiti pozornost na skrivene dubine značenja u Svetom pismu. Međutim, treba paziti da tu metodu ne odvedemo u krajnost namećući značenja koja će izgledati smiješna.

E. Čudo ljudskog odbijanja (8,18-22)

Vidjeli smo kako Isus Krist primjenjuje vlast nad bolešću i zlodusima. Samo kad stupi u dodir s muškarcima i ženama on nailazi na otpor – čudo ljudskog odbijanja.

8,18-20 Kad se Isus spremao prijeći Galilejsko more iz Kapernauma na istočnu obalu, neki mu samouvjereni **pismoznac** priđe moleći da ga može slijediti »či-

tavim putom«. Gospodinov odgovor ga je izazvao da odvagne cijenu – život samoodricanja: »**Lisice imaju jazbine i ptice nebeske gnijezda, a Sin čovječji nema gdje bi glavu naslonio.**« U svojoj javnoj službi on nije imao vlastitu kuću; međutim, bilo je domova u kojima je bio dobrodošao gost i obično je imao gdje prespavati. Prava snaga njegovih riječi, izgleda, bila je duhovna: ovaj svijet mu ne može dati pravi, trajni počinak. Imao je posla i nije se mogao odmarati dok ga ne dovrši. Isto vrijedi za njegove sljedbenike; ovaj svijet nije mjesto njihova odmora – ili to barem ne bi smio biti!

8,21 Drugi jedan dobronamjeran sljedbenik izrazio je želju da ga slijedi, ali je imao jednu preču potrebu: »**Gospodine, dopusti mi da najprije odem i pokopam svoga oca.**« Nije važno je li otac već umro ili nije. Osnovna teškoća izražena je u protuslovnim riječima: »**Gospodine ... da najprije.**« – Sebe je stavio prije Krista.

Premda je savršeno ispravno prirediti pristojan pokop svome ocu, to postaje loše kad jedan tako vrijedan čin dobije prednost pred Spasiteljevim pozivom.

8,22 Isus mu je odgovorio ovako: »**Tvoja je prva dužnost ići za mnom. Neka duhovno mrtvi pokapaju tjelesno mrtve.** I nespasena osoba može obaviti takvo što. Ali ima jedan posao koji samo ti možeš obaviti. Daj ono najbolje od svog života onome što doista traje. Ne trati ga na nešto beznačajno.« Ne kaže se kako su ta dva učenika odgovorila. Ali nameće se zaključak da su napustili Krista kako bi si osigurali udobno mjesto u svijetu i svoj život proveli držeći se manje važnih stvari. Prije nego ih osudimo, trebali bismo se sami ispitati glede dvaju uvjeta učenja koje Isus iznosi u ovom ulomku.

F. Moć nad prirodnim elementima (8,23-27)

Galilejsko je more poznato po iznenadnim, snažnim olujama koje ga pretvaraju u

uzburkanu pjenu. Vjetrovi se obaraju dolinom Jordana sa sjevera ubrzavajući u uskoj guduri. Kad udare u More, ono postaje vrlo nesigurno za plovidbu.

U ovoj prigodi Isus je prelazio sa zapadne strane na istočnu. Kad je nastala oluja **on je spavao** u lađi. Uplašeni učenici su ga probudili s izbezumljenim povcima upomoć. Služi im na čast što su se obratili pravoj osobi. Ukoriivši ih zbog njihove slabe vjere, **zaprijetio je vjetrovima i valovima**. Kad je nastala **velika tišina**, ljudi se **čudahu** što su se čak i elementarne sile pokorile njihovu skromnom Putniku. Kako su malo shvaćali da je u njihovoj lađi toga dana bio Stvoritelj i Svedržitelj sve-mira!

Svi učenici prije ili kasnije naiđu na oluje. Katkad nam se učini da će nas valovi progutati. Kako je ugodno znati da je Isus s nama na lađi. »Ni jedna voda ne može progutati brod u kojem počiva Gospodar oceana i kopna i neba.« Nitko ne može svladati životne oluje kao Isus Krist.

G. Isus ozdravljuje dva opsjednuta čovjeka (8,28-34)

8,28 Na istočnoj strani Galilejskog mora bio je **gergesenski kraj**.¹³ Kad je stigao, Isus je naišao na dva slučaja neobično jake opsjednutosti zlodusima. Ti su opsjednuti živjeli u **grobnicama** nalik pećinama i bili su toliko **nasilni** da je putovanje tim područjem bilo nesigurno.

8,29-31 Kad im je Isus pristupio, zlodusi su **povikali**: »Što mi imamo s tobom, Isuse, Sine Božji? Došao si ovamo prije vremena mučiti nas?« Znali su tko je Isus i da će ih naposljetku uništiti. U tom je smislu njihova teologija bila mnogo točnija od one mnogih suvremenih liberalnih teologa. Sluteći da će ih Isus istjerati iz ljudi, zaklinjali su ga da ih istjera u **poveliko krdo svinja koje je paslo podalje**.

8,32 Neobično je što je Isus ispunio njihovu molbu. Ta zašto bi Suvereni Gospo-

din trebao pristati na zamolbu zloduhâ? Da bismo razumjeli njegov postupak, moramo se prisjetiti dviju činjenica. Prvo: zlodusi izbjegavaju bestjelesnost; žele useliti u ljudska bića ili, ako to nije moguće, životinje ili druga stvorenja. Drugo: svrha zloduhâ je, bez iznimke, uništenje. Da ih je Isus jednostavno istjerao iz mahnitih, zlodusi bi bili prijetnja drugim ljudima u tom području. Dopusćajući im da odu u svinje, spriječio je da uđu u muškarce i žene i njihovu je razornu snagu ograničio na životinje. Još nije bilo vrijeme da ih Gospodin potpuno uništi. Čim je taj prijelaz obavljen, **krdo jurnu niz obronak u more i podavi se**.

Ovaj događaj pokazuje da je krajnji cilj zloduhâ uništenje i ističe zastrašujuću mogućnost da dvojicu ljudi može nastaviti toliko zloduha koliko ih treba za uništenje dvije tisuće svinja (Mk 5,13).

8,33-34 Pastiri su otrčali s vijestima o tome što se zbilo. Ishod je bio da su uzbuđeni stanovnici grada došli Isusu i **zamolili ga** da napusti taj kraj. Sve otad Isusa se kritizira za nepotreban pokolj svinja i moli ga se da ode zato što ljudski život cijeni više od životinja. Ako su ti Gergesenci bili Židovi, Zakon im nije dopuštao držati svinje. Bili Židovi ili ne, njihova je krivnja što su krdo svinja cijenili više od ozdravljenja dvojice opsjednutih.

H. Moć opraštanja grijehâ (9,1-8)

9,1 Kad su ga Gergesenci odbacili, Spasitelj je ponovno prešao Galilejsko more i došao u Kapernaum koji je postao **njegov grad** nakon što su ga ljudi iz Nazareta pokušali umoriti (Lk 4,29-31). Upravo je u tom gradu izveo neka od svojih najsilnijih čudesa.

9,2 Prišla su mu četvorica muškaraca noseći **uzetoga** na gruboj postelji ili prostirci. Markovo izvješće govori da su zbog mnoštva ljudi morali raskriti krov i spustiti čovjeka pred Isusa (2,1-12). Kad je Isus vidio njihovu vjeru, **reče uzetomu**:

»**Hrabro, sinko, otpušteni su ti grijesi.**« Obratite pozornost na to da je vidio *njihovu* vjeru. Vjera je potaknula te ljude da nemoćnoga donesu Isusu, a nemoćnikova je vjera pohrlila Isusu za ozdravljenje. Naš je Gospodin najprije nagradio njegovu vjeru proglašivši da su mu **grijesi oprošteni**. Veliki Liječnik je otklonio uzrok prije no što počne liječiti simptome; najprije je dao veći blagoslov. To otvara pitanje je li Krist ikada ozdravio neku osobu a da joj istodobno nije udijelio i spasenje.

9,3-5 Kad su neki od pismoznanaca čuli Isusa kako proglašava da su grijesi onog čovjeka oprošteni, optužili su ga u sebi za hulu. Naposljetku, samo Bog može opraštati grijeh – a oni njega zasigurno nisu htjeli prihvatiti kao Boga! Sveznajući Gospodin Isus prozreo je njihove misli, ukorio ih za zlo u njihovim nevjernim srcima, a potom ih upitao je li **lakše reći: »Oprošteni su ti grijesi«** ili reći: **»Ustani i hodi.«** Zapravo, oboje je jednako lako reći, ali što je lakše učiniti? Oboje je ljudski nemoguće, ali učinci prve zapovijedi nisu vidljivi dok se učinci druge odmah razaznaju.

9,6-7 Kako bi pokazao pismoznancima da on ima vlast **na zemlji opraštati grijeh** (i da ga stoga treba štovati kao Boga), Isus se udostojio dati im čudo koje mogu vidjeti. Okrećući se **uzetomu**, rekao mu je: **»Ustani, uzmi postelju i pođi kući.«**

9,8 Kad je mnoštvo ugledalo čovjeka kako odlazi sa svojom nosiljkom, osjetili su dvoje – strah i čuđenje. Uplašili su se u prisutnosti jednog očigledno nadnaravnog posjetitelja. **Slavili su Boga** zato što je **takvu vlast dao ljudima**. Ali uopće nisu shvatili značenje čuda. *Vidljivo* ozdravljenje uzetoga trebalo je potvrditi da su grijesi tom čovjeku oprošteni, što je *nevidljivo* čudo. Iz toga su trebali shvatiti da ono čemu su bili svjedoci nije bilo pokazivanje Božjeg davanja vlasti ljudima nego Božja prisutnost među njima u osobi Isusa Krista.

Što se tiče pismoznanaca, iz kasnijih događaja znamo da su postali još okorjeliji u svojoj nevjeri i mržnji.

I. Isus poziva Mateja poreznika (9,9-13)

9,9 Napeto ozračje koje se stvaralo oko Spasitelja nakratko se opustilo Matejevim jednostavnim i skromnim izvješćem o njegovu vlastitu pozivu. Bio je poreznik ili carinski službenik, a njega i ostale poreznike Židovi su silno mrzili zbog njihova nepoštenja, ugnjetavačkih poreza koje su utjerivali, a više od svega zbog toga što su služili interesima Rimskoga Carstva, gospodara nad Izraelom. **Prolazeći** pokraj carinarnice, Isus je rekao Mateju: **»Pođi za mnom!«** Odgovor je bio trenutačan; on **ustane i pođe za njim**; napustio je jedan tradicionalno nečastan posao da bi odmah postao Isusovim učenikom. Kako je netko zgodno rekao: »Izgubio je udoban posao, ali je našao sudbinu. Izgubio je dobar prihod, ali je našao slavu. Izgubio je lagodnu sigurnost, ali je našao život o kakvom nije mogao ni sanjati.« Jedna od njegovih najvažnijih nagrada bilo je to što je postao jednim od Dvanaestorice i što mu je ukazana čast da napiše evanđelje koje nosi njegovo ime.

9,10 Objed koji je ovdje opisan priredio je Matej u Isusovu čast (Lk 5,29). Bio je to njegov način da javno prizna Isusa i da svoje kolege predstavi Spasitelju. Stoga su gosti sukladno tome morali biti **carinici** i ostali općenito poznati kao **grešnici**.

9,11 U to doba obično se jelo ležeći na ležaljci i opirući se o stol. **Farizeji**, vidjevši Isusa koji se tako druži s društvenim ološem, otišli su njegovim učenicima i optužili ga za **»krivnju zbog druženja«**; ni jedan pravi prorok sigurno ne bi jeo s **grešnicima**!

9,12 Isus je to načuo i odgovorio: **»Ne treba liječnik zdravima, nego bolesnima.«** Farizeji su sebe smatrali zdravima i nisu željeli priznati svoju potrebu za Isu-

som. (A zapravo su bili duhovno silno bolesni i očajnički su trebali ozdravljenje. Carinici i grešnici, nasuprot tome, bili su spremni priznati svoje pravo stanje i potražiti Kristovu spasonosnu milost. Stoga je optužba bila točna! Isus *jest* jeo s grešnicima. Da je jeo s farizejima, optužba bi i dalje bila točna – možda i točnija! Da Isus nije jeo s grešnicima, u svijetu poput našeg uvijek bi jeo sâm. Ali važno je upamtiti da, kad je jeo s grešnicima, nikada nije odobravao njihove nevaljale načine ili ugrozio svoje svjedočanstvo. Koristio je prigodu da ljude prizove istini i svetosti.

9,13 Problem farizeja je bio u tome što su doduše vrlo točno obavljali židovske obrede, ali su njihova srca bila kruta, hladna i nemilosrdna. Zato ih je Isus otpustio s izazovom da **prouče** značenje Jahvinih riječi: »**Milosrđe hoću, a ne žrtvu**« (navedeno iz Hošee 6,6).

Iako je Bog utemeljio sustav žrtvovanja, on nije želio da obredi postanu zamjenom za nutarnju pravednost. Bog nije ritualist i nije zadovoljan ritualima odijeljenim od osobne pobožnosti, a upravo to su farizeji učinili. Držali su se slova zakona ali nisu imali nikakve samilosti za one kojima treba duhovna pomoć. Družili su se samo s pravednicima poput sebe. Nasuprot tomu, Isus im je oštro rekao: »**Nisam došao zvati pravednike, nego grešnike.**« On je potpuno ispunio Božju želju za milošću kao i za žrtvom. U izvjesnom smislu, na svijetu uopće nema pravednih ljudi, pa je zato došao sve ljude pozvati na **pokajanje**. Ali ovdje je riječ o tome da je njegov poziv djelotvoran za one koji priznaju da su grešnici. On ne može podariti ozdravljenje onima koji su oholi, uvjereni u svoju pravednost i neraskajani poput farizeja.

J. Isusa ispituju o postu (9,14-17)

9,14 Dotad je Ivan Krstitelj vjerojatno bio u zatvoru. Njegovi učenici **pristupe** Isusu s jednim problemom. Oni su često postili, a Isusovi učenici nisu. Zašto nisu?

9,15 Gospodin je odgovorio jednom slikom. On je bio **zaručnik** a njegovi učenici **svatovi**. **Sve dok** je bio s njima, nije bilo nikakva razloga postiti u znak žalosti. Ali on će im se **ugrabit**; **tada** će njegovi učenici **postiti**. On je *bio* ugrabljen od njih – u smrti i ukopu – a od svog uskrснуća tjelesno nije sa svojim učenicima. Iako Isusove riječi ne *zapovijedaju* post, one ga *zacijelo odobravaju* kao prikladno ponašanje za one koji čekaju Zaručnikov povratak.

9,16 Pitanje koje su postavili Ivanovi učenici potaknulo je nadalje Isusa da istakne kako Ivan označuje svršetak jednog razdoblja objavljujući novo Doba milosti, te pokazuje da se njihova zasebna načela ne mogu miješati. Pokušati pomiješati Zakon i milost bilo bi kao uzeti **krpu novog, sirovog sukna** da bi se **zakrpalo staru halju**. Kad se opere, zakrpa će se skupiti i otkinuti sa stare halje. Raspor će izgledati gore nego ikad. Gaebelein s pravom prigovara: »Židovsko kršćanstvo koje se, propovijedajući milost i evanđelje, pokušava držati Zakona i podupire pravednost koja iz njega proizlazi, još je odvratnije u Božjim očima negoli Izrael u prošlosti kad je štovao idole.«¹⁴

9,17 Ta bi mješavina bila i nešto poput ulijevanja **novog vina u stare mješine**. Pritisak koji nastaje vrenjem novog vina raspuknuo bi stare mješine jer su izgubile savitljivost. Život i sloboda evanđelja razaraju vinske mješine ritualizma.

Uvođenje kršćanskog razdoblja neizbježno će dovesti do napetosti. Radost koju je Krist donio ne može se držati u kalupima i ritualima Starog zavjeta. Mora postojati posve novi poredak stvari. Pettingill to pojašnjava: »Tako Kralj upozorava svoje učenike protiv miješanja starog ... i novog ... A upravo se to činilo u svem kršćanskomu svijetu. Židovstvo je bilo prikrpljeno i prihvaćeno posvuda među crkvama, i to je staro odijelo nazvano 'kršćanstvom'. Nastala je jedna zbunjujuća mješavina ko-

ja nije ni židovstvo ni kršćanstvo, nego ritualistički nadomjestak – mrtva djela umjesto pouzdanja u živoga Boga. Novo vino besplatnog spasenja uliveno je u stare mješine legalizma (zakonstva), a s kojim rezultatom? Ta mješine su se raspukle i propale a vino se izlilo i najveći je dio dragocjene životodajne tekućine izgubljen. – Zakon je izgubio svoju moć zastrašivanja jer je pomiješan s milošću, a milost je izgubila svoju ljepotu i karakter milosti jer je pomiješana s djelima Zakona.«¹⁵

K. Moć ozdravljivanja neizlječivih i uskrisivanje mrtvih (9,18-26)

9,18-19 Isusov govor o promjeni spasijskih razdoblja prekinuo je neki uzbuđeni **glavar** sinagoge kojemu je **kći** upravo **umrla**. Kleknuo je pred Gospodina moleći ga da dođe i oživi je. Bilo je neobično što je taj glavar došao tražiti pomoć od Isusa; većina bi se židovskih prvaka bojala poruge i prezira svojih kolega kad bi to učinili. **Isus** je pohvalio njegovu vjeru zaputivši se sa svojim učenicima glavarevu domu.

9,20 Još jedno ometanje! Ovaj put je to bila **žena** koja je **dvanaest godina** bolovala od krvarenja. Isusu takvi upadi nikada nisu smetali; uvijek je bio smiren, dostupan i pristupačan.

9,21-22 Medicina ženi nije mogla pomoći; zapravo, bivalo joj je sve gore (Mk 5,26). U svojoj je nevolji srela Isusa – ili ga je barem vidjela okruženog mnoštvom. Vjerujući da je on **može i želi izliječiti**, **probila se kroz mnoštvo i dotakla se skuta njegove halje**. Njemu prava vjera nikada ne promakne. Okrenu se i proglasi ozdravljenom; **žena je u trenutku bila zdrava**, po prvi put u dvanaest godina.

9,23-24 Pripovijest se sada vraća glavaru kojemu je umrla kći. Kad je **Isus** došao do **kuće**, profesionalni su žalobnici naričali na način koji je netko nazvao »sintetičkom tugom«. Naredio je da posjetitelji isprazne sobu i istodobno objavio da dje-

vojčica nije umrla, nego spava. Većina biblijskih stručnjaka vjeruju da je Gospodin ovdje upotrijebio riječ *spava* kao slikovit izraz za smrt. Neki, međutim, vjeruju kako je djevojčica bila u komi. Ovo tumačenje ne niječe da ju je Isus mogao uskrisiti ako je bila mrtva, nego naglašava kako je Isus bio previše častan a da bi izvlačio korist od uskrišenja mrtvaca kad djevojčica zapravo nije ni umrla. Sir Robert Anderson zauzeo je to stajalište. Ukazao je na to da su otac i svi ostali rekli kako je umrla, ali je **Isus** rekao da **nije**.

9,25-26 U svakom slučaju, Gospodin **primi djevojčicu za ruku** i nastane čudo – ona ustade. Nije trebalo dugo da se vijest o tom čudu proširi čitavim krajem.

L. Moć vraćanja vida (9,27-31)

9,27-28 Kad je **Isus odlazio od glavara, pođu za njim dva slijepca** moleći ga za vid. Iako lišeni prirodnog vida, ti su ljudi imali živu duhovnu moć rasuđivanja. Obraćajući se Isusu kao **Sinu Davidovu**, priznali su ga kao dugoočekivanoga Mesiju i pravog Kralja Izraela. A znali su da će Mesija, kad dođe, dokazati tko je i time što će vratiti vid slijepima (vidi Iza 61,1, RSV – marg.). Kad je Isus iskušao njihovu vjeru pitajući ih vjeruju li da on to **može učiniti** (podariti im vid), bez oklijevanja su odgovorili: »**Da, Gospodine**.«

9,29-30 Tada Veliki Liječnik **dotakne njihove oči** i uvjeri ih da će zato što vjeruju progledati. Njihove su oči odmah postale posve normalne.

Čovjek veli: »Vidjeti znači vjerovati« dok Bog veli: »Vjerovati znači vidjeti.« Isus je rekao Marti: »Nisam li ti rekao, budeš li vjerovala, vidjet ćeš slavu Božju?« (Iv 11,40). Pisac poslanice Hebrejima je kazao: »Vjerom spoznajemo...« (Heb 11,3). Apostol Ivan je napisao: »Ovo napisah vama koji vjerujete ... da znate« (1 Iv 5,13). Bog nije zadovoljan s takvom vjerom koja najprije zahtijeva čudo. On želi da mu vjerujemo jednostavno zato što je on Bog.

Zašto je Isus **zaprijetio** izliječenim ljudima da to nikome ne govore? U bilješka-ma o 8,4 rekli smo da vjerojatno nije želio potaknuti prijevremeni pokret koji će ga ustoličiti kao Kralja. Ljudi su dotad bili neraskajani; nije mogao nad njima vladati dok se nanovo ne rode. Isto tako, revolucionarni ustanak zbog Isusa donio bi strahotne odmazde rimske vlasti nad Židovima. Osim svega toga, Gospodin Isus je morao poći na križ prije no što bude mogao vladati kao Kralj; sve što je priječilo njegov put prema Golgoti protuslovilo je predodređenom Božjem naumu.

9,31 Izvan sebe od zahvalnosti za vid, ona dvojica su naširoko **razglasili** o svom čudesnom ozdravljenju. Premda bi to u nama moglo izazvati simpatije, pa i divljenje njihovu izobilnom svjedočenju, gorka je činjenica da su bili krajnje neposlušni i da su očigledno učinili više štete nego dobra, pobudivši vjerojatno površnu znatiželju umjesto Duhom nadahnutu zanimanja. Čak ni zahvalnost nije valjana isprika za neposluh.

M. Moć vraćanja govora (9,32-34)

9,32 Najprije je Isus podario život mrtvacu; potom vid slijepcu; sada pak govor nijemomu. Čini se da u čudesima ovdje postoji duhovni slijed – najprije život, potom razumijevanje, a onda svjedočenje.

Zloduha je tog čovjeka udario nijemošću. Nekoga je to toliko brinulo da je opsje-dnutog doveo k Isusu. Neka bi Bog blagoslovio plemenitu družbu neznancu koji su bili njegovo sredstvo u dovođenju drugih k Isusu!

9,33 I kad **zloduh bi izagnan**, nijemi **progovori**. Sa sigurnošću možemo pretpostaviti da je svoju povraćenu moć govora upotrijebio za štovanje i svjedočenje za Onoga koji ga je tako milostivo izliječio. Običan je svijet priznao da je **Izrael** svjedok dotad neviđenim čudima.

9,34 Ali farizeji odgovoriše da Isus **izgoni zloduhe po poglavaru zloduhâ**. To je ono što je Isus kasnije nazvao neoprostivim grijehom (12,32). Čudesa koja je on činio po Svetom Duhu pripisati moći Sotone bilo je hula na Svetoga Duha. I dok su drugi bili blagoslovljeni Kristovim ozdravljajućim dodirima, farizeji su ostali duhovno mrtvi, slijepi i nijemi.

VI. APOSTOLI MESIJE-KRALJA ODASLANI U IZRAEL (9,35-10,42)

A. Potreba za žeteocima (9,35-38)

9,35 Ovim stihom započinje ono što poznamo kao Treći galilejski ophod. Isus je prolazio kroz **gradove** i **sela** propovijedajući Radosnu vijest o **Kraljevstvu**, naima da je on Kralj Izraela i da će vladati tim narodom ako se on pokaje i prizna ga. Tada je bila iznijeta dobronamjerna ponuda. Što bi se zbilo da je Izrael prihvatio? Biblija na to ne daje odgovor. Znamo da je Krist ipak morao umrijeti kako bi postavio pravedan temelj po kojem će Bog opravdati grešnike svih razdoblja.

Naučavajući i propovijedajući, Krist je liječio svakovrsne bolesti. Baš kao što su čudesa obilježavala prvi Mesijin dolazak, u poniznoj milosti, tako će obilježiti i njegov drugi dolazak, u snazi i velikoj slavi (usp. Heb 6,5: »snage budućega svijeta«).

9,36 Bacivši pogled na Izraelovo **mnoštvo**, izmučeno i bespomoćno, vidio je da su kao **ovce bez pastira**. **Sažalio se** nad njima. Oh, kad bismo znali više o toj žudnji za duhovnom dobrobiti izgubljenih i umirućih. Tako je potrebno stalno moliti:

Daj da gledam ljude kao i moj Spasitelj;

Sve dok mi suze ne zamagle oči;

Daj da gledam sa žaljenjem

zalutale ovce;

I volim ih zbog ljubavi Njegove.

9,37 Valjalo je obaviti veliko djelo duhovne žetve, **ali radnika** bijaše malo. Izgleda da je to sve do danas ostalo problem; potreba je uvijek veća od radne snage.

9,38 Gospodin Isus je rekao učenicima neka **mole Gospodara žetve da pošalje radnike u žetvu svoju**. Obratite pozornost na to da sama potreba još nije i poziv. Radnici ne trebaju ići prije negoli su *poslani*.

Krist, Sin Božji, posla me
Na ponoćne njive –
Silno je moje zaredenje
Probođenih ruku.

– Frances Bevan

Isus nije imenovao **Gospodara žetve**. Neki misle da je to Duh Sveti. U 10,5 sâm Isus šalje svoje učenike pa iz toga jasno slijedi da je upravo on Onaj kojemu se trebamo moliti glede evangeliziranja svijeta.

B. Poziv dvanaestorici učenika (10,1-4)

10,1 U posljednjem stihu 9. poglavlja, Gospodin je svoje učenike uputio neka mole za više radnika. Kako bi taj zahtjev iskreno ispunili, vjernici moraju i sami biti voljni poći. Tako ovdje vidimo da Gospodin poziva **dvanaesticu svojih učenika**. Već ih je prije odabrao, ali sada ih poziva na osobito evangelizacijsko poslanje narodu Izraela. Uz taj je poziv išla punomoć za istjerivanje nečistih duhova i iscjeljenja svakovrsnih bolesti. Ovdje se vidi Isusova jedinstvenost. I drugi su ljudi činili čudesa, ali ni jedan drugi čovjek nije tu moć prenio na druge.

10,2-4 Dvanaestorica apostola su bili:

1. **Šimun, zvani Petar**. Onako nagao, velikodušan, strastven kakav je bio, bio je rođeni vođa.
2. **Andrija, brat njegov**. S Isusom ga je upoznao Ivan Krstitelj (Iv 1,36. 40); kasnije mu je doveo svog brata Petra. Otada je dovođenje ljudi k Isusu uzeo kao svoju zadaću.

3. **Jakov, sin Zebedejev**, kojeg je kasnije ubio Herod (Dj 12,2) – prvi od Dvanaestorice koji je umro kao mučenik.
4. **Ivan, brat njegov**. Također Zebedejev sin, bio je učenik kojeg je Isus volio. Njemu dugujemo zahvalnost za Četvrto evanđelje, tri poslanice i Otkrivenje.
5. **Filip**. Građanin Betsaide, doveo je Natanaela Isusu. Ne smije ga se pobrkati s Filipom Evanđelistom iz Djela.
6. **Bartolomej**. Vjeruje se da je on u stvari Natanael, Izraelac u kojem Isus nije našao prijekora (Iv 1,47).
7. **Toma, zvan i Didimus**, što znači »bliznac«. Poznat je kao »nevjerni Toma«, a njegove su sumnje otvorile put veličanstvenom priznanju Krista (Iv 20,28).
8. **Matej**. Bivši carinik koji je napisao ovo evanđelje.
9. **Jakov, sin Alfejev**. O njemu ima malo drugih pouzdanih podataka.
10. **Lebej, zvani Tadej**. Poznat je i kao Juda, Jakovljev sin (Lk 6,16). Njegove jedine zabilježene riječi nalazimo u Iv 14,22.
11. **Šimun Kanaanićanin**, kojeg Luka naziva zelotom (6,15).
12. **Juda Iskariotski**, izdajnik našeg Gospodina.

U to su doba učenici imali dvadesetak godina. Skrenuti s različitih životnih puteva i vjerojatno prosječni mladići, njihova je prava veličina u zajedništvu s Isusom.

C. Poslanje Izraelu (10,5-33)

10,5-6 Ostatak poglavlja sadrži Isusove upute o osobitom propovjednom poslanju **domu Izraelovu**. To ne treba pobrkati s kasnijim slanjem Sedamdesetorice (Luka 10,1) ili s Velikim poslanjem (Mt 28,19-20). Bilo je to privremeno poslanje s osobitom svrhom objavljivanja da se približilo **kraljevstvo nebesko**. I dok neka načela imaju trajnu vrijednost za Božji narod u svim razdobljima, činjenica da je ne-

ka od njih Gospodin Isus kasnije opozvao dokazuje da nisu bila zamišljena kao trajna (Lk 22,35-36).

Prvo je određen *put*. Nisu smjeli ići **poganima** ili **Samarijancima**, izmiješanom narodu koji je bio odvratniji Židovima. Njihova je služba ovaj put bila ograničena na **izgubljene ovce doma Izraelova**.

10,7 Poruka je bila objavljivanje da se **kraljevstvo nebesko približilo**. Ako Izrael odbije, neće biti nikakve isprike jer je službena objava trebala biti dana isključivo njima. Kraljevstvo se približilo u osobi Kralja. Izrael mora odlučiti hoće li ga prihvatiti ili odbaciti.

10,8 Učenici su dobili *vjerodajnice* da potvrde njihovu poruku. **Ozdravljat** će **bolesne**, **čistiti gubave**, **uskrisivati mrtve**,¹⁶ i **izgoniti zloduhe**. Židovi su zahtijevali znakove (1 Kor 1,22) i Bog se milostivo udostojio da im da znakove.

Što se tiče *naplate*, Gospodinovi izaslanici nisu smjeli naplaćivati svoje usluge. Besplatno su primili svoje blagoslove i tako ih trebaju i davati.

10,9-10 Na put ne trebaju sa sobom nositi nikakve *zalihe*. Naposljetku, bili su Izraelci koji propovijedaju Izraelcima, a među Židovima je vrijedilo načelo da je radnik zavrijedio svoju plaću. Stoga ne moraju sa sobom ponijeti **zlata**, **ni srebra**, **ni mjedi**, **ni torbe** za hranu, **ni dviju halja**, **ni obuće** ni **štapa**. To vjerojatno znači još *jedne sandale* ili još *jedan štap*; ako su štap već imali, među im je dopušteno ponijeti ga (Mk 6,8). Time se želi reći da će njihove potrebe biti zadovoljavane iz dana u dan.

10,11 Gdje će se i kako *smjestiti*? Kad uđu u neki **grad**, trebaju razvidjeti tko je u njemu **dostojan** – tko će ih primiti kao Gospodinove učenike i tko će biti otvoren za njihovu poruku. Jednom kad nađu takva domaćina, kod njega trebaju ostati sve dok su u gradu i ne odlaziti od njega nađu li prikladnije uvjete za smještaj.

10,12-14 Ako ih neka kuća primi, učenici trebaju **pozdraviti obitelj**, pokazujući učtivost i zahvalnost prihvaćajući takvo gostoprimstvo. Ako, s druge strane, neka kuća odbije ugostiti Gospodinove glasnike, nisu obvezni moliti da Božji mir side na nju, to jest toj obitelji neće dati blagoslov. I ne samo to, Božje nezadovoljstvo trebaju dramatično prikazati otrsajući **prašinu sa svojih nogu**. Odbacujući Kristove učenike, obitelj je odbacivala njega.

10,15 Upozorio ih je da će takvo odbacivanje donijeti još veću kaznu **na Sudnji dan** no što je donosi izopačenost **Sodome i Gomore**. To dokazuje da će u paklu postojati stupnjevi kazne; kako bi inače bilo lakše jednima nego drugima?

10,16 U ovom odjeljku Isus savjetuje Dvanaesticu o njihovom *ponašanju kad se suoče s progonoštvom*. Trebali bi biti kao **ovce među vukovima**, okruženi zlim ljudima koji ih žele uništiti. Moraju biti **mudri kao zmije**, izbjegavajući nepotrebne uvrede ili uvlačenje u neugodne situacije. Moraju biti i **bezazleni kao golubovi**, zaštićeni oklopom pravednog karaktera i iskrene vjere.

10,17 Morali bi se čuvati nevjernih Židova koji će ih predavati sudovima i bičevati **po svojim sinagogama**. Napad na njih biti će i građanski i vjerski.

10,18 Vodit će ih **pred upravitelje i kraljeve** zbog Krista. Ali Božji »slučaj« će nadvladati čovjekovo zlo. »Čovjek ima svoju zlobu, ali Bog ima svoj put.« U trenutku kad pomisle da su poraženi, učenici će imati neusporedivu povlasticu svjedočiti pred vladarima i **poganima**. Bog će sve izvesti na dobro. Kršćanstvo je mnogo pretrpjelo od civilnih vlasti, a ipak »ni jedno učenje nikada nije bilo tako korisno onima koji su postavljeni da vladaju«.

10,19-20 Ne moraju razmišljati o tome što će reći kad ih budu sudili. Kad dođe to vrijeme, **Duh** će im Božji dati božanske mudrosti da odgovore tako da proslave

Krista i potpuno zbune i osujete svoje tužitelje. Pri tumačenju stiha 19 treba izbjegavati dvije krajnosti. Prva je naivna pretpostavka da kršćanin nikada ne treba unaprijed pripremati poruku. Druga je mišljenje da taj stih za nas danas nema nikakve važnosti. Ispravno je i poželjno da propovjednik u stavu molitve čeka prikladnu riječ od Boga za neku posebnu prigodu. Ali isto je tako točno da u krizi svi vjernici mogu tražiti Božje obećanje da će im dati mudrosti da govore s božanskim nadahnućem. Oni postaju glasnogovornici Duha svoga Oca.

10,21 Isus je svoje učenike unaprijed upozorio da će se morati suočiti s vjerolomstvom i izdajom. **Brat** će optuživati brata. **Otac** će izdavati svoje dijete. **Djeca** će prijavljivati svoje roditelje, a to će dovesti do smaknuća roditelja.

J. C. Macaulay to dobro kaže: »U dobrom društvu u podnošenju mržnje svijeta ... Sluga ne može očekivati bolji postupak u rukama neprijatelja no što ga je imao sâm Gospodin. Ako svijet nema ništa bolje nego križ za Isusa, neće imati kraljevsku kočiju za njegove sljedbenike: ako je za njega samo trnje, neće ni za nas biti vijenac... Dajte samo da vidimo da je mržnja svijeta na nas doista »zbog Krista« a ne zbog nečega u nama što zaveđuje mržnju i nedostojno je milostivoga Boga kojeg predstavljamo.«¹⁷

10,22-23 Učenike će svi mrziti – ne svi bez iznimke, nego sve ljudske kulture, nacije, staleži, itd., »ali tko ustraje do svršetka, bit će spašen«. Samo po sebi, to može značiti da se spasenje može zaslužiti ustrajnim podnošenjem. Znamo da to ne može značiti to zato što je u čitavoj Bibliji spasenje predstavljeno kao besplatan dar Božje milosti po vjeri (Ef 2,8-9). Ovaj stih ne može značiti ni to da će oni koji ostanu vjerni Kristu biti spašeni od tjelesne smrti; prethodni stih predviđa smrt nekih vjernih učenika. Najjednostavnije je objašnjenje da je ustrajnost obilježje uistinu spašenih.

Oni koji ustraju do kraja u doba progona pokazuju svojom postojanošću da su pravi vjernici. Ista se tvrdnja nalazi u Mateju 24,13, gdje se odnosi na ostatak vjernih Židova tijekom Velike nevolje, koji odbijaju ugroziti svoju odanost Gospodinu Isusu. Njihova ustrajnost očituje da su to pravi učenici.

U dijelovima Biblije koji govore o budućnosti, Božji Duh često prelazi s neposredne budućnosti na daleku budućnost. Neko proročanstvo može imati djelomično i neposredno značenje, ali i potpuno i udaljenije ispunjenje. Na primjer, dva se Kristova dolaska mogu stopiti u jednome ulomku bez objašnjenja (vidi Iza 52,14-15; Mih 5,2-4). U stihovima 22 i 23 Gospodin Isus čini tu vrst proročanskog prijelaza. On upozorava dvanaesticu učenika na patnje kroz koje će proći zbog njega, a potom na njih gleda kao na neku vrst svojih odanih židovskih sljedbenika tijekom Velike nevolje. Prelazi od suđenja prvim kršćanima na ona vjernicima prije njegova Drugog dolaska.

Prvi dio stiha 23 mogao bi se odnositi na dvanaesticu učenika: Ali »**kad vas stanu progoniti u jednom gradu, bježite u drugi.**« Nisu bili obvezni ostati pod strahovladom svojih neprijatelja ako je postojao neki častan način da se pobjegne. »Ni je pogrešno pobjeći od opasnosti – samo od obveze.«

Potonji dio stiha 23 vodi nas u dane koji prethode Kristovu dolasku da se zakralji: »...**nećete obići gradova Izraelovih prije nego što dođe Sin čovječji.**« To se nije moglo odnositi na poslanje Dvanaestorice jer je Sin čovječji već bio došao. Neki biblijski učitelji smatraju da se to odnosi na razorenje Jeruzalema 70. godine po Kristu. Međutim, nije jasno kako se o tom holokaustu može govoriti kao o »dolasku Sina čovječjeg«. Čini se vjerodostojnijim da se to odnosi na njegov Drugi dolazak. Tijekom Velike nevolje, Kristova vjerna će židovska braća kročiti naprijed s evande-

ljem Kraljevstva. Progonit će ih i loviti. Prije no što obidu sve gradove Izraela, Gospodin Isus će se vratiti da sudi svojim neprijateljima i uspostavi svoje kraljevstvo.

Između stiha 23 i Mateja 24,14 postoji prividno protuslovlje. Ovdje se kaže da **neće obići sve gradove Izraelove prije nego dođe Sin čovječji**. Tamo se veli da će se evanđelje Kraljevstva propovijedati po svem svijetu prije njegova Drugog dolaska. Nema tu, međutim, nikakva protuslovlja. Evanđelje će se, doista, propovijedati svim narodima, premda ne nužno i svakom pojedincu. Ali ta će poruka naići na snažan otpor, a glasnike će se u Izraelu žestoko progoniti i osujećivati. Stoga se neće dospjeti do svih izraelskih gradova.

10,24-25 Gospodinovi će učenici često biti u prigodi da se upitaju zašto moraju podnositi loše postupanje. Ako je Isus Mesija, zašto su njegovi sljedbenici trpjeli umjesto da vladaju? U stihovima 24 i 25 on predviđa njihovu zbunjenost i objašnjava je podsjećajući ih na njihov odnos prema njemu. Oni su bili učenici; on je bio njihov Učitelj. Oni su bili sluga; on je bio njihov Gospodar. Oni su bili članovi kućanstva; on je bio Gospodar kuće.

Biti učenik znači slijediti Učitelja, a ne biti mu nadređen. Sluga ne smije očekivati da se s njime postupa bolje negoli s njegovim Gospodarom. Ako su vrijednoga Domaćina kuće ljudi nazivali **Beelzebulom** (»gospodarom muha«, ekronskim bogom čije su ime Židovi koristili za Sotonu), još će veće poruge upućivati članovima njegova kućanstva. Učeništvo uključuje dioništvo u odbacivanju Gospodara.

10,26-27 Tri je puta Gospodin svojim učenicima rekao neka se ne boje (st. 26, 28 i 31). Prvo: ne trebaju se **bojati** prividne pobjede svojih protivnika; ta njegova će stvar biti veličanstveno obranjena u Danu koji dolazi. Dosad je evanđelje bilo razmjerno **tajno** a njegov je nauk bio razmjerno **skriven**. Ali uskoro će učenici morati odvažno obznaniti kršćansku poruku

koja im je dosad bila rečena u tajnosti, to jest privatno.

10,28 Drugo: učenici se ne trebaju **bojati** ljudskog ubilačkog bijesa. Najgore što ljudi mogu učiniti jest **ubiti tijelo**. Tjelesna smrt nije najveća tragedija za kršćanina. Umrijeti znači biti s Kristom i stoga je mnogo bolje. To je izbjavljenje od grijeha, tuge, bolesti, patnje i smrti; i to je prelazak u vječnu slavu. Tako je, u stvari, ono najgore što ljudi mogu učiniti, u pravom smislu ono najbolje što se može dogoditi Božjem djetetu.

Učenici se ne trebaju bojati ljudi, ali trebaju imati strahopoštovanje prema **onomu koji može i dušu i tijelo pogubiti u paklu**. To je najveći gubitak – vječna odvojenost od Boga, od Krista i od nade. Duhovna je smrt gubitak koji se ni sa čim ne može mjeriti i prokletstvo koje po svaku cijenu treba izbjeći.

Isusove riječi u stihu 28 prizivaju sjećanje na pobožnog Johna Knoxa, čiji nadgrobni natpis glasi: »Ovdje počiva onaj koji se Boga bojao toliko da se nikad nije plašio ni jednog čovjeka.«

10,29 Usred teških nevolja, učenici su se mogli uzdati u Božju skrb. Gospodin Isus naučava to na primjeru vrabaca kojih ima posvuda. Dvije takve neugledne ptice **prodavane su za novčić**. Pa ipak **ni jedna od njih ne uгиба bez Očeve volje**; bez njegova znanja ili njegove nazočnosti. Kako netko reče: »Bog je na sprovodu svakom vrapcu.«

10,30-31 Taj isti Bog koji se osobno zanima za sićušnog vrapca, točno zna koliko ima **vlas** na **glavi** svakog od njegove djece. Jedna vlas kose vrijedi znatno manje od vrapca. To pokazuje da mu je njegov narod **vredniji nego mnogo vrabaca**, pa zašto bi se onda bojali?

10,32 U svjetlu prethodnih razmatranja, što je razumnije nego da se Kristovi učenici neustrašivo **priznaju** njegovim **pred ljudima**? Svaki sram i poniženje koje će

možda podnijeti bit će obilno nagrađeni u Nebu, kad će ih Gospodin Isus priznati **pred svojim Ocem**. Priznavanje Krista ovdje uključuje predanost njemu kao Gospodinu i Spasitelju i potvrđivanje da smo njegovi životom i riječima. U slučaju većine dvanaestorice apostola, to je dovelo do potpunog priznanja Gospodina u mučeništvu.

10,33 Odricanje Krista na Zemlji osvetit će se odricanjem **pred Bogom na nebesima**. Odreći se Krista u ovom smislu znači odbiti priznati njegovo pravo na nečiji život. Oni čiji životi zapravo govore: »Nikad te nisam poznao«, čut će njega kako na kraju govori: »Nikad te nisam poznao.« Gospodin ne misli na privremeno odricanje od njega pod pritiskom, kao u Petrovu slučaju, nego na onu vrst odricanja koja je ustaljena i konačna.

D. Ne mir, nego mač (10,34-39)

10,34 Riječi našeg Gospodina moramo razumjeti kao slikovit izraz u kojem se za vidljive rezultate njegova dolaska kaže da su očita svrha njegova dolaska. On kaže da **nije došao donijeti mir, nego mač**. Došao je zapravo uspostaviti mir (Ef 2,14-17); došao je da bi se svijet po njemu mogao spasiti (Iv 3,17).

10,35-37 Ali ovdje je ključno to da će se, kad god pojedinci postanu njegovi sljedbenici, njihove obitelji okrenuti protiv njih. obraćenom će se ocu suprotstaviti sin, majci kršćanki njezina nesašena kći. Nanovorođenu svezru mrziti će snaha koja nije nanovorođena. Tako se uvijek mora odabrati između Krista i obitelji. Ne smije se dopustiti da ma koje prirodne veze odvrte učenika od potpune odanosti Gospodinu. Spasitelj mora imati prednost pred ocem, majkom, sinom ili kćeri. Jedna od cijena sljedbeništva jest proživljavanje napetosti, sukoba i otuđenja od vlastite obitelji. To je neprijateljstvo često gorče od onih što ih doživljavamo u drugim područjima života.

10,38 Ali postoji nešto što još lakše lišava Krista njegova pravog mjesta no što je to obitelj – to je ljubav prema vlastitu životu. Tako Isus dodaje: »**Tko ne uzme svoj križ i ne slijedi me, nije me dostojan**.«

Križ je, naravno, bio sredstvo smaknuća. Uzeti križ i slijediti Krista znači živjeti u takvu predanom prepuštanju njemu da čak ni život nije previsoka cijena za to. Ne traži se od svih učenika da svoj život polože za Gospodina, ali svi su pozvani da njega vrednuju toliko visoko da svoj život ne smatraju tako dragocjenim.

10,39 Ljubav prema Kristu mora nadvladati poriv samoočuvanja. **Tko nađe život svoj, izgubit će ga, a tko izgubi svoj život radi Krista, naći će ga**. Pred iskušenjem smo svoj život prigriliti tako da pokušavamo izbjegavati bol i gubitak koji donosi život potpune posvećenosti. Ali najveći gubitak u životu jest – provesti ga udovoljavajući sebi. Najuzvišeniji je život onaj koji se živi u Kristovoj službi. Osoba koja **svoj život izgubi** u predanosti njemu, **naći će ga** u svoj njegovoj punini.

E. Čaša hladne vode (10,40-42)

10,40 No neće svatko odbaciti poruku učenika. Neki će ih priznati kao Mesijine predstavnike i lijepo ih prihvatiti. Učenici ih neće moći neznam kako nagraditi za takvu ljubaznost, ali to ih ne treba brinuti; sve što se učini za njih bit će računato kao da je učinjeno za samog Gospodina i odgovarajuće nagrađeno.

Primiti Kristovog učenika bit će isto što i primiti samoga Krista, a primiti njega bilo je isto što i primiti Oca koji ga je **poslao**, jer poslanik predstavlja onoga tko ga šalje. Primiti veleposlanika, koji zastupa vladu koja ga opunomoćuje, znači održavati diplomatske odnose s njegovom zemljom.

10,41 Svatko **tko prima proroka** jer je prorok, **primit će plaću proroku**. A. T. Pierson o tome kaže: »Židovi su proroku

plaću smatrali najvećom; jer, dok su kraljevi vladali u Gospodinovo ime, svećenici pak u Gospodinovo ime vodili bogoslužje, prorok bi došao od Gospodina da pouči i svećenika i kralja. Krist veli da ako ne činiš ništa drugo doli da prihvatiš proroka u svojstvu proroka, ista plaća koja je dana proroku bit će dana i tebi pomogneš li mu.

Imaj to na umu ako si sklon kritizirati govornika! Pomogneš li mu govoriti za Boga i ohrabriš ga, dobit ćeš dio njegove plaće; ali ako mu otežavaš vršenje njegove službe, izgubit ćeš svoju plaću.

Velika je stvar pomoći čovjeku koji želi činiti dobro. Ne smiješ se osvrtni na njegovu odjeću, njegovo držanje, nastup ili glas; trebaš se uzdignuti iznad toga i reći: 'Je li to Božja poruka za mene?' – 'Je li taj čovjek Božji prorok mojoj duši?' Ako jest, prihvati ga, uvećaj njegovu riječ i djelo, i dobij dio njegove plaće.«¹⁸

Tko prima pravednika jer je pravednik, primit će plaću pravedničku. Oni koji druge sude prema tjelesnoj privlačnosti ili materijalnom obilju ne shvaćaju da se prava moralna vrijednost često skriva u vrlo skromnom ruhu. Način na koji se netko odnosi prema najpriprostijem učeniku jest način na koji se odnosi prema samome Bogu.

10,42 Ni jedno dobro djelo učinjeno Isusu učeniku neće ostati nezamijećeno. Čak će i čaša hladne vode biti bogato nagrađena ako je dana učeniku zato što je Gospodinov sljedbenik.

Tako Gospodin zaključuje svoje posebne upute Dvanaestorici obdarujući ih kraljevskim dostojanstvom. Točno je da će im se ljudi protiviti, odbacivati ih, uhićivati, kušati, zatvarati u tamnice, možda čak i ubijati. Ali neka nikad ne zaborave da su bili Kraljevi predstavnici i da je njihova uzvišena povlastica bila govoriti i djelovati za Njega.

VII. SVE VEĆE PROTIVLJE-NJE I ODBACIVANJE (Pogl. 11 i 12)

A. Ivan Krstitelj u tamnici (11,1-19)

11,1 Poslavši Dvanaesticu na privremeno osobito poslanje domu Izraelovu, Isus ode odande naučavati i propovijedati po gradovima Galileje gdje su učenici prije živjeli.

11,2-3 Sve dosad Ivan je u Herodovoj tamnici. Obeshrabren i usamljen, počeo se pitati: »Ako je Isus doista Mesija, zašto je dopustio da njegov glasnik propada u tamnici?« Kao i u mnogih velikih Božjih ljudi, i Ivanova je vjera privremeno popustila. Stoga posla dvojicu svojih učenika da upitaju je li Isus doista onaj koga su proroci obećali ili još treba čekati Pomazanika.

11,4-5 Isus odgovori podsjetivši Ivana da izvodi čudesa predskazana za Mesiju: **slijepi progledaju** (Iza 35,5); **hromi hode** (Iza 35,6); **gubavi se čiste** (Iza 53,4; cf. Mt 8,16 i 17); **gluhi čuju** (Iza 35,5); **mrtvi ustaju** (to nije proročeno za Mesiju; njegovo je uskrsnuće veće od proročenih čudesa). Isus je također podsjetio Ivana da se **evanđelje naviješta siromasima** kako bi se ispunilo mesijansko proročanstvo iz Izaije 61,1. Obični vjerski vođe često se okreću bogatima i aristokratama; Mesija je blagovijest donio siromasima.

11,6 Potom je Spasitelj dodao: »**I blagoslovljen tko se ne sablazni zbog mene.**« Na nekim drugim usnama bilo bi to hvatanje najvećeg egoista, na Isusovim je usnama to valjani izražaj njegove osobne savršenosti. Umjesto da se pojavi kao živopisni vojskovođa, Mesija je došao kao skromni tesar. Njegova se blagost, skromnost i poniznost nisu uklapale u raširenu predodžbu o ratobornom Mesiji. Ljudi koje su vodile tjelesne želje možda su posumnjali u njegovo pravo na Kraljevstvo. Ali Božji blagoslov će doći na one koji duhovnim uvidom priznaju Isusa iz Nazareta obećanim Mesijom.

Stih 6 ne treba tumačiti kao prijekor Ivanu Krstitelju. Vjeru svakog čovjeka treba katkad učvrstiti i osnažiti. Jedno je privremeno slabljenje vjere a posve drugo trajna nesigurnost u pogledu pravog identiteta Gospodina Isusa. Jedno jedino poglavlje ne čini cjelokupnu priču o čovjekovu životu. Uzimajući Ivanov život u svoj njegovoj ukupnosti, nalazimo zapis o odanosti i postojanosti.

11,7-8 Čim su Ivanovi učenici otišli s Isusovim umirujućim riječima, Gospodin se obrati **mnoštvu** vatreno hvaleći Krstitelja. To je isto mnoštvo nahrupilo u pustinju kad je ondje propovijedao Ivan. Zašto? **Da vide slabu trsku** od čovjeka što se ljulja, koju **strese** svaki prolazni **vjetar** ljudskog mišljenja? – Zasigurno ne! Ivan bijaše neustrašiv propovjednik, utjelovljena savjest, čovjek koji će radije patiti nego li šutjeti i radije umrijeti nego li lagati. Jesu li **izišli gledati** dobro odjevena dvorjanina koji raskošno uživa u udobnosti? – Zasigurno ne! Ivan je bio jednostavan Božji čovjek čiji je skroman život bio prijekor bezmjernoj svjetovnosti naroda.

11,9 Jesu li izišli vidjeti **proroka**? Da, Ivan je bio prorok – zapravo, najveći među prorocima. Gospodin ovdje ne želi reći da je bio veći u smislu osobnog karaktera, rječitosti ili uvjerljivosti; bio je veći zbog svojega položaja preteče Mesije-Kralja.

11,10 To se pojašnjava u stihu 10; Ivan je bio ispunjenje Malahijina proročanstva (3,1) – **glasnik** koji će ići pred Gospodinom i **pripraviti** ljude za njegov dolazak. Drugi su prorokovali Kristov dolazak, ali Ivan je odabran da objavi kako je Krist zaista stigao. Lijepo je rečeno: »Ivan je *otvorio put* za Krista a zatim se *maknuo s puta* zbog Krista.«

11,11 Iskaz »i **najmanji u kraljevstvu nebeskom veći je od njega**« dokazuje da je Isus govorio o Ivanovoj povlaštenosti, a ne o njegovu karakteru. Osoba koja je **najmanja u kraljevstvu nebeskom** nije nužno boljeg karaktera od Ivana, ali on

zato ima **veću** povlasticu. Biti građaninom Kraljevstva više je negoli objaviti njegov dolazak. Ivanova povlaštenost u pripravljanju puta Gospodinu bila je velika, ali on nije doživio blaženstva Kraljevstva.

11,12 Od početka Ivanova poslanja do njegova sadašnjeg utamničenja **kraljevstvo nebesko** je trpjelo **silu**. Farizeji i pismonožci silovito su mu se protivili. Herodov udio u napadaju na Kraljevstvo sastojao se u tomu što se domogao njegova glasnika.

»...**I nasilni ga grabe.**« Taj se iskaz može dvojako protumačiti. Prvo, protivnici Kraljevstva su učinili sve da preuzmu Kraljevstvo kako bi ga uništili. Njihovo odbacivanje Ivana nagovjestilo je odbacivanje samoga Kralja, i samim time i Kraljevstva. Ali on može značiti i to da su oni koji su bili spremni za Kraljev dolazak silovito odgovorili na to objavljivanje i napregnuli svaki mišić da uđu. To je značenje u Luki 16,16: »Zakon i Proroci su do Ivana: otada se navješćuje kraljevstvo Božje i svatko u nj silom navaljuje.« Ovdje je Kraljevstvo prikazano kao opsjednut grad na koji svakovrsni ljudi izvana udaraju pokušavajući ući. Dakle, stanovita duhovna silovitost je nužna.

Koje god značenje prihvatili, osnovna je misao da je Ivanovo propovijedanje pokrenulo silovitu reakciju, s golemim i dubokim učincima.

11,13 »**Svi proroci i Zakon prorokovali su do Ivana.**« Svi tekstovi od Knjige Postanka do Malahije prorekli su Mesijin dolazak. Kad je Ivan stupio na povijesnu pozornicu, njegova jedinstvena uloga nije bila samo proročanstvo; bilo je to objavljenje ispunjenja svih proročanstava koja govore o Kristovu prvom dolasku.

11,14 Malahija je predskazao da će prije Mesijina pojavljivanja kao preteča doći Ilija (Mal 4,5-6). Da su ljudi željeli primiti Isusa kao Mesiju, Ivan bi bio ispunio Ilijinu ulogu. Ivan nije bio reinkarnirani Ilija

– u Ivanu 1,21 zanijskao je da je Ilija. Ali išao je pred Kristom u duhu i sili Ilijinoj (Lk 1,17).

11,15 Nisu svi cijenili Ivana Krstitelja niti su razumjeli duboko značenje njegova poslanja. Stoga je Gospodin dometnuo: »**Tko ima uši da čuje, neka čuje!**« Dru- gim riječima: »Pazite! Ne propustite zna- čenje onoga što slušate.« Ako je Ivan ispu- nio proročanstvo koje se tiče Ilije, tada je Isus bio obećani Mesija! Poklonivši tako povjerenje Ivanu Krstitelju, Isus je ponov- no potvrđivao svoju tvrdnju da je Krist Božji. Prihvaćanje jednoga vodilo bi pri- hvaćanju Drugoga.

11,16-17 Ali **naraštaj** kojemu se Isus obraćao nije želio prihvatiti ni jednoga. Židovi koji su imali čast vidjeti dolazak njihova Mesije-Kralja, nisu bili skloni ni njemu ni njegovu preteči. Bili su zago- netka. Isus ih je prisposodio svadljivoj **djeci što sjede na trgovima** i koja odbi- jaju svaki prijedlog. Ako bi njihovi prija- telji željeli svirati kako bi **zaplesali**, odbili bi. Ako pak bi se njihovi prijatelji željeli igrati sprovoda, odbili bi **zakukati**.

11,18-19 Ivan je došao kao isposnik, a Židovi su ga optužili da je opsjednut zlo- duhom. Sin je čovječji, s druge strane, normalno jeo i pio. Ako su se zbog Ivano- va isposništva osjećali nelagodno, tada bi im se zacijelo svidjele Isusove uobičajeni- je prehrabene navike. – Ali ne! Nazvali su ga **izjelicom**, pijancem i **prijateljem carinika i grešnika**. Naravno, Isus nikada nije prekomjerno jeo ili pio; njihova je op- tužba bila potpuna izmišljotina. Bilo je točno da je prijatelj **carinika i grešnika**, ali ne onako kako su to oni mislili. Iskazao je prijateljstvo grešnicima da bi ih spasio od njihovih grijeha, ali on sâm nikada nije sudjelovao u njihovim grijesima niti ih opravdavao.

»**Ali opravda se Mudrost djecom svo- jom.**« Gospodin Isus je, naravno, utjelov- ljena Mudrost (1 Kor 1,30). Iako ga ne- vjernici mogu klevetati, on se potvrđuje u

svojim djelima i u životima svojih sljed- benika. Premda je mnoštvo Židova moglo odbiti priznati ga Mesijom-Kraljem, Nje- gove su tvrdnje u cijelosti potvrđene nje- govim čudesima kao i duhovnom preo- brazbom njegovih odanih učenika.

B. Prijetnje neraskajanim galilejskim gradovima (11,20-24)

11,20 Velika povlaštenost donosi veliku odgovorost. Nema gradova kojima je ika- da ukazana takva čast kao Korazinu, Bet- saidi i Kapernaumu. Utjelovljeni Sin Bo- žji kročio je njihovim prašnim uličicama, poučavao njihov obdaren narod i većinu svojih **silnih djela** izveo unutar njihovih zidina. Unatoč tim preobilnim dokazima, tvrdoglavo su se odbili **pokajati**. Stoga ne čudi da ih je Gospodin morao najozbiljnije osuditi na propast.

11,21 Počeo je s **Korazinom i Betsai- dom**. Ti su gradovi čuli milostiva zaklinja- nja njihova Spasitelja-Boga, a ipak su se svojevolumno odvratili od njega. U mislima se vratio na gradove **Tir i Sidon**, koji su podvrgnuti Božjoj osudi zbog svojeg ido- lopoklonstva i opakosti. Da su oni imali povlasticu vidjeti Isusova čudesa, skruše- no bi se pokajali. Na **Sudnji dan** će stoga **Tir i Sidon** proći mnogo bolje negoli Ko- razin i Betsaida.

11,22 Riječi »**bit će lakše na dan Suda**« ukazuju na to da će u paklu postojati stu- pnjevi kažnjavanja, baš kao što će u Nebu postojati stupnjevi nagrađivanja (1 Kor 3, 12-15). Jedinii grijeh koji ljude izručuje u pakao jest odbijanje da se podlože Isusu Kristu (Iv 3,36b). Ali koliko će tko patiti u paklu ovisi o prezreno odbijenoj povlastici i grijesima u koje se palo.

11,23-24 Malo je gradova imalo takvu naklonost kao **Kapernaum**. Taj je grad postao Isusov dom nakon što su ga odbaci- li u Nazaretu (9,1; cf. Mk 2,1-12), a neka od njegovih najvećih čudesa – nepobitni dokazi njegova mesijanstva – zbila su se ondje. Da je iskvarena Sodoma, prijestol-

nica homoseksualnosti, bila tako povlaštena, pokajala bi se i bila pošteđena. Ali naklonost ukazana Kapernaumu bila je veća. Njegovi su se stanovnici trebali pokajati i radosno priznati Gospodina. Ali Kapernaum je svoju prigodu propustio. Grijeh izopačenosti Sodome bio je golem, ali nema većega grijeha od onog što ga je Kapernaum počinio odbacujući svetog Božjeg Sina. Sodoma stoga na Sudnji dan neće biti tako strogo kažnjena kao Kapernaum. **Do neba** uzvišen u naklonosti, Kapernaum će se u osudi **strovaliti u pakao**. Ako je to točno za Kapernaum, koliko li je još točnije za mjesta gdje su Biblije u izobilju, gdje se evanđelje širi radio valovima i gdje je malo, ako uopće ima, onih koji su bez isprike.

U doba našega Gospodina, u Galileji su se isticala četiri grada: Korazin, Betsaida, Kapernaum i Tiberijada. On je osudio prva tri, ali ne i Tiberijadu. Što se na kraju dogodilo? Korazin i Betsaida su toliko uništeni da se ni ne zna točno gdje su bili. Mjesto na kojem je bio Kapernaum nije sigurno utvrđeno. Tiberijada je još uvijek na svojem mjestu. To čudnovato ispunjenje proročanstva još je jedan dokaz Spasiteljeva sveznanja i nadahnuća Biblije.

C. Spasiteljev odgovor na odbacivanje (11,25-30)

11,25-26 Tri galilejska grada nisu imala oči da vide ni srce da vole Krista Božjega. Znao je da je njihov stav bio samo predokus općeg odbacivanja. Kako je reagirao na njihovu okorjelost? Ne s gorčinom, cinizmom ili osvetoljubljem. Umjesto toga, podigao je svoj glas u zahvalu Bogu za to što ništa ne može osujetiti Njegove suverene nakane: »**Slavim te, Oče, Gospodaru neba i zemlje, što si ovo sakrio od mudrih i umnih, a otkrio malenima.**«

Morali bismo se kloniti dvaju mogućih nesporazuma. Kao prvo, Isusa nije radovala neizbježna osuda galilejskih gradova. Drugo: on nije smatrao da je Bog bahato

oduzeo svjetlo mudrima i umnima. Ti su gradovi imali svaku prigodu da s dobrodošlicom prihvate Gospodina Isusa. Svojevoljno su mu se odbili podvrgnuti. Kad su odbili svjetlo, Bog im je svjetlo oduzeo. Ali Božji naumi neće propasti. Ako inteligencija ne povjeruje, Bog će Ga otkriti skromnim srcima. On gladne puni dobrima, a bogate otpušta prazne (Lk 1,53).

One koji sebe drže prepametnima i razumnima a da bi trebali Krista, pogada sljepilo osude. Ali onima koji priznaju da nisu dovoljno mudri primaju otkrivenje Onoga »u kome su skrivena sva bogatstva mudrosti i spoznaj« (Kol 2,3). Isus je zahvalio Ocu zato što je odredio da, ako ga neki i ne žele, drugi će ga htjeti. Sučeljen s titanskim bezvjerjem, utjehu je našao u Božjem naumu i odluci koji će na poslijetku nadvladati.

11,27 Otac je **sve predao** Kristu. Bila bi to drska tvrdnja da ju je izgovorio bilo tko drugi, ali kad je izgovori Gospodin Isus to je jednostavno kazivanje istine. U tom trenutku, dok je protivljenje raslo, nije izgledalo da on svime upravlja; ipak, bila je to istina. Program njegova života neodoljivo se kretao prema konačnoj veličanstvenoj pobjedi.

»**Nitko ne pozna Sina doli Otac.**« Ne-shvatljiva je tajnovitost glede osobe Krista. Jedinstvo božanstva i čovječstva u jednoj osobi stvara probleme koji zbunjuju ljudski um, npr., problem smrti. Bog ne može umrijeti; ipak, Isus je Bog a Isus je umro. A opet, njegova božanska i ljudska priroda su nerazdvojive. I premda ga možemo poznavati, i voljeti, i vjerovati mu, u jednome ga može razumjeti samo Otac.

Ali tajne velike imena Tvoga
Shvaćanje Stvorenja nadmašuju;
Jer Otac samo (blažena li prava!)
Sina shvatiti može.
Vrijedan si, o Janje Božje, ti
da koljeno svako prigne se Tebi.

»Niti tko pozna Oca doli Sin i onaj kome ga Sin hoće objaviti.« I Otac je također nedokučiv. Naposljetku, samo je Bog tako velik da razumije Boga. Čovjek ga ne može upoznati vlastitom snagom ili umom. Ali Gospodin Isus može otkriti i otkriva Oca onima koje on sâm odabere. Svatko tko upozna Sina upoznaje i Oca (Iv 14,7).

Pa ipak, nakon svega što smo rekli, moramo priznati da se u nastojanju da objasnimo stih 27, susrećemo s istinama koje su nam previsoke. Vidimo u zrcalu zamagljeno. Naš konačni um neće ni u vječnosti moći potpuno procijeniti Božju veličinu niti razumjeti tajnu utjelovljenja. Kad čitamo da se Otac otkriva samo onima koje Sin odabere, može se dogoditi da pomislimo kako se radi o proizvoljnom odabiru nekolicine povlaštenih. Sljedeći nas stih čuva od takva tumačenja. Gospodin Isus upućuje sveopći poziv svima koji su izmoren i teško opterećeni neka dođu k njemu odmoriti se. Drugim riječima, oni kojima odlučuje otkriti Oca jesu oni koji mu vjeruju kao Gospodinu i Spasitelju. Prisjetimo se, sada kad razmatramo taj poziv beskonačne blagosti, da je upućen nakon što su Isusa bučno odbacili povlašteni galilejski gradovi. Ljudska mržnja i tvrdokornost nisu mogle ugušiti njegovu ljubav i milost. A. J. McClain je rekao: »Iako je narod Izraela išao prema muci božanske osude, Kralj je u svojoj završnoj riječi svima širom otvorio vrata osobnog spasenja. I tako on dokazuje da je Bog milosti, čak i na pragu suda.«¹⁹

11,28 Dođite. Doći znači vjerovati (Dj 16,31); primiti (Iv 1,12); jesti (Iv 6,35); piti (Iv 7,37); gledati (Iza 45,22); ispovijediti (1 Iv 4,2); čuti (Iv 5,24,25); ući na vrata (Iv 19,9); otvoriti vrata (Otk 3,20); dotaknuti se skuta njegove halje (Mt 9,20-21); i prihvatiti dar vječnoga života po Kristu, našem Gospodinu (Rim 6,23).

K meni. Objekt vjere nije crkva, vjerovanje ili svećenik, nego živi Krist. Spase-

nje je u Osobi. Oni koji imaju Isusa spašeni su onoliko koliko ih Bog može spasiti.

Svi koji ste umorni i opterećeni. Kako bi uistinu došao Isusu, čovjek mora priznati da je opterećen teretom grijehâ. Spasiti se mogu samo oni koji priznaju da su izgubljeni. Vjeri u Isusa Krista prethodi pokajanje pred Bogom.

i ja ću vas odmoriti. Zapazite da je odmor ovdje dar; nije zarađen ni zaslužen. To je *počinak spasenja* koji nastupa kad se shvati da je Krist dovršio djelo otkupljenja na križu Golgote. To je *počinak savjesti* koji nastupa kad se shvati da je kazna za ljudske grijehe plaćena jednom zauvijek i da Bog neće dvaput zahtijevati plaćanje.

11,29 U stihovima 29 i 30 poziv se mijenja od spasenja na službu.

Uzmite jaram moj na se. To znači podvrgnuti se njegovoj volji i nadzor nad svojim životom prebaciti na nj (Rim 12,1-2).

I učite od mene. Kad priznamo njegovu vlast u svakom području svog života, on nas uči svojim načinima.

jer sam krotka i ponizna srca. Nasuprot farizejima koji su bili strogi i nadmeni, istinski je Učitelj blag i ponizan. Oni koji uzmu njegov jaram naučit će da zauzmu najniži položaj.

I naći ćete spokoj dušama svojim. Ovdje se ne radi o počinku savjesti nego o počinku srca koji se nalazi zauzimanjem najnižeg položaja pred Bogom i čovjekom. To je i onaj počinak koji netko doživi u Kristovoj službi kad prestane nastojati biti velik.

11,30 Jaram je moj blag i breme moje lako. Ovo je opet velika opreka farizejima. O njima je Isus rekao: »Vežu teška i tegobna bremena i tovare ih na pleća ljudima, a prstom svojim ni da bi ih pomakli« (Mt 23,4). Isusov je jaram blag; on ne žulja. Netko je kazao da bi na Isusovoj tesarскоj radionici, da je ondje uopće imao natpis, moglo stajati: »Moj jaram dobro stoji.«

Njegovo breme je lako. To ne znači da u kršćanskom životu nema problema, kušnji, napora ili jada. Ali znači da ih ne moramo nositi sami. Upregnuti smo s Onime koji daje dovoljno milosti u svako doba kad zatrebamo. Služiti njemu nije robovanje nego potpuna sloboda. J. H. Jowett veli: »Za vjernika je kobna pogreška pokušavati vući životno breme u jarmu za jednu osobu. Bog nije nikada htio da čovjek sâm nosi svoje breme. Stoga *Krist radi samo u jarmu!* Jaram je vratni ham za dvoje, a sâm Bog izjavljuje da je on jedan od to dvoje. On želi dijeliti napor svake bolne zadaće. Tajna spokojsva i pobjede u kršćanskom životu jest u skidanju teškog ulara – sebe – i prihvaćanju Gospodareva olakšavajućeg 'jarma'.«²⁰

D. Isus je gospodar subote (12,1-8)

12,1 Ovaj ulomak opisuje rastuću krizu odbacivanja. Sve veća pakost i mržnja farizeja sada su spremne da se izliju. Pitanje koje otvara branu jest pitanje subote.

Te su subote, Isus i njegovi učenici prolazili kroz usjeve. Učenici su njegovi počeli trgati klasje i jesti ga. Zakon im je dopuštao da se posluže zrnjem sa susjedova polja dok god ne upotrijebe srp (Pnz 23,25).

12,2 Ali farizeji, legalistički cjepidlake, optužili su ih da su prekršili subotu. Iako se točne optužbe ne navode, vjerojatno su učenike optužili za: (1) žetvu (trganje žita); (2) mlaćenje (trljanjem u rukama) i (3) vijanje (odvajanje zrna od pljeve).

12,3-4 Na njihovu je smiješnu pritužbu Isus odgovorio tako što ih je podsjetio na jednu zgodu iz Davidova života. Jednom dok je bio u progonstvu ušli su on i njegovi pratioci u Božje svetište i pojeli prinesene kruhove – dvanaest spomen hljebova za branjenih za jelo svakome osim svećenika. Ni David ni njegovi pratioci nisu bili svećenici, a ipak ih Bog nije okrivio za to što su učinili. Zašto?

Razlog je u tome što Bog svojim Zakonom nikada nije želio otežati život svom vjernom narodu. David nije bio kriv za to što je u progonstvu. Grešni ga je narod odbacio. Da mu je bio dan pravedan položaj, on i njegovi pratioci ne bi morali jesti prineseni kruh. Zato što je u Izraelu vladao grijeh, Bog je dopustio jedan inače zabranjen čin.

Sličnost je jasna. Gospodin Isus je bio pravi Kralj Izraela, ali narod ga nije priznao Vladarom. Da mu je dano primjereno mjesto, ne bi Njegovi sljedbenici morali pasti na to da ovako jedu u subotu ili bilo koji drugi dan u tjednu. Povijest se ponavlja. Gospodin nije ukorio svoje učenike jer nisu ništa skrivali.

12,5 Isus je podsjetio farizeje da svećenici krše subotu ubijajući i žrtvujući životinje i obavljajući mnoge druge obveze službe (Br 28,9-10), a ipak su bez krivnje zato što su u Božjoj službi.

12,6 Farizeji su znali da svećenici svake subote rade u Hramu a da ga ne obeščašćuju. Zašto bi onda onako kritizirali učenike kad je prisutan *Jedan* koji je veći od Hrama? Bilo bi možda bolje da riječ *Jedan*, napisana kosim slovima, glasi: »*ovdje je nešto veće od Hrama*«. To »nešto« je Božje kraljevstvo, prisutno u osobi Kralja.

12,7 Farizeji nisu nikada razumjeli Božje srce. U Hošei 6,6 Bog je bio rekao: »*Jer milosrđe mi je milo, ne žrtve*« (izvornik i NKJV – prim. prev.). Bog daje prednost samilosti pred obredom. Radije bi vidio svoj narod kako ubire usjeve u subotu da bi se nahranio nego da taj dan obdržava tako strogo da izazove tjelesnu iscrpljenost. Da su to farizeji samo shvatili, ne bi osudili učenike. Ali za njih je izvanjsko pridržavanje propisa bilo ispred ljudske dobrobiti.

12,8 Zatim je Spasitelj dodao: »*Ta Sin je čovječji Gospodar i subote.*« Prije svega on je bio taj koji je ustanovio Zakon i stoga je bio najpozvaniji tumačiti njegovo

pravo značenje. E. W. Rogers kaže: »Čini se da Matej, kojega ovdje poučava Duh, daje brz pregled mnogih imena i naslova Gospodina Isusa: on je Sin čovječji, Gospodar subote, Sluga moj, moj Ljubljeni, Sin Davidov, veći od Hrama, veći od Jone, veći od Salomona. To čini zato da bi pokazao strahotu grijeha odbijanja da ga se prihvati i da mu se priznaju njegova prava.«²¹

Prije no što prijedemo na sljedeći događaj – kad je Isus u subotu ozdravio usamlu ruku – zaustavit ćemo se da ukratko prikazemo biblijsko naučavanje o suboti.

OSVRT O SUBOTI

Sabat je bio, i uvijek će biti, sedmi dan tjedna (subota).

Bog se sedmog dana odmarao nakon šest dana stvaranja (Post 2,2). Tada nije čovjeku zapovjedio da drži sabat, premda je možda kanio da se to načelo – svakih sedam dana jedan dan odmora – poštuje.

Narodu Izraela zapovijedeno je da drži sabat kad im je dano Deset zapovijedi (Izl 20,8-11). Zakon sabata razlikovao se od ostalih devet zapovijedi; bio je to ceremonijalan zakon, za razliku od ostalih koje su bile moralni. Jedini razlog zbog kojega nije bilo dobro raditi na sabat bio je to što je tako rekao Bog. Ostale se zapovijedi tiču stvari koje su same po sebi loše.

Zabrana rada na sabat nije se nikada odnosila na: službu Božju (Mt 12,5), ponašanje u nuždi (Mt 12,3-4) ili djela milosrđa (Mt 12,11-12). U Novom se zavjetu ponavlja devet od Deset zapovijedi, ne kao zakon nego kao upute za kršćanski život pod milošću. Jedina zapovijed za koju kršćanima nikada nije rečeno da je trebaju držati jest ona o suboti. Štoviše, Pavao uči da se kršćane ne može okrivljavati ako je ne drže (Kol 2,16).

Istaknuti dan kršćanstva je prvi dan tjedna. Na taj je dan Gospodin Isus ustao od mrtvih (Iv 20,1), što je bio dokaz da je dje-

lo otkupljenja dovršeno i božanski prihvaćeno. U sljedeća dva dana Gospodnja, sa-
stao se sa svojim učenicima (Iv 20, 19.26). Sveti je Duh dan prvoga dana u tjednu (Dj 2,1; usp. Lev 23,15-16). Prvi su se učenici na taj dan sastajali lomiti kruh navješćujući Gospodinovu smrt (Dj 20, 7). Taj je dan Bog odredio kao dan u kojem kršćani trebaju stavljati na stranu sredstva za djelo Gospodnje (1 Kor 16,1-2).

Sabat ili sedmi dan dolazio je na kraju napornoga tjedna; Gospodnjim danom ili nedjeljom počinje tjedan sa spokojnom spoznajom da je djelo otkupljenja dovršeno. Sabat je spomen na prvo stvaranje, dan Gospodnji je povezan s novim stvaranjem. Subotni je dan bio dan odgovornosti, dan Gospodnji je dan povlaštenosti.

Gospodnji dan kršćani ne »drže« kao sredstvo zadobivanja spasenja ili postizanja svetosti, niti iz straha od kazne. Čuvaju ga zbog odanosti pune ljubavi Onome koji je sebe dao za njih. Zbog toga što smo na taj dan oslobođeni uobičajenih, svjetovnih životnih poslova, možemo ga osobito izdvojiti za štovanje i službu Kristu.

Nije točno kad se kaže da je sabat promijenjen u dan Gospodnji. Sabat je subota, a dan Gospodnji nedjelja. Sabat je bio sjena, stvarnost je Krist (Kol 2,16-17). Kristovo je uskrsnuće označilo novi početak, a dan Gospodnji taj početak naznačuje.

Kao vjerni Židov koji je živio pod Zakonom, Isus je držao sabat (usprkos optužbama farizeja da čini suprotno). Kao Gospodar subote, oslobodio ju je lažnih pravila i uredbi kojima je bila okovana.

E. Isus ozdravljuje u subotu (12,9-14)

12,9 Otišavši sa žitnih polja, Isus je došao u sinagogu. Luka nam priopćuje da su ondje bili pismoznanci i farizeji vrebajući ne bi li mogli naći neku optužbu protiv njega (Lk 6,6-7).

12,10 U sinagogi je bio neki čovjek s usahlom rukom – nijemo svjedočanstvo

nesposobnosti farizeja da mu pomognu. Sve dosad na njega se nisu ni obazirali. Ali, odjedanput im je postao vrijedan kao sredstvo da namame Isusa u stupicu. Znali su da je Spasitelj uvijek spreman ublažiti ljudsku bijedu. Bude li ozdravljivao na sabbat, uhvatit će ga u kažnjivu prijestupu, mislili su. Tako su počeli postavljanjem lukavog pitanja u vezi Zakona: »**Je li dopušteno subotom ozdravljati?**«

12,11 Spasitelj je odgovorio pitajući bi li oni izvukli jednu od svojih **ovaca iz jame u subotu**. Naravno da bi! A zašto? Možda su mislili da je to milosrđe – ali moglo bi se reći i da ovca vrijedi novca, a oni ne bi htjeli pretrpjeti financijski gubitak, čak ni na Sabbat.

12,12 Naš ih je Gospodin podsjetio da je čovjek **vredniji od ovce**. Ako je ispravno biti milosrdan prema životinji, koliko li je ispravnije **činiti dobro čovjeku subotom**.

12,13-14 Uхватivši židovske prvake u klopku njihove vlastite pohlepe, Isus je ozdravio usahlu ruku. Govoreći **čovjeku da ispruži ruku**, potaknute su na djelovanje vjera i ljudska volja. Poslušnost je potom nagrađena ozdravljenjem. Predivni je Stvoritelj učinio da mu ruka postane **zdrava kao i druga**. Mogli biste pomisliti da su farizeji morali biti sretni jer je ozdravljen čovjek kojemu oni nisu ni htjeli ni mogli pomoći. Umjesto toga su se razbjesnili na Isusa i **održali vijećanje** kako da ga pogube. Naravno, da su oni imali usahlu ruku, bilo bi im drago da ih se ozdravi bilo koji dan u tjednu.

F. Ozdravljenje za sve

12,15-16 Kad je Isus doznao što kane njegovi neprijatelji, **sklonio se odande**. No gdje god išao, okupljalo se mnoštvo; a gdje god su se okupili bolesni, **on ih je sve ozdravio**. Ali opomenuo ih je da ne razglašuju njegova čudesna iscjeljenja – ne da bi se zaštitio od nevolje nego kako bi spriječio bilo kakav neodlučan pokret da ga se učini omiljenim revolucionarnim Ju-

nakom. Božanski redosljed mora se održati. Njegova će revolucija doći, no ne prolijevanjem rimske krvi, nego prolijevanjem njegove vlastite krvi.

12,17-18 Njegova je milosna služba bila u ispunjenju **Izaijina** proročanstva 41,9; 42,1-4. Prorok je predskazao Mesiju kao blagog Osvajača. Isusa prikazuje kao **Slugu** koga je Jahve odabrao, **Ljubljenog, miljenika Božje duše**. Bog će staviti **Duha** svoga na njega – to je proročanstvo ispunjeno na Isusovu krštenju. A njegova će služba sezati preko granica Izraela; **naviještati će sud narodima**. Kako izraelsko »NE« postaje glasnije, ovo potonje dobiva na značenju.

12,19 Izaija je nadalje predskazao da se Mesija neće prepirati ili **vikati**, a njegov se glas neće čuti **po ulicama**. Neće biti političar koji razjaruje puk i uznemiruje svjetinu. McClain piše: »Ovaj Kralj, koji je Božji 'sluga', neće zauzeti svoj uzvišeni položaj ni jednim od uobičajenih sredstava tjelesne prisile ili političke demagogije; čak niti nadnaravnim silama kojima raspolaže.«²²

12,20 On neće **prelomiti zgaženu trsku** ili **ugasiti stijenj što tinja**. On neće gaziti po siromašnima ili obespravljenima kako bi postigao svoje ciljeve. Ohrabrivat će i jačati ljude slomljena srca, ugnjetene. I iskru vjere će raspiriti u plamen. Njegova služba će se nastaviti sve dok **pravdu** ne izvede **do pobjede**.

Njegovu poniznu brigu za druge, punu ljubavi, neće uništiti ljudska mržnja i nezahvalnost.

12,21 U njegovo ime uzdat će se narodi. U Izaiji taj iskaz glasi: »I otoci će čekati na njegov zakon«, no značenje je isto. Pod otocima se misli na poganske narode. Prikazuje ih se kako čekaju njegovu vladavinu da bi mogli biti njegovi odani podanici. Taj navod iz Izaije Kleist i Lilly ovako hvale: »Jedan od dragulja evanđelja, slika Krista silne ljepote ... Izaija prikazuje Kri-

stovo jedinstvo s Ocem, njegovo poslanje da poučava narode, njegovu blagost u postupanju s čovječanstvom koje pati i njegovu konačnu pobjedu: nema za svijet nada osim u njegovo imenu. Krist – Spasitelj svijeta – nije prikazan suhoparnim, učestim riječima, nego je zaogrnut bogatim, orijentalnim kićenim jezikom.«²³

G. Neoprostivi grijeh (12,22-32)

12,22-24 Kad je Isus ozdravio **zloduhom opsjednutoga slijepog i nijemog**, obični su ljudi počeli ozbiljno misliti da bi on mogao biti **Sin Davidov**, Izraelov Mesija. To pak je razbjesnilo **farizeje**. Nesposobni podnijeti ma kakvu naznaku naklonosti Isusu, izišli su s optužbom da je čudo učinjeno po **Beelzebulu**, **knezu zloduhâ**. Ta je zlokovna optužba bila prva otvorena optužba da je Gospodin opunomoćen od strane zloduhâ.

12,25-26 Pročitavši **njihove misli**, Isus je nastavio pokazivati njihovu ludost. Istaknuo je da ni jedno **kraljevstvo**, **grad** ili **kuća protiv sebe razdijeljena** ne može opstati. Ako je on Sotonine zloduhe izgonio Sotoninom moći, tada Sotona **djeluje sâm protiv sebe**. To bi bilo besmisleno.

12,27 Naš je Gospodin za farizeje imao jedan drugi poražavajući odgovor. Neki su od njihovih židovskih kolega, znani kao egzorcisti, tvrdili da imaju moć izgoniti zloduhe. Isus nije ni priznao ni zanijekao njihovu tvrdnju, ali ju je upotrijebio da bi istaknuo da **ako on po Beelzebulu izgoni zloduhe**, tada to čine i **sinovi farizejâ** (tj. ti egzorcisti). Farizeji to nikada ne bi priznali, ali ne bi mogli izbjeći razumnost te tvrdnje. Njihovi vlastiti kolege bi ih optužili da su rekli kako oni izgone zloduhe kao Sotonini poslanici. Scofield je rekao: »Farizeji su spremno zamjerali za svako povezivanje sa sotonskom moći kada je riječ o njima i njihovim sinovima, ali na temelju onoga što tvrde, to jest da Krist izgoni zloduhe po Beelzebulu, njihovi bi ih vlastiti sinovi proglasili nedosljednim;

jer ako je moć da se izgoni zloduhe sotoniska, tada je svatko tko tu moć ispoljava u savezu s izvorom te moći.«²⁴ Nisu bili razumni kada su pripisivali slične učinke različitim uzrocima.

12,28 Istina je, naravno, bila da Isus **izgoni zloduhe po Duhu Božjem**. Čitav svoj ljudski život na Zemlji živio je po moći Duha Svetoga. On je bio onaj Duhom ispunjeni Mesija kojeg je Izaija pretekao (Iza 11,2; 42,1; 61,1-3). Stoga je rekao farizejima: »...**ako ja po Duhu Božjem izgonim zloduhe**, **tada je došlo k vama kraljevstvo Božje**.« Mora da je ta objava bila porazan udarac. Dičili su se svojim teološkim znanjem, a **kraljevstvo je Božje došlo k njima** zato što je Kralj bio među njima, a oni nisu ni shvatili da je tu!

12,29 Ne samo što nije bio u savezu sa Sotonom, Gospodin Isus je bio pobjednik nad Sotonom. To prikazuje pripovijest o **jakom** čovjeku. **Jaki** čovjek je Sotona. Njegova je **kuća** sredina u kojoj ima vlast. Njegovo **pokuštvo** su njegovi zlodusi. Isus je onaj koji **sveže jakoga**, uđe u njegovu **kuću** i oplijeni **mu pokuštvo**.

Vezivanje Sotone zapravo se odvija u nekoliko faza. Počelo je tijekom Isusove javne službe, a odlučno je zajamčeno Kristovom smrću i uskrsnućem. Bit će to još istinitije tijekom Kraljeve tisućgodišnje vladavine (Otk 20,2). Naposljetku, bit će vječno istinito kad ga se baci u ognjeno jezero (Otk 20,10). Đavao sada izgleda još nije svezan; još ima znatnu snagu. Ali njegova je propast određena, a njegovo vrijeme kratko.

12,30 Potom Isus reče: »**Tko nije sa mnom, protiv mene je; i tko ne sabire sa mnom, rasipa**.« Njihov bogohulni stav pokazivao je da farizeji nisu s Gospodinom; bili su stoga **protiv njega**. Odbijajući da žanju s njim, rasipali su zrnje. Optužili su Isusa da izgoni zloduhe po Sotoninoj moći, a zapravo su oni sami bili Sotonine sluge koje nastoje osujetiti Božje djelo.

U Marku 9,40 Isus je rekao: »...tko nije protiv vas, taj je za vas.« To izgleda posve suprotno njegovim riječima u Mateju 12, 30. Poteškoća se rješava kad shvatimo da je u Mateju to stvar *spasenja*. Čovjek je za Krista ili protiv njega; nema neopredjeljenosti. U Marku pak je tema *služenje*. Među Isusovim učenicima postoje velike razlike – razlike u zajedničkom životu mjesne crkve, u načinima rada i tumačenju nauka (doktrina). Ali ovdje je pravilo da ako čovjek nije protiv Gospodina tada je s njim i u skladu s time ga treba poštovati.

12,31-32 Ovi stihovi označuju krizu u Kristovu odnosu prema prvacima Izraela. Optužuje ih da su počinili neoprostivi grijeh huleći protiv Duha Svetoga, to jest optužujući Isusa da je svoja čudesa činio Sotoninom silom a ne silom Duha Svetoga. Zapravo su na taj način Svetoga Duha nazivali Belzebulom, knezom zloduhâ.

Drugi se oblici **grijeha i hule** opraštaju. Čovjek čak može govoriti **protiv Sina čovječjega** i oprostiti će mu se. Ali bogohuliti protiv Duha je grijeh za koji nema oprosta na ovom svijetu ni na onom koji dolazi, tisućljetnom. Kad je rekao na ovom svijetu, Isus je govorio o danima svoje javne službe na Zemlji. Opravdana je sumnja može li se neoprostivi grijeh počinuti danas, jer on nije tjelesno prisutan dok čini čudesa.

Neoprostivi grijeh nije isto što i odbacivanje evanđelja; čovjek može godinama prezirno odbijati Spasitelja, zatim se pokajati, uzvjerovati i spasiti se. (Naravno, umre li u nevjeri neće mu biti oprošteno.) Neoprostivi grijeh nije ni zabludjeti; vjernik može lutati daleko od Gospodina, a ipak ponovno biti obnovljen za zajedništvo s Božjom obitelji.

Mnogi se ljudi zabrinuti da su počinili neoprostivi grijeh. Pa i ako se taj grijeh može počinuti danas, činjenica što je čovjek zabrinut jest dokaz da ga nije skrivio. Oni koji su ga počinili bili su okrutni i nepopustljivi u svom protivljenju Kristu. Ni

su imali nimalo straha vrijeđajući Krista i nisu oklijevali smišljajući smrt Sina. Nisu pokazivali ni grižnju savjesti ni kajanje.

H. Po plodu se stablo poznaje (12,33-37)

12,33 Čak su i farizeji morali priznati da je Gospodin učinio dobro izgoneći zloduhe. A ipak su ga optužili da je zao. Ovdje on izlaže njihovu nedosljednost i kaže ovako: »Saberite se. Ako je **stablo dobro i plod mu je dobar** i obrnuto.« Plod odražava kakvoću stabla koje ga je donijelo. Plod njegove službe bio je dobar. Ozdravio je bolesne, slijepce, gluhe i nijeme, izagnao zloduhe i oživio mrtve. Bi li trulo drvo moglo donijeti tako dobar plod? Posve nemoguće! Zašto su ga onda tako tvrdoglavo odbijali priznati?

12,34-35 Razlog je bio u tome što su bili **potomstvo zmijâ otrovnicâ**. Njihova je mržnja na Sina čovječjega, iskazana njihovim otrovnim riječima, proistjecala iz njihovih zlih srdaca.²⁵ Srce koje je ispunjeno dobrotom iskazat će se riječima milosti i pravednosti. Opako se srca izražava u bogohulnosti, gorčini i pogrdi.

12,36 Isus je njih (i nas) ozbiljno upozorio da će ljudi **dati račun** za svaku **bezrazložnu riječ** koju reknu. Zato što su riječi što ih ljudi izgovore točno mjerilo njihova života, one će biti prikladna osnova za osudu ili oslobođenje. Kako će velika biti osuda farizeja za opake i prezirne riječi što su ih izrekli protiv Božjega svetog Sina.

12,37 »Jer tvoje će te riječi opravdati i tvoje će te riječi osuditi.« U slučaju vjernikâ, kazna za bezrazložne riječi je plaćena Kristovom smrću; međutim, naše nepromišljene, neispovijedane i neoprostene riječi, donijet će gubitak nagrade pred Kristovim sudištem.

I. Znak proroka Jone (12,38-42)

12,38 Unatoč svim čudesima što ih je Isus učinio, **pismoznanci i farizeji** su bili

toliko drski da od njega zatraže **znak**, prešutno podrazumijevajući da *bi* mu povjerovali kada bi dokazao da je Mesija! Ali njihovo je licemjerje bilo očito. Ako nisu vjerovali nakon tolikih čudesa, zašto bi ih još jedno uvjerilo? Bogu se ne sviđa kad se kao uvjet za vjeru zahtijevaju čudesni znakovi. Kao što Isus reče Tomi: »Blagoslovljeni koji ne vidješe, a vjeruju« (Iv 20, 29). U Božjem poretku, vidjeti dolazi nakon vjerovati.

12,39 Gospodin im se obratio kao **na-raštaju zlom i preljubničkom**; **zlom** zato što su bili hotimice slijepi za vlastitog Mesiju, **preljubnički** zato što su bili duhovno nevjerni svome Bogu. Njihov Stvoritelj-Bog, jedinstvena Osoba u kojoj je spojeno apsolutno božanstvo i savršeno čovječstvo, bio je među njima i govorio im, a oni su se ipak usudili iskati od njega znak.

12,40 Bez okolišanja im je rekao da im se **znak neće dati osim znaka proroka Jone**, misleći na vlastitu smrt, ukop i uskrsnuće. Jonin doživljaj kad ga je riba progutala i potom izbljuvala (Jon 1,17; 2,10) unaprijed je zorno predočio Gospodinovu muku i uskrsnuće. Njegovo ustajanje iz mrtvih bit će konačan, presudan znak njegove službe narodu Izraela.

Baš kao što Jona bijaše u utrobi kito-
voj tri dana i tri noći, tako je naš Gospodin predskazao da će biti u srcu zemlje tri dana i tri noći. Time se otvara jedan problem. Ako je, kao što se općenito misli, Isus pokopan u petak poslijepodne i ponovno ustao u nedjelju ujutro, kako se može reći da je tri dana i tri noći bio u grobu? Odgovor je da se po židovskom računanju svaki dio dana i noći računa kao cjelovito razdoblje. »Dan i noć čine *onah*, a dio *onaha* je kao cio *onah*« (židovska izreka).

12,41 Krivicu židovskih prvaka Isus je prikazao dvjema oprekama. Prvo: **Ninivljani** su bili mnogo manje povlašteni, a ipak, kad su čuli **propovijed** zabludjelog proroka **Jone**, **pokajale** se u dubokoj žalosti. Oni će **ustati na Sudu** da bi optužili

ljude Isusova doba zato što su propustili primiti nekoga **većeg od Jone** – utjelovljenog Sina Božjega.

12,42 Drugo: **kraljica od Sabe**, naroda izvan granica židovskog prava, doputovala je s **Juga**, uz velik napor i trošak, da bi razgovarala sa Salomonom. Židovi Isusova doba uopće nisu morali putovati da bi vidjeli njega; on je doputovao s Neba u njihov skromni kraj da bi bio njihov Mesija-Kralj. A oni ipak nisu u svojim životima imali mjesta za njega – onoga koji je **beskrajno veći od Salomona**. Poganska će ih kraljica optužiti na Sudu za takvu lakoumnu nepromišljenost.

J. Nečisti duh se vraća (12,43-45)

12,43-44 Isus sada kratko izlaže, u obliku usporedbe, prošlost, sadašnjost i budućnost nevjernog Izraela. **Čovjek** predstavlja židovski narod, **nečisti duh** idolo-poklonstvo koje je obilježavalo taj narod od vremena njegova ropstva u Egiptu do babilonskog sužanjsva (koje je privremeno izlječilo Izrael od njegova idolopoklonstva). Bilo je to kao da je nečisti duh **izišao iz čovjeka**. Od svršetka sužanjsva do današnjega dana židovski se narod ne klanja idolima. Oni su poput kuće koja je **prazna, pometena i urešena**.

Prije više od tisuću devetsto godina Spasitelj je pokušao ući u tu praznu kuću. On je bio pravi Posjednik, Gospodar kuće, ali narod ga je stalno odbijao pustiti unutra. Premda više nisu štovali idole, nisu štovali ni pravoga Boga.

Prazna kuća ukazuje na duhovni vakuum – opasno stanje, kao što pokazuje nastavak. Popravak nije dostatan. Mora doći do pozitivnog prihvaćanja Spasitelja.

12,45 U Danu koji dolazi, duh idolo-poklonstva će se odlučiti vratiti u kuću, praćen sa **sedam drugih duhova, gorih od sebe**. Budući da je sedam broj savršenstva ili potpunosti, to se vjerojatno odnosi na idolopoklonstvo u najrazvijenijem ob-

liku. To se odnosi na Veliku nevolju, kada će se otpadnički narod klanjati Antikristu. Klanjati se čovjeku grijeha i štovati ga kao Boga je strašnji oblik idolopoklonstva negoli sve što je taj narod dosad skrivio. I tako **bude posljednje stanje onoga čovjeka gore od prvoga.** Nevjerni Izrael će podnositi strašne osude Velike nevolje, a njihove će patnje daleko premašiti patnje babilonskog sužanjstva. Idolopoklonički će dio naroda biti konačno uništen za Kristova Drugog dolaska.

»**Tako će biti i ovome opakom naraštaju.**« Isti taj otpali narod koji odbacuje Krista i koji je prezreo Sina Božjega za njegova Prvog dolaska, podnositi će tešku osudu za njegova Drugog dolaska.

K. Isusova majka i braća (12,46-50)

Ovi stihovi opisuju naizgled običan događaj kad Isusova obitelj dolazi razgovarati s njime. Zašto su došli? Rješenje bi nam mogao dati Marko. Neki od Isusovih prijatelja zaključili su da je izvan sebe (Mk 3,21, 31-35) i možda ga je obitelj došla ne napadno odvesti (vidi i Iv 7,5). Kad su mu rekli da **majka njegova i braća čekaju vani tražeći da s njime govore,** Gospodin je odgovorio pitajući: »**Tko je majka moja? Tko su braća moja?**« Zatim, pokazujući na svoje učenike, reče: »**Tko god vrši volju Oca mogega koji je na nebesima, taj mi je brat i sestra i majka.**«

Te su zbunjjuće riječi prepune duhovnog značenja; one označuju osobitu prekretnicu u Isusovu postupanju s Izraelom. Marija i njezini sinovi su predstavljali narod Izraela, Isusovu rodbinu po krvi. On je svoju službu dosad ograničavao uglavnom na izgubljene ovce doma Izraelova. Ali bilo je sve jasnije da ga njegov narod ne želi. Umjesto da mu se klanjaju kao svojem Mesiji, farizeji su ga optužili da njime upravlja Sotona.

Tako sada Isus objavljuje novi poredak stvari. Odsada njegove veze s Izraelom neće biti čimbenik koji određuje njegov

domašaj. Premda će se njegovo samilosno srce nastaviti zauzimati za njegove sunarodnjake po krvi, poglavlje 12 ukazuje na očevidan raskid s Izraelom. Ishod je sada jasan. Izrael ne želi Isusa, stoga će se on okrenuti onima koji ga žele. Krvne će veze nadomjestiti duhovni razlozi. Poslušnost Bogu dovesti će muškarce i žene, bili oni Židovi ili pogani, u životni odnos s njime.

Prije no što završimo s ovim događajem, trebamo navesti dvoje o Isusovoj majci. Prvo: očigledno je da Marija nije zauzimala nikakav osobito povlašten položaj u pogledu pristupa Isusu.

Drugo: navođenje Isusove braće ruši nauk da je Marija trajno ostala djevicom. Iz toga nedvojbeno slijedi da su to bili pravi Marijini sinovi i stoga polubraća našeg Gospodina. To stajalište potvrđuju i drugi navodi Pisma kao što su Ps 69,8; Mt 13, 55; Mk 3,31-32; 6,3; Iv 7,3-5; Dj 1,14; 1 Kor 9,5; Gal 1,19.

VIII. KRALJ PROGLAŠAVA NOVI PRIVREMENI OBLIK KRALJEVSTVA ZBOG IZRAELOVA ODBIJANJA (Pogl. 13)

Usporedba o Kraljevstvu

Došli smo do kritične točke u Evanđelju po Mateju. Gospodin je ukazao na to kako zemaljske odnose sada treba nadomjestiti duhovnim vezama, a to više nije pitanje židovskog podrijetla nego poslušnosti Bogu, Ocu. Odbacujući Kralja, pismoznanci i farizeji neizbježno su odbacili i Kraljevstvo.

Gospodin Isus sada nizom usporedaba prikazuje nov oblik koji će imati Kraljevstvo u razdoblju između njegova odbacivanja i konačnog pojavljivanja kao Kralja kraljeva i Gospodara gospodarâ. Šest od tih usporedaba počinju riječima: »Kraljevstvo je nebesko kao...«

Da bismo te usporedbe mogli ispravno shvatiti, razmotrimo Kraljevstvo kako je

opisano u 3. poglavlju. Kraljevstvo nebesko je sredina u kojoj je priznata Božja vlast. Ono ima dva vida: (1) *vanjsko ispovijedanje*, koje uključuje sve koji tvrde da priznaju Božju vladavinu; i (2) *unutarnju stvarnost*, koja uključuje samo one koji u Kraljevstvo ulaze obraćenjem.

Kraljevstvo se utemeljuje u pet faza: (1) starozavjetna faza u kojoj je prorokovano; (2) faza u kojoj se ono »približilo« ili postojalo u osobi Kralja; (3) privremena faza, koja se sastoji od onih koji na Zemlji ispovijedaju da su njegovi podanici nakon odbacivanja Kralja i njegova povrata na Nebo; (4) objavljivanje Kraljevstva tijekom Tisućljeća; i (5) konačno, vječno kraljevstvo. Svako spominjanje Kraljevstva u Bibliji uklapa se u jednu od ovih faza. Poglavlje 13 razmatra treću, privremenu fazu. Tijekom te faze Kraljevstvo se u svojoj unutarnjoj zbiljnosti (istinski vjernici) od Pedesetnice do Uznesenja sastoji od istih ljudi kao i Crkva. To je jedino što je zajedničko Kraljevstvu i Crkvi; inače nisu jedno te isto. Imajući na umu navedeno, pogledajmo usporedbe.

A. Usporedba o sijaču (13, 1-9)

13,1 Isus iziđe iz kuće gdje je ozdravio opsjednutoga i sjede uz Galilejsko more. Mnogi proučavatelji Biblije smatraju da kuća prikazuje narod Izraela, a more pogane. Tako Gospodinov izlazak simbolizira raskid s Izraelom; tijekom svoje privremene faze, Kraljevstvo će se propovijedati nežidovskim narodima.

13,2 Kad se sabralo k njemu veliko mnoštvo, on uđe u lađu i počeo ljude poučavati u usporedbama. Usporedba je priča koja u sebi skriva neku duhovnu ili moralnu pouku koja nije uvijek odmah jasna. Sedam usporedaba koje slijede kazuju nam kakvo će biti Kraljevstvo u razdoblju između njegova prvog i drugog dolaska.

Prve su četiri ispričane mnoštvu; posljednje tri dane su samo učenicima. Prve dvije i sedmu Gospodin je objasnio učeni-

cima, ostavljajući njima (i nama) da sami protumače ostale uz pomoć ključeva koje je već dao.

13,3 Prva se usporedba odnosi na sijača koji je svoje zrnje zasijao na četiri različite vrste tla. Kao što se može i očekivati, ishod je bio drukčiji u svakom od navedenih slučajeva.

13,4-8

TLO

ISHOD

1. Čvrsto nabijen put.	1. Zrnje su pozobale ptice.
2. Tanak sloj zemlje na kamenitu tlu	2. Zrnje je brzo izniklo, ali se nije ukorijenilo: spržilo ga sunce i osušilo se.
3. Tlo obraslo trnjem	3. Zrnje je izniklo, ali zbog trnja nije moglo izrasti.
4. Dobra zemlja	4. Zrnje je izniklo, izraslo i donijelo plod: neke stabljike stotruk, neke šezdesetotruk, neke tridesetotruk.

13,9 Isus je usporedbu zaključio zagonetnom opomenom: »Tko ima uši da čuje, neka čuje!« U usporedbi je mnoštvu prenosio jednu važnu poruku, a učenicima drugu. Nitko ne bi smio propustiti značenje njegovih riječi.

Budući da sâm Gospodin tumači usporedbu u stihovima 18-23, obuzdat ćemo svoju znatiželju dok ne stignemo do tog ulomka.

B. SVRHA USPOREDABA (13,10-17)

13,10 Učenike je zbunilo to što Gospodin govori narodu nerazumnim jezikom usporedaba. Stoga ga zamoliše da im objasni svoju metodu.

13,11 U svojem je odgovoru Isus pokazao razliku između bezbožne svjetine i vjerujućih učenika. Svjetina, presjek naroda, očigledno ga je odbacivala, premda njihovo odbacivanje neće biti potpuno sve do križa. Neće im biti dopušteno saznati tajne kraljevstva nebeskoga, dok će se njegovim pravim sljedbenicima pomoći da ih razumiju.

Tajna u Novom zavjetu jest činjenica koju čovjek nikada ranije nije znao i koju nikada ne bi mogao saznati neovisno o božanskom otkrivenju, ali koja je sada otkrivena.

Tajne Kraljevstva su dosada nepoznate istine o Kraljevstvu u njegovu privremenom obliku. I sama činjenica da će Kraljevstvo *imati* neki privremen oblik dosad je bila tajnom. Usporedbe opisuju neke od značajki Kraljevstva tijekom razdoblja u kojemu će Kralj biti odsutan. Zato to neki nazivaju »tajnim oblikom Kraljevstva« – ne zato što je u tome nešto tajnovito, nego jednostavno zato što nikome nije bilo poznato prije tog vremena.

13,12 Moglo bi se učiniti da se te tajne bezrazložno skrivaju pred mnoštvom a otkrivaju učenicima. Ali Gospodin iznosi razlog: »**Jer tko ima, dat će mu se i obilovat će; a tko nema, oduzet će mu se i ono što ima.**« Učenici imaju vjeru u Gospodina Isusa, stoga će im se omogućiti više. Prihvatili su svjetlo, zato će dobiti još svjetla. Židovski je narod, s druge strane, odbacio Svjetlo svijeta; zato ih se neće samo spriječiti da prime više svjetla, nego će izgubiti i ono malo što imaju. Odbačena svjetlost je zaniijekana svjetlost.

13,13 Matthew Henry uspoređuje **usporedbe** sa stupom od ognja koji je osvijetljavao Izraela a zbunio Egipćane. Usporedbe će biti otkrivene onima koji su se iskreno zanimali, ali će »one koji su se neprijateljski odnosili prema Isusu samo razdražiti«.

Dakle, nije to bio Gospodinov hir nego jednostavno ispoljavanje načela koje je ugrađeno u sav život – dobrovoljnu sljepoću slijedi sljepoća pravde. Zato je on Židovima i govorio u usporedbama.

H. C. Woodring to kaže ovako: »Zato što nisu imali ljubavi prema istini, neće dobiti svjetlost istine.«²⁶ Govorili su da vide, to jest da su dobro upućeni u božansku istinu, ali on, utjelovljena Istina, stajao je pred njima a oni su ga odlučno odbili vidjeti.

Govorili su da slušaju Božju riječ, ali on, živa Božja Riječ bio je među njima a oni ga nisu htjeli poslušati. Nisu htjeli shvatiti predivnu činjenicu utjelovljenja; zato im je oduzeta sposobnost shvaćanja.

13,14-15 Bili su živo ispunjenje proročanstva Izaije 6,9-10. Srce Izraela se **usailo** i njihove su uši bile neosjetljive na Božji glas. Svojevoljno su odlučili **da očima ne vide**. Znali su da bi ih Bog ozdravio ako budu vidjeli, poslušali, razumjeli i pokajali se. Ali u svojoj bolesti i potrebi odbili su njegovu pomoć. Zato će njihova kazna biti to što će **slušati ali neće razumjeti, gledati ali neće vidjeti**.

13,16-17 Učenici su bili silno povlašteni jer su gledali ono što nitko prije nije vidio. Proroci i pravednici Staroga zavjeta čeznuli su da žive kad Mesija stigne, ali njihova se želja nije ispunila. Učenici su imali čast živjeti u tom kritičnom trenutku povijesti, gledati Mesiju, biti svjedocima njegovih čudesa i slušati nenadmašno učenje koje je dolazilo s njegovih usana.

C. Objašnjenje usporedbe o sijaču (13,18-23)

13,18 Nakon što je objasnio zašto rabi usporedbe, Gospodin sada prelazi na tumačenje usporedbe o četiri vrste tla. On ne kaže tko je **sijač**, ali možemo biti sigurni da se to odnosi ili na njega (st. 37) ili na one koji propovijedaju vijest o Kraljevstvu. Zrnje određuje on kao riječ o Kraljevstvu (st. 19), a tlo predstavlja one koji slušaju poruku.

13,19 Čvrsto utaban put govori o ljudima koji odbijaju primiti poruku. Oni čuju evanđelje ali ga **ne razumiju** – ne zato što ne mogu nego zato što ne žele. Ptice su prikaz Sotone; on iz srca slušatelja **otima** što je posijano. Surađuje s njima u njihovoj samoodabranoj jalovosti. Farizeji su bili slušatelji okorjeli poput tvrda tla.

13,20-21 Kad je govorio o kamenitu tlu, Isus je mislio na tanak sloj zemlje koji

pokriva stjenoviti greben. On predstavlja ljude koji čuju Riječ i **s radošću je primaju**. Sijač bi se u prvi mah mogao oduševiti uspjehom svoje propovijedi. Ali uskoro će naučiti jednu važniju pouku – da nije dobro kad se poruka prima s osmjesima i veseljem. Prvo mora doći uvjerenje u vlastitu grešnost, skrušenost i pokajanje. Daleko veće nade budi tragatelj kad putom do Golgote plače nego kad iz crkve izlazi vedar i bezbrižan. Plitka zemlja donosi i plitko uvjerenje – nema dubok korijen. Ali kad njegovo uvjerenje biva iskušano žarkim suncem nevolje ili progonstva, odlučuje da to nije vrijedno nevolje i odbacuje svako iskazivanje podložnosti Kristu.

13,22 A tlo obraslo trnjem predstavlja drugu vrstu, one koji površno slušaju Riječ. Izvana izgledaju kao pravi podanici Kraljevstva, ali **briga za život** i nasladiivanje **bogatstvom** uguše njihovo zanimanje. U njihovu životu nema ploda za Boga. Lang to prikazuje na primjeru mladića čiji je otac volio novac i vodio velik posao. Taj je sin u mladosti čuo Riječ, ali se veoma zaokupio poslom.

Uskoro je morao odlučiti hoće li ugađati svome Gospodinu ili svome ocu. Tako je trnje bilo na tlu kad je zrnje posijano i kad je proklimalo; brige ovoga života i zavodljivost bogatstva već su bili blizu. Priklonio se očevim željama, potpuno se posvetio poslu, došao na čelo tvrtke, i kad mu je bilo dobro u životu morao je priznati da je zanemario nebeske stvari. Spremao se povući i izrazio je želju da bude revniji u duhovnim stvarima. Ali Boga se ne može izrugivati. Taj se čovjek povukao i za nekoliko mjeseci iznenadno umro. Ostavio je za sobom 90.000 funti i duhovno potraćen život. Trnje je ugušilo Riječ i ona je bila besplodna.²⁷

13,23 Dobra zemlja predstavlja pravog vjernika. On s otvorenošću **sluša Riječ** i **razumije je** pokoravajući se onome što čuje. Premda svi ti vjernici ne donose istu količinu ploda, svi oni svojim plodom po-

kazuju da imaju božanski život. **Plod** je ovdje vjerojatno očitovanje kršćanskoga karaktera, a ne duše dobivene za Krista. Kad Novi zavjet rabi riječ *plod*, općenito se misli na plod Duha (Gal 5,22-23).

Što je ta usporedba trebala reći svjetini? Očigledno je upozoravala na opasnost slušanja bez posluha. Bila je sračunata i na to da pojedince ohrabri kako bi iskreno primili Riječ, te da zatim dokažu svoju vjernost donošenjem ploda za Boga. Što se učenika tiče, usporedba je pripremila njih i buduće Isusove sljedbenike za inače obeshrabrujuću činjenicu da je razmjerno malo onih koji slušaju poruku istinski spašena. Ona odane Kristove podanike štiti od zablude da će se čitav svijet obratiti širenjem evanđelja. Učenici su u ovoj usporedbi upozoreni i na tri velika protivnika evanđelja: (1) đavla (ptice – Zli); (2) tijelo (žarko sunce – nevolja ili progon); i (3) svijet (trnje – životne brige i uživanje u bogatstvu).

Učenicima je naposljetku predložena golemu dobit od ulaganja u čovjekovu osobnost. Tridesetostruko je dobit od 3.000 posto, šezdesetostruko je dobit od 6.000 posto, a stotostruko je dobit od 10.000 posto na uloženo. Zapravo nema načina da izmjerimo rezultate pojedinačnog slučaja pravog obraćenja. Jedan nepoznati učitelj nedjeljne škole uložio je u Dwighta L. Moodyja. Moody je pridobio druge. Taj je učitelj nedjeljne škole pokrenuo lančanu reakciju koja nikada neće prestati.

D. Usporedba o pšenici i ljulju (13,24-30)

Prethodna je usporedba bila živopisan prikaz činjenice da kraljevstvo nebesko uključuje one koji Kralju služe samo na riječima kao i one koji su njegovi pravi učenici. Prva tri tla predstavljaju Kraljevstvo u njegovu najširem krugu – izvanjskom vjeroispovjedanju. Četvrto tlo predstavlja Kraljevstvo kao manji krug – one koji su se uistinu obratili.

13,24-26 Druga usporedba – pšenica i ljulj – također govori o Kraljevstvu u ta dva vida. Pšenica označuje prave vjernike, ljulj pak one koji to samo ispovijedaju. Isus uspoređuje **Kraljevstvo s čovjekom koji posije dobro sjeme na svojoj njivi; dok su ljudi spavali, dođe njegov neprijatelj i posije ljulj posred pšenice.** Unger veli da je najčešća vrsta ljulja koju nalazimo na žitnim poljima Svete zemlje bradati ljulj, »otrovna trava koja se gotovo uopće ne razlikuje od pšenice u doba dok je oboje još bez klasa. Ali kad im naraste klas, bez teškoća se mogu razdvojiti.«²⁸

13,27-28 Kad su **sluge** vidjele ljulj pomiješan sa žitom, upitale su domaćina kako se to dogodilo. On je u tome odmah prepoznao djelo **neprijatelja. Sluge** su bile spremne odmah počupati korov.

13,29-30 Ali seljak im naloži da pričekaju do **žetve**. Tada će ih žeteoci odvojiti. Žito će skupiti u žitnicu, a ljulj će spaliti.

Zašto je seljak naredio da se odgodi odvajanje? U prirodi je korijenje žita i ljulja tako isprepleteno da je zapravo nemoguće iščupati jedno bez drugog.

Ovu usporedbu naš Gospodin objašnjava u stihovima 37-43, pa ćemo dotad nastaviti komentirati ono što slijedi.

E. Usporedba o gorušičinu zrnu (13,31-32)

Naš Spasitelj nadalje uspoređuje **Kraljevstvo s gorušičinim zrnem** koje naziva najmanjim od svega **sjemenja**, to jest najmanjim od onoga koje poznaju njegovi slušatelji. Kad je neki čovjek posijao jedno od tih sjemenki, izraslo je u **stablo**, što je nevjerojatan rast. Obično gorušica više nalikuje grmu nego stablu. **No spomenuto stablo** je bilo dovoljno veliko da se **ptice gnijezde po njegovim granama**.

Sjeme predstavlja skromni početak Kraljevstva. Kraljevstvo je u početku bilo razmjerno maleno i čisto kao posljedica progona. Ali pod pokroviteljstvom i zaštitom

države doživjelo je neuobičajen rast. Potom su došle ptice i ugnjezdile se na njemu. Za ptice se ovdje koristi ista riječ kao u stihu 4; Isus je objasnio da ptice označavaju Zloga (st. 19).

Kraljevstvo je postalo gnjezdištem Sotone i njegovih zastupnika. Kišobran kršćanstva danas pokriva sustave koji niječu Krista kao što su unitarijanizam, Kršćanska znanost, mormonizam, Jehovini svjedoci i Crkva ujedinjenja (munijevci).

Tako je Isus ovdje unaprijed upozorio učenike da će tijekom njegove odsutnosti Kraljevstvo doživjeti izvanredan rast. Ne bismo se smjeli dati prevariti niti pak taj rast poistovjetiti s uspjehom. Iako će sitno zrno postati neuobičajeno veliko stablo, njegova će golemost postati »prebivalištem zloduhâ i tamnicom svakom nečistom duhu, i kavezom svakoj ptici nečistoj i mrskoj« (Otk 18,2).

F. Usporedba o kvascu (13,33)

U nastavku je Gospodin Isus usporedio **Kraljevstvo s kvascem koji žena zamijesi u tri mjere brašna**. Na kposljertku sve brašno **ukvasa**. Obično se tumači da je brašno svijet, a kvasac evanđelje koje će se propovijedati diljem svijeta dok se svi ne spase. Tom gledištu, međutim, proturječe Biblija, povijest i tekuća zbivanja.

U Bibliji je kvasac uvijek neka vrst zla. Kad je Bog svome narodu zapovjedio da uklone kvasac iz svojih kuća (Izl 12,15), oni su to razumjeli. Jer tko bi god od prvoga do sedmoga dana Blagdana beskvasnih kruhova jeo što ukvasano, bio bi odsječen iz Izraela. Isus je upozorio na kvasac farizeja i saduceja (Mt 16,6 i 12) i Herodov kvasac (Mk 8,15). U 1. Korinćanima 5,6-8 kvasac se određuje kao zloča i pakost, a kontekst Galaćanima 5,9 pokazuje da *tamo* znači lažan nauk. Sve u svemu, kvasac znači ili zao nauk ili zlo ponašanje.

Tako u ovoj usporedbi Gospodin upozorava na prožimljuću snagu zla koja djeluje

u **kraljevstvu nebeskom**. Dakle, usporedba o gorušičinu zrnju ukazuje na zlo u izvanjskom karakteru Kraljevstva; ova pak usporedba pokazuje unutarnje kvarenje do kojeg će doći.

Mi držimo da **brašno** u ovoj usporedbi predstavlja hranu Božjih ljudi kakvu nalazimo u Bibliji. **Kvasac** je zao nauk. **Žena** je lažna proročica koja naučava i zavodi (Otk 2,20). Nije li znakovito da su baš žene utemeljile nekoliko lažnih kultova? Biblija im je zabranila poučavati u crkvi (1 Kor 14,34; 1 Tim 2,12) pa su neke prkosno zauzele mjesto doktrinalnih autoriteta te hranu Božjeg naroda izmiješale s razornim krivovjercima. J. H. Brookes veli: »Ako tko uputi primjedbku da Krist ne bi kraljevstvo nebesko usporedio s onim što je zlo, dostatno je odgovoriti da on Kraljevstvo uspoređuje s nečim što uključuje i ljulj i žito, obuhvaća i dobru i lošu ribu, u kojemu je i opaki sluga (Mt 18, 23-32) i koje prima čovjeka koji nije imao svadbeno ruho i bio je izgubljen (Mt 22, 1-13).«²⁹

G. Korištenje usporedaba je ispunjenje proročanstva (13,34-35) *

Prve četiri usporedbe Isus je rekao **mnoštvu**. Korištenjem takva načina poučavanja Gospodin je ispunio Azafovo proročanstvo u Psalmu 78,2 da će Mesija govoriti u **usporedbama iznoseći ono što je skriveno od postanka svijeta**. Ta svojstva kraljevstva nebeskog u njegovoj privremenoj fazi, do tog vremena skrivena, sada se obznanjuju.

H. Objašnjenje usporedbe o ljulju (13,36-43)

13,36 Ostali dio svog govora Gospodin je uputio učenicima, u **kući**. Učenici ovdje mogu predstavljati vjerni »ostatak« naroda Izraela, a ponovno spominjanje kuće podsjeća nas da Bog nije zauvijek odbacio svoj narod kojeg je predvidio (Rim 11,2).

13,37 U svome tumačenju parabole o žitu i ljulju Isus se predstavlja kao sijač.

Izravno je sijao tijekom svoje zemaljske službe, a preko svojih slugu sije i u narednim razdobljima.

13,38 Njiva je svijet. Važno je istaknuti to da je njiva svijet, *a ne crkva*. **Dobro sjeme** označava **sinove Kraljevstva**. Moglo bi nam se učiniti nastranim i neprikladnim govoriti o sadnji živih ljudskih bića u zemlju. Ali stvar je u tomu da su ti sinovi Kraljevstva bili zasijani u svijet. Isus je tijekom svoje javne službe, da tako kažemo, zasijao svijet učenicima koji su bili odani podanici Kraljevstva.

Ljulj su sinovi Zloga. Sotona ima patvorinu za svaku božansku zbiljnost. On svijet sije onima koji izgledaju kao, govore kao i donekle žive kao Isusovi učenici — ali nisu pravi Kraljevi sljedbenici.

13,39 Neprijatelj je Sotona, neprijatelj Boga i svih Božjih ljudi. **Žetva je svršetak svijeta**, svršetak Kraljevstva u njegovoj privremenoj fazi, koji će nastupiti kad se Isus Krist vrati u moći i slavi vladati kao Kralj. Gospodin ne misli na svršetak razdoblja Crkve; upletanje Crkve na ovome mjestu dovelo bi samo do zbrke.

13,40-42 Žeteoci su anđeli (vidi Otk 14, 14-20). U ovoj fazi Kraljevstva žito i ljulj se nasilno ne razdvajaju. Pušta ih se da zajedno rastu. Ali za Drugog Kristovog dolaska anđeli će pokupiti sve uzroke grijeha i zlotvore i **baciti ih u peć ognjenu**, gdje će plakati i škrgutati zubima.

13,43 Pravedni podanici Kraljevstva koji su na Zemlji tijekom Velike nevolje ući će u **kraljevstvo Oca** svojega kako bi uživali Kristovu tisućgodišnju vladavinu. Tamo će **zasjati poput sunca**; to jest, blistat će u slavi.

Isus opet dodaje zagonetnu uputu: »**Tko ima uši da čuje, neka čuje!**«

Ova usporedba ne opravdava, kako to neki pogrešno pretpostavljaju, obzir prema bezbožnicima u mjesnoj kršćanskoj crkvi. Sjetite se, njiva je svijet a ne crkva. Mjesnim se crkvama izrijekom zapovijeda

da iz svojeg zajedništva isključe sve koji su skrivali neko zlo (1 Kor 5,9-13). Usporedba jednostavno poučava da će kraljevstvo nebesko u svom tajanstvenom obliku uključivati i zbiljnost i krivotvorinu, ono pravo i ono patvoreno, te da će tako biti do svršetka svijeta. Tada će Božji glasnici odvojiti lažne, koje će ukloniti u doba suda Božjega, od pravih, koji će uživati slavnu Kristovu vladavinu na Zemlji.

I. Usporedba o skrivenom blagu (13,44)

Dosad su nas sve usporedbe učile da će u Kraljevstvu biti dobra i zla, pravednih i nepravednih podanika. Sljedeće dvije usporedbe pokazuju da će biti dvije vrste pravednih podanika: (1) vjerujući Židovi u razdobljima prije i nakon razdoblja Crkve; (2) vjerujući Židovi i pogani u ovo doba.

U usporedbi o blagu Isus uspoređuje **Kraljevstvo s blagom skrivenim na njivi** koje **čovjek** pronalazeći sakrije, a potom radosno **proda sve što ima i kupi tu njivu**. Rekli bismo da je taj **čovjek** sâm Gospodin Isus. (On je bio čovjek u usporedbi o žitu i ljulu, st. 37.) **Blago** predstavlja onaj pobožni Ostatak vjerujućih Židova koji su živjeli tijekom Isusove zemaljske službe i koji će postojati nakon uznesenja Crkve (vidi Psalam 135,4, gdje se Izrael naziva osobitim Božjim blagom). Skriveni su u njivi u tom smislu da su rastrkani diljem svijeta i da ih nitko osim Boga uistinu ne poznaje. Isus je prikazan kako otkriva to blago, potom ide na križ i sve što ima daje da bi kupio svijet (2 Kor 5,19; 1 Iv 2,2) u kojemu je blago skriveno. Otkupljeni će Izrael biti otkriven kad njegov Osloboditelj izide iz Siona i uspostavi dugoočekivano mesijansko kraljevstvo.

Ova se usporedba ponekad primjenjuje na grešnika koji se svega odriče kako bi pronašao Krista, najveće blago. Ali to se tumačenje kosi s učenjem o milosti koje postojano naglašava da je spasenje besplatno (Iza 55,1; Ef 2,8-9).

J. Usporedba o dragocjenom biseru (13,45-46)

Kraljevstvo se uspoređuje i s trgovcem što traga za lijepim biserjem. Kad nađe neobično **dragocjeni** biser, sve što ima žrtvuje da bi ga kupio. U pjesmi u kojoj se kaže »Nadoh biser najdragocjeniji«, nazalnik je grešnik, a biser Spasitelj. No opet upozoravamo da grešnik ne mora sve rasprodati i ne mora kupiti Krista.

Prije bismo rekli da je **trgovac** Gospodin Isus. **Dragocjeni biser** je crkva. Na Golgoti je rasprodao sve što ima da kupi taj biser. Baš kao što biser nastaje u školjci zbog patnji što ih nadraživanjem izaziva strano tijelo, tako je i Crkva nastala probadanjem i ranjavanjem Spasiteljeva tijela.

Zanimljivo je da se u usporedbi o blagu Kraljevstvo uspoređuje sa samim blagom. Kraljevstvo se ovdje ne uspoređuje s biserom nego s trgovcem? Čemu ta razlika?

U prethodnoj je usporedbi naglasak na blagu – iskupljenom Izraelu. Kraljevstvo se usko povezuje s narodom Izraela. Izvorno je ponuđeno tome narodu, a u njegovu budućem obliku Židovi će biti njegovi glavni podanici.

Kao što rekosmo, Crkva nije isto što i Kraljevstvo. Svi koji su u Crkvi jesu u Kraljevstvu u njegovu privremenom obliku, ali nisu u Crkvi svi koji su u Kraljevstvu. *Crkva neće biti u Kraljevstvu u njegovu budućem obliku nego će s Kristom vladati obnovljenom Zemljom.*

U drugoj je usporedbi naglasak na samome Kralju i golemoj cijeni koju je platio da bi nagovorio i pridobio zaručnicu koja će imati udjela u njegovoj slavi u dan njegova Dolaska.

Kao što biser dolazi iz mora, tako i Crkva, koju ponekad nazivaju Kristovom poganskom zaručnicom, ponajčešće dolazi iz narodâ. Time se ne previda činjenica da u njoj postoje obraćeni Izraelci, nego se jednostavno kaže da je glavna značajka Crkve to što su to ljudi koji su pozvani iz

narodâ njegovu imenu. U Djelima 15,14 Jakov potvrđuje da je to u ovome razdoblju glavna Božja svrha.

K. Usporedba o ribarskoj mreži (13,47-50)

13,47-48 Završna usporedba u nizu uspoređuje **Kraljevstvo** s rešetom ili **mrežom koja bačena u more zahvati svakovrsne ribe**. Ribari potom razvrstavaju ribu ostavljajući **dobre** u posudama, a **loše** izbacuju.

13,49-50 Naš Gospodin tumači usporedbu. Vrijeme je **svršetka svijeta**, to jest **svršetka razdoblja Velike nevolje**. To je vrijeme Drugog Kristovog dolaska. Ribari su **anđeli**. Dobre ribe su pravednici, to jest spašeni ljudi, i Židovi i pogani. Loše ribe su nepravednici; naime bezbožnici svake vrste. Dolazi odjeljivanje, kao što smo vidjeli i u usporedbi o žitu i ljulju (st. 30,39-40). Pravednici ulaze u kraljevstvo svojega Oca, a nepravednici su poslani u mjesto ognja, gdje će biti **plač i škrgut zubi**. To, međutim, nije konačna presuda; ova se presuda donosi na početku Tisućgodišnjeg kraljevstva; konačna presuda dolazi kad se navrši tisuću godina (Otk 20,7-15).

Gaebelein ovako komentira ovu usporedbu: »Mreža je bačena u more, koje, kako smo prije vidjeli, predstavlja narode. Usporedba se odnosi na propovijedanje »vječnog evanđelja« kakvo će nastupiti tijekom Velike nevolje (Otk 14,6-7). Odvajanje dobrog i lošeg obavljaju anđeli. Sve se to ne može odnositi na ovo vrijeme niti na Crkvu, nego na vrijeme pred uspostavljanje Kraljevstva. Anđeli će biti uzeti, što je tako jasno iz knjige Otkrivenja. Opa-ki će biti bačeni u ognjenu peć, a pravednici će ostati na Zemlji za Tisućgodišnje kraljevstvo.«³

L. Blago istine (13,51-52)

13,51 Kad je završio s usporedbama, Veliki učitelj zapita svoje učenike jesu li **razumjeli**. Odgovoriše mu: »**Da**.« To nas

može iznenaditi, a možda čak učiniti i pomalo ljubomornim na njih. Mi možda ne možemo reći »da« s takvom sigurnošću.

13,52 Zato što su razumjeli, bili su obvezni dijeliti s drugima. Učenici trebaju biti kanali, a ne krajnja odredišta blagoslova. Dvanaestorica su sada bili pismoznanci upućeni u **kraljevstvo nebesko**; to jest učitelji i tumači istine. Bili su nalik **čovjeku domaćinu koji iz svoje riznice iznosi novo i staro**. U Starom su zavjetu imali bogatu zalihu onoga što bismo mogli nazvati **starom** istinom. U Kristovu učenju kroz usporedbe upravo su primili nešto posve **novo**. Iz te goleme riznice znanja trebali bi sada drugima podijeliti veličanstvenu istinu.

M. Isusa odbacuju u Nazaretu (13,53-58)

13,53-56 Kad je **dovršio ove usporedbe**, Isus je napustio galilejske obale i pošao u svoj posljednji posjet Nazaretu.

Poučavao ih je u njihovoj sinagogi, a ljudi se **zapanjiše** zbog njegove mudrosti i čudesa o kojima se govorilo. Za njih je on bio samo **drvodjeljin sin**. Znali su da mu je **majka Marija ... a braća njegova Jakov, i Josip, i Šimun, i Juda ... i sve sestre njegove** – svi su još uvijek živjeli u Nazaretu! Kako bi momak iz njihova rod-nog grada mogao govoriti i činiti sve to po čemu je postao tako poznat? To im je bilo zagonetno pa su zaključili da im je lakše ostati u neznanju negoli prihvatiti istinu.

13,57-58 I **sablažnjavahu se zbog nje-ga**. Isusa je to potaknulo da istakne kako se pravoga **proroka** općenito više cijeni daleko od njegova doma. Njegov vlastiti kraj i njegova vlastita rodbina dopustili su da njihova prevelika prisnost dovede do nepoštovanja. Nevjerovanje je bilo najveća zapreka Spasiteljevu djelovanju u Nazaretu. Ondje je ozdravio samo nekoliko nemoćnika (cf. Marko 6,5). Nije to zato što ta djela ne bi *mogao* učiniti; čovjekova opakost ne može obuzdati Božju moć. Ne-

go, blagoslivljao bi ljude tamo gdje nema želje za blagoslovom, zadovoljavao potrebe tamo gdje nema svijesti o potrebi, ozdravljivao narod koji bi zamjerio da mu se kaže kako je bolestan.

IX. MESIJINA NEUPITNA SLAVA NAILAZI NA SVE VEĆE PROTIVLJENJE (14,1-16,2)

A. Ivanu Krstitelju odrubljuju glavu (14,1-12)

14,1-2 Vijesti o Isusovoj službi došle su do Heroda tetrarha. Taj ozloglašeni sin Heroda Velikog bio je poznat i kao Herod Antipa. On je zapovjedio pogubljenje Ivana Krstitelja. Kad je čuo za Kristova čudeša, počela ga je mučiti savjest. Vraćalo mu se sjećanje na proroka kojemu je odrubio glavu. Rekao je svojim slugama: »To je Ivan. Uskrsnuo je od mrtvih. To objašnjava ova čudesa.«

14,3 U recima 3-12 nalazi se ono što je poznato kao pripovjedni *flashback* (povratak u prošlost). Matej prekida pripovijest da bi prikazao okolnosti Ivanove smrti.

14,4-5 Herod je napustio svoju ženu i živio u preljubničkom, rodoskrvnom odnosu s Herodijadom, ženom svoga brata Filipa. Kao Božji prorok, Ivan nije mogao dopustiti da to prođe bez prijekora. Ogorčeno i neustrašivo, uperio je svoj prst u Heroda i optužio ga za nečudoređe.

Kralj je bio toliko ljut da ga je htio ubiti, ali to nije bilo politički mudro. Narod je Ivana priznavao prorokom i vjerojatno bi se snažno, možda nasiljem suprotstavio Ivanovu pogubljenju. Tako je tiranin privremeno zadovoljio svoj gnjev utamnjujući Krstitelja. »Bezbožnici vole religiju onako kao što vole lavove – mrtve ili iza rešetaka. Prestraše se religije kad pobjegne iz tamnice i počne izazivati njihovu savjest.«³¹

14,6-11 Na proslavi Herodova rođendana kći Herodijadina toliko se svidjela

kralju da joj je naglo ponudio sve što želi. Na nagovor svoje raskalašene majke, ona drsko zaista glavu Ivana Krstitelja – na pladnju! Dosad je kraljeva srdžba na Ivana donekle splasnula; možda se čak i divio proroku zbog njegove hrabrosti i čestitosti. No iako mu je bilo žao, osjetio je da mora ispuniti obećanje. Zapovijed je izdana; Ivanu je odrubljena glava i ispunjen je stravičan zahtjev mlade plesačice.

14,12 Ivanovi su učenici s poštovanjem pokopali tijelo svojega učitelja, a zatim odu i jave Isusu. Nisu mogli naći boljeg kojemu će izliti svoju žalost i ogorčenost. Niti su nam mogli ostaviti bolji primjer. U vremenu progona, tlačenja, patnje i jada i mi bismo trebali poći i sve reći Isusu.

Što se Heroda tiče, njegov je zločin završio ali je sjećanje ostalo živo. Kad je čuo što Isus radi, čitav ga je slučaj počeo ponovno progoniti.

B. Hranjenje pet tisuća ljudi (14,13-21)

14,13-14 Kad je Isus čuo da je Herod uznemiren izvješćima o njegovim čudesima, povukao se lađom na pusto mjesto pokraj Galilejskog mora. Sigurno nije otišao zbog straha; znao je da mu se ništa ne može dogoditi prije no što dođe njegov trenutak. Ne znamo glavni razlog zbog kojeg se povukao, no onaj manji je bio to što su se njegovi učenici upravo vratili s njihova propovjednog poslanja (Mk 6,30; Lk 9,10) i trebali su odmor i tišinu.

Međutim, mnoštvo je pohrlilo iz gradova i pješice ga pratilo. Kad je izašao, čekali su ga. Našem milosrdnom Gospodinu to uopće nije zasmatalo i odmah je prešao na posao i ozdravio im bolesnike.

14,15 Uvečer, to jest nakon petnaest sati poslijepodne, učenici su osjetili da nastupa kriza. Toliko ljudi, a ništa za jelo! Zamolili su Isusa da pošalje ljude po selima gdje mogu naći hrane. – Kako su slabo shvaćali Kristovo srce i poznavali njegovu moć!

14,16-18 Gospodin ih je uvjerio da to ne treba. Zašto bi narod napustio Onoga koji širi svoj dlan i ispunjava želju svega što živi? Zatim je zaskočio svoje učenike riječima: »**Dajte im vi jesti.**« Ostali su osupnuti. »Da im damo jesti? Nemamo ništa osim **pet kruhova i dvije ribe.**« Zaboravili su da imaju i Isusa. Spasitelj strpljivo reče: »**Donesite mi to ovamo.**« To je bio njihov udio.

14,19-21 Možemo zamisliti Gospodina kako zapovjeda **mnoštvu da posjeda po travi.** Uzimajući **pet kruhova i dvije ribe**, izreče blagoslov, **razlomi kruhove i dade ih učenicima** da ih podijele. Bilo je dovoljno za sve. Kad su se svi nasitili, učenici su nakupili **dvanaest košara** ostataka. Više je ostalo kad je Isus završio negoli kad je bio počeo. Ironično, ali za svakog nevjernog učenika bila je jedna košara. A mnoštvo od oko 10.000 do 15.000 ljudi bijaše nahranjeno (5.000 muškaraca uz žene i djecu).

Ovo je čudo duhovna pouka za učenike svih naraštaja. Uvijek postoji gladno mnoštvo. Uvijek postoji mala skupina učenika s naizgled neznatnim sredstvima. I uvijek postoji milosrdni Spasitelj. Kad su učenici voljni dati mu sve ono malo što imaju, on to umnoži da nahrani tisuće. Važna je razlika u tome da se **pet tisuća muškaraca** nahranjenih kraj Galilejskoga mora nasitilo samo zakratko; oni koji se danas hrane živim Kristom siti su zauvijek (vidi Iv 6,35).

C. Isus hoda po vodi (14,22-33)

Prethodno je čudo uvjerilo učenike da slijede Onoga koji može izobilno zadovoljiti njihove potrebe. Sada vide da on može i njih zaštititi i dati im moći.

14,22-23 Dok je otpravljaio mnoštvo, Isus je rekao **učenicima da uđu u lađu i otisnu se prijeko jezera.** Potom je uzašao na goru **moliti.** Uvečer, to jest nakon zala-ska sunca, **bijaše Isus ondje sâm.** (U židovskom su računanju vremena postojale

dvije »večeri«; vidi Izl 12,6 RSV, bilješku na margini. Jedna, na koju se misli u st. 15, počinjala je poslijepodne, a druga, na koju se ovdje misli, u suton.)

14,24-27 U međuvremenu, **lađa je već bila nasred mora** i borila se s **protivnim vjetrom.** Dok su valovi udarali o lađu, Isus je vidio neugodan položaj učenika. **Za četvrte noćne straže** (između tri i šest poslije ponoći) **dođe on k njima hodajući po moru.** Misleći da je to **sablast**, učenici su se prestrašili. Ali odmah su čuli umirujući glas svojega Učitelja i Prijatelja: »**Ohrabrite se, ja sam! Ne bojte se!**«

Koliko to odgovara našem vlastitom iskustvu! Često nas bacaju oluje, zbunjene smo i očajni. Spasitelj se čini dalekim. Ali on sve vrijeme moli za nas. Kad nam noć izgleda najcrnja, on je tu kraj nas. Pa ni onda ga ne shvaćamo i pritišćemo dugme za uzbunu. A tada čujemo njegov okrepljujući glas i sjetimo se da su valovi što su prouzročili naš strah pod njegovim nogama.

14,28 Kad je **Petar** čuo dobro poznati, voljeni glas, njegova su ljubav i oduševljenje proključali: »**Gospodine, ako si ti, zapovjedi mi da dođem k tebi po vodi!**« Umjesto da Petrovo »ako« preoštro osudimo kao znak slabe vjere, njegovu bismo smionu zamolbu trebali razumjeti kao obilježje golemo pouzdanja. Petar je osjetio da su Isusove zapovijedi Njegove punomoći i da on daje snagu za sve što god naredi.

14,29-33 Čim mu je Isus rekao: »**Dodi!**« ... **Petar** je iskočio iz lađe i počeo hodati prema njemu. Sve dok je gledao Isusa mogao je činiti nemoguće; ali u trenutku kad je spazio žestok **vjetar**, počeo je tonuti. Pomamno je kriknuo: »**Gospodine, spasi me!**« Isus ga je odmah primio za ruku, nježno ga ukorio zbog **malovjernosti** i doveo do lađe. Čim je Isus ušao u lađu, **presta vjetar.** Na lađi je započelo bogoštovlje; učenici su pritom govorili Isusu: »**Uistinu, ti si Sin Božji!**«

Kršćanski život je, poput hodanja po vodi, ljudski nemoguć. Može se živjeti samo snagom Duha Svetoga. Nadnaravnim životom možemo živjeti sve dok odvrćamo pogled od svega osim od Isusa (Heb 12,2). Ali u trenutku kad se počnemo baviti sobom ili svojim okolnostima, počinjemo tonuti. Tada moramo zaklinjati Isusa za obnovu i božansku osposobljenost.

D. Isus ozdravljuje u Genezaretu (14,34-36)

Lađa je pristala u Genezaretu, na sjeverozapadnoj obali Galilejskoga mora. Čim su spazili Isusa, ljudi su se rastrčali okolicom po sve bolesnike i donošahu mu ih da se bolesni samo dotaknu skuta njegove halje. I koji bi se dotaknuli, posve bi ozdravili. I tako su liječnici u tom kraju imali odmor. Barem neko vrijeme ondje nije bilo bolesnika. Posjetom Velikoga Liječnika taj je kraj doživio zdravlje i ozdravljenje.

E. Onečišćenje je iznutra (15,1-20)

Često se isticalo da Matej u prvim poglavljima ne slijedi vremenski redoslijed. Ali od početka poglavlja 14 do kraja, događaji se izlažu uglavnom slijedom kojim su se zbivali.

U poglavlju 15 pojavljuje se i dispencijски poredak. Prvo: stalno prepiranje i svađe farizeja i pismoznanaca (st. 1-20) predskazuju Izraelovo odbacivanje Mesije. Drugo: vjera jedne Kanaanke (st. 21-28) prikazuje odlazak evanđelja poganima u sadašnje doba. I naposljetku ozdravljenje silnoga mnoštva (st. 29-31) i hranjenje četiri tisuće ljudi (st. 32-39) ukazuju na buduće tisućgodišnje razdoblje koje će diljem svijeta donijeti zdravlje i napredak.

15,1-2 Pismoznanci i farizeji su bili neumoljivi u nastojanjima da uhvate Spasitelja u klopku. Jedno je njihovo izaslanstvo došlo iz Jeruzalema, optužujući njegove učenike za nečistoću jer jedu neopranih ruku, te tako krše predaju starih.

Da bismo procijenili taj događaj, moramo razumjeti to pozivanje na čisto i nečisto, i moramo znati što su farizeji podrazumijevali pod pranjem. Čitavo shvaćanje čistog i nečistog vraća se na Stari zavjet. Nečistoća za koju su učenici optuženi bila je posve ceremonijalno pitanje. Ako bi tko dotaknuo mrtvo tijelo, primjerice, ili pojeo određene stvari, počinio je ceremonijalno oskvrnuće – nije bio obredno prikladan za štovanje Boga. Prije no što je mogao pristupiti Bogu, Božji je zakon od njega zahtijevao da prođe kroz obred očišćenja.

Ali »stari« su dodali predaju obredima očišćenja. Tražili su, primjerice, da Židov prije jela prođe složen proces očišćenja ruku, perući ne samo šake nego i ruke sve do laktova. Ako je bio na tržnici, od njega se očekivalo da se obredno okupa. Dakle, farizeji su kritizirali učenike zato što se nisu držali zamršenog postupka pranja koje propisuje židovska predaja.

15,3-6 Gospodin Isus je svoje kritičare podsjetio da su oni prestupili zapovijed Božju, a ne samo predaju starih. Zakon je ljudima nalogao da poštuju svoje roditelje, te da ih ako treba novčano potpomazu. Ali pismoznanci i farizeji (i mnogi drugi) nisu željeli trošiti novac na potporu svojih ostarjelih roditelja. Stoga su uveli običaj kojim će izbjeći svoju odgovornost. Kad bi ih otac ili majka zamolili za pomoć, trebali su samo reći nešto kao: »Svaki novac koji imam i koji bi se mogao iskoristiti za pomoć vama, namijenjen je Bogu i zato vam ga ne mogu dati«, a kad tu formulu izgovore, oslobođeni su financijske odgovornosti prema svojim roditeljima. Slijedeći taj izopačeni običaj dokinuli su Božju riječ koja im nalaže da skrbe za svoje roditelje.

15,7-9 Vještīm izvrtanjem riječi ispunili su proročanstvo proroka Izaije (29,13). Ispravijedali su da časte Boga – svojim usnama – ali srce im je bilo daleko od njega. Njihovo je štovanje bilo bezvrijedno

jer su više vrednovali ljudske predaje nego Božju riječ.

15,10-11 Okrenuvši se mnoštvu, Isus je rekao nešto silno značajno. Izjavio je da **ne onečišćuje čovjeka što na usta ulazi, nego prije što iz usta izlazi**. Revolucionarni značaj te tvrdnje teško da se može procijeniti. Prema levitskom zakonu, ono što je ulazilo u usta *jest* onečišćavalo čovjeka. Židovima je bilo zabranjeno jesti meso svake životinje koja ne preživa i nema papke. Nisu smjeli jesti ribu koja nema krljušti i peraja. Bog je dao podrobne upute o čistoj i nečistoj hrani.

Sada je Zakonodavac utro put za poništenje cjelokupnog sustava obrednog onečišćenja. Rekao im je da hrana koju su pojeli neopranih ruku nije onečistila njegove učenike. No licemjerje pismoznana i farizeja – to je bilo nešto što je doista onečišćujuće.

15,12-14 Kad su **njegovi učenici** dojavili da su se **farizeji sablaznili** na tu optužbu, Isus je odgovorio uspoređujući ih sa sadnicama koje nisu božanski posađene. Bili su ljulj, a ne žito. Oni i njihova učenja na kraju će se iskorijeniti; to jest, uništiti. Zatim je dodao: »**Pustite ih! Oni su slijepi vođe slijepaca!**« Iako su govorili za sebe da su autoriteti u duhovnim stvarima, bili su **slijepi** na duhovne zbiljnosti kao i ljudi koje su vodili. Bilo je stoga neizbježno da će i vođe i sljedbenici **pasti u jamu**.

15,15 Učenici su nedvojbeno bili uzdrmani tim potpunim poništenjem svega što su ih učili o čistoj i nečistoj hrani. Za njih je to bilo nalik **usporedbi**, to jest nejasnoj, zamagljenoj pripovijesti. **Petar** je riječima izrazio njihovu zbunjenost tražeći objašnjenje.

15,16-17 Gospodin se prvo začudio što tako sporo shvaćaju, a potom objasnio da je istinsko onečišćenje moralno, a ne tjelesno. Jestiva hrana nije po sebi čista ili nečista. Zapravo, nijedna materijalna stvar

nije sama po sebi loša; pogrešna je zlouporaba stvari. Hrana koju čovjek jede **ulazi na usta, ide u trbuh** gdje se probavlja, a neprerađeni se ostatak **izbacuje**. To ne utječe na njegovo moralno biće – samo na njegovo tijelo. Danas znamo da je »svako Božje stvorenje dobro i ne treba odbaciti ništa ako se uzima sa zahvalnošću, jer se posvećuje riječju Božjom i molitvom« (1 Tim 4,4-5). Ovaj ulomak, naravno, ne govori o otrovnim biljkama nego o hrani koju je Bog stvorio za ljudsku ishranu. Sva je dobra i treba je jesti sa zahvalnošću. Ako je čovjek na neku alergičan ili neku ne podnosi, ne treba je jesti, ali općenito možemo jesti sigurni da Bog hranu koristi kako bi nas tjelesno uzdržavao.

15,18 Ako hrana ne onečišćuje, *što onda onečišćuje?* Isus je odgovorio: »...**što iz usta izlazi, iz srca izlazi i to onečišćuje čovjeka.**« Srce ovdje nije tjelesni organ koji pumpa krv, nego iskvareni izvor ljudskih pobuda i želja. Taj se dio čovjekove moralne prirode iskazuje u nečistim mislima, zatim u iskvarenim riječima, zatim u opakim djelima.

15,19-20 Neke od stvari koje onečišćuju čovjeka jesu **zle namisli, ubojstva, preljubi, bludništva, krađe, krivokletstva i psovke** (ova grčka riječ uključuje i klevetanje drugih).

Farizeji i pismoznanci su bili krajnje brižljivi u pogledu hvastavog, sitničavog pridržavanja ceremonijâ pranja ruku. Ali njihovi su unutarnji životi bili zagađeni. Pretjerivali su u nevažnom i previđali ono zbiljski važno. Bili su u stanju kritizirati učenike zbog nepridržavanja nenadahnutih običaja, a opet smišljati da ubiju Sina Božjega i skrivaju čitav popis grijeha naveden u stihu 19.

F. Poganka je blagoslovljena zbog svoje vjere (15,21-28)

15,21-22 Isus se povukao u krajeve oko Tira i Sidona, na sredozemnoj obali. Koliko znamo, to je jedini put tijekom nje-

gove javne službe da je bio izvan židovskoga područja. Ovdje u Feniciji, jedna ga je Kanaanka zamolila da ozdravi njezinu kći koja je **opsjednuta** zloduhom.

Važno je shvatiti da ta žena nije bila Židovka, nego poganka. Potjecala je od Kanaanaca, nemoralnog roda koji je Bog odredio za uništenje. Zbog Izraelovog neposluha, neki su preživjeli najezdu na Kanaan pod Jošuuom, a ta je žena bila potomak preživjelih. Kao poganka, nije uživala povlastice Božjega odabranog naroda na Zemlji. Bila je strankinja, bez ikakve nade. Zbog svojega položaja nije imala pravo na Boga ili Mesiju.

Govoreći Isusu, nazvala ga je **Gospodinom, Sinom Davidovim**, imenom što su ga Židovi koristili kad su govorili o Mesiji. Premda Isus *jest* bio **Sin Davidov**, poganin nije imao pravo pristupiti mu na temelju toga. Zato joj isprva nije odgovorio.

15,23 Pristupe mu njegovi učenici te ga moljahu da je otpusti; za njih je bila smetnja. Za njega pak je bila dobrodošao primjer vjere i posuda u kojoj će sjati njegova milost. Ali prvo mora iskušati i izgraditi njezinu vjeru!

15,24-25 Podsjetio ju je da je njegovo poslanje **k izgubljenim ovcama doma Izraelova** – ne k poganima – a zasigurno ne Kanaancima. Nije bila ustrašena tim očiglednim odbijanjem. Izgovorivši naziv *Sine Davidov*, poklonila mu se govoreći: **»Gospodine, pomози mi!«** Ako mu nije mogla prići kao Židov Mesiji, prići će mu kao stvorenje svojem Stvoritelju.

15,26 Da bi dalje iskušao zbiljnost njezine vjere, Isus joj je rekao da mu **nije pravo** udaljiti od jela židovsku djecu kako bi kruh dao poganskim **psićima**. Ako nam to zvuči okrutno, trebali bismo se sjetiti da, kao i kirurgov skalpel, to nije zato da bi povrijedilo nego izliječilo. Ona je *bila* poganka. Židovi su pogane smatrali psima skitnicama koji tumaraju ulicama tražeći ostatke hrane. Međutim, Isus je ovdje upo-

trijebio riječ za **psiće** ljubimce. Pitanje je bilo: »Hoće li ona reći kako je nedostojna da primi najmanju od njegovih milosti?«

15,27 Njezin je odgovor bio veličanstven. Potpuno se složila s njegovim opisom. Postavljajući se kao nedostojna poganka, prepustila se njegovoj milosti, ljubavi i slavi. Rekla je, naime: »U pravu si! Ja sam samo jedan od **psića** pod stolom. Ali vidim da **mrvice** katkad **padaju** sa stola na pod. Nećeš li mi dati da uzmem nešto mrvica? Nisam dostojna da izliječiš moju kćer, ali preklinjem te da to učiniš za jedno od svojih nezaslužnih stvorenja.«

15,28 Isus ju je pohvalio za njezinu **veliku vjeru**. Dok nevjerna djeca nisu bila gladna kruha, bio je tu jedan, po vlastitu priznanju, **»psić«** koji ga je za nju zaklinjao. Vjera je bila nagrađena; njezina kći odmah **ozdravi**. Činjenica da je naš Gospodin izliječio tu pogansku kći s udaljenosti ukazuje na njegovu sadašnju službu zdesna Bogu kako podaruje duhovno ozdravljenje poganima tijekom ovoga razdoblja kad je njegov drevni narod nacionalno ostavljen po strani.

G. Isus ozdravljuje veliko mnoštvo (15,29-31)

U Marku 7,31 saznajemo da je Gospodin napustio Tir, otputovao na sjever do Sidona, potom na istok preko Jordana pa na jug kroz dekapolski kraj. Ondje, kraj Galilejskoga mora, ozdravljao je **hrome, slijepe, nijeme, kljaste** i mnoge druge. Zapanjeno je mnoštvo **slavilo Boga Izraelova**. Za pretpostaviti je da je to bio poganski kraj. Povezujući Isusa i njegove učenike s Izraelom, narod je ispravno zaključio da je među njima **Bog Izraelov**.

H. Hranjenje četiri tisuće ljudi (15,32-39)

15,32 Nepažljivi su (ili kritični) čitatelji, brkajući ovaj događaj s hranjenjem onih pet tisuća ljudi, optužili Bibliju za podvostručenje, protuslovlje i pogrešku u raču-

nu. Činjenica je da su ta dva događaja posve različita i da se dopunjuju a ne proturječe jedan drugomu.

Nakon tri dana uz Gospodina, **mnoštvo** je ostalo bez hrane. Nije ih htio otpraviti gladne; mogli bi klonuti **putem**.

15,33-34 Njegovi su se **učenici** opet osjetili nemoćnim pred tim nemogućim zadatkom hranjenja takva mnoštva; ovaj su puta imali samo **sedam kruhova i nekoliko ribica**.

15,35-36 Kao i u slučaju onih pet tisuća, Isus posjedne ljude te **zahvalivši razlomi** kruhove i ribe i **davaše učenicima** da razdijele. Od svojih učenika očekuje da učine ono što mogu; onda nastupa on i čini što oni ne mogu.

15,37-39 Kad su se ljudi **nasitili**, ostalo je **sedam punih košara** preostale hrane. Broj nahranjenih bijaše **četiri tisuće muškaraca, osim žena i djece**.

U idućem ćemo poglavlju vidjeti kako su činjenice u svezi s dva čuda hranjenja znakovita (16,8-12). Svaka je pojedinost biblijskog pripovijedanja nabijena značenjem. Nakon što je napustio mnoštvo, naš je Gospodin Isus otišao **lađom u područje Magdale**, na zapadnoj obali Galilejskoga mora.

I. Kvasac farizejski i saducejski (16,1-12)

16,1 Farizeji i saduceji, tradicionalno međusobni protivnici u teološkim pitanjima, predstavljali su dvije doktrinalne krajnosti. Ali njihovo je neprijateljstvo ustupilo mjesto suradnji kad su se ujedinili u zajedničkoj namjeri da uhvate Spasitelja u klopku. Kako bi ga iskušali, **zatraže** da im pokaže kakav **znak s neba**. Ne znamo baš kako, ali pokušavali su ga namamiti u kompromitirajući položaj. Tražeći kakav **znak s neba**, možda su time htjeli reći da postoji neki suprotan izvor njegovih prijašnjih čudesa. Ili su možda željeli neki nadnaravni znak na nebu. Sva su Isusova

čudesa izvedena na Zemlji. Je li mogao činiti i nebeska čudesa?

16,2-3 On im odgovori nastavljajući temu **neba**. Kad bi vidjeli da se **uvečer** nebo **rumeni**, predviđali bi vedro vrijeme za sutrašnji dan. Znali su također da **crveno i tmurno** nebo **ujutro** znači nevrijeme toga dana.³² Bili su stručnjaci u tumačenju izgleda neba – ali nisu mogli protumačiti **znakove vremena**.

Što su bili ti **znakovi**? Prorok koji je najvjestio dolazak Mesije pojavio se u osobi Ivana Krstitelja. Mesijina čudesa koja su proročena – ono što ni jedan drugi čovjek nije nikada učinio – izvedena su u njihovoj nazočnosti. Drugi znak vremena bilo je to što su Židovi očigledno odbacili Mesiju i slanje evanđelja poganima, sve da se ispunni proročanstvo. No i unatoč tom neoborivom dokazu, nisu naslutili da se povijest zbila ili da se proročanstvo ispunilo.

16,4 Tražeći neki znak kad je on bio među njima, farizeji i saduceji su se pokazali opakim, duhovno **preljubničkim naraštajem**. **Nikakav im se znak neće dati osim znaka Jone proroka**. Kao što je objašnjeno u napomenama o 12,39, to će biti Kristovo uskrsnuće trećega dana. **Opak i preljubnički naraštaj** će razapeti svojega Mesiju, ali Bog će ga podići iz mrtvih. Bit će to znak propasti svih koji mu se odbijaju pokloniti kao pravednom Vladaru.

Ulomak završava zloslutnim riječima: »**I ostavi ih i ode.**« Duhovne implikacije tih riječi trebale bi biti svima jasne.

16,5-6 Kad su se **njegovi učenici** opet pridružili Gospodinu **prijeko** na istočnoj strani Galilejskoga jezera, zaboraviše ponijeti kruha sa sobom. Stoga su, kad ih je Isus pozdravio upozoravajući ih da se **čuvaju kvasca farizejskog i saducejskog**, pomislili da kaže: »Ne idite onim židovskim prvacima po hranu!« Zbog obuzetosti hranom išli su za doslovnim, naravnim objašnjenjem onoga što ih je trebalo duhovno poučiti.

16,7-10 I dalje su brinuli zbog nedostatka hrane unatoč činjenici da je s njima bio Onaj koji je nahranio pet i četiri tisuće ljudi. Stoga je on ponovno razmotrio s njima ta dva čudesna hranjenja.

Pouka do koje se došlo odnosila se na božansku aritmetiku i božansku izobilnost, jer *što se Isus manje morao truditi to je više nahranio i više je hrane preostalo*. Kad je bilo samo pet kruhova i dvije ribe, nahranio je više od pet tisuća ljudi i ostalo mu je dvanaest košara hrane. S više kruhova i ribe nahranio je više od četiri tisuće ljudi i ostalo mu je samo sedam punih košara. Ako svoja ograničena sredstva stavimo njemu na raspolaganje, on ih može umnožiti u obrnutom razmjeru s njihovom količinom. »Malo je mnogo ako je Bog u tome.«

U ovoj se pripovijesti za riječ *košare*³³ rabi drukčija riječ nego u hranjenju onih pet tisuća ljudi. Sedam košara u ovome događaju veće su negoli dvanaest košara u prijašnjoj prigodi. Ali osnovna pouka ostaje: čemu briga zbog gladi i nestašice kada smo povezani s Onime koji ima beskraju moć i izobilje?

16,11-12 Govoreći o kvascu farizejskom i saducejskom, Gospodin nije mislio na kruh nego na opako naučavanje i ponašanje. U Luki 12,1 kvasac farizejski se određuje kao licemjerje. Tvrđili su da se Božje riječi drže do u potankosti, a ipak je njihova poslušnost bila izvanjska i površna. U svojoj su nutрини bili opaki i pokvareni.

Kvasac *saduceja* bio je racionalizam. Slobodni su mislioci njihova doba, poput današnjih liberala, izgradili sustav sumnji i poricanja. Poricali su postojanje anđela i duhova, uskrснуće tijela, besmrtnost duše i vječnu kaznu. Ako se dopusti, taj će kvasac skepticizma narasti i prožeti kao što kvasac prožima jelo.

X. KRALJ PRIPRAVLJA SVOJE UČENIKE (16,13-17,27)

A. Velika Petrova ispovijest vjere (16,13-20)

16,13-14 Cezareja Filipova je bila oko četrdeset kilometara sjeverno od Galilejskoga mora i osam kilometara istočno od Jordana. Kad je Isus došao u okolna sela (Mk 8,27), zbilo se događaj koji se općenito smatra vrhuncem njegova naučavanja. Dosada je svoje učenike vodio k istinskom razumijevanju svoje osobe. Uspevši u tome, sada se odlučno okreće da bi pošao na križ.

Počeo je ispitujući *svoje učenike* što ljudi govore o tome tko je on. Odgovori su se kretali od *Ivana Krstitelja*, do *Ilije* i do *Jeremije*, ili kojeg od prorokâ. Za prosječna je čovjeka on bio jedan među mnogima. Dobar, ali ne i Najbolji. Velik, ali ne i Najveći. Prorok, ali ne *onaj* Prorok. To mišljenje nikada neće biti dostatno. Ono ga je osudilo na malodušnu hvalu. Da je on samo jedan od ljudi, bio bi varalica jer je tvrdio da je jednak s Bogom Ocem.

16,15-16 Zato je upitao učenike što oni misle *tko je on*. To je dovelo do povijesne ispovijesti *Šimuna Petra*: »Ti si Krist, Sin Boga živoga.« Drugim riječima, bio je Mesija Izraela i Bog Sin.

16,17-18 Naš je Gospodin blagoslovio *Šimuna*, sina *Jonina*. Do te spoznaje o Gospodinu Isusu nije ribar došao inteligencijom ili urođenom mudrošću; nju mu je nadnaravno otkrio Bog Otac. Ali i Sin ima nešto važno reći Petru. Zato je Isus dodao: »A ja tebi kažem: **Ti si Petar, a na toj ću Stijeni sagraditi Crkvu svoju i vrata pakla neće je nadvladati.**«

Svi znamo da se oko ovoga stiha podiglo više protuslovlja negoli bilo kojega drugog stiha u evanđelju. Pitanje je: »Tko ili što je *stijena*?« Dio problema nastaje iz činjenice da su grčke riječi Petar i stijena

slične, ali su im značenja različita. Prva, *petros*, znači kamen ili nepričvršćenu stijenu; druga, *petrá*, znači stijenu kao stjenovit greben. Tako je Isus zapravo rekao »...**ti si Petar (kamen), a na toj ću stijeni sagraditi Crkvu svoju.**« Nije kazao da će svoju Crkvu sagraditi na kamenu nego na stijeni.

Ako Petar nije stijena, što je onda? Držimo li se konteksta, očigledan je odgovor da je stijena Petrova ispovijest da je Krist Sin živoga Boga, što je istina na kojoj je utemeljena Crkva. Efežanima 2,20 uči da je Crkva sagrađena na Isusu Kristu, zaglavnome kamenu. Njegova se tvrdnja da smo nazidani na temelju apostola i proroka ne odnosi na njih, nego na temelj postavljen u njihovim učenjima o Gospodinu Isusu Kristu.

O Kristu se govori kao o Stijeni u 1. Korinćanima 10,4. S tim u svezi, Morgan iznosi jedno korisno podsjećanje: »Prisjetimo se, obraćao se Židovima. Ako pratimo slikovitu uporabu riječi stijena u židovskom Pismu, vidimo da se nikada ne rabi kao simbol čovjeka nego uvijek Boga. Tako se ovdje u Cezareji Filipovoj Crkva ne gradi na Petru. Isus se nije igrao jezičnim oblicima. Preuzeo je njihovu staru hebrejsku sliku – 'stijenu', uvijek sliku Božanstva – i rekao: 'Na samome Bogu – Kristu, Sinu živoga Boga – sagradit ću svoju Crkvu'.«³⁴

Petar za sebe nije nikada govorio kao o temelju Crkve. Dvaput je o Kristu rekao da je Kamen (Dj 4,11-12; 1 Pet 2,4-8), ali je slika tada drukčija; kamen je zaglavni kamen, ne temelj.

»**Sagradit ću Crkvu svoju.**« Ovo je prvo spominjanje Crkve u Bibliji. U Starom je zavjetu nema. Crkva, koja je još uvijek budućnost kad Isus to govori, osnovana je na Pedesetnici i sastoji se od svih koji istinski vjeruju u Krista, i Židova i pogana. Kao osobito društvo, poznato kao Kristovo Tijelo i Zaručnica, ona ima jedinstven nebeski poziv i sudbinu.

Teško bi bilo očekivati da se Crkva uvodi u Matejevu evanđelju gdje su glavne teme Izrael i Kraljevstvo. Međutim, u skladu s Izraelovim odbacivanjem Krista, slijedi prijelazno razdoblje – doba Crkve – koje će se nastaviti do njezina Uznesenja. Tada će Bog svesti račune sa svojim narodom Izraelom. Zato je prikladno da Bog ovdje uvodi Crkvu kao sljedeći korak u svojem dispencacijskom planu nakon Izraelova odbijanja.

»**Vrata pakla neće je nadvladati**« može se razumjeti na dva načina. Prvo, **vrata pakla** su prikazana u neuspjelu napadaju na Crkvu – Crkva će preživjeti sve napadaje na sebe. Ili se sama Crkva može predložiti kako napada i izlazi kao pobjednik. U oba će slučaja sile smrti biti poražene prenošenjem živih vjernika u Nebo i uskrsnućem mrtvih u Kristu.

16,19 »I dat ću ti ključeve kraljevstva nebeskoga« ne znači da je Petru dana vlast puštati ljude u Nebo. Ovdje se radi o **kraljevstvu nebeskom na Zemlji** – sferi u kojoj su svi koji ispovijedaju odanost Kralju, svi koji kažu da su kršćani.

Ključevi govore o pristupu ili ulazu. Na ključeve koji otvaraju vrata u sferu ispovijedanja vjere ukazuje se u Velikom poslanju (Mt 28,19) – činiti učenicima, krstiti i naučavati ljude. (Krštenje nije nužno za spasenje već je početni obred kojim ljudi javno ispovijedaju odanost Kralju.) Petar je prvi uporabio te ključeve na Pedesetnici i nisu dani isključivo njemu kao osobi nego kao predstavniku svih učenika. (Vidi Mt 18,18 gdje je svima njima dano to isto obećanje.)

»**Što god svežeš na zemlji, bit će svezano na nebesima; i što god odriješiš na zemlji, bit će odriješeno na nebesima.**« Ovaj i srodan ulomak u Ivanu 20,23 ponekad se uzimaju da bi se naučavalo kako je apostolu Petru i njegovim pretpostavljenim nasljednicima dana vlast opraštati grijehe. Znamo da ne može biti tako; jedino Bog može opraštati grijehe.

Ovaj se stih može razumjeti na dva načina. Prvo: on može značiti da su apostoli imali moć vezivanja i otpuštanja koju danas nemamo. Primjerice, Petar je za Ananiju i Safiru vezao njihove grijehе tako da su kažnjeni trenutnom smrću (Dj 5,1-10), dok je Pavao odriješio kaŕnjenog čovjeka u Korintu od posljedica njegova grijehа zato što se taj pokajao (2 Kor 2,10).

Ili, taj stih može značiti da sve što apostoli vežu ili otpuste na Zemlji već mora biti vezano ili otpušteno na Nebu (vidi NKJV bilješku na margini). Tako Rylie kaže: »Nebo, a ne apostoli, počinje svako vezivanje i otpuštanje, dok apostoli to samo objavljuju.«³⁵

Danas je taj stih istinit samo u *izjavnom* smislu. Kad se grešnik uistinu pokaje za svoje grijehе i primi Isusa Krista kao Gospodina i Spasitelja, kršćanin može *izjaviti* da su grijesi te osobe oprošteni. Kad grešnik odbije Spasitelja, kršćanin može *izjaviti* da su mu grijesi zadržani. William Kelly piše: »Kad god crkva djeluje u Gospodinovo ime i doista vrši njegovu volju, na njihovim je djelima Boŕji pečat.«

16,20 Vidimo da je Isus ponovno zapovjedio svojim učenicima neka nikome ne **kazuju** da je on Mesija. Zbog Izraelove nevjere, takvo otkrivanje ne bi donijelo nikakva dobra. A pučki bi pokret da ga se okruni kraljem mogao donijeti štetu; takav potez učinjen u pogrešno vrijeme Rimljani bi okrutno satrli.

Stewart, koji ovaj dio naziva prekretnicom Isusove službe, piše: »Taj dan u Cezareji Filipovoj označava razvođevanje evanđelja. Od te se točke struje počinju kretati u drugom smjeru. Struja popularnosti, za koju se u ranijim danima Isusove službe činilo da će ga odvesti na prijestolje, sada je ostala za njim. Struja je vodila prema križu... U Cezareji, Isus je stajao na razvođnici. Bila je poput vrha brijega s kojeg je mogao vidjeti iza sebe sav put koji je prošao, a ispred sebe mračan, opasan put koji ga čeka. Pogledao je unatrag na rumeni za-

lazak sretnih dana koji se još vidio, a potom se okrenuo i pošao naprijed prema sjemenama. Njegov je put sada vodio prema Golgoti.«³⁶

B. Priprava učenika za njegovu smrt i uskrsnuće (16, 21-23)

16,21 Sada kad su učenici shvatili da je Isus Mesija, Sin živoga Boga, bili su spremni čuti njegovo prvo izravno predskazanje vlastite smrti i uskrsnuća. Sada su znali da njegova strana nikada ne može izgubiti; da su na pobjedničkoj strani; da je, ma što se dogodilo, pobjeda sigurna.

Tako je Isus priopćio novost pripravnim srcima. **Mora poći u Jeruzalem**, mora mnogo **pretrpjeti** od vjerskih vođa, mora biti **ubijen i treći dan uskrsnuti**. Te su novosti bile dovoljne da donesu propast svakom pokretu – sve osim posljednjega imperativa – **mora ... treći dan uskrsnuti**. To mijenja čitavu stvar!

¹ **16,22** Petra je ljutila pomisao na to da će njegov Učitelj morati pretrpjeti takve postupke. Zgrabivši ga kao da će mu prepriječiti put, prosvjedovao je: »**Smilovao ti se Bog, Gospodine! To se tebi nipošto ne smije dogoditi!**«

16,23 To je izazvalo ukor Gospodina Isusa. Došao je na svijet umrijeti za grešnike. Tko god ili što god ga ometa u tom naumu nije u skladu s Boŕžjom voljom. Zato je Petru rekao: »**Idi od mene, Sotono! Sablazan si mi jer tvoje misli nisu Boŕŕje, nego ljudske!**« Nazivljući Petra **Sotonom** Isus nije mislio da je apostol opsjednut zloduhom ili u vlasti Sotone. Mislio je jednostavno to da su Petrova djela i riječi ono što bi se moglo očekivati od Sotone (čije ime znači *protivnik*). Buneći se protiv Golgote, Petar je Spasitelju postao smetnja.

Svaki je kršćanin pozvan uzeti svoj kriŕ i slijediti Gospodina Isusa, ali kad se na putu pred njim pomoli kriŕ, jedan unutar-nji glas kaže: »Nedaj Boŕe! Spasi se« Ili nas možda glasovi naših bliŕnjih pokušavaju skrenuti s puta poslušnosti. U tim

trenucima i mi moramo reći: »Idi od mene, Sotono! Smetaš mi.«

C. Priprema za pravo nasljedovanje (16,24-28)

16,24 Gospodin Isus sada jasno izlaže što znači biti njegov učenik: odreći se sebe, nositi križ i ići za njim. **Odreći** se sebe nije isto što i samozatajnost; to znači tako se potpuno predati njegovoj vlasti da naše »ja« nema uopće nikakva prava. **Uzeti križ** znači spremnost da se se zbog Njega pretrpe sramota, patnje i možda mučeništvo. **Ići** za Njim znači živjeti kao što je on živio – sa svime što to uključuje – poniženje, bijedu, sućut, ljubav, milost i svaku drugu božansku vrlinu.

16,25 Gospodin predviđa dvije zapreke nasljedovanju. Prva je prirodno iskušenje da se čovjek spasi od neugode, boli, usamljenosti ili gubitka. Druga je da se obogati. Što se prve tiče, Isus je upozorio da oni koji žive za sebične svrhe nikada neće naći ispunjenje; oni koji ne razmišljajući predaju svoj život njemu, ne gledajući na cijenu, naći će razlog svojeg postojanja.

16,26 Drugo iskušenje – da se stekne bogatstvo – jest iracionalno. »Pretpostavimo«, rekao je Isus, »da čovjek postane tako uspješan u poslu da stekne čitav svijet. Ta će suluda potraga potrošiti toliko njegova vremena i snage da će izgubiti središnju svrhu svoga života. Kakva bi bila korist od toga da se stekne sav taj novac, zatim umre, sve ostavi i vječnost provede praznih ruku?« Čovjek je ovdje zbog većeg posla no što je stjecanje novca. Pozvan je da zastupa interese Kralja. Ako propusti to, propustio je sve.

U stihu 24, Isus im je rekao ono najgore. To je karakteristično za kršćanstvo: najgore saznate na svršetku. Ali nikada ne prestajete otkrivati blaga i blagoslove. Barnhouse je to dobro rekao: »Kad čovjek vidi sve ono što se u Pismu zabranjuje, ne ostaje ništa skriveno što bi nas moglo iznenaditi. Sve novo što ćemo ikada naučiti u

ovome životu ili sljedećem, doći će kao milina.«³⁷

16,27 Sada Gospodin samoga sebe podsjeća na slavu koja slijedi nakon muka. Unaprijed ukazuje na svoj Drugi dolazak kada će se vratiti na Zemlju s anđelima svojim u onostranoj slavi Oca svoga. **Tada će naplatiti** onima koji žive za njega. Jedini način da se vodi uspješan život jest prenijeti se u to slavno doba, odlučiti što će tada biti doista važno i zatim to svim svojim snagama provoditi.

16,28 Zatim je iznio zapanjujuću tvrdnju da neki, **ondje** s njim nazočni, **neće okusiti smrti** dok ga ne vide gdje dolazi u **svom kraljevstvu**. Problem je, naravno, u tome što su svi oni učenici umrli, a Krist ipak nije došao u moći i slavi da uspostavi svoje kraljevstvo. Problem je riješen ako zanemarimo taj prekid u poglavlju i razmotrimo prvih osam stihova sljedećega poglavlja kao objašnjenje njegove zagonetne izjave. Ti stihovi objašnjavaju događaj na Gori preobraženja. Ondje su Petar, Jakov i Ivan vidjeli Isusa preobražena. Zapravo su imali povlasticu unaprijed vidjeti Krista u slavi njegova kraljevstva.

Potvrđuje se naše mišljenje da je Kristovo preobraženje predlika njegova dolazećeg kraljevstva. Petar taj događaj opisuje kao »snagu i Dolazak Gospodina našega Isusa Krista« (2 Pet 1,16). Snaga i dolazak Gospodina Isusa odnosi se na njegov Drugi dolazak. A Ivan o iskustvu na Gori govori kao o vremenu kad »... promatrasmo slavu njegovu, slavu kao u jedinorođenog od Oca« (Iv 1,14). Kristov je Prvi dolazak bio u poniženju; Drugi njegov dolazak biti će u slavi. Tako se predviđanje stiha 28 ispunilo na Gori; Petar, Jakov i Ivan vidjeli su Sina čovječjega – ne više kao poniznoga Nazarećanina nego kao proslavljenog Kralja.

D. Pripremanje učenika za slavu: Preobraženje (17,1-8)

17,1-2 Šest dana nakon događaja u Ce-

zareji Filipovoj, **uze Isus sa sobom Petra, Jakova i Ivana** na goru visoku, negdje u Galileji. Mnogi tumači pridaju osobito značenje tom razdoblju od šest dana. Gaebelein, primjerice, kaže: »Šest je čovjekov broj, broj koji označuje dane rada. Nakon šest dana, nakon isteka rada i čovjekova dana, dolazi Dan Gospodinov – Kraljevstvo.«

Kad Luka kaže da se preobraženje zbilo »osam dana« kasnije (9,28), on očigledno uključuje prvi i posljedni dan kao i one između. Kako je osam broj uskrsnuća i novoga početka, odgovara da Luka Kraljevstvo određuje kao novi početak.

Petar, Jakov i Ivan, koji su izgleda bili osobito bliski Spasitelju, bili su povlašteni vidjeti ga preobražena. Dosad je njegova slava bila skrivena u tijelu od mesa i kostiju. Ali sada, **lice i halje mu zasjaše kao sunce** i postadoše bijele kao svjetlost, što je vidljivo očitovanje njegova božanstva, baš kao što je oblak slave ili *Shekina* u Starome zavjetu simbolizirao Božju prisutnost. Taj je prizor bio predlika izgleda Gospodina Isusa kad se vrati uspostaviti svoje kraljevstvo. Neće više izgledati kao žrtveno Janje, nego kao Lav plemena Judina. Svi koji ga budu vidjeli odmah će ga prepoznati kao Sina Božjega, Kralja kraljevā i Gospodara gospodara.

17,3 Mojsije i Ilija su se pojavili na Gori i razgovarali o njegovoj skoroj smrti u Jeruzalemu (Lk 9,30.31). Mojsije i Ilija bi mogli predstavljati starozavjetne svete. Ili, uzmemo li da Mojsije prestavlja Zakon a Ilija Proroke, tada imamo oba dijela Staroga zavjeta koji ukazuju na Kristove muke i slave koje će uslijediti. Treća je mogućnost da Mojsije, koji je umrijevši otišao u Nebo, prikazuje sve koji će biti podignuti iz mrtvih da bi ušli u Tisućgodišnje kraljevstvo, dok Ilija, koji je prenijet u Nebo, prikazuje one koji će Kraljevstvo doseći tako da budu preneseni.

Učenici: Petar, Jakov i Ivan mogli bi predstavljati novozavjetne svete općenito.

Također bi mogli nagovještavati preostale vjerujuće Židove koji će biti živi za Druh dolaska i s Kristom ući u Kraljevstvo.

Mnoštvo u podnožju Gore (st. 14, usporedi s Lukom 9,37) uspoređuje se s poganskim narodima koji će također imati udjela u blagoslovima Kristove tisućgodišnje vladavine.

17,4-5 Petar je bio duboko dirnut dogadajem; on je imao pravi osjećaj za povijest. U želji da zadrži taj sjaj, prenapregnuto je predložio da se u spomen podignu **tri sjenice** ili **daščare – jednu Isusu, jednu Mojsiju i jednu Iliju**. Bio je u pravu kad je Isusa naveo prvoga, ali je pogriješio ne dajući mu istaknuto mjesto. Isus nije jedan među jednakima, nego Gospodar nad svima. Da bi ga tome poučio, Bog Otac ih je sve prekrrio blještavosvijetlećim oblakom, a potom objavio: »**Ovo je Sin moj, Ljubljeni! U njemu mi zadovoljstvo! Njega slušajte!**« U Kraljevstvu, Krist će biti Neusporedivi, najviši Vladar čija će riječ biti konačna. Tako treba biti u srcima Njegovih sljedbenika u sadašnjem vremenu.

17,6-8 Zapanjeni veličanstvenim oblakom i glasom Božjim, **učenici padoše licem na zemlju**. Ali, Isus im rekne da ustanu i da se **ne boje**. Kad ustadoše, **ne vidješe nikoga doli Isusa samog**. Tako će biti u Kraljevstvu – Gospodin Isus će biti »sva slava u Emanuelovoj zemlji«.

E. O preteči (17,9-13)

17,9 Dok su silazili s gore, **zapovjedi Isus učenicima** da šute o onome što su vidjeli dok ne **uskrsne od mrtvih**. Židovi, koji su previše očekivali bilo koga tko bi ih mogao osloboditi od rimskoga jarma, srdačno bi ga dočekali da ih spasi od *Rima*, ali ga nisu željeli kao Spasitelja od *grijeha*. Iz tih je praktičnih razloga Izrael odbacio Mesiju, i bilo je beskorisno Židovima govoriti o tom prikazanju Mesijine slave. Nakon uskrsnuća, ta će se poruka objaviti diljem svijeta.

17,10-13 To što su učenici upravo vidjeli jest predlika Kristova dolaska u moći i slavi. Ali njegov se preteča nije pojavio. Malahija je preorekao da **Ilija mora doći** prije Mesijina dolaska (Mal 4,5-6), pa ga **njegovi učenici upitaše** o tome. Gospodin se složio da **Ilija doista** treba doći najprije kao obnovitelj, ali je objasnio da je **Ilija već došao**. Očigledno je mislio na **Ivana Krstitelja** (vidi st. 13). Ivan nije bio Ilija (Iv 1,21), već je došao »u duhu i sili Ilijinoj« (Lk 1,17). Da je Izrael prihvatio Ivana i njegovu poruku, ispunio bi ulogu prorokovanu za Iliju (Mt 11,14). Ali narod nije shvatio značenje Ivanovog poslanja i prema njemu se ponašao kako mu se sviđelo. Ivanova smrt je bila predznak onoga što će učiniti Sinu čovječjemu. Odbacili su glasnika, odbacit će i Kralja. Kad je Isus to pojasnio, učenici su shvatili da misli na **Ivana Krstitelja**.

Sve govori da će se prije Drugog Kristovog dolaska pojaviti prorok da pripremi Izrael za dolazećeg Kralja. Gotovo je nemoguće reći hoće li to biti osobno Ilija ili tko s istom službom.

F. Priprema za službu kroz molitvu i post (17,14-21)

U životu se ne događa uvijek ono najbolje. Nakon trenutaka duhovne radosti, dolaze sati i dani muke i iscrpljivanja. Dolazi vrijeme kad moramo napustiti goru da bismo služili u dolini ljudskih potreba.

17,14-15 U podnožju gore, jedan je iz bezumljeni otac čekao Spasitelja. **Padne pred njim** na koljena i istrese pred Njega svoju nestrpljivu molbu da se izliječi njegov opsjednuti sin. Sin je imao jake epileptičke napadaje (bio je mjesecar – op. prev.) zbog kojih je često padao u **vatru i često u vodu**, tako da su njegova nevolja bile opekline i umalo utapanja. Bio je klasičan primjer patnji koje je izazivao Sotona, najokrutniji od svih poslodavaca.

17,16 Otac je došao k **učenicima** po pomoć, ali je uvidio da je »uzaludna pomoć

čovjekova« – oni nisu imali moć ozdravljanja.

17,17 »O naraštaju nevjerni i pokvareni, dokle mi je biti s vama! Dokle li vas podnositi!« upućeno je učenicima. Nisu imali vjere da izliječe epileptičara, ali u tom su pogledu bili presjek židovskoga naroda toga doba – nevjerni i izopačeni.

17,18 Čim su mu priveli epileptičara, **Isus zaprijeti zloduhu** i patnik **ozdravi** istog trenutka.

17,19-20 Zbunjeni svojom nemoći, **učenici** su nasamo zatražili od Isusa objašnjenje. Njegov je odgovor bio otvoren: **nevjernost**. Da su imali **vjeru** koliko je **zrno gorušice** (najmanje od svih zrna), mogli su reći **gori** da se baci u more i to bi se zbililo. Naravno, mora se shvatiti da se prava vjera mora temeljiti na nekoj Božjoj zapovijedi ili obećanju. Očekivanje da se izvede neka spektakularna majstorija kako bi se zadovoljio osobni hir nije vjera nego drskost. Ali ako Bog vodi vjernika u izvjesnome smjeru ili izda zapovijed, kršćanin može imati najveće povjerenje da će goleme teškoće biti čudesno uklonjene. Ništa nije nemoguće onima koji vjeruju.

17,21 »No ovaj se rod izgoni samo molitvom i postom« izostavljeno je u *Revised Standard Version* i većini suvremenih Biblija zato što toga nema u mnogim ranim rukopisima. Međutim, nalazi se u većini rukopisa i uklapa se u kontekst jednog osobito teškog problema.

G. Pripremanje učenika za Isusovu izdaju (17,22-23)

I opet, bez drame ili fanfara, Gospodin je Isus unaprijed upozorio svoje učenike da će biti ubijen. No opet je tu ona riječ opravdanosti i pobjede – **treći će dan uskrsnuti**. Da im nije unaprijed rekao o svojoj smrti, nesumnjivo bi se bili potpuno razočarali kad se to dogodilo. Sramna i mučna smrt nije se uklapala u ono što su očekivali od Mesije.

Kako god bilo, silno su se ražalostili zbog toga što će ih napustiti i biti pogubljen. Čuli su predviđanje njegove muke, ali, čini se, ne i obećanje njegova uskrsnuća.

H. Petar i njegov Učitelj plaćaju svoj porez (17,24-27)

17,24-25 U Kapernaumu oni što ubiru dvodrahme upitaše Petra plaća li njegov Učitelj pola šekela za skupo održavanje hramske službe. Petar je odgovorio: »Plaća.« Možda je zavedeni učenik želio spasiti Krista od neprilike.

U onome što je uslijedilo vidi se Gospodinovo sveznanje. Kad je Petar došao kući, Isus mu se prvi obratio – prije no što je Petar imao prigodu reći što se dogodilo: »Što ti misliš, Šimune? Od koga kraljevi zemaljski ubiru carinu ili porez? Od svojih sinova ili od tuđih?« To se pitanje mora razumjeti u svjetlu onoga doba. Vladao je uzimao porez od svojih podanika za održavanje svojega kraljevstva i svoje obitelji, ali od vlastite ga obitelji nije tražio. U našem obliku vladavine svi podliježu porezu, uključujući vladara i njegovo kućanstvo.

17,26 Petar je točno odgovorio da su vladari prikupljali danak od tuđih. Isus je zatim istaknuo da su sinovi oslobođeni plaćanja. Za Isusa, Sina Božjega, plaćanje poreza za taj hram bilo bi jednako plaćanju poreza samome sebi.

17,27 Međutim, da ne bi prouzročio nepotrebnu sablazan, Isus se složio da plati porez. No kako će doći do novca? Nigdje ne stoji da je Isus osobno nosio novac. Poslao je Petra k Galilejskome moru i kazao mu da donese prvu ribu koju ulovi. U ustima te ribe bio je novčić ili stater, koji je Petar uzeo kako bi platio namet – polovicu za Gospodina Isusa i polovicu za sebe.

Ovo zapanjujuće čudo, ispriopovijedano krajnje suzdržano, jasno pokazuje Kristovo sveznanje. On je znao koja od svih riba

u Galilejskome moru u ustima ima stater. Znao je gdje se ta riba nalazi. I znao je da će to biti prva riba koju će Petar uhvatiti.

Da je u to bilo upleteno bilo koje božansko načelo, Isus ne bi bio platio. Za njega je to bila stvar moralne ravnodušnosti, i bilo mu je milije platiti nego sablazniti Židove. Kao vjernici, mi smo oslobođeni zakona. Ipak, u stvarima koje se ne tiču morala trebamo poštovati savjest drugih i ne činiti ništa što bi prouzročilo sablazan.

XI. KRALJ UPUĆUJE SVOJE UČENIKE (Pogl. 18-20)

A. O poniznosti (18,1-6)

Poglavlje 18 je nazvano besjedom o veličini i praštanju. U njemu se izlažu načela ponašanja primjerena onima koji tvrde da su podanici Krista Kralja.

18,1 Učenici su o kraljevstvu nebeskom uvijek mislili kao o zlatnome dobu mira i napretka. Sada su počeli priželjkivati bolja mjesta u njemu. Njihov se sebični duh izrazio u pitanju: »Tko je najveći u kraljevstvu nebeskom?«

18,2-3 Isus je odgovorio na primjeru jednoga živoga bića. Postavljajući posred njih dijete, rekao je da se ljudi moraju obratiti i postati kao mala djeca da bi ušli u kraljevstvo nebesko. Govorio je o kraljevstvu u njegovoj unutarnjoj zbiljnosti; da bi bio pravi vjernik, čovjek mora odbaciti misli o osobnoj veličini i postaviti se ponizno kao malo dijete. To počinje kada prizna svoju grešnost i nedostojnost i primi Isusa Krista kao svoju jedinu nadu. Tako bi se trebao nastaviti vladati u čitavom svom kršćanskom životu. Isus time nije želio reći da njegovi učenici nisu spašeni. Svi osim Jude imali su istinsku vjeru u njega i stoga su bili opravdani. Ali još nisu primili u sebe Svetoga Duha kao Osobu, te stoga nisu imali snage za istinsku poniznost koju imamo mi danas (ali je ne koristimo kako bismo trebali). Također su se

morali obratiti u tom smislu da sva svoja kriva mišljenja promijene kako bi se prilagodili Kraljevstvu.

18,4 Najveći u kraljevstvu nebeskome jest **onaj koji se ponizi kao dijete**. Očigledno, mjerila i vrijednosti u Kraljevstvu upravo su oprečni onima u svijetu. Naš se ukupan način razmišljanja mora obrnuti – moramo imati Kristove misli (Fil 2,5-8).

18,5 Ovdje Isus gotovo nezamjetno prelazi s teme prirodnoga djeteta na duhovno **dijete**. Tko god primi jednog od njegovih poniznih učenika u njegovo ime, bit će nagrađen kao da je primio samog Gospodina. Što je učinjeno za učenika, računa se kao da je učinjeno za Učitelja.

18,6 S druge strane, svatko tko zavede vjernika u grijeh navlači na sebe silnu osudu; »**bilo bi bolje da mu se o vrat objesi veliki mlinski kamen pa da potone u dubinu morskou**«. (Da bi se veliki mlinski kamen na koji se ovdje misli okretao bila je potrebna životinja; tek manji bi se mogao okretati rukom.)

Loše je već i griješiti protiv samoga sebe, ali prouzročiti da vjernik griješi znači uništiti njegovu nedužnost, iskvartiti njegov um i ukaljati njegov ugled. Bolje je umrijeti nasilnom smrću nego se poigravati s tuđom čistoćom!

B. O sablazni (18,7-14)

18,7 Isus je nastavio kako bi objasnio da će **sablazni** neizbježno dolaziti. Svijet, tijelo i đavao su se združili da zavedu i izopače. Ali ako tko postane promicatelj silâ zla, njegova će krivnja biti velika. Zato je Spasitelj upozorio ljude da poduzmu drastične korake u samodiscipliniranju umjesto da iskušavaju Božje dijete.

18,8-9 Bilo da je grešni ud **ruka ili noga** ili **oko**, bolje ju je žrtvovati kirurškome nožu nego dopustiti da uništi Božje djelo u životu drugog čovjeka. **Bolje je ući u život bez udova ili bez vida nego biti bačen u pakao sa svim neoštećenim udovima.**

Naš Gospodin ne želi reći da će u nebu nekim tijelima nedostajati udova, nego samo opisuje tjelesno stanje u trenutku kad vjernik napušta ovaj život radi sljedećeg. Nema nikakve dvojbe da će uskrslo tijelo biti cjelovito i savršeno.

18,10 Sin Božji nadalje upozorava na preziranje **jednoga** od njegovih **najmanjih**, djece ili ma koga drugog tko pripada Kraljevstvu. Da bi istaknuo njihovu važnost, dodao je da su **anđeli njihovi** uvijek uz Boga i gledaju njegovo lice.

Anđeli ovdje vjerojatno znače anđele čuvare (vidi i Heb 1,14).

18,11 Ispušten u RSV i većini ostalih suvremenih Biblija, ovaj stih o poslanju našeg Spasitelja prikladan je vrhunac ovoga odjeljka i može se naći u brojnim rukopisima.³⁸

18,12-13 Ti su maleni također predmet Pastirove brižne službe. Čak i ako jedna od **sto ovaca** zaluta, on ostavlja onih **devedeset i devet** i traži izgubljenju dok je ne nađe. Pastirova radost zbog njezina nalaženja trebala bi nas naučiti da cijenimo i poštujemo njegove malene.

18,14 Oni su važni ne samo anđelima i Pastiru, nego također i Bogu **Ocu**. **Njegova volja nije da propadne ijedan** od njih. Ako su toliko važni da se njima bave anđeli, Gospodin Isus i Bog **Otac**, tada je jasno da ih nikada ne smijemo prezirati ma koliko nam neprivlačni i jadni izgledali.

C. O discipliniranju prekršitelja (18,15-20)

Ostatak poglavlja razmatra izgladivanje različitosti među članovima crkve i potrebu za bezgraničnim opraštanjem.

18,15 Daju se jasne upute u pogledu odgovornosti kršćanina kada mu naudi drugi vjernik. Prvo: stvar se treba odvijati nasamo između dviju strana. Ako onaj koji je pogriješio prizna svoju krivicu, pomirenje je postignuto. Nezgodna je u tome što tako ne činimo. Svima pričamo o tome. Zatim

se to širi poput bijesna ognja i svađa se umnožava. Prisjetimo se da je korak broj jedan: »**idi i pokaraj ga nasamo**«.

18,16 Ako brat koji je skrivio ne poslušša, tada oštećeni treba sa sobom uzeti još **jednoga ili dvojicu**, s ciljem da ga se pridobije na pokajanje. Time se ističe sve veća ozbiljnost njegove tvrdokornosti. Osim toga, time se dobiva dostatno svjedočanstvo, kao što zahtijeva Pismo: »**neka presuda počiva na iskazu dvojice ili trojice svjedoka**« (Pnz 19,15). Nitko ne može točno procijeniti nevolju koja je pogodila crkvu zato što nije poštovala jednostavno pravilo da se optužba protiv neke osobe mora potkrijepiti svjedočenjem dvije ili tri druge. U tom su pogledu svjetovni sudovi često pravičniji od kršćanskih crkava ili zajednica.

18,17 Ako optuženi i dalje odbija priznati i ispričati se, stvar treba iznijeti pred mjesnu crkvu. Važno je zapaziti da je mjesna zajednica, a ne građanski sud, tijelo nadležno da sasluša slučaj. Kršćaninu je zabranjeno tužiti sudu drugoga vjernika (1 Kor 6,1-8).

Ako li tuženi odbije priznati pogrešku pred crkvom, tada ga treba smatrati **poganimom i carinikom**. Najočiglednije značenje te formulacije jest da na njega treba gledati kao da je izvan sfere crkve. Premda je možda istinski vjernik, ne živi kao takav i stoga se prema njemu tako treba odnositi. Premda je još u općoj Crkvi, treba mu oduzeti povlastice mjesne crkve. Takva kazna je ozbiljan potez; ona vjernika privremeno izručuje moći Sotone »na propast tijela kako bi se duh spasio u Dan Gospodina Isusa« (1 Kor 5,5). Svrha je privesti ga pameti i navesti ga da prizna svoj grijeh. Dok do toga ne dođe, vjernici bi se prema njemu trebali odnositi uljudno, ali bi također svojim ponašanjem trebali pokazati da mu ne opraštaju grijeh i ne mogu imati zajedništvo s njim kao s bratom u vjeri. Čim dokaže da se pobožno pokajao, zajednica ga treba spremno primiti natrag.

18,18 Stih 18 povezan je s onim prethodnim. Kad zajednica, bogougodno i u poslušnosti Riječi, pokrene kazneni postupak protiv neke osobe, taj se postupak priznaje **na nebu**. Kad se disciplinirana osoba pokajala i ispovjedita svoj grijeh, a zajednica je ponovno prima u svoje redove, tada i Bog odobrava to održenje (vidi Iv 20,23).

18,19 Postavlja se pitanje: »Koliko velika mora biti zajednica da bi mogla sveživati i otpuštati, kako je to gore opisano?« Odgovor je da **dvojica** vjernika mogu takvo što iznijeti Bogu u molitvi sa sigurnošću da će ih čuti. I dok se stih 19 može uzeti kao općenito obećanje odgovorâ na molitvu, u *kontekstu* se odnosi na molitvu u vezi s crkvenim discipliniranjem. Kad se uzme u svezi sa skupnom molitvom općenito, mora se shvatiti u svjetlu svih ostalih naučavanja o molitvi. Na primjer, naše molitve moraju biti:

1. u skladu s objavljenom Božjom voljom (1 Iv 5,14-15);
2. u vjeri (Jak 1,6-8);
3. U iskrenosti (Heb 10,22a), itd.

18,20 Stih 20 trebalo bi tumačiti u svjetlu njegova konteksta. On se ne odnosi prvenstveno na sastav novozavjetne crkve u njezinu najjednostavnijem obliku niti na općenit molitveni sastanak, nego na sastanak na kojemu crkva traži izmirenje dvoje kršćana razdvojenih nekim grijehom. Može se legitimno primijeniti na sve sastanke vjernika gdje je Krist Središte, ali ovdje se misli na osobitu vrst sastanka.

Sastati se »u njegovo ime« znači učiniti to s njegovom ovlašću, u priznanju svega što on jest i u poslušnosti njegovoj Riječi. Ni jedna skupina ne može tvrditi da se samo ona sastaje u njegovo ime; kad bi bilo tako, njegova nazočnost bi bila ograničena na mali dio njegova Tijela na Zemlji. Gdje god su **dvoje ili troje okupljeni i prepoznaju ga** kao Gospodina i Spasitelja, tu je i on među njima.

D. O bezgraničnom opraštanju (18,21-35)

18,21-22 Na ovome je mjestu **Petar** postavio pitanje **koliko puta** treba da **oprosti bratu** koji se ogriješio o njega. Vjerojatno je mislio da je neobično milostiv kad je predložio sedam kao krajnju granicu. **Isus** je odgovorio: »Ne ... **sedam puta, nego do sedamdeset puta sedam.**« nije mislio da trebamo shvatiti kako je to doslovce 490 puta; bio je to slikovit način da se kaže »beskonačno«.

Netko bi mogao upitati: »Zašto se zamarat gore izloženim koracima? Zašto ići prekršitelju sâm, onda s dvojicom ili trojicom drugih, a zatim ga odvesti pred crkvu? Zašto jednostavno ne oprostiti i tako sa svim tim svršiti?«

Odgovor je da u redosljedu opraštanja postoje stupnjevi, kako slijedi:

1. Kad mi brat naudi ili se o mene ogriješi, odmah bih mu trebao oprostiti *u svome srcu* (Ef 4,32). To me oslobađa (duha ogorčenja i nepraštanja), a problem se ostavlja na *njegovim* plećima.
2. Iako sam mu u svome srcu oprostio, još mu ne kazujem da mu je oprošteno. Ne bi ni bilo ispravno javno podjeljivati oprostjenje dok se ne pokaje. Stoga sam obavezan poći k njemu i prekoriti ga u ljubavi, u nadi da ću ga navesti na priznanje (Lk 17,3).
3. Čim se ispriča i prizna svoj grijeh, kažem mu da mu je oprošteno (Lk 17,4).

18,23 Isus potom iznosi usporedbu o **kraljevstvu nebeskom** kako bi upozorio na posljedice duha nepraštanja u onih kojima je besplatno oprošteno.

18,24-27 Usporedba govori o **nekom kralju koji odluči** riješiti dugove iz svojih knjiga. Jedan sluga, koji **mu dugovaoše deset tisuća talenata**, nije mogao platiti, pa njegov gospodar odluči da se njega i njegovu obitelj proda u ropstvo kako bi se dug podmirio. Izbezumljeni je sluga molio

da mu se dade vremena, obećavši da će sve isplatiti ako mu se samo pruži prigoda.

Poput mnogih dužnika, i on je bio silno optimističan – što bi sve mogao učiniti samo da ima vremena (st. 26). Ukupan prihod Galileje iznosio je svega 300 talenata – a taj je čovjek dugovao 10.000! Podatak o golemom iznosu nije slučajna. On treba šokirati slušatelje i tako držati njihovu pozornost, te također istaknuti neizmjeran dug prema Bogu. Martin Luther je govorio da smo svi mi pred Bogom prosjaci. Ne možemo se uzdati u to da ćemo platiti (*Daily Notes of the Scripture Union*).

Kad je **gospodar** vidio skrušeno ponašanje **sluge**, oprostio mu je svih 10.000 talenata. Bilo je to epsko iskazivanje milosti, ne pravde.

18,28-30 No, taj je sluga imao prijatelja, također slugu, koji je njemu dugovao **sto denara** (nekoliko stotina dolara). Umjesto da mu oprost, stane **ga daviti** i zatraži da mu sve plati. Bepomoćni ga je dužnik molio za odgodu, ali nije bilo koristi. Bačen je **u tamnicu** dok ne vrati dug – što bi u najmanju ruku bilo teško budući da nije imao prigodu zaraditi novac sve dok je zatočen.

18,31-34 Ostali **sluge**, razbiješteni tim nedosljednim ponašanjem, **dojave to gospodaru**. Ovaj je bio ljut na nezahvalnog zajmodavca. Njemu je bio oprošten golem dug, a on nije htio oprostiti bijednu svotu. Ponovno je predan tamničarima dok ne plati dug.

18,35 Objašnjenje je jasno. Bog je Kralj. Sve su njegove sluge navukli veliki dug grijeha koji nipošto ne mogu platiti. U prekrasnoj milosti i sažaljenju Bog je platio dug i podijelio potpun i besplatan oprost. Pretpostavimo sada da neki kršćanin naudi drugom. Kad mu se prigovori, ispriča se i zatraži oprostjenje. Ali povrijeđeni vjernik odbija. Njemu samome oprosteno su milijuni dolara, ali on ne prašta nekolicu stotina. Hoće li Kralj dopustiti da

takvo ponašanje prođe nekažnjeno? Zasi-gurno ne! Krivac će biti kažnjen u ovom životu i pretrpjeti gubitak pred Kristovim sudištem.

E. O braku, rastavi i celibatu (beženstvu) (19,1-12)

19,1-2 Dopršivši svoju službu u Gali-leji, Gospodin je pošao na jug prema Jeruzalemu. Iako ne znamo točno kuda je putovao, čini se očiglednim da je putovao kroz Pereju, istočnom obalom Jordana.

Matej taj kraj spominje neodređeno kao **judejske krajeve s onu stranu Jordana**. Služba u Pereji razmatra se od 19,1 do 20,16 ili 20,28; ne kaže se točno kada je preko Jordana prešao u Judeju.

19,3 Vjerojatno je mnoštvo koje je išlo za njim zbog iscjeljenja upozoravalo farizeje na Gospodinovo kretanje. Poput čopora bijesnih pasa, počeli su mu se približavati nadajući se da će ga uhvatiti u klopku njegovih vlastitih riječi. Upitali su je li **rastava** dopuštena s kojega god razloga. Ma kako da odgovori, razbjesnio bi neke od Židova. Jedna je škola imala vrlo slobodan stav prema rastavi, druga je bila krajnje stroga.

19,4-5 Naš je Gospodin objasnio da je Bog od početka želio da muškarac ima samo jednu ženu s kojom živi. Bog koji je stvorio **muško i žensko** odredio je da bračni odnos treba istisnuti odnos prema roditeljima. Također je rekao da je brak zajednica osoba. Božji je ideal da Bogom dosuđenu zajednicu ne razvrgne neki ljudski postupak ili zakon.

19,7 Farizeji su mislili da su Gospodina ulovili u očitom kršenju Staroga zavjeta. Nije li **Mojsije** propisao **rastavu**? Muškarac može svojoj ženi jednostavno dati otpusno pismo i potom je potjerati iz kuće (Pnz 24,1-4).

19,8 Isus se složio da je **Mojsije dopustio** rastavu, ne kao ono najbolje što je Bog namijenio ljudima nego zbog Izraelova ot-

padništva: »**Mojsije vam je zbog tvrdoće srca vašega dopustio otpuštati žene, no u početku ne bijaše tako.**« Božji je ideal bio da uopće nema rastave. Ali Bog često podnosi stanja koja nisu njegova određujuća volja.

19,9 Gospodin je zatim s apsolutnom ovlašću izjavio da odsada prestaje prošla popustljivost prema rastavi. Odsada će postojati samo jedan valjani razlog za otpuštanje – bludništvo. Ako se neka osoba rastavi iz bilo kojega drugog razloga i ponovno oženi, kriva je za **preljub**.

Premda se izriekom ne tvrdi, iz riječi našega Gospodina bi slijedilo da se, kad je do rastave došlo zbog preljuba, nedužna strana smije ponovno vjenčati. U suprotnome otpuštanje ne bi imalo nikakve svrhe koja se ne bi mogla postići i pukim odvajanjem.

Spolni nemoral, ili razvrat, općenito se smatra preljubom. Međutim, mnogi vrsni izučavatelji Biblije misle da se to odnosi samo na predbračni nemoral koji se otkriva nakon vjenčanja (vidi Pnz 22,13-21). Drugi drže da se to odnosi samo na židovske običaje u svezi braka i da se »odredba o iznimci« zato nalazi samo ovdje u Mateju, židovskom evanđelju. (Za potpunije razmatranje rastave vidi bilješke o 5,31-32.)

19,10 Kad su **učenici** čuli Gospodinovo naučavanje o rastavi, pokazali su se kao ljudi krajnosti jer su prihvatili apsurdno stajalište da se, ako se rastava može dobiti zbog samo jednog razloga – kako bi se izbjegao grijeh u braku – uopće **nije dobro ženiti**. Ali to ih ne bi spasilo od grijeha izvan braka.

19,11 Zato ih je Spasitelj podsjetio da neženstvo nije kao opće pravilo dano svima; samo oni kojima je dana osobita milost mogu izbjeći brak. Izjava: »**Ne prihvaćaju tu riječ svi, nego oni kojima je dano**« ne znači da ne mogu svi razumjeti to što slijedi nego da ne mogu živjeti uzdržljivim životom ako nisu na to pozvani.

19,12 Gospodin Isus je objasnio da postoje tri vrste **nesposobnih**. Neki su muškarci **nesposobni** jer se **rodiše bez reproduktivne sposobnosti**. Drugi su takvi jer su ih ljudi onesposobili; istočnjački su vladari haremske poslužitelje često podvrgavali kirurškom zahvatu i učinili ih uškopljenicima. Ali Isus je imao na umu osobito one koji **sami sebe onesposobiše radi kraljevstva nebeskog**. Takvi se muškarci mogu ženiti i nemaju nikakva tjelesnog oštećenja. Ipak, u odanosti Kralju i njegovu kraljevstvu oni dobrovoljno izbjegavaju brak kako bi se bez ikakvih smetnji predali za Kristovu stvar. Kao što je Pavao kasnije napisao: »Neoženjeni brine za Gospodinovo, kako da ugodu Gospodinu« (1 Kor 7,32). Njihovo neženstvo nije tjelesno nego je stvar dragovoljnog uzdržavanja.

Ne mogu svi muškarci živjeti takav život; samo oni kojima je dana božanska moć: »Ali svatko ima svoj dar od Boga; jedan ovakav, drugi onakav« (1 Kor 7,7).

F. O djeci (19,13-15)

Zanimljivo je da se djeca uključuju ubrzo nakon pripovijesti o razvodu (vidi i Mk 10,1-16); ona najčešće najviše pate zbog razorene obitelji.

Roditelji su donijeli Isusu svoju dječicu da ih blagoslovi Učitelj-Pastir. Učenici su smatrali da je to smetnja i dodijavanje i branili su roditeljima. Ali Isus se upleo riječima zbog kojih je otada mio djeci svake dobi: »Pustite dječicu i ne priječite im da dođu k meni jer takvih je kraljevstvo nebesko.«

Iz tih riječi proistječe nekoliko važnih pouka. Prvo: slugu Božjega su se trebale dojmiti zbog važnosti dopiranja Riječju Božjom do djece, čiji su umovi najprijemljiviji. Drugo: djecu koja žele ispovijediti svoju vjeru u Gospodina Isusa treba ohrabriti, a ne odvrćati. Nitko ne zna koliko je stara najmlađa osoba u paklu. Ako neko dijete uistinu želi biti spašeno, ne treba mu govoriti da je premlado. Istodobno, djecu

ne treba prisiljavati na lažno ispovijedanje vjere. Osjetljiva na emocionalne poruke, kakva već djeca jesu, treba ih zaštititi od visoko zahtjevnih poruka kakvima obiluju evangelizacije. Djeca ne moraju odrasti da bi bila spašena, nego odrasli moraju postati poput djece (18,3-4; Mk 10,15).

I treće: te riječi našega Gospodina odgovaraju na pitanje: »Što se događa s djecom koja umru prije no što dođu u doba odgovornosti?« Isus je rekao »... **takvih je kraljevstvo nebesko**«, a to bi trebalo biti dostatno jamstvo roditeljima koji su izgubili svoju dječicu.

Ovaj ulomak se ponekad koristi da bi se opravdalo krštenje male djece kako bi postala kršćani i baštinci kraljevstva. Pažljivijim će se čitanjem vidjeti da su roditelji svoju djecu doveli k Isusu, a ne krstionici. Pokazat će se da su djeca već posjedovala kraljevstvo. I pokazat će se da u ovom ulomku nema ni kapi vode.

G. O bogatstvu: Bogati mladić (19,16-26)

19,16 Ovaj je događaj proučavanje suptilnosti. Upravo smo vidjeli da kraljevstvo nebesko pripada malenima, a sada ćemo vidjeti kako je teško odraslima ući u nj.

Jedan je bogataš presreo Gospodina s naizgled iskrenim pitanjem. Obrćajući se Isusu kao »**Dobrom Učitelju**«, upitao ga je što treba činiti da ima život vječni. To je pitanje razotkrilo njegovo nepoznavanje pravog Isusova identiteta i načina spasenja. Nazvao je Isusa »**Učitelju**«, stavljajući ga tako u istu ravan s drugim velikim ljudima. A o zadobivanju vječnog života govorio je kao o dugu a ne daru.

19,17 U ovim ga je dvjema točkama Gospodin iskušao. Pitajući: »**Zašto me nazivlješ dobrim? Nitko nije dobar, samo jedan – Bog!**« Isus nije opovrgavao vlastito božanstvo nego je čovjeku dao mogućnost da kaže: »Zato te i nazivam dobrim – ti si Bog.«

Kako bi ga iskušao u svezi s načinom spasenja, Isus je rekao: »**Ali ako želiš ući u život, čuvaj zapovijedi.**« Spasitelj nije mislio da se čovjek može spasiti čuvanjem zapovijedi. Umjesto toga, koristio je Zakon da bi u čovjekovu srcu izazvao svijest o grijehu. Taj je čovjek još uvijek bio u zabludi da kraljevstvo može baštiniti prema načelu *činjenja*. Pa neka onda poštuje zakon koji mu govore što da *čini*.

19,18-20 Naš je Gospodin naveo pet zapovijedi koje se tiču prvenstveno čovjeka o kojem govorimo i doveo ih do vrhunca govoreći: »**I ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga.**« Slijep glede vlastite sebičnosti, čovjek se hvastao da je oduvijek držao te zapovijedi.

19,21 Naš mu je Gospodin potom pokazao da ljudi ne vole svojeg bližnjeg kao sebe govoreći mu da **proda sve što ima i poda novac siromasima**. Tada može doći Isusu i slijediti ga. Gospodin, dakle, nije mislio da se taj čovjek može spasiti prodajući sve što ima i podajući utržak u dobrotvorne svrhe. Samo je jedan način spasenja – vjera u Gospodina.

Ali da bi bio spašen, čovjek mora priznati da je griješio i da nije udovoljio Božjim svetim zahtjevima. Bogataševa nespremnost da razdijeli sve što ima pokazala je da ne voli svojega bližnjeg kao sebe samoga. Trebao je reći: »Gospodine, ako se to traži, tada sam grešnik. Ne mogu se spasiti vlastitim naporima. Stoga te molim da me ti spasiš svojom milošću.« Da je pristao na Spasiteljev nalog, bio bi mu dan način spasenja.

19,22 Umjesto da to učini, **ode mladić žalostan**.

19,23-24 Bogatašev je odgovor potaknuo Isusa da izjavi kako će **teško bogataš u kraljevstvo nebesko**. Bogatstvo lako postane idolom. Teško ga je imati a da se u nj ne pouzdaje. Naš je Gospodin izjavio: »**Lakše je devu proći kroz ušicu igle nego bogatašu ući u kraljevstvo Božje.**«

Upotrijebio je govornu sliku poznatu kao hiperbola – tvrdnju iznesenu u pojačanom obliku kako bi se postigao živopisan, nezaboravan dojam.

Naravno da je deva nemoguće proći kroz ušicu igle! Često se smatralo da su »Ušica igle« malena vrata na ulazu u grad. Deva bi kroz njih mogla proći kad klekne, ali i tada vrlo teško. Međutim, riječ koja se koristi za »iglu« u odgovarajućem ulomku u Lukinu evanđelju, ista je ona riječ koja je uporabljena za opis igle koju rabe kirurzi. Iz konteksta je jasno da Gospodin nije govorio o teškoći nego o nemogućnosti. – Ljudski gledano, bogataš se jednostavno ne može spasiti.

19,25 Učenici se silno **zapanjiše** ovim primjedbama. Kao Židovi koji su živjeli po Mojsijevu zakonu, kojim je Bog obćao blagostanje onima koji ga slušaju, ispravno su smatrali da je bogatstvo pokazatelj Božjeg blagoslova. Ako se ne mogu spasiti oni koji su tako uživali Božji blagoslov, tko može?

19,26 Gospodin je odgovorio: »**Ljudima je to nemoguće, ali s Bogom je sve moguće.**« Ljudski gledano, svakome je nemoguće biti spašen; samo Bog može spasiti dušu. Ali teže je bogatašu nego siromahu podrediti svoju volju Kristu, što pokazuje činjenica da je malo obraćenih bogataša. Smatraju da je gotovo nemoguće zamijeniti povjerenje u vidljiva sredstva za život vjerom u nekog nevidenog Spasitelja. Samo Bog može izvesti takvu promjenu.

Tumači i propovjednici ovdje stalno umeću da je sasvim u redu da kršćani budu bogati. Neobično je da za opravdanje gomilanja zemaljskih blaga koriste ulomak u kojemu Gospodin osuđuje bogatstvo kao zapreku čovjekovu vječnom blagostanju!

I teško je shvatiti kako se kršćanin može vezati uz bogatstvo s obzirom na strašnu bijedu posvuda, na neposrednost Kristova povratka i Gospodinovu jasnu zabranu go-

milanija blaga na Zemlji. Nagomilano bogatstvo nas optužuje da ne volimo svoje bližnje kao same sebe.

H. O nagradama za požrtvovno življenje (19,27-30)

19,27 Petar je dobro razumio Spasiteljevo naučavanje. Shvaćajući da je Isus govorio: »Ostavite sve i slijedite me«, Petar se naslađivao zato što su on i ostali učenici upravo to i učinili; potom je dodao: »Što ćemo za to imati?« Petrov se sebičan život pomaljao, stara narav se ponovno dokazivala. Pogađao se s Gospodinom.

19,28-29 Isus je uvjerio Petra da će biti velikodušno nagrađeno sve što je učinjeno za Njega. Što se Dvanaestorice osobito tiče, u Tisućgodišnjem će kraljevstvu vladati. **Preporod** se odnosi na Kristovu buduću vladavinu na Zemlji; to se objašnjava izrazom »kad Sin čovječji bude sjedio na prijestolju svoje slave«. Za tu smo fazu Kraljevstva ranije rekli da je to kraljevstvo *očitovanja*. Tada će Dvanaestorica sjediti na dvanaest prijestolja i suditi dvanaest plemena Izraelovih. Nagrade su u Novome zavjetu usko povezane s položajima vlasti u Tisućgodišnjem kraljevstvu (vidi Lk 19,17-19). Oni su *nagrađeni* pred Kristovim sudištem, ali su *očitovani* kada se Gospodin vrativladati na Zemlju.

Što se tiče vjernika općenito, Isus je dodao da svatko tko ostavi kuće, ili braću, ili sestre, ili oca, ili majku, ili ženu, ili djecu, ili polja radi njegova imena, strostruko će primiti i život vječni baštiniti. U ovome životu oni imaju zajedništvo s vjernicima diljem svijeta, što je više nego nadomjestak za prekinute zemaljske veze. Za jednu kuću koju ostave primaju stotinu kršćanskih domova, gdje ih toplo dočekuju. Za zemljišta i druge oblike ostavljenih blaga primaju duhovno bogatstvo koje se ne da proračunati.

Buduća nagrada za sve vjernike jest **vječni život**. To ne znači da vječni život za-

rađujemo ostavljanjem svega i žrtvovanjem. Vječni je život dar i ne može se zaraditi ili zavrijediti. Ovdje se želi reći da su oni koji sve ostave nagrađeni većom sposobnošću uživanja vječnog života u Nebu. Svi će vjernici taj život imati, ali neće ga svi uživati u podjednako mjeri.

19,30 Svoje je napomene Gospodin završio upozorenjem na duh cjenkanja. Naime, Petru je rekao: »Nagrađiti će se sve što učiniš za mene, ali pripazi da te ne vode sebične pobude; jer u tom slučaju mnogi će prvi biti posljednji, a posljednji prvi. To se slikovito prikazuje usporedbom u sljedećem poglavlju. Ta je izjava mogla biti upozorenje da nije dostatno dobro krenuti stazom učenništva. Važno je kako ćemo je završiti.

Prije no što završimo s ovim dijelom, trebali bismo napomenuti kako se izrazi »kraljevstvo nebesko« i »kraljevstvo Božje« rabe za isto u stihovima 23 i 24; stoga su ta dva izraza jednoznačna.

I. O plaćama za rad u vinogradu (20,1-16)

20,1-2 Ova usporedba, nastavak rasprave o nagradama na svršetku poglavlja 19, prikazuje istinu da će, iako će svi učenici biti nagrađeni, redosljed nagrada biti određen duhom u kojemu je učenik služio.

Usporedba nam opisuje **domaćina koji je rano ujutro izišao unajmiti radnike da rade u njegovu vinogradu**. Ti su se ljudi pogodili raditi po **denar na dan**, što je u to doba bila razumna cijena. Uzmimo da su počeli raditi u šest ujutro.

20,3-4 U devet ujutro seljak je na trgu našao još neke besposlene radnike. U ovome slučaju nije bilo sklapanja nikakve pogodbe o plaćanju nadnice s poslodavcem. Pošli su raditi samo na njegovu riječ da će im dati **što bude pravo**.

20,5-7 U podne i u tri poslijepodne seljak je unajmio još ljudi s tim da će ih pravično platiti. U pet poslijepodne našao je

još besposlenih. Nisu oni bili lijeni; htjeli su posao ali ga nisu mogli naći. Tako ih je poslao u **vinograd** bez ikakva razgovora o plaćanju.

Važno je zapaziti da su oni prvi muškarci unajmljeni na temelju pogodbe; svi su ostali pitanje plaćanja ostavili domaćinu.

20,8 Na izmaku dana seljak je naložio svom upravitelju da isplati ljude, **počevši od posljednjih** unajmljenih pa sve do prvih. (Tako su oni prvi unajmljeni vidjeli koliko dobivaju ostali.)

20,9-12 Plaća je bila za sve ista – jedan **denar**. Oni koje je unajmio u šest ujutro mislili su da će dobiti više, ali ne – i oni su dobili jedan **denar**. Bili su jako srditi; naposljetku, radili su dulje i po **žegi dana**.

20,13-14 U seljakovu odgovoru jednome od njih nalazimo trajne pouke iz ove usporedbe. Najprije je rekao: »**Prijatelju, ne činim ti krivo. Nisi li se pogodio sa mnom po denar? Uzmi svoje pa idi; A ja i ovomu posljednjemu hoću dati kao i tebi.**« Prvi su se pogodili za **denar** na dan i dobili su dogovorenu plaću. Ostali su se oslonili na seljakovu milost i dobili milost. Milost je bolja od pravde. Bolje je ostaviti da o našim plaćama odlučuje Gospodin nego da se s njime pogađamo.

20,15 Zatim je seljak rekao: »**Nije li mi slobodno činiti sa svojim što hoću?**« Pouka je, naravno, da je Bog suveren. On može činiti što mu se sviđa, a ono što mu se sviđa uvijek će biti ispravno, pravično i pošteno. Seljak je dodao: »**Ili je oko tvoje zlo što sam ja dobar?**« To pitanje otkriva sebičnu crtu u ljudskoj naravi. Ljudi od šest ujutro dobili su upravo ono što zaslužuju, a ipak su bili ljubomorni jer su drugi bili jednako plaćeni za manje sati rada. Mnogi od nas moraju priznati da i nama to izgleda pomalo nepošteno. To samo dokazuje kako u kraljevstvu nebeskom moramo usvojiti posve nov način razmišljanja. Moramo se odreći našega lakomog, natečajateljskog duha i moliti kao Gospodin.

Seljak je znao da je svim tim ljudima novac trebao, pa ih je platio prema potrebi a ne pohlepi. Nitko nije primio manje no što zaslužuje, ali su svi dobili ono što im je bilo potrebno za njih i njihove obitelji.

Pouka je, prema Jamesu Stewartu, da će onaj »tko se misli pogađati o posljednjoj nagradi uvijek biti u krivu, a Božja dobrota u ljubavi uvijek će imati posljednju, neosporivu riječ.³⁹ Što više razmišljamo o ovoj usporedbi u tom svjetlu sve nam je jasnije da nije samo poštena nego i predivna. Oni koji su bili unajmljeni u šest ujutro trebali su na to gledati kao na dodatnu naknadu za cjelodnevno služenje tako divnom gospodarom.

20,16 Isus je usporedbu završio riječima: »**Tako će posljednji biti prvi, a prvi posljednji**« (vidi 19,30). Kad je riječ o nagradama, bit će iznenađenja. Oni koji su *mislili* da će biti prvi bit će posljednji, jer su služili nadahnuti ohološću i sebičnim slavloljubljem. Ostali, koji su služili iz ljubavi i zahvalnosti, bit će bogato nagrađeni.

Za ono što mišljismo da vrlo su djela,
On će nam reći da tek su grijeh;
Djela će mala, ni spomena vrijedna,
Kazat da bjehu za Njeg'.

– Anon

J. O Njegovoj smrti i uskrsnuću (20,17-19)

Očigledno je da je Gospodin napuštao Pereju da bi otputovao u **Jeruzalem** preko Jerihona (vidi st. 29). Još jedanput **uze** on **dvanaestoricu učenika nasamo** da bi im objasnio što će se dogoditi nakon što dođu u Sveti grad. Bit će **predan glavarima svećeničkim i pismoznancima** – što se jasno odnosi na Judinu podmuklost. Židovski vođe će ga osuditi **na smrt**. Kako nisu imali ovlasti osuditi ga na smrt, predat će ga **poganima** (Rimljanima). Oni će mu se izrugati, izbičevati ga i razapeti. Ali smrt neće zadržati svoj plijen – on će treći dan uskrsnuti.

K. O položaju u njegovu kraljevstvu (20,20-28)

Tužan je to opis ljudske naravi da su njegovi sljedbenici neposredno nakon trećeg navještenja njegove muke više mislili na vlastitu slavu nego li na njegove patnje.

Kristovo prvo predskazanje mukâ potaknulo je Petrovo odgovaranje (16,22); nakon drugog su ubrzo došla pitanja učenika: »Tko je najveći...?« A sada imamo i treće, popraćeno slavohlepnom Jakovljevom i Ivanovom zamolbom. Oni su ustajno zatvarali oči na upozorenja o nevolji, a otvarali ih samo na obećanje slave – i tako stekli pogrešnu, materijalističku predodžbu o Kraljevstvu (*Daily Notes of the Scripture Union*).

20,20-21 Mati Jakovljeva i Ivanova pristupi Gospodinu i zaista da mu njezini momci sjednu svaki s jedne strane u njegovu kraljevstvu. Služi joj na čast što je željela da joj sinovi budu blizu Isusu i što nije izgubila nadu u njegovu dolazeću vladavinu. Ali ona nije razumjela načela po kojima će se u Kraljevstvu podjeljivati položaji.

Marko kaže da su sinovi sami iznijeli zamolbu (Mk 10,35); možda su to učinili na njezin nagovor, ili su možda svo troje zajedno pristupili Gospodinu. U tome nema nikakva protuslovlja.

20,22 Isus otvoreno odgovori da ne razumiju što traže. Htjeli su krunu bez križa, prijestolje bez žrtvenika, slavu bez muka koje do nje vode. Stoga ih je upitao imajući na umu pouku: »Možete li piti čašu koju ću ja piti?« Nije nas ostavio u nedoumici što je mislio pod čašom; upravo ju je opisao u stihovima 18 i 19. On mora patiti i umrijeti.

Jakov i Ivan su kazali da su sposobni sudjelovati u njegovim patnjama, premda je njihova uvjerenost bila utemeljena više na revnosti nego na znanju.

20,23 Isus ih je uvjerio da će **doduše piti** iz njegove čaše. Jakova će mučiti, a Ivana

progoniti i protjerati na otok Patmos. Robert Little je rekao: »Jakov je umro mučeničkom smrću; Ivan je živio mučeničkim životom.«

Isus je zatim objasnio da ne može proizvoljno podjeljivati počasna mjesta u Kraljevstvu; **Otac** je odredio posebna mjerila prema kojima će se ta mjesta dodjeljivati. Oni su mislili da je to pitanje političkog pokroviteljstva, da zato što su blizu Kristu imaju osobito pravo na istaknuta mjesta. Ali, to nije bilo pitanje osobne sklonosti. Po Božjim odlukama, mjesta s njegove lijeve i desne strane davat će se na osnovi trpljenja za njega. To znači da glavna mjesta u Kraljevstvu nisu ograničena na kršćane prvoga stoljeća; možda će ih osvojiti neki koji danas žive – trpljenjem.

20,24 Ostala deseterica učenika ogorče se zato što su Zebedejevi sinovi iznijeli takav zahtjev. Možda su bili ogorčeni zato što su oni htjeli biti najveći i zamjerali su svaku prethodnu zamolbu koju iznesu Jakov i Ivan!

20,25-27 To je našem Gospodinu omogućilo da izrekne revolucionarnu tvrdnju o veličini u njegovu kraljevstvu. **Pogani** drže da je veličina u svezi s gospodstvom i vladanjem. U Kristovu se kraljevstvu veličina očituje služenjem. Tko god želi biti najveći mora postati **poslužitelj**, i **tko god hoće biti prvi mora postati sluga**.

20,28 Sin čovječji je savršen primjer ponizna služenja. Došao je u svijet ne da bude služen, **nego da služi i daje život svoj kao otkupninu za mnoge**. Čitava se svrha utjelovljenja može sažeti u dvije riječi: **služiti i davati**. Divno je kad pomislimo da se uzvišeni Gospodin ponizio do jaslara i do križa. Njegova veličina ogledala se u dubini njegove poniznosti. A tako mora biti i s nama.

On je svoj život dao kao **otkupninu za mnoge**. Njegova je smrt udovoljila svim Božjim pravednim zahtjevima u vezi grijeha. Bila je dostatna da otkloni sve grije-

he svega svijeta. Ali ona vrijedi samo za one koji njega prihvaćaju kao Gospodina i Spasitelja. Jesi li to ikada učinio?

L. Izlječenje dvojice slijepaca (20,29-34)

20,29-30 Isus je do sada prešao Jordan i došao do Jerihona. Kad je napuštao grad, dva slijepca povikaše: »Smiluj nam se, Gospodine, Sine Davidov!« To što su upotrijebili naziv »Sin Davidov« znači da je, iako su bili tjelesno slijepi, njihov duhovni vid bio tako jak da su Isusa prepoznali kao Mesiju. Oni bi mogli predstavljati onaj dio oslijepljena Izraela koji vjeruje i koji će ga priznati Kristom kad se vrati vladati (Iza 35,5; 42,7; Rim 11,25-26; 2 Kor 3,16; Otk 1,7).

20,31-34 Mnoštvo ih je pokušalo ušutkati, ali oni još jače vikahu za njim. Kad ih je Isus upitao što žele, nisu se izgubili u općenitostima kao što to često činimo kad molimo. Prešli su ravno na stvar: »Gospodine, da nam se otvore oči.« Njihov konkretan zahtjev dobio je i konkretan odgovor. **Sažalivši se, Isus dotaknu njihove oči i oni odmah progledaše; i pođoše za njim.**

U svezi s tim što ih je dotaknuo, Gaebelein iznosi jedno korisno zapažanje: »Danas smo saznali što je tipično značenje iscjeljenja dodiranjem u ovom evanđelju. Kad Gospodin ozdravljuje dodiranjem, to se, dispencijanski, odnosi na njegovu osobnu nazočnost na Zemlji i njegovo milostivo postupanje s Izraelom. Kada ozdravljuje svojom riječju, osobno odsutan ... ili kad ga dotaknu u vjeri, to se odnosi na razdoblje kad je odsutan sa Zemlje, i liječi pogane koji mu prilaze u vjeri.«⁴⁰

Glede usklađivanja Matejeva izvješća o ovome događaju s Markom 10,46-52 i Lukom 18,35-43 i 19,1 ima teškoća. Ovdje su dva slijepca; u Marku i Luki navodi se samo jedan. Pretpostavlja se da Marko i Luka navode onog poznatog, Bartimeja, a Matej, pišući svoje evanđelje osobito za

Židove, navodi dva kao najmanji broj za valjano svjedočanstvo (2 Kor 13,1).

U Mateju i Marku se kaže da se događaj odigrao kad je Isus napuštao Jerihon; u Luki se veli da se to dogodilo dok se približavao gradu. Zapravo su postojala dva Jerihona, stari i novi Jerihon, a čudo izlječenja se vjerojatno zbilo kad je Isus odlazio iz jednog i ulazio u drugi.

XII. PREDSTAVLJANJE I ODBACIVANJE KRALJA (Pogl. 21-23)

A. Pobjednički ulazak (21,1-11)

21,1-3 Uspinjući se iz Jerihona, Isus je došao na istočnu stranu Maslinske gore gdje su ležale Betanija i Betfaga. Odatle se put uzdizao južnom stranom Maslinske gore, spuštao u dolinu Jehošafat, prešao potok Cedron i uspinjao u Jeruzalem.

Isus otposla dvojicu učenika u Betaniju znajući unaprijed da će naći privezanu magaricu i uz nju magare. Trebali su životinje odriješiti i dovesti ih k Isusu. Ako im tko što rekne, trebaju objasniti da živina treba Gospodinu. Tada će vlasnik pristati. Možda je vlasnik Isusa otprije poznavao i već mu ponudio pomoć. Ili bi taj događaj mogao govoriti o Gospodinovom sveznanju i vrhovnoj vlasti. Sve se dogodilo baš kao što je Isus predskazao.

21,4-5 Oduzimanje životinja ispunilo je Izaijina i Zaharijina proročanstva:

Recite Kćeri sionskoj: »Evo kralj tvoj dolazi tebi, krotak, jašući na magarcu, na magaretu, mladunčetu magaričinu.«

21,6 Nakon što su učenici prostrli svoje halje na životinje, Isus sjedne na magare i zajaha u pravcu Jeruzalema (Mk 11,7). Bio je to povijesni trenutak. Prema Sir Robertu Andersonu, proteklo je šezdeset devet sedmica Danielova proročanstva (vidi njegovo računanje u knjizi *The Coming Prince*). U sedamdesetoj će Mesija biti progubljen (Dan 10,26).

Jašući na taj način u Jeruzalem, Gospodin Isus je hotimice, neskriveno pokazao da je Mesija. Lange primjećuje: »On namjerno ispunjava proročanstvo koje se u njegovo doba jednodušno smatralo Mesijinim. Ako je prije smatrao da je objavljivanje njegove časti pogibeljno, sada drži da je šutnja nepojmljiva ... Nakon ovoga se više nije moglo reći da se nikada nije otvoreno predstavio. Kad je Jeruzalem poslije optužen za umorstvo Mesije, nije se moglo reći da Mesija nije dao svima jednako razumljivi znak.«⁴¹

21,7-8 Gospodin je jahao u grad po sagu od haljâ i palminih grana, a u ušima mu je odzvanjalo klicanje ljudi. Bio je, barem nakratko, priznat kao Kralj.

21,9 Mnoštvo mu je klicalo: »**Hosana Sinu Davidovu! Blagoslovljen onaj koji dolazi u ime Gospodinovo!**« Taj se navod iz Psalma 118,25-26 očigledno odnosi na Mesijin dolazak. **Hosana** je izvorno značilo »spasi sada«; ljudi su možda mislili: »Spasi nas od naših rimskih tlačitelja.« Kasnije je taj izraz postao usklikom hvale. Oba izraza, »**Sin Davidov**« i »**blagoslovljen onaj koji dolazi u ime Gospodinovo**«, jasno ukazuju da su Isusa prepoznali kao Mesiju. On je i Blagoslovljeni koji dolazi po Jahvinoj ovlasti izvršiti Njegovu volju.

Markovo izvješće kao dio uzvika mnoštva bilježi rečenicu: »Blagoslovljeno kraljevstvo oca našega Davida koje dolazi u ime Gospodinovo« (Mk, 11,10). To ukazuje da su ljudi mislili kako će se podići kraljevstvo u kojemu će Krist sjediti na Davidovu prijestolju. Vičući: »**Hosana u visinama**«, mnoštvo je pozivalo Nebo da se pridruži Zemlji u hvaljenju Mesije, i mo- žda Njega da spasi s nebeskih visina.

Marko 11,11 bilježi da je, jedanput u Jeruzalemu, Isus otišao u Hram – ne u njegovu unutarnjost nego u dvorište. Može se pretpostaviti da je to bila Božja kuća, ali u tom hramu nije bio kod kuće jer su mu svećenici i narod odbili dati njegovo pravo

mjesto. Nakon kratkog razgledanja, Spasitelj se povukao u Betaniju s Dvanaestoricom. Bila je nedjelja navečer.

21,10-11 U međuvremenu, u gradu su bili zbunjeni u pogledu Njegova **identiteta**. Onima koji su pitali rečeno je samo da je **Isus prorok iz Nazareta galilejskoga**. Iz toga slijedi da ih je malo doista shvatilo da je Mesija. Za manje od tjedan dana kolebljivo će mnoštvo vikati: »Raspni ga! Raspni ga!«

B. Čišćenje Hrama (21,12-13)

21,12 Na početku svoje javne službe Isus je iz hramskih prostora izbacio trgovanje (Iv 2,13-16). Ali izvlačenje koristi zbog dodatne pristojbe opet se pojavilo u vanjskom dvorištu Hrama. Žrtvene životinje i ptice kupovane su i prodavane po prekomjernim cijenama. **Mjenjači** su mijenjali druge valute u polovice šekela koje su Židovi morali platiti kao hramski prinos (porez) – kao dodatnu pristojbu. Sada, kad se njegova služba bližila kraju, Isus ponovno **izagna** one koji su se okorištavali svetim djelatnostima.

21,13 Spajajući navode iz Izaije i Jeremije, osudio je oskvrnuće, trgovanje i isključivost. Navodeći iz Izaije 56,7, podsjetio ih je da je Bog htio da Hram bude **Dom molitve**. Učinili su od njega **razbojničku špilju** (Jer 7,11).

To čišćenje Hrama bilo je njegov prvi službeni čin nakon ulaska u Jeruzalem. Njime je nepogrešivo potvrdio svoje gošpodstvo nad Hramom.

Taj događaj ima dvojako značenje za današnje vrijeme. U našem crkvenom životu, njegova nam je snaga čišćenja potrebna da bismo istjerali brojne prevarante koji izvlače novac. U našem osobnom životu postoji stalna potreba za službom čišćenja našega Gospodina u našim tijelima, hramovima Svetoga Duha.

C. Gnjev svećenika i pismoznanaca (21,14-17)

21,14 U sljedećem prizoru naš Gospodin ozdravlja **slijepe** i **hrome** u hramskom dvorištu. Gdje god išao, privlačio je potrebite, i nikada ih nije otpratio ne ispunivši njihovu potrebu.

21,15-16 Ali, neprijateljske su ga oči motrile. I kad su ti **glavari svećenički** i **pismonanci** čuli djecu kako pozdravljaju Isusa kao **Sina Davidova**, pobjesnili su. Rekli su: »Čuješ li što ovi govore?« – kao da su od njega očekivali da zabrani djeci nazivati ga Mesijom! Da Isus nije bio Mesija, ovo bi bio pravi trenutak da to jednom zauvijek kaže. Ali njegov je odgovor ukazivao da su djeca u pravu. Naveo je Psalm 8,2 iz Septuaginte: »**Iz usta djece i dojenčadi sebi si pripravi savršenu hvalu.**«

Ako ga navodno učeni svećenici i pismonanci ne budu hvalili kao Krista, to jest Pomazanika, tada će Gospodina štovati djeca. Djeca često imaju duhovni uvid dublji od njihovih godina, a njihove riječi vjere i ljubavi donose izvanrednu slavu Gospodinovu imenu.

21,17 Ostavljajući vjerske vođe da tu istinu promisle, Isus se vratio u **Betaniju** i ondje prenoćio.

D. Neplodna smokva (21,18-22)

21,18-19 Vraćajući se **ujutro** u Jeruzalem, Gospodin **priđe smokvi** u nadi da će na njoj naći plod kojim će utoliti glad. Ali **ne nađe na njoj ništa osim lišća** pa joj reče: »**Nikada više ploda s tebe, dovijeka!**« I smokva odmah usahnu.

U Markovu izvješću (11,12-14) kaže se da nije bilo vrijeme smokava. Stoga bi osuđivanje drveta zato što nema ploda izgledalo da prikazuje Spasitelja kao nerazborita i drska. Znajući da to ne može biti istina, kako se objašnjava ta teškoća?

Smokve su u biblijskim krajevima donosile rani, jestiv plod prije no što se pojavi lišće. To je prethodilo pravome urodu. Kad se nisu pojavile rane smokve, kao u

slučaju ovog smokvina drveta, to je značilo da ni kasnije neće biti pravih smokava.

Ovo je jedino čudo u kojemu je Krist prokleo, a ne blagoslovio – uništio život umjesto da ga povрати. To izazva teškoću. No, takva kritika razotkriva nepoznavanje Kristove osobe. On je Bog, Vladař svemira. Neki su nam od njegovih postupaka zagonetni, ali moramo polaziti od postavke da su uvijek ispravni. U ovom slučaju, Gospodin je znao da smokvino drvo neće nikada donijeti smokve i postupio je onako kako bi postupio seljak odstranjujući neplodno drvo iz svojeg voćnjaka.

Čak i oni koji našega Gospodina kritiziraju zbog proklinjanja smokve, priznaju da je to bio simboličan postupak. Taj je događaj Spasiteljevo tumačenje burnog dočeka koji je upravo doživio u Jeruzalemu. Poput loze i masline, smokvino drvo predstavlja narod Izraela. Kad je Isus došao tome narodu bilo je lišća, koje svjedoči o ispovijedanju vjere, ali ne i rađanju ploda za Boga. Isus je bio gladan ploda od tog naroda.

Zato što nije bilo ranoga ploda, znao je da od tog nevjernog naroda neće biti kasnijeg ploda, i zato je prokleo smokvu. Bila je to predlika osude koja će pogoditi taj narod 70. godine poslije Krista.

Moramo upamtiti da će *nevjerni* Izrael zauvijek biti neplodan, ali će se *ostatak* tog naroda vratiti Mesiji nakon Uznesenja. Donijet će za njega plod tijekom Velike nevolje i tijekom Njegove tisućgodišnje vladavine. Premda se ovaj ulomak u prvotnom tumačenju odnosi na narod Izraela, može se primijeniti na ljude svih vremena koji mnogo govore, a malo čine.

21,20-22 Kad su **učenici** izrazili čuđenje iznenađnim usahnućem drveta, Gospodin im je rekao da bi mogli činiti veća čudesa kad bi imali **vjeru**. Primjerice, mogli bi reći gori: »**Digni se i baci u more**« – i to bi se dogodilo. »**I sve što vjerujući zaštetite u molitvi, primit ćete.**«

Opet moramo pojasniti da se ova naizgled neutemeljena obećanja u svezi s molitvom moraju razumjeti u svjetlu svega što Biblija naučava o toj temi. Stih 22 ne znači da svaki kršćanin može tražiti sve što hoće i očekivati da to i dobije. Mora moliti u skladu s uvjetima izloženim u Bibliji.

E. Sumnja u Isusovu vlast (21,23-27)

21,23 Kada je Isus ušao u dvorište što je okruživalo **Hram, glavari svećenički i starješine** prekinuli su njegovo naučavanje kako bi ga upitali kojom **vlašću** naučava, čini čudesa i čisti Hram. Nadali su se uhvatiti ga u klopku, ma kako odgovorio. Ako kaže da ima vlast sâm po sebi kao Sin Božji, optužit će ga za hulu. Ako kaže da ima vlast od ljudi, srušit će mu ugled. Ako kaže da ima vlast od Boga, izazvat će ga. Sebe su smatrali čuvarima vjere, profesionalcima koje formalna izobrazba i ljudsko postavljenje opunomoćuju da upravljaju vjerskim životom ljudi. No Isus nije imao formalnog školovanja, a svakako ne ni vjerodajnice Izraelovih vladara. Njihov je izazov odražavao prastaru mržnju koju su profesionalci u stvarima vjere osjećali prema ljudima sa snagom božanskog pomazanja.

21,24-25 Gospodin je ponudio da objasni odakle njegova vlast ako oni odgovore na pitanje: »Krštenje Ivanovo, odakle bijaše – od Neba ili od ljudi?« Ivanovo **krštenje** treba razumjeti u značenju Ivanova poslanja. Stoga je pitanje bilo: »Tko je Ivana ovlastio vršiti njegovo poslanje? Je li njegovo postavljenje ljudsko ili božansko? Kakve je vjerodajnice imao od Izraelovih vođa?« Odgovor je bio očigledan: Ivan je bio čovjek poslan od Boga. Njegova je moć dolazila od *božanske obdarenosti*, ne od *ljudske ovlasti*.

Svećenici i starješine su bili u dilemi. Ako priznaju da je Ivan poslan od Boga, u klopki su. Ivan je ljudima ukazivao na Isusa kao Mesiju. Ako je Ivanova vlast bila

božanska, zašto se nisu obratili i **povjerovali u Krista?**

21,26 S druge strane, kad bi rekli da Ivana nije poslao Bog, zauzeli bi stav koji bi ljudi, od kojih se većina slagala da je **Ivan prorok** od Boga, ismijali. Da su točno odgovorili da je Ivan poslan od Boga, imali bi odgovor na vlastito pitanje: Isus je bio Mesija kojemu je Ivan bio glasnik.

21,27 Ali odbili su se suočiti s činjenicama, i zato su zagovarali neznanje. Nisu mogli reći otkuda Ivanova ovlast. Isus je potom rekao: »**Ni ja vama neću kazati kojom vlašću činim sve ovo!**« Zašto bi im rekao ono što već znaju ali ne žele priznati?

F. Usporedba o dva sina (21,28-32)

21,28-30 Ova je usporedba oštar prijeokor svećeničkim glavarima i starješinama zato što nisu poslušali Ivanov poziv na pokajanje i vjeru. Govori o **čovjeku** čija su **dva sina** pozvana da rade u **vinogradu**. Jedan je odbio, a zatim se predomislio i pošao. Drugi je pristao poći, ali to nije nikad učinio.

21,31-32 Kad ih je upitao koji je sin izvršio volju očevu, vjerski su vođe sami sebe nesvjesno optužili rekavši: »**Prvi.**«

Gospodin je protumačio usporedbu. **Carinici i bludnice** su bili poput prvoga sina. Nisu odmah spremno rekli da će poslušati Ivana Krstitelja, no na kraju su se mnogi od njih obratili i povjerovali u Isusa.

Vjerski vođe su bili nalik drugome sinu. Tvrdili su da priznaju Ivanovo propovijedanje, ali nikada nisu ispovjedili svoje grijehe ili povjerovali Spasitelju. Zato su grešnici od glave do pete ušli u kraljevstvo Božje, a samozadovoljni vjerski vođe su ostali vani. Tako je i danas. Oni koji su priznali da su grešnici spremnije primaju evanđelje negoli oni pod krinkom lažne pobožnosti.

Izraz »**Ivan dođe k vama putom pravednosti**« znači da je došao propovijede

dajući nužnost pravednosti kroz pokajanje i vjeru.

G. Usporedba o opakim vinogradarima (21,33-46)

21,33-39 Odgovarajući dalje o ovlasti, Isus je ispričao **usporedbu o nekom domaćinu koji posadi vinograd i ogradi ga ogradom, postavi u njega tijesak ... podiže kulu, iznajmi ga vinogradarima i otputova u daleku zemlju. U doba plodova ... posla svoje sluge vinogradarima da prime njegov dio uroda, ali vinogradari jednoga istukoše, drugoga ubiše, a trećega kamenovaše.** Kad posla druge slugu, dogodi im se isto. Treći put posla sina svoga, misleći da će njega poštovati. Znajući dobro da je on baštinik, ubiju ga želeći se dokopati njegove baštine.

21,40-41 Na ovome je mjestu Gospodin upitao svećenike i starješine što će gospodar učiniti s tim vinogradarima. Odgovorili su: »Zločince će nesmiljeno pogubiti, a vinograd iznajmiti drugim vinogradarima koji će mu davati urod u svoje vrijeme.«

Nije teško protumačiti ovu usporedbu. Bog je gospodar, Izrael vinograd (Ps 80,8; Iza 5,1-7; Jer 2,21). Ograda je Mojsijev zakon koji je Izrael razdvajao od pogana i čuvao ih kao osobit narod za Gospodina. Tijesak pak u prenesenu značenju označuje plod što ga je Izrael trebao proizvesti za Boga. Kula govori o Jahvinoj brižnoj skrbi za njegov narod. Vinogradari su svećenički glavari i pismoznanci.

Bog je uvijek iznova slao svoje slugu, proroke, narodu Izraela tražeći od vinograda plodove zajedništva, svetosti i ljubavi. Ali, narod je prognao proroke i neke od njih ubio. Na posljetku, Bog je poslao svoga Sina govoreći: »Poštovat će mog sina« (st. 37). Svećenički glavari i pismoznanci rekoše: »Ovo je baštinik« – kobno priznanje. Među sobom su se slagali da je Isus Sin Božji (premda su to javno nijekali) i tako odgovorili na vlastito pitanje o

njegovoj ovlasti. Njegova je ovlast proistjecala iz činjenice da je Sin Božji.

U usporedbi se navode njihove riječi: »Ovo je baštinik. Hajde, ubijmo ga i otmi-mo baštinu njegovu« (st. 38). U stvarnom su životu rekli: »Pustimo li ga tako, svi će povjerovati u njega pa će Rimljani doći i oduzeti nam ovo mjesto i narod« (Iv 11, 48). I tako su ga odbacili, izbacili i razapeli na križ.

21,42 Kad je Spasitelj zapitao što će gospodar vinograda učiniti, vlastit ih je odgovor osudio, kao što On pokazuje u recima 42 i 43. Naveo je riječi Psalma 118, 22: »Kamen što ga odbaciše graditelji postade kamen ugaoni; Gospodinovo je to djelo, divno čudo u očima našim!« Kad se Krist, Kamen, pojavio pred graditeljima – vođama Izraela, u svojim graditeljskim nacrtima nisu imali mjesta za nj. Odbacili su ga kao beskorisnog. Ali nakon svoje smrti uskrsnuo je iz mrtvih i Bog mu je dao najuzvišenije mjesto. U Božjoj je građevini postao najvišim kamenom: »Stoga ga je Bog i preuzvisio i darovao mu ime koje je iznad svakog imena...« (Fil 2,9).

21,43 Isus je zatim odsječno izjavio da će se **kraljevstvo Božje oduzeti Izraelu i dat će se narodu koji donosi njegove plodove.** Tako se i dogodilo. Izrael je ostavljen po strani i pravno oslijepjen. Okorjelost je pogodila rod koji odbacuje svoga Mesiju. Proročanstvo da će se **kraljevstvo Božje dati narodu koji donosi njegove plodove** shvaća se tako da se to odnosi na: (1) crkvu, sastavljenu od vjerujućih Židova i pogana – »sveti puk, narod Božji« (1 Pe 2,9); ili (2) vjerujući dio Izraela koji će živjeti u doba Drugog dolaska. Otkupljeni će Izrael donijeti plod za Boga.

21,44 »I tko padne na taj kamen, smrskat će se, a na koga on padne, satrt će ga.« U prvome dijelu stiha kamen je na tlu, u drugome dijelu pada odozgo. Riječ je o dva Kristova dolaska. Kad je prvi put došao, židovski vođe su se o njega spotaknuli i razbijeni su u komadiće. Kada

ponovno dođe, doći će suditi raspršujući svoje neprijatelje kao prašinu.

21,45-46 Svećenički glavari i farizeji su shvatili da se ove usporedbe upućene izravno njima, kao odgovor na njihovo pitanje o Kristovoj vlasti. Voljeli bi da su ga ondje i onda mogli pograbit, ali se **pobojše mnoštva** koje je Isusa još **smatralo prorokom**.

H. Usporedba o svadbenoj gozbi (22,1-14)

22,1-6 Isus nije završio sa svećeničkim glavarima i farizejima. Usporedbom o svadbenoj gozbi ponovno je Izraela prikazao kao odbačenog, a prezrene pogane kao goste za stolom. Rekao je da je **kraljevstvo nebesko kao neki kralj koji pripravi svadbu sinu svojem**. Pozivalo se u dvije faze. Prvo: pozivi unaprijed što su ih prenosili sluga, koji su naišli na glatko odbijanje. Drugi je poziv oglasio da je svadba pripravljena. Neki, koji su bili prezaposleni sa svojim njivama i poslovima, prezreli su ga, a drugi su odgovorili nasilno tako što su uhvatili, zlostavljali i **ubili sluga**.

22,7-10 Kralj se tako **razgnjevi da pogubi one ubojice, a grad njihov spali**. Podere prvi popis gostiju i posla opći poziv svima koji hoće doći. Ovaj puta u **svadbenoj dvorani** nije bilo praznog mjesta.

22,11-13 No međutim, među gostima se našao jedan koji **ne bijaše odjeven u svadbenu opravu**. Na upit zašto je neprikladno odjeven, on zanijem. Kralj naredi da ga se baci van u tamu, gdje će biti **plač i škrgut zubi**. Poslužitelji u stihu 13 nisu isto što i sluga u stihu 3.

22,14 Naš je Gospodin usporedbu završio riječima: **»Jer mnogi su zvani, ali je malo izabranih.«**

Što se tiče značenja usporedbe, kralj je Bog a njegov sin je Gospodin Isus. Svadbena gozba je prikladna slika slavljeničke radosti koja obilježava kraljevstvo nebesko. Uvođenje Crkve kao Kristove nevje-

ste u ovu usporedbu nepotrebno komplicira sliku. Glavna je misao odstranjivanje Izraela, a ne osobit poziv i sudbina Crkve.

Prva faza poziva prikazuje Ivana Krstitelja i dvanaestoricu učenika koji dobrodušno pozivaju Izrael na svadbeni pir. Ali narod je odbio prihvatiti. Riječi »oni ne htjedoše doći« (st. 3) vrhunski se dramatiziraju u razapinjanju.

Druga faza poziva govori o objavi evanđelja Židovima u knjizi Djela apostolskih. Neki su poruku prezreli; neki su napali glasnike; većina je apostola mučena.

Kralj, opravdano ljut na Izraela, poslao je »svoje vojske«, to jest Tita i njegove rimske legije, da 70. god. po Kristu unište Jeruzalem i većinu njegova pučanstva. Bile su to »Njegove vojske« u smislu da ih je koristio kao sredstvo da kazni Izrael. Bili su u Njegovoj službi čak i ako ga nisu osobno poznavali.

Sada je Izrael kao narod ostavljen po strani, a evanđelje odlazi poganima, i lošima i dobrima, to jest bez obzira koliki im je ugled (Dj 13,45-46; 28,28). Ali iskušava se zbiljnost svakog pojedinca koji dođe. Čovjek bez svadbene oprave jest onaj koji govori da je spreman za Kraljevstvo ali koji nije nikada bio odjeven u Božju pravednost po Gospodinu Isusu (2 Kor 5,21). Zapravo, nije bilo (i nema) isprike za čovjeka bez svadbene oprave.

Kao što primjećuje Ryrice, u to je doba bio običaj da se gostima dade oprava ako je nemaju. Taj čovjek očigledno nije iskoristio ponudenu skrb. Bez Krista, ostaje nijem kad ga upitaju o pravu da uđe u Kraljevstvo (Rim 3,19). Njegov je usud krajnja tama, gdje je plač i škrgut zubi. Plač upućuje na paklene muke. Neki smatraju da škrgut zubi označava neprestanu mržnju i pobunu protiv Boga. Ako je tako, to dokazuje da nije točna tvrdnja da pakleni oganj ima pročišćujući učinak.

Stih 14 odnosi se na cijelu usporedbu, a ne samo na događaj s čovjekom bez svad-

bene oprave. **Mnogo je zvanih**, tj. evanđeoski se poziv šalje mnogima. Ali, **malo je izabranih**. Neki odbijaju poziv, a čak i među onima koji ga prihvate ima nekih koji su otkriveni kao lažni vjernici. Izabrani su svi koji odgovore na Radosnu vijest.

Jedini način na koji čovjek može saznati je li izabran jest na temelju onoga što čini s Isusom Kristom. Kao što Jennings veli: »Svi su pozvani uživati na gozbi, ali nisu svi voljni pouzdati se u Darovatelja da im pribavi odjeću primjerenu gozbi.«

I. Davanje caru i Bogu (22,15-20)

Poglavlje 22 je poglavlje pitanja s opisanim pokušajima triju različitih izaslanstava poslanih da uhvate Sina Božjega.

22,15-16 Ovdje imamo jedan pokušaj **farizeja i herodovaca**. Te su dvije skupine bile ljuti protivnici koje je privremeno zbližila mržnja na Spasitelja. Njihov je cilj bio namamiti Krista u iznošenje nekog političkog stava s opasnim posljedicama. Iskoristili su podjelu među Židovima zbog odanosti Caru. Neki su se žestoko suprotstavljali podvrgavanju poganskome vladaru. Drugi su, poput herodovaca, prihvatili popustljivije stajalište.

22,17 Prvo su neiskreno pohvalili Isusuovu čistoću karaktera, njegovu istinitost i njegovu neustrašivost. Zatim su izrekli teško pitanje: **Je li dopušteno dati porez caru ili nije?**

Da je odgovorio »Ne«, Isus bi ne samo izazvao neprijateljstvo herodovaca, nego bi ga još i optužili za pobunu protiv rimske vlasti. Farizeji bi ga gurnuli i pritisnuli svojim optužbama. Da je rekao »Da«, sukobio bi se sa snažnim nacionalističkim duhom Židova. Izgubio bi golem dio podrške običnog svijeta – podrške koja je dotad sprečavala vjerske vođe da ga uklone.

22,18-19 Isus ih je otvoreno raskrinkao kao **licemjere** koji ga pokušavaju uhvatiti u klopku. Zatim je od njih zatražio da mu pokažu **denar**, novčić kojim se plaćao po-

rez rimskoj vlasti. Svaki puta kad bi na novčiću ugledali carev lik i titulu bio bi to dosadni podsjetnik da su pod poganskom vlašću i porezima. Denar ih je trebao podsjetiti da je njihovo robovanje Rimu posljedica njihova grijeha. Da su bili vjerni Jahvi, pitanje plaćanja poreza caru ne bi se nikada ni pojavilo.

22,20-21 Isus ih je zapitao: »Čija je ovo slika i natpis?« Morali su mu odgovoriti: »Carev.« Zatim im je Gospodin rekao: »**Dajte dakle caru ono što je carevo, a Bogu ono što je Božje.**«

Njihovo im se pitanje vratilo natrag poput bumeranga. Nadali su se uloviti Isusa u pitanju poreza caru, a on je razotkrio njihov propust da ne daju porez Bogu. Bila je to gorka istina, dali su Caru njegovo, ali su zanemarili Božje pravo na njihove živote. Pred njima je stajao onaj koji je savršena slika Božje osobe (Heb 1,3), a oni mu nisu dali Njegovo pravo mjesto.

Isusov odgovor pokazuje da vjernik ima dvojno državljanstvo. Odgovoran je za odanost i financijsku podršku ljudskoj vlasti. Ne smije govoriti loše o svojim vladarima ni raditi na svrgavanju svoje vlade. Mora moliti za one na vlasti. Kao građanin Neba, odgovoran je slušati Boga. Ako to dvoje ikada dođe u sukob, prvenstvo ima njegova odanost Bogu (Dj 5,29).

Kad navodimo stih 21, većina od nas ističe dio o caru i lagano prijeđe preko dijela o Bogu – a upravo je to pogreška zbog koje je Isus prekorio farizeje!

22,22 Kad farizeji čuše njegov odgovor, znali su da su poraženi. Mogli su se još samo čuditi, a zatim otići.

J. Saduceji i njihova zagonetka o uskrsnuću (22,23-33)

22,23-24 Kao što smo ranije rekli, saduceji su bili liberalni teolozi onoga doba, koji su nijekali uskrsnuće tijela, postojanje anđela, te čudesa. Zapravo, više su toga nijekali nego potvrđivali.

Jedna je njihova skupina pristupila Isusu s pričom smišljenom da ideja uskrsnuća ispadne smiješna. Podsjetili su ga na zakon leviratskog braka (Pnz 25,5). Prema tom zakonu, ako Izraeličanin umre ne ostavivši djece, njegov se brat treba oženiti udovicom kako bi očuvao obiteljsko ime u Izraelu i baštinu zadržao u obitelji.

22,25-28 Njihova je zagonetka govorila o ženi koja je izgubila muža, a potom se udala za jednog od njegove braće. Drugi je brat umro, pa se udala za trećeg – i tako sve do sedmog. Na poslijetku umrije i žena. Zatim je došlo pitanje smišljeno da ponizi njega koji je Uskrsnuće (Iv 11,25): »**Za uskrsnuća, dakle, kojemu će od te sedmorice biti žena? Ta svi su je imali.**«

22,29 U osnovi, dokazivali su da ideja uskrsnuća postavlja nepremostivu teškoću, dakle nije shvatljiva, pa stoga nije ni istinita. Isus je odgovorio da teškoća nije u učenju nego u njihovim glavama – nisu poznavali **Pisma ni silu Božju**.

Prije svega, nisu poznavali **Pismo**. Biblija nikada ne kaže da će se odnos muža i žene nastaviti u Nebu. Premda će muškarci izgledati kao muškarci a žene kao žene, svi će oni biti poput anđela u tom smislu da se neće ni ženiti ni udavati.

Drugo: nisu poznavali **silu Božju**. Ako je on mogao ljude stvoriti iz praha, ne bi li jednako tako lako mogao podići prah onih koji su umrli i pretvoriti ga u proslavljena tijela?

22,30-32 Zatim je Gospodin Isus iznio jedan dokaz iz Biblije da bi pokazao kako je uskrsnuće apsolutno nužno. U Izlasku 3,6 Bog je govorio o sebi kao **Bogu Abrahamovu ... Izakovu, i ... Jakovljevu**.

Isus je ipak istaknuo: »**Ta Bog nije Bog mrtvih, nego živih.**« Bog je sklopio zavjet s tim ljudima, ali su oni umrli prije no što su se ti zavjeti do kraja ispunili. Kako Bog može govoriti o sebi kao o Bogu trojice ljudi čija su tijela u grobu? Kako on, koji ne može ne ispuniti svoja obećanja,

može ispuniti obećanja dana ljudima koji su već umrli? Odgovor je samo jedan – uskrsnuće.

22,33 Nije čudo što **mnoštvo osta zaneseno Njegovim naukom** – i mi smo!

K. Najveća zapovijed (22,34-40)

22,34-36 Kad su farizeji čuli da je Isus usutkao njihove protivnike saduceje, došli su k njemu na razgovor. Njihov glasnogovornik, zakonoznanac, zaista Isusa da izdvoji najveću zapovijed u Zakonu.

22,37-38 Gospodin Isus je majstorski sazeo čovjekovu poslušnost Bogu kao **prvu i najveću zapovijed**: »**Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i svim umom svojim.**« Markovo izvješće dodaje i riječi »i svom snagom svojom« (Mk 12,30). To znači da je prva čovjekova obveza ljubiti Boga svim svojim bićem. Kao što je istaknuto: srce govori o osjećajnoj naravi, duša o voljnoj naravi, um o intelektualnoj naravi, a snaga o tjelesnoj naravi.

22,39-40 Potom je Isus dodao da je druga čovjekova dužnost **ljubiti svoga bližnjega kao sebe samoga**. Barnes kaže da »ljubav prema Bogu i čovjeku obuhvaća ukupnost vjerovanja: to su željeli postignuti Mojsije, proroci, Spasitelj i apostoli.«

Češće bismo trebali razmišljati o riječima »**ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga**«. Morali bismo promisliti o tome koliko volimo sebe, koliko je našega truda usmjereno skrbi i udovoljavanju sebi. Zatim bismo trebali pokušati zamisliti kako bi bilo kad bismo tom ljubavlju obasuli svoje bližnje. A onda bismo to trebali i učiniti. Takvo ponašanje nije naravno, ono je nadnaravno. To mogu učiniti samo oni koji su nanovo rođeni, a i tada samo tako da dopuste Kristu da to čini kroz njih.

L. Sin Davidov je Davidov Gospodin (22,41-46)

22,41-42 Dok su farizeji još osjećali strahopoštovanje pred Isusovim odgovo-

rom zakonoznancu, suočio ih je s provokativnim problemom: »Što mislite o Kristu? Čiji je on sin?«

Većina farizeja nije vjerovala da Isus jest Krist, još uvijek su čekali Mesiju. Stoga ih Isus nije upitao: »Što mislite, tko sam ja?« (premda je, naravno, i to bilo uključeno). Uopćeno je upitao čiji će sin biti Mesija kad se pojavi. Ispravno su odgovorili da će Mesija biti **Davidov** potomak.

22,43-44 Potom je Gospodin Isus naveo Psalam 110,1 gdje David veli: »**Reče Gospodin Gospodinu mojemu: 'Sjedi mi zdesna dok ne položim neprijatelje tvoje za podnožje nogama tvojim.'**« Prva uporaba riječi »Gospodin« odnosi se na Boga Oca, a druga na Mesiju. David je govorio o Mesiji kao o svome Gospodinu.

22,45 Isus im je sada postavio pitanje: »**Ako dakle David njega nazivlje Gospodinom, kako mu može biti sin?**« Odgovor je da je Mesija i Davidov Gospodin i Davidov Sin – i Bog i čovjek. Kao Bog, on je Davidov Gospodin; kao čovjek, on je Davidov Sin.

Da su se samo dali podučiti, farizeji bi shvatili da je Isus Mesija – Sin Davidov po Marijinoj liniji i Sin Božji kako otkrivaju njegove riječi, djela i načini postupanja.

22,46 Ali odbili su shvatiti. Posve zburnjeni njegovom mudrošću, prestali su mu pakostiti pitanjima. Odsada će se koristiti drugom metodom – *nasiljem*.

M. Upozorenje na puno riječi, a malo djela (23,1-12)

23,1-4 U početnim stihovima ovoga poglavlja Spasitelj upozorava mnoštvo i svoje učenike na pismoznance i farizeje. Ti su vode zasjeli na Mojsijevu stolicu, odnosno naučavali Mojsijev zakon. Općenito, njihovo je naučavanje bilo pouzdano, ali njihovo ponašanje nije. Njihovo je vjerovanje bilo bolje od njihova ponašanja. Govorili bi uzvišeno, a ponašali se nisko. Isus je zato rekao: »**Sve što vam kažu da**

držite, držite i činite, ali ne činite po njihovim djelima jer govore, a ne čine.«

Pred ljude su postavljali velike zahtjeve (vjerojatno prekomjerno tumačenje slova zakona), ali nikome nisu htjeli pomoći u podizanju tih nepodnošljivih tereta.

23,5 Obavljali su vjerske obrede da bi ih ljudi vidjeli, a ne iz unutarnje iskrenosti. Način na koji su koristili »zapise« bio je jedan od primjera. Nalažući Izraelcima da svežu Njegove riječi kao znak na svoje ruke i opomene na čela (Izl 13,9; Pnz 6,8; 11,8), Bog je htio reći da Zakon mora stalno biti pred njima i usmjeravati njihovo ponašanje. Oni su tu duhovnu zapovijed sveli na doslovno, fizičko značenje. Spremajući dijelove Pisma u kožnate tobolece, vezivali su ih oko čela ili ruku. Nije ih zanimalo pridržavanje zakona sve dok su, noseći smiješno velike zapise, filakterije, izgledali nadasve pobožno.

Zakon je Židovima nalagao i da nose reze s modrim vrpcama na skutovima svojih halja (Br 15,37-41; Pnz 22,12). Ti su ih osobiti uresi trebali podsjećati da su osobit narod i da trebaju živjeti odvojeno od drugih naroda. Farizeji su previdjeli tu duhovnu pouku i zadovoljili se produljivanjem resa.

23,6-8 Otimajući se za počasna mjesta na gozbama i u sinagogama, pokazivali su da su puni sebe. Pothranjivali su svoj ego **pozdravima na trgovima** i osobito uživali da ih zovu **rabbi** (što znači »gospodar« ili »učitelj«).

23,9-10 Ovdje je Isus upozorio svoje učenike na korištenje osobitih naziva koji pripadaju isključivo Božanstvu. Ne smiju nas zvati *rabbijem* kao osobitim nazivom jer je samo jedan **Gospodar – Krist**. Ni jednoga čovjeka ne bismo smjeli nazivati ocem – Bog je naš Otac.

Weston pronicavo piše: »To je izlaganje osnovnih čovjekovih odnosa prema Bogu. Tri stvari čine kršćanina – to što on jest, što vjeruje i što čini; učenje, iskustvo i dje-

lovanje. Čovjeku je za njegovo duhovno biće potrebno troje: život, uputa, vodstvo; upravo ono što naš Gospodin kazuje u neusporedivim riječima Evanđelja – 'ja sam Put, i Istina, i Život'... Ni jednog čovjeka ne priznaj Ocem, jer ni jedan čovjek ne može davati ili održavati duhovni život; ni jednog čovjeka ne postavljaj kao nepogrešiva učitelja; nikome ne dopusti da se izdaje za duhovnog ravnatelja; tvoj odnos prema Bogu i Kristu je blizak kao i odnos svakog drugog čovjeka.«⁴²

Očigledno značenje Spasiteljevih riječi jest da u kraljevstvu nebeskom svi vjernici čine bratstvo jednakih u kojemu nema mjesta osobitim nazivima kojima se jedni uzdižu ponad drugih. No pomislimo samo na razmetljive naslove u današnjem kršćanstvu: velečasni, presvijetli, otac i brojni drugi. čak i naizgled bezazleno »doktor« na latinskome znači »učitelj«. (Ovo se upozorenje očito odnosi na *duhovne*, a ne na prirodne, profesionalne ili akademske odnose. Primjerice, ne zabranjuje djetetu da svoga roditelja zove »ocem« niti da se pacijent svome liječniku obraća s »doktore«.)

Što se tiče zemaljskih odnosa, vrijedi pravilo »komu poštovanje – poštovanje, komu čast – čast« (Rim 13,7).

23,11-12 Revolucionarni značaj nebeskog kraljevstva još se jedanput ogleda u činjenici da je prava veličina upravo suprotna onome što ljudi pretpostavljaju. Isus je rekao: »Najveći među vama neka vam bude poslužitelj. Tko god se uzvisuje, bit će ponižen; a tko se ponizi, bit će uzvišen.« Prava se veličina prigiba da bi služila. Farizeji koji se uzvisuju bit će poniženi. Pravi učenici koji sebe ponizuju bit će uzvišeni u pravo vrijeme.

N. Jao pismoznancima i farizejima (23,13-36)

Gospodin Isus nadalje objavljuje osam »jao« taštih vjerskim licemjerima njegova doba. To nisu »kletve« nego prije

izražaji žalosti zbog njihove vjere, nešto poput izraza »Teško tebi!«

23,13 Prvi »jao« usmjeren je protiv njihove okorjelosti i ometanja evanđelja. Sami su odbili ući u Kraljevstvo, a druge su nasilno sprečavali ući. Čudno, ali vjerski su vođe često najrevniji protivnici evanđelja milosti. Sve lako podnose – osim radosne vijesti o spasenju. Prirodni čovjek ne želi biti predmetom Božje milosti i ne želi da Bog iskazuje milost drugima.

23,14 Drugi »jao« razotkriva njihovo prisvajanje **udovičkih kuća** koje prikriju **dugim molitvama**. Neki suvremeni kultovi koriste slične tehnike tako što nagovore starije udovice, ponekad vjernice koje ne uočavaju prijevaru, da svoje vlasništvo prepisu »crkvi«. Takvi će pretendenti na pobožnost **primiti veću kaznu**.

23,15 Treća optužba protiv njih jest pogrešno usmjerena revnost. Prolazili su nezamislive udaljenosti ne bi li obratili jednog čovjeka, ali kad su ga **pridobili** prometnuli su ga u **dva puta** goreg od sebe. Suvremena analogija tome jest revnost lažnih kultova. Jedna skupina spremna je pokucati na sedam stotina vratiju kako bi pridobila jednu osobu, ali krajnji je ishod zlo. Kao što netko reče: »Najobraćeniji često postane najizopačeniji.«

23,16-22 Četvrto: Gospodin ih optužuje za kazuistiku, to jest hotimično nepošteno razmišljanje. Izgradili su lažni sustav zaključivanja kako bi izbjegli plaćanje zakletvi. Na primjer, učili su da ako se zakuneš **Hramom** nisi obvezan platiti, ali ako se zakuneš **hramskim zlatom** tada te zakletva vezuje. Rekli su da je zaklinjanje darom na žrtveniku obvezujuće, a zaklinjanje praznim oltarom nije. Tako su zlato smatrali vrednijim od Boga (Hram je bio Dom Božji), a dar na žrtveniku (blago u nekom obliku) od samog žrtvenika. Više ih je zanimalo materijalno negoli duhovno. Više ih je zanimalo dobiti (dar) negoli davati (žrtvenik je bio mjesto davanja).

Obraćajući im se kao **slijepim vođama**, Isus je razotkrio njihovo izvrtanje činjenica. Hramsko je zlato dobilo osobitu vrijednost samo zato što je bilo povezano s Božjim boravištem. Žrtvenik je davao vrijednost daru na njemu. Ljudi koji misle da zlato ima vrijednost samo po sebi, slijepi su; ono postaje vrijedno samo kad se koristi za Božju slavu. Darovi dani iz tjelesnih pobuda bezvrijedni su; oni koji su dani Gospodinu ili u Gospodinovo ime, imaju vječnu vrijednost.

Činjenica je da, čime se god ti farizeji kleli, Bog je u to bio uključen i bili su obvezni ispuniti zakletvu. Čovjek ne može izbjeći svojim dužnostima lažnim zaključivanjem. Zakletve obvezuju, a obećanja se moraju održati. Beskorisno je pozivati se na tehničke pojedinosti ne bi li se izbjele obveze.

23,23-24 Četvrti je »jao« izrečen protiv ispraznog ritualizma. **Pismoznanci i farizeji** su cjepidlačili u davanju Gospodinu desetine najmanje važnih trava koje su uzgajali. Isus ih nije optužio zbog te brige za potankosti u poslušnosti, ali ih je »izri-
bao« jer su bili krajnje nesavjesni kad je trebalo iskazati **pravednost, milosrđe i vjernost** drugima. Koristeći govornu sliku koja je nenadmašna u svojoj izražajnosti, Isus ih je opisao kao one koji **cijede mušice**, a gutaju **devu**. Mušica, sićušni kukac koji je često znao upasti u čašu slatkoga vina, cijedio se gutanjem vina kroz zube.

Kako je smiješno toliko se baviti nečim beznačajnim, a potom naglo progutati najveću nečistu životinju u Palestini! Farizeji su se beskonačno bavili sitnicama, ali su bili silno slijepi na goleme grijehe poput licemjerja, nepoštenja, okrutnosti i pohlepe. Izgubili su osjećaj za mjeru.

23,25-26 Šesti se »jao« tiče brige za vanjštinu. Farizeji, koji su pazili da održe vanjski privid religioznosti i moralnosti, imali su srca ispunjena **otimačinom i brigom za sebe**.⁴⁴ Čašu i posudu su **prvo trebali očistiti iznutra**, to jest uvjeriti se da

su im srca očišćena pokajanjem i vjerom. Tada i tek tada bi se njihovo vanjsko držanje moglo prihvatiti. Postoji razlika između naše osobe i naše osobnosti. Mi nastojimo istaknuti osobnost – ono što želimo da o nama misle drugi, a Bog ističe osobu – ono što doista jesmo. On želi istinu u unutarnjem biću (Ps 51,6).

23,27-28 Sedmi »jao« također upozorava na brigu za vanjštinu. Razlika je u tome što šesti »jao« prekorišćuje prikrivanje škrtosti, dok sedmi osuđuje prikrivanje **licemjerja i bezakonja**.

Grobovi su bili objeljeni kako ih židovski narod ne bi nehotice dotaknuo i tako se obredno okaljao. Isus je pismoznance i farizeje usporedio s **objeljenim grobovima**, koji su izvana izgledali čisti ali su iznutra bili puni pokvarenosti. Ljudi su mislili da će dodir s tim vjerskim vođama donijeti očišćenje od grijeha, ali zapravo su se pritom okaljali jer su oni bili puni licemjerja i nepravdičnosti.

23,29-30 Posljednji je »jao« bio protiv onoga što bismo mogli nazvati izvanjskim štovanjem a nutarnjim ubojstvom. **Pismoznanci i farizeji** pretvarali su se da poštuju starozavjetne **proroke** tako što su gradili i/ili obnavljali njihove **grobnice** i stavljali vijence na njihove spomenike. U posmrtnim govorima rekli su da oni **ne bi** slijedili svoje pretke u prolijevanju **proročke krvi**.

23,31 Isus im je rekao: »**Tako sami protiv sebe svjedočite da ste sinovi onih koji su ubijali proroke.**« Ali kako su to svjedočili? Iz prethodnog bi se stih gotovo dalo zaključiti da su prekinuli sa svojim ocima koji su ubili proroke. Prvo: priznali su da su njihovi očevi, kojima su oni tjelesni sinovi, prolijevali krv proroka. Ali Isus je riječ **sinovi** upotrijebio da bi označio ljude s istim osobinama. Znao je da oni, iako kite grobove proroka, smišljaju njegovu smrt. Drugo: iskazujući takvo poštovanje za mrtve proroke govorili su: »**Jedini proroci koje volimo, jesu mrtvi proro-**

ci«. U tom su smislu također bili sinovi svojih očeva.

23,32 Zatim im je naš Gospodin dodao: »**Dopunite i vi mjeru otaca svojih.**« Očevi su do pola ispunili čašu umorstva ubijajući proroke i farizeji će je uskoro napuniti do vrha ubijajući Gospodina Isusa i njegove sljedbenike i tako do strašnog vrhunca dovesti ono što su njihovi očevi započeli.

23,33 Na ovome mjestu Krist izgovara znane gromke riječi: »**Zmije! Naraštaju zmijâ otrovnicâ! Kako ćete izbjeći osudu pakla?**« Može li utjelovljena Ljubav izgovarati tako oštre riječi? – Da, jer istinska ljubav mora biti također pravedna i sveta. Rasprostranjeno poimanje o Isusu kao o bezazlenom reformatoru koji ne može imati drugih osjećaja osim ljubavi, nebiblijsko je. Ljubav može biti stroga, ali uvijek mora biti pravična.

Važno je prisjetiti se da su ove riječi osude upućene vjerskim vođama, a ne pijancima i bezbožnicima. U ekumensko doba, kad neki evanđeoski kršćani udružuju svoje snage s dokazanim neprijateljima Kristova križa, dobro je razmisliti o Isusovu primjeru i prisjetiti se riječi što ih je Jehu uputio Jošafatu: »Zar da pomažeš bezbožniku i da ljubiš Jahvine mrzitelje?« (2 Ljet 19,2).

23,34-35 Isus nije samo predvidio vlastitu smrt; otvoreno je rekao pismoznancima i farizejima da će oni ubiti neke od glasnika koje će on poslati – **proroke, mudrace i pismoznance**. Neki koji izbjegnu mučeništvo bit će bičevani po **sinagogama** i **progonjeni od grada do grada**. Tako će vjerski vođe Izraela na sebe nатовariti nagomilanu krivnju povijesti mučeništva. Na njih će doći **sva pravedna krv prolivena na zemlji od ... Abela pa do krvi Zaharije**, čija je smrt zabilježena u 2. Ljetopisa 24,20-21, posljednjoj knjizi u hebrejskom izdanju Biblije. (To nije Zaharija, pisac starozavjetne knjige.)

23,36 Krivnja čitave povijesti past će na **naraštaj** ili rod kojemu je Krist govorio, kao da se sve ono prethodno prolijevanje nedužne krvi nekako spojilo i doseglo svoj vrhunac u smrti bezgrešnoga Spasitelja. Bujica kazne izliti će se na narod koji je bezrazložno mrzio svog Mesiju i prikovao ga na križ kao zločinca.

O. Isus nariče nad Jeruzalemom (23,37-39)

23,37 Veoma je znakovito da poglavlje koje, više od gotovo bilo kojeg drugog, sadrži povike »jao« Isusa Krista – završava s njegovim suzama! Nakon svoje oštre osude farizeja, on gorko jadicuje nad gradom koji je propustio prigodu. Ponavljanje imena – »**Jeruzaleme, Jeruzaleme**« – nabijeno je neizrecivim osjećajima. Ubijao je proroke i kamenovao Božje glasnike, a Bog ga je ipak volio i uvijek bi brižno i s ljubavlju okupljao njegovu djecu k sebi – **kao što kvočka okuplja svoje pileće** – ali oni to **ne htjedoše**.

23,38 Isus je, završavajući svoju jadicovku, rekao: »**Evo, napuštena vam kuća i opustošena.**« Kuća je ovdje prvenstveno Hram, ali može uključivati i grad Jeruzalem i sâm narod. Između njegove smrti i Drugog dolaska bit će međuvrijeme kad ga nevjerni Izrael neće vidjeti (nakon uskrснуća vidjeli su ga samo vjernici).

23,39 Stih 29 s radošću iščekuje Drugi dolazak, kad će ga vjerujući dio Izraela prihvatiti kao svog Mesiju-Kralja. To je prihvaćanje sadržano u riječima: »**Blagoslovljen onaj koji dolazi u ime Gospodino.**«

Nema naznaka da će oni koji su ubili Krista imati još jednu prigodu. Govorio je o Jeruzalemu kao i, slikovito, o njegovim stanovnicima i Izraelu općenito. Sljedeći put kad ga stanovništvo Jeruzalema bude vidjelo nakon njegove smrti bit će kad budu gledali Onoga koga su proboli i žaliti će za njime kao što čovjek žali za jedincem (Zah 12,10). Po židovskome shvaćanju,

nijedna žalost nije tako gorka kao ona za jedinim sinom.

XIII. KRALJEV GOVOR NA MASLINSKOJ GORI (Pogl. 24,25)

Poglavlja 24 i 25 tvore ono što poznajemo kao Govor na Maslinskoj gori, nazvan tako zato što je ta važna besjeda izrečena na Maslinskoj gori. Propovijed je posve proročka i ukazuje na razdoblje Velike nevolje i Gospodinov Drugi dolazak. Prvenstveno se, premda ne i isključivo, odnosi na narod Izraela. Zbiva se očigledno u Palestini; primjerice, »koji tada budu u Judeji, neka bježe u gore« (24,16). Okvir je izrazito židovski; primjerice, »molite da bijeg vaš ne bude ... u subotu« (24,20). Izabrane o kojima se govori (24,22) treba razumjeti kao **Židove koje je Bog izabrao**, ne Crkvu. Crkve nema ni u proročanstvima ni u usporedbama Propovijedi, kao što ćemo nastojati pokazati.

A. Isus predskazuje razorenje Hrama (24,1-2)

Propovijed počinje važnom izjavom da je Isus **izišao i udaljio se iz Hrama**. Taj je izlazak osobito važan s obzirom na riječi koje je netom izgovorio, »napuštena vam kuća« (23,38). To nas podsjeća na Ezekielov opis slave koja odlazi iz Hrama (Ez 9,3; 10,4; 11,23).

Učenici su htjeli da se Isus s njima divi graditeljskoj ljepoti hrama. Bili su zabavljeni prolaznim umjesto vječnim, bavili su se »sjenama« umjesto samom biti. Isus je upozorio da će zdanje biti tako temeljito uništeno da se **ni kamen na kamenu neće ostaviti nerazvaljen**. Tit je bezuspješno pokušavao sačuvati Hram, ali su ga vojnici zapalili bakljama ispunjujući tako Kristovo proročanstvo. Kad je vatra rastopila zlatne ukrase, rastopljeni se metal razlio među kamenje. Da bi ga se domogli, vojnici su morali odmicati kamen po kamen, baš kao što je naš Gospodin prerekao. Ta

je presuda izvršena 70. god po Kr., kada su Rimljani pod Titom opustošili Jeruzalem.

B. Prva polovica Velike nevolje (24,3-14)

24,3 Nakon što je Isus prešao na **Maslinsku goru pristupe mu** učenici nasamo i postaviše tri pitanja:

1. **Kad će to biti;** to jest, kad će Hram biti razoren?
2. **Koji će biti znak njegova dolaska;** to jest, koji će nadnaravni događaj prethoditi njegovu povratku na Zemlju da uspostavi svoje kraljevstvo?
3. **Koji će biti znak svršetka svijeta;** to jest, što će najaviti svršetak svijeta neposredno prije njegove vladavine u slavi? (Drugo i treće pitanje su u biti isto.)

Moramo se prisjetiti da su ti židovski učenici razmišljali o slavnome dobu kada Mesija bude na Zemlji. Nisu razmišljali o Kristovu dolasku po Crkvu; nisu znali ništa ili gotovo ništa o toj fazi njegova dolaska. Očekivali su da će doći u sili i slavi uništiti svoje neprijatelje i zavladatai svijetom.

Mora nam biti jasno i to da nisu govorili o svršetku *svijeta* (kao u KJV), nego o svršetku *razdoblja* (grč. *aion*).

Na njihovo se prvo pitanje ne odgovara izravno. Spasitelj je izgleda sjedinio opadu Jeruzalema 70. godine po Kristu (vidi Luku 21,20-24) sa sličnom opsadom koja će se dogoditi kasnije. Baveći se proročanstvom, često vidimo kako Gospodin gotovo nezamjetno prelazi s početnoga, djelomičnog ispunjenja, na kasnije, konačno ispunjenje.

Na drugo i treće pitanje odgovara se u stihovima 4-44 poglavlja 24. Ti stihovi opisuju sedam godina razdoblja nevolja koje će prethoditi Kristovu slavnom Dolasku. Prve tri i pol godine opisane su u stihovima 4-14. Završne tri i pol godine, poznate kao Velika nevolja i doba Jakovljeve

nevolje (Jer 30,7) bit će vrijeme dotad neviđenih muka za stanovnike Zemlje.

Mnoge okolnosti koje obilježavaju prvu polovicu razdoblja nevolja donekle su prisutne tijekom čitave ljudske povijesti, ali će se mnogo izraziti javiti tijekom razdoblja o kojem se raspravlja. Onima u Crkvi nevolje su obećane (Ivan 16,33), ali one su mnogo drukčije od nevolja koje će se izliti na svijet koji je odbacio Sina Božjega.

Mi vjerujemo da će crkva biti ponesena iz svijeta (1 Sol 4,13-18) prije no što počne vrijeme Božjega gnjeva (1 Sol 1,10; 5,9; 2 Sol 2,1-12; Otk 3,10).

24,4-5 Tijekom prve polovice razdoblja nevolja pojaviti će se mnogi lažni kristi koji će mnoge uspjeti zavesti. Sadašnji rast mnogih lažnih kultova možda je samo uvod u to, ali nije njegovo ispunjenje. Ti će lažni vjerski vođe biti Židovi koji će za se tvrditi da su Krist.

24,6-7 Bit će ratova i glasina o ratovima. Narod će ustati protiv naroda i kraljevstvo protiv kraljevstva. Bilo bi lako kad bi to bilo ispunjeno u onome čemu smo danas svjedoci, ali to što vidimo blago je u usporedbi s onime što će biti. Zapravo, sljedeći događaj u Božjem vremenskom rasporedu jest uznesenje Crkve (Iv 14,1-6; 1 Kor 15,51-57). Prije toga se ne treba ispuniti ni jedno drugo proročanstvo. Kad Crkva bude uklonjena, proradit će Božji proročki »sat« i ti će se događaji zbiti ubrzo. Po raznim mjestima Zemlje nastat će glad, pošasti i potresi. Čak su i danas svjetski vođe upozoreni izvjesnošću gladi zbog eksplozije stanovništva. Ali to će biti još istaknutije zbog nestašica proizvedenih ratovima.

Potresi privlače sve veću pozornost – ne samo oni do kojih dolazi danas, nego i oni koji se očekuju. Još jedanput, to su samo slamke na vjetru a ne pravo ispunjenje Spasiteljevih riječi.

24,8 Stih 8 jasno određuje to razdoblje kao početak nevolja – početak trudova

koje će donijeti novi poredak pod Izraelovim Mesijom-Kraljem.

24,9-10 Odani će vjernici tijekom razdoblja nevolja proći velike osobne kušnje. Narodi će povesti oštru borbu punu mržnje protiv svih koji su odani Bogu. Ne samo što će im suditi pred vjerskim i građanskim sudovima (Mk 13,9), nego će mnoge i mučiti zato što će odbiti odreći se Isusa. Iako je do takvih kušnji dolazilo tijekom svih razdoblja kršćanskog svjedočenja, čini se da se tu osobito misli na 144,000 židovskih vjernika koji će imati osobitu službu tijekom tog razdoblja. Mnogi će se iznevjeriti radije nego da pate i umru. Članovi obitelji prijavljivat će svoje rođake i predavati ih u ruke zvjerskih mučitelja.

24,11 Ustat će mnogi lažni proroci i zavesti horde ljudi. Njih ne treba pobrkati s lažnim kristima iz stiha 5. Lažni proroci tvrde da su Božji glasnogovornici. Mogu se otkriti na dva načina: proročanstva im se ne ispune uvijek, a njihova naučavanja uvijek odvrću ljude od pravoga Boga. Navođenje lažnih proroka još je jedna potvrda naše tvrdnje da su Nevolje prvenstveno židovske naravi. Lažni proroci povezani su s narodom Izraela; u Crkvi opasnost dolazi od lažnih učitelja (2 Pe 2,1).

24,12 Kako opakost bude sve više bjesnjela, sve će manje dolaziti do izražaja ljudski osjećaji. Iskazivanje neljubavi bit će svakodnevna pojava.

24,13 »Ali onaj tko ustraje do sršetka, bit će spašen.« Jasno je da to ne znači da će tada ljudske duše biti spašene izdržljivošću; u Bibliji se spasenje uvijek prikazuje kao dar Božje milosti, koji se prima vjerom u Kristovu zastupničku smrt i uskrsnuće. To ne može značiti ni da će svi koji izdrže izbjeći tjelesnu ozljedu; već smo saznali da će mnogi vjernici biti mučeni (st. 9). Obično se smatra da će oni koji ostanu čvrsti, koji izdrže muke i ne iznevjerje se, biti izbačeni za Kristova Druge dolaska. Nitko ne bi smio zamišljati da će otpadništvo biti način da se izbjegnu

nevolje ili nađe sigurnost. Spašeni će biti samo oni koji imaju pravu vjeru. Premda i vjera koja donosi spasenje može zastraniti, ona uvijek ima odliku trajnosti.

24,14 Tijekom tog razdoblja **evanđelje Kraljevstva** će se objavljivati diljem svijeta za **svjedočanstvo svim narodima**. Kao što je objašnjeno u bilješkama o Mateju 4,23, **evanđelje Kraljevstva** je radosna vijest da Isus Krist dolazi uspostaviti svoje **kraljevstvo** na Zemlji, te da će oni koji ga u razdoblju nevolja s vjerom primaju, uživati blagoslove njegove tisućogodišnje vladavine.

Stih 14 često se zlorabi da bi se pokazalo kako Krist ne može doći po svoju Crkvu u bilo kom trenutku jer tolika plemena još nisu čula evanđelje. Teškoća je otklonjena kada shvatimo da se to odnosi na njegov dolazak s njegovim svetima, a ne po njegove svete. I odnosi se na evanđelje *Kraljevstva*, ne na evanđelje *Božje milosti* (vidi bilješke o Mt 4,23).

Između događaja navedenih u stihovima 3-14 i onih u Otkrivenju 6,1-11 postoji zapanjujuća sličnost. Jahač na *bijelome konju* – lažni krist; jahač na *crvenu konju* – rat; jahač *crnoga konja* – glad; jahač *sivoga konja* – pošast ili smrt. Duše pod žrtvenikom su mučenici. Događaji opisani u Otkrivenju 6,12-17 povezani su s onima u Mateju 24,19-31.

C. Velika nevolja (24,15-28)

24,15 Dosad smo došli do sredine razdoblja nevolja. To znamo iz usporedbe stiha 15 s Danielom 9,27. Daniel je predskazao da će u sredini sedamdesete sedmice, to jest po isteku tri i pol godine, na sveto mjesto, tj. u hram u Jeruzalemu, biti postavljena idolopoklonička slika. Svim će ljudima biti naređeno štovati taj gnusni idol. Tko se odbije pokoriti, bit će kažnjen smrću (Otk 13,15).

»Kada dakle ugledate grozotu pustoši, prореčenu po proroku Danielu, gdje

stoji na svetome mjestu« – tko čita, neka razumije ... Podizanje idola bit će onima koji poznaju Božju riječ znak da su velike nevolje počele. Zapazite da Bog želi da onaj tko čita to proročanstvo i razumije.

24,16 Koji se tada zateknu u Judeji trebaju bježati u gore; u bližoj okolici Jeruzalema bi njihovo odbijanje da se poklone idolu bilo brzo otkriveno.

24,17-19 Morat će se jako žuriti. Ako čovjek sjedi na krovu kuće, trebat će sve ostaviti. Vrijeme utrošeno na prikupljanje stvari može značiti pitanje života i smrti. Čovjek koji radi u polju ne smije se vratiti po svoju halju, ma gdje ju ostavio. **Trudnice** će i **dojilje** biti u osobito teškom položaju – teško će im biti brzo pobjeći.

24,20 Vjernici trebaju moliti da taj trenutak ne nastupi zimi s dodatnim pogibeljima na putu i da ne bude u subotu, kad bi im udaljenost koju smiju prijeći bila još i ograničena Zakonom (Izl 16,29). Putovanja koje bi trajalo jedan subotni hod ne bi bilo dovoljno da stignu izvan opasnog područja.

24,21 »Jer će tada biti velika nevolja kakve ne bijaše od početka svijeta sve do sada, niti će je ikada biti.« Ovaj opis izdvaja to razdoblje od svih istraga, pogroma, čistki, pokolja i genocida u povijesti. Ovo proročanstvo nije moglo ispuniti ni jedno prijašnje proganjanje jer je jasno rečeno da će završiti Drugim Kristovim dolaskom.

24,22 Tjeskoba će biti tako jaka da kad se ne bi skratili dani oni, nitko ne bi preživio. To ne može značiti da će se Velika nevolja, za koju se tako često kaže da će trajati tri i pol godine, skratiti. To vjerojatno znači da će Bog čudom skratiti trajanje dnevne svjetlosti – kada se i događa najviše borbi i klanja. **Radi izabranih** (onih koji su primili Isusa), Gospodin će dopustiti ranije smrkavanje.

24,23-26 Stihovi 23 i 24 sadrže obnovljena upozorenja na lažne kriste i lažne

proroke. U kritičnim trenucima će se prorokijeti glasine da se Mesija skriva na nekom tajnom mjestu. Takve bi se glasine mogle upotrijebiti da se uhvati one koji iskreno i s ljubavlju traže Krista. Stoga Gospodin upozorava sve učenike da ne povjeruju glasinama o tajnom dolasku ograničenom na jedno mjesto. Čak ni oni koji čine čudeša nisu uvijek od Boga; čudeša mogu biti sotonska po podrijetlu. Tzv. 'Čovjeku grijeha' biti će dana sotonska moć da čini čudeša (2 Sol 2,9-10).

24,27 Kristov će dolazak biti očevidan – bit će iznenađan, javan, sveopći i slavan. Poput **munje** – svi će ga moći odmah i jasno vidjeti.

24,28 I ni jedna moralna opačina neće izbjeći njegovu bijesu i osudi. »**A gdje god bude strvine, ondje će se okupljati orlovi.**« Strvine prikazuju otpadničko židovstvo, »kršćanstvo« i čitav svjetski sustav koji se udružio protiv Boga i njegova Krista. Orlovi ili strvinari predstavljaju Božje presude koje će biti odriježene u doba Mesijina pojavljivanja.

D. Drugi dolazak (24,29-31)

24,29 Na svršetku Velike nevolje na nebu će doći do zastrašujućih poremećaja. **Sunce će se pomračiti**, a kako je mjesecov sjaj samo odraz sunčeva, i mjesec će uskratiti svoj sjaj. Zvijezde će s neba padati, a planeti će biti pomaknuti iz svojih putanja. Ne treba osobito spominjati da će takvi golemi svemirski preokreti utjecati na vrijeme, plimu i oseku i godišnja doba na Zemlji.

Blijeda predodžba o tome kako će to izgledati dana je u Velikovskyjevu opisu onoga što bi se dogodilo kad bi se neko nebesko tijelo primaknulo Zemlji i potaklo je da joj se nagne os: »U tom trenutku potres bi uzdrmao Zemlju. Zrak i voda bi se nastavili kretati uslijed inercije; uragani bi hujali Zemljom i mora bi našmula na kontinente, noseći šljunak, pijesak i morske životinje, izbacujući ih na kopno. Toplina

bi se povećala, stijene bi se talile, vulkani bi provalili, lava bi tekla iz raspuknuta tla i prekrila golema područja. Planine bi se izdigle iz ravnica i počele putovati i penjati se na druge planine, stvarajući rasjeline i napukline. Jezera bi se nakrivila i ispraznila, rijeke bi promijenile korita; velika kopnena područja sa svim stanovnicima skliznula bi pod more. Šume bi gorjele a oluje i silovita mora bi ih iščupala iz tla na koje mu rastu i nabacala ih, granje i korijenje, na velike hrpe. Mora bi postala pustinje jer bi voda iz njih otekla.«⁴⁵

24,30 »**I tada će se pojaviti znak Sina čovječjega na nebu.**« Ne kaže se koji će to znak biti. Njegov je Prvi dolazak bio praćen znakom na nebu – zvijezdom. Možda će čudesna zvijezda najaviti i njegov drugi dolazak. Neki drže da je sâm Sin čovječji taj znak. Na što god se mislilo, svima će biti jasno kad se pojavi. **I tada će proplakati sva plemena zemlje** – nedvojbeno zbog svog odbijanja Njega. Ali proplakati će prvenstveno plemena *te zemlje*⁴⁶ – dvanaest plemena Izraelovih – »i gledat će na onoga koga su proboli; naričat će nad njim kao nad jedincem, gorko ga oplakivati kao prvenca« (Zah 12,10).

Nakon toga će »**ugledati Sina čovječjega gdje dolazi na oblacima nebeskim s velikom moći i slavom.**« – Kakav predviđan trenutak! Onaj koji je bio popljuvan i razapet dokazat će se kao Gospodin života i slave. Blagi i ponizni Isus pojavit će se kao sâm Jahve. Žrtveno će Janje sići kao pobjedonosni Lav. Prezreni tesar iz Nazareta doći će kao Kralj kraljevâ i Gospodar gospodarâ. Njegova će kočija biti nebeski oblaci. Doći će u kraljevskoj moći i slavi – to je trenutak za kojim je Stvorenje (sve što je stvoreno) čeznulo tisućama godina.

24,31 Kad side, razaslat će anđele svoje diljem svijeta da okupe njegove izabranike, vjerni Izrael, u zemlju Palestinu. Doći će iz svih zemalja svijeta da pozdrave svoga Mesiju i uživaju njegovu slavnu vladavinu.

E. Usporedba o smokvi (24,32-35)

24,32 »A od smokve naučite usporedbu.« Naš Gospodin ponovno uzima duhovnu pouku iz prirode. Kad smokvine grane zazelene i omekšaju znate: blizu je ljeto.

Vidjeli smo da smokva prikazuje narod Izraela (21,18-22). Izrael je stotinama godina drijemao, bez svoje vlasti, bez zemlje, bez Hrama, bez svećenstva – bez ijednog obilježja nacionalnog života. Narod je bio raštrkan diljem svijeta. Zatim je, 1948. godine, Izrael postao narodom s vlastitom zemljom, vladom, novcem, markama itd. Duhovno, narod je još neplodan i bešćutan; nema ploda za Boga. Ali nacionalno možemo reći da su njegove grane zelene i omekšale.

24,33 »Tako i vi, kad sve to ugledate, znajte da je blizu, na vratima!« Nastanak Izraela kao nacije znači ne samo da se približava vrijeme Nevolje, nego i da je sâm Gospodin blizu – na vratima!

Ako je Kristov dolazak na vlast tako blizu, koliko li je tek blizu veličanstveno uznesenje Crkve? Ako već vidimo sjene događaja koji moraju prethoditi njegovu pojavljivanju u slavi, koliko smo tek bliže prvoj fazi njegove *parusije* ili Dolaska (1 Sol 4,13-18)?

24,34 Nakon spominjanja smokve, Isus je dodao: **»Zaista, kažem vam: nipošto neće proći naraštaj ovaj dok se sve to ne dogodi.«** **»Naraštaj ovaj«** nije se mogao odnositi na ljude koji su živjeli kad je Krist bio na Zemlji; svi su oni nestali, a događaji iz poglavlja 24 još se nisu odigrali. Koga je onda naš Gospodin smatrao »ovim naraštajem«? Postoje dva uvjerljiva objašnjenja. F. W. Grant i drugi drže da se misli kako će »upravo onaj naraštaj koji bude svjedokom početka svega toga biti svjedokom i svršetka.«⁴⁷ Isti ljudi koji su svjedoci Izraelova uspona kao nacije (ili koji budu svjedocima početka razdoblja Nevolje) vidjet će Gospodina Isusa kako na nebeskim oblacima dolazi vladati.

Drugo je objašnjenje da »naraštaj« treba razumjeti kao *rod*. To je pravilan prijevod grčke riječi; ona znači ljude istog podrijetla, krvi ili obitelji (Mt 12,45; 23,35-36). Tako je Isus predskazivao da će židovski rod preživjeti kako bi bio svjedokom ispunjenja svega toga. Njihov neprekinuti opstanak, unatoč strašnim progonima, čudo je povijesti.

Ali mislim da postoji još jedno značenje. U Isusovo doba, »ovaj naraštaj« je bio rod koji ga je ustrajno odbijao priznati Mesijom. Mislim da je predskazivao da će narod Izraela ostati u stanju odbacivanja Krista do njegova drugog dolaska. Tada će svaka pobuna biti skršena, i samo će oni koji se voljno podvrgavaju njegovoj vladavini biti pošteđeni da bi ušli u Tisućgodišnje kraljevstvo.

24,35 Kako bi istaknuo nepogrešivost svojih predskazivanja, Isus je dodao da će **nebo i Zemlja proći ali njegove riječi nipošto neće proći**. Govoreći o *nebu* koje će uminuti, mislio je na zvjezdano i atmosfersko nebo – na modri svod nad nama – a ne na Nebo koje je Božje prebivalište (2 Kor 12,2-4). Raspadanje nebesa i Zemlje opisuje se u 2 Pet 3,10-13 i ponovno je spomenuto u Otk 20,11.

F. Dan i sat nepoznati (24,36-44)

24,36 Što se tiče točnog dana i sata njegova drugog dolaska, **»nitko ne zna, ni anđeli nebeski,⁴⁸ nego samo Otac«**. To bi nas trebalo upozoriti na iskušenje da se utvrđuju datumi ili da se vjeruje onima koji to čine. Ne iznenađuje nas što anđeli ne znaju; oni su konačna stvorenja s ograničenim znanjem.

I dok oni koji žive prije Kristova povratka neće znati njegov *dan* ili *sat*, čini se da bi oni koji su dobro poznati s proćanstvima možda mogli znati *godinu*. Znat će, primjerice, da će to biti otprilike tri i pol godine nakon postavljanja slike idola u Hramu (Dan 9,27; također i Dan 7,25; 12,7-11; Otk 11,2-3; 12,14; 13,5).

24,37-39 U te će dane, međutim, većina ljudi biti ravnodušna, baš kao u dane Noine. Iako su dani prije potopa bili strašno poročni, ovdje se ne naglašava ta značajka. Ljudi su jeli, pili, ženili se, udavali; drugim riječima, obavljali su svoje svakodnevne poslove kao da će živjeti zauvijek. Iako su upozoreni da će naići potop, živjeli su kao da su otporni na potop. Kad je naišao, bili su nepripremljeni, izvan jedinoga sigurnog mjesta. Upravo će tako biti kada se Krist vrati. Samo oni koji su u Kristu, sigurno jači, bit će izbačeni.

24,40-41 Tada će dvojica biti u polju; jedan će se uzeti u osudi, drugi ostaviti da uđe u Tisućgodišnje kraljevstvo. Dvije će mljeti u mlinu i odmah biti razdvojene. Jedna će biti odnesena plimom suda, druga će biti ostavljena da uživa blagoslove Kristove vladavine (st. 40 i 41 često se uzimaju kao upozorenje nespašenima, s obzirom na Uznesenje – prvu fazu Kristova dolaska kad sve vjernike uzima u Nebo a sve nevjernike ostavlja za Sud. Premda se to može valjano primijeniti na ovaj ulomak, iz konteksta je jasno da se tumačenje odnosi na Kristov dolazak da vlada.)

24,42-44 S obzirom na neizvjesnost u pogledu dana i sata, ljudi moraju bdjeti. Ako tko zna da će mu lopov provaliti u kuću, bit će spreman, iako ne zna točno vrijeme. Sin čovječji će doći kad ga mnoštvo bude najmanje očekivalo. Stoga njegov narod mora budno iščekivati.

G. Usporedba o razumnom i zlom sluzi (24,45-51)

24,45-47 U završnim dijelovima ovoga ulomka Gospodin Isus pokazuje da se pravi karakter sluge ogleda u tome kako se ponaša s obzirom na Gospodarov povratak. Svi sluge trebaju posluživati hranu ukućanima u pravo vrijeme. Ali, nisu pravi svi koji ispovijedaju da su Kristovi sluge. Razboriti sluga je onaj kojeg se nađe kako skrbi za Božji narod. Takvom će biti ukazana velika čast i povjerenje mnogo u

Kraljevstvu – Gospodar će ga postaviti nad svim imanjem svojim.

24,48-51 Zli sluga predstavlja nazovijernika na čije ponašanje ne utječu izgledi skorog povratka njegova Gospodina.

On stane tući sudrugove, jesti i piti s pijanicama. Takvo ponašanje pokazuje da taj nije spreman za Kraljevstvo. Kada Kralj dođe, kaznit će ga i dodijeliti mu udio s licemjerima, na mjestu gdje ljudi plaću i škrguću zubima.

Ova se usporedba odnosi na Kristov viđivi povratak na Zemlju kad dolazi kao Mesija-Kralj. Ali to se načelo podjednako odnosi na Uznesenje. Mnogi koji tvrde da su kršćani pokazuju svojim neprijateljstvom prema Božjem narodu i svojim bratimljenjem s bezbožnicima da ne očekuju Kristov povratak. Za njih će to značiti osudu, a ne blagoslov.

H. Usporedba o deset djevica (25,1-13)

25,1-5 Prva riječ, »tada«, koja se odnosi na prethodno, 24. poglavlje, ovu usporedbu očigledno smješta u doba Kraljeva povratka na Zemlju i u doba koje prethodi povratku. Kraljevstvo nebesko toga doba Isus uspoređuje s deset djevica koje uzeše svoje svjetiljke i iziđoše u susret zaručniku. Pet ih bijaše mudrih i one su imale ulje za svoje svjetiljke; ostale ga nisu imale. Dok su čekale, sve su pozaspale.

Pet mudrih djevica predstavljaju prave Kristove učenike tijekom razdoblja Nevolje. Svjetiljke govore o ispovijedanju vjere, a ulje se općenito smatra simbolom Svetoga Duha. Lude djevice predstavljaju one koji ispovijedaju da se nadaju Mesiji, ali nikada se nisu obratili i stoga nemaju Svetoga Duha. Zaručnik je Krist, Kralj; njegovo zakašnjenje simbolizira razdoblje između dva njegova dolaska. Činjenica da je svih deset djevica pozaspalo pa se, izvana gledano, nisu mnogo razlikovale.

25,6 O ponoći se začula vika da dolazi zaručnik. U prethodnom smo poglavlju

vidjeli kako će njegov dolazak navijestiti strašni znakovi.

25,7-9 Djevice ustadoše i urediše svoje svjetiljke – sve su željele izgledati spremne. Kako nisu imale ulja, one lude zamoliše ostale da im daju malo, no ove ih pošalju da si ga kupe. Odbijanje mudrih djevice izgleda sebično, ali u području duhovnoga nitko ne može drugome davati Duha. Naravno, Sveti Duh se ne može kupiti, ali Biblija koristi literarnu sliku kupovanja spasenja bez novca i bez cijene.

25,10-12 Dok one odoše, dođe zaručnik. Starosirijska verzija i Vulgata kažu da je došao *sa zaručnicom*. To se savršeno uklapa u proročku sliku. Gospodin Isus će se vratiti s vjenčanja sa svojom zaručnicom, Crkvom (1 Sol 3,13). (Vjenčanje se održava u Nebu /Ef 5,27/ nakon Uznesenja.) Vjerni ostatak svetih iz razdoblja Nevolje ući će s njim na svadbenu gozbu. Svadbena je gozba prikladan prikaz radosti i blagoslova Kristova zemaljskog kraljevstva. Mudre djevice **uđoše s njim na svadbu** (ili svadbenu gozbu, JND); i **vratila se zatvore.** Bilo je prekasno da još tko uđe u Kraljevstvo. Kad su ostale djevice došle tražiti da ih puste unutra, Zaručnik je zanijskavao da ih poznaje – jasan dokaz da se nikada nisu nanovo rodile.

25,13 Pouka je bila, rekao je Isus, bdjeti, jer se ne zna ni **dan ni sat** njegova dolaska. Vjernici bi trebali živjeti kao da će Gospodin doći svaki trenutak. Jesu li naše svjetiljke uređene i napunjene uljem?

I. usporedba o talentima (25,14-30)

25,14-18 I ova usporedba naučava da će kad se Gospodin vrati biti pravih i lažnih slugu. Priča se vrtila oko čovjeka koji je prije polaska na dugi put dozvao svoje slugu i svakome dao drukčiju svotu novca, svakomu po njegovoj sposobnosti. Jedan je dobio **pet talenata**, drugi dva, a posljednji **jedan**. Novac su trebali upotrijebiti tako da gospodaru donese prihod. Čovjek s pet talenata zaradio je drugih pet. I onaj s

dva je udvostručio svoje. Ali, onaj s **jednim ode, otkopa** rupe u zemlji i sakri ga.

Nije teško uvidjeti da je Krist Gospodar kao i da je dugi put razdoblje između dva dolaska. Trojica slugu su Izraelci koji žive u razdoblju Nevolje, odgovorni da zastupaju interese odsutnog Gospodina. Odgovornost im je dana prema njihovim osobnim sposobnostima.

25,19-23 Nakon dugo vremena dođe gospodar ... i zatraži od njih obračun. To je prikaz Drugog dolaska. Prva su dvojica primila posve jednaku pohvalu: **»Dobro, slugo dobri i vjerni! U malome si bio vjeran, nad mnogim ću te postaviti! Uđi u radost gospodara svoga!«** Njihova se služba nije preispitivala time koliko su zaradili, nego koliko su se trudili. Svaki je posve iskoristio svoje sposobnosti i zaradio sto posto. Oni predstavljaju prave vjernike kojih je nagrada uživanje u blagoslovima Mesijina kraljevstva.

25,24-25 Treći je sluga za svoga gospodara imao samo uvrede i isprike. Optužio ga je da je **strog i nerazborit, da žanje gdje nije sijao i kupi gdje nije vijao.** Ispričavao se govoreći da je, obuzet strahom, svoj talenat zakopao. Taj je sluga nesumnjivo bio nevjernik; nijedan pravi sluga ne bi gajio takve misli o svom gospodaru.

25,26-27 Njegov ga je gospodar ukorio kao **zlog i lijenog.** Kad je već tako mislio o svom gospodaru, zašto nije njegov novac uložio kod novčara kako bi izvukao dobitak? Uzgred, u stihu 26 gospodar se ne slaže s optužbama protiv sebe. Umjesto toga veli: **»Ako sam ja takav gospodar kakav misliš da jesam, to je razlog više da uložiš talenat. Tvoje te riječi optužuju, a ne opravdavaju.«**

25,28-29 Da je taj čovjek sa svojim talentom zaradio jedan talenat, bio bi dobio jednaku pohvalu kao i ostali. Umjesto toga, sve što je imao pokazati od svoga života bila je rupa u zemlji! **Talenat** su mu uzeli i dali čovjeku s **deset talenata.** To je,

dakako, u skladu s nepromjenjivim zakonom u duhovnom području: »**Jer svakom koji ima još će se dati da ima u izobilju, ali od onoga koji nema oduzet će se i ono što ima.**« Onima koji žude da budu upotrijebljeni za Božju slavu dana su potrebna sredstva. Što više čine, to su sposobniji raditi za Njega. I obrnuto, nagrada za nerad jest gubitak.

Spominjanje novčara u stihu 27 znači da bismo stvari koje posjedujemo a ne možemo ih upotrijebiti za Gospodina trebali predati onima koji *mogu*. Novčari iz ovog primjera mogu biti misionari, biblijska društva, kršćanske nakladničke kuće, evanđeoske radio emisije, itd. U svijetu poput našega nema opravdanja za nekorištenje novca. Pierson nam daje korisnu preporuku: »Plašljive duše, nepripremljene za smionu i samostalnu službu u korist Kraljevstva, mogu udružiti svoju nesposobnost sa sposobnošću i zdravom pametću drugih koji će učiniti da njihovi darovi i posjedi postanu korisni Gospodaru i njegovoj Crkvi ... Upravitelj ima novac, ili to mogu biti drugi darovi, koji se može iskoristiti, ali nedostaju vjera i duhovni uvid, praktična snaga i mudrost. Gospodinovi »mjenači« mu mogu pokazati kako da zaradi za Učitelja ... Crkva djelomice postoji zato da snaga jednoga člana pomogne slabost drugoga i da se suradnjom svih povećava snaga najmanjih i najslabijih.«⁴⁹

25,30 Beskorisni sluga je izbačen – isključen iz Kraljevstva. Doživio je mučnu sudbinu opakih. Nije ga osudilo to što nije uložio svoj talenat, nego je to što nije učinio dobra djela pokazalo da nema spasonosnu vjeru.

J. Kralj sudi narodima (25,31-46)

25,31 Ovaj dio opisuje sud narodima, što treba razlikovati od Kristova sudišta i velikog bijelog prijestolja.

Kristovo sudište, vrijeme procjene i nagrade samo za vjernike, zbiva se nakon Uznesenja (Rim 14,10; 1 Kor 3,11-15; 2

Kor 5,9-10). Suđenje pred velikim bijelim prijestoljem odigrava se u vječnosti, nakon Tisućgodišnjega kraljevstva. Opaki će mrtvi biti osuđeni i bačeni u ognjeno jezero (Otk 20,11-15).

Sud narodima ili poganima (grčka riječ može značiti oboje) zbiva se na Zemlji nakon što Krist dođe vladati, kao što jasno govori stih 31: »**A kad Sin čovječji dođe u svojoj slavi i svi sveti anđeli s njime.**« Ako smo u pravu kad ga poistovjećujemo s Joelom 3, mjesto je dolina Jošafat, izvan Jeruzalema (4,2). Narodima će se suditi prema tome kako su se odnosili prema Kristovoj židovskoj braći tijekom Velike nevolje (Jl 3,1-2 i 12-14; Mt 25,31-46).

25,32 Važno je zapaziti da se navode tri vrste – **ovce, jarci** i Kristova braća. Prve dvije vrste zbog kojih Krist sjedi na sudištu su pogani koji žive tijekom razdoblja Velike nevolje. Treća vrsta su Kristova vjerna židovska braća koja, usprkos žestokom proganjanju, odbijaju zaniijekati njegovo ime tijekom Nevolje.

25,33-40 Kralj postavlja **ovce sebi zdesna, a jarce slijeva**. Potom poziva ovce da uđu u njegovo slavno kraljevstvo, **pripravljeno za njih od postanka svijeta**. Razlog koji se navodi za to jest što su ga nahranili kad je **gladovao, napojili** ga kad je ožednio, primili ga kad je bio **stranac, zaogrnu**li ga kad je bio gol, posjetili ga kad je bolovao i došli mu u **tamnicu**. **Pravedne** ovce tvrde da ne znaju da su ikada bile tako dobre prema Kralju; za njihova života nije ni bio na Zemlji. On objašnjava da su pomažući **jednomu** od njegove najmanje **braće** pomogli njemu. Što god je učinjeno jednomu od njegovih učenika nagrađuje se kao da je učinjeno njemu.

25,41-45 Nepravednim je jarcima rečeno da **odu** od njega u **oganj vječni, pripravljen đavlu i anđelima njegovim**, jer se nisu za Njega brinuli tijekom strašnog razdoblja Jakovljeve nevolje. A kada se opravdavaju govoreći kako ga nikada nisu vidjeli, on ih podsjeća da je njihov nemar

prema njegovim sljedbenicima bio nemar prema njemu samome.

25,46 Stoga jarci odlaze u muku vječni, a ovce u život vječni. Ali, iz toga iskrsavaju dva problema. Prvo: čini se da taj ulomak naučava kako su narodi spašeni ili izgubljeni *en masse*. Drugo: pripovijest ostavlja dojam da se ovce spašavaju dobrim djelima, a jarce se osuđuje zbog toga što nisu činili dobro. Što se prve poteškoće tiče, moramo upamtiti da se Bog *bavi* narodima kao takvim. Starozavjetna povijest obiluje primjerima kažnjavanja naroda zbog njihova grijeha (Iza 10,12-19; 47,5-15; Ez 25,6-7; Am 1,3.6.9.11.13; 2,1. 4.6; Ob 10; Zah 14,1-5). Nije nerazumno pretpostaviti da će narodi i dalje prolaziti kroz božanski sud. To ne znači da će svaki pojedinac imati udjela u posljedicama, nego da će se načela božanske pravde primjenjivati na narode kao i na pojedince.

Riječ *ethne*, u ovom ulomku prevedena kao »narodi«, može se podjednako točno prevesti i kao »pogani«. Neki drže da ovaj odjeljak opisuje suđenje pojedinim poganim. Bili to narodi ili pojedinci, ostaje problem kako bi se tako velika mnoštva mogla okupiti pred Gospodinom u Palestini. Možda je najbolji odgovor da se radi o predstavnicima naroda ili pojedinih staleža koji su se okupili za sud.

Što se drugog problema tiče, ulomak se ne može shvatiti kao naučavanje spasenja po djelima. Jedinstveno svjedočenje Biblije jest da je spasenje po vjeri, a ne po djelima (Ef 2,8-9). Ali, Biblija jednako jasno naučava da prava vjera rađa dobrim djelima. Ako nema dobrih djela, to je pokazatelj da osoba nije nikada bila spašena. Stoga moramo shvatiti da pogani nisu spašeni pomaganjem ostatku Židova, nego da ta dobrota odražava njihovu ljubav prema Gospodinu.

Treba spomenuti još troje. Prvo: rečeno je da je Kraljevstvo pripravljeno za pravedne od postanka svijeta (st. 34), dok je pakao pripremljen za đavla i njegove anđele

(st. 41). Božja je želja da ljudi budu blagoslovljeni; pakao nije izvorno namijenjen ljudskome rodu. Ali ako ljudi svojevoli odbijaju život, nužno odabiru smrt.

Drugo: Gospodin Isus je govorio o vječnom (isto što i »neprestanom«) ognju (st. 41), vječnoj muci (st. 46) i vječnome životu (st. 46). Isti Onaj koji je naučavao vječni život, naučava vječnu muku. Budući da je za opis obojega uporabljena ista riječ za *vječno*, nije dosljedno prihvatiti jednu bez druge. Ako riječ prevedena s *vječno* ne znači neprestano, u grčkom jeziku nema riječi koja bi izrazila to značenje. Ali mi znamo da ona *znači* neprestano zato što se rabi za opis vječnosti Boga (1 Tim 1,17).

Na poslijetku, Sud narodima nas snažno podsjeća na to da su Krist i njegov narod jedno; što se događa njima, događa se njemu. Imamo velike mogućnosti da mu ugodimo tako što ćemo ugađati onima koji ga vole.

XIV. KRALJEVA MUKA I SMRT (Pogl. 26, 27)

A. Zavjera da se ubije Isusa (26,1-5)

26,1-2 Četvrti i posljednji put u ovom evanđelju naš je Gospodin unaprijed upozorio svoje učenike da mora umrijeti (16, 21; 17,23; 20,18). Njegova je objava govorila o kratkom razdoblju između Pashe i njegova raspeća: »**Znate da je za dva dana Pasha, i Sin čovječji predaje se da se razapne.**« Te će godine Pasha dobiti svoje pravo značenje. Napokon je stiglo pashalno Janje i uskoro će ga zaklati.

26,3-5 Upravo dok je izgovarao te riječi, glavari svećenički, pismoznanci i starješine okupljali su se u dvoru Kajfe, velikoga svećenika, da razrade svoju strategiju. Željeli su ga potajno uhititi i ubiti, ali nisu mislili da je to pametno učiniti za Blagdana; narod bi se mogao pobuniti protiv njegova pogubljenja. Neshvatljivo je da su vjerski vođe Izraela predvodili zavjeru da se ubije njihov Mesija. Oni su ga

prvi trebali priznati i ustoličiti. Umjesto toga, stali su na čelo njegovih neprijatelja.

B. Isus pomazan u Betaniji (26,6-13)

26,6-7 Ovaj je događaj dobrodošao predah, koji dolazi usred izdaje svećenika, sitničavosti učenika i Judine podmuklosti. **Kad je Isus bio u Betaniji, u kući Šimuna Gubavca, ušla je neka žena i izlila mu posudicu vrlo skupog miomirisa na glavu.** Skupocjenost njezine žrtve izražavala je dubinu njezine predanosti Gospodinu Isusu i zapravo je značila da za njega ništa nije previše dobro.

26,8-9 Njegovi učenici, a osobito Juda (Iv 12,4-5), smatrali su to velikom **rasipnošću**. Mislili su da bi taj novac bilo bolje **dati siromasima**.

26,10-12 Isus je ispravio njihovo iskrivljeno razmišljanje. Njezin postupak nije bio rasipan, nego predivan. I ne samo to, zbio se u pravi trenutak. Siromasima se uvijek može pomagati, ali samo se jedanput u povijesti svijeta može pomazati Spasitelj za ukop. Taj je trenutak došao, a iskoristila ga je neudana žena s duhovnim darom opažanja. Vjerujući u Gospodinova predskazanja o njegovoj smrti, mora da je shvatila – sad ili nikad. Kao što se pokazalo, bila je u pravu. One žene koje su mu namjeravale pomazati tijelo nakon ukopa osujetilo je uskrsnuće (Mk 16,1-6).

26,13 Gospodin Isus je ovjekovječio taj njezin jednostavni čin ljubavi: **»Zaista, kažem vam, gdje se god bude propovijedalo ovo evanđelje, po svem svijetu, spominjat će se i ovo što ona učini – njoj na spomen.«** Svaki čin istinske vjere ispunja nebeske dvore miomirisom i neizbrisivo je zapisan u Gospodinovu sjećanju.

C. Judina izdaja (26,14-16)

26,14-15 Jedan od Dvanaestorice – jedan od učenika koji je živio s Gospodinom Isusom, putovao s njim, gledao njegova čudesa, slušao njegovo nenadmašno propovijedanje i bio svjedokom čuda bez-

grešnog življenja – jedan kojeg je Isus mogao nazvati »moj dragi prijatelj ... koji je jeo kruh moj« (Ps 41,9) – bio je onaj koji je podigao petu na Sina Božjega. **Juda Iskariotski pođe glavarima svećeničkim i dogovori se da svoga Gospodara proda za trideset srebrnjaka.** Svećenici mu platiše na licu mjesta – prezira vrijednu svotu od petnaestak dolara.

Veoma je važno uvidjeti suprotnost između žene koja je Isusa pomazala u Šimunovoj kući i Jude. Ona je Spasitelja visoko cijenila. Juda ga je malo cijenio.

26,16 I tako je onaj koji je od Isusa primio samo dobrotu, pošao obaviti svoj dio strašne pogodbe.

D. Posljednja Pasha (26,17-25)

26,17 Bilo je to prvoga dana **Beskvasnih kruhova** – u vrijeme kada se iz židovskih domova izbacivao svaki kvasac. Kakve sve misli mora da su prošle Gospodinovom glavom kad je poslao svoje **učenike** u Jeruzalem da **priprave za pashu**. Svaki detalj toga objeda imat će bolno značenje.

26,18-20 Isus je poslao učenike da potraže **nekog** neimenovanog **čovjeka** koji će ih odvesti do određene kuće. Možda je neodređenost uputa trebala zavarati urotnike. U svakom slučaju, vidimo da je Isus dobro poznao pojedince, njihova borišta i njihovu spremnost na suradnju. Obratite pozornost na njegove riječi: **»Učitelj veli: Vrijeme je moje blizu, kod tebe ću održati pashu sa svojim učenicima.«** Mimo je išao u susret svojoj smrti. Sa savršenom milošću dogovorio je objed. Kakva čast za tog nepoznata čovjeka da svoju kuću ustupi za tu posljednju pashu!

26,21-24 Dok su jeli, Isus je dao potresnu izjavu da će ga **jedan od njih izdati**. Učenici su bili puni tuge, brige i sumnje u sebe. Jedan po jedan pitali su: **»Nisam valjda ja, Gospodine?«** Kad su ga ispitali svi osim Jude, Isus im je rekao da je to onaj

koji s njim umoči ruku u zdjelu. Gospodin je zatim uzeo komad kruha, umočio ga u sok od mesa i pružio Judi (Iv 13,26) – što je znak osobite naklonosti i prijateljstva. Podsjetio ih je da je ono što će mu se dogoditi neizbježno. Ali, to izdajnika neće osloboditi od odgovornosti; **bilo bi mu bolje da se uopće nije ni rodio.** Juda je dobrovoljno odabrao da proda Gospodina i stoga je smatran osobno odgovornim.

26,25 Kad je Juda naposljetku izravno upitao je li on taj, Isus je odgovorio: »Da.«

E. Prva Gospodnja Večera (26,26-29)

U Ivanu 13,30 saznajemo da je Juda, odmah nakon što je primio komad kruha, izišao, te da je bila noć. Zato zaključujemo da nije bio nazočan kad je ustanovljena Gospodnja večera (premda o tome postoje znatna neslaganja).

26,26 Pošto je proslavio svoju posljednju Pashu, Gospodin je ustanovio ono što znamo kao Gospodnju večeru. Bitni elementi – kruh i vino – već su bili na stolu kao dio pashalnog objeda; Isus im je pridao novo značenje. Prvo **uze kruh, izreče blagoslov pa ga razlomi.** Kad ga je dao svojim učenicima, reče: »Uzmite, jedite; ovo je tijelo moje.« Budući da njegovo tijelo još nije bilo predano na križ, jasno je da je govorio slikovito, uzimajući kruh kao simbol svoga tijela.

26,27-28 Isto vrijedi za čašu; posuda je poslužila da izrazi ono što sadrži. Čaša je sadržavala trsov rod, koji je pak bio simbol **krvi novoga Saveza.** Novi, neuvjetovan savez milosti potvrdit će prolijevanje njegove skupocjene krvi za oprostjenje grijeha. Njegova je krv *dostatna* da svima omogući oprostjenje. Ali ovdje se ona prolijeva za mnoge utoliko što *doista* otklanja grijeh samo onih koji vjeruju.

26,29 Spasitelj je zatim svoje učenike podsjetio da **neće opet piti od roda trsova** do onoga dana dok se ne vrati na Zemlju vladati. Tada će vino imati novo značenje:

govorit će o radosti i blaženstvu **kraljevstva Oca njegova.**

Često se postavlja pitanje trebamo li za Gospodnju Večeru uzimati kvasni ili beskvasni kruh, fermentirano (provrelo) ili nefermentirano vino. Gotovo nema sumnje da je Gospodin upotrijebio beskvasni kruh i fermentirano vino (*sve se vino u to doba fermentiralo*). Oni koji tvrde da kvasni kruh kvari simbol (kvasac je simbol grijeha) trebaju shvatiti da to isto vrijedi i za fermentaciju.

Tragično je kad nas toliko zaokupe *elementi* da ne vidimo *samoga* Boga. Pavao je istaknuo da se radi o duhovnom značenju kruha, a ne o samome kruhu. »Jer je Krist, naša pasha, već žrtvovan za nas. Tako da ne svetkujemo sa starim kvascem kao ni s kvascem pokvarenosti i zloće, nego s beskvasnim kruhom iskrenosti i istine« (1 Kor 5,7-8). Nije dakle važan kvasac u *kruhu*, nego imamo li »kvasac« u našim životima!

F. Samopouzdana učenici (26,30-35)

26,30 Nakon Gospodnje Večere, mala je družina otpjevala **hvalospjev**, vjerojatno uzet iz psalama 113-118 – takozvani »Veliki Hallel«. Potom su otišli iz Jeruzalema, prešli potok Cedron i uspeli se zapadnim obronkom Maslinske gore do Getseman-skog vrta.

26,31 Tijekom čitave svoje zemaljske službe Isus je pun vjere upozoravao svoje učenike na put koji je pred njima. Sada im je rekao da će ga te **noći** svi oni napustiti. Obuzet će ih strah kad vide bijes oluje koja nadire. Da bi spasili vlastitu kožu, odreći će se svoga Gospodara. Ispunit će se Zaharijino proročanstvo: »Udari pastira, i ovce će se razbježati!« (13,7).

26,32 Ali, nije ih ostavio bez nade. Iako će se oni sramiti svoje povezanosti s njim, on ih nikada neće napustiti. Nakon što ustane iz mrtvih, srest će ih u **Galileji**. – On je Prekrasni, uvijek vjerni Prijatelj!

26,33-34 Petar ga je hitro prekinuo ne bi li uvjerio Gospodina kako, premda će ga drugi možda napustiti, on takvo što ne bi nikada učinio. Isus je to »*nikad*« ispravio u »*ove noći ... triput*«. Prije no što pijetao zakukurice, nagli će učenik *triput* zatajiti svoga Gospodara.

26,35 I dalje uvjeravajući u svoju odanost, Petar je ustrajno tvrdio da će radije umrijeti s Kristom nego ga zatajiti. Svi su se učenici s tim suglasili. Bili su iskreni; mislili su to što govore. Samo, nisu poznavali vlastita srca.

G. Agonija u Getsemanskom vrtu (26,36-46)

Ovo se izvješće o Getsemanskom vrtu ne može shvatiti ako se ne shvati da smo na svetome tlu. Svatko tko to pokušava tumačiti ima osjećaj silnog strahopoštovanja i ostaje bez riječi. Kao što je napisao Guy King: »Uzvišenost tog događaja izaziva u čovjeku strah da bi ga nekako mogao pokvariti svojim dodirima.«

26,36-38 Pošto je ušao u Getsemani (što znači golemu posudu ili tjesak za masline), Isus je osmorici od jedanaestorice učenika rekao da sjednu i čekaju, a zatim Petra i oba sina Zebedejeva poveo dublje u vrt. Bi li to moglo ukazivati na to da su različiti učenici imali različite sposobnosti suosjećanja sa Spasiteljem u njegovoj agoniji?

Obuze ga žalost i tjeskoba. Otvoreno je rekao Petru, Jakovu i Ivanu da mu je duša nasmrt žalosna. Bio je to nesumnjivo neizrecivi preokret u njegovoj svetoj duši dok je očekivao da će postati žrtvom pomirnicom za naše grijeha. Mi koji smo grešni ne možemo pojmiti što je za njega, Bezgrešnog, značilo da ga se za nas učini grijehom (2 Kor 5,21).

26,39 Nije čudno da je ostavio onu trojicu i otišao malo dalje u vrt. Nitko drugi ne bi mogao dijeliti njegove patnje ili moliti njegovu molitvu: »*Oče moj! Ako je mo-*

guće, neka me mimoide ova čaša; ali ne kako ja hoću, nego kako ti hoćeš.«

Da ne bismo pomislili kako ova molitva izražava negodovanje ili želju za povratkom, trebamo se prisjetiti njegovih riječi u Ivanu 12,27-28: »Sada mi je duša potreseana; i što da kažem? – Oče, izbavi me od ovoga časa? No, zato dođoh u ovaj čas! Oče, proslavi ime svoje.« Dakle, moleći da ga ta čaša mine, on nije tražio da ga se izbavi od odlaska na križ. Ta upravo je to bila svrha njegova dolaska na svijet!

Molitva je bila retorička, to jest nije joj bila namjera izmamiti kakav odgovor nego nas poučiti. Isus je zapravo govorio: »Oče moj, ako postoji ijedan drugi način na koji se bezbožni grešnici mogu spasiti osim mog odlaska na križ, sada ga otkrij! Ali u svemu ovome hoću da se zna da ne želim ništa protivno tvojoj volji.«

Što je bio odgovor? Nije ga bilo; nebesa su šutjela. Ali iz te rječite šutnje shvaćamo da Bog nije imao drugog načina da opravda krive grešnike nego da Krist, bezgrešni Spasitelj, umre kao naš Zamjenik.

26,40-41 Vrativši se učenicima, nađe ih pozaspale. Njihov je duh bio voljan, no njihovo je tijelo bilo slabo. Ne usudujemo ih se osuditi kad pomislimo na naš vlastiti molitveni život; radije spavamo nego molimo, a misli nam lutaju kad trebaju bdjeti. Koliko nam često Gospodin treba reći kao što je rekao Petru: »Tako, ne mogoste ni jedan sat probdjeti sa mnom? Bdijte i molite da ne padnete u napast!«

26,42 Opet, po drugi put, ode i pomoli se iskazujući pokornost Očevoj volji. Čašu patnje i smrti ispit će do dna.

Bilo je nužno da u svojem molitvenom životu bude sâm. Učenike je učio moliti i molio je u njihovoj prisutnosti, ali s njima nije nikada molio. Jedinственost njegove osobe i djela isključivala je druge iz sudjelovanja u njegovu molitvenom životu.

26,43-45 Kad je po drugi put došao učenicima, opet ih nađe pozaspale. Jednako

tako i treći put: on je molio, oni su spavali. Rekao im je: »**Sada samo spavajte i pozivajte! Evo, približio se sat i Sin čovječi predaje se u ruke grešnikâ.**«

26,46 Prigoda da se s njim bdije u njegovu bdijenju, prošla je. Već su se mogli čuti izdajnikovi koraci. Isus reče: »**Ustanite, hajdemo!**« – ne da uzmaknu nego da se suoče s neprijateljem.

Prije no što napustimo vrt, zastanimo još jedanput da poslušamo njegove uzdahe, da duboko razmislimo o njegovoj žalosti i da mu od sveg srca zahvalimo.

H. Isusova izdaja i uhićenje u Getsemaniju (26,47-56)

Izdaja bezgrešnog Spasitelja od strane jednog od njegovih vlastitih stvorenja jedna je od nesklapnosti povijesti koje najviše zapanjuju. Podlu Judinu izdaju, koja se ne može opravdati, ne možemo objasniti neovisno o ljudskoj opakosti.

26,47 Dok je Isus još govorio Jedanaestorici, **Juda** je došao sa svjetinom naoružanom **mačevima i toljagama**. Oružje zasigurno nije bilo Judina zamisao; on nije nikada vidio Spasitelja da se opire ili uzvraća. Možda je oružje simboliziralo odlučnost svećeničkih glavara i starješina da ga uhvate bez ikakve mogućnosti bijega.

26,48 Juda će upotrijebiti poljubac kao znak koji će svjetini pomoći da među učenicima prepozna Isusa. Taj se sveopći simbol ljubavi trebao svesti na svoje najniže značenje.

26,49 Kad je prišao Gospodinu, Juda je rekao: »**Zdravo, Učitelju!**« a potom ga snažno **poljubio**. U ovom se ulomku rabe dvije različite riječi za *poljubac*. Prva, u stihu 48, je uobičajena riječ za poljubac. Ali u stihu 49 uporabljena je jača riječ, koja izražava opetovano ljubljenje koje se želi pokazati.

26,50 Smirenom i osuđujućom prodornošću, Isus je upitao: »**Prijatelju, zašto si došao?**« Pitanje je nesumnjivo oparilo Ju-

du, ali događaji su se sada brzo odvijali. Mnoštvo je nagnulo i smjesta pograbilo Gospodina Isusa.

26,51 Jedan od učenika – iz Ivana 18,10 znamo da je to bio Petar – **trgnu mač i odsiječe uho služi velikoga svećenika**. Nije vjerojatno da je Petar htio odsjeći baš uho; nesumnjivo je kanio zadati smrtni udarac. To što je njegova meta bila jedna kao i njegovu razmišljanje, mora se pripisati božanskoj providnosti.

26,52 Moralna uzvišenost Gospodina Isusa ovdje blještavo sjaji. Najprije je prekorio Petra: »**Vrati mač svoj na njegovo mjesto jer svi koji se mača laćaju od mača će i poginuti.**« U Kristovu kraljevstvu, pobjede se ne osvajaju fizičkim sredstvima. Pribjegavati oružanoj sili u duhovnom ratu znači izazivati propast. Neka neprijatelji Kraljevstva upotrijebe mač; na poslijetku će doživjeti poraz. Neka se Kristov vojnik lati molitve, Božje riječi, i snage Duhom ispunjena života.

Od dr. Luke saznajemo da je Isus potom ozdravio Malhovo uho – jer to je bilo ime žrtve (Lk 22,51; Iv 18,10). Nije li to prekrasan iskaz milosti? Volio je one koji ga mrze i bio dobar s onima koji su htjeli njegov život.

26,53-54 Da se Isus htio oduprijeti svjetini, ne bi bio ograničen na Petrov slabašni mač. U trenutku je mogao zaiskati i dobiti više od dvanaest legija anđela (od 36,000 do 72,000). Ali to bi samo osujetilo božanski plan. Morala su se **ispuniti Pisma** koja predskazuju njegovu izdaju, muke, raspeće i uskrsnuće.

26,55 Potom je Isus podsjetio svjetinu kako im ne pristaje izići na njega s oružjem. Nikada ga nisu vidjeli da se laća nasilja ili sudjeluje u grabežu. Štoviše, bio je mirni Učitelj koji je **danomice** sjedio u **Hramu**. Tada su ga lako mogli uhvatiti, ali nisu. Zašto sada dolaze s **mačevima i toljagama**? Ljudski gledano, njihovo je ponašanje bilo nerazumno.

26,56 Spasitelj je ipak shvatio da je čovjekova opakost uspijevala samo u ostvarenju konačnog Božjeg plana. »**A sve se to dogodilo da se ispune Pisma prorokâ.**« Uvidjevši da njihovome Gospodaru nema spasa, svi ga učenici u strahu ostave i pobjegnu. Ako li njihov kukavičluk nije imao nikakva opravdanja, naš ga ima još manje. U njih Sveti Duh još nije ušao – u nas jest.

I. Isus pred Kajfom (26,57-68)

26,57 Gospodin Isus je imao dva velika suđenja: vjersko suđenje pred židovskim glavarima i građansko suđenje pred rimskim vlastima. Izvješća iz sva četiri evanđelja pokazuju da je svako suđenje imalo tri stupnja. Ivanovo izvješće o židovskom suđenju pokazuje da su Isusa prvo izveli pred Kajfina tasta Anu. Matejevo izvješće počinje s drugim stupnjem kod **Kajfe, velikoga svećenika**. Ondje je bio okupljen Sanhedrin. Optuženicima su obično davali prigodu da se pripreme za svoju obranu. Ali, očajni vjerski glavari požurivali su Isusa iz tamnice i suda (Iza 53,8), na svaki mu način uskraćujući pošteno suđenje.

Te su osobite noći farizeji, saduceji, pismoznanci i starješine, koji su činili Sanhedrin, pokazali krajnju nebrigu za pravila po kojima su se trebali ravnati. Inače se nisu smjeli sastati noću ni tijekom bilo kojeg židovskog blagdana. Nisu smjeli podmititi svjedoke da lažno prisegnu. Ni smrtna se presuda nije smjela donijeti dok ne prođe noć. I, osim ako se nisu sastali u Predvorju klesana kamena, u hramskom području, njihove presude nisu bile obvezujuće. U svojoj nestrpljivosti da se oslobode Isusa, židovski vrh nije oklijevao spustiti se na kršenje vlastitih zakona.

26,58 Kajfa je predsjedao sudu. Sanhedrin je služio i kao porota i kao tužitelj, što je u najmanju ruku neuobičajen spoj. Isus je bio optuženik, a **Petar** gledatelj – sa sigurne udaljenosti; **sjeo je k** stražarima htijući vidjeti svršetak.

26,59-61 Židovskim glavarima nije bilo lako pronaći kakvo **lažno svjedočanstvo protiv Isusa**. Bili bi više postigli da su ispunili svoju prvenstvenu obvezu u sudskom procesu i tražili dokaze njegove neudžnosti. Na posljeticu su dvojica lažnih svjedoka krivo predočila Isusove riječi: »**Uništite ovaj hram i u tri ću ga dana podići**« (Iv 2,19-21). Prema tim svjedocima, prijetio je da će razoriti hram u Jeruzalemu i zatim ga ponovno sagraditi. Zapravo je predskazivao vlastitu smrt i potom uskrsnuće. Židovi su sada to predskazanje iskoristili kao izgovor da ga ubiju.

26,62-63 Gospodin Isus nije ništa rekao tijekom tih optužbi, »**ko ovca, nijema pred onima što je strižu, nije otvorio usta svojih**« (Iza 53,7). Veliki ga je svećenik, uzrujan njegovom šutnjom, silio da se očituje, no Isus se i dalje sustezao odgovoriti. Veliki mu svećenik zatim reče: »**Zaklinjem te Bogom živim da nam kažeš jesi li ti Krist, Sin Božji!**« Mojsijev je zakon nalaagao svakom Židovu da svjedoči kad ga veliki svećenik stavi pod prisegu (Lev 5,1).

26,64 Kao Židov poslušan Zakonu, Isus je odgovorio: »**Ti kaza!**« Zatim je još snažnije potvrdio svoje mesijanstvo i božanstvo: »**Štoviše, kažem vam: odsada ćete gledati Sina čovječjega gdje sjedi zdesna Sile i dolazi na oblacima nebeskim.**« Govorio je zapravo: »Ja sam Krist, Sin Božji, kao što rekoste. Moja je slava sada skrivena u ljudskom tijelu; izgledam kao i svaki drugi čovjek. Vidite me u doba mog poniženja. Ali dolazi dan kada ćete me vi Židovi vidjeti kao Proslavljenog, u svemu jednakog Bogu, kako mu sjedim zdesna i dolazim na nebeskim oblacima.«

Ti u stihu 64 odnosi se na Kajfu. Drugo i treće obraćanje se odnosi na Židove kao predstavnike Izraelaca iz doba Kristova pojavljivanja u slavi koji će jasno vidjeti da je On Sin Božji. »Katkad se tvrdi«, piše Lenski, »da Isus sebe nikada nije nazivao 'Sinom Božjim'. Ovdje (u st. 64) zaklinje se da je ništa manje od toga.«⁵¹

26,65-67 Kajfa je shvatio poruku. Isus se pozvao na Danielovo mesijansko prognostranstvo: »Gledah u noćnim viđenjima i gle na oblacima nebeskim dolazi kao Sin čovječji. On se približi pradavnome, i dovedu ga k njemu.« Postupak velikog svećenika dokazuje da je razumio da Isus tvrdi kako je jednak Bogu (vidi Iv 5,18). Tada on **razdrije** svoje svećeničke **halje**, što je znak da je svjedok pohulio. Njegove razjurujuće riječi Sanhedrinu trebale su značiti da je Isus kriv. Upitani za presudu, vijećnici su odgovorili: »**Zaslužuje smrt.**«

26,68 Drugi stadij suđenja je završio time što su suci udarali i pljuvali Optuženika, a zatim ga podbadali da svoju moć **Krista** upotrijebi kako bi otkrio svoje napadače. Čitav je postupak bio ne samo protivan sudskom, nego sablažnjiv.

J. Petar se odriče Isusa i gorko plače (26,69-75)

26,69-72 Stigao je Petrov najcrnji čas. Dok je **sjedio vani u dvorištu**, pristupila mu je neka mlada žena i optužila ga da je Isusov drug. Oštro joj je i hitro odgovorio: »**Ne znam što govoriš.**« Izišao je **van u predvorje**, vjerojatno da bi izbjegao dalje primjedbe. Ali onda ga je **jedna druga** javno prepoznala kao onoga koji bijaše s **Isusom Nazarećaninom**. Ovaj se put zakleo da ne pozna **tog čovjeka**. »Taj čovjek« bio je njegov Gospodar.

26,73-74 Malo zatim pristupila je nekolicina promatrača govoreći: »**Doista, i ti si jedan od njih, ta i govor te tvoj izdaje!**« Više nije bilo dovoljno samo zanijekati; ovaj put je to potvrdio zaklinjanjem i preklinjanjem: »**Ne znam toga čovjeka!**« **Pijetao se uznemirujuće oglasio.**

26,75 Poznati je zvuk zaparao ne samo tišinu ranih sati nego i Petrovo srce. Sjećajući se onog što je rekao Gospodin, snuždeni je učenik **izišao i gorko zaplakao.**

U evanđeljima postoji prividno protuslovlje glede broja i vremena nijekanja. U

Mateju, Ivanu i Luki kaže se da je Isus rekao: »Prije negoli se pijetao ogłosi, triput (ćeš me) zatajiti« (Mt 26,34; vidi također Lk 22,34; Iv 13,38). U Marku predskazanje glasi: »Prije no što se pijetao dvaput ogłosi, triput ćeš me zatajiti« (Mk 14,30).

Možda se oglasilo više pijetlova, jedan tijekom noći a drugi u zoru. Isto je tako moguće da evanđelja bilježe barem šest Petrovih različitih nijekanja. Zanijekao je Krista pred: (1) nekom mladom ženom (Mt 26,69-70; Mk 14,66-68); (2) drugom mladom ženom (Mt 26,71-72; Mk 14,69-70); (3) mnoštvom koje je promatralo (Mt 26,73-74; Mr 14,70-71); (4) nekim čovjekom (Lk 22,58); (5) drugim čovjekom (Lk 22,59-60); (6) slugom velikoga svećenika (Iv 18,26-27). Držimo da je ovaj potonji čovjek drukčiji od ostalih zato što je rekao: »Nisam li te ja vidio u vrtu s njime?« Za ostale se ne kaže da su to rekli.

K. Jutarnje suđenje pred Velikim vijećem (27,1-2)

Treći stupanj vjerskog suđenja odigrao se **ujutro** pred Sanhedrinom. Ni jedan se slučaj nije smio završiti istoga dana, osim ako optuženik nije oslobođen. Prije izricanja presuda trebala je proći noć kako bi »bilo vremena da se probude osjećaji milosrđa«. U ovom su slučaju vjerski vođe bili odlučni prigušiti svaki osjećaj milosrđa. Međutim, kako su noćna suđenja bila nedopuštena, sazvali su jutarnje vijećanje da bi svojoj presudi pripisali zakonsku valjanost.

Pod rimskom vlašću židovski vođe nisu smjeli dosuditi smrtnu kaznu. Zato sada vidimo kako požuruju Isusa pred **Poncija Pilata**, rimskog upravitelja. Iako je njihova mržnja na sve rimsko bila jaka, bili su spremni tu moć »iskoristiti« kako bi zadovoljili još **veću** mržnju. Protivljenje Isusu ujedinjuje i najžešće protivnike.

L. Judino kajanje i smrt (27,3-10)

27,3-4 Shvativši svoj grijeh predaje ne-

dužne krvi, Juda je svećeničkim glavarama i starješinama htio vratiti novac. Prepreneni zavjerenici, koji su prije nekoliko sati tako revno surađivali, odbili su svako dalje sudjelovanje u zbivanjima. To je jedna od plaća izdaje. Juda se pokajao, ali to nije bilo pobožno pokajanje koje vodi do spasenja. Potišten zbog posljedica što ga je njegovo zlodjelo donijelo njemu samome, ipak nije bio voljan priznati Isusa Krista kao Gospodina i Spasitelja.

27,5 Juda u očajanju baci srebrnjake u Hram gdje smiju ući samo svećenici, zatim izide i izvrši samoubojstvo. Uspoređujući ovu pripovijest s Djelima 1,18, zaključujemo da se objesio o drvo, da su uže ili grana pukli, te da mu je tijelo palo preko stijene i pritom mu se prosula utroba.

27,6 Glavari svećenički, odveć »duhovni« da bi novac stavili u hramsku riznicu jer je bio plaća za krv, bili su krivci koji su taj novac platili da im se preda Mesija. To ih izgleda nije mučilo. Kao što je Gospodin rekao, »čauš« su očistili izvana ali je iznutra bila puna prijevare, izdaje i umorstva.

27,7-10 Novac su upotrijebili da za nj kupe lončarovu njivu gdje se mogu pokapati nečisti poganski stranci, ne shvaćajući koliko će mnogo poganskih hordi napasti njihovu zemlju i njihove ulice poprskati krvlju. Sve otad ona je za taj grešni narod Krvava njiva.

Svećenički glavari su ne znajući ispunili Zaharijino proročanstvo da će se novac za ukop upotrijebiti za plaćanje lončaru (Zah 11,12-13). Neobično je da u tom ulomku iz Zaharije postoji i alternativna riječ za »lončara« – »riznica« (vidi RSV).

Svećenici su oklijevali staviti krvarinu u riznicu i tako su ispunili proročanstvo drugog teksta dajući ga lončaru u zamjenu za njegovo polje (*Daily Notes of the Scripture Union*).

Matej ovo proročanstvo pripisuje Jeremiji, premda je očito da potječe iz Zahari-

jine knjige. Vjerojatno navod smatra Jeremijinim jer je prema starom redosljedu sačuvanom u brojnim hebrejskim rukopisima i poznatom iz talmudske tradicije knjiga tog proroka bila na početku proročkih spisa koji je upotrijebio. Nešto slično nalazimo u Luki 24,44, gdje se čitav treći dio hebrejskog kanona naziva po Knjizi psalama.

M. Isusovo prvo pojavljivanje pred Pilatom (27,11-14)

Prave pritužbe Židova protiv Isusa bile su *vjerske naravi*, pa su ga na temelju toga i sudili. Ali vjerske optužbe nisu ništa značile u rimskom sudu. Znajući to, kad su ga doveli Pilatu iznijeli su protiv njega tri *političke* optužbe (Lk 23,2): (1) Bio je buntovnik koji predstavlja opasnost za carstvo; (2) poticao je ljude da ne plaćaju poreze i tako slabio napredak carstva; (3) tvrdio je da je Kralj i tako ugrožavao moć i položaj cara.

U Matejevu evanđelju čujemo Pilata kako ga ispituje o trećoj optužbi. Upitan je li on kralj Židova, Isus je odgovorio da jest. To je izazvalo bujicu pogrda i kleveta židovskih vođa. Pilat se silno čudio optuženikovoju šutnji. Nije se udostojio odgovoriti ni na jednu njihovu optužbu. Upravitelj vjerojatno nikada prije nije vidio da tko šuti pod pritiskom takvih napada.

N. Isus ili Baraba? (27,15-26)

27,15-18 Rimske vlasti u Palestini običavale su umirivati Židove puštanjem nekog židovskog uznika u doba Pashe. Jedan takav prikladan kažnjenik bio je Baraba, Židov kriv za pobunu i umorstvo (Mk 15,7). Kao pobunjenik protiv rimske vladavine, vjerojatno je bio omiljen među svojim zemljacima, pa su kad im je Pilat dao izabrati između Isusa i Barabe bučno zatražili potonjeg. Upravitelj se nije iznenadio; znao je da su javno mišljenje djelomice oblikovali svećenički glavari, koji su zavidjeli Isusu.

27,19 Taj je postupak nakratko prekinuo glasnik kojega je poslala Pilatova žena. Tražila je od muža da se okani Isusa; imala je vrlo uznemirujući san o njemu.

27,20-23 Iza scene, glavari svećenički i starješine nagovarali su svjetinu na puštanje Barabe i Isusovu smrt. Kad ih je Pilat ponovno upitao kojeg žele da im se oslobodi, zaicali su ubojicu. Uhvaćen u mrežu vlastite neodlučnosti, Pilat je upitao: »Što dakle da učinim s Isusom zvanim Krist?« Jednodušno su zaicali njegovo razapinjanje, što je upravitelju bilo neshvatljivo. Zašto ga razapeti? Kakav je zločin počinio? No bilo je prekasno tražiti mirno rasuđivanje; nastupila je masovna histerija. Razlegao se povik: »Neka ga se razapne!«

27,24 Pilatu je bilo jasno da su ljudi neumoljivi i da počinje metež. Zato **opra ruke** pred svjetinom, objavljujući da je nevin od krvi Optuženika. Ali vođa neće nikada isprati Pilatovu krivnju u najvećoj povijesnoj pravnoj pogrešci.

27,25 Svjetina, koja je bila previše mahnita da bi se bavila krivicom, bila je spremna snositi odgovornost: »**Krv njegova na nas i na djecu našu!**« Sve otad je narod Izraela posrtao od geta do pogroma, od koncentracijskog logora do plinske komore ispaštajući užasnu krivicu zbog krvi njihova odbačenog Mesije. Još uvijek su u strašnom razdoblju Jakovljeve nevolje – onih sedam godina opisanih u Mateju 24 i Otkrivenju 6-19. Ta će nesreća trajati sve dok odbačenog Isusa ne priznaju kao svog Mesiju-Kralja.

27,26 Pilat **pusti Barabu** svjetini, i sve otad duh Barabin vlada svijetom. Ubojica je još uvijek ustoličen; pravedni Kralj je odbačen.

Potom je, kao što je to bio običaj, Osuđenik **izbičevan**. Veliki kožnati bič s pričvršćenim komadićima oštrog metala na uzicama udario je preko njegovih leđa, a svaki je udarac otvarao ranu iz koje su tek-

li potoci krvi. Mlitavu upravitelju sada nije ostalo drugo nego da Isusa preda vojnicima da ga se razapne.

O. Vojnici izruguju Isusa (27,27-31)

27,27-28 Vojnici upraviteljevi **uvedoše Isusa** u upraviteljev dvor i **okupiše** oko njega cijelu četu – vjerojatno nekoliko stotina ljudi. Teško je i zamisliti ono što je uslijedilo! Stvoritelj i Svedržitelj svemira trpio je neizrecive uvrede okrutnih, prostih vojnika – Njegovih bezvrijednih, grešnih stvorenja. **Svuku ga pa ga zaogrnu skrljetnim plaštem** koji je predstavljao kraljevski plašt. Ali, taj nam plašt prenosi jednu poruku. S obzirom da se skrljet povezuje s grijehom (Iza 1,18), blisko mi je mišljenje da taj plašt prikazuje moje grijeh-stavljene na Isusa, tako da se Božji plašt pravednosti može staviti na mene (2 Kor 5,21).

27,29-30 **Spletoše vijenac** (ili krunu) **od trnja** i pritisnuše mu ga **na glavu**. Ali, neovisno o njihovoj gruboj šali, shvaćamo da je nosio *vijenac od trnja* da bismo mi mogli nositi *vijenac slave*. Izrugivali su ga kao kralja grešnikâ; mi ga štujemo kao Spasitelja od grijeha.

Dali su mu i **trsku** – tobožnje žezlo. Nisu znali da je ruka koja tu trsku drži ruka koja vlada svijetom. Ta, čavlima probodena Isusova ruka, sada drži žezlo sveopće vlasti.

Pregibajući **pred njim** koljena, obraćali su mu se kao **kralju Židova**. Nezadovoljni time, **pljuvali su** lice jedinog savršenog čovjeka koji je ikad živio, a potom **uzimali trsku i njome ga udarali po glavi**.

Isus je sve to strpljivo podnosio te nije rekao ni riječ. »Doista, pomno promotrite njega koji je podnio toliko protivljenje grešnikâ protiv sebe da se ne premorite i ne klonu vam duše« (Heb 12,3).

27,31 Na poslijetku **odjenuše mu njegove halje pa ga odvedoše da ga razapnu**.

P. Razapinjanje Kralja (27,32-44)

27,32 Naš je Gospodin nosio svoj križ dio puta (Iv 19,17). Zatim vojnici prisile nekog čovjeka imenom Šimuna (iz Cirene, u sjevernoj Africi) da ga nosi umjesto njega. Neki misle da je bio Židov; drugi da je bio crnac. Važno je da je imao predivnu povlasticu nositi križ.

27,33 Golgota je aramejska riječ za »lubanju«. Kalvarija je poengležen latinski prijevod grčkog izraza *kranion*. Možda je taj kraj izgledao poput lubanje ili je ime dobio zato što je bio mjesto pogubljenja. Točno mjesto danas nije poznato.

27,34 Prije no što su ga proboli, vojnici su Isusu ponudili piti vino sa žuči, koje se davalo kao opojno sredstvo osuđenim zločincima. Isus je odbio uzeti. On je morao podnijeti svu težinu ljudskih grijeha bez umrtvljenja osjetila, bez ublaženja boli.

27,35 Matej razapinjanje opisuje jednostavno i bezosjećajno. Ne ulazi u dramatiziranje, ne pribjegava senzacionalističkom novinarstvu niti ulazi u prijavu pojedinosti. Jednostavno ustvrđuje činjenicu: potom ga razapeše. Ipak, ni vječnost neće iscrpiti svu dubinu tih riječi. Kao što je prorokovano u Psalmu 22,18, vojnici razdijeliše među se halje njegove ... i ... baciše kocku za nešivenu halju. Bilo je to sve njegovo zemaljsko vlasništvo. Denny je rekao: »Jedini savršeni život koji je netko živio u ovome svijetu jest njegov život, život onoga koji nije posjedovao ništa i nije ostavio ništa osim odjeće koju je nosio.«

27,36 Ovi su vojnici bili predstavnici svijeta malih ljudi. Nisu shvaćali da se stvara povijest. Da su samo znali, ne bi sjeli i čuvali ga; kleknuli bi pred njega i poklonili mu se.

27,37 Ponad Kristove glave stavili su natpis: OVO JE ISUS, KRALJ ŽIDOVA. Točne riječi tog natpisa u evanđeljima se ponešto razlikuju.⁵² Marko veli: »Kralj Židova« (15,26); Luka: »Ovo je kralj Ži-

dova« (23,38); a Ivan: »Isus Nazarećanin, kralj Židova« (19,19). Svećenički glavari su prosvjedovali, nisu htjeli da natpis izražava činjenicu nego tek puku tvrdnju Optuženika. Međutim, Pilat ih je odbio; svi su mogli vidjeti istinu – na hebrejskom, latinskom i grčkom (Iv 19,19-22).

27,38 Bezgrešni Sin Božji bio je razapet između dva razbojnika, ta nije li već 700 godina prije Izaija predskazao da će biti ubrojen među zlikovce (53,12). Isprva su ga oba razbojnika vrijeđala i grdila. Ali jedan se pokajao i u pravi je trenutak spašen; za samo nekoliko sati bio je s Kristom u raju (Lk, 23,42-43).

27,39-40 Ako križ govori o Božjoj ljubavi, on govori i o čovjekovoj pokvarenosti. Prolaznici su se zadržavali dovoljno dugo da pogrđuju Pastira dok je umirao za ovce: »Ti koji razvaljuješ Hram i za tri ga dana sagradiš, spasi sâm sebe! Ako si Sin Božji, siđi s križa!« To je jezik racionalističke nevjere. »Da vidimo pa ćemo ti povjerovati.« To je također jezik liberalizma: »Siđi s križa« – drugim riječima: »Makni zapreku križa i povjerovat ćemo.« William Booth je rekao: »Tvrđili su da bi povjerovali kad bi sišao; mi pak vjerujemo zato što je ostao gore.«

27,41-44 A glavari svećenički, pismoznanci i starješine su im se pridružili. Nesvjesni da izriču istinu, vikali su: »Druge je spasio, sebe ne može spasiti.« Za njih je to bila poruga; mi je shvaćamo kao hvalospjev:

Na križu on umrijet moraše,
inače milost propalim grešnicima
doći ne mogaše.

Da, Krist je, Sin Božji, morao krvariti
da bi se grešnici mogli grijeha osloboditi.

— Albert Midlane

Tako je bilo u Gospodinovu životu, a i u našem je. Ne možemo spasiti druge dok pokušavamo spasiti sebe.

Vjerski su vode ismijavali njegovu tvrdnju da je Spasitelj, njegovu tvrdnju da je

Kralj Izraelov, njegovu tvrdnju da je **Sin Božji**. Čak su im se i **razbojници** pridružili u njihovim kletvama. Vjerski vođe ujedinili su se sa zlikovcima u pogrđivanju svojega Boga.

Q. Tri sata tame (27,45-50)

27,45 Sve patnje i pogrde koje je pretrpio od ljudskih ruku male su u usporedbi s onim što ga je sada čekalo. **Od šestoga sata (podne) do devetoga sata** (tri sata poslije podne) **nasta tama**, ne samo po svoj zemlji Palestini nego i u njegovoj svetoj duši. U tom je razdoblju ponio neopisivo prokletstvo naših grijeha. U ta su se tri sata saželi pakao koji zaslužujemo i gnjev Božji zbog svih naših prijestupa. Nije nam to posve jasno; mi jednostavno ne možemo znati što je za njega značilo zadovoljiti sve Božje pravedne zahtjeve protiv grijeha. Znamo samo to da je u ona tri sata platio cijenu, namirio dug i završio djelo koje je nužno za čovjekovo otkupljenje.

27,46* Oko tri sata poslijepodne **povikao je Isus jakim glasom: »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?«** Odgovor nalazimo u Psalmu 22,3: »...ti si svet, ustoličen u molitvama Izraela.« Zato što je svet, Bog ne može previdjeti grijeh. Upravo suprotno, mora ga kazniti. Gospodin Isus nije imao svojih grijeha, ali je krivnju naših grijeha preuzeo na sebe. Kad je Bog, kao Sudac, pogledao nadolje i na bezgrešnom Zamjeniku vidio naše grijeha, udaljio se od Sina svoje ljubavi. To je odvajanje otrgnulo iz Isusova srca ono što je gospođa Browning tako krasno nazvala »krikom sirotog Emanuela«:

Napušten! Ta Bog bi se prije
od vlastita bića rastavio;
no grijesi se Adamovi
između Sina pravednoga i Oca ispriječili:
O da, krik sirotoga Emanuela
svemir Njegov jednoć protrese
– vinu se gore sâm, bez jeke:
»Bože moj, ostavljen sam!«

– Elizabeth Barrett Browning

27,47-48 A kad je Isus povikao: »Eli, Eli«, neki od nazočnih rekoše da zove **Iliju**. Nije jasno jesu li pobrkali imena ili su se samo izrugivali. Jedan je uzeo dugačku trsku i primaknuo mu usnama **spužvu** natopljenu octom. Zaključujući na temelju Psalma 69,21, nije to trebao biti čin milosrđa, nego još jedan oblik mučenja.

27,49 Svi su htjeli čekati da vide hoće li **Ilija** ispuniti ulogu koju mu je dodijelila židovska predaja – priskakanje u pomoć pravednicima. Ali nije bilo vrijeme da Ilija dođe (Mal 3,23); bilo je vrijeme da Isus umre.

27,50 Tada ponovno **povika jakim glasom i ispusti duh**. Povik jakim glasom pokazuje da je umro u snazi, ne u slabosti. Činjenica da je **ispustio duh** razlikuje njegovu smrt od svih drugih. Mi umiremo zato što moramo; on je umro zato što je to odabrao. Nije li bio rekao: »Polažem život svoj da bih ga opet uzeo. Nitko mi ga ne oduzima, nego ga ja polažem sam od sebe. Vlast imam položiti ga i vlast imam opet ga uzeti«

Stvoritelj svemira
kao čovjek za čovjeka posta prokletstvom;
zahtjeve zakonâ što sâm ih postavi,
do posljednjeg sâm i isplati.
Njegovi sveti prsti stvoriše granu
iz koje je izraslo trnje što okruni mu glavu.
Željezo čavala što su mu ruke proboli
u podzemnim je skrovištima stvorio.
On šume stvori iz kojih je izraslo
drvo na kojem njegovo tijelo je visjelo.
Umro je na drvetu križa,
a napravio je brdo na kojem bijaše zabodeno.
Nebo što mu se nad glavom pomračilo
On je iznad Zemlje razapeo.
Sunce što od njega lice je skrivalo,
njegovom je odlukom u visini lebdjelo.
Koplje što proli krv mu dragocjenu
u Božjem je ognju bilo iskaljeno.
Grob u koji mu tijelo položiše
isklesan u stijeni koju njegove ruke stvoriše.
Prijestolje na kojemu sjedi sada,
njegovo je otkad je vijeka;
al' nova slava kruni mu čelo
i svako će mu se prignuti koljeno.

— F. W. Pitt

R. Razderani zastor (27,51-54)

27,51 Kad je izdahnuo, teški, tkani zastor koji odjeljuje dvije glavne prostorije Hrama, razderala je neka nevidljiva ruka **odozgor do dolje**. Taj je zastor dotad sve ljude osim velikih svećenika držao podalje od najsvetijeg mjesta gdje prebiva Bog. Samo je jedan čovjek mogao ući u unutarnje svetište, a i on je mogao ući na jedan jedini dan u godini.

U poslanici Hebrejima vidimo da je zastor predstavljao Isusovo tijelo. Njegovo je cijepanje prikazivalo predavanje njegova tijela smrti. Kroz njegovu smrt imamo »smjelosti za ulazak u Svetinju po krvi Isusovoj – put nov i živ koji je on za nas otvorio kroz zastor, to jest svoje tijelo« (Heb 10,19-20). Sada i najponizniji vjernik može u svakom trenutku doći u Božju blizinu u molitvi i hvali. Ali nikada ne zaboravimo da je ta povlastica kupljena za nas po golemoj cijeni – krvi Isusovoj.

Smrt Sina Božjega dovela je do silnih previranja u prirodi – kao da je između neživog stvorenja i njegova Stvoritelja postojala netrpeljivost. Nastao je potres zbog kojeg se **pećine raspukoše** i mnogi **grobovi otvoriše**.

27,52-53 Ali obratite pozornost na to da tek **nakon** Isusova **uskrsnuća** oni koji su bili u tim grobovima **uskrsnuše** i **uđoše** u Jeruzalem gdje se **pokazaše mnogima**. Biblija ne kaže jesu li ti uskrslu sveci ponovno umrli ili su pošli u Nebo s Gospodinom Isusom.

27,54 Neobični grčevi prirode uvjerili su rimskoga **stotnika** i njegove ljude da Isus **bijaše Sin Božji** (iako u grčkom prije izraza Sin Božji nema određenog člana, određuje ga poredak riječi).⁵³ Što je **stotnik** mislio? Je li to bilo puno priznanje Isusa Krista kao Gospodina i Spasitelja, ili potvrda da je Isus bio više nego čovjek? Ne možemo biti sigurni. Ima u tome naznaka osjećaja strahopoštovanja i spoznaje da su prirodni poremećaji na neki način

povezani s Isusovom smrću, a ne sa smrću onih koji su s njime razapeti.

S. Vjerne žene (27,55-56)

Osobito se spominju **žene** koje su vjerno služile Gospodinu i koje su **za njim išle** sve od **Galileje** do Jeruzalema. Bile su ondje **Marija Magdalena, Marija Jakovljeva i Josipova majka** i Saloma, Zebedejeva žena. Neustrašiva odanost tih žena zrači osobitim sjajem. One su ostale s Kristom kad su muški učenici pobjegli spašavajući život!

T. Polaganje u Josipov grob (27,57-61)

27,57-58 Josip iz Arimateje, bogat čovjek i član Sanhedrina, nije odobravao odluku Vijeća da se Isusa izruči Pilatu (Lk 23,51). Ako je do ovog trenutka i bio šutljivi **učenik**, sada je odbacio svaki oprez. Izravno je **pristupio Pilatu** i zatražio dopuštenje da pokopa svog Gospodina. Moramo pokušati zamisliti kakvo je iznenađenje za Pilata i izazov Židovima predstavljalo to što se jedan član Sanhedrina javno zauzima za Raspetoga. Kad je ukopao Isusovo tijelo, Josip je zapravo ukopao sebe – gospodarski, društveno i vjerski. Taj ga je postupak zauvijek odijelio od onog vrha koji je ubio Gospodina Isusa.

27,59-60 Pilat je dao dopuštenje i Josip je s ljubavlju pomazao **tijelo povijajući ga u čisto platno**, stavljajući mirodije između zavoja. Zatim ga je položio u svoj **novi grob**, isklesan u čvrstoj **stijeni**. Grobni otvor je zatvorio **velikim kamenom** u obliku mlinskog kamena, koji je stajao bridom uglavljen u žlijeb također isklesan od kamena.

Stoljećima prije toga, Izaija je predskazao: »Ukop mu odrediše među zločincima, a grob njegov bi s bogatima« (53,9). Njegovi su mu neprijatelji nesumnjivo namjeravali baciti tijelo u dolinu Hinom da ga ondje proguta oganj zapaljenog smeća ili požderu lisice. Ali, Bog je osujetio nji-

hove nakane i upotrijebio Josipa kako bi se osiguralo da bude *pokopan s bogatima*.

27,61 Nakon što je Josip otišao, **Marija Magdalena** i **Jakovljeva** i **Josipova** majka ostadoše bdjeti **nasuprot grobu**.

U. Straža na grobu (27,62-66)

27,62-64 Prvi dan Pashe, zvan **Priprava**, bio je dan raspeća. **Sutradan** su **glavari svećenički** i **farizeji** bili uznemireni. Sjećajući se što je Isus rekao o ponovnom uskrsnuću, pošli su Pilatu i zaicali da se na grob postavi posebna straža. Bilo je to navodno zato da se spriječi **Njegove učenike** da ukradu tijelo i tako stvore privid da je uskrsnuo. Kad bi se to dogodilo, strahovali su, **posljednja bi prijevara bila gora od prve**; to jest, vijest o njegovu uskrsnuću bila bi gora od njegove tvrdnje da je Mesija i Sin Božji.

27,65-66 Pilat im je odgovorio: »**Imate stražu! Idite i osigurajte kako znate!**« Možda to znači da im je već odredio neku rimsku stražu; ili možda: »**Zahtjev vam je ispunjen. Sada vam dajem stražu.**« Je li u Pilatovu glasu bilo ironije kad je rekao »**osigurajte kako znate?**«? Učinili su sve što su mogli. Zapečatili su kamen i postavili straže, ali njihove najbolje sigurnosne mjere jednostavno nisu bile dostatne. Unger veli: »**Mjere opreza što su ih njegovi neprijatelji poduzeli da 'osiguraju grobnicu, zapečate kamen i postave stražu', 62-64, dovele su samo do toga da je Bog obesnažio naume tih zlikovaca i dao neprijeporan dokaz Kraljeva uskrsnuća.**«⁵⁴

XV. KRALJEVA POBJEDA (Pogl. 28)*

A. Prazan grob i uskrsli Gospodin (28,1-10)

28,1-4 Prije svitanja u nedjeljno jutro, dvije su Marije **došle pogledati grob**. Kad su tamo stige **nastade jak potres**. **Anđeo ... siđe s neba, pristupi, otkotrlja kamen** s vratiju i **sjede na nj**. Rimski stražari,

ustrašeni pred tim blještavim bićem odjevenim u sjajnu bijelu odjeću, obamriješe.

28,5-6 Anđeo je uvjerio **žene** da se one nemaju čega bojati: »**Onaj kojeg tražite uskrsnu kako je obećao. Dođite vidjeti mjesto gdje je Gospodin ležao.**« Kamen je bio odvaljen, ali ne da bi Gospodin mogao izići, nego da žene mogu vidjeti da je uskrsnuo.

28,7-10 Anđeo je zatim poslao žene da **žurno pođu** objaviti veličanstvenu vijest njegovim učenicima. Gospodin je opet bio živ i ide pred njima u Galileju. Kad su to pošle javiti učenicima, pred njima se pojavio Isus pozdravljajući ih jednom riječju, »**Zdravo!**«⁵⁵ Odgovorile su tako što su mu pale pred noge i poklonile se. Potom ih je osobno poslao neka obavijeste učenike da će ga vidjeti u Galileji.

B. Vojnici potkupljeni da šute (28,11-15)

28,11 Čim su došli k sebi, **neki od vojnika** plaho podoše priopćiti vijesti **svećeničkim glavarima**. Nisu obavili zadatak! Grob je bio prazan!

28,12-13 Lako je zamisliti zaprepaštenost vjerskih vođa. Održali su tajno vijećanje sa starješinama da razrade svoju strategiju. U očaju, potkupili su **vojnike** da ispričaju nevjerojatnu priču kako su **učenici**, dok su vojnici **spavali, ukrali** Isusovo tijelo.

To objašnjenje otvara više pitanja negoli odgovora. Zašto su vojnici spavali kad su trebali stražariti? Kako su učenici mogli otkotrljati kamen a da ih ne probude? Kako je moguće da su svi vojnici istodobno zaspali? Ako su spavali, kako su znali da su učenici ukrali tijelo? Ako je priča istinita, zašto se vojnike moralo potkupiti da je ispričaju? Ako su učenici ukrali tijelo, zašto su s njega skinuli mrtvačke pojeve i složili ubrus? (Lk 24,12; Iv 20,6-7)

28,14 Vojnici su zapravo bili plaćeni da ispričaju priču koja njih optužuje; spava-

nje na dužnosti po rimskom se zakonu kažnjavalo smrću. Stoga su židovski vođe morali obećati da će se založiti za njih ako ta priča ikada dospije do **upraviteljevih** ušiju.

Sanhedrin (Vijeće) je učio da se istina dokazuje sama, dok se laž mora potkrijepiti s bezbrojnim drugim lažima.

28,15 Taj mit ipak i dalje živi među mnogim Židovima sve do danas, a i među poganima. Ima i drugih mitova. Wilbur Smith sažeto prikazuje dva od njih:

a) Isprva se pretpostavljalo da su žene otišle na pogrešan grob. Razmislimo načas o tome. Biste li vi promašili grob najdraže voljene osobe od petka poslijepodne do nedjelje ujutro? Nadalje, to nije bilo groblje Josipa Arimatejskog. Bio je to njegov privatni vrt. Ondje nije bilo drugih grobova.

Uzmimo sada da je bilo i drugih grobova, a nije ih bilo, i pretpostavimo da su te žene očiju punih suza lutale naokolo i došle do pogrešnog groba. Dobro, dopustimo da je tako bilo sa ženama. Ali hladnokrvni Šimun Petar i Ivan, dvojica ribara koji nisu plakali, također su pošli do groba i našli ga prazna. Mislite li da su oni otišli na pogrešan grob? I još nešto, kad su došli do groba i vidjeli da je prazan, bio je ondje anđeo koji je rekao: »Nije ovdje. Uskrsnu... Dodite pogledati mjesto gdje je ležao.« Mislite li da je i anđeo otišao na pogrešan grob? Samo, ne zaboravite, pametni su ljudi poticali te teorije. Ova je ipak besmislena!

b) Drugi su ustvrdili da Isus nije umro nego se onesvijestio i nekako povratio u život u tom vlažnom grobu te potom izašao. Imali su silno golem kamen navljen na grob i taj je bio zapečaćen pečatima rimske vlasti. Nijedan čovjek ne bi s groba nikada mogao otkotrljati kamen koji je bio nakrivljen i užljebljen. On iz tog groba nije izašao kao beskrvni invalid.

Jednostavna istina glasi da je uskrsnuće Gospodina Isusa čvrsto dokazana povijesna činjenica. Svojim se učenicima prikazao živ nakon svoje muke mnogim neporecivim dokazima. Razmislite o ovim osobitim slučajevima kad se On sâm objavio:

1. Mariji Magdaleni (Mk 16,9-11);
2. ženama (Mt 28,8-10);
3. Petru (Lk 24,34);
4. dvojici učenika na putu za Emaus (Lk 24,13-32);
5. učenicima, osim Tomi (Iv, 20,19-25);
6. učenicima, uključujući i Tomu (Iv 20, 26-31);
7. sedmorici učenika kraj Galilejskog mora (Iv 21);
8. preko 500 vjernika (1 Kor 15,7);
9. Jakovu (1 Kor 15,7);
10. učenicima na Maslinskoj gori (Dj 1,3-12).

Jedan od velikih kamena temeljaca naše kršćanske vjere, koji se ne može uzdrmati ni pomaknuti, jest povijesni dokaz za uskrsnuće Gospodina Isusa Krista. Na tome temelju vi i ja možemo stajati i boriti se za vjeru jer imamo činjenice kojima se ne može protusloviti. Može ih se nijekati, ali ne i pobiti.⁵⁶

C. Veliko poslanje (28,16-20)

28,16-17 U Galileji se uskrsli Gospodin Isus objavio pred svojim učenicima na nekoj neimenovanoj gori. To je ono isto pojavljivanje kakvo je zabilježeno u Marku 16,15-18 i 1. Korinćanima 15,6. – Kakav predivan ponovni susret! Njegove su patnje zauvijek završene. Zato što je on živ, i oni će živjeti. Stajao je pred njima u svome proslavljenom tijelu. Klanjali su se živome, ljubljenoj Gospodinu – iako su se u umovima nekih pritajile sumnje.

28,18 Gospodin je zatim objasnio da mu je **dana sva vlast na nebu i na zemlji**. Na-

ravno, u izvjesnom je smislu uvijek imao svu vlast. Ali ovdje je govorio o vlasti kao Poglavar novog Stvorenja. Od svoje smrti i uskrsnuća imao je vlast davati vječni život svima koje mu je Bog dao (Iv 17,2). On je oduvijek imao moć kao »prvorodenac sveg stvorenja«. Ali sada kad je dovršio djelo otkupljenja, imao je vlast kao »prvorodenac od mrtvih« – »da u svemu bude prvi« (Kol 1,15-18).

28,19-20 Kao Poglavar novoga Stvorenja, naredio je Isus »Veliko poslanje« koje obuhvaća »stalne odredbe« za sve vjernike tijekom sadašnje faze Kraljevstva – u razdoblju između odbacivanja Kralja i njegova Drugog dolaska.

Veliko poslanje sadrži tri zapovijedi, a ne prijedloga:

1. **»Pođite dakle i činite učenicima sve narode.«** Time se ne pretpostavlja obraćanje svijeta. Propovijedajući evanđelje, učenici su se trebali pobrinuti da ostali postanu Spasiteljevim učenicima ili sljedbenicima – od svakog naroda, plemena, puka i jezika.
2. **Krstite »ih u ime Oca i Sina i Svetoga Duha.«** Na Kristovim glasnicima leži odgovornost da naučavaju krštenje i da ga nametnu kao zapovijed koju treba poslušati. U krštenju vjernikâ, kršćani se javno poistovjećuju s Trojedinim Bogom. Priznaju da je Bog njihov Otac, da je Isus Krist njihov Gospodin i Spasitelj, te da je Duh Sveti onaj koji ih ispunja, daje im moć i poučava ih. **Ime** u stihu 19 je u jednini. Jedno **ime** ili bit, a tri osobe – **Otac, Sin i Duh Sveti**.
3. **Učite »ih čuvati sve što sam vam zapovjedio.«** Poslanje je više od evangelizacije. Nije dovoljno dobiti obraćenike i pustiti ih da brinu sami za sebe. Mora ih se učiti da *drže* Kristove zapovijedi kako to stoji u Novom zavjetu. Bit učenika je postajati nalik Učitelju, a to se postiže sustavnim učenjem Riječi i podlaganjem toj istoj Riječi.

Spasitelj je osim toga pridodao i obećanje svoje nazočnosti s njegovim učenicima sve do svršetka **svijeta**. Neće ići sami ili bez pomoći. U svim njihovim službama i u putovanjima Sin će Božji biti s njima.

Obratite pozornost na četiri »sve« u vezi sa Velikim poslanjem: **sve vlast, svi narodi, sve što sam zapovjedio, sve dane**.

Tako ovo evanđelje završava poslanjem i utjehom od našega slavnoga Gospodina. Nakon gotovo dvadeset stoljeća njegove riječi imaju jednaku uvjerljivost, jednaku važnost, jednaku primjenu. No Zadaća još uvijek nije obavljena.

Što činimo da bismo izvršili njegovu posljednju zapovijed?

BILJEŠKE

¹(1,1) Jehova ili *Jahve* oblik je hebrejskoga imena *Yahweh*, koje se tradicionalno prevodi kao »Gospodin«. Usporedi sličnu situaciju s imenom *Isus*, što je oblik hebrejskog *Yeshua*.

²(4,2-3) Kondicional, kada se *ei* rabi s indikativom. Može se parafrazirati: »Ako, a to dopuštam, jesi Sin Božji«; ili: »Budući da si Sin Božji.«

³(Članak »Evanđelje«) »Dispencijacija« je rasporedba ili upravljanje. Opisuje načine koje Bog koristi u odnosu s ljudskim rodom u svakom pojedinom povijesnom razdoblju. Riječ *ne* označava neko vremensko razdoblje *per se*, nego božanski program *tijekom* svakog razdoblja. Sličnu uporabu nalazimo kad se govori o Reaganovoj administraciji, koja ukazuje na politiku koju je predsjednik Reagan provodio tijekom godina na dužnosti.

⁴(5,13) Albert Barnes, *Notes on the New Testament, Matthew and Mark*, str. 47.

⁵(5,22) Kritički tekst (nazvan »NU« u NKJV bilješkama) ispušta izraz *bez razloga*, što bi isključilo čak i pravednu srdžbu.

⁶(5,44-47) U kritičkom (NU) tekstu piše *pogani* umjesto *poreznici*.

7(5,44-47) U *Većinskom tekstu* (utemeljenom na većini rukopisa) stoji *prijatelj* umjesto *braća*.

8(6,13) Neki ućeni ljudi naućavaju da je ta doksologija uzeta iz 1. Ljetopisa 29,11 i prilagoćena u liturgijske svrhe. To je puko nagaćanje. Tradicionalni protestantski oblik molitve (iz KJV) posve je održiv.

9(7,13-14) Ovdje se i u kritićkim i u većinskim tekstovima nalaze povici: »Kako su uska vrata i tećak put koji vodi u život i malo ih je koji ga nalaze!« Kad se stariji rukopisi (obićno NU) i golema broj rukopisa (M) slaću s tradicionalnim tekstom (TR), gotovo su sigurno toćni. U tim slućajevima KJ tradicija ima slabu tekstualnu potporu.

10(7,28-29) Jamieson, Fausset & Brown, *Critical and Explanatory Commentary on the New Testament*, V:50.

11(8,2) Izvjesni oblici gube navedeni u Bibliji nisu isto što i bolest koju nazivamo Hansenovom boleću. Naprimjer, u Levitskom zakonu ona ukljućuje oblike bolesti kada se mogu zaraziti kuća ili odjeća.

12(8,16-17) Arno C. Gaebelein, *The Gospel of Matthew*, str. 193.

13(8,28) U NU tekstu stoji *Gadarenci*. Ime grada i kraja katkada se preklapajui.

14(9,16) Gaebelein, *Matthew*, str. 193.

15(9,17) W. L. Pettingill, *Simple Studies in Matthew*, str. 111., 112.

16(10,8) Većina rukopisa ispuća ovdje »podizati mrtve«.

17(10,21) J. C. Macaulay, *Obedient Unto Death: Devotional Studies in John's Gospel*, 2,59.

18(10,41) Arthur T. Pierson, »The Work of Christ for the Believer«, *The Ministry of Keswick, First Series*, str. 114.

19(11,27) Alva J. Gospel McClain, *The Greatness of the Kingdom*, str. 311.

20(11,30) J. H. Jowett, navedeno u *Our Daily Bread*.

21(12,8) E. W. Rogers, *Jesus the Christ*, str. 65, 66.

22(12,19) McClain, *Kingdom*, str. 283.

23(12,21) Kleist i Lilly, *The New Testament rendered from the Original Greek with expanded Notes*, str. 45.

24(12,27) Ella E. Pohle, *C.I. Scofield's Question Box*, str. 97.

25(12,34-35) Premda i kritićki i većinski tekstovi ispućaju »njegova srca«, ipak se to podrazumijeva.

26(13,13) H. Chester Woodring, neobjavljena predavanja o Mateju, Emmaus Bible School, 1961.

27(13,22) G. H. Lang, *The Parabolic Teaching of Scripture*, str. 68.

28(13,24-26) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Dictionary*, str. 1145.

29(13,33) J. H. Brookes, *I Am Coming*, str. 65.

30(13,49-50) Gaebelein, *Matthew*, str. 302.

31(14,4-5) Izvor nepoznat.

32(16,2-3) Naravno, ta vremenska obilježja vrijede izrićito za Izrael, a ne za podrućje Sjeverne Amerike ili pak Velike Britanije!

33(16,7-10) Dvanaest *kophinai* kod onih 5,000 ljudi moćda su zapremale manje od sedam *spurides* onih 4,000.

34(16,17-18) G. Campbell Morgan, *The Gospel According to Matthew*, str. 211.

35(16,19) Charles C. Ryrie, ur., *The Ryrie Study Bible, New King James Version*, str. 1506.

36(16,20) James S. Stewart, *The Life and Teaching of Jesus Christ*, str. 106.

37(16,26) Donald G. Barnhouse, *Words Fitly Spoken*, str. 53..

38(18,11) Ispućteno je u NU tekstu, ali se nalazi u većini rukopisa. (M)

39(20,15) James S. Stewart, *A Man in Christ*, str. 252.

⁴⁰(20,31-34) Gaebelein, *Matthew*, str. 420.

⁴¹(21,6) J. P. Lange, *A Commentary on the Holy Scriptures*, 25 sv., stranica nepoznata.

⁴²(23,9-10) H. G. Weston, *Matthew, the Genesis of the New Testament*, str. 110.

⁴³(23,14) Kritički (NU) tekst izostavlja drugi »jao«.

⁴⁴(23,25-26) U Većinskom tekstu stoji *nepravednost (adikia)* za *samozadovoljstvo (akrasia)*.

⁴⁵(24,29) I. Velikovsky, *Earth in Upheaval*, str. 136.

⁴⁶(24,30) Ista grčka riječ (*ge*, usp. engleski prefiks »geo«) znači i »zemlju« (tlo) i »planet Zemlju«.

⁴⁷(24,34) F. W. Grant, »Matthew«, *Numerical Bible, The Gospels*, str. 230.

⁴⁸(24,36) NU tekst dodaje »niti Sin«.

⁴⁹(25,28) *Our Lord's Teaching About Money*, (traktat), str. 3. i 4.

⁵⁰(26,64) Grčka zamjenica *su* (jednina) izrečena je da bi se njome nešto naglasilo. Slijedi je *humim*, koja je u drugom licu množine, dok je treća sadržana u svršetku glagola *opsesthe* – gledati. (U našem i grčkom jeziku lako je razlikovati u kojem su obliku zamjenice, dok je to u engleskom katkad teško. Op. prev.)

⁵¹(26,64) R. C. H. Lenski, *The Interpretation of St. Matthew's Gospel*, str. 1064.

⁵²(27,37) Ako se svi navedeni dijelovi spoje, to glasi: »Ovo je Isus Nazarećanin, kralj Židova.« Druga je mogućnost da je svaki od evanđelista potpun ali navodi različite jezike, koji su se mogli razlikovati.

⁵³(27,54) U grčkome su određene predikatne imenice koje prethode glagolu obično bez člana (dio »Colwellova pravila«).

⁵⁴(27,65-66) Merrill F. Unger, *Unger's Bible Handbook*, str. 491.

⁵⁵(28,8) »Zdravo« je bio uobičajen grčki pozdrav; no ovdje je, u samo jutro

uskrsnuća, prikladniji doslovni prijevod NKJV (»Raduj se«).

⁵⁶(28,15) Wilbur Smith, »In the Study«, *Moody Monthly*, travanj 1969.

BIBLIOGRAFIJA

Gaebelein, A. C. *The Gospel of Matthew*. New York: Loizeaux Bros., 1910.

Kelly, William. *Lectures on Matthew*. New York: Loizeaux Bros., 1911.

Lenski, R. C. H. *The Interpretation of Saint Matthew's Gospel*. Minneapolis: Augsburg Publishing House, 1933.

Macaulay, J. C. *Behold Your King*. Chicago: The Moody Bible Institute, 1982.

Morgan, G. Campbell. *The Gospel According to Matthew*. New York: Fleming H. Revell Company, 1929.

Pettingill, W. L. *Simple Studies in Matthew*. Harrisburg: Fred Kelker, 1910.

Tasker, R. V. G. *The Gospel According to St. Matthew, TBC*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1961.

Thomas, W. H. Griffith, *Outline Studies in Matthew*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1961.

Weston, H. G. *Matthew, the Genesis of the New Testament*. Philadelphia: American Baptist Publication Society, bez datuma.

PERIODIČKA IZDANJA I NEOBJAVLJENA GRAĐA

Smith, Wilbur. »In the Study«, *Moody Monthly*, travanj 1969.

Woodring, H. Chester. *Class Notes on Matthew*, 1961., Emmaus Bible School, Oak Park, IL (sada Emmaus Bible College).

EVANĐELJE PO MARKU

Uvod

Ima u Marku neke svježine i snage koja zahvaća kršćanskog čitatelja i čini da on žudi služiti ugledajući se na primjer svog blagoslovljenog Gospodina.

– August Van Ryn

I. Jedinstveno mjesto u Kanonu

Budući da je Markovo evanđelje najkraće, a oko devedeset posto njegovo građe pojavljuje se u Mateju i Luki ili u oba evanđelja, u čemu je njegov doprinos bez kojega ne bismo mogli?

Ponajprije, Markova sažetost i novinarska jednostavnost čini njegovo evanđelje savršenim uvodom u kršćansku vjeru. Često je Marko prva knjiga koju se u novim misijskim područjima prevodi na novi jezik. Ali Markovo evanđelje nije tako osobito samo zbog izravnog, živog stila – koji je osobito odgovarao Rimljanima i onima koji su njihova suvremena slika i prilika – nego i zbog sadržaja.

Iako se Marko bavi istim događajima kao Matej i Luka – uz nekoliko jedinstvenih – on donosi živopisne pojedinosti koje drugi nemaju. Na primjer, govori o tome na koji je način Isus gledao učenike, kako se ljutio, te kako je bio na čelu na putu za Jeruzalem. Te je podatke nedvojbeno dobio od Petra, s kojim se družio potkraj njegova života. Predaja kaže, što je vjerojatno točno, da Markovo evanđelje u biti čine Petrova sjećanja, zbog kojih imamo osobne pojedinosti, kao i živost i dojam da je knjigu pisao očevidac.

Općenito se drži da je Marko onaj mladić koji je pobjegao gol (14,51) i da je to njegov skromni potpis na tu knjigu. (Naslovi evanđelja prvotno nisu bili dijelom samih knjiga.) Kako je Ivan Marko živio u Jeruzalemu, a nema razloga da se ta priča

isprripovijeda ako mladić nije na neki način bio povezan s evanđeljem, predaja je vjerojatno točna.

II. Autorstvo

Većina autora prihvaća rano i jednostavno mišljenje da je Drugo evanđelje napisao Ivan Marko. Bio je sin Marije iz Jeruzalema, koja je ondje imala kuću koju su kršćani koristili kao sastajalište.

Izvanjski dokazi za to stari su i dolaze nam iz različitih dijelova Rimskoga Carstva. Papija (oko 110. po Kr.) navodi Ivana Starijeg (vjerojatno apostola Ivana, premda to može biti i neki drugi od ranih učenika) koji je kazao da je evanđelje napisao Marko, Petrov drug. To potvrđuju Justin Mučenik, Irenej, Tertulijan, Klement Aleksandrijski, Origen kao i *Protumarcijski predgovor* Marku.

Unutarnji dokazi za Markovo autorstvo, premda nisu izobilni, točno odgovaraju sveopćoj predaji ranog kršćanstva.

Pisac je očigledno veoma dobro poznavao Palestinu, osobito Jeruzalem. (Izvješća o događajima o Gornjoj sobi detaljnija su negoli u ostalim evanđeljima, što nije čudno ako su se zbili u kući njegova djetinjstva!). Evanđelje ima u sebi ponešto aramejskog konteksta (palestinski jezik), židovski se običaji podrazumijevaju, dok živost pripovijedanja ukazuje na blisku povezanost s nekim očevicem. Pregled sadržaja knjige podudara se s Petrovom pripovijedi u Djelima apostolskim 10.

Predaja da je Marko pisao u Rimu ogle-da se u većem broju latinskih riječi u ovom nego u ostalim evanđeljima (kao što su: *centurion, census, denarius, legion i praetorium*).

Deset puta u Novom zavjetu naš autor naveden je svojim poganskim (latinskim) imenom, Marko, a tri puta kombiniranim židovsko-poganskim imenom Ivan Marko. Marko, »sluga« ili poslužitelj najprije Pavlu a zatim svom bratiću Barnabi, te prema vjerodostojnoj predaji Petru prije njegove smrti, bio je savršena osoba za pisanje evanđelja o Savršenome Sluzi.

III. Vrijeme nastanka

O vremenu nastanka spore se čak i konzervativni stručnjaci koji vjeruju u Bibliju. I dok se točno vrijeme ne može sa sigurnošću odrediti, navodi se da je to bilo prije razorenja Jeruzalema. Predaja se koleba je li Marko zapisao Petrovo propovijedanje o životu našeg Gospodina *prije* apostolove smrti (prije 64.-68. god. po Kr.) ili *nakon* njegova odlaska.

Rano vrijeme nastanka nužno je osobito ako je Markovo evanđelje napisano prvo, kao što to sada većina naučava, kako bi Luka mogao koristiti Markovu građu. Neki stručnjaci Marka smještaju u rane pedesete godine, ali se vjerojatnijim čine godine od 57.-60.

IV. Pozadina i tema

U ovom evanđelju nalazimo prekrasnu pripovijest o Savršenome Božjem Sluzi, našem Gospodinu Isusu Kristu. To je pripovijest o Onome koji je odbacio izvanjsko pokazivanje svoje slave u Nebu i primio obličje sluga na Zemlji (Fil 2,7). To je nenadmašna pripovijest o Onome koji »nije došao da bude služen, nego da poslužuje i dade svoj život kao otkupninu za mnoge« (Mk 10,45).

Prisjetimo li se da taj Savršeni Sluga nije bio nitko drugi doli Sin Božji, te da se

dobrovoljno opasao ubrusom sluga i postao slugom ljudima, Evanđelje će sjati trajnim sjajem. Tu vidimo utjelovljenog Sina Božjega koji živi kao potčinjeni čovjek na Zemlji. Sve što je učinio bilo je u savršenoj poslušnosti volji njegova Oca, a sva su njegova čudesa učinjena u snazi Svetoga Duha.

Autor, Ivan Marko, bio je Gospodinov sluga koji je dobro započeo, na neko vrijeme zatajio (Dj 15,38), a na poslijetku ponovno postao koristan (2 Tim 4,11).

Markov stil je brz, energičan i sažet. On više naglašava Gospodinova djela negoli riječi, što dokazuje činjenica da je zabilježio devetnaest čudesa, ali samo četiri usporedbe.

Proučavajući Evanđelje nastojat ćemo ustanoviti troje: (1) Što govori? (2) Što to znači? (3) Što iz toga mogu naučiti?

Za sve koji žele biti pravi i vjerni *sluga Gospodinove*, ovo bi se evanđelje trebalo pokazati kao vrijedan priručnik za službu.

PREGLED

- I. SLUGINA PRIPRAVA (1,1-13)
- II. SLUGINO PRVO GALILEJSKO POSLANJE (1,14-3,12)
- III. SLUGINO POZIVANJE I UPUĆIVANJE NJEGOVIH UČENIKA (3,13-8,38)
- IV. SLUGINO PUTOVANJE U JERUZALEM (Pogl. 9, 10)
- V. SLUGINO POSLANJE U JERUZALEMU (Pogl. 11,12)
- VI. SLUGIN GOVOR NA MASLINSKOJ GORI (Pogl. 13)
- VII. SLUGINA MUKA I SMRT (Pogl. 14, 15)
- VIII. SLUGINA POBJEDA (Pogl. 16)

Komentar

I. SLUGINA PRIPRAVA (1,1-13)

A. Slugin prethodnik pripravlja put (1,1-8)

1,1 Markova je tema radosna vijest o **Isusu Kristu, Sinu Božjemu**. No kako je njegova nakana naglasiti Isusovu ulogu slugu, ne počinje s rodoslovljem nego sa Spasiteljevim javnim poslanjem. To je objavio Ivan Krstitelj, glasonoša Radosne vijesti.

1,2-3 I Malahija i Izaija (1) predskazali su da će prije Mesije doći **glasnik**, koji će pozivati ljude da se moralno i duhovno pripreme za njegov dolazak (Mal 3,1; Iza 40,3). Ivan Krstitelj je ispunio ta proročanstva. On je bio »glasnik ... glas jednoga koji viče u pustinji.«

1,4 Njegova je poruka bila da se ljudi moraju pokajati (promijeniti svoje razmišljanje i napustiti svoje grijeha) kako bi dobili **oprostenje grijehâ**. U suprotnom neće moći primiti Gospodina. Samo su sveti ljudi kadri poštovati svetoga Sina Božjega.

1,5 Kad su se njegovi slušatelji pokajali, Ivan ih je krstio i to je bio izvanjski izraz njihova preokreta. Krštenje ih je javno odvojilo od mnoštva izraelskoga naroda koje je odbacilo Gospodina. To ih je ujedinilo s Ostatkom koji je bio spreman primiti Krista. Iz stiha 5 moglo bi se zaključiti da je Ivanovo propovijedanje naišlo na opći odziv. Ali nije bilo tako. Možda je i bilo početnih provala oduševljenja, kad je mnoštvo odlazilo u pustinju slušati vatrenog propovjednika, ali većina nije istinski priznala i pokajala se za svoje grijeha. To će se vidjeti u nastavku pripovijesti.

1,6 Kakav je čovjek bio Ivan? Danas bi ga nazivali fanatikom i pustinjačom. Dom mu je bila pustinja. Njegova je odjeća, po-

put Ilijine, bila najgrublja i najjednostavnija. Njegova je hrana bila dostatna da mu održi život i snagu, ali daleko od toga da je bila sjajna. Bio je to čovjek koji je sve te stvari podvrgnuo slavnoj zadaći objavljivanja Krista. Mogao je možda biti i bogat, ali je odabrao biti siromašan. Stoga je bio prikladan glasnik Onoga koji nije imao gdje nasloniti glavu. Iz toga vidimo da jednostavnost treba biti obilježjem svima koji su Gospodinove slugu.

1,7 Njegova je poruka bila nadmoćnost Gospodina Isusa. Rekao je kako je Isus veći u moći, osobnim vrlinama i poslanju. Ivan sebe nije smatrao dostojnim **odriješiti Spasiteljevo remenje na obući** – što je prosta dužnost roba. Propovijedanje ispunjeno Duhom uvijek uzvisuje Gospodina Isusa a sebe unizuje.

1,8 Ivan je krstio u vodi. Bio je to izvanjski simbol, ali nije dovodio ni do kakve promjene u čovjekovu životu. Isus će ih **krstiti u Duhu Svetom**; tim će krštenjem biti ispunjeni velikom duhovnom snagom (Dj 1,8). Time će također svi vjernici biti pripojeni Crkvi, Kristovu Tijelu (1 Kor 12,13).

B. Preteča krsti Slugu (1,9-11)

1,9 Takozvanih trideset »godina tišine« u Nazaretu sada se primaknulo kraju. Gospodin Isus je bio spreman započeti svoje javno poslanje. Prvo je proputovao oko sto kilometara iz Nazareta do Jordana pokraj Jerihona. **Ondje ga je krstio Ivan**. U njegovu slučaju, naravno, nije bilo pokajanja jer nije imao grijeha koje bi trebao ispovjediti. Gospodinovo krštenje bilo je simbolički postupak koji prikazuje njegovo buduće krštenje u smrt na Golgoti, kao i njegovo uskrsnuće iz mrtvih. Tako je već na samom početku njegova javnog poslanja stajao živopisan nagovještaj križa i praznoga groba.

1,10-11 Izlazeći iz vode, ugleda nebesa otvorena i Duha gdje kao golub silazi na njega. Začuo se glas Boga Oca, koji je potvrdio da je Isus njegov ljubljani Sin.

U životu našega Gospodina nije bilo trenutka kad nije bio ispunjen Svetim Duhom. Ali sada Sveti Duh silazi na njega, pomazujući ga za služenje i opremajući ga snagom. To je bilo osobito poslanje Duha, priprava za trogodišnje služenje koje ga je očekivalo. Moć Svetoga Duha prijeko je potrebna. Čovjek može biti naobražen, nadaren i snalažljiv, ali bez te tajanstvene kakvoće, koju nazivamo »pomazanjem«, njegova bi služba bila beživotna i neučinkovita. Stoga je osnovno pitanje: »Jesam li doživio da mi je Sveti Duh dao moć da služim Gospodinu?«

C. Sotona iskušava Slugu (1,12-13)

Jahvina je Slugu Sotona iskušavao u pustinji četrdeset dana. Na taj ga je susret odveo Sveti Duh – ne da vidi hoće li grijšiti, nego da dokaže kako on ne može sagriješiti. Ako bi Isus mogao grijšiti kao čovjek na Zemlji, kako možemo biti sigurni da ne može grijšiti sada kao Čovjek na Nebu?

Zašto Marko govori da je bio sa zvijerima? Je li Sotona tim životinjama dao snagu da pokušaju uništiti Gospodina? Ili su bile poslušne u prisutnosti svog Stvoritelja? Možemo samo nagađati.

Andeli mu posluživahu kad je prošlo četrdeset dana (vidi Mt 4,11); tijekom kušnji nije ništa okusio (Lk 4,2).

Kušnje su za vjernika neizbježne. Što vjernije služi on Gospodinu, to će kušnje biti jače. Sotona ne troši svoje streljivo na nazovi-kršćane, već puca iz golemih »topova« na one koji osvajaju područje u duhovnom ratu. Nije grijeh biti kušan. Grijeh je *popustiti* kušnji. Vlastitom se snagom ne možemo oduprijeti. Ali Sveti Duh, koji je u vjerniku, jest njegova snaga da pobijedi sile tame.

II. SLUGINA PRVA GALILEJSKA SLUŽBA (1,14-3,12)

A. Sluga počinje svoje poslanje (1,14-15)

Marko preskače Gospodinovo poslanje u Judeji (vidi Iv 1,1-4,54) i počinje s velikim galilejskim poslanjem, razdobljem od godine i devet mjeseci (1,14-9,50). Potom ukratko izlaže posljednji dio poslanja u Pereji (10,1-10,45) prije no što prijeđe na posljednji tjedan u Jeruzalemu.

Dođe Isus u Galileju. Propovijedao je radosnu vijest o kraljevstvu² Božjem. Njegova je osobita poruka bila:

1. **Ispunilo se vrijeme.** Prema proročkom vremenskom rasporedu, bio je utvrđen trenutak Kraljeva javnog pojavljivanja. Sada je stigao.
2. **Približilo se kraljevstvo Božje.** Kralj je bio prisutan i narodu Izraela iznosio dobronamjernu ponudu Kraljevstva. **Kraljevstvo se približilo** u tom smislu da se na pozornici pojavio Kralj.
3. **Ljudi su pozivani da se pokaju i vjeruju evanđelju.** Da bi bili prikladni za ulazak u Kraljevstvo, morali su se okrenuti od grijeha i vjerovati radosnu vijest o Gospodinu Isusu.

B. Poziv četvorice ribara (1,16-20)

1,16-18 Prolazeći obalom Galilejskog mora, Isus ugleda Šimuna i Andriju kako ribare. Već ih je bio sreo; zapravo, postali su mu učenicima na samom početku njegova poslanja (Iv 1,40-41). Sada ih je pozvao da budu s njime, obećavajući da će ih učiniti ribarima ljudi. Odmah su ostavili svoj unosan ribarski posao kako bi pošli za njim. Njihova je poslušnost bila trenutačna, požrtvovna i potpuna.

Ribarenje je umijeće, a umijeće je i predbivanje duša. No ono zahtijeva:

1. **Strpljenje.** Česti samotni sati čekanja.

ČUDO

1. Ozdravljenje čovjeka s nečistim duhom (1,23-26).
2. Ozdravljenje Šimunove punice (1,29-31).
3. Ozdravljenje gubavca (1,40-45).
4. Ozdravljenje uzetoga (2,1-12).
5. Ozdravljenje čovjeka s usahlom rukom (3,1-5).
6. Izbavljenje opsjednutoga (5,1-20).
7. Žena s krvarenjem (5,25-34).
8. Oživljavanje Jairove kćeri (5,21-24; 35-43).
9. Ozdravljenje Sirofeničankine kćeri (7,24-30).
10. Ozdravljenje gluhog mucavca (7,31-7).
11. Ozdravljenje slijepca (8,22-26).
12. Ozdravljenje opsjednutog dječaka (9,14-29).
13. Ozdravljenje slijepog Bartemeja (10,46-52).

OSLOBOĐENJE OD:

1. Nečistoće grijeha.
2. Vrućice i nemira grijeha.
3. Odvratnosti grijeha.
4. Bespomoćnosti prouzročene grijehom.
5. Beskorisnost prouzročena grijehom.
6. Bijede, okrutnosti i užasa.
7. Moći grijeha da ispije životnu snagu.
8. Duhovne smrti prouzročene grijehom.
9. Robovanja grijehu i Sotoni.
10. Nesposobnosti da se sluša Božja riječ i govori o duhovnim stvarima.
11. Sljepoće na svjetlost evanđelja.
12. Okrutnosti Sotonine vladavine
13. Sljepoće i ropskog položaja do kojih dovodi grijeh.

2. *Umješnost* u korištenju mamca, meke ili mreže.

3. *Dar opažanja* i zdrav razbor da bi se išlo ondje gdje ima ribe.

4. *Ustrajnost*. Dobar se ribar ne obeshrabruje lako.

5. *Smirenost*. Najbolje je izbjegavati po metnje i držati se u zaleđu.

Mi postajemo **ribarima ljudi** slijedeći Krista. Što smo mu sličniji, to ćemo uspješniji biti u pridobivanju drugih za njega. Naša je odgovornost ići za njime; On će se pobrinuti za ostalo.

1,19-20 Otišavši malo dalje, Gospodin Isus ugleda **Jakova i Ivana, Zebedejeve** sinove, dok su **krpali svoje mreže**. Čim ih je **pozvao**, oni se oprostite od **oca i pođu za** Gospodinom.

Krist još uvijek poziva ljude da sve ostave i pođu za Njime (Lk 14,33). Ni posjedi-

ma ni roditeljima ne smije se dopustiti da sprečavaju tu poslušnost.

C. Istjerivanje nečistoga duha (1,21-28)

Stihovi 21-34 opisuju tipičan dan u Gospodinovu životu. Čudo je slijedilo za čudom dok je Veliki liječnik ozdravljivao opsjednute i bolesne.

Spasiteljeva čudesa ozdravljenja prikazuju kako on oslobađa ljude strašnih posljedica grijeha. To je prikazano na gornjoj tablici.

Iako danas propovjednik evanđelja nije pozvan činiti djela tjelesnog ozdravljanja, trajno je pozvan činiti duhovna. Nisu li još veća čudesa ona što ih je Isus naveo u Ivanu 14,12: »Tko vjeruje u mene činit će djela koja ja činim; i veća će od njih činiti«?

1,21-22 No vratimo se sada Markovu pripovijedanju. U **Kapernaumu** uđe Isus

u subotu u sinagogu i poče naučavati. Ljudi su shvatili da on nije običan učitelj. Za razliku od pismoznanaca koji su govorili mehanički, uz njegove je riječi bila vezana neporeciva snaga. Njegove su rečenice bile kao strelice od Svemogućega. Njegove su pouke bile očaravajuće, uvjerljive, izazovne. Pismoznanci su prodavali drugorazrednu religiju. U naučavanju Gospodina Isusa nije bilo ničeg nestvarnog. Imao je pravo reći to što je govorio zato što je živio to što je naučavao. Svatko tko naučava Riječ Božju mora govoriti s autoritetom ili uopće ne govoriti. Psalmist je rekao: »Povjerovao sam, zato govorim« (Ps 116, 10). Pavao te riječi ponavlja u 2. Korinćanima 4, 13. Njihova poruka dolazi iz dubokog uvjerenja.

1,23 U njihovoj je sinagogi bio neki čovjek u kojem je boravio zloduh, to jest koji je bio opsjednut. Zloduh je opisan kao nečisti duh. To vjerojatno znači da je taj duh očitovao svoju prisutnost tako što je čovjeka učinio tjelesno ili moralno nečistim. Nemojmo pobrkati opsjednutost zloduhom s različitim oblicima ludila. To su dvije različite i osobite stvari. Opsjednutu osobu zapravo nastava i njome upravlja zao duh. Čovjek je često sposoban učiniti nešto nadnaravno i često postaje nasilan ili huli kad se suoči s osobom i djelom Gospodina Isusa Krista.

1,24 Obratite pozornost na to da je zao duh prepoznao Isusa i o njemu govorio kao o Nazarećaninu i Svecu Božjem. Obratite pozornost i na promjenu imenica iz množine u jedninu: »Što ti imaš s nama? Došao si nas uništiti? ... Znam te tko si.« Zloduh prvo govori kao da je združen s čovjekom; potom govori u svoje ime.

1,25-26 Isus ne bi prihvatio svjedočanstvo zloduha čak i da je istinito. Zato je zloduhu rekao da **umukne**, a zatim mu zapovjedio da **iziđe iz čovjeka**. Mora da je bilo neobično vidjeti tog zgrčenog čovjeka i čuti jezovit krik zloduha kad je izišao iz njega.

1,27-28 Čudo je izazvalo zaprepaštenje. Ljudima je to bilo nešto novo i iznenađujuće da čovjek može pukom zapovijedi isjerati zloduha. Je li to početak neke nove škole vjerskog učenja, pitali su se? Vijest o čudu proćula se odmah po svoj Galileji. Prije no što prijedemo s ovoga dijela, na glasimo troje:

1. Prvi Kristov dolazak prouzročio je pravu bujicu zloduhovskog (demonskog) djelovanja na Zemlji.
2. Kristova moć nad tim zlim duhovima nagovješćuje njegovu konačnu pobjedu nad Sotonom i njegovim slugama.
3. Gdje god Bog djeluje, Sotona se protivi. Svi koji krenu služiti Gospodinu mogu očekivati protivljenje na svakom koraku njihova puta. »Ta nije nam se boriti protiv 'krvi i mesa', nego protiv Vrhovništava, protiv Vlasti, protiv vladara tame ovoga svijeta, protiv zlih duhova u nebeskim visinama« (Ef 6, 12).

D. Ozdravljenje Petrove punice (1,29-31)

»Odmah« je jedna od karakterističnih riječi ovog Evanđelja, a osobito je prikladna za evanđelje koje naglašava karakter služenja Gospodina Isusa.

1,29-30 Iz sinagoge je naš Gospodin pošao Šimunovoj kući. Čim je stigao, saznao je da Šimunova punica leži u vrućici. Stih 30 veli da su mu odmah kazali za nju. Nisu gubili vrijeme i njezinu su potrebu odmah izložili liječniku.

1,31 Isus je bez riječi prihvati za ruku i pomogne joj ustati. Odmah je ozdravila. Čovjek je nakon vrućice obično slab. U ovom slučaju, Gospodin je nije samo ozdravio od vrućice nego i dao trenutnu snagu da posluhuje. **I stade im posluživati.**

J. R. Miller veli: »Svaka bolesna osoba koja je ozdravila, bilo na uobičajen ili neobičajen način, mora odmah posvetiti Božjoj službi život koji joj je vraćen ... Veoma mnogo ljudi traži mogućnosti slu-

ženja Kristu zamišljajući neki lijep i sjajan posao koji bi voljeli obavljati. U međuvremenu puštaju da im isklizne iz ruku upravo ono u čemu Krist želi da mu služe. Istinsko služenje Kristu jest obaviti najprije i dobro svoje dnevne obveze.»³

Zamjetno je da u svakom čudu ozdravljenja Spasitelj postupa drukčije. To nas podsjeća da ni jedno obraćenje nije posve isto. Sa svakime se mora postupati u skladu s njegovom osobnošću.

To što je Petar imao punicu pokazuje da je tom dobu bila strana ideja svećeničkog celibata. To je ljudska tradicija koja nema nikakve potvrde u Božjoj riječi i koja donosi veoma mnogo zla.

E. Ozdravljenje u suton (1,32-34)

Tijekom dana su se proširile vijesti o Spasiteljevu pribivanju. Sve dok je bila subota, ljudi se nisu usuđivali donositi mu potrebite. Ali **kad je zašlo sunce** i prošla subota, pred vratima Petrove kuće nastala je gužva. **Ondje su bolesnici i opsjednuti** zlodusima iskusili snagu koja oslobađa od svake faze i oblika grijeha.

F. Propovijedanje po Galileji (1,35-39)

1,35 Isus je **ustao još za mraka** i **po-vukao se na mjesto** gdje je mogao biti neometan i provesti vrijeme u molitvi. Sluga Jahvin je svakoga jutro osluškivao da primi upute za taj dan od Boga Oca (Iza 50,4-5). Ako je Isus osjećao potrebu za tim jutarnjim razdobljem mira, koliko bismo je tek mi trebali osjećati! Obratite pozornost i na to da je **molio** kad ga je to nešto koštalo; ustao je i izašao rano ujutro, **još za mraka**. Molitva ne bi smjela biti pitanje osobne ugone nego samodiscipline i žrtve. Objašnjava li to činjenicu zašto su mnoge naše molitve nedjelotvorne?

1,36-37 Dok su **Šimun** i ostali ustali, mnoštvo se već okupilo pred kućom. Učenici su pošli kazati Gospodinu za njegovu sve veću popularnost.

1,38 Iznenaduje nas da nije pošao natrag u grad nego je učenike poveo u obližnja **mjesta** objašnjavajući im da i **ondje mora propovijedati**. Zašto se nije vratio u Kapernaum?

1. Ponajprije, upravo se pomolio i saznao što Bog želi da učini toga dana.
2. Drugo, shvatio je da je narodni pokret u Kapernaumu površan. Spasitelja nikada nisu privlačila velika mnoštva. On je gledao ispod površine da bi vidio što im je u srcima.
3. Poznavao je pogibao popularnosti i na svom je primjeru pokazao učenicima da budu na oprezu kad svi ljudi govore dobro o njima.
4. Dosljedno je izbjegavao svaki površan, emocionalan istup zbog kojeg bi ga ljudi bili okrunili prije križa.
5. Najviše je isticao propovijedanje Riječi. Čudesa ozdravljenja, premda su trebala olakšavati ljudsku nevolju, trebala su i skrenuti pozornost na propovijedanje.

1,39 Tako je Isus u **sinagogama diljem Galileje** pošao **propovijedati i izgoniti zloduhe**. Spajao je propovijedanje i činjenje, riječi i djela. Zanimljivo je kako je često izgonio zloduhe (demone) po sinagogama. Bi li današnje liberalne crkve bile to što su tada bile sinagoge?

G. Očišćeni gubavac (1,40-45)

Izvjeste o gubavcu pruža nam poučan primjer molitve na koju Bog odgovara. Ta je molitva bila:

1. iskrena i očajna – **preklinjući ga**;
2. ispunjena strahopoštovanjem – **klekne pred nj**;
3. ponizna i podložna – **»ako hoćeš«**;
4. puna vjere – **»možeš me«**;
5. izrekla je potrebu – **»očistiti«**;
6. konkretna – ne: **»blagoslovi me«**, nego: **»očisti me«**;

7. osobna – »očisti me«;

8. Sažeta – svega pet riječi (u izvoriku).

I pogledajte što se dogodilo! Isus je bio **ganut**. – Nemojmo te riječi nikada čitati bez osjećaja veselja i zahvalnosti.

On pruži ruku. Samo zamislite! Božja ruka ispružena kao odgovor na poniznu molitvu vjere.

Dotakne ga. Po Zakonu, čovjek je postao ceremonijalno nečist kad bi dotaknuo gubavca. Bila je tu, naravno, i opasnost od zaraze. Ali, sveti Sin čovječji poistovjetio se s bijedom čovječanstva raspršujući razorno djelovanje grijeha a da ga ne okuži.

Rekao je: »**Hoću.**« Njegova spremnost da ozdravi veća je negoli naša da budemo ozdravljeni. Potom: »**Budi čist!**« U trenutku je gubavčeva koža bila glatka i čista.

Zabranio je razглаšavanje čuda dok se čovjek najprije ne pokaže pred **svećenikom** i prinese propisanu žrtvu (Lev 14,2). Bila je to prije svega kušnja čovjekove poslušnosti. – Hoće li učiniti kako mu je rečeno? Nije učinio; razglasio je slučaj i tako stvorio smetnju Gospodinovu djelu (st. 45). Bila je to i kušnja svećenikova oštromlji. Hoće li uvidjeti da je došao dugoočekivani Mesija koji čini predivna čudesa ozdravljenja? Ako je bio tipičan predstavnik naroda Izraela – neće uvidjeti.

Ponovno vidimo da se Isus povukao od mnoštva i služio na **pustim mjestima**. On uspjeh nije mjerio brojevima.

H. Ozdravljenje uzetoga (2,1-12)

2,1-4 Ubrzo nakon što Gospodin **uđe u Kapernaum ... okupiše se mnogi oko kuće** gdje je bio. Glas se brzo proširio i ljudi su jedva čekali da vide Čudotvorca na djelu. Kad god se Bog pokrene u sili, ljudi su privučeni. Spasitelj im vjerno **navješćivaše Riječ** kad su se sjatili oko vratiju. Na začelju mnoštva bio je jedan **uzeti**, kojeg su **nosila četvorica** na improviziranim nosilima. Mnoštvo ga je priječilo da se primakne Gospodinu Isusu. U dovođenju

drugih Isusu obično postoje zapreke. Ali vjera je dosjetljiva. Četvorica nosača vanjskim se stubama popeše na krov, **raskriju dio krova** i spuste **uzetoga** u prizemlje – vjerojatno u dvorište u sredini – donoseći ga do Sina Božjega. Tim je dobrim prijateljima netko nadjenao nadimke Sućut, Pomoć, Dosjetljivost i Upornost. Svaki bi od nas trebao nastojati biti prijatelj koji očituje te osobine.

2,5 Isus, dirnut njihovom vjerom ... reče **uzetomu: »Sinko! Oprošteni su ti grijesi.**« Činilo se čudnim da je to rekao. Radi-lo se o uzetosti, ne o grijehu, zar ne? Da, ali Isus je pošao dalje od simptoma – do uzroka. On ne bi ozdravljivao tijelo a zanemarivao dušu. On ne bi liječio trenutno stanje, a vječno stanje ostavio netaknutim. Stoga je rekao: »**Oprošteni su ti grijesi.**« Bila je to prekrasna objava. Sada – ovdje na Zemlji – u ovome životu – grijesi tog čovjeka su oprošteni. Nije morao čekati do Sudnjega dana. Sada je imao sigurnost da mu je oprošteno. Tako je imaju svi koji se uzdaju u Gospodina Isusa.

2,6-7 **Pismoznanci** su se odmah uhvatili za značenje te izjave. Dovoljno su poznavali biblijski nauk da bi znali kako samo Bog može opraštati grijeh. Stoga svatko tko izjavljuje da **oprašta grijeh** tvrdi da je Bog. Do te je točke njihova logika bila ispravna. Ali, umjesto da Gospodina Isusa priznaju Bogom, u svojim su ga srcima optužili da huli.

2,8-9 Isus je pročitao njihove misli, što je samo po sebi dokaz njegove nadnaravne moći. Postavio im je provokativno pitanje: »**Je li lakše reći da su čovjekovi grijesi oprošteni ili da je njegova uzetost izliječena?**« Zapravo, i jedno i drugo je podjednako lako **reći**. Ali podjednako je nemoguće, sa stajališta čovjeka, **učiniti** jedno kao i drugo.

2,10-12 Gospodin je već kazao da su grijesi tog čovjeka oprošteni. Da, ali je li se to doista dogodilo? Pismoznanci nisu mogli **vidjeti** da su čovjekovi grijesi opro-

šteni, stoga nisu htjeli povjerovati. Kako bi pokazao da su čovjekovi grijesi već oprošteni, Spasitelj je pismoznancima dao nešto što mogu vidjeti. Rekao je uzetomu da ustane, da ponese svoju slamnatu ležaljku i **hoda**. Čovjek je smjesta reagirao. Ljudi su bili **zaneseni**. Takvo što **nikada prije nisu vidjeli**. Ali, pismoznanci nisu vjerovali, unatoč najuvjerljivijem dokazu. Vjera uključuje volju, a oni nisu htjeli vjerovati.

I. Poziv Levija (2,13-17)

2,13-14 Dok je poučavao **uz more**, Isus je ugledao **Levija** gdje prikuplja porez. Levija poznajemo kao Mateja, koji je kasnije napisao prvo evanđelje. Bio je Židov, ali je njegovo zanimanje bilo vrlo neži-dovsko s obzirom na to da je prikupljao poreze za omraženu rimsku vlast! Takvi ljudi nisu uvijek bili poznati po svom poštenju – zapravo, njih se, kao i bludnice, smatralo talogom društva. Ipak, Leviju služi na vječnu čast to što je, kad je čuo Isusov poziv, sve ostavio i **pošao za njim**. Neka svaki od nas bude poput njega u trenutačnoj i bezuvjetnoj poslušnosti. To bi nam katkada moglo izgledati kao velika žrtva, ali u vječnosti se na to uopće neće gledati kao na žrtvu. Kao što reče misionar i mučenik Jim Elliot: »Nipošto nije budala onaj koji daje ono što ne može zadržati kako bi dobio ono što ne može izgubiti.«

2,15 Gozba je upriličena u **Levijevoj kući** kako bi prijatelje mogao upoznati s Gospodinom Isusom. Većina njegovih prijatelja bili su kao i on – **carinici i grešnici**. Isus je prihvatio poziv da bude s njima.

2,16 Pismoznanci i farizeji su mislili da su ga uhvatili u teškom prijestupu. Umjesto da se obrate izravno njemu, otišli su **njegovim učenicima** i pokušali potkopati njihovo povjerenje i odanost. **Kako to da njihov Učitelj jede i pije s carinicima i grešnicima?**

2,17 Čuvši to, Isus ih podsjeti da liječnik ne treba zdravim ljudima, samo onima

koji su bolesni. Pismoznanci su mislili da su **zdravi**, zato nisu shvatili da im treba Veliki liječnik. Carinici i grešnici priznali su svoj grijeh i potrebu za pomoći. Isus je došao svim grešnicima poput njih – a ne ljudima uvjerenim u svoju pravednost.

Ima u tome jedna pouka i za nas. Ne smijemo se zatvoriti u kristijanizirane društvene krugove. Umjesto toga bismo trebali nastojati prići bezbožnicima da ih predstavimo svom Gospodinu i Spasitelju. Prilazeći grešnicima, ne bismo smjeli učiniti ništa što bi ugrozilo naše svjedočanstvo niti dopustiti da nas nespaseni spuste na svoju razinu. Trebali bismo preuzeti inicijativu u skretanju prijateljstva u pozitivne kanale duhovne korisnosti. Lakše bi bilo izdvojiti se od pokvarena svijeta, ali Isus to nije učinio i to ne trebaju učiniti ni njegovi sljedbenici.

Pismoznanci su mislili da će narušiti Gospodinov ugled nazivajući ga prijateljem grešnika. Ali uvreda koju su mu kani-li nanijeti postala je dragom nagradom. Njega svi spašeni rado priznaju prijateljem grešnika i zbog toga će ga vječno voljeti.

J. Raspra o postu (2,18-22)

2,18 **Ivanovi su učenici i farizeji** pro-vodili **post** kao vjersku vježbu. U Starom je zavjetu uveden kao izražaj duboke tuge. Ali, izgubio je mnogo od svoga značenja i postao rutinskim obredom. Oni su vidjeli da Isusovi **učenici ne poste**, a kad su od Gospodina zatražili objašnjenje vjerojatno ih je mučila zavist i samosažaljenje.

21,19-20 Odgovarajući, svoje je učeni-ke usporedio sa **zaručnikovim** svatovima. On sâm bio je Zaručnik. **Dokle god** je bio s njima, nije bilo razloga za tugovanje. Ali doći će dani kad će im se on **ugrabit**; **ta-da će imati razloga postiti**.

2,21 Gospodin je odmah dometnuo dvi-je slike kako bi objavio dolazak Novoga razdoblja, koje je nespojivo s prethodnim:

Prva je slika govorila o novoj zakrpi od nenakvašena **sukna**. Ako se upotrijebi za krpjanje **stare halje**, neizbježno će se stegnuti i nešto će morati popustiti. Odijelo sačinjeno od staroga sukna biti će slabije od zakrpe i ponovno će se poderati kad god se na nj prišije zakrpa. Isus je Staro razdoblje usporedio sa starim odijelom. Bog nikada nije mislio da se kršćanstvom treba zakrpati židovstvo; kršćanstvo je bilo novi početak. Tuga Staroga razdoblja, izražena u postu, mora se povući pred radošću Novoga.

2,22 Druga je slika govorila o **novome vinu u starim mješinama**. Kožnate su mješine izgubile svoju rastezljivost. Kad bi se u njih ulijevalo **ново vino**, pritisak koji nastaje zbog vrenja razderao bi kožu. Novo vino prikazuje radost i snagu kršćanske vjere. Stare mješine su slika običaja i obreda judaizma. **Novome su vinu** potrebne **novе mješine**. Bilo je uzaludno Ivanovim učenicima i farizejima prisiljavati Gospodinove sljedbenike na žalobni post kako su to oni činili. Radosti i žaru novoga života mora se dopustiti da se izraze. Kršćanstvo je uvijek patilo od pokušaja da ga se pomiješa sa zakonstvom (legalizmom). Gospodin Isus je naučavao da se to dvoje ne mogu uspoređivati. Zakon i milost su oprečna načela.

K. Spor o suboti (2,23-28)

2,23-24 Ovaj događaj govori o sukobu između judaizma i slobode evanđelja o kojem je Isus upravo naučavao.

Jedne subote dok je prolazio kroz usjeve ... njegovi učenici uzeše za jelo nešto klasja. Time se nije kršila nijedna Božja zapovijed. Ali prema sitničavim (cjepidlačnim) običajima starih, učenici su prekršili subotu jer su »želi«, a vjerojatno čak i »mlatili« (trljanje zrnevlja u rukama kako bi odstranili ljuske)!

2,25-26 Gospodin im je odgovorio pomoću jednog događaja u Starome zavjetu. Iako pomazan kao kralj, David je bio od-

bačen i, umjesto da vlada, lovili su ga kao jarebicu. Jednoga dana kad je ostao bez hrane **ušao je u Dom Božji** i uzeo **prinesene kruhove** da nahrani svoje ljude i sebe. Taj je kruh bio zabranjen svima osim svećenicima, no Bog nije Davida zbog toga ukorio. – Zašto? Zato što u Izraelu nije vladala pravičnost. Sve dok David nije dobio svoje pravo kraljevsko mjesto, Bog mu je dopuštao ono što bi inače bilo nezakonito.

Tako je bilo s Gospodinom Isusom. Iako pomazan, on nije vladao. Sama činjenica da su njegovi učenici morali na putu trgovati klasje pokazuje da u Izraelu stvari nisu bile u redu. Sami farizeji trebali su Isusu i njegovim učenicima iskazivati gostoljubivost, a ne ih kritizirati.

Ako je David doista prekršio zakon je dući prineseni kruh a Bog ga ipak nije ukorio, koliko su nedužniji bili učenici koji su, pod sličnim okolnostima, prekršili samo običaje starih.

Stih 26 kaže da je David **jeo prinesene kruhove** kad je **Abijatar** bio **veliki svećenik**. Prema 1. Samuelovoj 21,2, svećenik je tada bio Ahimelek, a Abijatar mu je bio otac. Možda je odanost velikoga svećenika Davidu utjecala na to da mu dopusti to neobičajeno odstupanje od Zakona.

2,27-28 Svoju je besjedu naš Gospodin završio time što je farizeje podsjetio da je Bog stvorio **subotu** radi čovjeka, a ne zato da ga sputava. Dodao je da je **Sin čovječji gospodar i subote** – prije svega, on je dao subotu. Stoga on ima vlast odlučiti što je na taj dan dopušteno, a što zabranjeno. Zacijelo nikada nije mislio subotom zabraniti rad iz nužde ili iskazivanje milosrđa.

Kršćani nisu obvezni držati subotu. Taj dan je bio dan narodu Izraela. Osobit dan u kršćanstvu je nedjelja, prvi dan u tjednu. Međutim, to nije dan prepun zabrana i dopuštenja. Umjesto toga, to je osobit dan kad vjernici, oslobođeni svjetovnih poslova, mogu moliti, služiti i njegovati svoje duše. Za nas pitanje ne glasi: »Je li pogre-

šno činiti to i to u nedjelju?» nego: »Kako ovaj dan mogu najbolje iskoristiti na Božju slavu, na dobrobit mojih bližnjih i za svoje duhovno dobro?«

L. Sluga liječi u subotu (3,1-6)

3,1-2 Sljedeći se ispit zbio u subotu. Isus ponovno uđe u sinagogu, sretne čovjeka usahle ruke. Postavilo se pitanje: »Hoće li ga Isus u subotu ozdraviti?« Ako bi to učinio, farizeji bi imali dokaz protiv njega – ili su barem tako mislili. Zamislite samo njihovo licemjerje i neiskrenost. Nisu mogli učiniti ništa da bi tom čovjeku pomogli, a zamjerili bi svakome tko to može. Tražili su neki razlog da Isusa osude na smrt. Bude li ozdravljao u subotu, nasrnut će kao čopor vukova da ga zakolju.

3,3-4 Gospodin reče tom čovjeku da stane na sredinu. U zraku je lebdjelo iščekivanje. Zatim reče farizejima: »Je li dopušteno subotom činiti dobro ili činiti zlo, život spasiti ili pogubiti?« Njegovo je pitanje razotkrilo pokvarenost farizeja. Mislili su da on ne smije čudesno ozdravljivati u subotu, ali da oni u subotu smiju smišljati kako da ga ubiju!

3,5 Uopće ne čudi što nisu odgovorili! Nakon neugodne tišine, Spasitelj naloži čovjeku da ispruži ruku. Kad ovaj to učini, vrati joj se puna snaga, meso naraste normalne veličine a nabori nestadoše.

3,6 Farizeji to nisu mogli podnijeti. Oni izidu, sastanu se s herodovcima, svojim tradicionalnim neprijateljima, na vijećanje kako da pogube Isusa. Još je bila subota. A Herod je bio pogubio Ivana Krstitelja. Možda bi njegovi mogli jednako uspješno pogubiti Isusa. Tome su se farizeji nadali.

M. Narod grne za Slugom (3,7-12)

3,7-10 Odlazeći iz sinagoge, Isus se povuče ka Galilejskom moru. U Bibliji more često simbolizira pagane. Stoga je to moglo označivati njegovo okretanje od Židova poganima. Silno je mnoštvo nagrmulo ne samo iz Galileje nego i iz udaljenih

krajeva. Gužva je bila tako velika da je Isus zatražio lađicu kojom bi se otisnuo od obale kako ga oni koji su došli po ozdravljenje ne bi zgnječili.

3,11-12 Kad su nečisti duhovi u mnoštvu vikali da je on Sin Božji, strogo im je prijetio da to prestanu govoriti. Kao što je već rečeno, nije htio prihvatiti svjedočenje zlih duhova. Nije nijekao da je Sin Božji, ali je odabrao odlučivati o vremenu i načinu na koji će se kao takav otkriti. Isus je imao iscjeliteljsku moć, ali su se njegova čudesa zbivala samo na onima koji su došli tražiti pomoć. Tako je i sa spasenjem. Njegova moć spasenja dostaje za sve, ali je djelotvorna samo za one koji mu vjeruju.

Iz Spasiteljeva poslanja saznajemo da potreba ne stvara poziv. Potrebe je bilo posvuda. Isus je bio ovisan o uputama od Boga Oca kad se postavljalo pitanje gdje i kada služiti. Tako mora biti i s nama.

III. SLUGIN POZIV I POUČAVANJE NJEGO- VIH UČENIKA (3,13- 8,38)

A. Izbor dvanaestorice učenika (3,13-19)

3,13-18 Suočen sa zadaćom evangeliziranja svijeta, Isus je odabrao dvanaestoricu učenika. U samim tim ljudima nije bilo ničeg vrijednog udivljenja; veliki su bili zbog svoje povezanosti s Isusom.

Bili su to mladići. James E. Steward izvanredno komentira tu mladost učenika: »Kršćanstvo je započelo kao pokret mladeži. Na žalost, kršćanska umjetnost i kršćanska objava tu su činjenicu prečesto prikrivale. Ali izvjesno je da je skupina prvih učenika bila skupina mladića. Stoga ne začuđuje da je kršćanstvo ušlo u svijet kao pokret mladeži. Većina su apostola bili vjerojatno još u svojim dvadesetim kad su pošli za Isusom ... Sâm Isus, to ne bismo

smjeli nikada zaboraviti, krenuo je u svoju zemaljsku službu s 'rosom (svoje) mladosti' na sebi (Ps 110,3 – taj je psalam najprije Isus primijenio na sebe a potom je to učinila apostolska Crkva). Kad su kasniji kršćani na zidovima katakombi crtali lik svojega Učitelja, istinski ih je nagon vodio da ga ne prikažu kao starog i izmučenog i oslabljenog patnjom, nego kao mladog pastira koji jutrom izlazi na brežuljke. Izvorna verzija velikog hvalospjeva Isaaca Watta u skladu je s tom činjenicom:

Kad promatram taj predivan križ

Gdje *mladi Knez* slave umrije.

I nitko nikada nije razumio srce mladosti u njezinoj vedrini i srčanosti, i plemenitosti i nadi; njezinu iznenadnu usamljenost i snove koji je pohode, i skrivene sukobe i velike kušnje; nitko je nije razumio tako dobro kao Isus. I nitko nikada nije jasnije od Isusa razumio da su mladenačke godine života, kad se roje čudne uspavane misli a čitav se svijet počinje otvarati, najbolja prigoda da se Bog obrati duši ... Kad proučavamo pripovijest o prvoj dvanaestorici, proučavamo doživljaje mladih ljudi. Vidimo da za svojim vođom odlaze u nepoznato, ne znajući točno tko je on ili zašto to čine ili kamo ih vodi. Ali upravo privučeni njime, očarani i zahvaćeni i držani nečim neodoljivim u njegovoj duši, ismijani od prijatelja, izloženi zavjeri neprijatelja, sa sumnjama koje su prijetile rasle u njihovim srcima sve dok nisu gotovo poželjeli da s time nemaju nikakve veze; ali još uvijek čvrsto uz njega postajući sve odaniji kroz razvaline svojih nada i na kraju pobjedonosno dobivajući slavno ime koje im *Te Deum* daje: »slavno društvo apostola«. Vrijedi ih pažljivo promatrati, jer i mi bismo se mogli zaraziti njihovim duhom i poći ukorak s Isusom.«⁴

Poziv Dvanaestorici imao je trostruku svrhu: (1) da budu s njime; (2) da ih šalje propovijedati; i (3) da imaju vlast ozdravljati od bolesti i izgoniti zloduhe.

Najprije je trebalo proći razdoblje pouke – nezvanične priprave prije javnog propovijedanja. To je osnovno načelo služenja. Prije nego što pođemo kao Božji predstavnici, moramo boraviti s njime.

Drugo: poslani su **propovijedati**. Objavljivanje Božje riječi, njihova osnovna evangelizacijska metoda, mora uvijek biti u središtu. Ne smije se dopustiti da je ista nadvlada. Na posljetku, dana im je nadnaravna **snaga**. Istjerivanje **zloduhâ** biti će dokaz ljudima da Bog govori po apostolima. Biblija još nije bila dovršena. Čudesa su bila vjerodajnice Božjih glasnika. Danas ljudi imaju čitavu Božju riječ i odgovorni su vjerovati joj *bez* čudesnih dokaza.

3,19 Među apostolima se ističe ime **Jude Iskariotskoga**. Ima jedna zagonetka povezana s tim čovjekom koji je izabran za apostola i koji će se pokazati kao izdajnik našega Gospodina. Nešto najtužnije u kršćanskoj službi jest vidjeti čovjeka koji je bio pametan, revan i naizgled predan kako poslije okreće leđa Spasitelju i vraća se svijetu koji Ga je razapeo.

Jedanaestorica su se pokazali vjernima Gospodinu i po njima je on okrenuo svijet naglavce. Umnažaju se u krugovima koji se neprestance šire pa smo i mi danas u određenom smislu produljeni plod njihove službe. Nema riječi kojima bi se moglo iskazati kako dalekosežno možemo utjecati za Krista.

B. Neoprostivi grijeh (3,20-30)

3,20-21 Isus se s gore, gdje je bio izabrao svoje učenike, vratio u kuću u Galileji. Okupilo se toliko **mnoštvo** da su on i njegovi apostoli bili prezaposleni pa nisu imali kad ni jesti. Slušajući o onome što čini, **njegovi** su mislili da je **izvan sebe** i pokušali ga odvesti. Nesumnjivo, sramili su se gorljivosti tog vjerskog fanatika u obitelji.

J. R. Miller komentira: »Njegovu nesvladivu gorljivost mogli su objasniti sa-

mo tako da zaključite kako je lud. I u suvremeno doba često čujemo takve riječi kada se neki predani Kristov sljedbenik potpuno zaboravi u ljubavi prema svom Učitelju. Ljudi kažu: 'Mora da je lud!' Misle da je lud svaki čovjek čija se vjera rasplamsa u bilo koju vrst neobična žara ili koji postane revniji od prosječnog kršćanina u djelovanju za Učitelja...

To je dobra vrst ludila. Velika je šteta što je tako rijetka. Da je ima više, ne bi bilo toliko nespasjenih duša koje umiru u samoj sjeni naših crkava; ne bi bilo tako teško dobiti misionare i novac da se evanđelje odašalje na crne kontinente; ne bi bilo toliko praznih sjedala u našim crkvama; tako mnogo stanki između naših molitvenih sastanaka; tako malo učitelja u našim nedjeljnim školama. Bilo bi veličanstveno kad bi svi kršćani bili izvan sebe kao što je to bio Učitelj, ili pak Pavao. Daleko je gore ludilo koje u ovome svijetu nikada ne pomišlja da postoji jedan drugi svijet; koje, iako se neprestance zbiva među ljudima, te ljude nikada ne sažaljeva, ne razmišlja o tome da su izgubljeni niti se imalo trudi spasiti ih. Lakše je ostati hladnokrvan i bešćutan i nimalo se ne zamarati dušama koje propadaju; ali mi smo čuvari naše braće i nijedno kršenje dužnosti ne može biti gore od onog koje se ne obazire na njihovo vječno spasenje.«⁵

Uvijek je tome tako da čovjek koji gori za Boga svojim suvremenicima izgleda poremećen. Što smo više nalik Kristu, to i mi više tugujemo zbog nerazumijevanja svojih rođaka i prijatelja. Ako se odlučimo obogatiti, bodrit će nas. Ako smo gorljivi za Isusa Krista, ismijat će nas.

3,22 Pismoznanci nisu mislili za Isusa da je lud. Optužili su ga da **izgoni zloduhe po Beelzebulu, knezu zloduhâ**. A Ime **Beelzebul** znači »gospodar muha« ili »gospodar nečistoće«. Bila je to teška, podla i bogohulna optužba!

3,23 Isus je najprije odbacio optužbu, a zatim najavio propast onih koji su je izrek-

li. Kad bi on izgonio zloduhe po Beelzebulu, Sotona bi radio protiv sebe sama, osujećujući vlastite nakane. Njegov je cilj pomoću zloduha upravljati ljudima, a ne osloboditi ih od njih.

3,24-26 Neko kraljevstvo, kuća ili osoba **razdijeljena protiv same sebe** ne može opstati. Dalji opstanak ovisi o unutarnjoj suradnji, a ne oprečnosti.

3,27 Zato je optužba pismoznanaca bila besmislena. Zapravo, Gospodin Isus je činio upravo suprotno onome što su rekli. Njegova su čudesa bila znak Sotonine propasti a ne njegove smjelosti. Na to je Spasitelj mislio kad je rekao: »**Nitko ne može ući u kuću jakoga i oplijeniti mu dobra, osim ako prije jakoga ne sveže: tek će mu tada mu kuću oplijeniti.**«

Sotona je **jaki čovjek**. Kuća je njegov posjed; on je bog ovoga razdoblja. **Njegova dobra** su ljudi nad kojima vlada. Isus je onaj koji svezuje Sotonu i plijeni **njegovu kuću**. O Kristovu Drugom dolasku, Sotona će biti svezan i bačen u Bezdan na tisuću godina. Spasiteljevo istjerivanje zloduha tijekom Njegove službe na Zemlji bilo je predskazivanje Njegova konačnog potpunog svezivanja đavla.

3,28-30 U stihovima 28-30 Gospodin Isus je objavio propast pismoznanaca, koji su skrivali neoprostivi grijeh. Optužujući Isusa da zloduhe izgoni demonskom silom, premda je to činio po Svetome Duhu, zapravo su Svetoga Duha nazvali zloduhom. To je hula **na Duha Svetoga**. Sve se vrste grijeha mogu oprostiti, ali za taj osobiti grijeh nema oprostjenja. To je vječni grijeh.

Mogu li ljudi taj grijeh počiniti danas? Vjerojatno ne. Bio je to grijeh koji je počinjen kad je Isus na Zemlji činio čudesa. Budući da on danas tjelesno nije na Zemlji, izgoneći zloduhe, ista mogućnost huljenja Svetoga Duha ne postoji. Ljudi koji su zabrinuti jer misle da su počinili neoprostivi grijeh, nisu to učinili. Sama činje-

nica da se brinu ukazuje da nisu krivi za hulu na Duha Svetoga.

C. Slugina prava majka i braća (3,31-35)

Marija, Isusova majka, došla je s njegovom braćom porazgovarati s njime. Mnštvo ih je spriječilo da mu pridu, pa su mu javili da ga čekaju vani. Kad mu je glasnik rekao da ga traže majka i braća njegova,⁶ on okruži pogledom i kaza da je njegova majka i braća tko god vrši volju Božju. Iz toga možemo za sebe izvući nekoliko pouka:

1. Ponajprije, riječi Gospodina Isusa bile su prijekor mariolatrije (štovanja Marije). Nije joj oduzeo poštovanje kao svojoj prirodnoj majci, nego rekao da duhovne veze imaju prvenstvo nad prirodnima. Mariji je više značilo vršiti Božju volju negoli biti mu majkom.
2. Drugo: time se opovrgava dogma da je Marija trajno ostala djevicom. Isus je imao braću. On je bio Marijin prvorođenac, ali su joj se kasnije rodili drugi sinovi i kćeri (vidi Mt 13,55; Mk 6,3; Iv 2,12; 7-3,5,10; Dj 1,14; 1 Kor 9,5; Gal 1,19. Vidi također Ps 69,8).
3. Isus je Božju korist postavio ponad prirodnih veza. Svojim sljedbenicima i danas govori: »Dode li tko k meni, a ne mrzi svog oca i majku, ženu i djecu, braću i sestre – pa i sam svoj život – ne može biti moj učenik« (Lk 14,26).
4. Ovaj nas odjeljak podsjeća da su vjernici povezani s drugim kršćanima čvršćim sponama nego s krvnim srodnici-ma koji su nespašeni.
5. Naposljetku, on ističe važnost koju Isus pridaje vršenju Božje volje. – Udovoljavam li ja tom uzoru? – Jesam li ja njegova majka ili brat?

D. Usporedba o sijaču (4,1-20)

4,1-2 Isus opet počeo poučavati uz more. Mnštvo ga je ponovno prisililo da

lađu upotrijebi kao propovjedaonicu ne-daleko od obale. I ponovno je duhovne pouke o sebi uzimao iz svijeta prirode. On je u području prirode mogao otkriti duhovnu istinu. Sadržana je u njoj da bismo je svi vidjeli.

4,3-4 Ova usporedba govori o sijaču, zrnu i tlu. Tlo uz put bilo je pretvrdo da bi se zrno primilo. **Dođu ptice** i pozobaše ga.

4,5-6 Kamenito tlo je bilo stjenovita ploča prekrivena tankim slojem zemlje. Zbog tankog sloja zemlje sjeme se nije moglo dublje ukorijeniti.

4,7 Na trnovitom je tlu raslo bodljikavo grmlje koje je sjemenu uzimalo hranu i sunčevu svjetlost i tako ga ugušilo.

4,8-9 Dobra zemlja je bila duboka i plodna, pogodna za sjeme. **Jedno** sjeme donese **tridesetostruko**, **jedno** šezdesetostruko, **jedno** stotostruko.

4,10-12 Kad su učenici bili s njim nasamo, upitaše ga zašto govori u usporedbama. Objasnio im je da je samo onima čija srca znaju primiti dopušteno znati **tajnu kraljevstva Božjega**. **Tajna** je u Novom zavjetu dotad nepoznata istina koja se može spoznati samo osobitim otkrivenjem. **Tajna kraljevstva Božjega** jest:

1. Gospodin Isus je bio odbijen kad se ponudio kao Kralj Izraelu.
2. Prije nego što se kraljevstvo doslovce uspostavi na Zemlji, proći će jedno međurazdoblje.
3. U tom međurazdoblju, postojat će u duhovnom obliku. Svi koji Krista priznaju Kraljem biti će u Kraljevstvu, premda je sâm Kralj odsutan.
4. Riječ Božja će u tom međuvremenu biti sijana s promjenljivim uspjehom. Neki će se ljudi zaista preobratiti, no drugi će biti tek imenom vjernici. Svi koji ispo-vijedaju da su kršćani biti će u Kraljevstvu u njegovu vanjskom obliku, ali će samo oni pravi ući u Kraljevstvo u njegovoj unutarnjoj zbilji.

Stihovi 11 i 12 objašnjavaju zašto je ta istina iznesena u usporedbama. Bog otkriva svoje obiteljske tajne onima čija su srca otvorena, prijemljiva i poslušna, istodobno hotimice skriva istinu od onih koji odbijaju svjetlo koje im je dano. To su ljudi za koje je Isus rekao da su »oni vani«. Riječi dvanaestoga stiha mogu običnome čitatelju izgledati stroge i nepravične: »**da gledajući vide – a ne uvide, da slušajući čuju – a ne razumiju; da se ne obrate pa da im se ne oprostite grijesi**«.

Ali, moramo se prisjetiti goleme povlastice što su je ti ljudi uživali. Sin Božji je među njima poučavao i pred njima izveo mnoga silna čudesa. Umjesto da ga priznaju pravim Mesijom, čak su ga i sada odbacivali. Zato što su odbili Svjetlost svijeta, uskratit će im se svjetlost njegovih naučavanja. Odsada će vidjeti njegova čudesa, a ipak neće shvatiti duhovno značenje; čuti njegove riječi, a ipak u njima ne uvidjeti duboke pouke.

Postoji nešto što se zove slušanje evanđelja po posljednji put. Moguće je zbog grijeha prokockati dan milosti. Ljudi se doista udaljavaju od točke spasenja. Postoje muškarci i žene koji su odbili Spasitelja i koji nikada više neće imati mogućnost da se pokaju i da im se oprost. Mogu slušati evanđelje, ali ono nailazi na otvrdnule uši i bešćutno srce. Kažemo: »Gdje ima života, ima i nade«, no Biblija spominje one koji su živi, ali nema nade da će se pokajati (Heb 6,4-6, na primjer).

4,13 Vraćajući se usporedbi o sijaču, Gospodin Isus je upitao učenike kako misle da će **razumjeti** zamršenije **usporedbe** kad nisu razumjeli ni ovu jednostavnu.

4,14 Spasitelj nije rekao tko je **sijač**. To može biti on sâm ili oni koji propovijedaju kao njegovi predstavnici. Sjeme je, rekao je, **Riječ**.

4,15-20 Različite vrste tla predstavljaju ljudska srca i njihovo prihvaćanje Riječi, kao što slijedi:

Tlo kraj puta (st. 15). To srce je tvrdo. Tvrdokorna i neslomljena osoba kaže odlučno »Ne!« Spasitelju. **Sotona**, kojeg prikazuju ptice, odnosi Riječ. Poruka ne uznemiruje i ne utječe na grešnika. Stoga je prema njoj ravnodušan i neosjetljiv.

Kamenito tlo (st. 16 i 17). Ta osoba površno odgovara na **Riječ**. Vjerojatno uzbuđena gorljivim pozivom evanđelja, ispovijeda da vjeruje u Krista. No to je samo mentalni pristanak. Ta osoba nije uistinu predana Kristu. Riječ prima s **radošću**; bilo bi bolje da je prima s dubokim pokajanjem i skrušenošću. Neko se vrijeme čini da mu ide sjajno, ali kad **nastupe nevolja ili progonstvo** zbog njegova vjeroispovijedanja, zaključuje da je cijena prevelika i sve skupa napušta. Tvrdi da je kršćanin sve dok je to popularno činiti, ali progonstvo razotkriva njegovu neiskrenost.

Trnovito tlo (st. 18, 19). I ovi ljudi u početku mnogo obećavaju. Prema svim vanjskim pokazateljima izgledaju kao istinski vjernici – ali onda ih zaokupe poslovi, svjetovne brige, žudnja za bogaćenjem. Gube zanimanje za duhovno, dok na poslijetku više uopće ne tvrde da su kršćani.

Dobra zemlja (st. 20). Ovdje nalazimo potpuno prihvaćanje **Riječi**, ma kolika bila cijena. Ti su ljudi uistinu nanovo rođeni. Oni su odani podanici Krista, Kralja. Ni svijet, ni tijelo, ni zlo ne mogu uzdrmati njihovu vjeru u Njega.

Stupnjevi plodnosti razlikuju se čak i među slušateljima nazvanim 'dobra zemlja'. Jedni urode **tridesetostruko**, jedni **šezdesetostruko**, a jedni **stostruko**. Što dakle određuje stupanj plodnosti? Život koji je najplodniji jest onaj koji spremno sluša Riječ, bez propitivanja i s radošću.

E. Odgovornost onih koji čuju (4,21-25)

4,21 Svjetiljka ovdje predstavlja istine koje je Gospodin iznio svojim učenicima. Te istine nije trebalo staviti **pod posudu ili**

pod postelju, nego iznijeti na otvoreno kako bi ih ljudi vidjeli. Posuda može predstavljati posao koji, ako se dopusti, može krasti vrijeme koje bi trebalo posvetiti Gospodinu. **Postelja** može govoriti o udobnosti ili lijenosti, a oboje su neprijatelji evangeliziranja.

4,22 Isus je mnoštvu govorio u usporedbama. Istina koja je bila u osnovi, bila je **skrivena**. Ali Božja je nakana bila da učenici te skrivene istine objasne pripravnim srcima. Međutim, stih 22 može značiti i da učenici trebaju služiti imajući stalno na umu nastupajući dan očitovanja, kada će se očitovati jesu li posao ili samopopustljivost zadobili prvenstvo pred svjedočenjem za Spasitelja.

4,23 Na ozbiljnost tih riječi ukazuje Isusova opomena: »**Tko ima uši da čuje, neka čuje.**«

4,24 Potom je Spasitelj dodao još jedno ozbiljno upozorenje: »**Pazite što slušate.**« Čujem li neku zapovijed iz Božje riječi ali je ne poslušam, ne mogu je prenijeti drugima. Poučavanje dobiva snagu i široki djelokrug onda kad ljudi određenu istinu vide u propovjednikovu životu.

Što god davali kad istinu dijelimo s drugima, vraća nam se s uvećanom kamatom. Učitelj obično više nauči kada priprema predavanje nego učenici. A buduća nagrada biti će veća od našega malog troška.

4,25 Svaki put kad spoznamo novu istinu i dopustimo da postane zbiljska u našim životima, sigurni smo da nam je dano više istine. S druge strane, kad ne odgovorimo na istinu gubimo ono što smo prethodno postigli.

F. Usporedba o sjemenu koje samo raste (4,26-29)

Ta se usporedba nalazi samo u Marku. Može se tumačiti na barem dva načina. Čovjek može biti prikaz Gospodina Isusa kako baca sjeme na tlo tijekom njegova javnog djelovanja, a potom se vraća na

Nebo. Sjeme počinje rasti – tajanstveno, nezamjetno ali nezaustavljivo. Od malog začetka nastaje urod istinskih vjernika – kad **zrno sazrije ... žetva će se uzeti u nebesku žitnicu.**

Ili, svrha ove usporedbe može biti ohrabivanje učenika. Njihova je odgovornost sijati **sjeme**. Mogu **spavati noću ili bdjeti danju**, znajući da se Bogu njegova riječ neće vratiti jalova, nego će postići ono što je želio učiniti. Tajanstvenim i čudesnim procesom, posve neovisno o čovjekovoj snazi i umijeću, Riječ djeluje u ljudskim srcima donoseći plod za Boga. Čovjek sadi i zalijeva, ali Bog daje rast. Teškoća s ovim tumačenjem nalazi se u stihu 29. Samo Bog može primaknuti **srp u doba žetve**. Ali u ovoj usporedbi isti onaj čovjek koji sije sjeme **primače srp** kad je zrno zrelo.

G. Usporedba o goruščinu zrnu (4,30-34)

4,30-32 Ova usporedba prikazuje rast **Kraljevstva** od početka kad je maleno poput **goruščina zrna**, do stabla ili grma dovoljno velika da se u njemu gnijezde **ptice**. Kraljevstvo je započelo s malom, progobjenjem manjinom. Zatim je postalo popularnije a vlasti su ga prigrllile kao državnu religiju. Taj je rast bio sjajan ali bolestan, jer je njegov veliki dio predstavljao ljude koji su Kralju služili samo na riječima, ali se nisu uistinu obratili.

Kao što reče Vance Havner: »Sve dok je Crkva nosila ožiljke, oni su napredovali. Kad su počeli nositi odličja, sve je izbljedjelo. Za kršćanstvo je veći dan bio kad su u arenama kršćanima hranjeni lavovi nego kad su kupovali godišnje ulaznice i sjedili na glavnoj tribini arene.«⁷

Grm gorušice stoga predstavlja sve ono što sebe naziva kršćanstvom, a koje je postalo mjesto na kojem se gnijezde svakovrsni lažni učitelji. To je taj vanjski oblik Kraljevstva kakvo postoji danas.

4,33-34 Stihovi 33 i 34 upoznaju nas s jednim važnim načelom poučavanja. Isus je ljude učio onako **kako su već mogli slušati**. Nadovezivao se na njihovo prethodno znanje ostavljajući im vremena da usvoje jednu pouku prije no što im iznese sljedeću. Svjestan mogućnosti svojih slušatelja, nije ih opteretio s više uputa no što su mogli svladati (vidi također Iv 16,12; 1 Kor 3,2; Heb 5,12). Metoda nekih propovjednika nas može navesti na pomisao da je Isus rekao: »Nahrani moje žirafe« umjesto: »Nahrani moje ovce«!

Iako je inače propovijedao u usporedbama, namamo bi **učenicima sve razjašnjavao**. On daje svjetlo onima koji ga iskreno žele.

H. Vjetar i valovlje sluša Slugu (4,35-41)

4,35-37 Uvečer istoga dana, Isus i Njegovi učenici su se otputili preko Galilejskoga mora na istočnu obalu. Nisu obavili nikakve prehodne pripreme. I **druge lađice** su krenule za njima. Zatim iznenadno **nasta velika oluja**. Veliki su valovi gotovo napunili lađu.

4,38-41 Isus je spavao na krmi lađe. Unezvjereni ga učenici **probude**, koreći ga zbog toga što je izgledao kao da se ne brine za njihovu sigurnost. Gospodin se **probudi i zaprijeti vjetru i valovima**.

Nastala je trenutna i potpuna **tišina**. Zatim je Isus svoje sljedbenike kratko prekorio zato što su bojažljivi i nemaju vjere. Oni su bili osupnuti čudom. Oni su znali tko je Isus, iznova ih se dojmila sila Onoga koji može vladati elementima.

Ovaj događaj otkriva ljudskost i božanskost Gospodina Isusa. Spavao je na krmi lađe; to je njegova ljudskost. Progovorio je i more se umirilo; to je njegova božanskost.

Sve to pokazuje njegovu moć nad prirodom, kao što su prethodna čudesa pokazala njegovu moć nad bolestima i zlodusima.

Na poslijetku, to nas ohrabruje da pridemo Isusu u svim životnim olujama, znajući da lađa nikada ne može potonuti kad je on u njoj.

Ti si Gospodin što na jastuku je snio,

Ti si Gospodin koji je more umirio,

Pa što ako vjetar udri i val nas baci,

Kad smo s Tobom u barci.

— Amy Carmichael

I. Opsjednuti Gadarenac (5,1-20)

5,1-5 Gadarenski kraj⁸ je bio na istočnoj strani Galilejskoga mora. Ondje je Isus sreo neobično nasilna čovjeka opsjednuta zloduhom, prijetnju društvu. Nije uspio nijedan pokušaj da ga se obuzda. Živio je u **grobnicama** i u brdima, neprestano vikao i sav se **rasjekao oštrim kamenjem**.

5,6-13 Kad je opsjednuti **spazio Isusa**, isprva se ponašao uljudno, a zatim počeo oštro gundati. »Koliko je točna i strašna ta slika – čovjek na koljenima u obožavanju, molitvi i vjeri, a istodobno čovjek koji mrzi, prkosi i straši; dvostruka osobnost koja žudi za slobodom, a istodobno vezana uz strasti (*Scripture Union Notes*).

Točan redoslijed događaja je nejasan, ali mogao bi biti ovakav:

1. Opsjednuti je iskazao poštovanje Gospodinu Isusu (st. 6).
2. Isus je naredio **nečistom duhu da izađe iz njega** (st. 8).
3. Duh je, govoreći kroz čovjeka, priznao tko je Isus, usprotivio se njegovom pravu da se uplete i zakleo Isusa da ga prestane mučiti (st. 7).
4. Isus je čovjeka **upitao za ime**. Bilo je **Legija**, što znači da je bio opsjednut mnogim zlodusima (st. 9). To ne protuslovi stihu 2, gdje se kaže da je imao nečistoga duha (jednina).
5. Vjerojatno je predstavnik zloduhâ molio dopuštenje da **uđu u krdo svinja** (st. 10-12).

6. Dopuštenje je dano, a ishod je bio da su dvije tisuće svinja jurnule niz obronak planine i podavile se u moru (st. 13).

Gospodina su često kritizirali da je prouzročio smrt tih svinja. Treba primijetiti nekoliko stvari:

1. On nije prouzročio njihovo uništenje; on ju je dopustio. Sotonina je razorna moć uništila svinje.
2. Nije zabilježeno da su se vlasnici tužili. Vjerojatno su to bili Židovi kojima je uzgoj svinja bio zabranjen.
3. Čovjekova je duša bila vrednija od svih svinja na svijetu.
4. Kad bismo znali onoliko koliko je Isus znao, postupili bismo na posve isti način na koji je i on postupio.

5,14-17 Oni koji su bili svjedoci pogibi je svinja, otrčali su do grada s novostima. Kad se mnoštvo vratilo, vidjeli su onoga što je prije bio opsjednut kako sjedi pred Isusovim nogama, **odjeven i zdrave pameti**. Ljudi se **preplašiše**. Netko je rekao: »Uplašili su se kad je umirio buru na moru, a sada u ljudskoj duši.« Svjedoci su prepričali cijeli događaj novopridošlima. Bilo je to previše za svjetinu; zamolili su Isusa da ode iz njihova kraja. To, a ne pogibija svinja, potresan je dio događaja – Krist je bio preskupi gost!

»Brojno mnoštvo još uvijek želi Krista dalje od sebe iz straha da bi, ako mu pristupe, to moglo prouzročiti neki društveni ili financijski ili osobni gubitak. Nastojeći sačuvati svoja imanja, gube svoje duše« (Selected).

5,18-20 Kad se Isus spremao otići lađom, iscijeljeni ga je molio da pođe s njime. Bila je to vrijedna zamolba, koja je svjedočila o njegovu novome životu, no Isus ga je poslao kući kao živo svjedočanstvo velike Božje sile i milosti. Čovjek ga je poslušao i pošao noseći dobre vijesti u Dekapol, područje koje obuhvaća deset gradova.

Ovo je trajna odredba za sve koji su doživjeli Božju milost spasenja: »**Pođi kući k svojim i navijesti im što ti je sve učinio Gospodin i kako ti se smilovao.**« Evangelizacija počinje kod kuće!

J. Ozdravljanje neizlječivoga i oživljavanje mrtvoga (5,21-43)

5,21-23 Ponovno na zapadnoj obali more Galileje, Gospodin Isus se ubrzo našao usred silna mnoštva. Dotrčao mu je jedan unezvjereni otac. Bio je to **Jair, jedan od nadstojnika sinagoge**. Njegova je kćerka umirala. Bi li Isus mogao poći i staviti ruke na nju tako da ozdravi?

5,24 Gospodin je pristao i krenuo prema kući. **Za njim je išlo mnoštvo**, pritiskajući ga. Zanimljivo je da odmah nakon tvrdnje o mnoštvu koje ga je **pritiskalo** nalazimo izvješće o vjeri koja ga se **dotiče** zbog ozdravljenja.

5,25-29 Jedna je uznemirena žena presrela Isusa na putu Jairovoj kući. Naš se Gospodin nije ni naljutio ni uzrujao zbog te prividne smetnje. Kako *mi* reagiramo na smetnje?

Mislim da mi najviše pomaže kada sve smetnje i zapreke radu gledam kao na kušnje koje je Bog poslao da bi čovjeku pomogao u borbi protiv uznositosti koju donosi djelo ... To nije gubitak vremena, kako bismo mogli pomisliti, to je najvažniji dio svakodnevnog posla – najbolji dio koji netko može ponuditi Bogu (*Choice Gleanings Calendar*).

Ta je žena **dvanaest godina** bolovala od kroničnog krvarenja. **Mnogi liječnici** kojima je odlazila očito su koristili drastične oblike liječenja i iscrpli njezina sredstva, a bilo joj je sve gore a ne bolje. Kad je gotovo izgubila svaku nadu u oporavak, netko joj je rekao za Isusa. Nije gubila vrijeme i poslala ga je potražiti. Probijajući se kroz svjetinu, **dotaknu** rub njegove halje. Krvarenje je odmah prestalo i ona se osjetila posve zdravom.

5,30 Kanila je tiho umaknuti, ali Gospodin nije htio da ona ostane bez blagoslova javnog priznavanja svog Spasitelja. Osjetio je otjecanje božanske sile kad ga je dotaknula; i njega je koštalo nešto da je ozdravi. Stoga upita: »**Tko mi se dotaknu haljâ?**« Znao je odgovor, ali je pitao radi toga da je izdvoji iz svjetine.

5,31 Njegovi su učenici mislili da je to pitanje smiješno. Stalno ga je pritiskalo mnoštvo ljudi. Zašto pitati: »**Tko me dotaknu?**« Ali između dodira zbog fizičke blizine i dodira očajničke vjere postoji razlika. Moguće je uvijek biti tako blizu njemu a ne pouzdati se u nj, ali nije moguće dotaknuti ga vjerom a da on to ne zna i da nas ne ozdravi.

5,33-33 Žena mu pristupi, **preplašena i dršćući; pade preda nj** i prvi put javno ispovijedi da vjeruje u Isusa.

5,34 On zatim izreče riječi sigurnosti njezinoj duši. Otvoreno ispovijedanje Krista silno je važno. Bez njega se slabo raste u kršćanskom životu. Dok se odlučujemo za njega on naše duše preplavljuje punom sigurnošću vjere. Riječi Gospodina Krista nisu samo potvrdile njezino tjelesno ozdravljenje, nego su nesumnjivo uključivale i velik blagoslov spasenja duše.

5,35-38 Dotad su pristigli glasnici s viješću da je Jairova kći umrla. Nije bilo potrebno dovoditi Učitelja. Gospodin je milostivo razuvjerio Jaira i potom poveo k njegovoj kući **Petra, Jakova i Ivana**. Dočekalo ih je neobuzdano naricanje karakteristično za istočnjačke domove u trenucima žalovanja, kad se čak i unajmljivalo profesionalne narikače.

5,39-42 Kad ih je Isus uvjerio da **dijete nije umrlo nego spava**, njihove su se suze pretvorile u podsmjeh. Neustrašen, on povede najbližu obitelj k nepokretnu djetetu i, **primivši je za ruku, reče** na aramejskom: »**Djevojčice, tebi govorim, ustani!**« U taj tren dvanaestogodišnja djevojčica ustane i poče **hodati**. Rodaci su ostali

zapanjeni i nesumnjivo van sebe od goleme radosti.

5,43 Gospodin im je zabranio da razglase čudo. Njega nije zanimalo odobravanje masa. On mora odlučno hitati prema križu.

Ako je djevojčica doista bila umrla, tada ovaj ulomak prikazuje Isusovu vlast nad zlodusima, bolešću i smrću. Nisu svi poznavatelji Biblije suglasni da je bila mrtva. Isus je rekao da nije mrtva nego da spava. Možda je bila u dubokoj komi. On ju je mogao jednako lako podići iz mrtvih, ali ne bi si to uzeo u zaslugu da je bila samo bez svijesti.

Ne bismo smjeli previdjeti zaključne riječi ovog ulomka: »**Reče da joj se dadne jesti.**« U duhovnom poslanju to bi se nazivalo »djelom izgradnje«. Duše koje su upoznale otkucaje novoga života treba nahraniti. Jedan od načina na koji učenik može pokazati svoju ljubav za Spasitelja jest da nahrani svoje ovce.

K. Sluga je odbačen u Nazaretu (6,1-6)

6,1-3 Isus se vratio u Nazaret sa svojim učenicima. Bio je to **njegov zavičaj** gdje je radio kao tesar. U subotu je poučavao u **sinagogi**. Ljudi, **zapanjeni**, nisu mogli nijekati mudrost njegovih pouka niti čudnovatost njegovih čudesa. Ali duboko u sebi, nisu ga htjeli priznati kao Sina Božjega. Držali su ga **tesarom, sinom Marijinim**, čija su braća i sestre još uvijek ondje. Da se u Nazaret vratio kao junak koji je pobijedio, možda bi ga spremnije prihvatili. No on je došao u skromnoj milosti i poniznosti. Zbog toga se **sablažnjavahu** o njega.

6,4-6 To je onaj trenutak kad je Isus primijetio da se **proroka** bolje prima daleko od kuće. Njegovi su mu rodaci i prijatelji prebliski da bi mogli procijeniti njegovu osobnost ili službu. – »Nigdje nije teže služiti Gospodinu nego kod kuće.« Sami su Nazarećani bili prezren narod. Uvriježilo se mišljenje: »Može li išta dobro

doći iz Nazareta?» Ipak su ti društveni izopćenici prezirno gledali na Gospodina Isusa. Kakav komentar ponosa i nevjere ljudskoga srca! Nevjera je ponajviše priječila Spasiteljevo djelo u Nazaretu. Ozdravio je **nekoliko nemoćnika**, no to je bilo sve. Čudila ga je nevjera naroda.

J. G. Miller upozorava: »Nevjera poput ove ima goleme posljedice za zlo. Zatvara kanale milosti i milosrđa, tako da samo kapljica prođe do životâ ljudi u potrebi.«⁹

Isus je ponovno okusio osamljenost jer su ga ljudi pogrešno shvatili i omalovažili. Mnogi su od njegovih sljedbenika sudjelovali u toj tuzi. Gospodinovi sluge često izgledaju veoma skrušeno. Jesmo li kadri gledati dalje od vanjštine i prepoznati pravu duhovnu vrijednost? Odbacivanje koje je doživio u Nazaretu nije ga uzrujalo te je Gospodin **obilazio okolnim selima naučavajući Riječ**.

L. Sluga šalje svoje učenike (6,7-13)

6,7 Došlo je vrijeme da **Dvanaestorica** pođu. Bili su pod Spasiteljevim skrbništvom kakvom nema ravna; sada će otići kao vjesnici slavne poruke. Poslao ih je **dva po dva**. Tako će se propovijedanje potvrditi riječima dvaju svjedoka. Zajedničko putovanje će im također donijeti snagu i uzajamnu pomoć. Na poslijetku, nazočnost dvojice može biti od pomoći u kulturama gdje su moralna mjerila bila niska. Nadalje im je **dao vlast nad nečistim duhovima**. To vrijedi upamtiti. Jedno je izgoniti zloduhe; samo Bog može tu vlast prenijeti na druge.

6,8 Kad bi kraljevstvo našeg Gospodina bilo od ovoga svijeta, nikada ne bi bio dao upute koje sljede u stihovima 8-11. One su upravo oprečne uputama koje bi dao prosječni svjetovni vođa. Učenici nisu ništa smjeli ponijeti sa sobom – **ni torbe, ni kruha, ni novca o pojasu**. Morali su se uzdati u Njega da će im zadovoljiti sve te potrebe.

6,9 Bilo im je dopušteno ponijeti **sandale** i štap, potonje vjerojatno za zaštitu od životinja, te samo jednu halju. Nitko zsigurno neće pozavidjeti učenicima na onome što posjeduju, niti će ih kršćanstvu privući izgledi za bogaćenjem! I koju god vlast imali učenici, ona mora potjecati od Boga; bili su posve ovisni o Njemu. Poslani su u najskromnijim uvjetima, a ipak su bili predstavnici Sina Božjega, obdareni njegovom snagom.

6,10 Gdje god im se ponudi, trebali su prihvatiti gostoprimstvo te **ostati ondje** dok ne odu iz toga kraja. Ta ih je uputa odvrtila od potrage za udobnijim konačistem. Njihovo je poslanje bilo propovijedati poruku Onoga koji sebi nije ugađao, koji nije tražio svoje. Nisu smjeli ugroziti poruku tražeći raskoš, ugodu ili odmor.

6,11 Ako neko mjesto odbije učenike i njihovu poruku, nisu obvezni ostati. Bilo bi to bacanje biserja pred svinje. Odlazeći, učenici su trebali **otresti prašinu ispod svojih nogu**, što simbolizira Božje odbacivanje onih koji odbijaju njegova ljubljenog Sina.

Premda su neke od uputa bile privremene i Gospodin Isus ih je kasnije povukao (Lk 22,35-36), one ipak utjelovljuju trajna načela za Kristova slugu u svakom razdoblju.

6,12-13 Učenici su **otišavši propovijedali pokajanje, zloduhe mnoge izgonili i mazali uljem mnoge nemoćnike i ozdravljali ih**. Pomazanje uljem, vjerujemo, bilo je simbolična gesta koja prikazuje ublažujuću, olakšavajuću silu Svetoga Duha.

M. Sluginom preteći odsječena glava (6,14-29)

6,14-16 Kad su do kralja Heroda doprle vijesti da čudotvorac putuje zemljom, odmah je zaključio da je to **Ivan Krstitelj** uskrsnuo od mrtvih. Drugi su rekli da je to Ilija ili jedan od proroka, no Herod je bio uvjeren da je uskrsnuo čovjek kojemu je

odrubio glavu. Ivan Krstitelj je bio glas od Boga. Herod je taj glas ušutkao. Sada je strašna grižnja savjesti mučila Heroda zbog onoga što je učinio. Shvatit će da je težak put prekrsitelja.

6,17-20 Pripovijest se sada vraća u doba Ivanova pogubljenja. Krstitelj je ukorio Heroda zbog ulaska u nezakonit brak sa ženom svoga brata Filipa. Herodijada, sada Herodova žena, razbjesnila se i zaklela da će se osvetiti. No Herod je Ivana poštovao kao svetog čovjeka i osujetio njezina nastojanja.

6,21-25 Napokon joj se pružila prigoda. Na Herodov rođendan, gozbi na kojoj su bili mjesni velikaši, Herodijada je uredila da njezina kći zapleše. To se toliko svidje Herodu da djevojci obeća dati sve, pa bilo to i pola kraljevstva. Na poticaj svoje majke, zaiskala je na pladnju glavu Ivana Krstitelja.

6,26-28 Kralj je upao u klopku. Protivno svojim željama i boljoj prosudbi, udovoljio je zamolbi. Grijech je spleo svoju mrežu oko njega i vazalski je kralj pao žrtvom jedne zle žene i čulnoga plesa.

6,29 Kad Ivanovi vjerni učenici čuše što se dogodilo, zaiskaaše njegovo tijelo od Heroda i pokopaše ga, a potom odoše i rekoše to Isusu.

N. Hranjenje pet tisuća ljudi (6,30-44)

6,30 Ovo čudo, koje se nalazi u sva četiri evanđelja, odigralo se na početku treće godine Isusove javne službe. Apostoli su se upravo vratili u Kapernaum sa svog prvog propovjedničkog poslanja (vidi st. 7-13). Možda ih je opio uspjeh, možda su bili umorni i ranjavih nogu. Vidjevši da su im potrebni odmor i mir, Gospodin ih je poveo lađom do pustoga kraja na obali Galilejskog mora.

6,31-32 Često čujemo da se »**dođite i vi u osamu i otpočinite malo**«, koristi kako bi se opravdalo raskošna ljetovanja za kršćane. Kelly je napisao: »Bilo bi to dobro

za nas kad bismo se zbog toga trebali više odmarati; to jest, kad bi naš trud bio tako izobilan, naša samoprijegorna nastojanja za blagoslovom drugih tako stalna da možemo biti sigurni kako je to Božja riječ za nas.«¹⁰

6,33-34 Svjetina je slijedila Gospodina i njegove učenike kopnenim putom uzduž obale jezera. Isus se sažali na narod. Luta-li su uokolo bez duhovnog vodstva, gladni i bespomoćni. **Stoga ih počeo poučavati.**

6,35-36 Kako je dan odmicao, njegovi se učenici uznemirše zbog mnoštva – toliko ljudi, a ništa za jelo. Nagovarali su Gospodina da ih otpusti. Isto mnoštvo koje je izmamilo Spasiteljevu sućut smetalo je učenicima. Jesu li nam ljudi smetnja ili predmet naše ljubavi?

6,37-38 Isus se okrene učenicima i reče: »**Dajte im vi jesti!**« Sve je to izgledalo protivno zdravom razumu – pet tisuća ljudi, uz žene i djecu, i ništa doli pet kruhova i dvije ribe – i Bog.

6,39-44 U čudu koje je uslijedilo učenicima je prikazano kako će Spasitelj dati sebe da bude Kruh života za svijet koji gladije. Njegovo će tijelo biti slomljeno kako bi drugi mogli imati vječni život. Zapravo, riječi koje su upotrebljene jasno navode na Gospodnju Večeru, koja slavi uspomenu na njegovu smrt: on uze; blagoslovi; razlomi i dade.

Učenici su također naučili dragocjenu pouku o svom služenju Njemu:

1. Učenici Gospodina Isusa nikada ne bi smjeli sumnjati u njegovu moć da namiri njihove potrebe. Ako on može nahraniti **pet tisuća ljudi s pet kruhova i dvije ribe**, svoje vjerne sluge može namiriti u bilo kojim okolnostima. Mogu raditi za njega ne brinući otkud će doći njihova hrana. Ako teže najprije Božjem kraljevstvu i njegovoj pravednosti, svaka će im se potreba zadovoljiti.
2. Kako se ikada može evangelizirati ovaj svijet koji propada? Isus veli: »**Dajte**

stalno ispitivati pomoću Božje riječi pokoravajući se onome što je Božje i odbacujući ono ljudsko. Čovjek najprije može naučavati i propovijedati čistu, biblijsku poruku, stječući prihvaćanje među ljudima koji vjeruju u Bibliju. Kad to prihvaćanje stekne, počinje dodavati neka ljudska učenja. Njegovi odani sljedbenici, koji su stekli osjećaj da on ne može učiniti ništa loše, slijepo ga slijede, čak i ako njegova poruka otupljuje oštricu Riječi ili zamagljuje njezino jasno značenje.

Zato su pismoznanci i farizeji zadobili autoritet kao učitelji Riječi. Ali sada su poništavali svrhu Riječi. Gospodin Isus je ljude morao upozoriti da Riječ ovjerovljuje ljude, a ne ovjerovljuju ljudi Riječ. Veliki kamen kušač uvijek mora biti: »Što kaže Riječ?«

R. Poganka blagoslovljena zbog svoje vjere (7,24-30)

7,24-25 U prethodnom je događaju Isus pokazao da je svaka hrana čista. Ovdje pokazuje da pogani više nisu prosti ili nečisti. Isus je sada putovao na sjeverozapad u okolicu **Tira i Sidona**, poznatu i kao **Sirofenicija**. Pokušao je ući u kuću da ga nitko ne sazna, ali ga je njegova slava pretekla i uskoro se doznalo da je ondje. Jedna mu žena, poganka, priđe tražeći pomoć za svoju opsjednutu kćer.

7,26 Naglašavamo činjenicu da je bila **Grkinja**, a ne Židovka. Židovi, Božji izabrani narod, imali su kod Boga osobito povlašteno mjesto. S njima je sklopio prekrasne zavjete, povjerio im Pismo i boravio među njima u Šatoru sastanka, a kasnije u Hramu. Nasuprot tome, pogani su bili drugačiji od zajednice Izraela, stranci u odnosu na zavjete obećanja, bez nade, bez Boga u svijetu (Ef 2,11-12). Gospodin je Isus prvenstveno došao narodu Izraela i kao Kralj predstavio se tome narodu.

Evangelje se najprije propovijedalo Domu Izraelovu. To je važno vidjeti radi toga da bismo razumjeli njegov odnos prema

Sirofeničanki. Kad je zaiskala od njega da joj **istjera zloduha iz kćeri**, izgledalo je da ju je odbio.

7,27 Isus je rekao da se najprije djeca trebaju nasititi (Izraelci) i da nije ispravno **uzeti kruh djeci i baciti ga psićima** (poganima). Njegov odgovor nije bilo odbijanje. Rekao je: »**Pusti najprije da se nasite djeca**.« To može zvučati grubo. Bio je to zapravo ispit njezina pokajanja i vjere. Njegova je služba u to doba bila usmjerena prvenstveno Židovima. Kao poganka, nije imala nikakva prava na Isusa ili koristi od njega. Hoće li ona priznati tu istinu?

7,28 Priznala je govoreći zapravo: »**Da, Gospodine**. Ja sa samo poganski psić. Ali vidim da štenad jede mrvice koje djeci padaju ispod stola. To je sve što tražim – nešto mrvica što je ostalo od tvoje službe Židovima!«

7,29-30 Ova je vjera bila silna. Gospodin ju je odmah nagradio ozdravljujući djevojku s udaljenosti. Kad je žena otišla kući, njezina je kći bila potpuno zdrava.

S. Ozdravljenje gluhog mucavca (7,31-37)

7,31-32 S obale Sredozemlja naš se Gospodin vratio na istočnu obalu **Galilejskog mora** – u kraj poznat kao **Dekapol**. Ondje se zbio događaj koji je zabilježen samo u Markovu evanđelju.

Zabrinuti prijatelji dovedu mu **gluhog mucavca**. Možda je to mucanje bilo proizvedeno nekom tjelesnom deformacijom ili činjenicom da, kako nikada jasno nije čuo zvukove, nije ih mogao ni točno ponoviti. U svakom slučaju, on prikazuje grešnika, gluhog na Božji glas i stoga nesposobnog govoriti drugima o Njemu.

7,33-34 Isus je najprije **odveo** čovjeka na stranu, **nasamo**. Stavio je svoje prste u njegove uši, zatim **pljunu i dotaknu se njegova jezika** govoreći tako čovjeku nekom vrsti znakovnog jezika da će otvoriti njegove uši i razdriješiti njegov jezik. Za-

PET TISUĆA LJUDI

1. Ti su ljudi bili Židovi (vidi Iv 6, 14-15).
2. Mnoštvo je bilo s Isusom jedan dan (6,35).
3. Isus je uzeo pet kruhova i dvije ribe (Mt 14,17).
4. Nahranjeno je pet tisuća muškaraca uz žene i djecu (Mt 14,21).
5. Ostacima je napunjeno dvanaest košara (Mt 14,20).

ČETIRI TISUĆE LJUDI

1. Ti su ljudi vjerojatno bili pogani (živjeli su u Dekapolu).
2. Ovo je mnoštvo bilo s njime tri dana (8,2).
3. Uzeo je sedam kruhova i nekoliko ribica (8,5-7).
4. Nahranjeno je četiri tisuće muškaraca uz žene i djecu (Mt 15,38).
5. Ostacima je napunjeno sedam pletenih ili putnih košara (8,8).

tim Isus pogleda u nebo, pokazujući da je njegova moć od Boga. Njegov je pogled izražavao duboku žalost zbog patnji što ih je grijeh nanio čovječanstvu. Na posljetku reče: »**Effatha!**« što je aramejska riječ za »**otvori se**«.

7,35-36 Čovjek je **odmah** primio normalan sluh i govor. Gospodin zaista od ljudi da ne razglašuju to čudo, no oni nisu poslušali njegove upute. Neposluh se nikada ne može opravdati, ma koliko ljudi bili dobronamjerni.

7,37 Gledatelji su bili **zadivljeni** Njegovim čudesnim djelima. Rekoše: »**Dobro je sve učinio! Učinio je da gluhi čuju, a nijemi govore.**« Nisu znali istinu onoga što su rekli. Da su živjeli s ove strane Golgote, to bi bili rekli čak i s dubljim uvjerenjem i osjećajem.

Otkad duše naše Njegovu ljubav spoznaše, Milosti koje učini da nam se dokaže, Milosti što svu našu hvalu nadmašuju; Isus naš sve dobro je učinio.

— Samuel Medley

T. Hranjenje četiri tisuće (8,1-10)

8,1-10 Ovo je čudo nalik hranjenju pet tisuća ljudi, ali u gornjem prikazu uočite neke razlike:

Što je manje imao za svoje djelo, to je Isus više postigao i više mu je ostalo. U sedmom smo poglavlju vidjeli mrvice koje poganki padaju sa stola. Ovdje je mno-

štvo pogana izobilno nahranjeno. Erdman primjećuje: »Prvo čudo u ovom razdoblju navijestilo je da mrvice kruha mogu padati sa stola poganima u potrebi; oni ovdje mogu navješćivati da Isus, kojeg je odbacio njegov vlastiti narod, treba dati svoj život za svijet i da treba biti živi Kruh za sve narode.«¹³

Postoji opasnost da se događaji poput hranjenja četiri tisuće smatraju nevažnim ponavljanjem. Proučavanju Biblije trebali bismo prići s uvjerenjem da je svaka riječ Pisma ispunjena duhovnom istinom, čak i ako je ne možemo uvidjeti na svom sadašnjem stupnju razumijevanja.

8,10 Iz Dekapola, Isus i njegovi učenici prešli su na desnu obalu Galilejskog mora, do kraja nazvanog **Dalmanuta** (Magdala u Mt 15,39).

U. Farizeji traže znak s neba (8,11-13)

8,11 Farizeji su ga očekivali zahtijevajući **znak s neba**. No njihova sljepoća i drskost bile su goleme. Pred njima je stajao najveći od svih Znakova — sâm Gospodin Isus. On je uistinu bio Znak koji je došao s Neba, no oni ga uopće nisu cijevali. Čuli su njegove riječi kojima nema premca, vidjeli njegova prekrasna čudesa, stupili u dodir s apsolutno bezgrešnim čovjekom — Bogom koji se očitovao u tijelu — a ipak su u svojoj sljepoći tražili **znak s neba!**

8,12-13 Ne čudi što je Spasitelj **duboko uzdahnuo**. Ako je u povijesti svijeta bilo povlaštena naraštaja, bio je to židovski **naraštaj** kojega su ovi farizeji bili dio. Ipak, slijepi na najočigledniji dokaz da se Mesija pojavio, tražili su čudo na nebu umjesto na Zemlji. Isus je govorio: »Neće više biti znakova. Iskoristili ste svoju prigodu.« I **ponovno uđe u lađu** te zaploviše na istok.

V. Kvasac farizejski i Herod (8,14-21)

8,14-15 Tijekom putovanja **učenici za-boraviše ponijeti kruha**. Međutim, Isus je još razmišljao o svom susretu s farizejima kad ih je upozorio na **kvasac farizejski i kvasac Herodov**. U Bibliji se kvasac dosljedno uzima kao zlo koje se polako i tiho širi i zahvaća sve čega se dotakne. **Kvasac farizejski** uključuje licemjerje, ritualizam, samopravednost i bogomoljstvo. Farizeji su se izvana pokazivali silno svetima, ali su u sebi bili pokvareni i nesveti. **Herodov kvasac** može uključivati nepovjerljivost, nemoralnost kao i svjetovnost. Herodovci su bili glasoviti po tim grijesima.

8,16-21 Učenici su potpuno krivo shvatili pouku. Padala im je na pamet samo hrana. Stoga im je Isus postavio devet brzih pitanja. Prvih pet ih je korilo zbog njihove zatupljenosti. Posljednja četiri su ih prekorijevala zato što su se brinuli zbog zadovoljavanja svojih potreba premda je on s njima. – Nije li nahranio **pet tisuća ljudi s pet kruhova**, a preostalo je i dvanaest košara? – Da! – Nije li nahranio **četiri tisuće ljudi sa sedam kruhova** od kojih je preostalo **sedam košara**? – Da, jest. – Zašto onda nisu razumjeli da je imao izobilnu moć namiriti šačicu učenika u lađi? Zar nisu shvatili da je s njima na lađi Stvoritelj i Održitelj svemira?

W. Ozdravljenje slijepca u Betsaidi (8,22-26)

Ovo čudo, koje nalazimo samo u Marku, otvara nekoliko zanimljivih pitanja.

Prvo: zašto je Isus izveo čovjeka iz sela prije nego što ga je izliječio? Zašto nije li-ječio jednostavno tako da čovjeka dotakne? Čemu korištenje tako neuobičajenog sredstva kao što je pljuvačka? Zašto čovjek nije odmah normalno progledao?¹⁴ (To je jedino ozdravljenje u evanđeljima koje se odvija u fazama.) Naposljetku, zašto je Isus zabranio čovjeku da o čudu govori u selu? Naš je Gospodin suveren i nije obavezan objašnjavati nam svoje postupke. Za sve što je učinio postojao je valjan razlog, čak i ako ga mi ne uviđamo. Svaki je slučaj iscjeljenja drukčiji, kao i svaki slučaj obraćenja. Neki dobiju izvanredan duhovni vid čim se preobrate. Drugi isprva vide zamagljeno, a potom steknu potpunu sigurnost spasenja.

X. Petrova velika ispovijest (8,27-30)

Posljednja dva stavka ovoga poglavlja dovode nas do vrhunca obučavanja Dvanaestorice. Učenici su morali osobno i duboko razumjeti tko je Isus prije no što bude mogao s njima počiti stazom koja je pred njima i pozvati ih da za njim pođu u život odanosti i požrtvornosti. Ovaj nas ulomak vodi do srži učenitstva. To je vjerojatno najzanemarnije područje u kršćanskoj misli i praksi danas.

8,27-28 Isus i njegovi učenici tražili su osamu daleko na sjeveru. Na putu za **Cezareju Filipovu** našeo je Isus temu pitajući što ljudi govore o njemu. Općenito, ljudi su ga cijenili kao velikog čovjeka – ravna **Ivanu Krstitelju, Iliji** ili drugim **prorocima**. Ali ljudska je počast zapravo obeščašćenje. Ako Isus nije Bog, onda je varalica, ludak ili legendarna osoba. Druge mogućnosti nema.

8,29-30 Potom je Gospodin Isus hotimice upitao učenike što oni misle o njemu. **Petar** je spremno izjavio da je **Krist**, to jest Mesija, ili Pomazanik. Intelektualno, Petar je to znao. Ali u njegovu se životu dogodilo nešto zbog čega je sada imao duboko, osobno uvjerenje. Život nije mogao

više biti isti. Petar se nikada neće zadovoljiti životom okrenutim samo sebi. Ako je Krist bio Mesija, Petar tada mora živjeti za njega u potpunom odricanju.

Y. Sluga predskazuje svoju smrt i uskrsnuće (8,31-38)

Sve dosad smo pratili Jahvina slugu u životu neprestana služenja drugima. Vidjeli smo kako su ga mrzili njegovi neprijatelji i pogrešno razumjeli njegovi prijatelji. Vidjeli smo jedan život dinamične snage, moralna savršenstva, krajnje ljubavi i poniznosti.

8,31 Ali put služenja Bogu vodi do muke i smrti. Zato je sada Spasitelj otvoreno rekao učenicima da **mora (1) trpjeti, (2) biti odbačen, (3) biti ubijen i (4) uskrsnuti**. Za njega će put do slave voditi najprije do križa i groba. »Srž službe će se razotkriti u žrtvovanju«, kao što to reče F. W. Grant.

8, 32-33 Petar nije mogao prihvatiti pomisao da će Isus morati trpjeti i umrijeti; to se protivilo njegovoj predodžbi Mesije. Niti je htio misliti da će njegova Gospodina i Učitelja pogubiti njegovi neprijatelji. Prekorio je Spasitelja što takvo što naviješta. Tada je Isus kazao Petru: »**Idi od mene, Sotono, jer tvoje misli nisu Božje, nego ljudske.**« Isus nije Petra optuživao da je Sotona ili da je u njega ušao Sotona. Mislio je: »Govoriš kao što bi to Sotona činio. On nas uvijek pokušava odvratiti od potpune poslušnosti Bogu. Mami nas da krenemo lakšim putem do Prijestolja.«

Petrove su riječi po podrijetlu i sadržaju sotonske i to je prouzročilo Gospodinovo zgražanje. Kelly komentira: »Što je to tako razdražilo našega Gospodina? – Sama stupica kojoj smo svi tako izloženi: želja da spasimo sebe; to što više volimo lakši put do križa. Nije li točno da prirodno želimo izbjeći nevolju, sramotu i odbacivanje; da se ustežemo od trpljenja koje, u svijetu kao što je ovaj, vršenje Božje volje mora uvijek nositi sa sobom; da nam je draže

imati miran, ugledan put na Zemlji – ukraško, najbolje od obaju svjetova? – Kako se čovjek lako može zaplesti u to! Petar nije mogao razumjeti zašto Mesija treba proći čitav taj žalosni put. Da smo mi bili ondje, možda bismo rekli ili mislili još gore. Petrov prigovor nije bio bez snažne ljudske naklonosti. I on je iskreno volio Spasitelja. Ali, njemu nepoznat, bio je tu neosuđeni duh svijeta.«¹⁵

Obratite pozornost da Isus najprije **pogleda svoje učenike**, potom **ukori Petra**, kao da kaže: »Ako ne pođem na križ, kako se ovi, moji učenici, mogu spasiti?«

8,34 Isus im zatim u biti reče: »Trpjet ću i umrijeti da bi se ljudi mogli spasiti. Hoćete li za **mnom**, morate se odreći svakog sebičnog poriva, promišljeno odabrati put poniženja, patnje i smrti, i **slijediti me**. Možda ćete se morati odreći osobnih ugođa, društvenih radosti, zemaljskih veza, velikih ambicija, materijalnih bogatstava, čak i samoga života.« Riječi poput ovih navode nas da se zapitamo kako uistinu možemo vjerovati da je ispravno da živimo u raskoši i dokolici. Kako možemo opravdati materijalizam, sebičnost i hladnoću naših srca? Njegove nas riječi pozivaju na život samoodricanja, predanja, trpljenja i žrtvovanja.

8,35 Uvijek postoji kušnja da svoj život **spasimo** – da živimo udobno, da skrbimo za budućnost, da sami donosimo odluke, a u središtu svega smo mi sami. Nema sigurnijega načina da se izgubi život. Isus nas poziva da svoj život izlijemo zbog njega i evanđelja, posvećujući mu se duhom, dušom i tijelom. Poziva nas da trošimo i da se trošimo u njegovoj svetoj službi polazući svoje živote, bude li nužno, za evangelizaciju svijeta. To je ono što se podrazumijeva pod gubljenjem naših života. Nema sigurnijega načina da ih spasimo.

8,36-37 Čak i kad bi vjernik mogao zgrnuti svo bogatstvo svijeta tijekom svojega života, kakvo bi mu to dobro donijelo? Proigrao bi prigodu da svoj život upotrije-

bi za Božju slavu i spasenje izgubljenih ljudi. Bio bi to loš posao. Naši životi vrijede više od svega što svijet može ponuditi. Hoćemo li ih upotrijebiti za Krista ili za sebe?

8,38 Naš je Gospodin uvidio da neki od njegovih mladih učenika mogu posrnuti na putu učenitstva zbog straha od sramote. Stoga ih je podsjetio da će oni koji nastoje izbjeći sramotu zbog njega doživjeti veću sramotu kada se on u sili vrati na Zemlju. – Kakva misao! Naš Gospodin uskoro dolazi na Zemlju, ovaj put ne u poniženju nego u vlastitoj slavi i slavi svog Oca, sa svetim anđelima. Bit će to prizor zasljepljujućeg sjaja. Tada će se postidjeti onih koji se danas stide njega. Neka njegove riječi »**postidi mene ... u ovom preljubničkom i grešnom naraštaju**« govore našim srcima. Kako je neprilično sramiti se bezgrešnog Spasitelja u svijetu kojega obilježava bezbožnost i grešnost!

IV. SLUGINO PUTOVANJE U JERUZALEM (Pogl. 9, 10)

A. Preobraženi Sluga (9,1-13)

Izloživši učenicima put poniženja, trpljenja i smrti kojim je morao poći i pozvavši ih da ga slijede u životu žrtvovanja i samoodricanja, Gospodin sada pokazuje drugu stranu medalje. Iako će ih učenitstvo u ovom životu skupo koštati, naskoro će biti nagrađeni slavom.

9,1-7 Gospodin je započeo govoreći da neki od učenika neće okusiti smrti dok ne vide da je kraljevstvo Božje došlo u sili. Mislio je na Petra, Jakova i Ivana. Naime, oni su na Gori preobraženja vidjeli kraljevstvo Božje u sili. Stoga tema ovog ulomka jest da će sve što danas trpimo radi Krista biti izobilno nagrađeno kad se on vrati i njegove se sluge pojave s njim u slavi. Prizori koji su prevladavali na Gori nagovješćuju Tisućgodišnju Kristovu vladavinu.

1. **Isus se preobrazio** – zasljepljujuća je svjetlost zračila iz njegove osobe. Čak su i njegove halje bile sjajne, bjelje no što bi ih ijedan bjelilac mogao izbjeliti. Tijekom njegova prvog dolaska, Kristova je slava bila prikrivena. Došao je u poniženju kao Čovjek patnji, i upoznao težak jad. Ali, vratit će se u slavi. Nitko neće biti u zabuni je li to on. Bit će očito da je Kralj kraljeva i Gospodar gospodara.
2. Ondje su bili **Ilija i Mojsije**. Oni predstavljaju: (a) starozavjetne svete, ili (b) Zakon (Mojsije) i proroke (Ilija), ili (c) svete koji su umrli i one koji su preneseni na Nebo.
3. Ondje su bili **Petar, Jakov i Ivan**. Oni mogu predstavljati novozavjetne svete općenito, ili one koji će živjeti kad se Kraljevstvo uspostavi.
4. **Isus je bio središnja Osoba**. Petrov prijedlog da se načine tri sjenice prekorili su oblak i glas s neba. Krist u svemu mora biti nadmoćan. On će biti slava Emanuelove zemlje.
5. **Oblak** može biti *Shekina* ili oblak slave koji je stajao u Svetinji nad svetinjama u Šatoru sastanka i Hramu u starozavjetno doba. Bio je to vidljivi izražaj Božje nazočnosti.
6. **Glas je bio glas Boga Oca**, koji Isusa priznaje kao svog **ljubljenog Sina**.

9,8 Kad se oblak podigao, učenici **niko-ga ne vidješe doli Isusa sama**. Bio je to prizor jedinstvenoga, slavnog i najvišeg mjesta koje će on imati kad Kraljevstvo dođe u sili i koje treba imati u srcima svojih sljedbenika u sadašnjosti.

9,9-10 **Dok su silazili s gore, zapovjedi im da ne raspravljaju o tome što su vidjeli sve dok on ne ustane od mrtvih**. Potonje ih je zbunilo. Vjerojatno još nisu shvaćali da će biti pogubljen i ponovno ustati. Razmišljali su o izrazu **ustati od mrtvih**. Kao Židovi, znali su istinu da će sve uskrsnuti. Ali Isus je govorio o selektivnom uskr-

snuću. On će ustati od mrtvih – neće svi ustati kad on ustane. Ta se istina nalazi samo u Novom zavjetu.

9,11 Učenici su imali drugi problem. Upravo su imali premijeru Kraljevstva; ali nije li Malahija predskazao da **Ilija treba doći** kao Mesijin preteča započinjući obnovu svega i pripravljaajući put za uspostavu njegove sveopće vladavine? (Mal 4,5) Gdje je bio Ilija? Hoće li on **najprije doći**, kao što **pismoznanci** govore?

9,12-13 Isus je u biti odgovorio: »**Doista**, točno je da **Ilija mora doći najprije**.« Ali važnije je i neposredno pitanje ovo: »Ne predskazuju li starozavjetni tekstovi da će **Sin čovječji** mnogo pretrpjeti i biti **odbačen**?« Što se Ilije tiče, **Ilija je došao** (u osobi i poslanju Ivana Krstitelja), ali su se ljudi prema njemu ponijeli kako im se prohtjelo – baš kao što su se odnosili prema Iliji. Smrt Ivana Krstitelja bila je predznak onoga što će učiniti Sinu čovječjem. Odbacili su preteču – odbacit će Kralja.

B. Ozdravljenje dječaka opsjednuta zloduhom (9,14-29)

9,14-16 Učenicima nije bilo dopušteno ostaniti na vrhuncima slave. Ispod, u dolini, bilo je čovječanstvo koje stenje, jeca. Pred njima je ležao svijet u potrebi. Kad su Isus i trojica učenika stigli u podnožje gore, ondje su **pismoznanci**, mnoštvo i ostali **učenici** živo raspravljali. Čim se Gospodin pojavio, raspra je prekinuta a mnoštvo pohrlilo k njemu. »**Što to raspravljaste** s mojim učenicima?« – raspitivao se.

9,17-18 Jedan otac, koji je bio izvan sebe, uzbuđeno mu ispriča o svome sinu, opsjednutu **nijemim duhom**. Zloduh je bacao dječaka na tlo, činio da škripi zubima i pjeni na usta. Zbog tih je snažnih grčeva dijete propadalo. Otac je pomoć zaiskao od **učenika**, ali oni ne moguše pomoći.

9,19 Isus je prekorio učenike zbog njihove nevjere. Nije li im bio dao moć da

izgone zloduhe? **Dokle** mu je **biti s njima** prije no što upotrijebe vlast koju im je dao? **Dokle** će morati podnositi živote nemoći i poraza?

9,20-23 Čim **dovedoše** dijete Gospodinu, zloduh je izveo osobito ozbiljan napadaj. Gospodin **upita njegova oca koliko vremena to traje**. **Od djetinjstva**, objasni on. Ti grčevi su često znali dijete **bacati u vatru i u vodu**. Katkad je za dlaku umaknuo smrti. Otac je tada zamolio Gospodina da učini nešto **ako može** – vapaj koji ki-da srce, iscijeđen iz godina očajanja. **Isus mu** reče da se ne radi o njegovoj sposobnosti ozdravljanja nego o očevoj sposobnosti da **vjeruje**. Vjera u živoga Boga uvijek se **nagrađuje**. Za Njega nijedan slučaj nije pretežak.

9,24 Otac je izrazio paradoks vjere i nevjere kroz koji prolazi Božji narod u svim razdobljima. »**Vjerujem, Gospodine, pomози mojoj nevjeri!**« Želimo vjerovati, a ipak vidimo da smo puni sumnje. Mrzimo to unutarnje, bezumno protuslovlje, no čini se kao da se s njim uzaludno borimo.

9,25-27 Kad Isus zaprijeti **nečistomu duhu** da izide iz djeteta, nastade još jedan strašan grč, a potom se maleno tijelo opusti **kao mrtvo**. Spasitelj ga podiže i preda njegovu ocu.

9,28-29 Kad je kasnije naš Gospodin bio sam sa svojim **učenicima u kući**, **nasamo ga upitaše** zašto to oni nisu mogli učiniti. Ogovorio je da neka čudesa traže **molitvu i post**. Tko se od nas u našoj kršćanskoj službi katkad ne suoči s osjećajem poraza i nemoći? Radili smo neumorno i savjesno, ali nije bilo dokaza da Božji Duh djeluje. I mi čujemo Spasiteljeve riječi kako nas podsjećaju: »**Taj se rod...**« itd.

C. Isus ponovno navješta svoju smrt i uskrsnuće (9,30-32)

9,30 Posjet našeg Gospodina Cezareji Filipovoj je završio. Sada je **prolazio kroz**

Galileju – to je putovanje koje će ga odvesti u Jeruzalem i na križ. Želio je putovati neopažen. Njegovo je javno poslanje uglavnom završilo. Sada je želio boraviti s učenicima, upućujući i pripremajući ih za ono što predstoji.

9,31-32 Otvoreno im je rekao da će ga uhititi i ubiti, te da će **treći dan uskrsnuti**. Oni to nekako nisu razumjeli, a **bojahu ga se pitati**. I mi se često bojimo pitati pa tako gubimo blagoslov.

D. Veličina u Kraljevstvu (9,33-37)

9,33-34 Kad stigoše u kuću u **Kapernaumu** gdje će odsjesti, Isus ih **upita o čemu** su putem raspravljali. Stidjeli su se priznati da su razgovarali o tome tko će od njih **biti najveći**. Vjerojatno je Preobraženje ponovno oživjelo njihove nade u skoro Kraljevstvo i oni su se pripremali za počasna mjesta u njemu. Čovjeku se kida srce kad shvati da su u trenutku kad im je Isus govorio o svojoj skorij smrti oni sebe vrednovali više od drugih. Ljudsko je srce prevarljivo i podmuklije od svega, kao što reče Jeremija.

9,35-37 Znajući o čemu su raspravljali, Isus ih je podučio poniznosti. Rekao im je da je način da se bude prvi dobrovoljno zauzeti najniže mjesto služenja i živjeti za druge umjesto za sebe. Pred njih Gospodin Isus postavi **dijete** i zagrli ga. Istaknuo je da je ljubaznost iskazana u **njegovo ime** najmanje cijenjenom, najmanjem, dokaz veličine. Bilo je to kao da je ljubaznost iskazana samom Gospodinu, da, čak Bogu Ocu. »O, blagoslovljeni Gospodine Isuse, tvoji nauci kušaju i razotkrivaju ovo moje bludno srce. Oslobodi me mene i živi svoj život kroz mene.«

E. Sluga zabranjuje sektaštvo

(9,38-42) Ovo je poglavlje izgleda puno pogrešnih postupaka. Petar je govorio nezgrapno na Gori preobraženja (st. 5, 6). Učenici nisu mogli izgnati nijema zloduha (st. 18). Raspravljali su o tome tko je naj-

veći (st. 34). U stihovima 38-40 vidimo da iskazuju duh sektaštva.

9,38 Ljubljeni **Ivan** je izvijestio Isusa da su vidjeli nekog čovjeka koji u **Njegovo ime izgoni zloduhe**. Učenici su mu rekli da prestane jer nije išao s njima. Čovjek nije naučavao lažan nauk ili živio u grijehu. Jednostavno se nije pridružio učenicima.

Nacrtali su krug i mene izbacili –

Odmetnik, krivovjerac, predmet rugla:

No ljubav i ja smo pobjedu smislili –

Krug što i njih obuhvaća smo nacrtali.

9,39 Isus reče: »Ne branite mu! Ako je u njemu dovoljno vjere da koristi moje ime u istjerivanju zloduha, na mojoj je strani i radi protiv Sotone. Neće se tek tako promijeniti i zatim **o meni zlo govoriti** ili mi biti neprijatelj.

9,40 Stih 40 naizgled protuslovi Mateju 12,30, gdje je Isus rekao: »Tko nije sa mnom protiv mene je; i tko ne sabire sa mnom, rasipa.« No tu nema pravog protuslovlja. U Mateju se radilo o tome je li Krist Sin Božji ili u vlasti zloduha. U tako temeljnom pitanju, svatko tko nije s njim radi protiv njega.

Ovdje u Marku ne radi se o Kristovoj osobi ili djelu, nego o suradnicima u služenju Gospodinu. Ovdje se kaže da tu moraju vladati snošljivost i ljubav. Tko god **nije protiv njega** u služenju, mora biti protiv Sotone i stoga na Kristovoj strani.

9,41 Nagradit će se čak i najmanja dobrota učinjena u Kristovo ime. Čaša vode dana učeniku u ime toga što je **Kristov**, neće proći nezapaženo. Istjerivanje zloduha u njegovo ime je prilično spektakularno. Davanje čaše vode je nešto uobičajeno. Ali oboje je za njega dragocjeno kad se čini u njegovu slavu. »**Zato što ste Kristovi**« je spona koja bi trebala povezivati vjernike. Držimo li ih na umu, te će nas riječi izbaviti od stranačkoga duha, sitnih prepirki i ljubomore u služenju Kristu.

9,42 Sluga Gospodnji bi morao stalno razmišljati o tome kako će njegove riječi ili postupci djelovati na druge. Moguće je sablazniti drugog vjernika i tako prouzročiti doživotnu duhovnu štetu. **Bilo bi bolje** čovjeku da se s **mlinskim kamenom o vratu** utopi, nego da onog **najmanjega** skrene s puta svetosti i istine.

F. Nemilosrdna samodisciplina (9,43-50)

9,43 Preostali stihovi ovog poglavlja ističu nužnost stege i samoodricanja. Oni koji krenu putem istinskog učenja ne prestano se moraju boriti s prirodnim željama i nagonima. Kad im udovoljavamo, izazivamo propast. Kad ih zauzdavamo, osiguravamo duhovnu pobjedu.

Gospodin spominje **ruku, nogu i oko** objašnjavajući kako bi bilo bolje ostati bez jednog od njih nego zbog njih ići u **pakao**. Postizanje cilja zavređuje svaku žrtvu.

Ruka bi mogla ukazivati na naša djela, **noga** na naš hod a **oko** na stvari za kojima čeznemo. To su potencijalno pogibeljna područja. Ako se prema njima ne odnosimo strogo, mogu voditi vječnoj propasti.

Naučava li ovaj ulomak da pravi vjernici na kraju mogu biti izgubljeni i provesti vječnost u paklu? Sâm po sebi, mogao bi na to ukazivati. Ali kad se gleda u skladu s odgovarajućim učenjima Novoga zavjeta, moramo zaključiti da svatko tko ide u pakao uopće nije bio pravi kršćanin. Netko može *ispovijedati* da je nanorođen i netko će mu vrijeme možda i dobro ići. Ali ako ta osoba neprestano udovoljava tijelu, jasno je da nikada nije bila spašena.

9,44-48 Gospodin ponovno¹⁶ govori o paklu kao o mjestu **gdje crv njihov ne umire i oganj se ne gasi**. To je silno važno. Kad bismo u to doista vjerovali, ne bismo živjeli za stvari već za besmrtnu dušu. »Daj mi žar za duše, o Gospodine!«

Na sreću, nikada nije moralno nužno odsječti ruku ili nogu ili iskupati oko. Isus ni-

je govorio da bismo trebali ići u takve krajnosti. Rekao je samo to da bi bilo *bolje* žrtvovati korist od tih organa nego njihovom zloporabom biti bačen u pakao.

9,49 Stihovi 49 i 50 osobito su teški. Stoga ćemo ih razmotriti rečenicu po rečenicu.

»**Jer svatko će biti ognjem posoljen.**« Tri su glavna problema: (1) Na koji se **oganj** misli? (2) Što se misli pod »**posoljen**«? (3) Odnosi li se »**svatko**« na spašene, nespašene ili na oboje?

Oganj može značiti pakao (kao u st. 44, 46, 48) ili svako suđenje, uključujući božansko suđenje vjernikovih djela te samoprosudbu.

Sol prikazuje ono što čuva, pročišćuje i začinjuje. U istočnim je zemljama ona također zalag odanosti, prijateljstva ili držanja obećanja.

Ako »**svatko**« znači nespašene, tada se želi reći da će biti sačuvani u ognju pakla, to jest trpjeti vječnu kaznu.

Ako se pod »**svatko**« misli na vjernike, ulomak naučava da oni moraju: (1) biti pročišćeni kroz oganj Božjeg pročišćenja u ovom životu; ili (2) se moraju sačuvati od kvarenja samodisciplinom i samoodricanjem; ili (3) proći sud pred Kristovim sudištem.

»**I svaka žrtva solju zasoljena.**« Ova je rečenica navedena iz Levitskog zakonika 2,13 (vidi također Br 18,19; 2 Ljet 13,5). Sol, obilježje saveza između Boga i njegova naroda, trebala je podsjetiti taj narod da je savez uzvišeni ugovor koji se ne smije prekršiti. Prikazivanjem naših tijela kao žive žrtve Bogu (Rim 12,1-2), trebali bismo začiniti žrtvu solju čineći je neopozivno predanjem.

9,50 »**Dobra je sol.**« Kršćani su sol zemlje (Mt 5,13). Bog od njih očekuje da djeluju ljekovito, pročišćujuće. Sve dok ispunjavaju zahtjeve učenja, svima su na blagoslov.

»Ali ako sol postane neslana, čime ćete je začiniti?« Sol bez slanosti nema vrijednosti. Kršćanin koji ne obavlja svoje dužnosti kao istinski učenik, jalov je i beskoristan. Dobar početak kršćanskoga života nije dostatan. Ako nema stalne i korjenite samoprosudbe, Božje dijete ne postiže svrhu zbog koje ga je Bog spasio.

»Imajte sol u sebi.« Budite sila za Boga u svijetu. Blagotvorno djelujte za Božju slavu. Nemojte trpjeti ništa što bi u vašem životu moglo umanjiti vašu djelotvornost za Njega.

»U miru budite jedan s drugim.« To se očigledno odnosi na stihove 33 i 34, gdje su učenici raspravljali o tome tko je od njih najveći. Uznositost se mora odbaciti i zamijeniti poniznim služenjem svima.

Ukratko, stihovi 49 i 50 po svoj prilici prikazuju vjernikov život kao žrtvu za Boga. Zasoljena je ognjem, to jest, pomiješana sa samoprosudbom i samoodricanjem. Zasoljena je solju, to jest ponuđena sa zalogom neopozive odanosti. Ako vjernik izigra svoje zavjete ili se ne obračuna strogo sa svojim grešnim željama, tada će njegov život biti bezukusan, bezvrijedan i besmislen. Stoga iz svog života treba iskorijeniti sve što bi se moglo kositi s njegovim božanskim poslanjima treba održavati miroljubive odnose s drugim vjernicima.

G. Brak i rastava (10,11-12)

10,1 Iz Galileje je naš Gospodin putovao jugoistočno do Pereje, kraja na istočnoj strani Jordana. Njegova se pereanska služba proteže do Marka 10,45.

10,2 Uskoro ga nađoše farizeji. Dolazili su po plijen poput čopora vukova. Nastojeci ga uhvatiti u stupicu, upitali su ga je li rastava dopuštena. Odratio im je upućujući ih na Petoknjžje: »Što vam je zapovjedio Mojsije?«

10,3-9 Izbjegli su njegovo pitanje iznoseći što je Mojsije dopustio. Dopustio je mužu da se rastavi od žene, uz uvjet da joj

napiše otpusni spis. Ali, za Boga to nije bilo uzorno; bilo je dopušteno samo zbog okorjelosti ljudskih srdaca. Božanski je plan združio muškarca i ženu do kraja njihova života. To se odnosi na razdoblje unatrag do Božjeg stvaranja spolova. Muškarac će ostaviti roditelje i biti u braku tako sjedinjen da će sa svojom ženom biti jedno tijelo. Kad ih Bog tako združi, ljudska ih volja ne smije razdvojiti.

10,10 Očigledno, i učenicima je to bilo teško prihvatiti. U to doba žene nisu imale poštovanje i sigurnost. Prema njima se često odnosilo gotovo s prezirom. Muškarac se mogao rastaviti od svoje žene ako njome nije bio zadovoljan. Nije dobivala nikakvu naknadu. U mnogim se slučajevima prema njoj ponašalo kao komadu vlasništva.

10,11-12 Kad su učenici dalje nastavili ispitivati Gospodina, dotaknuvši samu srž problema rekao je da je ponovna ženidba nakon rastave preljub, bilo da se rastavi muškarac ili žena. Kad se uzme sam za sebe, ovaj bi stih mogao značiti da je rastava zabranjena pod svim okolnostima. Ali, u Mt 19,9 Isus uvodi jednu iznimku. Kad je jedan supružnik kriv za nemoral, drugom je dopušteno rastaviti se i može ponovno sklopiti brak. Moguće je i da 1 Kor 7,15 dopušta rastavu kada supružnik nevjernik napušta bračnoga druga koji je kršćanin.

U svezi s čitavom temom rastave i ponovne ženidbe nesumnjivo ima poteškoća. Ljudi stvaraju takve bračne zbrke da je za raspletanje istih potrebna solomonska mudrost. Najbolji način da se te zbrke izbjegnu jest izbjeći rastavu. Nad život onih koji su u nju uključeni, rastava navlači sjeenu i postavlja znak pitanja. Kad rastavljene osobe traže zajedništvo u mjesnoj crkvi, stariješine moraju razmotriti slučaj u strahu Božjemu. Svaki je slučaj drukčiji i mora se ponaosob razmotriti.

Ovaj odjeljak pokazuje Kristovu brigu ne samo za svetost braka nego također i za prava žena. Kršćanstvo ženama daje do-

stojanstven položaj kakav ne nalazimo u drugim religijama.

H. Blagoslivljanje dječice (10,13-16)

10,13 Sada vidimo brižnost Gospodina Isusa za dječicu. Učenici su tjerali roditelje koji su donosili svoju djecu da ih blagoslovi Učitelj-Pastir.

10,14-16 Isus se veoma ozlovolji i objasni kako kraljevstvo Božje pripada dječici i onima koji vjeruju i ponizni su poput djece. Odrasli trebaju postati poput djece kako bi ušli u kraljevstvo.

George MacDonald je znao reći da ne vjeruje u čovjekovo kršćanstvo ako oko njegovih vratiju nikada nema dječaka i djevojčica u igri. Ovi bi stihovi zasigurno trebali slugu Gospodnjeg prožeti sviješću o važnosti dosizanja malenih riječju Božjom. Dječji umovi su podatniji i prijemljiviji. W. Graham Scroggie je rekao: »Budi najbolji i svoje najbolje podaj djeci.«

I. Mladi bogataš (10,17-31)

10,17 Neki je bogataš zaustavio Gospodina s jednim naoko iskrenim pitanjem. obraćajući se Isusu s: »Učitelju dobri,« upitao je, što treba činiti da baštini život vječni?

10,18 Isus se uhvatio riječi »Učitelju dobri«. On taj naziv nije odbio, nego ga je upotrijebio da bi iskušao čovjekovu vjeru. Samo je Bog dobar. Je li bogataš spreman priznati Isusa Krista Bogom? Očigledno nije.

10,19-20 Spasitelj je potom upotrijebio Zakon kako bi ga doveo do svijesti o grijehu. Čovjek je još uvijek bio u zabludi da Kraljevstvo može baštiniti po načelu činjenja. Onda neka sluša Zakon, koji mu je rekao što činiti. Naš je Gospodin naveo pet zapovijedi koje se odnose prvenstveno na naše odnose prema blišnjima. Tih pet zapovijedi kažu naime: »Ljubi svoga bližnjega kao sama sebe.« Čovjek je tvrdio da ih drži od svoje mladosti.

10,21-22 Ali, je li doista ljubio svoga bližnjeg kao sama sebe? Ako jest, neka to dokaže time što će prodati svu svoju imovinu i novac podati siromasima. O, to je već bila druga priča. – Ode žalostan jer je imao velik imetak.

Gospodin Isus nije mislio da bi se taj čovjek mogao spasiti prodajući svoj imetak i podajući utržak u dobrotvorne svrhe. Samo je jedan način spasenja – a to je vjera u Gospodina. Ali da bi se spasio, čovjek mora priznati da je grešnik koji ne ispunjava Božje svete zahtjeve. Gospodin je čovjeka podsjetio na Deset zapovijedi kako bi u njemu potaknuo osvjedočenje o grijehu. Bogataševa nesprenost da podijeli svoj imetak pokazala je da ne voli bližnjega kao samog sebe. Trebao je reći: »Gospodine, ako se to traži, onda sam grešnik. Sâm se ne mogu spasiti. Zato te molim da me spasiš svojom milošću.« No previše je volio svoju imovinu. Nije je se htio odreći. Odbio se slomiti.

Kad je Isus rekao čovjeku da sve proda, to nije nudio kao način spasenja. Pokazivao je čovjeku da je prekršio Božji zakon i da se stoga mora spasiti. Da je postupio prema Spasiteljevoj uputi, bio bi mu dan način spasenja.

Ali ima tu jedna teškoća. Trebamo li mi, vjernici, ljubiti svoje bližnje kao same sebe? Govori li nama Isus: »Idi, i sve što imaš proda i podaj siromasima pa ćeš imati blago na nebesima. Onda dođi uzmi križ i slijedi me?« Svatko mora odgovoriti sam za se, no prije negoli to učini treba razmotriti sljedeće nezaobilazne činjenice:

1. Tisuće ljudi svaki dan umiru od gladi.
2. Više od polovice svijeta nikada nije čulo evanđelje.
3. Naš se materijalni imetak može upotrijebiti sada za zadovoljenje čovjekovih duhovnih i tjelesnih potreba.
4. Kristov nas primjer uči da mi moramo postati siromašni kako bi drugi mogli postati bogati (2 Kor 8,9).

5. Kratkoća života i neposrednost Gospodinova dolaska uče nas da svoj novac stavimo u njegovu službu sada. Nakon što dođe, bit će prekasno.

10,23-25 Vidjevši kako bogataš nestaje u mnoštvu, Isus je govorio o tome kako je bogatašima teško ući u **kraljevstvo Božje**. Učenike je ta primjedba zapanjila – oni su bogatstvo povezivali s Božjim blagoslovom. Stoga je Isus ponovio: »**Djeco, kako je teško onima koji se uzdaju u bogatstvo¹⁸ ući u kraljevstvo Božje!**« – »Zapravo,« nastavio je, »**lakše je devi proći kroz ušicu igle negoli bogatašu ući u kraljevstvo Božje.**«

10,26-27 Zbog toga su se učenici pitali **tko se onda može spasiti**. Kao Židovi koji žive po Zakonu, na bogatstvo su ispravno gledali kao na pokazatelj Božjega blagoslova. Prema Mojsijevu zakoniku, Bog je onima koji ga slušaju obećao blagostanje. Mislili su da, ako bogat čovjek ne može ući u Kraljevstvo, onda ne može ni itko drugi. Isus je odgovorio da je ono što je ljudski **nemoguće** božanski **moгуće**.

Što bismo trebali zaključiti iz naučavanja ovog ulomka?

Prije svega, bogatašima je osobito teško spasiti se (st. 23) budući da ti ljudi više vole svoje bogatstvo nego Boga. Radije bi se odrekli Boga nego svog novca. Uzdaju se u bogatstvo, a ne u Gospodina. Sve dok je tako, oni se ne mogu spasiti.

Točno je u Starome zavjetu da je bogatstvo bilo znak Božje naklonosti. To se sada promijenilo. Umjesto znaka Gospodinova blagoslova, bogatstvo je ispit čovjekove predanosti.

Lakše može deva proći kroz ušicu igle nego što bogataš može proći kroz vrata Kraljevstva. Ljudski gledano, bogataš se jednostavno ne može spasiti. Netko bi ovdje mogao primijetiti da se, ljudski gledano, *nitko* ne može spasiti. To je točno. Ali je još točnije u slučaju bogataša. On nailazi na zapreke kojih siromah nije svjestan.

Bog mamon mora se svrgnuti s prijestolja njegova srca, i on pred Boga mora stati kao prošnjak. Sam čovjek ne može izvesti tu promjenu. To može samo Bog.

Kršćani koji gomilaju blago na zemlji općenito plaćaju za svoj neposluš u životima svoje djece. Vrlo malo djece iz tih obitelji postiže nešto za Gospodina.

10,28-30 Petar je razumio Spasiteljevo naučavanje. Shvatio je da Isus govori: »Ostavi sve i pođi za mnom.« Isus je to potvrdio obećavajući sadašnju i buduću nagradu onima koji sve ostave radi njega i evanđelja.

1. Sadašnja nagrada je 10.000-postotni dobitak – ne novac nego:

- a. **kuće** – domovi drugih ljudi gdje je ugošćen kao Božji sluga;
- b. **braća i sestre i majke i djeca** – kršćanski prijatelji čije prijateljstvo obojaćuje sav život;
- c. **polja** – zemlje svijeta koje je proglasio Kraljevim;
- d. **progonstva** – ona su dio sadašnje nagrade. Uzrok je radosti kad se nekoga smatra vrijednim da trpi za Isusa.

2. Buduća nagrada je **život vječni**. To ne znači da vječni život zarađujemo ostavljajući sve – vječni život je dar. Ovdje se želi reći da su oni koji sve odbace nagrađeni većom mogućnošću uživanja vječnog života u Nebu. Svi će vjernici imati taj život, ali ga neće svi podjednako uživati.

10,31 Potom je naš Gospodin upozorio: »**Mnogi koji su prvi bit će posljednji, a posljednji prvi.**« Nije dovoljno samo dobro krenuti na putu učenitstva. Važno je kako stizemo do njegova kraja. Ironside je rekao: »Neće svatko tko je obećao biti vjerni i odan sljedbenik nastaviti ići putem samoodricanja radi Kristova imena, a neki koji su izgledali tromi a njihova predanost upitna pokazat će se u odsudnom trenutku zbiljskim i samozatajnim.«¹⁹

J. Treći navještaj Slugine muke (10,32-34)

10,32 Sada je došlo vrijeme da se uzade u **Jeruzalem**. Za Gospodina Isusa je to značilo tugu i patnju Getsemanija, sramotu i agoniju križa.

Što je u tim trenucima osjećao? Zar ih ne možemo iščitati iz riječi: »**Isus je išao pred njima**«? Bila je to odlučnost da se izvrši Božja volja, uz punu svijest o tome kolika će biti cijena. Bila je tu i osamljenost – bio je ispred učenika hodajući sâm. I radost – duboka, mirna radost zbog toga što je u Očevoj volji, radost nadolazeće slave, radost otkupljivanja Zaručnice. Zato što ga je čekala radost, pretrpio je križ prezirući sramotu.

Kad se zagledamo u njega dok korača na čelu, i mi smo **zaprepašteni**. Naš smioni Vođa, Začetnik i Dovršitelj naše vjere, naš slavni Učitelj, božanski Knez.

Erdman piše: »Stanimo da bismo se zagledali u to lice i držanje, u Sina Božjeg koji nepokolebljivo korača prema Križu! Ne potiče li nas to na novo junaštvo, dok ga slijedimo; ne potiče li to novu ljubav kad vidimo kako je dobrovoljno umro za nas; ne iščudujemo li se, ipak, nad značenjem i zagonetnošću te smrti?«²⁰

Oni koji su išli za njim **bili su prestrašeni**. Znali su da su ga vjerski vođe u Jeruzalemu odlučili ubiti.

10,33-34 Isus je svojim učenicima po treći put podrobno izložio što će se dogoditi. To proročko izlaganje ukazuje na to da je bio više nego samo čovjek:

1. »**Evo, ulazimo u Jeruzalem**« (11,1-13,37)
2. »i **Sin će čovječji biti predan glavari-ma svećeničkim i pismoznancima**« (14,1-2 i 43-53).
3. »**oni će ga osuditi na smrt**« (14,55-65)
4. »i **izručiti ga poganima**« (15,1)
5. »**koji će ga izrugati, izbičevati, popljuvati i ubiti**« (15,2-38)

6. »**ali će on treći dan uskrsnuti**« (16,1-11).

K. Veličina je u služenju (10,35-45)

10,35-37 Nakon ovog bolnog navještaja svog skorog razapinjanja, pridose mu **Jakov i Ivan** sa zahtjevom koji je istodobno bio i plemenit i neprimjeren trenutku. Plemenito je da su htjeli biti pokraj Krista, ali bio je to pogrešan trenutak da se za sebe traže velike stvari. Vjerovali su da će Isus uspostaviti svoje kraljevstvo, ali trebali su misliti i na njegovu skorou muku.

10,38-39 Isus ih je upitao hoće li **moći piti** njegovu čašu i krstiti se njegovim **krštenjem** misleći na svoju smrt. Rekli su da **moгу**, a on je rekao da su u pravu. Trpjet će zbog svoje odanosti njemu, a Jakova će na poslijetku mučiti (Dj 12,2).

10,40 Potom im je objasnio da se počasnija mjesta u Kraljevstvu ne dodjeljuju samovoljno. Ona će se zaslužiti. Dobro je prisjetiti se da se u Kraljevstvo *ulazi* milošću, po vjeri, no *položaj* u tom kraljevstvu odredit će se prema vjernosti Kristu.

10,41-44 Ostala desetorica učenika stanu se veoma **srditi** na **Jakova i Ivana** zato što se pokušavaju postaviti ispred njih. Ali, njihova je srdžba otkrila činjenicu da njima vlada isti duh. No to je Gospodinu Isusu pružilo prigodu da iznese krasnu i revolucionarnu pouku o veličini. Među neobraćenima, velikaši su oni koji vladaju kako im se hoće, oholi su i gospoduju. Ali, obilježje veličine u Kristovu kraljevstvu je služenje: »**Tko god ... hoće postati prvi, neka svima bude sluga**.«

10,45 Najbolji je primjer sâm **Sin čovječji**. On nije došao da bude služen, nego da posluži i dade svoj život kao otkupninu za mnoge. Razmislite o tome! Rođen je na nadnaravan način. Služio je čitav svoj život, a u svojoj zastupničkoj smrti dao je svoj život.

Kao što smo već naveli, stih 45 je ključni stih čitava Evandjelja. To je teologija u

malome, vinjeta najvećeg Života što ga je svijet upoznao.

L. Ozdravljenje slijepog Bartimeja (10,46-52)

10,46 Prizor se sada seli iz Pereje u Judeju. Gospodin i njegovi učenici prešli su Jordan i došli u Jerihon. Ondje je sreo slijepoga Bartimeja, čovjeka u očajničkoj potrebi, sa sviješću o toj potrebi i odlučnošću da mu je netko riješi.

10,47 Bartimej je prepoznao našeg Gospodina i obratio mu se sa **Sine Davidov**. Ironično je da je narod Izraela bio slijep na Mesijino pribijanje, dok je jedan slijepi Židov imao pravi duhovni uvid!

10,48-52 Njegove ustrajne molbe za milost nisu ostale bez odgovora. Njegova konkretna molitva za vid donijela je konkretan odgovor. Njegova se zahvalnost izražavala u vjernom učeništvu, kad je Isusa pratio na njegovu posljednjem putovanju za Jeruzalem. Mora da je Gospodinu razveselilo srce kad je u Jerihonu, primičući se križu, našao takvu vjeru. Bilo je dobro što je Bartimej tražio Gospodina toga dana jer Spasitelj nikada više nije prošao tim putem.

V. SLUGINO DJELOVANJE U JERUZALEMU (Pogl. 11, 12)

A. Trijumfalni ulazak (11,1-11)

11, 1-3 Izvještaj o posljednjem tjednu počinje ovdje. Isus se zaustavio na istočnom obronku **Maslinske gore**, blizu **Betfage** (kuća nezrelih smokava) i **Betanije** (kuća siromašnih, poniznih, potlačenih).

Sada je nastupio trenutak da se otvoreno predstavi židovskom narodu kao njihov Mesija-Kralj. Kako bi se ispunilo Zaharijino proročanstvo (9,9), on će to učiniti jašući na **magaretu**. Zato je dvojicu svojih učenika poslao iz Betanije u Betfagu. Savršenoga znanja i sa svom vlašću rekao im je da dovedu neukroćeno **magare** koje

će naći svezano. Ako im se tko usprotivi, trebaju reći: »**Gospodinu treba**.« Gospodinovo je sveznanje, kakvo vidimo ovdje, ponukalo nekoga da kaže: »To nije Krist modernizma, nego povijesti i Neba.«

11,4-6 Sve se dogodilo onako kako je Isus pretekao. Našli su **magare** svezano na glavnom križanju u selu. Kad su ih upitali, učenici su odgovorili onako kako im je rekao Isus. Potom ih ljudi **puste**.

11,7-8 Premda to **magare** dotad nitko nije jahao, nije se preplašilo kad je svog Stvoritelja nosilo u Jeruzalem. Gospodin je do grada jahao po prostirci od **halji** i palminih **granâ**, uz odobravanje ljudi koje mu je odjekivalo u ušima. Napokon je, barem na tren, bio priznat Kraljem.

11,9-10 Ljudi su klicali:

1. »**Hosana**« – što izvorno znači »Spasi, molimo te«, a kasnije je postalo usklikom hvale. Možda su time ljudi mislili reći: »Spasi nas, molimo te, od naših rimskih tlačitelja!«
2. »**Blagoslovljen onaj koji dolazi u ime Gospodinovo**« – što je jasna priznanje da je Isus bio obećani Mesija (Psalam 118,26).
3. »**Blagoslovljeno kraljevstvo oca našega Davida koje dolazi u ime Gospodinovo**« – mislili su da će se Kraljevstvo uskoro uspostaviti, a Krist će sjediti na Davidovu prijestolju.
4. »**Hosana u visini!**« – poziv na hvalu Gospodina u nebeskim visinama ili da spasi s nebeskih visina.

11,11 Čim je došao u Jeruzalem, Isus je ušao u **Hram** – ne u svetište nego u dvorište Hrama. To je, u stvari, trebala biti Božja kuća, no on u tom hramu nije bio kod kuće jer mu svećenici i narod nisu htjeli dati mjesto koje mu pripada. I kad sve uokolo nakratko razgleda, Spasitelj se povuče u **Betaniju zajedno s dvanaestoricom** učenika. Bilo je to u nedjelju uvečer.

B. Neplodna smokva (11,12-14)

Ovaj je događaj Spasiteljevo tumačenje burne dobrodošlice koju je netom doživio u Jeruzalemu. Narod Izraela vidio je kao neplodnu **smokvu** – imala je lišće vjeroispovijedanja, ali ploda nije bilo. Poklik Hosana uskoro će se pretvoriti u krik koji ledi krv u žilama: »Raspni ga!«

Ima jedna prividna poteškoća koja se sastoji u tome što je on prekorio smokvu jer nema ploda, premda se u izvješću jasno kaže da **nije bilo vrijeme smokvama**. Po tome bi Spasitelj bio nerazuman i hirovit. Znamo da nije tako; pa ipak, kako možemo objasniti taj zagonetni događaj?

Smokve su u biblijskim krajevima donosile rani, jestiv plod prije no što bi se pojavilo lišće. Bio je to vjesnik pravog uroda, koji se ovdje opisuje kao **vrijeme smokvama**. Ako se rane smokve nisu pojavile, bio je to znak da kasnije neće biti pravih plodova. Kad je Isus došao narodu Izraela, našao je lišće, koje govori o ispovijedanju vjere, ali nije bilo ploda za Boga. Postojalo je obećanje bez ispunjenja, vjeroispovijedanje bez zbiljnosti. Isus je bio željan ploda toga naroda. Zato što nije bilo ranoga ploda, znao je da od tog bezbožnog naroda neće ni kasnije biti ploda, i zato je prokleo smokvu. Bio je to navještaj suda koji će se sručiti na Izrael 70. godine po Kristu.

Ovaj događaj, međutim, *ne* uči da je na Izrael bačena kletva da će uvijek biti jalov. Židovski je narod *privremeno* ostavljen po strani, ali kad se Krist vrati vladati narod će se preporoditi i bit će mu ponovno dano povlašteno mjesto uz Boga.

Ovo je jedino čudo u kojemu Krist proklinje a ne blagoslivlje, uništava a ne vraća u život. To naoko izgleda kao problem. Međutim, prigovor nije na mjestu. Stvoritelj ima najvišu vlast uništiti neživi predmet kako bi izložio važnu duhovnu pouku i tako spasio ljude od vječne propasti.

Iako se izvorno tumačenje ovoga odjeljka odnosi na narod Izraela, ono uključuje

ljude svih razdoblja čije življenje nije bilo u skladu s onime što su govorili.

C. Sluga čisti Hram (11,15-19)

11,15-16 Na početku svoje javne službe, Isus je iz hramskih prostora protjerao trgovanje (Iv 2,13-22). Sada kad se njegova služba primiče kraju, opet je ušao u dvorište **Hrama** i istjerao one koji su izvlačili dobit iz svetih djelatnosti. Čak je spriječio da se i najobičnije stvari **pronose kroz Hram**.

11,17 Spajajući navode iz Izaije i Jeremije, osudio je oskvrnuće, isključivost i trgovanje. Bog je želio da njegov Hram bude **Dom molitve za sve narode** (Iza 56,7), ne samo za Izraela. Od njega su napravili vjersku tržnicu, pozornicu za nadriodvjetnike i ucjenjivače (Jer 7,11).

11,18 Pismoznance i glavare svećeničke duboko su pogodile njegove opušbe. Htjeli su ga **pogubiti**, ali nisu to mogli otvoreno jer ga je običan svijet još uvijek gledao s velikim strahopoštovanjem.

11,19 Kad je došla večer, **iziđe** on iz grada. Vrijeme u kojemu je izvorni glagol ukazuje na to da je to običavao činiti, vjerojatno radi sigurnosti. Nije se bojao za sebe. Ne smijemo zaboraviti da je dio njegove službe bio da sačuva ovce, to jest vlastite učenike (Iv 17,6-19). Nadalje, bilo bi nemoguće da se svojim neprijateljima preda prije određenog vremena.

D. Pouka o neplodnoj smokvi (11,20-26)

11,20-23 Sljedeće jutro, nakon proklinjanja smokve, učenici su prošli kraj nje na putu za Jeruzalem. Bila je do korijena **usahla**. Kad je to **Petar** natuknuo Gospodinu, on je jednostavno rekao: »**Imajte vjeru u Boga**.« No kakva je veza između tih riječi i smokve? Stihovi koji slijede pokazuju da je Isus poticao vjeru kao način rješavanja teškoća. Ako imaju **vjeru u Boga**, učenici mogu rješavati problem besplodnosti i ukloniti goleme zapreke.

Ovi stihovi, međutim, ne ovlašćuju čovjeka da moli za čudesne moći radi vlastite koristi ili slave. Svaki se čin vjere mora temeljiti na Božjem obećanju. Ako znamo da je Božja volja da se riješi neka teškoća, tada možemo moliti s potpunom sigurnošću da će se to dogoditi. Zapravo, možemo sa sigurnošću moliti za sve dok smo god sigurni da je to u skladu s Božjom voljom kakva je otkrivena u Bibliji ili unutarnjim svjedočenjem Duha.

11,24 Kad uistinu živimo u dodiru s Bogom i molimo u Duhu, možemo biti sigurni da će molitve biti uslišane i prije no što doista stigne odgovor na njih.

11,25-26 Ali jedan od osnovnih preduvjeta da se molitva bude uslišana jest duh opraštanja. Ako se prema drugima odnosimo grubo osvetoljubivo, ne možemo očekivati od Boga da nas čuje i usliši nas. Moramo **oprostiti** ako želimo da nam se oprosti. To se ne odnosi na sudske opraštanje grijeha u doba obraćenja; to je isključivo pitanje milosti po vjeri. To se odnosi na Božji roditeljski odnos prema njegovoj djeci. Duh neopraštavanja u vjerniku ruši njegovo zajedništvo s **Ocem na nebesima** i ometa dotjecanje blagoslova.

E. Sumnja u Sluginu vlast (11,27-33)

11,27-28 Čim je došao na područje **Hrama**, prišli su mu vjerski vođe i počeli ga propitivati o njegovoj vlasti postavivši dva pitanja: (1) »**Kojom vlašću to činiš?**« (2) »**Ili ti dađe tu vlast da to činiš?**« (to jest, da čistiš Hram, proklinješ smokvu i pobjednički ujašeš u Jeruzalem). Nadali su se uhvatiti ga u stupicu, ma što odgovorio. Ako ustvrdi da ima vlast po sebi kao Sin Božji, optužit će ga za hulu. Ako ustvrdi da ima vlast od ljudi, srozat će mu ugled. Ako ustvrdi da je vlast dobio od Boga, usprotivit će se toj tvrdnji; sebe su smatrali vjerskim vođama naroda koje je postavio Bog.

11, 29-32 Ali Isus im je odgovorio postavivši jedno pitanje. Je li Ivan Krstitelj

imao Božju punomoć ili nije? (**Ivanovo se krštenje** odnosi na čitavu njegovu službu.) Nisu mogli odgovoriti a da se ne osramote. Ako je Ivanovo poslanje bilo od Neba, trebali su poslušati njegov poziv da se pokaju. Ako omalovaže Ivanovu službu, riskirati će gnjev običnoga naroda, koji je **Ivana** još uvijek smatrao Božjim glasnikom.

11,33 Kada su odbili odgovoriti tvrdeći da ne znaju, Gospodin je odbio razgovarati o svojoj vlasti. Sve dok nisu htjeli priznati punomoć preteče, teško da će priznati veće punomoći samoga Kralja!

F. Prispodoba o zlim vinogradarima (12,1-12)

12,1 Gospodin Isus još nije završio sa židovskim vlastima iako je odbio odgovoriti na njihovo pitanje. Sada ih je, u obliku **usporedbe**, snažno optužio da odbacuju Sina Božjega. **Čovjek koji je posadio vinograd** bio je sâm Bog. Vinograd je bio povlašteno mjesto koje je tada zauzimao Izrael. **Ograda** je bila Mojsijev zakon koji je Židove odjeljivao od pogana i čuvao ih kao osobit narod za Gospodina. **Vinogradari** su bili vjerski vođe, kao što su farizeji, pismoznanci i starješine.

12,2-5 Bog je narodu Izraela uvijek iznova slao svoje sluge, proroke, tražeći zajedništvo, svetost i ljubav. Ali narod je proroke progonio i ubio neke od njih.

12,6-8 Bog je naposljetku poslao svojeg ljubljenog Sina. Njega će sigurno poštovati. Ali nisu. Skovali su zavjeru protiv njega i na kraju ga **ubili**. Tako je Gospodin navijestio vlastitu smrt i razotkrio svoje ubojice.

12,9 Što bi Bog učinio s takvim zlim ljudima? **Pogubio** bi ih i povlašten položaj dao **drugima**. Drugi bi ovdje moglo označavati pogane ili ostatak Izraela koji se pokajao u posljednje dane.

12,10-11 Sve je to bilo da bi se ispunio Stari zavjet. U Psalmu 118,22-23, na pri-

mjer, prorokovano je da će židovski vođe u svojim graditeljskim nacrtima odbaciti Mesiju. Neće imati mjesta za taj **Kamen**. Ali nakon smrti, ustati će od mrtvih i Bog će mu dati istaknuto mjesto. Postat će **kamen ugaoni** u Božjoj građevini.

12,12 Židovski su vođe shvatili. Vjerovali su da Psalam 118 govori o Mesiji. Sada su čuli da ga Gospodin Isus primjenjuje na sebe. **Tražili su da ga uhvate**, ali njegovo vrijeme još nije došlo. **Mnoštvo** bi bilo stalo na njegovu stranu. Stoga ga vjerski glavešine zasad ostave.

G. Podavanje caru i Bogu

(12,13-17)

Poglavlje 12 sadrži napade farizeja i herodovaca i saduceja na Gospodina. To je poglavlje pitanja. (Vidi stihove 9, 10, 14, 15, 16, 23, 24, 26, 28, 35, 37.)

12,13-14 Farizeje i herodovce, inače ljute protivnike, sada je zbližila zajednička mržnja na Spasitelja. Očajnički su ga nastojali namamiti da kaže nešto što će moći upotrijebiti kako bi ga optužili. Zato su ga upitali je li **dopušteno davati porez rimskoj vlasti**.

Nijedan Židov nije osobito *uživao* živjeti pod poganskom vlašću. Farizeji su je strastveno mrzili, dok su herodovci zauzeli popustljivije stajalište. Da je Isus otvoreno odobrio plaćanje danka **caru**, mnoge bi Židove odvratio od sebe. Da je govorio protiv cara, izručili bi ga rimskim vlastima da ga zatoče i sude mu kao izdajniku.

12,15-16 Isus zaista nekoga da mu **doneše denar** (sâm, očigledno, nije imao). Na novčiću je stajala slika cara Tiberija, podsjetnik Židovima da su podjarmljen, podređen narod. Zašto u bili u tom položaju? – Zbog svoje bezbožnosti i grijeha. Mora da su se osjećali jadno kad su morali priznati da je na novcu koji koriste bila slika jednog poganskog tiranina.

12,17 Isus im reče: »**Dajte caru ono što je carevo, a Bogu ono što je Božje.**«

Njihova velika pogreška nije bila u prvom, nego u drugom području. Premda nerado, plaćali su svoje rimske poreze, ali su zanemarili Božje zahtjeve za njihove živote. Novčić je na sebi imao carev lik, i stoga je pripadao caru. Čovjek na sebi ima Božji lik – Bog je stvorio čovjeka po svojoj slici (Post 1,26-27) i stoga on pripada Bogu.

Vjernik mora slušati i podržavati vlast pod kojom živi. Ne smije govoriti loše o svojim vladarima ili pokušavati svrgnuti vlast. Mora plaćati poreze i moliti za one na vlasti. Ako se od njega zatraži da učini nešto što bi se kosilo s njegovom višom odanosti Kristu, treba odbiti i podnijeti kaznu. Božji zahtjevi moraju biti ispred svega. U pridržavanju tih zahtjeva kršćanin treba uvijek zadržati dobro svjedočanstvo pred svijetom.

H. Saduceji i njihovo propitivanje o uskrsnuću (12, 18-27)

12,18 Saduceji su bili liberali ili racionalisti onoga doba. Rugali su se zamisli tjelesnog uskrsnuća. Stoga su došli k Gospodinu s jednom besmislenom pričom, pokušavajući čitavu ideju izvrgnuti ruglu.

12,19 Podsjetili su Isusa da je Mojsijev zakon donio posebne odredbe za udovice u Izraelu. Radi očuvanja obiteljskog imena i zadržavanja imovine u obitelji, Zakon je uglavio da ako čovjek umre ne ostavivši djecu, **njegov brat** treba oženiti udovicu (Pnz 25,5-10).

12,20-23 Bio je tu jedan tobožnji slučaj u kojem se žena udala za **sedmero braće**, jednog za drugim. Na **poslijetku** i ona **umrije**. Potom je uslijedilo njihovo pametno pitanje: »**Kojemu će od njih biti žena za uskrsnuća?**«

12,24 Mislili su da su pametni, a Spasitelj im je rekao da nemaju pojma ni o **Pismu** koje naučava uskrsnuće ni o **sili Božjoj** koja podiže mrtve.

12,25 Najprije bi morali znati da se bračni odnos ne nastavlja u Nebu. Vjernici će

jedni druge prepoznati u Nebu i neće se prestati razlikovati kao muškarci i žene, ali se neće ženiti niti udavati. U tom će pogledu biti kao anđeli na nebesima.

12,26-27 Zatim je naš Gospodin podsjetio saduceje, koji su Mojsijeve knjige cijelili više od ostalog dijela Starog zavjeta, na izvještaj o Mojsiju i gorućem grmu (Izl 3,6). Ondje je Bog o sebi govorio kao o Bogu Abrahamovu, Bogu Izakovu i Bogu Jakovljevu. Spasitelj je to upotrijebio da bi pokazao kako je Bog Bog živih, ne mrtvih.

Ali, kako to? Nisu li Abraham, Izak i Jakov bili mrtvi kad se Bog prikazao Mojsiju? Da, njihova su tijela bila u špilji Makpeli u Hebronu. Kako je onda Bog, Bog živih? Objašnjenje je izgleda ovo:

1. Bog je patrijarsima dao obećanja u vezi sa zemljom i Mesijom.
2. Ta se obećanja nisu ispunila za njihova života.
3. Kad je Bog govorio Mojsiju kraj gorućeg grma, tijela patrijarha bila su u grobovima.
4. Bog je ipak govorio o sebi kao o Bogu živih.
5. On mora ispuniti svoja obećanja Abrahamu, Izaku i Jakovu.
6. Iz onoga što znamo o Božjem karakteru, uskrснуće je apsolutna nužnost.

I tako je Gospodinova oprostajna riječ saducejima bila: »U velikoj ste zabludi!«

I. Najveća zapovijed (12,28-34)

12,28 Jedan od pismoznanaca, zanešen umješnim odgovorima našega Gospodina na pitanja njegovih kritičara, upita Isusa koja je najveća zapovijed. Bilo je to pošteno i, na neki način, najvažnije životno pitanje. On je doista iskao precizan iskaz što bi u stvari bio glavni cilj ljudskoga postojanja.

12,29 Isus je počeo navoditi iz *Sheme* (Čuj), židovskog iskaza vjerovanja koje se

temelji na Ponovljenom zakonu 6,4: »Čuj, Izrael! Jahve je Bog naš, Jahve je jedan!«

12,30 Zatim je ovako sažeo ljudsku odgovornost prema Bogu: **Ljubi Boga svim svojim srcem, dušom, pameću i snagom** svojom. Bog treba zauzimati najuzvišenije mjesto u ljudskom životu. Nema te ljubavi kojoj smijemo dopustiti suparništvo našoj ljubavi prema Bogu.

12,31 Druga polovica Deset zapovijedi naučava nas da **ljubimo** svoga bližnjega kao sebe samoga. Boga moramo voljeti više negoli sebe same, a bližnjega kao samoga sebe. Tako se život koji zaista vrijedi tiče ponajprije Boga, pa onda drugih ljudi. Materijalne se stvari ni ne spominju. Važan je Bog i važni su ljudi.

12,32 i 33 Pismoznanac se s uzornom jasnoćom od srca složio s time da je **ljubiti Boga i svoga bližnjega** mnogo važnije od obredâ. Shvatio je da ljudi mogu obdržavati vjerske obrede i javno se prikazivati pobožnima, a da nemaju nutarnju osobnu svetost. Shvatio je da Boga zanima ljudska nutrina jednako kao i vanjština.

12,34 Kad je Isus čuo taj upečatljivi iskaz rekao je pismoznancu da nije daleko od kraljevstva Božjega. Istinski podanici Kraljevstva ne pokušavaju izvanjskom religioznošću obmanuti Boga, svoje bližnje ili same sebe. Shvaćajući da Bog gleda na srce oni mu dolaze da ih očisti od grijeha i dade snagu za njemu ugodno življenje.

Nakon toga nitko se više nije usuđivao postavljati stupicu Isusu postavljajući mu sugestivna pitanja.

J. Davidov Sin je Davidov Gospodin (12,35-37)

Pismoznanci su uvijek naučavali da će Mesija biti izravni Davidov potomak. Bila je to istina, ali ne sva istina. Tako je Gospodin Isus postavio jedan problem onima koji su se okupili oko njega u Hramu. U Psalmu 110,1, David je o budućem Mesiji

govorio kao o svom **Gospodinu**. Kako je to moguće? Kako je Mesija mogao biti istodobno Davidov *sin* i njegov *Gospodin*? Nama je odgovor jasan. Mesija će biti i čovjek i Bog. Kao Davidov sin, biti će ljudski; kao Davidov **Gospodin** – **božanski**.

Običan svijet rado ga je slušao. Očigledno, htjeli su prihvatiti tu činjenicu, čak i ako je možda nisu potpuno razumjeli. Ali ništa nije rečeno o farizejima i pismoznancima. Njihova je šutnja zloslutna.

K. Sud o farizejima (12,38-40)

12,38-39 Pismoznanci su bili pobožni izvana. Rado su se kočoperili u **dugim haljama**. To ih je razlikovalo od običnog »stada« i davalo im naoko pobožan izgled. Voljeli su da ih na javnim mjestima oslovljavaju zvučnim imenima. To je godilo njihovu egu! Tražili su počasna mjesta u **sinagogama**, kao da fizički smještaj ima kakve veze s pobožnošću. Nisu željeli samo religijsku važnost, nego i društvenu osobitost. Željeli su **prva mjesta na gozbama**.

12,40 Iznutra su bili pohlepni i neiskreni. Uzimali su imovinu i sredstva za život **udovicama** kako bi se sami obogatili hineći da je taj novac za Gospodina! Izgovarali su **duge molitve** – napuhane isprazne riječi – molitve sačinjene od praznih riječi. Ukratko, voljeli su *osobitost* (duge halje); *popularnost* (pozdrave); *isticanje* (najbolja sjedala); *prvenstvo* (najbolja mjesta); *imetak* (kuće udovicâ); *hinjenu pobožnost* (duge molitve).

L. Udovičina dva novčića (12,41-44)

U očitoj suprotnosti s pohlepom pismoznaca bila je udovičina predanost. Oni su proždimali kuće udovicâ, ona je **sve što je imala** dala Gospodinu. Ovaj događaj pokazuje Gospodinovo sveznanje. Gledajući **bogataše** kako u hramsku riznicu ubacuju skupe darove, znao je da njihovo davanje nije predstavljalo žrtvu. Davali su

od svog suviška. Znajući također da su dva novčića što ih je ona dala bila **sva njezina sredstva za život**, rekao je da je dala **više od svih** koji su ubacili. U pogledu vrijednosti novca, dala je vrlo malo. Ali Gospodin prosuđuje zašto smo dali, od kojih smo dobara dali i što smo ostavili. To je veliko ohrabrenje za one koji imaju malen materijalni imetak, ali veliku želju da ga daju Njemu.

Začudujuće je kako možemo odobravati udovičin postupak i suglasiti se sa Spasiteljevim sudom, a da ne činimo po njezinu primjeru! Kad bismo doista vjerovali u ono što govorimo da vjerujemo, činili bismo isto što i ona. Njezin je dar izražavao njezino uvjerenje da sve pripada Gospodinu, da je on vrijedan svega i da sve mora imati. Danas bi je mnogi kršćani prekorili zbog nebrige za vlastitu budućnost. Je li to bio pokazatelj nebrige za budućnost i nerazboritosti? Tako bi se reklo. Ali to je život vjere – sve staviti u službu Bogu sada i pouzdavati se u njega za budućnost. Ta nije li obećao da će skrbiti za one koji najprije traže kraljevstvo Božje i njegovu pravednost (Mt 6,33)?

Radikalno? Revolucionarno? Sve dok ne shvatimo da je Kristov nauk radikalni i revolucionaran, nismo shvatili bit njegova poslanja.

VI. SLUGINA PROPOVIJED NA MASLINSKOJ GORI (Pogl. 13)

A. Isus predskazuje razorenje Hrama (13,1-2)

13,1 Dok je posljednji put prije svoje smrti Gospodin Isus izlazio iz **Hrama**, **je-dan od njegovih učenika** pokuša potaknuti njegovo udivljenje divotom Hrama i okolnih zdanja. Učenici su bili zaokupljeni graditeljskim uspjesima u podizanju golemo kamenja.

13,2 Spasitelj je istaknuo da će sve to uskoro biti razoreno. Neće se ostaviti ni

kamen na kamenu kad rimske vojske napadnu Jeruzalem 70. godine po Kristu. Zašto se baviti stvarima koje su samo prolazne sjene?

B. Početak nevolja (13,3-8)

U svojoj besjedi na Maslinskoj gori Isus je skrenuo pozornost učenika na važnije događaje. Neka su od proročanstava izgleda prikazala razorenje Jeruzalema sedamdesete godine po Kristu; većina ih očito govori o kasnijem razdoblju, o razdoblju Velike nevolje i osobnog Kristova povratka u sili i slavi. *Lozinke* ove besjede, koje se odnose na vjernike u svakom razdoblju su: (1) *pazite* (st. 5, 23, 33); (2) *ne uznemirujte se* (st. 7); (3) *ustrajte* (st. 13); (4) *molite* (st. 18, 33); (5) *bdiite* (st. 9, 33, 35, 37).

13,3-4 Besjeda je započela pitanjem što su ga postavili **Petar, Jakov, Ivan i Andrija**. **Kada** će Hram biti razoren i koji će **znak** prethoditi prorokovanom događaju? Gospodinov odgovor je uključivao razorenje jednog kasnijeg hrama, što će se odigrati tijekom Velike nevolje, prije njegova drugog dolaska.

13,5-6 Prvo: morali su **paziti da ih tko ne zavede** tvrdeći da je Mesija. Doći će **mnogi** lažni kristi, kao što to vidimo u bujanju tolikih kultova, svaki s vlastitim Antikristom.

13,7-8 Drugo: **ratove i glasove o ratovima** ne bismo smjeli tumačiti kao znak posljednjih vremena. Narodi će se sukobljavati tijekom čitava tog međurazdoblja. Uz to, biti će velikih prirodnih nesreća – **potresa, gladi i pobuna**. Biti će to samo pretporodajni bolovi koji najavljuju razdoblje neviđenih muka.

C. Proganjanje učenika (13,9-13)

13,9 Treće: Gospodin je predskazao velike osobne kušnje za one koji će biti postojani u svom svjedočenju za njega. Njih će se izvoditi pred vjerske i građanske sudove.

Iako se ovaj odjeljak može primijeniti na sva razdoblja kršćanskog svjedočenja, čini se da se osobito odnosi na poslanje onih 144,000 židovskih vjernika koji će evanđelje Kraljevstva nositi svim narodima svijeta prije Kristova dolaska na vlast.

13,10 Stih 10 *ne bi* se smio koristiti da bi se poučavalo kako se **evanđelje ... mora propovijedati svim narodima prije Uznesenja**. Treba se navjestiti diljem svijeta i vjerojatno će tako i *biti*, ali reći da to *mora* biti znači tvrditi nešto što Biblija ne tvrdi. Nijedno se proročanstvo ne mora ispuniti prije Kristova dolaska po njegove svete; on može doći u svakom trenutku!

13,11 Gospodin je obećao da će progonjeni vjernici, izručeni radi njega, kada se budu branili imati božansku pomoć. Neće morati unaprijed pripremiti obranu; možda za to neće ni biti vremena. **Sveti Duh** će im dati prave riječi. Ovo se obećanje ne bi smjelo danas koristiti kao izlika za nepripremljene propovijedi ili evanđeoske poruke; ono je jamstvo nadnaravne pomoći u kriznim trenucima. To je obećanje za mučenike, ne za poslanike!

13,12-13 Sljedeća značajka doba nevolja biti će brojne izdaje onih koji su odani Spasitelju. Članovi obitelji potkazivati će vjernike. Svijet će prekriti veliki val protukršćanskog raspoloženja. Trebat će hrabrosti da se ostane vjeran Gospodinu Isusu, **ali tko ustraje do svršetka, bit će spašen**. To ne može značiti da će oni zadobiti vječno spasenje zbog svoje ustrajnosti; bilo bi to lažno evanđelje. To ne može značiti ni da će se odani vjernici spasiti od tjelesne smrti tijekom Nevolje, zato što drugdje čitamo da će mnogi svoje svjedočenje zapečatiti vlastitom krvlju. To vjerojatno znači da će ustrajnost do kraja biti dokaz zbiljnosti, to jest *obilježjem* onih koji su doista *spašeni*.

D. Velika nevolja (13,14-23)

13,14-18 Stih 14 označuje sredinu razdoblja Nevolje, početak Velike nevolje. To

znamo na temelju usporedbe ovog odjeljka s **Danielom** 9,27. U to će doba u Hramu u Jeruzalemu biti postavljen veliki gnusan idol. Ljudi će biti prisiljeni štovati ga ili će ih pogubiti. Naravno, pravi će vjernici to odbiti.

Postavljanje tog idolopokloničkog lika označiti će početak velikog progona. Oni koji čitaju i vjeruju Bibliji znat će da je došao trenutak da se bježi iz **Judeje**. Neće biti vremena ni da se prikupe osobne stvari. Osobito će teško biti **trudnicama i dojiljama**. Buđe li to **zimi**, opasnosti će biti još veće.

13,19 Biti će to doba **nevolje** veće od svega u prošlosti ili budućnosti. To je *Velika nevolja*. Gospodin Isus to ne govori općenito o nevoljama koje su doživljavali vjernici u svim razdobljima. Ovo je razdoblje nevolje jedinstveno po svojoj jakosti.

Obratite pozornost na to da je nevolja po karakteru prvenstveno **židovska**. Čitamo o Hramu (st. 14, usp. Mt 24,15) i Judeji (st. 14). To je doba Jakovljeve nevolje (Jer 30,7). Ovdje se ne govori o Crkvi. Ona će već biti uzeta na Nebo prije no što nastupi Dan Gospodinov (1 Sol 4,13-18; usp. 1 Sol 5,1-3).

13,20 Čaše Božjega gnjeva u te će se danje izliti na svijet. Bit će to doba nesreće, zbrke i krvoprolića. Zapravo, klanje će biti toliko da će Bog nadnaravno skratiti trajanje svijetlog dijela dana; u suprotnom, *nitko* ne bi preživio.

13,21-22 U Velikoj nevolji opet će se pojaviti **lažni** mesije. Ljudi će biti toliko očajni da će se obratiti svakome tko im obeća sigurnost. No vjernici će znati da se Krist neće pojaviti tiho i nenajavljeno. Budu li ti **lažni kristi** i činili nadnaravna čudesa (kao što će i činiti), neće zavesti **izabrane**. Oni će shvatiti da ta čudesa dolaze od Sotone.

Čudesa nisu nužno božanskog podrijetla. Ona su nadljudska odstupanja od poznatih prirodnih zakona i mogu predstavljati

ti djelo Sotone, anđela ili zloduhâ. Čovjeku grijeha biti će dana sotonska moć činjenja čudesa (2 Sol 2,9).

13,23 Zato vjernici trebaju biti **oprezni** i unaprijed upozoreni.

E. Drugi dolazak (13,24-27)

13,24-25 Nakon te nevolje, na nebu će doći do velikih promjena. Tama će prekrivati Zemlju i danju i noću. **Zvijezde će s neba padati i sile nebeske** (sile koje drže nebeska tijela u orbiti) će se **poljuljati**.

13,26-27 Tada će prestrašeni svijet **ugledati Sina čovječjega** kako se vraća na Zemlju, ovaj puta ne kao skromni Nazarećanin nego kao slavni Pobjednik. Doći će u **oblacima**, u pratnji golemoga broja anđeoskih bića i proslavljenih svetaca. Bit će to prizor goleme snage i zasljepljujućeg sjaja. Razaslat će svoje anđele da **saberu njegove izabranike**, to jest sve koji su ga tijekom razdoblja nevolje priznali kao Gospodina i Spasitelja. S kraja na kraj Zemlje – od Kine do Kolumbije – doći će da bi uživali u njegovoj tisućgodišnjoj vladavini na Zemlji. Istodobno će, međutim, biti uništeni i njegovi neprijatelji.

F. Usporedba o smokvi (13,28-31)

13,28 Smokva simbolizira narod Izraela. Isus ovdje naučava da će prije njegova drugog dolaska smokva **potjerati lišće**. Godine 1948. nastala je neovisna država Izrael. U usporedbi s njezinom veličinom, danas je njezin utjecaj u svijetu nesrazmjerno velik. Moglo bi se reći da Izrael »tjera lišće«. Još nema ploda; zapravo, neće biti ploda dok se god Mesija ne vrati narodu koji ga je spreman primiti.

13,29 Nastanak i rast naroda Izraela pokazuje nam da je Kralj²¹ **blizu – na vratima**. Ako je njegov dolazak da preuzme vlast tako blizu, koliko li je bliži njegov dolazak za Crkvu!

13,30 Stih 30 se obično razumije tako da će se sve što je prorečeno u ovome ulomku

dogoditi još za života ljudi Kristovih dana. No to ne može biti njegovo značenje jer se mnogi događaji, osobito u stihovima 24-27, u to doba jednostavno nisu odigrali. Drugi smatraju da on znači kako će **naraštaj** koji živi otkad smokva tjera lišće, to jest od 1948. godine kada je nastala država Izrael, biti naraštaj koji će doživjeti Drugi dolazak. Prednost dajemo trećem stajalištu. **Ovaj naraštaj** mogao bi značiti »ovaj rod«. Držimo da znači »ovaj židovski rod koji ne vjeruje i odbacuje Mesiju.« Povijest svjedoči da »ovaj naraštaj« *nije* prošao. Ne samo što je opstao kao osobiti narod, narod u cjelini se i dalje duboko neprijateljski odnosi prema Gospodinu Isusu. Isus je preorekao da će narod i njegova nacionalna obilježja ostati isti do njegova Drugog dolaska.

13,31 Naš Gospodin je istaknuo apsolutnu izvjesnost svakog svog predskazanja. Atmosfersko **nebo** i zvjezdano **nebo** će **proći**. Sama Zemlja će se raspasti. Ali svaka njegova riječ će se ostvariti.

G. Dan i sat nepoznati

(13,32-37)

13,32 Isus je rekao: »**A o tome danu i satu nitko ne zna, ni anđeli na nebu, ni Sin, nego samo Otac.**« Dobro je poznato da su neprijatelji evanđelja ovaj stih koristili kao dokaz da je Isus bio samo čovjek s ograničenim znanjem poput nas. Koristili su ga i iskreni ali zavedeni vjernici kako bi pokazali da je Isus izgubio božanska svojstva kad je došao na Zemlju kao čovjek.

Ni jedno od tih tumačenja nije točno. Isus je bio i jest i Bog i čovjek. Imao je sva svojstva božanstva i sve savršene ljudske osobine. Točno je da je njegov božanski dio bio zastrt u tijelu; ali ipak je ondje postojao. Nije bilo trenutka u kojemu nije potpuno bio Bog.

Kako se onda za njega može reći da ne zna trenutak svog Drugog dolaska? Smatramo da je ključ odgovora u Ivanu 15,15:

»... sluga ne zna što radi njegov gospodar...« Kao savršeno ime Slugi, Gospodinu Isusu nije dano znati doba njegova dolaska. Naravno, znao ga je kao Bog. Ali kao Sluzi nije mu dano znati ga, kako ga ne bi otkrio drugima. James H. Brooks to ovako izlaže: »Ne radi se o nijekanju Gospodinova božanskog sveznanja, nego je to jednostavno tvrdnja da mu u planu ljudskog spasenja nije dano »znati vremena ili trenutke koje je Otac odredio svojom vlašću« (Dj 1,7). Isus je znao da će ponovno doći i često je govorio o svom Drugom dolasku, ali nije bilo na njemu kao Sinu da odredi vrijeme povratka i tako svojim sljedbenicima istakne neki dan koji će postati predmetom stalnog iščekivanja i žudnje.«²²

13,33-37 Ovaj ulomak završava podsjećanjem na bdjenje i molitvu u pogledu Gospodinova povratka. Zbog činjenice da **ne znamo** koji je to trenutak trebali bismo biti na oprezu.

Slična se situacija zbiva u svakodnevnu životu. Čovjek odlazi od kuće na dugo putovanje. Svojim slugama ostavlja upute a vrataru kaže da bdije glede njegova povratka. Isus je sebe usporedio s čovjekom koji putuje. Može se vratiti u svako doba noći. Njegov narod, koji služi kao vratar, ne smije biti zatečen na **spavanju**. Zato je svemu svome narodu ostavio ovu riječ: »**Bdijte!**«

VII. SLUGINA MUKA I SMRT (Pogl. 14, 15)

A. Zavjera da se ubije Isusa (14,1-2)

Došla je srijeda tog sudbonosnog tjedna. Za dva dana biti će **Pasha**, koja najavljuje sedam dana **Blagdana Beskvasnih kruhova**. Vjerski su vođe odlučili ubiti Gospodina Isusa, ali to nisu htjeli učiniti za vjerskih blagdana jer su mnogi ljudi Isusa još smatrali prorokom.

Premda su glavari svećenički i pismoznanci odlučili da ga ne ubiju na Blagdan, božanska ih je providnost preduhitrila i

Božje pashalno Janje je upravo tada ubijeno (vidi Mt 26,2).

B. Isusovo pomazanje u Betaniji (14,3-9)

Baš kao što draguljar polaže dijamant na crni baršun, tako Sveti Duh i njegov ljudski pisac Marko umješno osvjetljaju sjaj ljubavi jedne žene prema našem Gospodinu između mračne zavjere religijske vrhunske i Judine izdaje.

14,3 Šimun Gubavac je slavio blagdan iz počasti prema Spasitelju, možda u znak zahvalnosti što je ozdravio. Jedna žena kojoj se ime ne navodi (vjerojatno Marija iz Betanije, Iv 12,3) obilato je pomazala Isusovu glavu nekim skupocjenim mirisom. Njezina je ljubav za njega bila velika.

14,4-5 Neki od gostiju mislili su da je to veliko rasipanje. Bila je nerazborita i rastrošna. Zašto nije proдалa miomiris i novac dala siromasima? (Tristo denara je odgovaralo jednoj godišnjoj plaći.) Ljudi još uvijek misle da je šteta dati Gospodinu jednu godinu svoga života. Kakvom bi tek štetom proglasili da se Gospodinu dade sav život!

14,6-8 Isus je prekorio njihovo prigovaranje. Ona je shvatila da je to njezina zlatna prilika da iskaže čast Spasitelju. Ako se toliko brinu za siromahe, uvijek će im moći pomoći jer siromaha svagda ima. Ali Gospodin će uskoro umrijeti i biti pokopan. Ta mu je žena htjela iskazati dobrotu dok još može. Možda neće moći brinuti za njegovo tijelo u smrti, stoga će svoju ljubav pokazati dok je još živ.

14,9 Miomiris te pomasti dopire sve do našeg naraštaja. Isus je rekao da će je se sjećati po svem svijetu. I tako je bilo – kroz zapise Evanđelja.

C. Judina izdaja (14,10-11)

Žena je veoma visoko cijenila Spasitelja. Juda ga je, upravo suprotno, malo cijenio. Premda je s Isusom živio već ba-

rem godinu dana i od njega dobivao uvijek samo dobrotu, Juda se sada otšuljao svećeničkim glavarima uz jamstvo da će im predati Sina Božjega. S radošću su prihvatili ponudu nudeći da mu plate za izdaju. Sada je još samo trebao potanko smisliti kako izdati Isusa.

D. Pripreme za Pashu (14,12-16)

Premda redosljed zbivanja nije siguran, vjerojatno smo došli do četvrtka pashalnog tjedna. Učenici nisu shvaćali da će to biti ispunjenje i vrhunac svih dotad održanih pashalnih blagdana. Zatražili su od Gospodina da im kaže gdje će blagovati pashu. Poslao ih je u Jeruzalem s uputama da potraže čovjeka ... koji nosi krčag vode – što je tada bila rijetkost budući da su obično žene nosile posude s vodom. Taj će ih čovjek odvesti u pravu kuću. Tada će zaiskati domaćina da im pokaže sobu gdje bi Učitelj mogao jesti pashu sa svojim učenicima.

Prekrasno je vidjeti Gospodina kako na taj način odlučuje i zapovijeda. Vlada se kao suvereni vladar nad ljudima i stvarima. Također je prekrasno vidjeti prijemljiva srca koja mu stavljaju na raspolaganje sebe i svoj imetak. Dobro je za nas kad on ima izravan i spreman pristup u svaku sobu naših života!

E. Isus predskazuje svoju izdaju (14,17-21)

Iste večeri dođe on s Dvanaesticom u sobu na katu koja je bila pripravljena. Dok su sjedili i jeli, Isus reče da će ga jedan od učenika izdati. Svi su bili svjesni opakih osobina svojih naravi. Sa zdravom sumnjom u sebe, svaki se zapitao je li on krivac. Isus je potom razotkrio da je izdajnik onaj koji umače kruh s njim u zdjelu, to jest onaj kojemu je dao komad kruha. Sin čovječji ide u susret svojoj smrti kako je predskazano, rekao je, ali sudbina njegova izdajnika bit će strašna. Zapravo, bolje bi mu bilo da se nije ni rodio.

F. Prva Gospodnja Večera (14,22-26)

14,22-25 Nakon što je uzeo kruh, Juda je izašao van u noć (Iv 13,30). Isus je tada uveo ono što poznamo kao Gospodnju Večeru. Njezino je značenje prekrasno izraženo u trima riječima: (1) on **uze** - ljudskost na sebe; (2) on **razlomi** - uskoro će biti razlomljen na križu; (3) on **dađe** - dađe sebe za nas.

Kruh je označivao tijelo koje je dao, čaša njegovu prolivenu krv. Svojom je krvlju odobrio novi Savez. Za njega više neće biti blagdanske radosti dok se ne vrati na Zemlju da uspostavi svoje kraljevstvo.

14,26 Tada su otpjevali hvalospjev - vjerojatno ulomak iz takozvanog Velikog Hallelu - Psalmi 113-118. Tada se zaputiše iz Jeruzalema, preko Cedrona, prema Malsinskoj gori.

G. Petrova samouvjerenost (14,27-31)

14,27-28 Putem je Spasitelj upozoravao učenike da će se u satima koji dolaze svi oni sablazniti i bojati priznati se njegovim učenicima. Bit će kao što je Zaharija predskazao - udarit će Pastira i ovce će se razbježati (Zah 13,7). No, milostivo ih je uvjerio da ih se neće odreći; kad uskrсне od mrtvih, čekat će ih u Galileji.

14,29-30 Petar se rasrdio na pomisao da će zatajiti od Gospodina. Drugi će to možda učiniti, ali on? - nikada! Isus je to »nikada« ispravio u »uskoro«. **Prije nego se pijetao dvaput oglasi**, Petar će se tripot odreći Spasitelja.

14,31 »To je nemoguće«, viknuo je Petar, »prije će umrijeti nego te zatajiti!« Nije se samo Petar tako glasno hvastao. Svi su odmah počeli iznositi samouvjerenje izjave. Nemajmo to nikada zaboraviti, jer ni mi nismo drukčiji. Svi mi moramo shvatiti kukavičluk i slabost naših srdaca.

H. Agonija u Getsemaniju (14,32-42)

14,32 Na zemlju je pao mrak. Noć četvrtka prelazila je u jutro petka. Kad su došli

u ograđeni predio zvan Getsemani, Gospodin Isus ostavi osmoricu učenika kod ulaza.

14,33-34 Povede sa sobom Petra, Jakova i Ivana dublje u vrt. Očekujući da će se uskoro dati na žrtvu za naše grijeha, bilo mu je vrlo teško u njegovoj svetoj duši. Ne možemo shvatiti što je to za njega, Bezgrešnog, značilo postati grijehom za nas. Ostavio je onu trojicu učenika s uputama da ostanu ondje i bdiju i otišao malo dalje u vrt - sâm. Tako će i na križ poći sâm noseći strašnu Božju osudu naših grijeha.

14,35 Začudeni smo i zapanjeni kad vidimo Gospodina Isusa kako se ruši na zemlju moleći se Bogu. Je li tražio da ne mora poći na križ? Nipošto; ta to je bila svrha njegova dolaska u svijet. Najprije je molio da ga, ako je moguće, mimoide ovaj čas. Ako postoji ikakav drugi način na koji se grešnici mogu spasiti - osim njegove smrti, pokopa i uskrsnuća - neka Bog taj način otkrije. - Nebo je šutjelo. Nije bilo drugog načina na koji bismo se mogli otkupiti.

14,36 Ponovno je molio: »Abba! Oče! Tebi je sve moguće! Otkloni od mene ovu čašu! Ali ne što ja hoću, nego što hoćeš ti.« Obratite pozornost na to da se Bogu obratio kao svom ljubljenom Ocu kojemu je sve moguće. Ovdje se nije radi o toliko o fizičkoj koliko o moralnoj mogućnosti. Bi li Svemoćni Otac mogao naći bilo koji drugi način kojim bi mogao spasiti bezbožne grešnike? Šutljivo je nebo bilo znak da drugog načina nije bilo. Božji Sveti Sin mora krvariti kako bi grešnici mogli biti oslobođeni od grijeha!

14,37-40 Vraćajući se do trojice učenika, **nađe ih pozaspale** - tužan komentar o paloj ljudskoj prirodi. Isus je prekorio Petra jer spava u taj ključni sat. Nedavno se hvastao svojom neprolaznom čvrstinom. Sada čak nije mogao ni ostanu budan. Ako čovjek ne može moliti jedan sat, neće moći odoljeti kušnji u trenutku snažna pritiska. Ma koliko mu poletan bio duh, mora računati sa slabošću svojega tijela.

14,41-42 Tripit se Gospodin Isus vraćao i našao učenike pozaspale. Potom reče: »**Spavajte samo sada i počivajte! Doista je, došao je trenutak! Evo, Sin se čovječiji predaje u ruke grešnikâ!**« Nato su ustali kao da će dalje. Ali nisu morali ići daleko.

I. Isus je izdan i uhićen (14,43-52)

14,43 Juda je već bio ušao u vrt s naoružanom pratnjom. Njegove su čete nosile **mačeve i toljage**, kao da su pošli uhvatiti nekog opasnog zločinca.

14,44-45 Izdajica ugovorio znak. Poljubiti će Onoga kojega će oni **uhvatiti**. Stoga je prišao Isusu, oslovio ga s »**Gospodaru**« i **prenaglašeno ga poljubio**. (emfatički oblik u izvorniku ukazuje na ponovljen ili upadljiv poljubac.) Zašto je Juda izdao Gospodina? Je li bio razočaran zato što Isus nije preuzeo vlast? Jesu li se skršile njegove nade za istaknuto mjesto u Kraljevstvu? Je li ga svladala pohlepa? Sve je to moglo pridonijeti njegovu sramnome činu.

14,46-50 Izdajnikovi naoružani pratnici su istupili i uhvatili Gospodina. Petar brzo **trgnu mač i odsiječe uho služi velikoga svećenika**. Bila je to prirodna, a ne duhovna reakcija. Petar je koristio fizičko oružje da bi vodio duhovni rat. Gospodin je Petra prekorio i čudom zacijelio uho, kao što čitamo u Luki 22,51 i Ivanu 18,11. Isus je zatim podsjetio ljude koji su ga uhvatili kako je neprimjereno da ga nasilu hvataju! **Danomice** je bio s njima **poučavajući u Hramu**. Zašto ga tada nisu uhvatili? Znao je odgovor. **Neka se ispune Pisma** koja su prorekla da će ga izdati (Ps 41,9), uhvatiti (Iza 53,7), zgrabiti (Ps 22,12) i odreći ga se (Zah 13,7).

14,51-52 Marko je jedini evanđelist koji bilježi ovaj događaj. Mnogi drže da je sam Marko onaj mladić koji je, grozničavo žureći da pobjegne, ostavio svoju plahtu u rukama naoružanih ljudi. Lanena plahta nije prava odjeća nego komad tkanine

koji je na brzinu pokupio da se nekako pokrije.

Erdman komentira: »Ovaj je živopisan događaj pridodan vjerojatno zato da bi se pokazalo kako je Isus bio posve napušten u trenucima svoje pogibelji i boli. On je zacijelo dobro znao kako je to patiti sâm.«

J. Isus pred velikim svećenikom (14,53-54)

Izvještaj o crkvenom suđenju proteže se od stiha 53 do 15,1 i dijeli se u tri dijela: (1) Suđenje pred velikim svećenikom (st. 53 i 54); (2) ponoćni sastanak Vijeća (st. 55-65); (3) sastanak Vijeća ujutro (15,1).

14,53 Svi se općenito slažu da Marko ovdje opisuje suđenje pred Kajfom. Suđenje pred Anom nalazimo u Ivanu 18,13 i 19-24.

14,54 Petar je slijedio Gospodina Isusa do u **dvor velikoga svećenika**, idući na, prema njegovu sudu, sigurnoj udaljenosti.

Njegov je pad netko izložio ovako:

1. najprije se borio (pogrešno usmjeren zanos);
2. potom je pobjegao (kukavičko povlačenje);
3. naposljetku ga je slijedio izdaleka (malodušno učenje pod okriljem noći).

Sjedio je kod **vatre** sa stražarima grijući se s neprijateljima svog Gospodina.

K. Isus pred Vijećem (14,55-66)

14,55-59 Iako se to posebno ne navodi, st. 55 izgleda počinje govoriti o ponoćnom sastanku Vijeća. Tijelu sačinjenom od sedamdeset jednog vjerskog vođe predsjedao je veliki svećenik. Te su noći farizeji, saduceji, pismoznanci i starješine, koji su sačinjavali Vijeće, potpuno zanemarili pravila po kojima su djelovali. Nisu se smjeli sastati noću ni tijekom ijednog od židovskih blagdana. Nisu smjeli podmititi svjedoke da se krivo zakunu. Smrtna se presuda nije smjela donijeti prije isteka

noći. Osim ako se nisu sastali u Predvorju klesane stijene, u hramskom području, njihova presuda nije obvezivala.

U svojoj nestrpljivosti da unište Gospodina Isusa, vjerski se autoriteti nisu libili drznuti kršiti vlastite zakone. Upornošću su uspjeli pridobiti skupinu **lažnih** svjedoka, ali se njihova svjedočanstva nisu slagala. Neki su pogrešno naveli Isusove riječi kao da je prijetio da će **razoriti ru-kotvoreni Hram i za tri dana sagraditi drugi, nerukotvoreni**. Ono što je Isus doista rekao nalazi se u Ivanu 2,19. Namjerno su pobrkali hram u Jeruzalemu s hramom njegova tijela.

14,60-62 Kad ga je **veliki svećenik** prvi put ispitivao, Isus nije odgovorio. Ali kad su ga upitali pod prisegom (Mt 26,63) je li on **Mesija, Sin Blagoslovljenoga**, Spasitelj je odgovorio da jest poslušavši tako Levitski zakonik 5,1. Potom, kao da je želio otkloniti svaku sumnju o tome što tvrdi da jest, Gospodin Isus reče velikom svećeniku da će, **štoviše, gledati Sina čovječjega gdje sjedi zdesna Sile i dolazi natrag na Zemlju s oblacima nebeskim**. Time je mislio da će ga veliki svećenik ipak vidjeti jasno očitovanog kao Boga. Tijekom njegova prvog dolaska, slava njegove božanstvenosti bila je zastrta u ljudskom tijelu. Ali kad ponovno dođe u silu i velikoj slavi, krinke više neće biti i svi će točno znati tko je on.

14,63-64 Veliki je svećenik razumio što je Isus mislio. On **razdrije svoje halje** kao znak svoga opravdanog gnjeva zbog te navodne **hule**. Upravo onaj Izraelac koji je trebao biti najspremniji prepoznati i priznati Mesiju bio je naglasniji u njegovoj osudi. Ali ne samo on; čitavo se Vijeće²³ složilo da Isus huli i **presudiše da za-služuje smrt**.

14,65 Prizor koji je uslijedio bio je krajnje groteskan. Neki članovi Vijeća **stanu pljuvati po Sinu Božjemu, zastirati mu lice** i izazivati ga da navede imena svojih napadača. Gotovo je nevjerovatno da je vr-

li Spasitelj morao otpjeti takve napade grešnikâ. Sluge (hramska policija) se pridružuje bruci **pljuskajući ga**.

L. Petar se odriče Isusa i gorko plače (14,66-72)

14,66-72 Petar je čekao dolje u dvorištu zgrade. Jedna je od **sluškinjâ velikoga svećenika** prolazila. Prodorno ga pogleda, a potom ga optuži da je sljedbenik Nazarećanina, **Isusa**. Jadni se učenik pravio da uopće ne razumije njezinu optužbu, a potom izišao u predvorje na vrijeme da čuje kako se glasa **pijetao**. Bio je to jezovit trenutak. Grijeh je uzimao svoj strašni danak.

14,69-70 Djevojka ga opet ugleda i pokazuje na nj kao na Isusova učenika. Petar to još jedanput hladno zanijeka i vjerojatno se upita zašto ga ne ostave na miru. Ljudi mu zatim rekoše: **»Uistinu si jedan od njih! Galilejac si, ta govor ti je takav!«**

14,71-72 Proklinjući i zaklinjući, Petar prkosno reče da **ne poznaje tog čovjeka**. Tek što su mu te riječi izišle iz usta, ogласi se **pijetao**. Čini se da je svijet prirode na taj način prosvjedovao protiv te kukavičke laži. Petar je u trenutku shvatio da se ispunilo Gospodinovo predskazanje: slomi se i zaplaka. Znakovito je da sva četiri evanđelja navode Petrova zatajenja. Svi mi moramo naučiti lekciju da samouvjerenost vodi poniženju. Moramo naučiti ne vjerovati sebi i potpuno se osloniti na Božju silu.

M. Jutarnje suđenje pred Vijećem (15,1)

Ovaj stih opisuje **jutarnji** sastanak Vijeća, sazvan vjerojatno zato da bi ozakonilo potajno sastajanje prethodne noći. Završio je tako da su Isusa **svezali i predali Pilatu**, rimskom upravitelju Palestine.

N. Isus pred Pilatom (15,2-5)

15,2 Dosad je Isus bio na suđenju pred vjerskim vođama pod optužbom da **huli**. Sada je odveden pred građanski sud pod

optužbom *veleizdaje*. Građansko se suđenje odigralo u tri faze – najprije pred Pilatom, potom pred Herodom i na posljetku opet pred Pilatom.

Pilat je ispitivao Gospodina Isusa je li on kralj Židovâ. Ako jest, tada se može pretpostaviti da je odlučio svrgnuti cara i stoga je kriv za izdajstvo.

15,3-5 Glavari svećenički su izlili bujicu optužaba protiv Isusa, a Pilat se nije snalazio sučeljen s tako silnim optužbama. Upitao ga je zašto se ne brani **no Isus** je odbio odgovoriti svojim optužiteljima.

O. Isus ili Baraba? (15,6-15)

15,6-8 Rimski upravitelj bi za blagdan običavao pustiti **jednog židovskog uznika** – bila je to neka vrst političkog sredstva za ušutkivanje nesretnog naroda. Jedan prikladan uznik bio je **Baraba** koji je skrivio **bunu i umorstvo**. Kad je Pilat ponudio da **pusti Isusa**, podbadajući zavidne svećeničke glavare, ljudi su bili navedeni da traže Barabu. Isti oni koji su Isusa optuživali za izdajstvo cara tražili su puštanje čovjeka koji je *zapravo* skrivio to zlo djelo! Stajalište svećeničkih glavara bilo je nerazumno i smiješno, ne grijeh je takav. U osnovi, zavidjeli su mu na omiljenosti.

15,9-14 Pilat upita što da učini s onim koga su zvali **kraljem Židovâ**. Svjetina bijesno zaurla: »**Raspni ga!**« Pilat je pitao za razlog, ali nije ga bilo. Histerija ruļje je rasla. Vikali su samo: »**Raspni ga!**«

15,15 I tako je mlitavi **Pilat** učinio ono što su tražili – **pusti Barabu**, izbičeva Isusa i **preda** ga vojnicima da ga se razapne. Bila je to čudovišno nepravедna presuda. No bila je i usporedba o našem iskupljenju – Bezgrešni je predan da ga pogube kako bi krivac mogao biti pušten na slobodu.

P. Vojnici izruguju Božjeg Slugu (15,16-21)

15,16-19 Vojnici odvedoše Isusa unutra u dvor upraviteljeve kuće. Kad su sazvali

cijelu četu, upriličiše posprdnu krunidbu za kralja Židovâ. – Da su samo znali! Boga Sina **ogrnuli su grimizom**. Vlastitog su **Stvoritelja okrunili trnjem**. Svedržitelju svemira su se izrugali kao **kralju Židovâ**. Gospodina života i slave **udarahu po glavi**. **Pljuvahu** po Knezu mira. Podrugljivo su prigibali koljena pred Kraljem kraljevâ i Gospodarom gospodarâ.

15,20-21 Kad su završili s okrutnostima, opet mu **navuku njegove halje i izvedoše ga da ga razapnu**. Marko navodi da su jednom prolazniku, **Šimunu Cirencu** (iz Cirene u Sjevernoj Africi) naredili da ponese njegov križ. Možda je bio crnac, ali je vjerojatnije da je bio grčki Židov. Imao je dva sina, **Aleksandra i Rufa**, koji su vjerojatno bili vjernici (ako je **Ruf** onaj isti koji se spominje u Rim 16,13). Noseći križ za Isusom, pokazao nam je kakvi trebamo biti *mi* kao Spasiteljevi učenici.

Q. Raspeće (15,22-32)

Duh Božji opisuje raspeće jednostavno i bez osjećaja. Ne zadržava se na izvanrednoj surovosti tog načina pogubljenja ili strašnim mukama koje nanosi.

Danas se ne zna točno mjesto smaknuća. Premda je tradicionalno mjesto, kod Crkve svetoga groba, unutar gradskih zidina, njegovi zagovornici tvrde da je u Kristovo doba bilo izvan zidina. Još jedno mjesto za koje se pretpostavlja je takozvana Gordnova Kalvarija, sjeverno od gradskih zidina i uz predio vrtova.

15,22 Golgota je aramejsko ime a znači **luban**. Kalvarija je latinski naziv. Možda je taj kraj bio u obliku lubanje ili je to ime dobio jer je bio mjesto pogubljenja.

15,23 Vojnici su Isusu ponudili **vino pomiješano sa smirnom**. To bi djelovalo kao droga omamljujući mu osjetila. Odlučan da ponese čovjekove grijehе pri punoj svijesti, **on ne uze**.

15,24 Vojnici su bacali kocku za odjeću razapetih. Kad su uzeli Spasiteljeve **halje**,

uzeli su sva materijalna dobra koja je on posjedovao.

15,25-28 Bilo je devet ujutro kad su ga razapeli. Iznad glave su mu stavili natpis **KRALJ ŽIDOVA**. (Marko ne iznosi čitav natpis nego se zadovoljava osnovnim; vidi Mt 27,37; Lk 23,38; Iv 19,19). S njim su razapeta dva razbojnika, svaki s jedne strane, baš kao što je Izaija prerekao da će u smrti biti ubrojen u zločince (Iza 53, 12).²⁴

15,29-30 Gospodina Isusa su pogrđivali prolaznici (st. 29 i 30), **glavari svećenički** i **pismoznanci** (st. 31 i 32a) kao i ona dvojica razbojnika (st. 32b).

Prolaznici su vjerojatno bili Židovi koji su bili spremni držati Pashu u gradu. Izvan njega su se zadržali dovoljno dugo da iznesu uvredu pashalnom Janjetu. Pogrešno su ga navodili rekavši da je prijetio kako će **razoriti** njihov voljeni **Hram** i ponovno ga u tri dana podići. Ako je tako velik, neka spasi sâm sebe silazeći s križa.

15,31 Glavari svećenički i pismoznanci izrugivali su se njegovoj tvrdnji da spašava druge: »Druge je spasio, sebe ne može spasiti!« Bilo je to zlobnički okrutno, a ipak nehotice točno. Bilo je to opako i okrutno u Gospodinovu životu, a također i u našem. Ne možemo spasiti *druge* dok nastojimo spasiti *sebe*.

15,32 Vjerski vođe su ga izazivali i da side s križa ako je Mesija, kralj Izraelov. Tada će **povjerovati**, rekoše. Da vidimo i **povjerovat ćemo**.²⁵ Ali Božji je poredak: »Vjeruj i tada ćeš vidjeti.«

Čak su ga i zločinci vrijeđali!

R. Tri sata tame (15,33-41)

15,33 Između podneva i tri sata **nasta tama po svoj zemlji**. Isus je tada nosio svu Božju osudu zbog naših grijeha. Bio je duhovno napušten i odijeljen od Boga. Ni jedan smrtnik neće nikada moći shvatiti agoniju kroz koju je prolazio kad je njegova duša učinjena žrtvom za grijeh.

15,34 Na koncu svoje agonije, Isus **po-vika jakim glasom** (aramejski): »**Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?!**« Bog ga je ostavio zato što se u svojoj svetosti mora odijeliti od grijeha. Gospodin Isus se poistovjetio s našim grijesima i u potpunosti platio kaznu.

15,35-36 Neki iz okrutne svjetine rekoše da je zove Iliju kad je rekao: »Eloi, Eloi.« Kao posljednju uvredu, jedan od njih natopi spužvu octom i pruži mu je na vršku trske.

15,37 Isus **zavapi snažno** i s osjećajem pobjede – i zatim **izdahnu**. Njegova je smrt bila čin njegove volje, a ne neželjena propast.

15,38 U tom trenutku, **zastor se hramski razdere nadvoje, odozgor nadolje**. To je bio čin kojim je Bog pokazao da je od trenutka Kristove smrti pristup u Božje svetište povlastica svih vjernika (vidi Heb 10,19-22). Najavljeno je veliko novo doba. Bit će to doba bliskosti s Bogom, a ne udaljenosti od njega.

15,39 Izjava rimskog časnika, premda plemenita, nije morala značiti priznanje Isusa kao jednakog Bogu. Poganski **stotnik** je u njemu prepoznao **Sina Božjeg**. Nesumnjivo, osjetio je kako se stvara povijest. Ali nije jasno je li njegova vjera bila prava.

15,40-41 Marko navodi da su neke žene ostale kraj križa. Vrijedno je spomena da te žene svijetle u evanđeljima. Briga za vlastitu sigurnost navela je muškarce na skrivanje. Predanost žena uzdigla je ljubav prema Kristu ponad njihova dobra. Bile su posljednje pod križem, a prve na grobu.

S. Pokop u Josipov grob (15,42-47)

15,42 Subota je počela u petak o zalasku sunca. **Dan uoči Subote** ili drugi blagdan bio je poznat kao **Priprava**.²⁶

15,43 Vjerojatno je nužnost da se nešto odmah učini ohrabrila **Josipa iz Arima-**

teje da od Pilata zatraži dopuštenje da pokopa **Isusovo tijelo**. Josip je bio revni Židov, vjerojatno član Vijeća (Lk 23,50-51; vidi također Mt 27,57; Iv 19,38).

15,44-45 Pilat nije mogao vjerovati da je Isus već mrtav. Kad je stotnik potvrdio tu činjenicu, upravitelj **dade tijelo Josipu**. (U ovom odjeljku se za Isusovo tijelo rabe dvije različite riječi. Josip je zaiskao *tijelo* Gospodina Isusa, a Pilat mu je dao *truplo*.)

15,46 S pažnjom punom ljubavi, Josip (zajedno s Nikodemom – Iv 19,38-39) pomaza tijelo, **umota ga u platno**, a zatim ga položi u novu **grobnicu** koja je pripadala njemu samome. Grobnica je bio malena prostorija izdubena u stijeni. Vrata su bila zatvorena kamenom koji se mogao ukotrljati u žljeb izduben u stijeni.

15,47 Ponovno se navodi da su bile nazočne žene, to jest dvije Marije. Divimo im se zbog njihove neumorne i neustrašive ljubavi. Čuli smo da su većina današnjih misionara žene. Gdje su muškarci?

VIII. SLUGINA POBJEDA (16,1-20)

A. Žene na praznom grobu (16,1-8)

16,1-4 U subotu uvečer dvije Marije i Saloma dodoše na grob pomazati Isusovo tijelo miomirisima. Znale su kako to neće biti lako. Znale su da je golemi **kamen** navaljen na grobni ulaz. Znale su za rimski pečat i vojničku stražu. Ali ljubav preskače planine teškoća kako bi došla do predmeta svoje ljubavi.

Veoma rano u nedjeljno jutro, razmišljale su naglas o tome **tko će im otkriti kamen s ulaza u grobnicu**. Pogledaju te spaze da je netko to već učinio! Koliko li se često dogodi da, kad smo usredotočeni na slavljenje Spasitelja, teškoće nestaju i prije nego što do njih dođemo.

16,5-6** Kad udoše u grob, ugledaše anđela u liku mladića u bijelom. Brzo je raspršio njihov strah objavljujući im da je Isus uskrsnuo. Grob je bio prazan.

16,7 Anđeo ih je zatim poslao kao glasovoše uskrsnuća. Trebale su reći **njegovim učenicima – i Petru** – da će ih Isus čekati u Galileji. Obratite pozornost na to da se **Petar**, učenik koji je zanijskao Gospodina, osobito spominje. Uskrsli ga Izbavitelj nije odbacio, nego ga je još volio i čeznuo da ga ponovno vidi. Trebalo je obaviti osobitu vrst preporoda. Zalutale se ovce moraju vratiti Pastiru. Onaj koji je posmrtno mora se vratiti Očevoj kući.

16,8 Žene izidoše i **pobjegoše od grobnice** potresene i uplašene. Ništa čudno. Čudo je što su dosad bile tako odvažne i odane i predane.

Budući da u dva glavna drevna rukopisa Markova evanđelja nema 9. do 20. stiha, mnogi suvremeni stručnjaci drže da oni nisu autentični. Međutim, postoje jaki razlozi za njihovo uvrštenje u tekst:

1. Praktički svi ostali grčki rukopisi i mnogi crkveni oci *sadrže* taj dio.
2. Stih osam je vrlo čudan kao zaključak, osobito u grčkom gdje je posljednja riječ – *gar* (jer). Ta se riječ gotovo nikada ne nalazi na svršetku rečenice, a još manje knjige.
3. Ako je, kako neki naučavaju, Markov izravni završetak *izgubljen*, a ovo je kasniji sažetak, tada se riječi našeg Gospodina o očuvanju Riječi (Mt 24,35) očigledno nisu ispunile.
4. Sadržaj ulomka *jest* pravovjeran.
5. Stil, a osobito rječnik, veoma su slični prvom poglavlju knjige.²⁷ To bi ilustriralo lingvističku strukturu u kojoj početak i kraj nekog djela odgovaraju jedan drugom (ABCD-DCBA).

B. Ukazanje Mariji Magdaleni (16,9-11)

16,9 Spasitelj se najprije ukazao **Mariji Magdaleni**. Kad je prvi put srela Isusa, iz nje je bio **istjerao sedam zlođuha**. Otad mu je s ljubavlju služila sa svime što po-

sjeduje. Bila je svjedokom raspeća i vidjela gdje mu je položeno tijelo.

Iz drugih evanđelja saznajemo da je, nakon što je grob našla prazan, otrčala i rekla to Petru i Ivanu. Kad su se s njom vratili, našli su praznu grobnicu kao što im je rekla. Oni su se vratili svojim kućama, a ona je ostala kraj prazna groba. Tada joj se Isus ukazao.

16,10-11 Ona ponovno ode u grad javiti radosnu vijest Njegovim tužnim učenicima. Za njih je vijest bila *isuviše* dobra da bi bila istinita; izvješće kaže da oni: **ne povjerovaše**.

C. Ukazanje dvojici učenika (16,12-13)

16,12 Potpun prikaz tog ukazanja nalazimo u Luki 24,13-31. Ovdje čitamo da se **ukazao u drugom obličju** dvojici učenika na putu za Emaus. Mariji se ukazao kao vrtlar. Sada je izgledao kao jedan od putnika. No bio je to onaj isti Isus u svome proslavljenom tijelu.

16,13 Kad su se dvojica učenika vratili u Jeruzalem i izvijestili svoje o uskrsnom Spasitelju, suočili su se s istom nevjericom na koju je naišla i Marija.

D. Ukazanje Jedanaestorici (16,14-18)

16,14 Ukazanje **Jedanaestorici** zbilo se te iste nedjeljne večeri (Lk 24,36; Iv 20,19-24; 1 Kor 15,5). Iako se govori o **jedanaestorici** učenika, nazočna su bila samo desetorica. Toma je tom prigodom bio odsutan. Isus je svoje vlastite prekorio zato što su odbili prihvatiti Marijino i druga izvješća o njegovu uskrsnuću.

16,15 Stih 15 bilježi poslanje koje je Gospodin naložio uoči svog uzašašća. Tako između stiha 14 i stiha 15 postoji jedno međurazdoblje. Učenicima je zapovijedeno da **propovijedaju evanđelje** svakome stvorenju. Spasitelj je cilj bilo evangeliziranje svijeta. To je kanio postići s jedanaesticom učenika koji će ostaviti doslovce sve kako bi pošli za njim.

16,16 Propovijedanje će donijeti dva rezultata. Neki će povjerovati, **krstiti se i biti spašeni**; neki neće povjerovati i **biti osuđeni**.

Neki uzimaju stih 16 kako bi naučavali da je za spasenje prijeko potrebno krštenje vodom. Mi znamo da on to ne može znati iz sljedećih razloga:

1. Razbojnik na križu nije bio kršten; ipak mu je dana sigurnost da će biti u raju s Kristom (Lk 23,43).
2. Pogani su u Cezareji bili kršteni *nakon* spasenja (Dj 10,44-48).
3. Sâm Isus nije krstio (Iv 4,1-2) – čudan propust ako je krštenje nužno za spasenje.
4. Pavao je zahvalio Bogu što je krstio samo nekolicinu Korinćana (1 Kor 1,14-16) – nije moguće tako zahvaljivati ako je krštenje bilo nužno za spasenje.
5. U oko sto i pedeset odlomaka u Novom zavjetu kaže se da je spasenje samo po vjeri. Ne može se jedan ili nekoliko stihova suprotstaviti tom sveobuhvatnom svjedočanstvu.
6. U Novome zavjetu je krštenje povezano sa smrću i pokopom, a ne s duhovnim rođenjem.

Što onda znači stih 16? Držimo da se krštenje navodi kao očekivani izvanjski izraz vjere. Krštenje nije *uvjet* spasenja, nego izvanjska *objava* da je osoba spašena.

16,17-18 Ovdje Isus opisuje neka čudeša koja će pratiti one koji vjeruju evanđelju. Dok čitamo te stihove, nameće se očigledno pitanje: »Postoje li i danas ta znamenja?« Smatramo da su ti **znakovi** vrijedili samo za apostolsko doba, prije nego što je cjelovita Biblija bila na raspolaganju u pisanom obliku. Većina tih znakova spomenuta je u Djelima apostolskim:

1. **Izgon zlođuhâ** (Dj 8,7; 16,18; 19,11-16).
2. **Novi jezici** (Dj 2,4-11; 10,46; 19,6).
3. **Uzimanje zmija** (Dj 28,5).

4. **Pijenje otrova bez štetnih učinaka.** Djela to ne spominju, ali povjesničar crkve Euzebij pripisuje Ivanu i Barnabi.

5. **Polaganje ruku na nemoćne zbog ozdravljenja** (Dj 3,7; 19,11; 28,8-9).

Što je bila svrha tih čudesa? Držimo da se odgovor nalazi u Hebrejima 2,3-4. Prije nego što je Novi zavjet postao u cijelosti dostupan, ljudi su od apostola i ostalih tražili dokaz da je evanđelje od Boga. Da bi potvrdio propovijedanje, Bog je svjedočio znakovima i čudesima i različitim darovima Svetoga Duha.

Danas nema potrebe za tim znakovima. Mi imamo cjelovitu Bibliju. Ako ljudi u to ne povjeruju, neće nikako povjerovati. Marko *nije rekao* da će se čudesa nastaviti. Riječi »do svršetka svijeta« *ovdje ne nalazimo* kao što je to slučaj u Matejevu evanđelju 28,18-20.

Međutim, Martin Luther je rekao da se »znakove o kojima se ovdje govori treba koristiti prema potrebi. Kada se ukaže potreba i kad je evanđelje u tešku položaju, tada te znakove svakako trebamo činiti prije no što dopustimo da se evanđelju napakosti i uništi ga se.

E. Slugino uzašašće na mjesto zdesna Bogu (16,19-20)

16,19 Četrdeset dana nakon svog uskrsnuća, naš **Gospodin bi uzet na Nebo i sjede zdesna Bogu.** To je časno i silno mjesto.

16,20 Slušajući njegovu zapovijed, učenci **odu** poput rasplamtjelih vatri, propovijedajući evanđelje i pridobivajući ljude za Spasitelja. **Gospodinova** je sila bila s njima. Obećani znakovi pratili su njihovo propovijedanje **potvrđujući Riječ** koju su govorili.

Ovdje se pripovijest završava – s Kristom u Nebu, s nekoliko predanih učenika na Zemlji odgovornih za evangelizaciju, koji joj se potpuno predaju, s rezultatima kojih su posljedice vječne.

Mi smo zaduženi za Veliko poslanje u svom naraštaju. Naša je zadaća doprijeti s evanđeljem do svakog čovjeka. Trećina svih ljudi koji su ikada živjeli, žive danas. Do godine 2000. živjet će polovica svih ljudi koji su ikada živjeli. Zadaća se širi s povećanjem pučanstva. Ali metoda je uvijek ista – predani učenici s neograničenom ljubavi za Krista, kojima nijedna žrtva za Krista nije prevelika.

Božja volja jest evangelizacija svijeta. Što mi činimo s tim u svezi?

BILJEŠKE

¹(1,2-3) Kritički (NU) tekst glasi »prorok Izaija«, no prvi je navod iz Malahije; tradicionalna riječ, »proroci«, koju potvrđuje većina rukopisa, točnija je.

²(1,14-15) U NU tekstu je izostavljeno »kraljevstva«.

³(1,31) J. R. Miller, *Come Ye Apart*, čitanje za 28. ožujka.

⁴(3,13-18) James E. Stewart, *The Life and Teaching of Jesus Christ*, str. 55., 56.

⁵(3,20-21) Miller, *Come*, čitanje za 6. lipnja.

⁶(3,31-35) I NU (stariji) i M (većina) rukopisa dodaju »i tvoje sestre«. To je nesumnjivo točan tekst.

⁷(4,30-32) Vance Havner, navod J. Osvalda Sandersa u *Spiritual Maturity*, str. 110.

⁸(5,1-5) U NU tekstu stoji 'gerazenski'.

⁹(6,4-6) J. G. Miller, dalji podaci nedostupni.

¹⁰(6,31-32) William Kelly, *An Exposition of the Gospel of Mark*, str. 85.

¹¹(7,2-4) E. Stanley Jones, *Growing Spiritually*, str. 109.

¹²(7,11-13) Kelly, *Mark*, str. 105).

¹³(8,1-9) Charles R. Erdman, *The Gospel of Mark*, str. 116.

¹⁴(8,22-26) Moguće je da čovjek *jest* dobio savršen vid na isti način na koji novorođenče sa savršenim očima tek *mora* naučiti fokusirati ih.

¹⁵(8,32-33) Kelly, *Mark*, str. 136.

¹⁶(9,44-48) Tri puta (st. 44, 46 i 48) naš Gospodin navodi Izaiju 66,24 da bi upozorio na opasnosti pakla. Smatramo da je taj emfatički paralelizam forme (koji nalazimo u TR i Većinskom tekstu) ublažen kritičkim (NU) tekstom koji taj tekst dvaput izostavlja.

¹⁷(9,49) NU tekst izostavlja tu rečenicu.

¹⁸(10,23-25) U NU je izostavljeno »oni-ma koji se uzdaju u bogatstvo«, no to je glavni naglasak ulomka.

¹⁹(10,31) Harry A. Ironside, *Expository Notes on the Gospel of Mark*, str. 157.

²⁰(10,32) Erdman, *Mark*, str. 147.

²¹(13,29) Subjekt ovdje u grčkom je samo završetak glagola »jest« (*estin*) koji u kontekstu može biti »On« (Krist) ili »ono« (ljetno – predskazani događaji). Značenja koja iz toga proistječu su slična.

²²(13,32) James H. Brookes, *I am Coming*, str. 40.

²³(14,63-64) Vjeruje se da Josip iz Arimateje i Nikodem nisu pribivali tom nezakonitom sastanku.

²⁴(15,25-28) Kritički (NU) tekst izostavlja ovaj navod iz Marka.

²⁵(15,32) Većina rukopisa dodaje »njega«, poosobljujući (vjerojatno lažno) obećanje glavarâ.

²⁶(15,42) U suvremenom grčkom riječ »priprema« znači »petak«.

²⁷(16,8) Vidi dalje: *Historical Introduction to the Study of the Books of the New Testament*, George Salmon, str. 144.-151.

BIBLIOGRAFIJA

Alexander, Joseph Addison. *The Gospel According to Mark*. Edinburgh: The Banner of Truth Trust, 1960.

Coates, C. A. *An Outline of Mark's Gospel and other Ministry*. Kingston-on-Thames: Stow Hill Bible and Tract Depot, 1964.

Cole, Alan. *The Gospel According to St. Mark*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1961.

Erdman, Charles R. *The Gospel of Mark*. Philadelphia: The Westminster Press, 1917.

Ironside, Harry A. *Expository Notes on the Gospel of Mark*. Neptune, N. J.: Loizeaux Brothers Publishers, 1948.

Kelly, William. *An Exposition of the Gospel of Mark*. London: C. A. Hammond, 1934.

Lenski, R. C. H. *The Interpretation of St. Mark's Gospel*. Minneapolis: Augsburg Publishing House, 1946.

Swete, Henry Barclay. *The Gospel According to St. Mark*. London: MacMillan and Company, Limited, 1902.

EVANĐELJE PO LUKI

Uvod

»Le plus beau livre qu'il y ait« – Ernest Renan

I. Jedinstveno mjesto u Kanonu

»Najljepša knjiga koja postoji« doista je velika pohvala, osobito kad dolazi od jednog skeptika. Ipak, tako je Lukino evanđelje ocijenio francuski kritičar Renan. A koji bi vjernik, čitatelj nadahnuta remek-djela tog evanđeliste, poželio opovrgnuti njegove riječi? Luka je vjerojatno jedini poganski pisac kojega je Bog odabrao da zabilježi njegovo Pismo, i time se može djelomice objasniti njegova osobita privlačnost za nas, zapadnjačke baštinike grčko-rimske kulture.

Da nema jedinstvene snage dr. Luke, duhovno bismo bili mnogo siromašniji u svojem štovanju Gospodina Isusa i njegova djelovanja. On osvjetljuje ljubav našeg Gospodina prema svim ljudima i njegovu žrtvu za spasenje sviju, ne samo Židova; njegovo osobito zanimanje za pojedince, pa čak i za siromašne i odbačene. Luka također snažno ističe slavljenje (dajući nam primjere najranijih kršćanskih »hvalospjeva« u Luki 1 i 2), molitvu i Svetoga Duha.

II. Autorstvo

Luka, koji je po podrijetlu bio Antiohijanin a po zvanju liječnik, dugo je bio Pavlov suputnik i pomnjivo je porazgovarao s ostalim apostolima, te nam u dvije knjige ostavio primjere duhovnog lijeka za duše što ga je dobio od njih.

Ovaj se *izvanjski dokaz* što ga Euzebij daje u svojoj *Historia Ecclesiastica* o autorstvu Trećeg evanđelja (3,4) slaže s ra-

sprostranjenom ranom kršćanskom predajom. Irenej često navodi Treće evanđelje kao Lukino. Među prve zastupnike mišljenja da je njegov autor Luka, spadaju Justin Mučenik, Hegesip, Klement Aleksandrijski i Tertulijan. U Marcionovu pomnjivo iskrivljenom i sažetom izdanju, Luka je jedino evanđelje koje taj poznati heretik prihvata. To Treće evanđelje fragmentaran Muratorijev kanon naziva: »Luka«.

Luka je jedini evanđelist koji piše nastavak svog evanđelja, a upravo se iz te knjige, Djela, najbolje vidi da autor jest Luka. Takozvani »mi« dijelovi Djela ulomci su u kojima je pisac bio osobno uključen (16, 10; 20,5-6; 21,15; 27,1; 28,16; usp. 2 Tim 4,11). Nakon postupka eliminacije, samo se Luka uklapa u sva ta razdoblja. Iz posvete Teofilu i prema stilu pisanja posve jasno slijedi da je autor Luke i Djela isti.

Pavao Luku naziva »ljubljenim liječnikom« i navodi ga odvojeno od židovskih kršćana (Kol 4,14), prema čemu bi on bio jedini poganski autor u Novom zavjetu. Luka i Djela su po opsegu veći od svih Pavlovih poslanica zajedno.

Unutarnji dokazi potkrepljuju izvanjsku dokumentaciju i crkvenu predaju. Rječnik (koji je često precizniji u liječničkim izrazima nego u drugih novozavjetnih pisaca), kao i školovan grčki jezik, potvrđuju da je autor naobraženi poganski kršćanski liječnik, ali vrlo dobro upućen u židovske teme. Zbog njegove sklonosti datumima i egzaktnom istraživanju (1,1-4; 3,1, npr.), Luka je doista prvi povjesničar Crkve.

III. Datum

Luka je najvjerojatnije napisan u ranim šezdesetim godinama prvoga stoljeća. Kada neki nastanak Luke smještaju između 75. i 85. godine (ili čak u drugo stoljeće), to je obično barem djelomice zbog toga što se nijekalo da bi Krist mogao točno predskazati razorenje Jeruzalema. Grad je uništen 70. godine po Kristu, te je Gospodino vo proročanstvo moralo biti zabilježeno prije tog datuma.

Budući da se skoro svi slažu kako Luka mora vremenski prethoditi Djelima, a Djela završavaju oko 63. godine po Kristu Pavlovim boravkom u Rimu, traži se neki datum prije toga. Teško da bi prvi crkveni povjesničar mogao zanemariti veliki palež Rima i progon kršćana kao Neronovih žrtvenih jaraca, koji je uslijedio nakon toga (64. godine po Kristu), te Petrovo i Pavlovo mučeništvo – ako su se ti događaji već zbili. Stoga je najvjerojatniji datum oko 61.-62. godine po Kristu.

IV. Kontekst i tema

Grci su tražili neko savršeno božansko ljudsko biće – biće koje će imati najbolje osobine muškaraca i žena, ali ni jedan njihov nedostatak. Tako Luka predložuje Krista kao Sina Božjega – snažnog, a ipak samilosnog. Velika je njegova ljudskost.

O Njegovu se molitvenom životu, na primjer, govori više nego u ijednom drugom evanđelju. Često se spominju njegova sućut i milosrđe. Možda je to razlog zašto žene i djeca zauzimaju tako istaknuto mjesto. Lukino je evanđelje poznato i kao Evanđelje poslanja. Evanđelje tu odlazi poganima, a Gospodin Isus je predstavljen kao Spasitelj svijeta. Naposljetku, ovo je evanđelje priručnik za učenje. Pratimo put učenja u životu našeg Gospodina i slušamo kako ga izlaže u uputama svojim sljedbenicima. Mi ćemo u svojem izlaganju osobito pratiti upravo tu značajku. U životu Savršena čovjeka naći

ćemo elemente koji tvore uzorni život za sve ljude. U Njegovim riječima, kojima nema premca, naći ćemo i put križa na koji nas poziva.

Kad počnemo proučavati Lukino evanđelje, čut ćemo Spasiteljev poziv, sve ćemo ostaviti i poći za njim. Poslušnost je način postizanja duhovnog znanja. Kada se upustimo u opisane doživljaje, značenje Pisma postaje nam jasnije i milije.

PREGLED

- I. PROSLOV: LUKINA SVRHA I METODA (1,1-4)
- II. DOLAZAK SINA ČOVJEČJEGA I NJEGOV PRETEČA (1,5-2,52)
- III. PRIPREMA SINA ČOVJEČJEGA ZA SLUŽBU (3,1-4,30)
- IV. SIN ČOVJEČJI DOKAZUJE SVOJU MOĆ (4,41-5,26)
- V. SIN ČOVJEČJI OBJAŠNJAVA SVOJU SLUŽBU (5,27-6,49)
- VI. SIN ČOVJEČJI PROŠIRUJE SVOJU SLUŽBU (7,1-9,50)
- VII. RASTUĆE PROTIVLJENJE SINU ČOVJEČJEMU (9,51-11,54)
- VIII. NAUČAVANJE I OZDRAVLJIVANJE NA PUTU ZA JERUZALEM (Pogl. 12-16)
- IX. SIN ČOVJEČJI DAJE UPUTE SVOJIM UČENICIMA (17,1-19,27)
- X. SIN ČOVJEČJI U JERUZALEMU (19,28-21,38)
- XI. MUKA I SMRT SINA ČOVJEČJEGA (Pogl. 22, 23)
- XII. POBJEDA SINA ČOVJEČJEGA (Pogl. 24)

Komentar

I. PROSLOV: LUKINA SVRHA I METODA (1,1-4)

U svojem proslovu, Luka se pokazuje kao povjesničar. Opisuje izvore do kojih je mogao doći i metodu koju je slijedio. Zatim objašnjava svrhu pisanja. S ljudskog motrišta, imao je dvije vrste izvora – pisane prikaze Kristova života i usmena izvješća onih koji su bili očevici događaja u njegovu životu.

1,1 Pisani se prikazi opisuju u stihu 1: **Budući da su mnogi poduzeli sastaviti izvješće o onome što se s punom izvjesnošću vjeruje među nama...** Ne znamo tko su bili ti pisci. Možda su među njima bili Matej i Marko, ali ni jedan od ostalih nije bio nadahnut. (Ivan je pisao kasnije.)

1,2 Luka se oslanjao i na usmena izvješća onih koji od početka bijahu očevici i podložnici Riječi. Luka ne tvrdi za sebe da je očevidac, nego je razgovarao s onima koji su to bili. Te drugove našeg Gospodina opisuje on kao očevici i sluge Riječi. Riječ rabi za Kristovo ime, baš kao što to čini Ivan u svojem evanđelju. **Početak** ovdje znači početak kršćanskog razdoblja koje je najavio Ivan Krstitelj. Ni činjenica da je Luka koristio pisane i usmene prikaze ne opovrgava verbalno nadahnuće onoga što je napisao. To jednostavno znači da ga je pri izboru i raspoređivanju njegove građe vodio Duh Sveti.

James S. Stewart komentira: »Luka sasvim jasno daje do znanja da nadahnuti pisci nisu bili nekim čudom oslobođeni nužnosti teškog povijesnog istraživanja ... Nadahnuće nije značilo da Bog magično i nadnaravno obuzima ljudske umove i sposobnosti; to je bio Bog koji svoju volju izražava kroz predanost ljudskih umova i sposobnosti. Ona ne nadomješćuje svetu osobnost samoga pisca čineći ga Božjim

strojem; ona pojačava njegovu osobnost i pretvara ga u živog Božjeg svjedoka.«¹

1,3 Luka ukratko izlaže svoje pobude i metodu koju je upotrijebio: **učinilo se i meni dobrim jer sam od samog početka točno upoznat sa svime, sve ti to po redu napisati, preuzvišeni Teofile.** Što se, dakle, pobude tiče, jednostavno kaže **učinilo se i meni dobrim.** Na ljudskoj razini, svi su se prešutno slagali da on treba napisati evanđelje. Mi, naravno, znamo da je s tom ljudskom odlukom bila neobično pomiješana božanska prisila.

U pogledu metode, najprije je pratio kako je sve teklo od početka, a zatim sve to redom bilježio. Njegova zadaća je uključivala pomnjivo, znanstveno istraživanje tijeeka zbivanja u životu našega Spasitelja. Luka je provjerio točnost svojih izvora, odbacio sve što nije bilo povijesno istinito i duhovno relevantno, a potom svoju građu sastavio redosljedom koji danas poznajemo. Kad Luka kaže da je sve po redu napisao, ne misli uvijek na vremenski slijed. Događaji u ovom evanđelju ne izlažu se uvijek redosljedom kojim su se zbili. Redosljed je prije moralni ili duhovni, to jest događaji su poredani prema temi i moralnoj pouci a ne vremenski. Iako su ovo evanđelje i knjiga Djela upućeni **Teofilu**, o njemu znamo začuđujuće malo. Njegov naslov »**preuzvišeni**« upućuje na to da je bio vladin službenik. Njegovo ime znači **Božji prijatelj**. Vjerojatno je bio kršćanin na časnom i odgovornom položaju u stranoj službi Rimskog Carstva.

1,4 Lukina je nakana bila dati **Teofilu** pisani prikaz koji će potvrditi pouzdanost svega što su ga učili o životu i poslanju Gospodina Isusa. Pisana će poruka osigurati točnost jer će biti zaštićena od pogrešaka neprestana usmenog prenošenja.

I tako nam stihovi 1-4 daju kratak no ipak rasvjetljujući prikaz ljudskih okolno-

sti pod kojima je napisana ova knjiga Biblije. Znamo da je Luka pisao po nadahnuću. To ovdje ne navodi, osim ako to ne podrazumijeva u riječima *od početka* (st. 3) koje se mogu prevesti i kao *odozgo*.²

II. DOLAZAK SINA ČOVJEČJEG I NJEGOV PRETEČA (1,5-2,52)

A. Navještaj Pretečina rođenja (1,5-25)

1,5-6 Luka ovu pripovijest započinje upoznaujući nas s roditeljima Ivana Krstitelja. Živjeli su u doba kad je zli Herod Veliki bio kralj Judeje. Bio je Idumejac, to jest Ezavov potomak.

Zaharija (što znači *Gospodin pamti*) je bio svećenik koji je pripadao razredu **Abijinom**, jednom od dvadeset četiri reda u koje je kralj David razdijelio židovsko svećenstvo (I Ljet 24,10). Svaki je red bio pozvan služiti u jeruzalemskome Hramu dvaput na godinu, od subote do subote. U to je doba bilo toliko mnogo svećenika, da se prigoda za paljenje tamjana na tom svetome mjestu ukazivala samo jedanput u životu, ako i tada.

Elizabeta (što znači *Božja zakletva*) također je potjecala iz **Aronove** svećeničke obitelji. Ona i njezin muž bili su revni Židovi, vrlo brižljivi i u moralnom i u obrednom obdržavanju Staroga zavjeta. Naravno, nisu bili bezgrešni, no kada su griješili pobrinuli su se da svakako prinesu žrtvu ili na neki drugi način ispune obredna pravila.

1,7 Taj par *nije imao djece*, što je za svakog Židova sramota. Doktor Luka primjećuje da je uzrok tomu bilo to što je Elizabeta bila nerotkinja. Problem je otežavala činjenica što su **oboje bili u poodmakloj dobi**.

1,8-10 Jednoga je dana Zaharija obavljao svoje svećeničke dužnosti u Hramu. Bio je to veliki dan u njegovu životu jer su ga mnogi izabrali da **prinese kâd u Svećištu**. Ljudi su se okupili **izvan Hrama** i

molili. Izgleda da nitko nije točno znao kada je **vrijeme kađenja**.

Poticajno je primijetiti da Evanđelje počinje s **mnoštvom** koje **moli** u Hramu i završava s ljudima koji slave Boga u Hramu. Poglavlja koja dolaze u međuvremenu govore kako je na njihove molitve odgovoreno u Osobi i djelu Gospodina Isusa.

1,11-14 S obzirom na svećenike i ljude uključene u molitvu, bio je to primjeren trenutak i mjesto za božansko otkrivenje. **Anđeo Gospodinov ukazao se s desne strane kadionoga žrtvenika** – na povlaštenu mjestu. **Zaharija** se isprva prepao; ta ni jedan njegov suvremenik nije nikada vidio anđela. Ali anđeo ga je umirio prekrasnom viješću. **Elizabeta će roditi sina** koji će se zvati **Ivan** (*Jahvina naklonost ili milost*). Uz to što će on donijeti radost i veselje svojim roditeljima, **mnoge će obrađovati**.

1,15 To će dijete biti doista **veliko pred Gospodinom** (što je jedina prava veličina). Prije svega, bit će velik u osobnoj odjeljenosti za Boga; **neće piti ni vina** (spravljenog od grožđa) **ni opojnog pića** (spravljenog od žitarica).

Drugo: bit će velik u svojoj duhovnoj punini; **Duha Svetoga bit će pun već od majčine utrobe**. (To ne može značiti da je Ivan bio spašen ili obraćen od rođenja, nego jedino to da je Duh Božji od početka bio s njim kako bi ga pripremio za njegovo osobito poslanje kao Kristova prethodnika.)

1,16-17 Treće: bit će velik u svojoj ulozi Mesijina glasnika. Mnoge će u židovskom narodu **obratiti Gospodinu**. Njegova će služba biti poput službe proroka Ilije – nastojanje da ljude dovede u ispravan odnos s Bogom kroz pokajanje. Kao što ističe G. Coleman: »Njegovo će propovijedanje obratiti srca nemarnih roditelja k pravoj duhovnoj skrbi za njihovu djecu. On će također vratiti srca neposlušne, buntovne djece k 'mudrosti pravednih'.«³

Drugim riječima, trudit će se uzeti iz svijeta vjernike koji će biti spremni za susret s Gospodinom kad se on pojavi. To je služba dostojna za svakog od nas.

Obratite pozornost na to kako se o Kristovu božanstvu govori u stihovima 16 i 17. U stihu 16 kaže se da će Ivan **mnoge sinove Izraelove obratiti Gospodinu, Bogu njihovu**. Zatim se u stihu 17 veli da će Ivan **ići pred njim**. Na koga se odnosi riječ *njim*? Očigledno, na Gospodina, Boga njihova iz prethodnog stiha. A mi znamo da je Ivan bio *Isusov* preteča. Stoga je zaključak jasan – Isus je Bog.

1,18 Vremešnog Zahariju mučilo je to što se obećanje nikako nije moglo ispuniti. I on i njegova žena bili su **prestari** da bi postali roditelji. Njegovo je žalosno pitanje izražavalo svu zatomljenu sumnju njegova srca.

1,19 Anđeo je odgovorio najprije tako što se predstavio kao **Gabriel** (*Snažni Božji*). Premda se obično opisuje kao arhanđeo, u Pismu se navodi samo kao onaj koji **stoji pred Bogom** i koji čovjeku prenosi Božje poruke (Dan 8,16; 9,21).

1,20 Zbog toga što je Zaharija sumnjao, on će izgubiti moć govora **do** dana dok se dijete ne rodi. Kad god neki vjernik posumnja u Božju riječ, gubi svoje svjedočanstvo i svoj glas. Nevjera zapečaćuje usne i one ostaju začepjene sve dok se vjera ne povraća i ne izbije u hvali i svjedočenju.

1,21-22 Vani je **narod** nestrpljivo čekao; obično bi se svećenik koji je palio kád pojavio mnogo prije. Kad je **Zaharija** na poslijetku **izišao**, morao im se obratiti znakovima. Tada su shvatili da je **u svetišću imao viđenje**.

1,23 Kad se **navršše** dani njegove službe, svećenik se vratio kući, još uvijek bez moći govora, kao što je anđeo predskazao.

1,24-25 Kada je **Elizabeta** zatrudnjela, povukla se u osamu svoga doma i skrivala **pet mjeseci** radujući se u sebi što je Go-

spodin smatrao da je treba osloboditi sramote zbog neplodnosti.

B. Navještenje rođenja Sina čovječjega (1,26-38)

1,26-27 U šestom mjesecu nakon ukazanja Zahariji (ili nakon što je Elizabeta zatrudnjela), **Gabriel** se ponovno pojavio – ovaj put **djevičici** koja se zvala **Marija** a živjela je u gradiću **Nazaretu**, u **galilejskom kraju**. Marija je bila **zaručena** s **mužem** koji se zvao **Josip**, izravnim **Davidovim** potomkom koji je naslijedio zakonska prava na Davidovo prijestolje, premda je sâm bio tesar. Zaruke su smatrane ugovorom koji obvezuje mnogo više nego današnja vjeridba i mogle su se raskinuti samo zakonskom odlukom sličnoj razvodu.

1,28 Anđeo je oslovio Mariju kao **milosću obdarenu**, koju Gospodin pohodi s osobitom povlašćenošću. Ovdje treba primijetiti dvoje: (1) Anđeo *nije* ukazao Mariji štovanje niti joj se molio; jednostavno ju je pozdravio. (2) *Nije* rekao da je »puna milosti« nego da je **milosću obdarena**.⁴

1,29-30 Razumljivo, Marija se na taj pozdrav **uznemirila**; pitala se što to ima značiti. Anđeo ju je smirio, a zatim joj rekao da je **Bog** odabire da bude majkom **dugeočekanog Mesije**.

1,31-33 Obratite pozornost na sljedeće istine sadržane u ovoj objavi:

Prava ljudskost Mesije – **začet ćeš i roditi sina**.

Njegova božanstvenost i njegovo poslanje kao Spasitelja – **i nadjenut ćeš mu ime ISUS** (što znači *Jahve je Spasitelj*).

Njegova vlastita veličina – **on će biti velik**, kao Osoba i kao njegovo djelo.

Njegov lik kao Sina Božjega – **i zvat će se Sin Svevišnjega**.

Njegovo pravo na Davidovo prijestolje – **njemu će Gospodin Bog dati prijestolje Davida, oca njegova**. Time ga se potvrđuje kao Mesiju.

Njegovo vječno i sveopće kraljevstvo – i kraljevat će nad domom Jakovljevim zauvijek i kraljevstvu njegovu neće biti kraja.

Stihovi 31 i 32a očigledno se odnose na Kristov Prvi dolazak, dok stihovi 32b i 33 opisuju njegov Drugi dolazak kao Kralja kraljevâ i Gospodara gospodara.

1,34-35 Marijino pitanje: »Kako će to biti?« izražavalo je čuđenje, ali ne i sumnju. Kako može roditi kad nikada nije imala odnose s mužem? Premda to anđeo nije iskazao tim riječima, odgovor je bio: *djevičansko rođenje*. To će biti čudo **Duha Svetoga**. On će sići na nju i sila Božja će je osjeniti. Na Marijin problem »Kako?« – jer je to s ljudskog stajališta izgledalo nemoguće – Božji je odgovor bio: »Sveti Duh.«

»Stoga će i sveto *Dijete* što će se roditi biti nazvano Sinom Božjim.« Ovo je stoga sažeta potvrda utjelovljenja. Marijin će sin biti Bog očitovan u tijelu. Riječi ne mogu potpuno izraziti zagonetnost koja je ovdje skrivena.

1,36-37 Anđeo je potom Mariji priopćio vijest da je njezina rođakinja **Elizabeta** šest mjeseci trudna – ona koja je bila nerotkinja. To je čudo trebalo uvjeriti Mariju da s Bogom ništa nije nemoguće.

1,38 U prekrasnoj poniznosti, **Marija** se predala Gospodinu kako bi se ispunili njegovi predivni naumi. Potom anđeo otiđe od nje.

C. Marija posjećuje Elizabetu (1,39-45)

1,39-40 Nije nam rečeno zašto se **Marija** tada zaputila posjetiti Elizabetu. Možda je to bilo zato da bi izbjegla sablazan koja će neizbježno izbiti u Nazaretu kada se sazna za njezino stanje. Ako je to razlog, tada su Elizabetina dobrodošlica i ljubaznost sumnjivo slatki.

1,41 Čim **Elizabeta** začu Marijin glas, poskoči dijete u njezinoj utrobi – tajno-

vit, nekontroliran odgovor nerođena preteče na dolazak nerođena Mesije. I ispuni se **Elizabeta** **Duhom Svetim**, to jest on je preuzeo nadzor nad njom upravljajući njezinim govorom i postupcima.

U prvom se poglavlju za tri osobe kaže da su bile ispunjene Duhom Svetim: Ivan Krstitelj (st. 15); **Elizabeta** (st. 41); i **Zaharija** (st. 67).

Jedno od obilježja Duhom ispunjena života je govorenje u psalmima i hvalospjevima i duhovnim pjesmama (Ef 5,18-19). Zato nas ne iznenađuje što u ovom poglavlju nalazimo tri pjesme, kao i dvije u sljedećem. Četiri od tih pjesama općenito su poznate po latinskim nazivima, koji su uzeti iz početnih redaka: (1) *Elizabetin pozdrav* /1,42-45/; (2) *Magnificat* (veliča) /1,46-55/; (3) *Benedictus* (blagoslovljena) /1,68-79/; *Gloria in Excelsis Deo* (slava Bogu na visinama) /2,14/; i (5) *Nunc Dimittis* (sada otpuštaš) /2,29-32/.

1,42-45 Govoreći s osobitim nadahnućem, **Elizabeta** je Mariju pozdravila kao »majku **Gospodina** **mojega**«. U njezinu srcu nije bilo ni traga ljubomori; samo radost i veselje jer će nerođeno dijete biti njezin **Gospodin**. **Marija** je bila **blagoslovljena među ženama** po tome što joj je dana povlastica da rodi Mesiju. **Plod** njezine utrobe je **blagoslovljen** zato što je on **Gospodin** i **Spasitelj**. Biblija *nikada* ne govori o Mariji kao o »Majci Božjoj«. Iako je točno da je bila Isusova majka, a Isus je Bog, ipak je s doktrinalnog stajališta apsurdno govoriti da Bog ima majku. Isus je postojao oduvijek, dok je **Marija** bila ograničeno stvorenje s točno određenim početkom postojanja. Bila je Isusova majka samo u njegovu utjelovljenju.

Kad je **Marija** počela govoriti, **Elizabeta** je ukazala na naoko instiktivno uzbuđenje njezina nerođena djeteta. Zatim je uvjerala Mariju da će se njezina vjera izobilno nagraditi. Njezina očekivanja će se ispuniti. Nije zaludu vjerovala. Njezino će se dijete roditi kao što je obećano.

D. Marija veliča Gospodina (1,46-56)

1,46-49 *Magnificat* je sličan Aninoj pjesmi (1 Sam 2,1-10). Prvo: **Marija** je slavila **Gospodina** zbog onoga što je učinio za nju (st. 46b-49). Obratite pozornost na to da je rekla (st. 48) »**odsad će me blaženom nazivati svi naraštaji**«. Neće ona podjeljivati blagoslove, nego će *biti* blažena. O Bogu govori kao o svom Spasitelju – što pobija tvrdnju kako je Marija bila bezgrešna.

1,50-53 I drugo: slavila je Boga zbog **njegove milosti nad onima koji se njega boje od naraštaja do naraštaja**. On sruši **ohole**, **silnike** i **bogate**, a uzvisi **nezatne** i **gladne**.

1,54-55 Na poslijetku, veličala je Gospodina zbog njegove vjernosti **Izraelu** u održanju obećanja što ih je dao **Abrahamu** i **potomstvu njegovu**.

1,56 Ostavši s Elizabetom **oko tri mjeseca**, Marija se **vrati** svojoj kući u **Nazaret**. Još nije bila udana. Nedvojbeno, postala je predmetom sumnje i kleveta u susjedstvu. Ali Bog će je opravdati; mogla je sebi dopustiti čekanje.

E. Rođenje Preteče (1, 57-66)

1,57-61 Kad se **Elizabeti** navršilo vrijeme, rodila je sina. Njezini su se **rođaci** i prijatelji radovali. **Osmoga dana**, kad je dječak obrezan, smatrali su kako se podrazumijeva da će se zvati **Zaharija**, po **svom ocu**. Kada im je **njegova majka** rekla da će djetetovo ime biti **Ivan**, začudili su se jer se tako **nije zvao** nitko od **rodbine**.

1,62-63 Da bi se donijela konačna odluka, **znakovima** upitaše **Zahariju**. (To govori da je bio ne samo nijem nego i gluhi.) Zaiskavši **pločicu**, razriješio je stvar – djetetovo ime je **Ivan**. I ljudi se **začude**.

1,64-66 Ali, još ih je više začudilo kad su vidjeli da se, kada je napisao »**Ivan**«, **Zahariji** vratila moć govora. Vijest se brzo proširila **po svem gorju judejskom**, a ljudi su razmišljali o tome što će biti od toga

neobičnog djeteta. Znali su da osobita milost **Gospodninova** bijaše s njime.

F. Zaharijino proroštvo o Ivanu (1,67-80)

1,67 Oslobođen sada okova nevjere i **pun Duha Svetoga**, **Zaharija** je bio nadahnut da izrekne rječit hvalospjev koji obiluje navodima iz Staroga zavjeta.

1,68-69 *Hvala Bogu za ono što je učinio*. Zaharija je shvatio da je rođenje njegova sina, **Ivana**, značilo neizbježnost **Mesijina dolaska**. O **Kristovu dolasku** govorio je kao o gotovoj činjenici i prije nego što se zbilo. Vjera mu je omogućila da kaže kako je **Bog već pohodio i otkupio svoj narod** poslavši **Otkupitelja**. Jahve je **podigao róg spasenja** u **kraljevskom domu Davidovu**. (U rógu se držalo ulja za pomazanje kraljeva; stoga bi ovdje mogao označavati **Kralja** spasenja iz kraljevske loze **Davidove**. Ili pak može biti simbolom sile i stoga značiti »**silni Spasitelj**«).

1,70-71 *Hvala Bogu za ispunjenje tog proročanstva*. Mesijin su dolazak predskazali **sveti proroci ... od postanka svijeta**. On će čovjeku donijeti spasenje od **neprijatelja** i zaštitu od **mrzitelja**.

1,72-75 *Hvala Bogu za držanje obećanja*. Gospodin je sklopio bezuvjetan **savez** spasenja s **Abrahamom**. To je obećanje ispunjeno dolaskom **Abrahamova potomka**, naime **Gospodina Isusa Krista**. Spasenje koje je on donio bilo je i **izvanjsko** i **unutarnje**. **Izvanjski**, značilo je **izbavljenje iz ruku njihovih neprijatelja**. **Unutarnje** je značilo **služiti mu bez straha, u svetošti i pravednosti**.

G. **Cambell Morgan** iznosi dvije veoma zanimljive misli o ovom ulomku.⁵ Prvo: pokazuje zanimljivu vezu između imena **Ivan** i teme pjesme – oboje su milost **Božja**. Zatim nalazi aluzije na imena **Ivana**, **Zaharije** i **Elizabete** u stihovima 72 i 73.

Ivan – obećana milost (st. 72).

Zaharija – sjetiti se (st. 72).

Elizabeta – zakletva (st. 73).

Božji blagoslov, kako je najavio Ivan, dolazi od toga što se Bog sjeća **zakletve** svog **svetog Saveza**.

1,76-77 *Poslanje Ivana, Spasiteljeva glasnika.* Ivan će biti **prorok Svevišnjega**, koji će srca ljudi pripravljeti za **Gospodinov dolazak** i objavljivati **spasenje njegovu narodu** po oproštenju **grijeha** njihovih. Ovdje ponovno vidimo da se ono što se u Starom zavjetu odnosi na Jahvu, u Novom zavjetu primjenjuje na Isusa. Malahija je, dakle, predskazao da će glasnik pripremiti put pred Jahvom (3,1). Zaharija Ivana smatra glasnikom. Znamo da je Ivan došao **pripremiti put pred Isusom**. Očigledan zaključak jest da je Isus Jahve.

1,78-79 *Kristov dolazak uspoređuje se s izlaskom sunca.* Svijet je stoljećima ležao u tami. Sada će, **po nježnom milosrđu Boga našega**, svanuti zora. Doći će u Osobi Krista da rasvijetli pogane koji su bili u tmini i sjeni smrti i upraviti noge Izraela na put mira (vidi Mal 4,2).

1,80 Poglavlje završava jednostavnom izjavom da je **dječak tjelesno i duhovno rastao**, boraveći u **pustinji sve do dana** svog javnog očitovanja narodu Izraela.

G. Rođenje Sina čovječjeg (2,1-7)

2,1-3 Car August izdao je **odredbu da se provede popis svega svijeta**, to jest da se provede **popis pučanstva** diljem njegova carstva. To je bio **prvi popis izvršen** kada je **upravitelj Sirije bio Kvirinije**. Zbog spominjanja Kvirinija točnost Lukina evanđelja godinama se dovodila u pitanje. Međutim, kasnija su arheološka otkrića potvrdila njegov prikaz. **Car August** je, sa svojega stajališta, pokazivao svoju prevlast nad grčko-rimskim svijetom. Ali s Božjeg stajališta, taj je poganski imperator bio tek oruđe za provedbu božanskog plana (vidi Izreke 21,1).

2,4-7 Zbog Augustove naredbe **Josip i Marija** našli su se u **Betlehemu** u pravi

trenutak da se ondje rodi **Mesija** kako bi se ispunilo proročanstvo (Mih 5,2). Kad su došli **iz Galileje**, Betlehem je bio pun svijeta. Jedino mjesto u kojem su mogli odsjesti bila je staja nekog svratišta. Bio je to znamen, prethodni prikaz onoga kako će ljudi primiti Spasitelja. I dok je par iz **Nazareta** bio ondje, **Marija rodi sina svoga, prvorodenca**. Umota ga u **pelene** i s ljubavlju položi u **jasle**.

Tako je Bog pohodio naš planet u osobi bespomoćna novorođenčeta i u siromaštvu smrdljive staje. – Kako je to čudno! Darby to lijepo izražava: »Počeo je u jaslama, završio na križu, a na tom putu nije imao kamo ni glavu položiti.«⁶

H. Anđeli i pastiri (2,8-20)

2,8 Za to jedinstveno rođenje nisu prvi doznali židovski vjerski vođe u Jeruzalemu, nego razmišljanju skloni **pastiri** na judejskom gorju, skromni ljudi privrženi svom redovitom poslu. James S. Steward primjećuje: »Ne leži li zaista čitav jedan svijet značenja u činjenici da su upravo oči tih nadsve običnih ljudi, zaokupljenih posve običnim poslovima, prve ugledale slavu Gospodinova dolaska? To prije svega znači kako je mjesto službe, makoliko skromno, mjesto vizije. I kao drugo: to znači da se vrata Kraljevstva najspremnije otvaraju ljudima koji gaje duboko, jednostavno poštovanje života i koji nisu izgubili djetinje srce.«⁷

2,9-11 **Anđeo Gospodinov** pristupi pastirima i sjajna, veličanstvena svjetlost **obasja sve oko njih!** U strahu ustuknuše, ali ih anđeo umiri i priopći im vijest. Bila je to radosna vijest, **velika radost za sav narod**. Upravo toga **dana**, u obližnjem Betlehemu, **rodilo se Dijete**. To je Dijete bio **Spasitelj – Krist, Gospodin**. Ovdje nalazimo teologiju u malom. Prvo: on je **Spasitelj**, što je iskazano u njegovu imenu, Isus. Zatim je **Krist**, Božji Pomazanik, **Mesija Izraela**. Na posljetku, on je **Gospodin**, Bog očitovan u tijelu.

2,12 Kako će ga pastiri prepoznati? Anđeo im je dao dvojak **znak**. Prvo: Dijete će biti **povijeno u pelene**. I prije su oni vidjeli povijenu novorođenčad. Ali anđeo je upravo objavio da je to Dijete Gospodin. Nikada nitko nije vidio Gospodina kao **novorođenče povijeno u pelene**. Drugi je dio znaka bio da će **ležati u jaslama**. Malo je vjerojatno da su pastiri ikada vidjeli novorođenče na tako neprimjerenu mjestu. Ta je neprikladnost bila namijenjena Gospodaru života i slave kada dođe u naš svijet. Smućuje nas pomisao na to da je Stvoritelj i Svedržitelj svemira ušao u ljudsku povijest ne kao pobjedonosni ratni junak, nego kao malo **Dijete**. A ipak je to istina Utjelovljenja.

2,13-14 Odjednom je iz neba provalio dotad prikriveni zanos. Pojavilo se **mnoštvo nebeske vojske hvaleći Boga**. Njihova pjesma, koja je danas općenito poznata pod imenom *Gloria in Excelsis Deo*, iskazuje puno značenje Djetetova rođenja. Njegov će život i služba donijeti **slavu na nebeskim visinama Bogu, a na Zemlji mir, ljudima dobra volja**, ili možda ljudima kojima je Bog zadovoljan.⁸ Ljudi kojima je zadovoljan jesu oni koji se kaju zbog svojih grijeha i prihvaćaju Isusa Krista kao Gospodina i Spasitelja.

2,15-19 Čim su **anđeli otišli, pastiri** pošli su u **Betlehem** i **pronađu Mariju i Josipa**, i Isusa gdje **leži u jaslama**. Potanko su izvijestili o anđelovu pohodu, što je među okupljenima u štali izazvalo veliko čuđenje. Ali **Marija** je duboko u sebi razumjela što se događa; pohranjivala je **sve to i razmišljala o tome u svome srcu**.

2,20 Pastiri se **vratiše** svojim stadima, ushićeni svime što su **čuli i vidjeli**, preplavljeni štovanjem Boga.

I. Isusovo obrezanje i posvećenje (2,21-24)

U ovom se dijelu opisuju najmanje tri različita obreda:

1. Najprije: Isusovo **obrezanje**. To se dogodilo kad je imao **osam dana**. Bio je to znak saveza što ga je Bog sklopio s Abrahamom. Istoga je dana **Djetetu** nadjenuto ime, kako nalaže židovski običaj. Anđeo je bio uputio Mariju i Josipa da ga nazovu **ISUS**.

2. Drugi je obred bio u svezi s Marijinim **čišćenjem**. Zbio se četrdeset dana nakon Isusova rođenja (vidi Lev 12,1-4). Roditelji bi obično donosili janje kao žrtvu paljenicu i golubića ili grlicu kao žrtvu.

Ali u slučaju siromašnih, bilo im je dopušteno prinijeti »**par grlica ili dva mlada goluba**« (Lev 12,6-8). Činjenica da Marija nije donijela janje nego samo **dva mlada goluba**, govori o bijedi u kojoj se Isus rodio.

3. Treći obred je bilo prikazivanje Isusa u hramu u **Jeruzalemu**. Prvobitno, Bog je propisao da prvorodni sinovi pripadaju njemu; oni su trebali sačinjavati svećenički stalež (Izl 13,2). Kasnije je za svećeničku službu izdvojio Levijevo pleme (Izl 28,1-2). Roditeljima je potom bilo dopušteno »otkupiti« ili »izbaviti« svoga prvorodenca s pet šekela. To su činili kad su ga posvetili Gospodinu.

J. Šimun je doživio da vidi Mesiju (2,25-35)

2,25-26 Šimun je bio jedan od pobožnog Ostatka Židova, koji je **iščekivao Mesijin dolazak**. **Po Duhu Svetom mu je objavljeno da neće umrijeti prije nego što vidi Krista Gospodinova** ili Pomazanika. »Prisan je Jahve s onima koji ga se boje« (Ps 25,14). Božansko znanje se na tajnovit način prenosi onima koji hode u tihom, misaonom zajedništvu s Bogom.

2,27-28 Tako se dogodilo da je ušao u **Hram** upravo na dan kad su Isusovi **roditelji** prikazivali Dijete Bogu. Šimunu je nadnaravnim putem kazano da je to Dijete obećani Mesija. Primivši Isusa **na ruke**, izgovorio je nezaboravnu pjesmu koju mi

danas poznajemo kao *Nunc Dimittis* (Sada otpuštaš).

2,29-32 Misao vodilja te pjesme je ova: **Gospodine, sada me otpuštaš u miru.** Vidio sam spasenje tvoje u Osobi ovog Djeteta, obećana Otkupitelja, kao što si mi obećao. Naložio si mu da svim ljudima donese spasenje. Bit će **svjetlost na prosvjetljenje narodima** (njegov Prvi dolazak) i sjaj **na slavu puka svog Izraela** (njegov Drugi dolazak). Šimun je bio spreman umrijeti nakon što je sreo Gospodina Isusa. Žalac smrti je nestao.

2,33 Luka pomno brani naučavanje o djevičanskom rođenju točno navodeći riječi **Josipa i majke Njegove**, kako su i navedene u King James tradiciji i u većini rukopisa.⁹

2,34-35 Nakon početne bujice zahvale Bogu za Mesiju, **Šimun blagoslovi roditelje**, a zatim se proročanski obrati **Mariji**. Proročanstvo se sastojalo od četiri dijela:

1. **To je Dijete postavljeno za pad i uzdignuće mnogima u Izraelu.** Oni koji su bili drski, koji se nisu pokajali i nisu povjerovali, **pasti će i biti kažnjeni**. Oni koji su se ponizili, pokajali za svoje grijeha i primili Gospodina Isusa uzdignut će se i biti blagoslovljeni.

2. **Dijete je postavljeno ... za znak kojim će se protiviti.** Uz osobu Krista vezivalo se osobito značenje. Samo njegovo pribivanje na Zemlji značilo je silan ukor grijeha i bezbožnosti te je stoga izazvalo ogorčenu mržnju ljudskih srdaca.

3. **A i tebi će samoj mač probosti dušu.** Šimun je ovdje predskazivao duboku žalost koja će preplaviti Marijino srce kad vidi razapinjanje svog sina (Iv 19,25).

4. **... da se razotkriju namisli mnogih srdaca.** Način na koji čovjek reagira na Spasitelja jest zrcalo njegovih unutarnjih pobuda i osjećaja.

Šimunova pjesma tako uključuje prikaze kamena kušača, kamena spoticanja, stepenice i mača.

K. Proročica Ana (2,36-39)

2,36-37 Proročica Ana je, poput Šimuna, pripadala pobožnom Ostatku Izraela koji je čekao Mesijin dolazak. Bila je iz **plemena Ašerova** (što znači *sretan, blagoslovljen*), jednog od deset plemena koje su 721. godine pr. Krista odveli u izgnanstvo Asirci. Ana je zacijelo imala preko stotinu godina; bila je udana **sedam godina**, a kao udovica **osamdeset četiri godine**. Kao **proročica**, nesumnjivo je primila božanske objave i **služila Bogu**. Redovito je pribivala javnim službama u **Hramu**, služeći **postovima i molitvama danju i noću**. Njezina je **poodmakla dob** nije odvrátila od služenja Bogu.

2,38 Upravo dok su Isusa prikazivali Gospodinu a Šimun govorio Mariji, Ana naiđe na tu malu skupinu ljudi. **Zahvaljivala je Bogu** za obećanog Otkupitelja, a zatim **pripovijedala** o Isusu vjernima u **Jeruzalemu** koji su iščekivali **otkupljenje**.

2,39 Kad Josip i Marija obaviše obrede čišćenja i posvećenja, **vratili se u Galileju, u svoj rodni grad Nazaret**. Evanđelist Luka uopće ne spominje pohod mudraca ili bijeg u Egipat.

L. Isusovo dječastvo (2,40-52)

2,40 Uobičajeni rast djeteta Isusa prikazuje se ovako: **dijete je tjelesno raslo i jačalo u duhu**.¹⁰ Prošao je uobičajene faze tjelesnog razvitka, učeći hodati, govoriti, igrati se i raditi. Zbog toga on može suosjećati sa svakom fazom našega razvitka. **Duševno, napunjava se mudrošću**. Nije samo učio abecedu, brojanje i sve što je u to doba trebalo znati, nego je rastao i u **mudrosti**, to jest u praktičnoj primjeni toga znanja u životnim teškoćama. **Duhovno, milost je Božja bila na njemu**. Hodio je u zajedništvu s Bogom i u ovisnosti o Duhu Svetome. Proučavao je Bibliju, vrijeme provodio u molitvi i uživao činiti volju svojega Oca.

2,41-44 U dvanaestoj godini života židovski bi dječak postao »sinom Zakona«. Kad našem Gospodinu bijaše dvanaest godina, njegova je obitelj o Pashi posla na svoje godišnje hodočašće u Jeruzalem. Ali kad su krenuli natrag u Galileju, nisu opazili da Isusa nema među suputnicima. To bi nam moglo izgledati neobično kad ne bismo znali da je obitelj vjerojatno putovala s prilično velikom karavanom. Sigurno su mislili da Isus ide sa svojim vršnjacima.

Prije no što osudimo Josipa i Mariju, moramo se prisjetiti kako je nama lako ići dan hoda, uvjereni da je Isus među suputnicima, a zapravo smo s njim izgubili vezu zbog nepriznata grijeha u našim životima. Da bismo tu vezu s njim ponovno uspostavili, moramo se vratiti na mjesto gdje se ta veza prekinula, ispovjediti se i napustiti svoj grijeh.

2,45-47 Vrativši se u Jeruzalem, uznemireni roditelji nađoše Isusa u Hramu gdje sjedi posred učitelja, sluša ih i ispituje. Nema naznaka da se ponašao kao prerano sazrelo (starmalo) dijete koje raspravlja sa starijima. Postavio se kao normalno dijete koje skrušeno i mirno uči od svojih učitelja. Ipak, mora da je tijekom razgovora postavio neka pitanja, jer ljudi bijahu zaneseni njegovom razboritošću i odgovorima.

2,48 Čak se i njegovi roditelji zapanjiše kad vidješe da Isus tako inteligentno sudjeluje u raspravi s onima koji su toliko godina stariji od njega. Njegova je majka ipak iskazala svoju nagomilanu zabrinutost i ljutnju prekorijevajući ga. Zar ne zna da su bili zabrinuti za njega?

2,49 Gospodinov odgovor, njegove prve zabilježene riječi, pokazuju kako je dobro znao da je Sin Božji i da ima božansko poslanje. »Zašto ste me tražili? Niste li znali da mi je biti u onome što je Oca moje-ga?« Ona je rekla: »Otac tvoj i ja.« On je rekao: »Što je Oca moje-ga.«

2,50 Tada ne razumješe što je htio reći svojom zagonetnom primjedbom. Bile su to neobične riječi za jednog dvanaestgodišnjaka!

2,51 U svakom slučaju, ponovno su bili zajedno i mogli su se vratiti u Nazaret. Isusova moralna vrsnoća vidi se u riječima »i bijaše im poslušan«. Iako je on Stvoritelj svemira, postavio se kao poslušno dijete u toj skromnoj židovskoj obitelji. Ali svo to vrijeme majka je njegova čuvala sve to u svom srcu.

2,52 Ovdje se ponovno prikazuje prava ljudskost i uobičajeni rast našega Gospodina:

1. Duševni rast – napredovao u mudrosti.
2. Tjelesni rast – u stasu.
3. Duhovni rast – u milosti s Bogom.
4. Društveni rast – u milosti s ljudima.

Bio je apsolutno savršen u svakom vidu svog rasta. Lukino izvješće ovdje bez riječi preskače osamnaest godina koje je Gospodin proveo u Nazaretu kao drvodjeljin sin. Te nas godine poučavaju o važnosti pripreme i vježbanja, o potrebi strpljivosti i vrijednosti svakodnevnog rada. Upozoravaju nas na iskušenje da se s duhovnog rođenja naglo prijeđe na javno djelovanje. Oni koji nemaju normalno duhovno djetinjstvo i mladost, riskiraju propast u svom kasnijem životu i svjedočenju.

III. PRIPRAVA SINA ČOVJEČJEG ZA DJELOVANJE (3,1-4,30)

A. Priprava njegova preteče (3,1-20)

3,1-2 Kao povjesničar, Luka ustanovljuje godinu početka Ivanova propovijedanja tako što navodi političke i vjerske vođe koji su tada vladali – jednog vladara (cara), jednog upravitelja, trojicu s naslovom tetrarha (četverovlasnika) i dvojicu velikih svećenika. Navedeni politički vladari ukazuju na željezni stisak kojim je

narod Izraela držan u podjarmljenosti. Činjenica da su u Izraelu bila dva velika svećenika znači da je taj narod bio religijski kao i politički u neredu. Premda su ti ljudi prema svjetovnim mjerilima bili veliki, u Božjim su očima bili pokvareni, bezobzirni. Zato je On, kada je želio govoriti ljudima, zaobišao palaču i sinagogu i svoju poruku poslao **Ivanu, sinu Zaharijinu, u pustinji.**

3,3 Ivan odmah obiđe svu okolicu jordanску, vjerojatno blizu Jerihona. Ondje je pozvao narod Izraela da se pokaje zbog svojih grijeha kako bi zadobio oprostjenje i tako se pripremio za Mesijin dolazak. Pozivao je narod i na krštenje kao izvanjski znak da su se istinski pokajali. Ivan je bio pravi prorok, utjelovljena savjest, koja je javno prekorijevala grijeh i pozivala na duhovnu obnovu.

3,4 Njegovo je djelovanje stoga bilo u ispunjenje Izaijina proročanstva (40,3-5). Bio je glas koji više u pustinji. Duhovno, Izrael je u to doba bio pustinja. Kao narod, bio je jalov i neveseo, nije donosio ploda za Boga. Da bi se spremio za Gospodinov dolazak, narod je morao proći kroz moralnu promjenu. Kada se neki kralj u ono doba spremao na kraljevski pohod, obavljale su se potanke pripreme da se poravaju ceste i da mu se omogući što izravniji put. Na to je Ivan pozivao narod, samo što se ovdje nije radilo o pripravljanju pravih putova nego o pripravljanju njihovih vlastitih srdaca da ga prime.

3,5 Učinci Kristova dolaska opisuju se ovako:

Svaka dolina će se ispuniti – oni koji su istinski raskajani i ponizni bit će spašeni i zadovoljeni.

Svaka gora i brežuljak će se slegnuti – ljudi poput pismoznanaca i farizeja, koji su bili uznositi i osomi, bit će poniženi.

Krivudavi putovi će se poravnati – nepoštenim ljudima kao što su carinici bit će ispravljani karakteri.

Neravni putovi će se izgladiti – vojnici i drugi grube, okrutne naravi će se ukrotiti i oplemeniti.

3,6 Konačni će ishod biti da će svako tijelo – i Židovi i pogani – vidjeti spasenje Božje. U njegovu je Prvom dolasku spasenje ponuđeno svim ljudima, premda ga svi nisu primili. Kada se vrati vladati, ovaj će se stih u potpunosti ispuniti. Tada će sav Izrael biti spašen, a i pogani će imati udjela u blagoslovima njegova slavnog kraljevstva.

3,7 Kad je mnoštvo dolazilo Ivanu da ih krsti, shvatio je da nisu svi iskreni. Neki su se samo pretvarali, nisu bili ni gladni ni žedni pravednosti. To su oni koje je Ivan nazvao naraštajem zmija otrovnicâ. Pitanje: »Tko li vas je upozorio da bježite od buduće srdžbe?« znači da to nije učinio Ivan; njegova je poruka bila upućena onima koji su bili spremni priznati svoje grijehе.

3,8 Ako su doista željeli Boga, trebali su izmijenjenim životom pokazati da su se uistinu pokajali. Istinsko pokajanje donosi plodove. Nisu smjeli polaziti od toga da je dostatno to što potječu od Abrahama; veza s pobožnim ljudima ne čini nas pobožnima. Za ostvarenje svojih nauma Bog nije bio ograničen samo na Abrahamove tjelesne potomke; mogao bi uzeti kamenje što je kraj rijeke Jordana i podići dječicu Abrahamu. Kamenje ovdje vjerojatno prikazuje pogane koje Bog može čudom božanske milosti pretvoriti u vjernike s vjerom poput Abrahamove. Upravo se to i zbilo. Abrahamovo potomstvo po tijelu, kao narod, odbacilo je Božjega Krista. No mnogi su ga pogani prihvatili kao Gospodina i Spasitelja i tako postali Abrahamovim duhovnim potomstvom.

3,9 Sjekira položena na korijen stabli-ma je slika koja znači da će Kristov dolazak biti ispit zbiljnosti čovjekova pokajanja. Osudit će se oni pojedinci koji nisu donijeli plodove pokajanja.

Ivanove su riječi i izrazi izlazili iz njegovih ustiju kao mačevi: »naraštaju zmija otrovnicâ«, »buduća srdžba«, »sjekira«, »sijeće se«, »u ogranj baca«. Gospodinovi proroci nisu nikada bili slatkorječivi: bili su veliki moralisti, a njihove su riječi često obarale na ljude poput bojnih sjekira naših predaka na kacige njihovih neprijatelja (*Daily Notes of the Scripture Union*).

3,10 U strahu od kazne, **mnoštvo je** pitalo Ivana što bi mogli učiniti da pokažu zbiljnost svog pokajanja.

3,11-14 U stihovima 11-14 točno im je izložio kako mogu dokazati svoju iskrenost. Općenito, trebali su ljubiti svoje bližnje kao same sebe dijeleći svoju odjeću i hranu sa siromašnima.

Što se tiče carinika, u svemu su trebali biti do kraja poštenji. Budući da su oni kao stalež bili na zlu glasu kao pokvarenjaci, to bi bio izrazit dokaz zbiljnosti njihova pokajanja.

Na poslijetku, djelatnim je vojnicima rekao da izbjegavaju tri grijeha zajednička ljudima u vojsci – otmicanje, klevetu i nezadovoljstvo. Važno je shvatiti da se ljudi nisu spašavali čineći te stvari; one su bile izvanjski dokazi da su njihova srca uistinu pravedna pred Bogom.

3,15-16a Velika je bila Ivanova samozahtajnost. Mogao je, barem neko vrijeme, nastupati kao Mesija i privući mnoštvo sljedbenika. Umjesto toga, sebe je ponizno usporedio s Kristom. Objasnio je da je njegovo krštenje izvanjsko i tjelesno, dok će Kristovo biti unutarnje i duhovno. Izjavio je da nije dostojan odriješiti Mesiji remen na obući.

3,16b-17 Krist će krstiti u **Duhu Svetom** i **ognju**. Njegova će služba biti dvojaka. Prije svega, **krstiti** će vjernike u **Duhu Svetom** – obećanje onoga što će se odigrati na Pedeseticu kad se vjernici krste u tijelo Kristovo. Ali drugo, **krstiti** će u **ognju**.

Od stiha 17 čini se očiglednim da je krštenje u **ognju** krštenje osude. Tu je Go-

spodin prikazan kao vijač žita. Dok baca žito u zrak, **pljeva** pada pokraj gumna. Zatim se skuplja i spaljuje.

Kad je, dakle, govorio mješovitom mnoštvu – vjernicima i nevjernicima – Ivan je naveo i krštenje u *Duhu* i krštenje u *ognju* (Mt 3, 11 i ovdje). Kad je, međutim, govorio samo vjernicima (Mk 1,5), izostavio je krštenje u ognju (Mk 1,8). Ni jedan pravi vjernik neće nikada iskusiti krštenje (uranjanje) u ogranj.

3,18-20 Luka je sada spreman pozornost premjestiti s Ivana na Isusa. Stoga u ovim stihovima sažimlje prikaz Ivanova djelovanja i vodi nas u doba kad ga je zatočio **Herod**. Ivanovo se utamničenje zapravo zbilo oko osamnaest mjeseci kasnije. **Prekorio** je Heroda zbog toga što živi u preljubničkom odnosu sa svojom šogoricom. Kao kruna svim ostalim svojim zlodjelima, **Herod** je Ivana bacio u tamnicu.

B. Priprava krštenjem (3,21-22)

Kako se o Ivanu sve manje govori, u prvi plan izbija Gospodin Isus. Svoje javno djelovanje, u dobi od oko tridest godina, započinje time što se **krsti** u rijeci Jordanu. U ovom prikazu njegova krštenja ima nekoliko zanimljivosti:

1. Ovdje nalazimo sve tri osobe Trojstva: **Isusa** (st. 21); **Duha Svetoga** (st. 22a) i **Oca** (st. 22b).

2. Jedino Luka bilježi činjenicu da je Isus **molio** na svom krštenju (st. 21). To je u skladu s Lukinim ciljem da Krista prikaže kao Sina čovječjeg, uvijek ovisnog o Bogu Ocu. Molitveni život našeg Gospodina glavna je tema ovog evanđelja. Molio je ovdje, na početku svoje službe. Molio je kad se glas o njemu širio i svijet grnuo za njim (5,16). Cijelu je noć proveo u molitvi prije nego što je odabrao dvanaesticu učenika (6,12). Molio je prije izgređa u Cezareji Filipovoj, vrhuncu svoga naučavanja (9,18). Molio je na Gori preobraženja (9,28). Molio je u nazočnosti svojih

učenika, što je izazvalo raspravu o molitvi (11,1). Molio je za posrnulog Petra (23, 32). Molio je u Getsemanskom vrtu (22, 41-44).

3. Isusovo krštenje je jedna od tri prigode kada je Bog govorio s **neba** u svezi s poslanjem njegova dragog **Sina**. Trideset je godina Bog promatrao taj besprijeakorni Život u Nazaretu; ovdje je njegov sud bio: »U tebi mi zadovoljstvo.« Druge dvije prigode u kojima je Bog javno govorio s neba bile su: kad je Petar preložio da sagrade tri šatora na Gori preobraženja (Lk 9,35), te kada su Grci došli k Filipu želeći vidjeti Isusa (Iv 12,20-28).

C. Priprava udjelom u ljudskosti (3,23-28)

Prije no što započne s opisom javnog poslanja našega Gospodina, Luka zastaje kako bi iznio njegovo rodoslovlje. Ako je Isus uistinu ljudskog podrijetla, tada mora potjecati od **Adama**. Ovo rodoslovlje pokazuje da je bilo tako. Rasprostranjeno je mišljenje kako se ovdje prikazuje Isusovo rodoslovlje po Marijinoj liniji. Obratite pozornost na to da se u stihu 23 ne kaže kako je Isus bio sin Josipov nego »**kako se smatralo – sin Josipov**«. Ako je to mišljenje točno, tada je Eli bio Josipov tast a Marijin otac.

Većina stručnjaka drži da je ovo Gospodinovo rodoslovlje po Mariji i to iz sljedećih razloga:

1. Najočiglednije je da je Josipova obiteljska linija prikazana u Matejevu evanđelju (1,2-16).

2. U prvim poglavljima Lukina evanđelja Marija je istaknutija od Josipa, dok je u Mateju obrnuto.

3. Židovi obično nisu spominjali ženska imena kad bi opisivali rodoslovne veze. To bi mogao biti razlog izostavljanju Marijina imena.

4. U Mateju 1,16, izričito se kaže da se Jakovu rodio Josip. Ovdje se u Luki ne

kaže da se Eliju rodio Josip; veli se da je Josip bio sin Elijev. *Sin* može značiti *zet*.

5. U izvornome se jeziku određeni član (*tou*) u genitivnom obliku (od) nalazi ispred svakog imena u rodoslovlju *osim jednoga*. To jedno ime je Josipovo. Ta jedina iznimka uvjerljivo govori da je Josip bio uključen samo zato što je bio oženjen Marijom.

Premda nije potrebno potanko raspravljati o rodoslovlju, korisno je ukazati na nekoliko važnih stvari:

1. Ovaj popis pokazuje da je Marija potekla od **David**a preko njegova sina **Natana** (st. 31). U Matejevu evanđelju, Isus je baštiniio *zakonsko* pravo na Davidovo prijestolje preko Solomona.

Kao Josipov zakoniti sin, Gospodin je ispunio onaj dio Božjeg saveza s Davidom koji mu je obećao da će mu prijestolje trajati zauvijek. Ali Isus nije mogao biti pravi Josipov sin inače bi potpadao pod Božju kletvu nad Jehonijom, prema kojoj neće uspjeti ni jedan potomak toga zlog kralja (Jer 22,30).

Kao Marijin pravi sin, Isus je ispunio onaj dio Božjeg saveza s Davidom prema kojemu mu je obećano da će njegov *potomak* zauvijek sjediti na njegovu prijestolju. A kako je potekao od Davida preko Natana, nije pao pod kletvu izrečenu nad Jehonijom.

2. **Adam** se opisuje kao **sin Božji** (st. 38). To jednostavno znači da ga je Bog stvorio.

3. Izgleda očevito da je Mesijina linija završila s Gospodinom Isusom. *Nitko drugi* ne može nikada iznijeti valjano zakonsko pravo na Davidovo prijestolje.

D. Priprava kušnjom (4,1-13)

4,1 U životu našeg Gospodina nije bilo razdoblja u kojemu nije bio pun Duha Svetoga, ali se to ovdje osobito navodi u svezi s njegovom kušnjom. Biti **pun Duha Svetoga** znači biti mu posve predan i biti pot-

puno poslušan svakoj Božjoj riječi. Osoba koja je ispunjena Duhom ispražnjena je od svjesnoga grijeha i od samoga sebe te izobilno ispunjena Božjom riječju. Kada se Isus vraćao s **Jordana**, gdje se krstio, **Duh ga odvede u pustinju** – vjerojatno u Judejsku pustinju kraj zapadne obale Mrtvog mora.

4,2-3 Ondje ga je **četrdeset dana iskušavao đavao** – **dana** u kojima naš Gospodin nije **ništa** jeo. Po isteku tih četrdeset dana došla je trostruka kušnja koja nam je dobro poznata. Zapravo, odigrala se na tri različita mjesta – u pustinji, na gori i u hramu u Jeruzalemu. Prava Isusova ljudskost ogleda se u riječi **ogladnje**. To je bila meta prve kušnje. Đavao je predložio Isusu da upotrijebi svoju božansku moć kako bi uazio tjelesnu glad. Podmuklost te kušnje bila je u tome što je čin sâm po sebi bio posve ispravan. Ali, Isus to nije smio učiniti iz poslušnosti đavlu; on mora djelovati u skladu s voljom svoga Oca.

4,4 Isus se odupro kušnji navodeći Sveto pismo (Pnz 8,3). Poslušnost Božjoj riječi važnija je od zadovoljenja tjelesne potrebe. Nije se prepirao. Darby je rekao: »Kad se koristi u snazi Duha, svaka riječ zamire. Čitava tajna snage u sukobu jest u tome da se Božja riječ upotrijebi na pravi način.«

4,5-7 U drugoj kušnji, **đavao ... pokaza Isusu u trenutku sva kraljevstva ovoga svijeta**. Sotoni nije trebalo mnogo vremena da pokaže sve što nudi. Nije nudio sâm svijet, nego **kraljevstva ovoga svijeta**. U stanovitom smislu on *ima* vlast nad **kraljevstvima** svijeta. Zbog čovjekovih grijeha, Sotona je postao »knez ovoga svijeta« (Iv 12,31; 14,30; 16,11), »bog ovoga svijeta« (2 Kor 4,4) i »knez vlasti zraka« (Ef 2,2). Bog je naumio da »kraljevstva ovoga svijeta« postanu jednoga dana »kraljevstvo Gospodina našega i Krista njegov« (Otk 11,15). Stoga je đavao nudio Kristu ono što će na poslijetku ionako biti njegovo.

Ali ne može biti prečaca do prijestolja. Prvo je trebao doći križ. U Božjem naumu, Gospodin Isus je morao trpjeti prije nego što može ući u njegovu slavu. Do pravoga cilja nije mogao doći pogrešnim sredstvima. On se ni u kojem slučaju ne bi **poklonio** đavlu, bez obzira na cijenu.

4,8 Gospodin je naveo Ponovljeni zakon 6,13 kako bi pokazao da se kao čovjek treba **klanjati i služiti** jedino Bogu.

4,9-11 U trećoj je kušnji đavao poveo Isusa u **Jeruzalem**, na **vrh Hrama**, i predložio mu da se **baci dolje**. Nije li Bog u Psalmu 91,11-12 rekao da će očuvati Mesiju? Sotona je vjerojatno iskušavao Isusa da se predstavi kao Mesija izvođeci senzacionalan skok. Malahija je predskazao da će Mesija iznenada doći u svoj Hram (Mal 3,1). Stoga je ovo bila Isusova prigoda da stekne popularnost i priznanje kao obećani Izabavitelj a da ne ode na Golgotu.

4,12 Po treći put, Isus je odolio kušnji navodeći Bibliju. Ponovljeni zakon 6,16 zabranio je iskušavanje Boga.

4,13 Poražen mačem Duha, **đavao** **napusti Isusa na neko vrijeme**. Kušnje obično dolaze kao grčevi, a ne u nizu.

U svezi s kušnjom trebalo bi navesti još nekoliko dodatnih točaka:

1. Redosljed u Lukinu evanđelju razlikuje se od onog u Mateju. Druga i treća kušnja navode se obrnutim redosljedom; razlog tome nije jasan.

2. U sva tri slučaja, postavljeni cilj je bio ispravan, ali je način njegova postizanja bio pogrešan. Uvijek je pogrešno pokoriti se sotoni, klanjati se njemu ili bilo kojem drugom stvorenju. Pogrešno je iskušavati Boga.

3. Prva se kušnja ticala tijela, druga duše, a treća duha. Odnosile su se stoga na požudu tijela, požudu očiju i uzornost života.

4. Te su tri kušnje vezane uz tri najjača poriva ljudskog života – tjelesnu potrebu,

želju za moći i posjedovanjem, te želju za javnim priznanjem. Koliko li su često učenici pred kušnjom da odaberu put ugone i lagodnosti, da teže istaknutom mjestu u svijetu i steknu visok položaj u crkvi.

5. U svim trima kušnjama Sotona je rabio vjerski jezik i tako kušnje zaogrnuo velom izvanjske uvažnosti. Čak je navodio Pismo (st. 10, 11).

Kako to vrlo dobro ističe James Stewart: »Proučavanje pripovijesti o kušnji osvjetljuje dvije važne točke. S jedne strane, dokazuje da kušnja nije nužno grijeh. S druge strane, pripovijest osvjetljuje velike riječi jednoga kasnijeg učenika: 'U čemu je sâm iskušán trpio, može pomoći onima koji su u iskušenju' (Heb 2,18).«¹¹

Katkada se tvrdi kako bi kušnje bile besmislene da Isus nije mogao sagriješiti. Činjenica je da Isus jest Bog, a Bog ne može griješiti. Gospodin Isus se nikada nije odrekao ni jednog božanskog svojstva. Tijekom njegova života na Zemlji njegova je božanstvenost bila prikrivena, ali se ona nije i ne može odstraniti. Neki vele da kao Bog nije mogao griješiti, ali da je kao čovjek mogao griješiti. Ali on je ipak i Bog i čovjek, a nezamislivo je da bi danas mogao griješiti. Svrha kušnje nije bila vidjeti *hoće* li on griješiti, nego dokazati *kako ne može* griješiti. Jedino sveti, bezgrešni čovjek može biti naš Iskupitelj.

E. Priprava naučavanjem (4,14-30)

4,14-15 Između stihova 13 i 14 raspon je od oko jedne godine. Tijekom toga razdoblja Gospodin je djelovao u Judeji. Jedini zapis o tom djelovanju je u Ivanu 2-5.

Kad se Isus u snazi Duha vratio u Galileju kako bi započeo drugu godinu svog javnog poslanja, glas se o njemu proširio po svojoj okolini. I dok je naučavao u židovskim sinagogama, svi su ga radosno prihvaćali.

4,16-21 U Nazaretu, gradu svog dječastva, Isus je redovito odlazio u sinago-

gu na dan subotni, to jest u subotu. Čitamo da je još nešto činio redovito. Redovito se molio (Lk 22,39) i običavao poučavati druge (Mk 10,1).

Prigodom jednog pohoda u sinagogu ustane da bi čitao iz Staroga zavjeta. Poslužitelj mu pruži svitak na kojemu je bilo napisano Izaijino proročanstvo. Gospodin razvije svitak na mjestu koje sada poznajemo kao Izaiju 61 te pročita prvi stih i prvu polovicu drugoga stiha. Taj se odjeljak oduvijek smatrao prikazom Mesijina poslanja. Kada je Isus rekao: »**Danas se ispunio ovaj odjeljak Pisma koji ste čuli svojim ušima**«, na najjasniji je moguć način govorio da je on Mesija Izraela.

Obratite pozornost na revolucionarne implikacije Mesijina poslanja. Došao je suočiti se s golemim problemima što su tijekom povijesti mučili čovječanstvo:

Siromaštvo. Da navijestim evanđelje siromasima.

Tuga. Da iscijelim one kojima su srca slomljena.

Robovanje. Da proglasim oslobođenje suznjima.

Patnja. Dadem vid slijepima.

Tlačenje. Oslobodim potlačene.

Ukratko, došao je proglasiti godinu milosti Gospodinove – osvit novoga razdoblja za jadne ljude ovoga svijeta koji uzdišu i jecaju. Predstavio se kao odgovor na sve tegobe koje nas muče. I to je istina, radilo se o tegobama u tjelesnom ili duhovnom smislu – Krist je odgovor.

Znakovito je da je čitanje završio s riječima »...**da proglasim godinu milosti Gospodinove**.« Nije dodao preostale riječi iz Izaije »...i dan odmazde Boga našega.« Svrha njegova Prvog dolaska bila je propovijedati godinu milosti Gospodinove. Ovo sadašnje doba je doba prihvaćanja i Dan spasenja. Kada se po drugi put vrati na Zemlju, bit će to zato da proglasi Dan odmazde Boga našega. Zapazite da se o

razdoblju milosti govori kao o godini, a o odmazdi kao o *danu*.

4,22 Očigledno, to se ljude dojmilo. Svi su mu povlađivali, privučeni njegovim milosnim riječima. Bilo im je zagonetno kako se Josipov sin, drvodjelja, tako lije-po razvio.

4,23 Gospodin je znao da je ta omiljelost površna. Nije to bilo pravo štovanje njegova pravog identiteta ili vrijednosti. Bio je tek jedan od domaćih momaka koji je uspio u Kapernaumu. Predvidio je da će mu reći: »Liječniče, izliječi sâm sebe!« Ta bi usporedba obično značila: »Učini za sebe ono što si učinio za druge.« Izliječi svoju boljku, jer tvrdiš da liječiš druge. No ovdje je značenje ponešto drukčije. Objašnjava se u sljedećim riječima: »Što smo čuli da se zbilo u Kapernaumu, učini i ovdje u svom zavičaju«, to jest Nazaretu. Bio je to omalovažavajući izazov da u Nazaretu čini čudesa kao što ih je činio drugdje i tako se zaštititi od izrugivanja.

4,24-27 Gospodin je odgovorio iznoseći jedno načelo koje je duboko usađeno u ljudske odnose: velike se ljude ne prihvaća u svom zavičaju. Zatim je naveo dva znakovita događaja iz Starog zavjeta, gdje narod Izraela nije cijenio Božje proroke pa su stoga poslani poganima. Kad je u Izraelu zavládala velika glad, Ilija nije bio poslan ni k jednoj od Židovskih udovica – premda ih je bilo mnogo – nego je bio poslan jednoj poganskoj udovici u Sidon. I premda je u Izraelu bilo mnogo gubavaca u doba proroka Elizeja, nije poslan ni k jednom od njih. Umjesto toga, poslan je k poganinu Naamanu – vojskovođi sirijske vojske.

Zamislite samo učinak Isusovih riječi na židovske umove. Oni su na dno društvene ljestvice stavljali žene, pogane i gubavce. A sada je Isus sve njih namjerno postavio *iznad* bezbožnih Židova! Govorio im je da će se starozavjetna povijest ponoviti. Unatoč njegovim čudesima, neće ga odbaciti samo grad Nazaret nego i narod Izraela.

Stoga će se okrenuti poganima, baš kao što su to učinili Ilija i Elizej.

4,28 Nazarećani su točno razumjeli što misli. Razbjesnjela ih je i sama pomisao na milost koja se ukazuje poganima. Biskup J. C. Ryle komentira: »Čovjek veoma mrzi nauk o Božjoj vrhovnoj vlasti koji je Krist upravo objavio. Bog nije imao nikakvu obvezu činiti čudesa među njima.«¹²

4,29-30 Ljudi ga izvedu iz grada ... na rub brijege, namjeravajući ga strmoglaviti niz liticu. Na to ih je nesumnjivo naveo Sotona, kao još jedan pokušaj da se uništi kraljevski Baštinik. Ali Isus je čudesno prošao između mnoštva i otišao iz grada. Njegovi ga neprijatelji nisu mogli zaustaviti. Koliko znamo, nikada se nije vratio u Nazaret.

IV. SIN ČOVJEČJI DOKAZUJE SVOJU MOĆ (4,31-5,26)

A. Moć nad nečistim duhom (4,31-37)

4,31-34 Gubitak za Nazaret bio je dobitak za Kapernaum. Narod u potpunosti shvatio je da je njegovo naučavanje autoritativno. Njegove su riječi bile uvjerljive i poticajne. Stihovi 31-41 opisuju jedan tipični subotni dan u Gospodinovu životu. Otkrivaju ga kao Gospodara nad zlodusima i bolešću. Prvo je otišao u sinagogu i ondje zatekao čovjeka s duhom nečista zloduha. Pridjev nečisti često se koristi za opis nečistih duhova; to znači da su oni sami nečisti i da stvaraju nečistoću u životu svojih žrtava. Stvarnost opsjednutosti zlodusima vidi se u ovom ulomku. Prvo je bio uzvik straha: »Što ti imaš s nama!?!« Potom se vidjelo da duh dobro zna da je Isus Svetac Božji koji će na poslijetku uništiti Sotoninu vojsku.

4,35 Isus je zloduhu izdao dvostruku zapovijed: »Umukni i iziđi iz njega!« Zloduh to i učini, nakon što je čovjeka oborio na tlo ali ga nije ozlijedio.

4,36-37 Ljudi su se *zaprepastili!* Što je to u Isusovim riječima da ga *nečisti duhovi* slušaju? S kakvom to nepoznatom *vlašću* i *snagom* govori? Ne čudi što se *glas o njemu* širio po svim *okolnim mjestima!*

Sva Isusova fizička čudesa prikaz su sličnih čudesa koja on čini u duhovnom području. Na primjer, sljedeća čudesa u Luki prenose te duhovne pouke:

Istjerivanje nečistih duhova (4,31-37) – izbjavljenje od prljavštine i okaljanosti grijehom.

Ozdravljenje Petrove punice od vrućice (4,38-39) – izbjavljenje od uznemirenosti i slabosti prouzročenih grijehom.

Ozdravljenje gubavca (5,12-16) – oporavak od ogavnosti i beznadnosti grijeha (vidi također 17,11-19).

Uzeti čovjek (5,17-26) – oslobođenje od uzetosti grijeha i osposobljavanje za služenje Bogu.

Uskrišenje udovičina sina (7,11-17) – grešnici su mrtvi u prijestupima i grijesima i trebaju život (vidi također 8,49-56).

Utišavanje oluje (8,22-25) – Krist može obuzdavati oluje što bjesne u životima njegovih učenika.

Legija, opsjednuti (8,26-39) – grijeh dovodi do nasilja i ludosti te izopćuje čovjeka iz civilizirana društva. Gospodin donosi doličnost, duševno zdravlje i zajedništvo sa samim sobom.

Žena koja je dotaknula skut njegove halje (8,43-48) – iscrpljenost i potištenost do kojih dovodi grijeh.

Hranjenje pet tisuća ljudi (9,10-17) – grešni svijet koji je gladan Božjega kruha. Krist tu potrebu zadovoljava po svojim učenicima.

Opsjednuti sin (9,37-43a) – okrutnost, nasilnost grijeha i Kristova iscjeliteljska moć.

Žena s duhom bolesti (13,10-17) – grijeh izobličuje i sakati, ali Isusov dodir donosi potpun oporavak.

Čovjek s vodenom bolešću (14,1-6) – grijeh stvara nelagodu, nevolju i opasnost.

Slijepi prosjak (18,35-43) – grijeh oslijepljuje čovjeka za vječne stvarnosti. Novorođenje otvara oči.

B. Vlast nad vrućicom (4,38-39)

Isus je zatim pošao u bolesnički posjet u **Šimunovu kuću**, gdje je **Šimunovu punicu mučila velika vrućica**. Čim Isus **prijeti vrućici**, ona je **pusti**. Ozdravljenje nije bilo samo trenutačno nego i potpuno, jer je mogla ustati i posluživati im. Čovjek je nakon velike vrućice obično slab i mlitav. (Ovaj ulomak baš i ne usrećuje zagovornike svećeničkog celibata. Petar je bio oženjen čovjek!)

C. Vlast nad bolestima i zlodusima (4,40-41)

4,40 Na izmaku subote, ljudi su bili slobodni od nametnute neaktivnosti; **dovedoše k njemu** velik broj bolesnika i opsjednutih. Nitko nije došao uzalud. **Ozdravljao** je svakoga od bolesnih i izgonio zloduhe. Mnogi od onih koji danas tvrde da ozdravljaju vjerom, svoja čudesa ograničavaju na prethodno odabrane kandidate. Isus je ozdravljao *svakoga*.

4,41 Istjerani **zlodusi** su znali da je Isus **Krist, Sin Božji**. Ali on ne prihvaća svjedocanstvo zloduhâ. Njih se mora ušutkati. **Znali su da je on Mesija**, ali Bog je imao druga i mnogo bolja sredstva da objavi tu činjenicu.

D. Vlast kroz propovijedanje na putu (4,42-44)

Sljedećega dana, Isus se povukao na neko **pusto mjesto** u blizini Kapernauma. **Mnoštvo ga je tražilo** dok ga nisu našli. Nagovarali su ga da ne odlazi. **No on ih podsjeti da ima posla i u drugim gradovima ... u Galileji**. I tako je išao od sinagoge do sinagoge **propovijedajući** radosnu vijest o **kraljevstvu Božjem**. Sâm Isus bio je Kralj. Želio je njima vladati. Ali, naj-

prije se moraju pokajati. On ne želi vladati ljudima koji su vezani uz svoje grijehе. To je bila zapreka – željeli su se spasiti od svojih političkih problema, ali ne i od svojih grijehа.

E. Vlast kroz upućivanje drugih: poziv učenicima (5,1-11)

Iz ovog jednostavnoga prikaza Isusova poziva Petru proistječe nekoliko važnih pouka:

1. Gospodin je upotrijebio Petrovu lađu kao propovjedaonicu s koje će poučavati mnoštvo. Ako svu svoju imovinu i sve što posjedujemo ustupimo Spasitelju, prekrasno je kako on to koristi te kako i nas nagrađuje.

2. Petru je točno rekao gdje će naći mnogo riba – nakon što su se Petar i ostali **svu noć** bezuspješno trudili. Svezajući Gospodin znađe gdje plivaju ribe. Uzaludno je služiti vođen vlastitom pameću i snagom. Tajna uspjehа u kršćanskom djelovanju jest u tome što nas On vodi.

3. Iako je i sâm bio iskusan ribar, Petar je prihvatio savjet od tesara, a ishod su bile pune mreže: »**Na tvoju riječ spustit ću mreže.**« To pokazuje vrijednost poniznosti, želje za poukom i bezuvjetne poslušnosti.

4. **Mreža** se u **dubokoj** vodi napunila toliko da se **gotovo razdirala**. Tako se i mi moramo prestati držati obale i potpuno se predati struji. I u vjeri ima »dubokih voda«, kao i u patnjama, tuzi i gubitku. Upravo one pune mreže plodnošću.

5. **Mreža** im se počela razdirati tako da su lađe gotovo **tonule** (st. 6, 7). Služenje Kristu donosi teškoće – ali kakve su to prekrasne teškoće. To je ona vrst teškoća koja ushićuje srce pravoga ribara.

6. Ova slika slave Gospodina Isusa u **Petru** je izazvala poražavajući osjećaj vlastite bezvrijednosti. Tako je bilo i s Izaijom (6,5); tako je sa svima koji vide Kralja u njegovoj ljepoti.

7. Dok je Petar bio zaokupljen svojim svakodnevnim poslom, Krist ga je pozvao da bude ribarom **ljudi**. Dok iščekuješ vodstvo, radi sve što ti dopadne rukū – i to najbolje što možeš. Čini to usrdno, kao za Gospodina. Baš kao što kormilo upravlja ladom samo kad je lađa u pokretu, tako i Bog vodi ljude samo kad su u pokretu.

8. Krist je Petra pozvao da više ne lovi ribe nego **ljude**, ili doslovnije »da lovi žive ljude«. Što su sve ribe u moru u usporedbi s neusporedivom povlasticom da se vidi kako je jedna duša pridobivena za Krista i za vječnost!

9. Petar, **Jakov i Ivan** izvukoše svoje lađe na obalu, **ostaviše sve i pođoše** za Isusom u jedan od najboljih poslovnih dana u njihovu ribarskom životu. I kako su samo ustrajali u svojoj odluci! Da su odlučili ostati uz svoje lađe, vjerojatno nikada ne bismo ni čuli za njih.

F. Vlast nad gubom (5,12-16)

5,12 Doktor Luka osobito navodi činjenicu da je taj **čovjek** bio **pun gube**. Slučaj je bio u uznapredovaloj fazi i, s ljudskog stajališta, sasvim beznadan. Gubavčeva je vjera bila golema. Rekao je: »**Možeš me očistiti.**« To nije mogao reći ni jednome drugom čovjeku na svijetu. A ipak, imao je apsolutno povjerenje u **Gospodinovu** vlast. Kada je rekao: »**Ako hoćeš**«, time nije izražavao sumnju u Kristovu dobru volju. Nastupio je kao molitelj koji nema prava na ozdravljenje nego se oslanja na Gospodinovo milosrđe.

5,13 Dodimuti gubavca bilo je medicinski opasno, vjerski nečisto i društveno sramotno. Ali, Spasitelj se nije zarazio. Umjesto toga, u gubavčevo se tijelo izlio slap ozdravljenja i zdravlja. To nije bilo postupno liječenje; Sveto pismo kaže: **I domah ode guba s njega**. Zamislite što mora da je značilo tom očajnom, bespomoćnom gubavcu što je u trenutku posve ozdravljen!

5,14 Isus mu zapovjedi da nikome ne kaže ni riječi o tom ozdravljenju. Spasitelj nije želio privući mnoštvo znatiželjnika ili pobuditi narodni pokret da ga se postavi Kraljem. Umjesto toga, Gospodin je zapovjedio gubavcu da ode ... **svećeniku** i prinese žrtvu kakvu je propisao Mojsije (Lev 14,4).

Svaka potankost tog prinošenja govori o Kristu. **Svećenik** je trebao pregledati gubavca i odrediti je li doista ozdravljen. Svećenik nije mogao *ozdravljati*; sve što je mogao bilo je *proglasiti* čovjeka ozdravljenim. Ovaj svećenik nikada prije nije vidio očišćenog gubavca. Prioziro je bio jedinstven i trebao ga je navesti da shvati kako se Mesija konačno pojavio. Trebao je, također, biti **svjedočanstvo** svim svećenicima. Ali, njihova su srca bila zaslijepljena nevjerom.

5,15-16 Usprkos Gospodinovim uputama da ne govori o čudu, vijest se brzo proširila i **silno je mnoštvo** svijeta **grnulo** k njemu zbog ozdravljenja. Isus se **često povlačio na pusta mjesta** kako bi molio. Naš je Spasitelj bio čovjek molitve. Zato je ovo evanđelje, koje ga predstavlja kao Sina čovječjeg, trebalo reći nešto više od drugih o njegovu molitvenom životu.

G. Vlast nad uzetošću (5,17-26)

5,17 Kada se vijest o Isusovu djelovanju proširila, **farizeji i učitelji Zakona** postajali su sve neprijateljskiji raspoloženi. Ovdje vidimo kako se okupljaju u **Galileji** s očiglednom namjerom da nađu neku optužbu protiv njega. A **sila Gospodnja bi jaše ondje da ozdravlja bolesne**. Isus je zapravo oduvijek imao vlast da ozdravljuje, ali okolnosti za to nisu bile uvijek povoljne. Primjerice, u Nazaretu nije mogao činiti mnoga čudesa zbog nevjere naroda (Mt 13,58).

5,18-19 Četvorica ljudi donijehše uzeto čovjeka **na nosiljci** u kuću gdje je Isus naučavao. **Nisu mogli doći do njega zbog mnoštva**, pa su se vanjskim stubi-

štem popeli na krov. Zatim su čovjeka spustili kroz otvor što su ga načinili raskrivši neke crepove na krovu.

5,20-21 Isus je zamijetio vjeru koja seže dotle da se njegovu pozornost skreće na čovjeka u nevolji. **Vidjevši njihovu vjeru**, to jest vjeru četvorice i bolesnoga, reče uzetomu: **»Čovječe, oprošteni su ti grijesi!«** Ta je nečuvena izjava razdražila **pismoznance i farizeje**. Znali su da nitko doli **Bog** ne može **oprašati grijeha**. Ne htijući priznati da Isus jest Bog, povikali su da huli.

5,22-23 Gospodin im je zatim pokušao dokazati da je doista oprostio čovjekove grijeha. Prvo ih je upitao je li **lakše reći: »Oprošteni su ti grijesi«** – ili reći: **»Ustani i hodaj«**? U izvjesnom je smislu jednako lako *reći* jedno baš kao i drugo, ali druga je stvar *učiniti* jedno ili drugo jer je oboje, ljudski gledano, nemoguće. Ovdje je, čini se, stvar u tome da je lakše reći **»Oprošteni su ti grijesi«**, jer nema načina da se ustanovi je li se to dogodilo. Kažete li: **»Ustani i hodaj«**, tada je lako vidjeti je li bolesnik ozdravljen.

Farizeji nisu mogli *vidjeti* da su grijesi tog čovjeka otpušteni, pa zato nisu vjerovali. Stoga je Isus izveo čudo koje su mogli *vidjeti* kako bi im dokazao da je uistinu oprostio čovjekove grijeha. Uzetom je dao moć hodanja.

5,24 **»Ali da znate, vlast ima Sin čovječji na zemlji opraštati grijeha«** – naslov **Sin čovječji** ističe Gospodinovu savršenu ljudskost. Svi smo mi u jednome smislu čovječji sinovi, ali ovaj naslov »Sin čovječji« izdvaja Isusa od svih ostalih ljudi koji su ikada živjeli. Opisuje ga kao čovjeka po Božjoj volji, onoga koji je moralno savršen; onoga koji će trpjeti, krvariti i umrijeti, i onoga kojemu je dan najviši položaj nad svime što postoji.

5,25 Poslušao njegovoj riječi, uzeti je ustao, uzeo svoju malu nosiljku i otišao kući **slaveći Boga**.

5,26 Mnoštvo je doslovce obuzeo zanos te su i oni slavili Boga govoreći kako su toga dana vidjeli nešto neviđeno, naime objavu oprostjenja grijehâ i čudo koje je to dokazalo.

V. SIN ČOVJEČJI OBJAŠNJAVA SVOJE POSLANJE (5,27-6,49)

A. Poziv Levija (5,27-28)

Levi je bio carinik koga je postavila rimska vlast. Takve su ljude njihovi sunarodnjaci Židovi mrzili, ne samo poradi te suradnje s Rimom nego i zbog njihova nepoštenog ponašanja. Jednoga dana dok je Levi bio na poslu, Isus je prolazio onuda i pozvao ga da postane Njegov sljedbenik. Levi zapanjujuće hitro **sve ostavi, ustane i pođe za njim**. Razmislite samo o golemim posljedicama koje su proistekle iz te jednostavne odluke. Levi, ili Matej, postao je piscem Prvog evanđelja. Isplati se čuti Njegov poziv i poći za Njim.

B. Zašto Sin čovječji poziva grešnike (5,29-32)

5,29-30. Neki su rekli da su tri razloga zbog kojih je Levi priredio veliku gozbu. Htio je iskazati štovanje Gospodinu, javno posvjedočiti svoju novu pripadnost i želio je svoje prijatelje upoznati s Isusom. Većina Židova ne bi htjela jesti sa skupinom carinika. Isus je jeo s carinicima i grešnicima. Naravno, nije se bratski sjedinio s njima u njihovim grijesima niti učinio išta što bi dovelo u pitanje njegovo svjedočanstvo, nego je ove prigode iskoristio kako bi poučio, ukorio i blagoslovio.

Njihovi pismoznanci i farizeji¹³ kritizirali su Isusa zato što se druži s tim ljudima, talogom društva.

5,31 Odgovarajući im Isus, reče da je njegov postupak potpuno u skladu sa svrhom njegova dolaska na svijet. Zdravi ne trebaju liječnika, nego bolesni.

5,32 Farizeji su sebe smatrali **pravednicima**. Oni nisu imali duboko shvaćanje grijeha ili potrebu za oproštenjem. Stoga nisu mogli imati koristi od službe Velikoga Liječnika. Ali, carinici i grešnici su shvatili da su **grešnici** i da trebaju spasenje od svojih grijeha. Spasitelj je došao zbog ljudi poput njih. Zapravo, farizeji *nisu* bili pravedni. I oni su trebali spasenje kao i carinici. Ali oni nisu htjeli ispovjediti svoje grijeha i priznati svoju krivnju. I tako su kritizirali Liječnika zbog toga što je išao ljudima koji su ozbiljno bolesni.

C. Objašnjenje zašto Isusovi učenici ne poste (5,33-35)

5,33 Sljedeća taktika farizeja bila je preispitati Isusa o običaju posta. Naposljetku, **učenici Ivana Krstitelja** su slijedili pustinjački život svojega učitelja. A **farizejski** su sljedbenici na različite načine obredno postili. No Isusovi učenici to nisu činili. Zašto?

5,34-35 Gospodin je zapravo odgovorio kako nema nikakva razloga zašto bi njegovi učenici postili dok je još on s njima. On ovdje povezuje post s tugom i žaljenjem. Kad im se **ugrabi**, to jest nasilno, u smrt, **postit će** da bi izrazili svoju duboku tugu.

D. Tri prisposode o novom razdoblju (5,36-39)

5,36 Slijede tri usporedbe koje govore o tome da je počelo novo razdoblje i da ne smije biti miješanja staroga i novoga.

U **prvoj usporedbi**, stara halja govori o zakonskom sustavu ili razdoblju, dok je **nova halja** slika razdoblja milosti. Ona su nespojiva. Pokušaj miješanja Zakona i milosti nakraju kvari oboje. Krpa uzeta s nove halje kvari tu halju, i **ne pristaje** staroj, ni po izgledu ni po jačini. J. N. Darby to dobro prikazuje: »Isus ne bi nikada učinio nešto takvo kao što je pripajanje kršćanstva židovstvu. Tijelo i Zakon idu skupa, ali milost i Zakon, Božja i ljudska pravednost, neće se nikada dati pomiješati.«

5,37-38 *Druga* usporedba pokazuje kako je glupo ulijevati **ново вино** u **stare mješine**. Vrenje **novoga vina** prouzročuje pritisak na mješine koje više nisu dovoljno gipke ili elastične da ga izdrže. Mješina se **prodere** a vino **prolije**. Zastarjeli oblici, odredbe, običaji i obredi židovstva bili su prekruti da bi držali radost, raskoš i silinu novog razdoblja. **Novo vino** se u ovom poglavlju ogleda u neuobičajenim načinima koje su upotrijebila ona četvorica što su Isusu donijela uzetog čovjeka. Ogleda se u Levijevoj svježini i gorljivosti. **Stare mješine** prikazuju tromost i hladni formalizam farizeja.

5,39 *Treća* usporedba kazuje da **nitko tko je pio staro vino**, ne **zaželi novoga**. **Ta veli se: »Staro je bolje!«** Ovim se prikazuje prirodna nesklonost ljudi da staro zamijene novim, židovstvo kršćanstvom, zakon milošću, sjene stvarnošću! Kao što veli Darby: »Čovjek koji je naviknut na određene oblike, ljudski poredak, očinsku vjeru itd., nikada ne voli nova načela i silu Kraljevstva.«

E. Sin čovječji je gospodar subote (6,1-11)

6,1-2 Sada su iznijeta dva događaja vezana uz subotu kako bi se pokazalo da se sve veće protivljenje vjerskih vođa bližilo vrhuncu. Prvi se zbilo »druge subote po Prvoj« (doslovan prijevod). To se objašnjava ovako: prva je subota bila prva nakon Pashhe. Druga je bila sljedeća nakon nje. **Druge subote po Prvoj**, Gospodin i njegovi učenici prolazili su **kroz neke usjeve**. Učenici su **otrgnuli nešto klasja**, trljali zrnje **rukama i jeli**. **Farizeji** im nisu mogli zamjeriti zbog činjenja da su ubrali klasje; Zakon je to dopuštao (Pnz 23,25). Njihova je kritika bila što je to učinjeno **subotom**. Ponekad su trganje klasja nazivali žetvom, a trljanje zrnja mlaćenjem.

6,3-5 Gospodin je, uzimajući jedan događaj iz Davidova života, odgovorio da se zakonom o suboti nikada nije mislilo za-

braniti rad iz nužde. Odbačeni i progonjeni, **David** i njegovi ljudi su ogladnjeli. **Ušli su u Dom Božji i pojeli prinesene kruhove** koji su se obično ostavljali za **svećenike**. Bog je u Davidovu slučaju učinio iznimku. U Izraelu je vladao grijeh. Kralj je bio odbačen. Zakon o prinesenim kruhovima ne bi nikada propisivao tako ropsko pridržavanje kojim bi se dopustilo da Božji kralj glada.

Ovdje su okolnosti bile slične. Krist i njegovi učenici bili su gladni. Farizeji bi ih radije vidjeli kako glada nego da u subotu beru pšenicu. **Ali Sin je čovječji Gospodar i subote**. Prije svega, on je donio taj zakon i nitko nije sposobniji od njega da tumači njegovo pravo duhovno značenje i da ga zaštiti od pogrešnog shvaćanja.

6,6-8 Drugi događaj koji se **zbio druge subote** povezan je s jednim čudesnim ozdravljenjem. **Pismoznanci i farizeji** su zlobno **vrebali** na Isusa kako bi vidjeli **hoće li ozdraviti čovjeka s usahlom rukom ... subotom**. Iz prethodnog iskustva i iz onoga što su o njemu znali, imali su dobar razlog da povjeruju kako će to učiniti. Gospodin ih nije razočarao. Prvo je zatražio od **čovjeka** da **ustane** i stane na sredinu mnoštva u sinagogi. Taj je dramatičan potez prikovao pažnju sviju na ono što će se dogoditi.

6,9 *Potom* je **Isus** upitao svoje kritičare je li **dopušteno subotom činiti dobro ili činiti zlo**. Da su točno odgovorili, morali bi reći da je subotom ispravno činiti dobro, a pogrešno činiti loše. Ako je, dakle, ispravno činiti dobro, tada je on činio dobro ozdravljajući čovjeka. Ako je pogrešno subotom činiti zlo, tada su oni kršili subotu smišljajući kako da ubiju Gospodina Isusa.

6,10 Protivnici mu nisu ništa odgovorili. Isus je potom naložio čovjeku da **ispruži svoju usahlu ruku**. (Jedino dr. Luka navodi kako je to bila desnica.) Zapovijed je popratila i potrebna sila. Kad je čovjek poslušao, **ruka mu je postala zdrava**.

6,11 Farizeji i pismoznanci su se razbjesnili. Željeli su Isusa optužiti za kršenje subote. On je samo izgovorio nekoliko riječi i čovjek je ozdravio. Nije bilo nikakva teškog rada. Pa ipak su zajednički smišljali kako bi ga mogli »pograbit«.

Bog je uveo subotu za čovjekovo dobro. Kada se pravilno razumjela, ona nije zabranjivala rad iz nužde ili neko djelo milosrđa.

F. Izbor dvanaestorice učenika (6,12-19)

6,12 Prije izbora Dvanaestorice, Isus je svu noć proveo moleći. Kakva je to kritika naše naglosti i neovisnosti o Bogu! Luka je jedini evanđelist koji spominje tu noć molitve.

6,13-16 Dvanaestorica koje je izabrao od šireg kruga učenika bili su:

1. **Šimun, koga prozva Petrom**, Jonin sin, i jedan od najistaknutijih apostola.

2. **Andrija, brat njegov**. Andrija je Petra upoznao s Gospodinom.

3. **Jakov, sina Zebedejev**. Imao je čast poći s Petrom i Ivanom na Goru preobraženja. Pogubio ga je Herod Agripa I.

4. **Ivan, sin Zebedejev**. Jakova i Ivana Isus je nazvao »Sinovima groma«. Bio je to onaj Ivan koji je napisao evanđelje i poslanice koje nose njegovo ime, te Knjigu Otkrivenja.

5. **Filip**, rođen u Betsaidi, koji je Natanaela upoznao s Isusom. Ne smije se pomisliti s evanđelistom Filipom iz Djela.

6. **Bartolomej**. Općenito se drži da je to drugo ime za Natanaela. Spominje se samo u navođenju Dvanaestorice.

7. **Matej**, carinik, zvan i Levi. Napisao je Prvo evanđelje.

8. **Toma**, zvan i Blizanac. On je rekao da neće povjerovati da je Gospodin uskrsnuo dok ne vidi prave dokaze.

9. **Jakov sin Alfejev**. To bi mogao biti onaj koji je bio na odgovornom položaju u

crkvi u Jeruzalemu nakon što je Herod pogubio Jakova, Zebedejeva sina.

10. **Šimun zvan Revnitelj**. O njemu se malo zna, barem što se tiče svetopisamskih izvora.

11. **Juda, sin Jakovljevi**. Možda isti Juda koji je napisao poslanicu, a rasprostranjeno je uvjerenje da je to Lebej, čije je prezime bilo Tadej (Mt 10,3; Mk 3,18).

12. **Juda Iskariotski**, za kojeg se pretpostavlja da potječe iz Keriota u Judeji, i stoga jedini apostol koji nije bio iz Galileje. Izdajnik našeg Gospodina; Isus ga je nazvao »Sinom prokletstva«.

Nisu svi učenici bili ljudi izvanredna intelekta ili sposobnosti. Oni predstavljaju presjek čovječanstva. Ono što ih je učinilo velikima jest njihova veza s Isusom i predanost njemu. Kad ih je Spasitelj izabrao, bili su vjerojatno mladići u svojim dvadesetim godinama. Mladost je doba kad su ljudi najgorljiviji, kad ih je najlakše poučiti i kada im je najlakše podnositi tegobe. Isus je izabrao samo dvanaesticu učenika. Više ga je zanimala kakvoća negoli brojnost. Dobru vrst ljudi mogao je izaslati i procesom duhovna razmnažanja evangelizirati svijet.

Nakon što su izabrani, bilo je važno da ih se iscrpno pouči načelima Božjeg kraljevstva. Preostali dio ovoga poglavlja posvećen je kratkom izlaganju vrste karaktera i ponašanja koje treba obilježavati učenike Gospodina Isusa.

6,17-19 Govor koji slijedi nije istovjetan Propovijedi na Gori (Mt 5-7). Ona je izgovorena na gori; ovo pak je govoreno u ravnici. Ona je sadržavala blagoslove, ali ne i »jao«; ovaj govor sadrži oboje. Ima i drugih razlika – u riječima, u duljini i u naglasku.¹⁴

Obratite pozornost na to da je poruka pravoga učenikstva dana mnoštvu kao i Dvanaestorici. Izgleda da je, kad god je veliko mnoštvo išlo za Isusom, iskušavao njihovu iskrenost tako što im je govorio

posve otvoreno. Kao što netko reče: »Krist prvo snubi, a onda rešeta.«

Narod je došao iz cijele Judeje i Jeruzalema na jugu, iz Tira i Sidona na sjeverozapadu – pogani kao i Židovi. Bolesnici i opsjednuti tiskali su se da dotaknu Isusa; znali su da je snaga ozdravljenja izlazila iz njega.

Veoma je važno shvatiti koliko su Spasiteljeva naučavanja revolucionarna. Sjetite se da je išao na križ. Umrijet će, biti pokopan, trećega dana ponovno ustati i vratiti se na Nebo. Radosna vijest o besplatnom spasenju mora otići u svijet. Otkupljenje ljudi ovisilo je o tome hoće li čuti poruku. Kako bi se svijet mogao evangelizirati? Dosjetljivi vođe ovoga svijeta organizirali bi golemu vojsku, dali neograničena sredstva, izobilnu opskrbu hranom, rasonodu za ljudske duše i dobre veze s javnošću.

G. Blaženstva i »jao« (6,20-26)

6,20 Isus je izabrao dvanaestoricu učenika i poslao ih u svijet siromašne, gladne i progonjene. Može li se svijet tako evangelizirati? – Da, i to samo tako! Spasitelj je započeo s četiri blaženstva i četiri »jao«.

»Blago vama, siromasi.« Ne blago siromašnima, nego blago *vama* siromasi. Samo po sebi, siromaštvo baš nije blagoslov; češće je prokletstvo. Ovdje je Isus govorio o siromaštvu koje sami izabiremo radi njega. Nije govorio o ljudima koji su siromašni zbog lijenosti, tragedije, ili razloga na koje ne mogu utjecati. Mislio je na one koji hotimice odlučuju biti siromašni kako bi svog Spasitelja dijelili s drugima. Kada o tome porazmislite, to je jedini razborit i razuman pristup. Prepostavimo da su učenici posli kao bogataši. Ljudi bi dolazili pod Isusov stijeg u nadi da će se obogatiti. Ali, učenici im nisu mogli obećati srebro i zlato. Ako uopće dođu, bit će to u potrazi za duhovnim blagoslovom. Također, da su učenici bili bogati, ne bi bili primili blagoslov trajne ovisnosti o Gospodinu i dokaza njegove vjernosti. Kraljevstvo Božje pri-

pada onima koji su zadovoljni sa zadovoljavanjem tekućih potreba, tako da sve što je više od toga mogu ulagati u djelo Gospodnje.

6,21 »Blago vama koji sada gladujete.« Naglasimo ponovno da se pri tome ne misli na goleme skupine ljudi koji pate od pothranjenosti. Misli se na učenike Isusa Krista koji dragovoljno prihvaćaju život samoodricanja kako bi pomogli ublažavanju ljudskih potreba – duhovnih i tjelesnih. To su ljudi koji će radije uzimati jednostavnu, jeftinu hranu nego samougađanjem drugima uskratiti evanđelje. Svakom će se takvo samoodricanje u budućnosti nagraditi.

»Blago vama koji sada plaćete.« Ne radi se uopće o tome da je žalost sama po sebi blagoslov; plač nespašenih ljudi nema trajne koristi koja je povezana s plaćem. Isus ovdje govori o suzama prolivenim radi njega; o suzama za izgubljenim čovječanstvom koje propada; o suzama nad podijeljenim, nemoćnim stanjem Crkve. Sve je to žalost doživljena u služenju Gospodina Isusa Krista. – Oni koji siju u suzama, žeti će u radosti.

6,22 »Blago vama kad vas zamrze ljudi ... izopće ... i pogrde, te izbace ime vaše kao zločinačko.« Ovaj blagoslov nije za one koji ispaštaju vlastite grijehе ili glupost. To je za one koji su prezreni, izopćeni, pogrđeni i oklevetani zbog svoje *odanosti Kristu*.

Ključ razumijevanja ovih četiriju blaženstava nalazi se u izrazu **»zbog Sina čovječjega«**. Stvari koje bi same po sebi bile bijedne, postaju blagoslovom kada se trpe zbog njega. Ali pobuda mora biti ljubav prema Kristu; u protivnom su i najveće žrtve bezvrijedne.

6,23 Progon zbog Krista razlog je velikoj radosti. Prvo: donijet će **veliku plaću u Nebu**. Drugo: onoga koji trpi povezuje s Njegovim vjernim svjedocima iz prošlih razdoblja.

Ta četiri blagoslova opisuju uzornu osobu u Božjem kraljevstvu – onoga tko živi požrtvorno, jednostavno, triježno i strpljivo.

6,24 Ali, s druge strane, ta četiri »jao« predstavljaju one najmanje vrijedne u Kristovu novom društvu. Tragično je da su to upravo oni koji se u današnjem svijetu smatraju velikima! **»Jao vama, bogataši.«** Zgrtanje blaga donosi ozbiljne i moralne probleme u svijetu gdje na dan tisuće ljudi umiru od gladi i gdje svaki drugi čovjek nije čuo radosnu vijest o spasenju po vjeri u Krista. O tim riječima Gospodina Isusa trebaju dobro porazmisliti oni kršćani koji žele nakupljati blago na Zemlji, zgrtati i štedjeti za »crne dane«. To činiti, znači živjeti za pogrešan svijet. Osim toga, ovaj »jao« bogatašima uvjerljivo dokazuje da Gospodin, kada je u st. 20 rekao »Blago vama, siromasi«, nije mislio na siromašne duhom. U protivnome bi st. 24 morao značiti »jao vama bogatima duhom«, a takvo značenje ne dolazi u obzir. Oni koji imaju bogatstvo i koji ga ne koriste za vječno bogaćenje drugih već imaju jedinu utjehu koju će ikada dobiti – sebično, trenutno zadovoljenje svojih želja.

6,25 »Jao vama koji ste siti.« To su oni vjernici koji objeduju u skupim restoranima, koji se hrane jelima za slatokusce, koji u trgovini hranom ne žale novca. Njihov je motto: »Ništa nije dovoljno dobro za Božji narod!« Gospodin veli da će gladovati u Dan koji dolazi, to jest kad se budu davale plaće za odano, požrtvorno učenje.

»Jao vama koji se sada smijete.« Ovaj se »jao« odnosi na one čiji je život stalni krug rasonode, zabave i ugone. Ponašaju se kao da je život stvoren radi zabave i igre i čini se da zaboravljaju na strašno stanje ljudi koji nisu u Isusu Kristu. Oni koji se sada smiju, jadikovat će i plakati kad se osvrnu na proigrane prigode, sebično udovoljavanje sebi i vlastito duhovno siromaštvo.

6,26 »Jao vama kad vas svi ljudi¹⁵ budu hvalili.« – Zašto? Zato što je to siguran znak da ne živite životom ili iskreno ne širite evanđelje. U samoj naravi evanđelja jest da je mrsko bezbožnicima. Oni koji svoju hvalu dobivaju od svijeta idu za lažnim prorocima Staroga zavjeta koji su ugađali ljudima govoreći im ono što žele čuti. Više ih je zanimala naklonost ljudi nego Božja hvala.

H. Tajno oružje Sina čovječjeg: ljubav (6,27-38)

6,27-29 Sada Gospodin Isus svojim učenicima otkriva tajno oružje iz Božje oružarnice – oružje ljubavi. Bit će to jedno od njihovog najdjelotvornijeg oružja u evangeliziranju svijeta. Međutim, kada govori o ljubavi, on ne misli na ljudski osjećaj koji nazivamo tim imenom. Ovo je nadnaravna ljubav. Mogu je upoznati i iskazivati samo oni koji su nanovo rođeni. Nije uopće dostupna onima u kojima ne boravi Duh Sveti. I ubojica može voljeti svoju djecu, ali to nije ljubav na kakvu je Isus mislio. Prva je ljudski osjećaj; druga je božanska ljubav. Prva zahtijeva samo tjelesni život; druga pak zahtijeva božanski život. U prvoj je ponajviše riječ o osjećajima; u drugoj pak ponajviše o volji. Svatko može voljeti svoje prijatelje, ali da bi se voljelo neprijatelje, potrebna je nadnaravna ljubav. A to je ljubav (grč. *agapé*) Novoga zavjeta. Ona znači: **Činite dobro onima koji vas mrze, blagoslivljajte one koji vas proklinju, molite za one koji vas zlostavljaju, te svagda i uvijek okrenite drugi obraz.**

F. B. Meyer objašnjava: »Ljubav u njezinu najdubljem smislu jest preduvjet kršćanstva. Osjećati za neprijatelje ono što drugi osjećaju za prijatelje; kao kiša i sunčeve zrake spuštati se na nepravedne kao i na pravedne; posluživati one koji su neugodni i odbojni kao što se drugi brinu o ugodnima i ljupkima; biti uvijek isti, ne podlijezati promjenama raspoloženja, hi-

rovima ili mušicama; dugo trpjeti; ne pamtit i zlo; iskreno se radovati; podnositi, vjerovati, nadati se i izdržati sve stvari, nika da ne zatajiti – to je ljubav, a takva ljubav je postignuće Svetoga Duha. Sami je ne možemo postići.«¹⁶

Ljubav poput ove je nepobjediva. Svijet obično može pobijediti čovjeka koji uzvraća. To se primjenjuje u ratnom metežu i na načelu odmazde. Ali svijet ne zna što će s osobom koja na svako zlo uzvraća dobrotom. Potpuno je zbunjen i smeten takvim onosvjetskim ponašanjem.

6,29b-31 Kada joj oduzmu gornju halju, ljubav nudi i donju. Nikada se ne oglašuje o pravu potrebu. Kad joj se nepravedno oduzme njezin imetak, ne traži da joj se vrati. Njezino je zlatno pravilo da s drugima postupa s istom dobrotom i obzirom kakve bi željela primiti.

6,32-34 Nespašeni ljudi mogu **ljubiti one koji njih ljube**. To je ponašanje tako prirodno i uobičajeno da nema nikakva utjecaja na svijet nespašenih. Banke i kreditna poduzeća će *pozajmiti* novac u nadi da će uzeti kamatu. Za to nije potrebna božanska ljubav.

6,35 Zato je Isus ponovio da trebamo **ljubiti svoje neprijatelje, činiti dobro i pozajmljivati ne nadajući se ničemu natrag**. Takvo je ponašanje karakteristično kršćansko i obilježava one koji su sinovi Svevišnjega. Naravno, to nije način na koji ljudi postaju sinovima Svevišnjega; to se može postići jedino primanjem Isusa Krista kao Gospodina i Spasitelja (Iv 1,12). Ali, to je način na koji se istinski vjernici *očituju* svijetu kao Božji sinovi. Bog se prema nama odnosio na način opisan u stihovima 27-35. **On je dobronam prema nezahvalnima i zlim**. Kad se tako ponašamo, pokazujemo da smo mu slični. Pokazujemo da smo rođeni od Boga.

6,36 Biti **milosrdan** znači oprostiti kada se možemo osvetiti. **Otac** je prema nama pokazao milosrđe time što nas nije kaznio

kako zaslužujemo. On želi da drugima iskazemo milosrđe.

6,37 Dvoje je što ljubav ne čini – ona ne **sudi i ne osuđuje**. Isus je rekao: »**Ne sudite pa nećete biti suđeni**.«

Ponajprije, mi ne smijemo suditi ljudske pobude. Ne možemo znati što je ljudima u srcu i stoga ne možemo znati zašto se neka osoba tako ponaša. Zatim, ne smijemo suditi upravljanje ili služenje drugog kršćanina (1 Kor 4,1-5). Bog je sudac u svim takvim slučajevima. I općenito, ne smijemo naginjati kuđenju. Kritikanstvo i duh cjepidlačenja krše zakon ljubavi.

Ima, međutim, nekih područja u kojima kršćani *moraju* suditi. Često moramo prosuđivati jesu li drugi ljudi pravi kršćani; u protivnom, nikada ne bismo mogli prepoznati pogrešno ujarmljivanje (2 Kor 6, 14). grijeh se mora suditi kod kuće i u zajednici. Ukratko, moramo suditi između dobra i zla, ali ne smijemo napadati pobude ili ubiti karakter.

»**Opraštajte i oprostite će vam se**.« To naše opraštanje čini ovisnim o spremnosti da opraštamo. Ali drugi stihovi Pisma izgleda uče da nam je, kad primimo Krista vjerom, besplatno i bezuvjetno oprašteno. Kako možemo uskladiti tu navodnu proturječnost? Objašnjenje je u tome da govorimo o dvjema različitim vrstama opraštanja – *sudbenoj (pravnoj)* i *očinskoj*. *Sudbeno opraštanje* je ono koje daje Bog kao Sudac svakome tko vjeruje u Gospodina Isusa Krista. To znači da je kaznu za grijeh platilo Krist i ne mora je platiti grešnik koji vjeruje. Ono je neuvjetovano.

Očinsko opraštanje daje Bog Otac svoje grešnom djetetu kad mu se ono ispovijedi i napusti svoje grijeh. Ono dovodi do obnove zajedništva s Božjom obitelji i nema nikakve veze s kaznom za grijeh. Kao Otac, Bog nam ne može oprostiti kad nismo spremni opraštati jedni drugima. On se ne može ponašati tako, i ne može biti u zajedništvu s onima koji to čine. U riječi-

ma »**oprostit će vam se**«, Isus ima na umu to očinsko opraštanje.

6,38 Ljubav se očituje u davanju (vidi Iv 3,16; Ef 5,25). Kršćansko je poslanje služba trošenja. Oni koji izobilno **daju**, biti će velikodušno nagrađeni. Ta slika prikazuje čovjeka s velikim naborom nalik pregači koji nosi ponad halje. Koristi ga za nošenje zrnja. Što šire razbacuje zrnje, to će bolja biti žetva. Nagrada će mu biti **mjera dobra, nabijena, natresena, preobilna**. Dat će mu se u njegovo **krilo**, to jest u pregaču halje. Nepromjenljivo načelo našeg života jest da ćemo žeti kako smo posijali; da naši postupci povratno djeluju na nas; da će se **mjerom kojom mjerimo druge i nama zauzvat mjeriti**. Sijemo li materijalna dobra, žanjemo duhovna blaga nepromjenjive vrijednosti. Točno je i to da ono što zadržavamo gubimo, a da ono što dajemo imamo.

I. Prisposoba o slijepom licemjeru (6,39-45)

6,39 U prethodnom je ulomku Gospodin Isus naučavao kako učenici trebaju imati službu davanja. Sada upozorava na to da je stupanj do kojeg mogu biti blagoslovom drugima ograničen njihovim vlastitim duhovnim stanjem. **Slijepac ne može voditi slijepca; obojica će upasti u jamu**. Ne možemo dati ono što ni sami nemamo. Ako smo slijepi na neke istine Božje riječi, ne možemo pomoći nekome drugom u tim pitanjima. Ako u našem duhovnom životu postoje područja slijepoće, možemo biti uvjereni da će područja slijepoće biti i u životima naših učenika.

6,40 »Nije učenik nad svojim učiteljem; svaki koji je usavršen bit će samo kao njegov učitelj.« Čovjek ne može poučavati ono što ne zna. Svoje učenike ne može dovesti do razine više od one koju je sâm postigao. Što ih više poučava, to su mu više nalik. Ali njegov stupanj rasta tvori onu gornju granicu do koje ih može dovesti. Učenik je **usavršen** kao učenik

kada postane kao njegov učitelj. Nedostaci u nauku ili životu učitelja prenijet će se u živote njegovih učenika, a kad poučavanje završi ne može se očekivati da učenici budu iznad učitelja.

6,41-42 Ova važna istina ipak se upečatljivije iznosi u slici **truna** i **brvna**. Jednoga dana neki čovjek prolazi gumnom gdje se mlati žito. Iznenadan nalet vjetra podiže maleni **trun** pljeve i nanese ga ravno u njegovo oko. On trlja oko kako bi uklonio dražilo, no što više trlja to ga više draži. Upravo tada nailazi neki drugi čovjek, vidi nevolju onog prvoga i ponudi mu pomoć. Ali iz **njegova oka viri brvno!** Baš i ne može pomoći, jer ne vidi što čini. Jasna pouka jest da učitelj ne može svojim učenicima govoriti o pogreškama u njihovim životima ako takve – ali neusporedivo veće pogreške – ima u vlastitom životu, a ne može ih vidjeti. Želimo li pomoći drugima, naši vlastiti životi moraju biti primjermi. U protivnom će nam reći: »**Liječniče, izliječi sama sebe!**«

6,43-45 Četvrta slika koju Gospodin ra-bi je slika **stabla** i njegova **ploda**. Stablo donosi plod, **dobar** ili **nevaljao**, ovisno o tome kakvo je. O stablu sudimo prema vrsti i kakvoći ploda koji daje. Tako je i u području učenja. Čovjek koji je moralno čist i duhovno zdrav može donijeti blagoslov za druge iz **dobre riznice svoga srca**. S druge strane, čovjek koji je u svojoj biti pokvaren **iznosi samo zlo**.

Tako u stihovima 39-45 Gospodin svojim učenicima govori da njihova služba treba biti služba karaktera. Ono što jesu važnije je od svega što će ikada reći ili učiniti. Konačan ishod njihova služenja odredit će se onime što su oni sami.

J. Gospodin traži poslušnost (6,46-49)

6,46 »Što me zazivljete 'Gospodine, Gospodine!' – a ne činite što govorim?« Riječ *Gospodin* znači *Gospodar*; to znači da on ima potpunu vlast nad našim životima, da mu pripadamo i da smo obvezni

učiniti sve što on kaže. Nazvati ga **Gospodinom** a zatim ga ne poslušati, u sebi je nemoguće protuslovno. Puka tvrdnja da ga priznajemo Gospodinom nije dostatna. Prava ljubav i vjera uključuju poslušnost. Ako ne činimo ono što zapovijeda, tada ga istinski ne volimo i ne vjerujemo istinski u njega.

Nazivaš me »Putom«, a mnome ne kročiš;
 Nazivaš me »Životom«, ali me ne živiš;
 Nazivaš me »Učiteljem«, ali me ne slušaš;
 Ako te osudim, mene ne krivi.
 Nazivaš me »Kruhom«, ali me ne jedeš;
 Nazivaš me »Istinom«, ali mi ne vjeruješ;
 Nazivaš me »Gospodinom« a ne služiš mi;
 Ako te osudim, mene ne krivi.

— *Geoffrey O'Hara*

6,47-49 Kako bi još potkrijepio tu važnu istinu, Gospodin izlaže pripovijest o dvojici graditelja. Tu pripovijest obično primjenjujemo na evanđelje; kažemo da mudar čovjek prikazuje onoga koji vjeruje i koji je spašen; nerazborit je čovjek onaj koji odbacuje Krista i koji je izgubljen. Naravno, to je valjano *objašnjenje*. Ali ako pripovijest tumačimo u njezinom kontekstu, vidimo da u njoj postoji dublje značenje.

Mudar čovjek je onaj koji **dolazi** Kristu (spasenje), koji **sluša** njegove riječi (pouka) i koji **ih vrši** (poslušnost). On je onaj koji svoj život gradi na načelima kršćanskog učenja izloženim u ovom poglavlju. To je pravi način izgradnje života. Kada na kuću nahrupе poplave i bujice, stoji čvrsto jer je **utemeljena na stijeni** — Kristu i njegovim poukama.¹⁷

Nerazborit je onaj tko čuje (pouka) ali ne postupa prema pouci (neposlušnost). Svoj život on gradi na onome što smatra najboljim slijedeći tjelesna načela ovoga svijeta. Kad nahrupi životna bujica, odnosi njegovu **kuću** koja je **bez temelja**. Duša mu je možda spašena, ali je izgubio život.

Mudar čovjek je onaj koji je siromašan, koji je gladan, koji tuguje i koji je proganjen — sve zbog Sina čovječjega. Takvu bi

osobu svijet nazvao nerazboritom — Isus je naziva mudrom.

Nerazborit čovjek je onaj koji je bogat, koji se raskošno gosti, živi veselo i kojega svi vole. Svijet takvoga naziva mudrim čovjekom — Isus ga naziva nerazboritim.

VI. SIN ČOVJEČJI PROŠIRUJE SVOJE POSLANJE (7,1-9,50)

A. Ozdravljenje stotnikova sluga (7,1-10)

7,1-3 Pošto je dovršio svoju besjedu, Isus ode od naroda i **uđe u Kapernaum**. Ondje su ga saletjeli **starješine židovske** koji su došli tražiti pomoć za slugu nekog poganskog **stotnika**. Izgleda da je taj stotnik bio osobito dobar prema židovskom narodu, išao je čak dotle da im je sagradio sinagogu. Poput ostalih stotnika u Novom zavjetu, predstavljen je u dobrom svjetlu (Lk 23,47; Dj 10,1-48).

Prilično je neobično da jedan gospodar bude tako dobrostiv prema slugi kao što je to bio ovaj stotnik. Kad se **sluga razbolio**, stotnik je zamolio **židovske starješine** da zamole Isusa da ga ozdravi. Koliko znamo, taj rimski časnik je jedini koji je od Isusa tražio blagoslov za jednoga slugu.

7,4-7 Starješine naroda našli su se u za njih neobičnom položaju. Nisu vjerovali u Isusa, ali ih je njihovo prijateljstvo prema stotniku prisililo da u trenutku potrebe poduđu k Isusu. Za stotnika su rekli da je **dostojan**. Ali kada je stotnik došao Isusu, rekao je: »**Nisam dostojan**«, što je značilo: »Nisam dovoljno važan.«

Prema Mateju, stotnik je osobno pošao k Isusu. Ovdje u Luki, poslao je starješine. Obojica su u pravu. Prvo je poslao starješine, a zatim je sâm pošao k Isusu.

Stotnikova poniznost i vjera su goleme. **Nije se smatrao dostojnim** da Isus **uđe** u njegovu kuću. Nije se smatrao **dostojnim** ni da osobno dođe k Isusu. Ali, vjerovao je da Isus može ozdravljivati a da nije tje-

lesno prisutan. Riječ koju izgovori izagnat će bolest.

7,8 Stotnik je zatim objasnio da on zna ponešto o **vlasti** i odgovornosti. U tom području ima prilično iskustvo. Sâm je bio podređen rimskoj vlasti i bio je odgovoran provoditi njezine zapovijedi. Uz to, **pod sobom** je imao **vojnike** koji su odmah slušali njegove zapovijedi. Shvatio je da Isus ima istu vrst vlasti nad bolestima kakvu rimska vlast ima nad njim i kakvu on ima nad svojim podređenima.

7,9-10 Nije čudno što je **Isusa zadivila** vjera poganskog stotnika. Nitko u **Izraelu** nije tako smiono priznao Isusovu apsolutnu vlast. **Tako velika vjera** nije nikada mogla ostati nenagrađena. Kad su se vratili stotnikovoj kući, **nađoše slugu** posve zdrava.

Ovo je jedno od dva mjesta u evanđelju gdje čitamo da se Isus **zadivio**. Začudila ga je vjera tog poganskog stotnika i začudila ga je nevjera Izraela (Mk 6,6).

B. Uskrišenje udovičina sina (7,11-17)

7,11-15 Nain je bio gradić jugozapadno od Kapernauma. Kad mu se Isus približio, vidio je pogrebnu povorku kako odlazi iz grada. Bio je to sprovod **sina jedinca u udovice**. Gospodin se **sažalio** nad uciviljenom majkom. Dotaknuvši postolje na kojem su **nosili tijelo** – očito je to učinio kako bi zaustavio povorku – Isus naloži **mladiću** da **ustane**. Život se odmah vratio u truplo i mrtvac **sjede**. Tako onaj koji je Gospodar nad smrću kao i nad bolešću, dade **mladića njegovoj majci**.

7,16-17 Ljude obuze **strah**. Bili su svjedoci velikog čuda. Mrtvac je oživljen. Povjerovali su da je Gospodin Isus **velik prorok** kojeg je poslao Bog. Ali kada su rekli: **»Pohodi Bog narod svoj!«** vjerojatno nisu razumjeli da je **sâm** Isus bio Bog. Smatrali su da je čudo dokaz da Bog među njima djeluje na neki neosoban način. Njihov glas o čudu proširio se po **svoj okolini**.

U kartoteci doktora Luke stoji da je Isus oživio, odnosno ozdravio troje »jedine djece«: udovičina sina, Jairovu kćer (8,42) i dijete opsjednuto zlodusima (9,38).

C. Sin čovječji ponovno potvrđuje svog glasnika (7,18-23)

7,18-20 Vijest o Isusovim čudesima došla je do **Ivana Krstitelja** zatočenog u dvorcu Maherontu, na istočnoj obali Mrtvog mora. Ako je Isus uistinu bio Mesija, zašto svoju moć nije pokazao u oslobađanju Ivana iz Herodovih rukú? Ivan je stoga poslao **dvojicu svojih učenika** da upitaju Isusa je li on doista Mesija ili Krist tek treba doći. Može nam se učiniti čudnim da Ivan ikada posumnja u to da je Isus Mesija. Ali, moramo se prisjetiti da i najbolji ljudi imaju trenutke slabljenja vjere. Tjelesne nedaće također mogu dovesti do žestoke duševne potištenosti.

7,21-23 Isus je na Ivanov upit odgovorio podsjećajući ga da izvodi čudesa za koja su proroci predskazali da će ih činiti Mesija (Iz 35,5-6; 6,11). Potom je, kao postskriptum Ivanu, dodao: **»I blagoslovljen tko god se ne sablazni zbog mene.«** To se može shvatiti kao prijekor; Ivan se **sablaznio** jer Isus nije uspio preuzeti vlast i očitovati se na način koji su ljudi očekivali. Ali, to se može tumačiti i kao poticaj Ivanu da se ne odrekne svoje vjere.

C. G. Moore veli: »Ne znam za opasnije trenutke po vjeru od onih kada Isus iznosi brojne dokaze svoje sile ali je *ne primjenjuje* ... Potrebno je mnogo milosti kada se glasnici vrate i kažu: 'Da, on ima svu silu i jest sve ono što misliš za nj; ali nije ništa rekao o tome da će te izvući iz zatvora...' Nikakvo objašnjenje; vjera nije ojačana; zatvorska vrata i dalje zatvorena; a zatim poruka, 'I blagoslovljen onaj tko god se ne sablazni zbog mene.' – To je sve!«¹⁸

D. Sin čovječji hvali svoga preteču (7,24-29)

7,24 Što god mu rekao nasamo, javno je

Isus za Ivana imao samo hvalu. Kad je narod grnuo u pustinju blizu Jordana, što su očekivali da će vidjeti? Prevrtiljiva, beskarakterna, kolebljiva prevrtljivca? Ivana nitko nikada ne bi mogao optužiti da je trska koju vjetar njiše.

7,25 Jesu li onda možda očekivali da će vidjeti nekog plejboja koji kao da dolazi iz Hollywooda, moderno odjevenog, što uživa u raskoši i dokolici? Ne, takvi se ljudi motaju po kraljevskim dvorima, nastojeći uživati u svim blagodatima palače i neprekidno stvarati veze zbog vlastite koristi i zadovoljstva.

7,26 Išli su zato da vide proroka – utjelovljenu savjest koja objavljuje riječ živoga Boga ma koliko ga to koštalo. Štoviše, bio je on i više nego prorok.

7,27 I sâm je bio tema proročanstva, a imao je jedinstvenu povlasticu predstaviti Kralja. Isus je naveo jedno mjesto iz Malahije 3,1 kako bi pokazao da je Ivan obećan u Starom zavjetu, ali je pritom uveo jednu zanimljivu izmjenju. U Malahiji 3,1 čitamo: »Evo šaljem glasnika, da put preda mnom pripravi.« Ali Isus navodi ovako: »Evo, ja šaljem glasnika svoga pred licem tvojim koji će pripremiti put tvoj pred tobom.« Zamjenica »mnom« promijenjena je u »tobom«.

Godet tu izmjenju objašnjava ovako: »Prema prorokovu je shvaćanju Onaj tko šalje i Onaj pred kojim treba pripremiti put bio ista osoba – Jahve. Otuda preda mnom u Malahiji. Ali za Isusa, koji govoreći o sebi sebe nikada ne zamjenjuje s Ocem, razlika postaje nužno potrebna. To nije Jahve koji govori o sebi, nego Jahve koji govori Isusu; otud oblik *pred tobom*. Ne slijedi li iz tog navoda da je, prema prorokovu kao i prema Isusovu viđenju, Mesijino pojavljivanje – Jahvino pojavljivanje?«¹⁹

7,28 Isus nastavlja hvaliti Ivana tvrdeći da među rođenima od žene nitko nije veći prorok od Ivana. Ta se nadmoćnost nije odnosila na njegov osobni karakter

nego na njegov položaj Mesijina preteče. Bilo je i drugih muškaraca jednako velikih u gorljivosti, časti i odanosti. Ali nitko drugi nije imao povlasticu objaviti dolazak Kralja. Ivan je u tome bio jedinstven. Ipak, dodaje Gospodin, i najmanji u kraljevstvu Božjem veći je od Ivana. Uživati blagoslove Kraljevstva više je negoli biti Kraljev Preteča.

7,29 Isus vjerojatno još govori i u stihu 29 i stoga (dodana) riječ *ga* ne treba biti *Ga*. On podsjeća na odobravanje na koje je naišlo Ivanovo propovijedanje. I običan narod i priznati grešnici, poput carinika, pokajali su se i krstili u Jordanu. Vjerujući Ivanovoj poruci i djelujući s njom u skladu, priznadoše pravednost Božju, to jest ocijeniše da je Bog pravedan kad od naroda Izraela traži da se najprije pokaje prije nego što Krist bude mogao njima vladati. Izraz *priznadoše pravednost* (opravdaše u NKJV – op. prev.) jasno pokazuje da to ne može značiti *učiniti pravednim*; nitko ne može Boga učiniti pravednim. To zapravo znači smatrati da je Bog ispravan u svojim odlukama i zahtjevima.

E. Sin čovječiji kritizira vlastiti naraštaj (7,30-35)

7,30-34 Farizeji i učitelji Zakona odbili su se podvrgnuti Ivanovu krštenju i tako odbacili Božji plan za svoje blagostanje. Zapravo, nije bilo moguće udovoljiti naraštaju kojega su bili vođe. Isus ih je usporedio s djecom koja se igraju na trgu. Nisu se htjeli igrati ni vjenčanja ni pogreba. Bili su izopačeni, čudljivi, nepredvidivi i tvrdoglavi. Ma što Bog učinio među njima, prigovarali su. Ivan Krstitelj im je pružio primjer jednostavnosti, pustinjaštva i samoodricanja. To im se nije svidjelo, pa su ga kritizirali kao opsjednutog. Sin čovječiji je pio i jeo s carinicima i grešnicima, to jest poistovjetio se s onima koje je došao blagoslivljati. No farizeji su i dalje bili nesretni; nazvali su ga izjelicom i pijancem. Post ili gozba, pogreb ili vjen-

čanje, Ivan ili Isus – nitko i ništa im nije bilo po volji!

Ryle upozorava: »Moramo odustati od želje da svima ugodimo. To je nemoguće, a svaki pokušaj samo je gubitak vremena. Moramo biti zadovoljni da kročimo Kristovim stopama i pustimo svijet neka govori što želi. Što god činili, nikada mu nećemo udovoljiti ili ušutkati njegove zlurade primjedbe. Najprije je našao zamjerku Ivanu Krstitelju, a potom i blaženom Učitelju. I nastavio će prigovarati i nalaziti zamjerke Učiteljevim učenicima sve dok je i posljednji od njih na Zemlji.«²⁰

7,35 »Ali opravdala se Mudrost svom djetecom svojom.« Mudrost ovdje predstavlja samog Spasitelja. Malen broj učenika koji ga štiju jesu **djeca** Mudrosti. I premda ga mnoštvo naroda odbacuje, njegovi će istinski sljedbenici opravdati njegove zahtjeve životom ljubavi, svetosti i odanosti.

F. Grešnica pomazuje Spasitelja (7,36-39)

7,36 U događaju koji slijedi vidimo primjer kako je Mudrost opravdalo jedno od njezine djece, naime jedna grešnica. Kao što je dr. H. C. Woodring prikladno izrekao: »Kad Bog ne može učiniti da vjerski vođe poštuju Krista, učinit će da to učine bludnice.« Šimun, farizej, **pozvao** je Isusa **da bi jeo s njime**, možda iz znatiželje a možda iz neprijateljstva.

7,37-38 Istodobno se u odaji pojavi neka **grešnica**. Ne znamo tko je bila; za predaju da je to bila Marija Magdalena nema dokaza u Bibliji. Ta je žena **ponijela** bijelu, napola prozirnu **posudicu** pomasti. Kad se Isus nagnuo na ležaljci dok je jeo, s glavom blizu stolu, ona **stade kod njegovih nogu**. Nakvasi mu **noge suzama**, **kosom ih** je svojom **otirala** i **neprestance ljubila**. Potom ih je **pomazala** dragocjenom pomastu. Takvo štovanje i žrtva otkrili su njezino uvjerenje da za Isusa ništa nije predobro.

7,39 Šimunovo je mišljenje bilo posve drukčije. Smatrao je da proroci, poput farizeja, trebaju biti odvojeni od grešnika.

Kad bi Isus doista bio prorok, zaključio je, ne bi dopustio da mu jedna **grešnica** iskazuje takvu ljubav.

G. Prispodoba o dvojici dužnika (7,40-50)

7,40-43 Isus je pročitao njegove misli i uljudno zamolio **Šimuna** da mu dopusti da mu **nešto** rekne. Savršeno umješno, Gospodin je ispričao pripovijest o **vjerovniku i dvojici dužnika**. **Jedan je dugovao** pedeset dolara, drugi pet. **Kad** ni jedan od njih nije mogao ništa **vratiti**, ovaj je oba duga otpustio. Tada Isus upita **Šimuna** **koji će dužnik više ljubiti vjerovnika**. Farizej mu ispravno odgovori: »**Držim, onaj kojemu je više oprostio**.« Priznavši to, osudio je sebe samoga, što će mu Isus u nastavku pokazati.

7,44-47 Otkad je Gospodin ušao u kuću, žena ga je obasipala ljubavlju. Farizej ga je, nasuprot tome, vrlo hladno primio, čak bez uobičajenih uljudnosti poput pranja nogu gostu, cjelivanja obraza i davanja ulja za njegovu glavu. – Zašto? Razlog je bio to što je žena bila svjesna da joj je mnogo oprošteno, dok je Šimun mislio da uopće nije veliki grešnik – »**a komu se malo oprašta, malo ljubi**«.

Isus nije htio reći da farizej nije veliki grešnik. Htio je naglasiti kako Šimun nikada nije istinski priznao svoju veliku krivicu i primio oprost. Da jest, bio bi ljubio Gospodina duboko kao i ta bludnica. Svi smo mi veliki grešnici. Svi mi možemo upoznati veliko oproštenje. Svi možemo veoma ljubiti Gospodina.

7,48 Isus je javno rekao ženi da su joj **griješni oprosteni**. Nije joj oprošteno *zbog* njezine ljubavi prema Kristu, nego je njezina ljubav bila *ishod* njezina oproštenja. Mnogo je ljubila jer joj je mnogo oprošteno. Isus je iskoristio ovu prigodu kako bi javno rekao da su joj **griješni oprosteni**.

7,49-50 Ostali su gosti međusobno raspravljali o Isusovu pravu da oprašta **grijehe**. Prirodno srce mrzi milost. No Isus je ponovno uvjerio **ženu** da ju je **spasila njezina vjera** i da treba ići u **miru**. To je nešto što psihijatri ne mogu. Mogu pokušati razjasniti osjećaje krivnje, ali nikada ne mogu pružiti radost i mir koje pruža Isus.

To što je naš Gospodin objedovao za stolom ovog farizeja neki su kršćani zloupotrijebili u obranu običaja druženja s neobraćenim ljudima, posjećivanja njihovih zabava i uživanja u njihovim zadovoljstvima. Ryle upozorava: »Oni koji rabe takav dokaz trebali bi se podsjetiti kako se u takvoj prigodi ponašao naš Gospodin. On je za farizejev stol donio »ono što je njegova Oca«. Posvjedočio je protiv farizejeva ukorijenjena grijeha. Objasnio je farizeju narav besplatnog oprostjenja grijeha i tajnu istinske ljubavi prema Njemu. Objelodanio je spasiteljsku narav vjere. Ako kršćani koji zagovaraju bliskost s neobraćenim ljudima posjećuju njihove kuće u duhu našeg Gospodina, govore i ponašaju se kao što je to on činio, neka svakako nastave sa svojim običajem. Ali, govore li za stolom svojih neobraćenih znanaca i ponašaju se onako kao što je to Isus činio za Šimunovim stolom? Na to bi pitanje svakako trebali odgovoriti.«²¹

H. Neke žene poslužuju Isusu (8,1-3)

Dobro je podsjetiti se kako Evanđelje sadrži samo neke od događaja iz života i djelovanja našega Gospodina. Sveti Duh je odabrao one teme koje je odlučio uvrstiti, no preko mnogih je prešao. Ovdje imamo jednostavnu izjavu da je Isus sa svojim učenicima služio u svakom galilejskom **selu i gradu**. Dok je propovijedao i navješćivao **evanđelje kraljevstva Božjeg**, posluživale su mu – dajući vjerojatno hranu i smještaj – **žene** koje je on blagoslovio. Bila je tu, na primjer, **Marija zvana Magdarena**. Neki misle da je ona bila plemeničica iz Magdale (Migdola). U svakom

slučaju, iz nje je Isus čudesno izagnano **se-dam zlođuha**. Bila je tu **Ivana**, čiji je muž bio **Herodov upravitelj**. Zatim **Suzana** i **mnoge druge**. Njihova dobrota prema našem Gospodinu nije ostala nezapažena i nezabilježena. Dok su svoja dobra dijelile s Isusom, nisu razmišljale o tome da će kršćani svih sljedećih razdoblja čitati o njihovoj velikodušnosti i gostoljubivosti.

Tema Gospodinova propovijedanja bilo je **evanđelje kraljevstva Božjeg**; a **kraljevstvo Božje** je područje, vidljivo ili nevidljivo, gdje se priznaje Božja vlast. Matej rabi izraz »kraljevstvo nebesko«, ali se u osnovi misli na isto; to znači jednostavno da »Svevišnji ima vlast nad kraljevstvom ljudskim« (Dan 4,29) ili da »Nebo vlada« (Dan 4,26 u NKJV – op. prev.).

U Novome zavjetu nalazimo različite razvojne faze Kraljevstva:

1. Ponajprije, Ivan Krstitelj najavljuje da se Kraljevstvo približilo (Mt 3,1-2).

2. Potom je Kraljevstvo bilo stvarno prisutno u osobi Kralja (»kraljevstvo je Božje među vama«, Lk 17,21, JND). Bilo je to evanđelje o Kraljevstvu koje je Isus objavio. Ponudio se kao kralj Izraela (Lk 23,3).

3. Zatim vidimo da narod Izraela odbacuje kraljevstvo Božje (Lk 19,14; Iv 19,15).

4. Danas je Kraljevstvo u tajanstvenom obliku. Krist, Kralj, privremeno je odsutan, ali se njegova vlast priznaje u srcima nekih ljudi na Zemlji. Kraljevstvo danas u stanovitu smislu obuhvaća sve one koji čak samo ispovijedaju da prihvaćaju Božju vlast, čak i ako se nisu istinski obratili. Ta sfera izvanjskog vjeroispovijedanja vidi se u usporedbi o sijaču i zrnu (Lk 8,4-15), o žitu i lujlu (Mt 13,24-30) i ribama u mreži (Mt 13,47-50). Ali u svom dubljem, istinskijem smislu, Kraljevstvo uključuje samo one koji su se obratili (Mt 18,3) ili nanovo rodili (Iv 3,3). To je sfera unutarnje zbiljnosti. (Vidi crtež uz komentar Mateja 3,1-2.)

5. Jednoga će se dana Kraljevstvo doslovice uspostaviti ovdje na Zemlji, a Gospodin Isus će vladati kao Kralj kraljeva i Gospodar gospodarâ (Otk 11,15; 19,16; 20,4).

6. Posljednja je faza ono što znamo kao »vječno kraljevstvo Gospodina našega i Spasitelja Isusa Krista« (2 Pe 1,11). To je kraljevstvo u vječnosti.

I. Usporedba o sijaču (8,4-15)

8,4-8 Usporedba o sijaču opisuje Kraljevstvo u njegovu sadašnjem vidu. Uči nas da kraljevstvo Božje uključuje i vjeroispovijedanje i zbiljnost. Ono je i osnova za samo ozbiljno upozorenje da pazimo kako **slušamo** Božju riječ. Nije lako slušati propovijedanje i naučavanje Pisma. Oni koji čuju postaju odgovorniji nego što su ikada prije bili. Ako sliježu ramenima na poruku ili smatraju da je poslušnost stvar izbora, to čine na vlastitu štetu. Ali ako čuju i poslušaju, omogućuju sebi da prime više svjetlosti od Boga. **Usporedba** je ovdje izrečena **silnome mnoštvu**, a zatim protumačena učenicima.

Usporedba je govorila o **sijaču, njegovu zrnu**, četirima vrstama tla na koje je zrno palo i o četiri ishoda.

VRSTA TLA

ISHOD

1. Uz put	Ljudi ga pogaziše a ptice pozobaše .
2. Kamento tlo	Osuši se jer nije imalo vlage .
3. Trnje	Trnje ga uguši.
4. Dobra zemlja	Svako zrno urodi strostrukim plodom.

Gospodin je usporedbu završio riječju: »**Tko ima uši da čuje, neka čuje!**« (Drugim riječima, kad čujete Božju riječ pripazite kako ćete je primiti. Da bi postalo plodno, sjeme mora pasti na **dobru zemlju**).

8,9-10 Kad su ga **učenici** upitali za značenje **te usporedbe**, Gospodin Isus je objasnio kako neće svi shvatiti **tajne kraljevstva Božjega**. Zato što su željeli vjero-

vati i slušati, učenicima će biti **dana** moć razumijevanja Kristova učenja. Ali Isus je mnoge istine hotimice predočio u vidu **usporedaba**, tako da oni koji nisu imali prave ljubavi za njega **ne razumiju**; da **gledajući ne vide i slušajući ne razumiju**. U stanovitu su smislu oni vidjeli i čuli. Na primjer, znali su da je Isus govorio o sijaču i njegovu sjemenu. Ali **nisu razumjeli** dublje značenje prkaza. Nisu shvatili da su im srca tvrda, okorjela i trnovita zemlja, i da nemaju koristi od riječi koju su čuli.

8,11-15 Gospodin je obrazložio **usporedbu** jedino učenicima. Oni su već prihvatili učenje koje su primili, i zato će im se dati još. Isus je objasnio da je **sjeme Riječ Božja**, to jest Božja istina – Njegovo vlastito učenje.

Oni **uz put** čuli su riječ, ali samo plitko, površno. Ostala je na površini njihovih života. Zbog toga ju je **đavao** (ptice nebeske) lako ugrabio.

I oni **na kamenu** čuli su Riječ, ali nisu dali da ih Riječ slomi. Nisu se pokajali. Sjeme nije imalo poticaja (vlage) pa se osušilo i propalo. Možda su isprva radošno prihvaćali vjeru, ali u tome nije bilo zbiljnosti. Činilo se kao da u tome ima života, ali ispod površine nije bilo **korijena**. Kad je došla kušnja, odbacili su svoje kršćansko ispovijedanje.

Slušatelji trnovita tla su neko vrijeme išli dobro, ali se, zato što nisu bili uporni, pokazalo da nisu pravi vjernici. Svladale su ih **brige, bogatstva i naslade života**, a Riječ se ugušila i ugasila.

Dobra zemlja je predstavljala istinske vjernike, čija su srca **plemenita i dobra**. Ne samo što su primili Riječ, nego su joj dopustili i da im oblikuje život. Rado uče i slušaju razvijajući istinski kršćanski karakter i donoseći **rod** za Boga.

Darby ovako sažima poruku toga odjeljka: »Ako, dok slušam, prisvojim to što čujem, ne samo tako da ga radosno primam nego ga prisvojim i učinim vlastitim,

tada to postaje dijelom zbiljnosti moje duše i dobit ću još; jer kad istina postane stvarnost u mojoj duši, tada mogu primiti još.«²²

J. Odgovornost onih koji čuju (8,16-18)

8,16 Između ovog odlomka i onoga prije toga na prvi pogled nema puno veze. U stvari, tijekom misli je neprekinut. Spasitelj još uvijek naglašava važnost toga što njegovi učenici čine s njegovim naukom. Sebe uspoređuje s čovjekom koji **pali svjetiljku** ne zato da je stavi **pod posudu ili pod postelju**, nego **na stalak** da svi vide **svjetlost**. Poučavajući učenike o načelima kraljevstva Božjeg, on je palio svjetiljku. Što trebaju s njom učiniti?

Prije svega, ne trebaju je **pokrivati posudom**. U Mateju 5,15, Marku 4,21 i Luki 11,33 (KJV), govori se o mjerici. To je naravno mjerna jedinica koja se koristila u trgovačkom svijetu. Tako skrivanje svjetiljke pod mjericu može govoriti o puštanju da se čovjekovo svjedočenje zasjeni ili zanemari u užurbanosti života. Svjetiljku bi bilo bolje staviti na vrh mjerice, to jest, prakticirati kršćanstvo na trgu i svoj posao upotrijebiti kao propovjedaonicu za promicanje evanđelja.

Drugo: učenik ne treba svjetiljku sakriti **pod postelju**. Postelja je slika odmora, lagodnosti, tromosti i prepuštanja uživanju. Kako li samo oni mogu zakriti svjetlost! Učenik treba svjetiljku staviti na stalak. Drugim riječima, trebao bi živjeti i propovijedati istinu tako da to svi mogu vidjeti.

8,17 Stih 17 ukazuje na to da ako zbog prezaposlenosti ili lijenosti dopustimo da se poruka ograniči, naš će se nemar i neuspjeh **razotkriti**. Skrivanje istine će se saznati, a njezino tajenje **doći na svjetlo**.

8,18 Zato moramo paziti **kako slušamo**. Ako li iskreno dijelimo istinu s drugima, Bog će nam otkriti nove i dublje istine. Ako, s druge strane, nemamo taj duh evan-

gelizatorske gorljivosti, Bog će nam oduzeti istinu koju mislimo da imamo. Ono što ne upotrebljavamo – gubimo.

G. H. Lang komentira: »Učenici su slušali sa željom da razumiju i sa spremnošću da vjeruju i poslušaju: ostali su slušali ili s ravnodušnošću, ili iz znatiželje ili pak s jakim otporom. Prvima će se dati više znanja; potonjima će se uzeti i ono znanje koje misle da imaju.«²³

Jer dijelit moramo želimo li imati
To dobro odozgora.
Ne dajemo li, nećemo ni primati;
Jer takav je zakon ljubavi.

– R. C. Trench

K. Isusova prava majka i braća (8,19-21)

Na ovome mjestu u njegovoj besjedi, Isusu je rečeno kako ga žele vidjeti **njegova majka i braća**. **Zbog mnoštva ne moguše do njega**. Gospodinov je odgovor bio da pravi odnos s njim ne ovisi o prirodnim svezama, nego o poslušnosti **Božjoj riječi**. Članovima svoje obitelji smatrao je sve one koji se sa strahopoštovanjem odnose prema Riječi, koji je primaju s krotkošću i koji je bezuvjetno slušaju. Nikakvo mnoštvo ne može spriječiti njegovu *duhovnu* obitelj da ga posjeti.

L. Sin čovječji stižava oluju (8,22-25)

8,22 U preostalom dijelu ovog poglavlja vidimo Isusa kako ispoljava svoju vlast nad elementima, nad zlodusima, nad bolešću, čak i nad smrću. Sve se to pokorava njegovu riječi; samo je čovjek odbija.

Na Galilejskom moru naglo nastaju snažne bure zbog kojih je plovidba pogibeljna. A ova je oluja vjerojatno bila sotonskog podrijetla; možda je bila pokušaj da se uništi Spasitelj svijeta.

8,23 Isus je **spavao** kad se podigla oluja; činjenica da je *spavao* potvrđuje njegovu pravu ljudskost. *Oluja* je 'zaspala' kad je Isus progovorio; ta nam činjenica potvrđuje njegovu apsolutnu božanskost.

8,24 Učenici **probude** Spasitelja, jako uplašeni za svoju sigurnost. Savršeno mirno, on **zaprijeti vjetru** i valovlju; i **na-stade tišina**. To što je učinio Galilejskom moru, može danas učiniti i uznemirenom učeniku izloženom oluji.

8,25 Upitao je učenike: »**Gdje vam je vjera?**« Nisu smjeli brinuti. Nisu ga trebali buditi. »Ni jedno more ne može progutati brod na kojem je Gospodar mora i zemlje i neba.« Biti s Kristom na lađi znači biti apsolutno siguran i miran.

Učenici nisu potpuno shvaćali kolika je sila njihova Učitelja. Nedostavno su ga razumjeli. **Bili su u čudu** što su ga elementi poslušali. Nisu se razlikovali od nas. U životnim olujama često klonemo. A kada nam Gospodin priskoči u pomoć, divimo se njegovoj sili – i čudimo se što mu nismo više vjerovali.

M. Ozdravljenje opsjednutoga iz Gadare (8,26-39)

8, 26-27 Kada su Isus i njegovi učenici doplovili, bili su u **gadarenskom kraju**.²⁴ Ondje su sreli **nekog čovjeka opsjednutog zlodusima**. Matej navodi dvojicu opsjednutih, dok Marko i Luka govore o samo jednom. Takva bi protuslovlja mogla ukazivati na to da se radi o dvije različite prigode, ili da jedan autor daje potpuniji izvještaj od drugih. U ovom slučaju opsjednutosti zlodusima žrtva se nije odjevala, izbjegavala ljude i živjela u **grobnicama**.

8,28-29 Kad je spazio Isusa, zamolio ga je da ga ostavi na miru. Naravno, kroz jadnog je čovjeka progovarao **nečisti duh**.

Opsjednutost zlodusima je zbiljska. Ti zlodusi nisu bili samo neki utjecaji. Bila su to nadnaravna bića koja su ušla u čovjeka, vladajući njegovim mislima, govorom i ponašanjem. Zbog tih zloduha čovjek je postajao iznimno nasilan – toliko da je pri jednom od tih snažnih napadaja **raskidao lance** koji su ga trebali čuvati i pobjegao u **pustinju**. Nimalo čudno kad znamo da je

u tom čovjeku bilo nastanjeno dovoljno zloduha da pobije oko dvije tisuće svinja (vidi: Mk 5,13).

8,30-31 Čovjekovo je **ime** bilo **Legija**, jer ga je zaposjelo mnogo **zloduha**. Ti su zlodusi prepoznali Isusa kao Sina Svevišnjeg Boga. Znali su da im je propast neizbježna i da će to On svakako učiniti. Ali tražili su pomilovanje zaklinjući **ga da im ne naredi vratiti se u Bezdani**.

8,32-33 Tražili su dopuštenje da, kad ih se istjera iz čovjeka, uđu u **poveliko krdo svinja** što su pasle nedaleko **po gori**. Dopuštenje im je dano, a svinje naglo **jurnu niz obronak u jezero i podave se**. Gospodina se danas kritizira za uništenje tuđeg vlasništva. Međutim, ako su vlasnici svinja bili Židovi, bavili su se nečistim i protuzakonitim poslom. No bili Židovi ili pogani, jedan im je čovjek trebao biti vredniji od dvije tisuće svinja.

8,34-39 Vijest se brzo proširila cijelim krajem. Kad se okupilo mnoštvo svijeta, vidješe da je onaj što bijaše opsjednut sada potpuno zdrave pameti i pristojan. **Gadarenci** su se toliko uznemirili da su **zamolili Isusa da ode**. Više su mislili na svoje svinje nego na Spasitelja; više na svoje prasice nego na svoje duše. Darby primjećuje: »Svijet zaklinje Isusa da ode i žudi za vlastitim mirom kojega više uznemiruje prisutnost i sila Božja nego legija zloduha. On odlazi. Čovjek koji je ozdravljen... bi rado bio s Njim; ali Gospodin ga šalje natrag ... da bude svjedokom milosti i sile koja je na njemu iskazana.«²⁵

Kasnije, kad je pohodio Dekapol, prišlo mu je mnoštvo koje je pristajalo uza nj (Mk 7,31-37). Ne bi li to mogao biti ishod vjerna svjedočenja ozdravljenog opsjednutog?

N. Ozdravljanje neizlječivoga i oživljavanje mrtvoga (8,40-56)

8,40-42 Isus se preko Galilejskog mora vratio na njegovu zapadnu obalu. Ondje

ga je čekalo drugo mnoštvo. Osobito ga je željno iščekivao **Jair, predstojnik sinagoge**, jer je imao **kćer** od dvanaest godina koja je **umirala**. Odmah je stao **moliti** Isusa da brzo pođe s njim. Ali **mnoštvo ga je guralo** i priječilo mu prolaz.

8,43 U mnoštvu je bila jedna plaha ali očajna žena, koja je dvanaest godina bo-lovala od **krvarenja**. Liječnik Luka pri-znaje da je svu svoju uštedevinu i imovinu **potrošila na liječnike**, a bez ikakva bo-ljika. (Marko dodaje nestručan prigovor da joj je zapravo bilo gore!)

8,44-45 Osjetila je da je u Isusu sila koja je može ozdraviti, te se probila kroz mno-štvo do njega. Prignuvši se, **dotaknu skut njegove halje**, porub ili rese donjeg dijela Isusove odjeće (Br 15,38-39; Pnz 22,12). **Odmah joj se zaustavi** krvarenje i potpu-no je ozdravila. Pokušala se tiho iskrasti, ali ju je Isus zaustavio pitanjem: »**Tko me to dotaknu?**« **Petar** i ostali učenici pomi-slili su kako je to glupo pitanje; svakakvi su ga ljudi gurali, tiskali i doticali!

8,46 Ali Isus je osjetio dodir koji je bio drukčiji. Kao što netko reče: »**Tijelo se tiska, ali vjera dotiče.**« Znao je da ga se netko **dotaknuo** vjerom zato što je osjetio istjecanje **snage** – snage da ozdravi ženu. **Osjetio je da je snaga izišla iz njega**. Ne znači, naravno, da je imao manje snage ne-go prije, nego jednostavno to da ga ozdra-vljenje nešto *košta*. Bio je to trošak.

8,47-48 **Žena sva u dršćući ... pristupi preda nj** da bi obrazložila zbog čega ga je **dotaknula** i da bi sa zahvalnošću posvje-dočila što se dogodilo. Njezino je javno priznanje Isus nagradio tako što je javno pohvalio njezinu vjeru i rekao joj neka ide u **miru**. Nitko nikada ne dotiče Isusa a da on to ne zna i da taj ne primi blagoslov. Nitko ga nikada otvoreno ne priznaje, a da ne bude ojačan u sigurnosti spasenja.

8,49 Ozdravljivanje žene s krvarenjem vjerojatno nije Isusa predugo zadržalo, ali je bilo dovoljno dugo da glasnik stigne s

viješću kako je **Jairova kći umrla** i da stoga Učiteljeva pomoć neće više trebati. Postojala je vjera da on može ozdravljati, ali ne i da može oživljavati mrtve.

8,50 Međutim, Isusa se nije moglo tako lako otpravit. **Odgovorio je riječima utje-he, ohrabrenja i obećanja: »Ne boj se! Sa-mo vjeruj i ona će biti spašena!«**

8,51-53 Čim je ušao u kuću, otišao je u sobu vodeći sa sobom, uz roditelje, samo **Petra, Jakov i Ivana**. Svi su očajno pla-kali, ali im je Isus rekao neka prestanu jer djevojčica **nije mrtva, nego spava**. Njih je to navelo na podsmijevanje, jer su bili sigurni **da je umrla**.

Je li bila doista mrtva, ili je možda bila u duboku snu nalik komi? Većina komentatora vele da je bila mrtva. Ističu kako je Isus i za Lazara rekao da spava misleći time kako je umro. Sir Robert Anderson kaže da djevojčica nije uistinu umrla.²⁶ To potkrepljuje sljedećim tvrdnjama:

1. Isus je rekao da će se djevojčica »spasi-ti«. Riječ koju je upotrijebio ista je riječ koju je upotrijebio u stihu 48 ovog poglavlja, gdje govori o ozdravljenju, ne o uskriesanju. U Novom se zavjetu ta riječ nikada ne rabi za podizanje mrtvih.
2. Isus je u Lazarovu slučaju uporabio dru-gačiju riječ za spavanje.
3. Ljudi su mislili da je mrtva, ali Isus sebi ne bi uzeo u zaslugu da je podigao iz mrtvih ako bi zapravo znao da spava.

Anderson veli da je stvar samo u tome kome želite vjerovati. Isus je rekao da spa-va, dok su drugi mislili kako znaju da je mrtva.

8,54-56 U svakom slučaju, Isus joj reče: »**Djevojčice, ustani!**« **I odmah ustade**. Kad ju je predao roditeljima, Isus im je re-kao da nikome ne govore o čudu. Njega ni-su zanimali glasovitost, prevrtljivo javno oduševljenje i puka znatiželja.

Tako završava druga godina Isusova ja-vnog djelovanja. S poglavljem 9, to jest s

poslanjem Dvanaestorice, započinje treća godina.

O. Sin čovječji izašilje svoje učenike (9, 1-11)

9,1-2 Ovaj je događaj vrlo sličan poslanju Dvanaestorice u Mateju 10,1-15, ali ima i značajnih razlika. Na primjer, u Mateju je učenicima rečeno da idu samo Židovima i da oživljuju mrtve kao i da liječe bolesti. Očigledno postoji neki razlog za sažetu verziju u Luki, ali taj razlog nije očigledan. Gospodin ne samo da je imao moć i vlast činiti čudesa, nego je tu moć i vlast prenio i na druge. Moć znači snagu ili sposobnost. Vlast znači pravo da se nešto primijeni. Poruka učenika bila je potvrđena znakovima i čudesima (Heb 2,3-4) dok Biblija kao cjelina nije još postojala u pisanoj obliku. Bog može čuderno ozdravljivati, ali je svakako upitno treba li ozdravljivanje i dalje pratiti propovijedanje evanđelja.

9,3-5 Sada će učenici imati mogućnost da provedu načela kojima ih je Gospodin poučio. Trebali su se osloniti na njega za zadovoljenje svojih materijalnih potreba – nikakve torbe, hrane ili novca. Trebali su živjeti vrlo jednostavno – bez suvišne opreme ili više haljâ. Trebali su ostati u prvoj kući gdje ih prime – bez obilazaka u potrazi za udobnijim smještajem. Nisu se smjeli predugo zadržavati ili prisiljavati one koji odbacuju poruku, nego im je rečeno da stresu prašinu s nogu za svjedočanstvo protiv njih.

9,6 Može se pretpostaviti da su učenici propovijedali evanđelje kao i ozdravljali bolesnike u galilejskim gradovima. Valja napomenuti da je njihova poruka govorila o Kraljevstvu – bila je to objava Kraljeve prisutnosti među njima i njegove spremnosti da vlada pokajničkim narodom.

9,7 U to je doba Herod Antipa bio tetrarh u Galileji i Pereji. Vladao je nad više od četvrtine područja uključenog u kraljevstvo njegova oca, Heroda Velikog.

Dočuo je kako na njegovu području netko čini silna čudesa. Savjest mu se odmah uznemirila. Još ga je mučilo sjećanje na Ivana Krstitelja. Herod je taj neustrašivi glas usutkao tako što je pogubio Ivana, ali ga je snaga tog života još uvijek mučila. Tko je to poticao Heroda da neprestance misli na Ivana? Neki su govorili da je Ivan uskrsnuo od mrtvih.

9,8-9 Drugi su nagađali da je to Ilija ili neki od starozavjetnih proroka. Herod je svoju zabrinutost pokušao zatamiti podsjećajući ljude na to da je Ivanu odrubio glavu. Ali, strah je ostao. Tko li je onda ovaj? Tražio je prigodu da ga vidi, no to se dogodilo netom prije Spasiteljeva razapinjanja.

Kakva je moć života ispunjena Duhom! Gospodin Isus, nepoznati tesar iz Nazareta, učinio je da Herod dršće, a da ga čak nikada nije ni vidio. – Nikada ne podcjenjujte utjecaj osobe pune Duha Svetoga!

9,10 Kad su se apostoli vratili, ispričavši izravno Isusu što su učinili tijekom poslanja. To bi možda mogao biti dobar primjer za sve kršćane. Objavljivanje djela prečesto donosi ljubomoru i podjele. A. G. Campbell Morgan komentira kako je »naša sklonost prema podacima usmjerena na nas same i dolazi od tijela, a ne od Duha.« Naš je Gospodin poveo učenike sa sobom na pusto mjesto pokraj grada Betsaide (Kuća ribarenja). Izgleda da su u to doba postojale dvije Betsaide, jedna na zapadnoj obali Galilejskoga mora i ova na istoku. Ne zna se točno gdje je ova, u stvari, bila.

9,11 Sve nade da će zajedno provesti neko vrijeme u miru uskoro su bile raspršene. Mnoštvo se odmah okupilo. Gospodinu Isusu se uvijek moglo prići. On to nije smatrao dodijavanjem. On nikada nije bio prezaposlen da ne blagoslivlja. Zapravo, izriekom se kaže kako ih primi (ili pozdravi), te ih je naučavao o kraljevstvu Božjem i ozdravljao one kojima je trebalo ozdravljenja.

P. Hranjenje pet tisuća ljudi (9,12-17)

9,12 Kako se primicalo večer, **Dvanaestorica** se uznemiriše. Tolikim je ljudima trebala hrana! Nemoguća situacija. Stoga su zatražili od Gospodina da **otпусти mnoštvo**. Koliko je to slično našim srcima! U onome što se tiče nas samih, govorimo poput Petra: »Zapovjedi mi da dodem k Tebi...« Ali kako je lako reći za druge: »**Otpusti ih.**«

9,13 Isus ih nije htio otposlati u okolna sela po hranu. Zašto bi učenici trebali putovati uokolo kako bi služili ljudima, a zanemariti ove koji su im na vlastitom pragu? Neka učenici nahrane mnoštvo. Prosvjedovali su da imaju samo **pet kruhova** i **dviije ribe** zaboravljajući kako mogu uzimati i od neograničenih zaliha Gospodina Isusa.

9,14-17 On je od učenika jednostavno zaiskao da posjednu mnoštvo od **pet tisuća muškaraca** osim žene i djeca. Potom je, nakon što je blagoslovio, **razlomio** kruhove i stao ih davati **učenicima**, oni su ih pak dijelili narodu. Za svakog je bilo mnogo hrane. Zapravo, kad je objed završio ostalo je više hrane nego što je bilo na početku. Od ostatka je napunjeno **dvanaest košara**, po jedna na svakog učenika. Oni koji ovo čudo pokušavaju objasniti, samo unose još zbrke.

Ovaj je događaj pun značenja za učenike, kojima je povjerena evangelizacija svijeta. **Pet tisuća** predstavljaju izgubljeno ljudstvo koje gladaže za Božjim kruhom. Učenici predstavljaju bespomoćne kršćane s naizgled ograničenim sredstvima, ali nespremne dijeliti ono što imaju. Gospodinova zapovijed: »Dajte im vi jesti« samo je ponovno izlaganje Velikog poslanja. Pouka glasi da, ako mu damo ono što imamo, Isus to može uvećati tako da nahrani duhovno gladno mnoštvo. Taj dijamantni prsten, ta polica osiguranja, taj bankovni račun, ta športska momčad! Sve se to može pretvoriti u evandeosko štivo, na primjer, a ono može donijeti spasenje

duša, koje će se pak čitavu vječnost klanjati Jaganjcu Božjem.

Svijet može biti evangeliziran u ovom naraštaju ako kršćani predaju Kristu sve što jesu i što imaju. To je trajna pouka hranjenja pet tisuća ljudi.

Q. Petrova vjeroispovijest (9,18-22)

9,18 Odmah nakon čudesnog hranjenja mnoštva dolazi Petrovo veliko priznanje Krista u Cezareji Filipovoj. Je li čudo kruhova i riba otvorilo oči učenika da vide slavu Gospodina Isusa kao Božjeg Pomazanika? Ovaj se događaj u Cezareji Filipovoj općenito smatra prijelomnom točkom Spasiteljeva poučavanja Dvanaestorice.

Sve dosad ih je strpljivo vodio do spoznaje tko je i što može u i po njima činiti. Sada je taj cilj postigao i odsad odlučno kreće prema križu. Isus je molio **nasamo**. Nigdje nije zabilježeno da je ikada molio s učenicima. Molio je za njih, molio je u njihovoj nazočnosti i učio ih da mole, ali je njegov vlastiti molitveni život bio odvojen od njihova. Nakon jednog niza njegovih molitava, upitao je učenike što **mnoštvo** govori, tko je on.

9,19-20 Rekli su da su mišljenja različita: neki su govorili da je **Ivan Krstitelj**, drugi da je **Ilija**; a **treći** opet da je neki od starozavjetnih **proroka** ustao od mrtvih. No kad je upitao učenike, **Petar** mu je sa sigurnošću rekao da je **Krist** (ili Mesija) **Božji**.

Komentar Jamesa Stewarta o događaju u Cezareji Filipovoj tako je sjajan da ga opširno navodimo: »Počeo je s jednim neosobnim pitanjem – 'Što govore ljudi, tko sam ja?' U svakom slučaju, na to nije bilo teško odgovoriti. Jer ljudi su posvuda govorili o Isusu. Čule su se desetine prosudbi. U zraku su bile svakojake glasine i mnijenja. Svi su govorili o Isusu. I ne samo što su ljudi govorili o Isusu; govorili su *velike* stvari o njemu. Neki su mislili da je on Ivan Krstitelj uskrsnuo od mrtvih. Drugi su rekli da ih podsjeća na Iliju. Drugi su

navodili Jeremiju ili nekog drugog od proroka. Drugim riječima, dok se mišljenja nipošto nisu slagala u pogledu Isusova identiteta, bila su jednodušna u tome da je on netko velik. Pripadao je junacima svoga naroda.

Valja primijetiti da se povijest ovdje ponavlja. Ponovno svi govore o Isusu. On njemu se danas govori i izvan kruga kršćanske Crkve. A prosudbe o njemu silno se razlikuju. Papini, gledajući Isusa, vidi Pjesnika. Bruce Barton vidi čovjeka od djela. Middleton Murry vidi Mistika. Ljudi koji se ne zalažu za pravovjerje spremni su veličati Isusa kao uzor svetih i predvodnika svih moralnih prvaka zauvijek. »Čak ni sada«, veli John Stuart Mill, »nevjerniku ne bi bilo lako naći bolje prenošenje pravila kreposti iz apstraktnog u zbiljsko, nego što je to težnja živjeti tako da bi Isus odobrio naš život.« Poput ljudi njegova doba koji su ga nazivali Ivanom, Ilijom, Jeremijom, i današnji se ljudi slažu da je Isus najveći među junacima i svecima svih razdoblja.

Ali, Isus nije bio zadovoljan tim priznanjem. Ljudi su govorili da je Ivan, Ilija, Jeremija. No to je značilo da je samo jedan u nizu. Značilo je da je bilo prethodnika i sličnih, te da čak i ako je bio prvi iznad svih bio je još uvijek samo *primus inter pares*, prvi među jednakima. Ali to zasigurno nije ono što je tvrdio Krist Novoga zavjeta. Ljudi se mogu slagati s Kristovom tvrdnjom, ili se s njome ne slagati; ali što se same tvrdnje tiče, nema ni zrnca sumnje. Krist je tvrdio da je netko i nešto neviđeno, neusporedivo, nedostižno, jedinstveno (na primjer Mt 10, 37; 11,27; 24,35; Iv 10,30; 14,6.)²⁷

9,21-22 Nakon Petrova povijesnog ispovijedanja vjere, Isus im **zabrani** da to nekomu govore; ništa se ne smije ispriječiti na njegovu putu prema križu. Zatim im je Spasitelj otkrio svoju neposrednu budućnost. **Mora trpjeti**, moraju ga **odbaciti** vjerske vođe Izraela, mora biti **ubijen** i **treći dan mora uskrsnuti**. Bila je to zaprepašujuća objava. Ne zaboravimo da je te riječi izgovorio jedini bezgrešni, pravedni čovjek koji je ikada živio ovdje na Zemlji. Izrekao ih je pravi Mesija Izraela.

Bile su to riječi Boga koji se očitovao u tijelu. One nam govore da ispunjen život, savršen život, život poslušnosti Božjoj volji uključuje trpljenje, odbacivanje, smrt u ovom ili onom obliku, i uskrsnuće u život koji je besmrtn. To je život koji je izliven za druge.

Bilo je to, naravno, upravo *oprečno* raširenoj predodžbi Mesijine uloge. Ljudi su tražili vođu koji zvecku oružjem i uništava neprijatelja. To mora da je za učenike bio šok. Ali ako je, kao što su ispovijedali, Isus zaista bio Božji Krist, tada nisu imali nikakva razloga za razočaranje i obeshrabenost. Ako je on Božji Pomazanik, tada njegova stvar nikada ne može propasti. Što god se dogodilo njemu ili njima, bili su na pobjedničkoj strani. Pobjeda i odmazda su bile neminovne.

R. Uvjeti za uzimanje križa (9,23-27)

9,23 Izloživši svoju budućnost, Gospodin je pozvao učenike da **pođu** za njim. To će značiti odreći se sebe i uzeti svoj **križ**. **Odreći se sebe** znači dragovoljno odustati od svakog takozvanog prava na planiranje ili odlučivanje i priznati njegovu vlast u svakom području života. **Uzeti križ** znači dragovoljno odabrati život kakvim je on živio. To uključuje:

- Protivljenje svojih najmilijih.
- Ruganje svijeta.
- Odricanje od obitelji, kuće, imanja i životnih užitaka.
- Potpunu ovisnost o Bogu.
- Poslušnost vodstvu Duha Svetoga.
- Svrženje jedne neomiljene poruke.
- Put osamljenosti.
- Organizirane napade od strane vjerskih vođa državnih religija.
- Trpljenje zbog pravednosti.
- Uvrede i sramotu.
- Davanje svog života za druge.
- Smrt sebi i svijetu.

Ali to *također* znači i zgrabiti život koji je tek pravi život! Znači pronaći barem razlog našega postojanja. I znači vječnu plaću. Mi se instinktivno užasavamo života u kojem nosimo križ. Naš um ne želi povjerovati da bi to mogla biti Božja volja za nas. Ipak Kristove riječi »**hoće li tko za mnom**« znače da se nitko ne oslobađa i ne izuzima.

9,24 Po naravi želimo **spasiti** svoj život sebičnim, samodopadnim, rutinskim, beznačajnim postojanjem. Svojim užicima i porivima možemo udovoljavati uživajući u udobnosti i lagodnosti, živeći za sadašnjost, dajući svijetu svoje najbolje sposobnosti u zamjenu za nekoliko godina prividne sigurnosti. Ali pritom **gubimo** svoje živote, to jest promašujemo pravu svrhu svojeg života i duboko duhovno zadovoljstvo koje bi ga trebalo pratiti! S druge strane, svoje živote možemo **izgubiti** zbog Spasitelja. Ljudi misle da smo umobolni ako svoje sebične težnje bacamo u vjetar, ako najprije težimo kraljevstvu Božjem i Njegovoj pravednosti, ako Mu se bezostatno predajemo. Ali, taj život odricanja je pravi život. U njemu ima radosti, svete bezbrižnosti i dubokog unutarnjeg zadovoljstva koji se ne mogu opisati riječima.

9,25 Dok je Spasitelj razgovarao s Dvamaestoricom, uvidio je da je želja za materijalnim bogatstvima toliko jaka da može odvratiti od potpunog predanja. Stoga je rekao otprilike: »Zamislite da možete zgrnuti srebro i zlato **svega svijeta**, da možete posjedovati sve nekretnine i imanja, sve vrijednosnice i obveznice – sve što ima materijalnu vrijednost – i zamislite da ste u svom mahnitom nastojanju da sve to postignete izgubili pravu svrhu življenja, što će vam to koristiti? Sve ćete to imati samo zakratko; zatim ćete to zauvijek ostaviti. Bila bi to luda trgovina prodati taj jedan, kratki život za nekoliko tričarija.«

9,26 Druga smetnja potpunom predanju Kristu jest strah od sramote. Posve je nerazumno da se stvorenje **postidi** svoga Stvo-

ritelja, da se grešnik postidi svoga Spasitelja. A ipak, tko je od nas besprijekoran? Gospodin je uvidio mogućnost sramote i ozbiljno na nju upozorio. Ako izbjegnemo sramotu tako što samo izvana živimo kršćanski, prilagođujući se stadi, **Sin čovječki će nas se postidjeti kad dođe u slavi svojoj i Očevoj i u slavi svetih anđela**. On ističe trojako slavu svoga Drugog dolaska kao da kaže kako će svaka sramota ili poruga koje otpremo za njega izgledati neznatnom u usporedbi sa sramotom onih koji ga sada poriču.

9,27 Ovo spominjanje slave predstavlja vezu s onim što slijedi. Sada predskazuje da će neki od učenika koji tamo **stoje vidjeti kraljevstvo Božje** prije nego što umru. Njegove se riječi ispunjuju u stihovima 28-36, u događaju na Gori preobraženja. Ti su učenici bili Petar, Jakov i Ivan. Na Gori su vidjeli kako će izgledati kada Gospodin Isus uspostavi svoje kraljevstvo na Zemlji. Petar to zapravo govori u svojoj Drugoj poslanici (1,16-18):

Jer nismo slijedili izmudrene bajke kad smo vam navijestili snagu i Dolazak Gospodina našeg Isusa Krista, nego kao očevici njegova veličanstva. Doista je od Boga Oca primio čast i slavu kad mu je ono od uzvišene Slave dopro glas: »Ovo je Sin moj, Ljubljeni, u njemu mi zadovoljstvo!« A taj glas što je s neba dopirao čuli smo mi koji s njime bijasmo na Svetoj gori.

Obratite pozornost na kontinuitet Gospodinova naučavanja u ovome ulomku. Upravo je objavio svoje skoro odbacivanje, patnju i smrt. Pozvao je učenike da pođu za njim u život samoodricanja, trpljenja i žrtvovanja. Sada otprilike veli: »Ali upamtite! Ako trpite sa mnom, sa mnom ćete i vladati. Poslije križa dolazi slava. Nagrada je mnogo veća od cijene.«

S. Preobrazba Sina čovječjeg (9,28-36)

9,28-29 Nekih osam dana poslije Isus **povede sa sobom Petra, Ivana i Jakova te uzađe na goru moliti**. Ne zna se točno

gdje je bila ta **gora**; vjerojatno je to bio snijegom pokriveni Hermon. Dok je Gospodin molio, **izgled** mu se počeo mijenjati. Zanimljivo je da je među mnogim stvarima koje se mijenjaju molitvom i čovjekov izgled. Lice mu je blještavo zasjalo, a **oprava** zablistala bijelinom. Kao što je gore spomenuto, bio je to prikaz njegove slave koju će imati u dolazećem Kraljevstvu. Dok je bio ovdje na Zemlji, slava mu je dakako bila zastrta tijelom. Ovdje je bio u poniznosti, poput Roba. Ali u Tisućgodišnjem će se kraljevstvu razotkriti sva njegova slava. Svi će ga vidjeti u svom njegovom sjaju i veličanstvenosti.

Profesor W. H. Rogers to lijepo prikazuje: »U preobraženju vidimo u umanjenoj obliku očitovane sve glavne značajke budućeg Kraljevstva. Vidimo Gospodina odjevena u slavu, a ne u dronjke poniženja. Gledamo Mojsija u proslavljenome stanju kao, predstavnika preporođenih koji su kroz smrt ušli u Kraljevstvo. Vidimo Iliju odjevenog u slavu, kao predstavnika iskupljenih koji su u Kraljevstvo ušli prenošenjem. Tu su i tri učenika, Petar, Jakov i Ivan, koji nisu proslavljeni, i koji predstavljaju tjelesnog Izraela tijekom Tisućgodišnjeg kraljevstva. Tu je zatim mnoštvo u podnožju gore, što predstavlja narode koji će biti uvedeni u Kraljevstvo nakon što se ono uspostavi.«²⁸

9,30-31 Mojsije i Ilija razgovarahu s Isusom o njegovu izlasku (dosl. egzodusu) **što se doskora imao ispuniti u Jeruzalemu.** Obratite pozornost na to da se o njegovoj smrti govori kao o dovršenju. Zapazite i to da je smrt jednostavno *izlazak* – ne prestanak postojanja, nego odlazak s jednoga mjesta na drugo.

9,32-33 Dok se sve to zbivalo, učenici su spavali. Biskup Ryle veli: »Neka se zna da su isti ti učenici koji su spavali tijekom ukazanja u slavi, pozaspali i tijekom agonije u Getsemanskom vrtu. Tijelo i krv se doista moraju promijeniti prije no što mogu ući u Nebo. Naša jadna, slaba tijela ne

mogu bdjeti s Kristom ni u doba njegove nevolje niti ostati budna s njime u njegovu proslavljanju. Naša se tjelesna građa mora znatno izmijeniti prije no što mogemo uživati u Nebu.«²⁹

Kad se razbudiše, ugledaše blještavi sjaj Kristove slave. Htjući sačuvati sve-tost te prigode, **Petar** je predložio da načine **tri sjenice** ili šatora: **jednu** u čast Isusu, **jednu Mojsiju** i **jednu Iliji**. No ta je zamisao počivala na gorljivosti bez znanja.

9,34-36 Božji glas dođe iz oblaka koji ih je natkrilio, govoreći da je Isus njegov **ljubljeni Sin** i govoreći im da ga **slušaju**, odnosno da mu budu **poslušni**. I tek što je **glas** utihnuo, Mojsije i Ilija su nestali. Isus je ostao sâm. Tako će biti u Kraljevstvu; u svemu će biti prvi. Svoju slavu neće dijeliti ni sa kime.

Učenici su ostali ispunjeni strahom koji je bio tako velik da s drugima nisu raspravljali o tom događaju.

T. Iscjeljenje dječaka opsjednutog zlo-duhom (9,37-43a)

9,37-39 Isus i njegovi učenici su s gore slave **drugi dan** sišli u dolinu ljudskih potreba. U životu ima trenutaka duhovnog zanosa, ali Bog ih dovodi u ravnotežu sa svakodnevnom rutinom muka i trošenja. **Iz mnoštva** što mu je pohitalo u susret iziđe jedan izbezumljeni otac, moleći Isusa da pomogne njegovom opsjednutome sinu. Bio mu je **jednina** i zato radost njegova srca. Riječi ne mogu opisati tugu koja je obuzimala oca dok je gledao kako njegova dječaka spopadaju demonski grčevi. Grčevi bi nastupali bez najave. Momak bi kriknuo i **pjenio se** na usta. Zloduh bi odstupio tek nakon strašne borbe, ostavljajući ga posve satrta.

9,40 Izbezumljeni otac je već bio otišao učenicima iskati pomoć, no oni su bili ne-moćni. – **Zašto učenici** nisu mogli pomoći dječaku? Možda su profesionalizirali svoje poslanje. Možda su mislili da mogu

računati na to da će njihovo poslanje biti ispunjeno Duhom bez neprestanog duhovnog vježbanja. Možda su sve uzimali previše zdravo za gotovo.

9,41 Čitav je prizor ražalostio Gospodina Isusa. Ne obraćajući se nikome poimence, rekao je: »**O, naraštaju nevjerni i pokvareni...**« To je moglo biti upućeno učenicima, narodu, ocu, ili svima njima zajedno. Sučeljeni s ljudskom nevoljom, svi su bili tako bespomoćni usprkos činjenici što su mogli crpiti iz njegova nepresušnog izvora snage. **Dokle** mu je biti s njima i podnositi ih? Zatim je rekao ocu: »**Dovedi ovamo svoga sina!**«

9,42-43a I dok je mladić prilazio Isusu, obori ga zloduh i silno ga obori na tlo. Ali Isusa nije prestrašila iskazana snaga zloduha; smetala ga je nevjera ljudi, a ne snaga demonizma. On izagna nečistog duha, ozdravi dječaka i preda ga njegovu ocu. Ljudi se zapanjiše. Shvatili su da je Bog izveo čudo. U tom su čudu vidjeli **Božje veličanstvo**.

U. Sin čovječji naviješta svoju smrt i uskrsnuće (9,43b-45)

9,43b-44 Učenici su možda bili skloni misliti da će njihov Učitelj nastaviti činiti čudesne sve dok ga na poslijetku čitav narod ne proglasi Kraljem. Da bi im pokazao kako stvari u tome stoje, Gospodin ih je opet podsjetio da će **Sin čovječji biti predan u ruke ljudima**, to jest, biti ubijen.

9,45 Zašto ne razumješe to predskazanje? Jednostavno zato što su opet počeli misliti o Mesiji kao omiljenom junaku. Njegova bi smrt bila poraz za »stvar«, kako su mislili. Njihove su vlastite nade bile toliko jake da nisu bili kadri baviti se bilo kojim suprotnim stajalištem. Istinu im nije skrio Bog, nego njihovo vlastito odlučno odbijanje da vjeruju. Čak su se **bojali upitati** za razjašnjenje – gotovo kao da su se bojali da će im se vlastita strahovanja potvrditi!

V. Prava veličina u Kraljevstvu (9,46-48)

9,46 Učenici nisu samo očekivali da će uskoro nastupiti slavno Kraljevstvo, nego su željeli i istaknuta mjesta u Kraljevstvu. Već su među sobom raspravljali o tome tko će od njih biti najveći.

9,47-48 Znajući koje ih pitanje muči, Isus postavi kraj sebe dijete i objasni da tko god primi to dijete u njegovo ime, njegova prima. Na prvi pogled, to nije bilo ni u kakvoj vezi s pitanjem tko je najveći među učenicima. No iako ta veza nije očigledna, čini se da se sastoji u ovome: prava se veličina ogleda u brižnosti za malene, za one koji su bespomoćni, za one pokraj kojih svijet prolazi. Zato je, kada je rekao kako će »**najmanji među vama svima biti velik**«, Isus mislio na onoga tko se ponizio da bi se pridružio vjernicima koji su »otpisani« nevažni i prezreni.

U Mateju 18,4 Gospodin je rekao da je najveći u kraljevstvu nebeskom onaj koji se ponizi kao malo dijete. Ovdje u Luki, to je prikazano tako da se čovjek poistovjeti s najmanjim od Božje djece. U oba slučaja to uključuje zauzimanje položaja poniznosti, kao što je to učinio sâm Spasitelj.

W. Sin čovječji zabranjuje sektaštvo (9,49-50)

9,49 Ovaj događaj izgleda prikazuje ponašanje za koje je Gospodin upravo rekao učenicima da ga izbjegavaju. Sreli su jednoga koji izgoni zloduhe u Isusovo ime. To su mu branili samo iz razloga što nije bio jedan od njihovih sljedbenika. Drugim riječima, odbili su prihvatiti Gospodinovo dijete u Njegovo ime. Ponijeli su se sektaški i uskogrudno. Trebalo im je biti drago što je zloduh istjeran iz čovjeka. Nisu smjeli biti ljubomorni ni na jednog čovjeka ili skupinu koji mogu izagnati više zloduha nego što mogu oni. Stoga se svaki učenik mora braniti od te želje za isključivošću – za isključivim pravom na duhovnu snagu i ugled.

9,50 A Isus mu reče: »Ne branite! Jer **tko nije protiv nas, za nas je.**« Što se tiče Kristove osobe i djela, neutralnosti nema. Ako ljudi nisu *za Krista*, *protiv* njega su. Ali kad se radi o kršćanskom djelovanju, A. L. Williams kaže: »Ozbiljni kršćani moraju imati na umu da, kad netko izvana učini bilo što u Kristovo ime, to mora u cijelosti promicati Njegovu stvar... Učiteljev je odgovor sadržavao jasnu i daleko-sežnu istinu. Ni jedna zemaljska udruga, ma koliko sveta, ne bi smjela polagati isključivo pravo na božanske moći koje su nerazdvojivo povezane s čestitom i iskrenom upotrebom Njegovih imena.«³⁰

VII. RASTUĆA OPORBA SINU ČOVJEČJEM (9,51-11,54)

A. Samarija odbacuje Sina čovječjega (9,51-56)

9,51 Sada se približilo vrijeme Isusova uzlaska u Nebo. On je to dobro znao. Znao je i to da prije toga dolazi križ, te je odlučno krenuo prema **Jeruzalemu** i svemu što ga ondje čeka.

9,52-53 Samarijansko selo koje mu je ležalo na putu iskazalo je negostoljubivost Sinu Božjem. Ljudi su znali da ide u **Jeruzalem**, i to je, što se njih tiče, bio dovoljan razlog da ga odbiju. Naposljetku, između Samarijanaca i Židova vladala je jaka mržnja. Njihovo sektaštvo, vjerska netrpeljivost, njihov stav odvajanja i njihova nacionalna uznositost učinili su da odbiju primiti Gospodina slave.

9,54-56 Jakov i Ivan su se toliko razljutili zbog te neuljudnosti da su predložili da zazovu **oganj ... s neba** koji će uništiti prekršitelje. Isus ih je brzo **prekorio**. On **nije došao živote ljudi uništiti, nego spasiti**. To je bila Godina milosti Gospodino-ve, a ne Dan osvete našega Boga. Trebala bi ih obilježavati milost, a ne osetoljubivost.

B. Zapreke učeništvu (9,57-62)

9,57 U ovim stihovima susrećemo trojicu ljudi koji su htjeli biti učenici i koji prikazuju tri glavne zapreke iskrenom učeništvu. Prvi je čovjek bio posve siguran da želi svagdje i svuda **sljediti** Isusa. Nije čekao da ga pozove, nego se odmah sâm ponudio. Bio je samouvjeren, neopravdano gorljiv i nesvjesan cijene. Nije poznavao značenje toga što je rekao.

9,58 Isprva je izgledalo da Isusov odgovor nema nikakve veze s čovjekovom ponudom. Međutim, to je bilo tijesno povezano. Isus je govorio otprilike: »Znaš li ti što doista znači **sljediti** me? To znači odreći se svih ugoda i prednosti života. Ja nemam dom koji bih zvao svojim. Ova mi Zemlja ne dopušta počinak. **Lisice i ptice** imaju više odmora i sigurnosti u prirodi nego ja. Jesi li spreman poći za mnom čak i ako to znači ostaviti sve ono što mnogi smatraju neotuđivim pravima?« Kad čitamo kako **Sin čovječji** nema gdje glavu nasloniti, dođe nam da se sažalimo na nj. Jedan komentator primjećuje: »Ne treba njemu naše sažaljenje. Radije žalite sebe ako imate dom koji vas zadržava kad vas Krist poziva van na uzvišice svijeta.« O tom čovjeku više ništa ne saznajemo i možemo samo pretpostaviti da nije bio spreman odreći se uobičajenih životnih udobnosti kako bi pošao za Božjim Sinom.

9,59 Drugi je čovjek čuo Kristov poziv da **pođe za njim**. On je donekle bio spreman, ali je **prije** htio nešto učiniti. Htio je **otići i pokopati svoga oca**. Obratite pozornost na to što je rekao: »**Gospodine, dopusti mi da prije odem...**« Odnosno, »**Gospodine ... mi (meni) prije.**« Isusa je oslovio s **Gospodine**, ali svoje želje i korist stavlja **prije**. Riječi »Gospodine« i »meni prije« su međusobno posve oprečne; moramo izabrati jedno ili drugo. Neovisno o tome je li **otac** već umro ili je sin kanio čekati kod kuće dok ne umre, radilo se o istom – dopuštao je da nešto drugo ima prednost pred Kristovim pozivom. Posve

je opravdano i ispravno iskazati počast mrtvom ili umirućem ocu, ali kad se dopusti da se bilo tko ili bilo što nadmeće s Kristom, to zacijelo postaje grešno. Taj je čovjek imao neku drugu zadaću – mogli bismo reći neki posao ili zanimanje – i to ga je odvajalo s puta iskrenog učenja.

9,60 Gospodin je njegovu neodlučnost prekorio riječima: »**Pusti mrtve neka pokapaju svoje mrtve, a ti hajde i navješćuj kraljevstvo Božje.**« *Duhovno* mrtvi mogu pokapati *tjelesno* mrtve, ali oni ne mogu propovijedati evanđelje. Učenici ne bi smjeli davati prvenstvo zadaćama koje i nespašeni mogu obaviti jednako tako dobro kao i kršćani. Vjernik mora biti uvjeren da je prijeko potreban kad je u pitanju glavna zadaća njegova života. Njegov bi glavni posao trebao biti promicanje Kristove stvari na Zemlji.

9,61 Treći koji je htio postati učenikom sliči onom prvom po tome što je dragovoljno htio **poći za Kristom**. Na drugog je podsjećao po tome što je izrekao proturječnost: »**Gospodine ... (meni) prije.**« On se **prije** htio oprostiti sa svojim ukućanima. Sama po sebi, ta je zamolba bila razumna i ispravna, ali su čak i najobičnije učtivosti iz života pogrešne ako se stave ispred bezodložne i potpune poslušnosti.

9,62 Isus mu je rekao da se, jednom kad je **stavio ruku na plug** učenja, ne smije obazirati³¹ **natrag**; u protivnom, nije **prikladan za kraljevstvo Božje**. Kristovi sljedbenici ne dolaze iz redova mlitavih ili sanjarski sentimentalnih ljudi. Ne smije se popustiti nikakvom obziru prema obitelji ili prijateljima, premda je on sâm po sebi opravdan, da ih odvraća od krajnjeg i potpunog prepuštanja njemu. Izraz »**nije prikladan za kraljevstvo**« ne odnosi se na spasenje nego na služenje. To uopće nije pitanje *ulaska* u Kraljevstvo nego *služenja* u Kraljevstvu nakon ulaska. Naša prikladnost za ulazak u Kraljevstvo jest u Osobi i djelu Gospodina Isusa. Vjerom u njega, ona postaje i naša.

Dakle, imamo tri glavne zapreke učenstvu prikazane kroz iskustvo ovih ljudi:

1. Materijalni užici.
2. Posao ili zanimanje.
3. Obitelj i prijatelji.

Krist mora vladati u srcu bez nekog takmaca. Sve ostale ljubavi i sve ostale odanosti moraju biti sporedne.

C. Poslanje Sedamdesetorice (10,1-16)

10,1-12 Ovo je jedino izvješće u evanđeljima o tome da je Gospodin poslao **sedamdesetoricu**³² učenika. To veoma nalikuje slanju Dvanaestorice u Mateju 10. Međutim, ondje su učenici bili poslani u sjeverne krajeve, dok Sedamdesetoricu sada šalje na jug putem kojim je Gospodin išao u Jeruzalem. Izgleda da je svrha tog poslanja bila pripremiti put Gospodinu na njegovu putovanju od Cezareje Filipove na sjeveru, kroz Galileju i Samariju, preko Jordana, na jug kroz Pereju, te natrag preko Jordana u Jeruzalem. Iako su poslanje i služba Sedamdesetorice bili tek privremeni, Gospodinove upute tim ljudima ipak govore o mnogim životnim načelima koja se odnose na kršćane u svim razdobljima. Neka se od tih načela mogu ovako sažeti:

1. Poslao ih je **po dvojicu** (st. 1). »Na iskazu dvojice ili trojice svjedoka neka bude utvrđena svaka izjava« (2 Kor 13,1).
2. Božji sluga bi Ga trebao stalno **moliti** da pošalje radnike u žetvu svoju (st. 2). Potreba je uvijek veća od broja radnika. Moleći za radnike, jasno je da i mi moramo biti voljni poći. Obratite pozornost na **molite** (st. 2) i **idite** (st. 3).
3. Isusovi su učenici bili poslani u neprijateljsku sredinu (st. 3). Izvanjski izgledaju bespomoćni kao **janjad među vukovima**. Od svijeta ne mogu očekivati da će ih kraljevski prihvatiti, već prije da će ih progoniti i čak ubijati.
4. Briga za osobnu udobnost nije dopuštena (st. 4a): »**Ne nosite sa sobom ni**

novčarku, ni torbu, ni obuću.« Novčarka, naravno, označava novčana sredstva. **Torba** govori o hrani. **Obuća** se može odnositi ili na dodatni par ili na vrst obuće u kojoj je udobnije. To troje govori o siromaštvu koje, iako nema ništa, posjeduje sve i mnoge obogaćuje (2 Kor 6,10).

5. »**I nikoga putem ne pozdravljajte**« (st. 4b). Kristovi učenici ne smiju gubiti vrijeme na dugo, ceremonijalno pozdravljanje kao što je bio običaj na Istoku. Iako treba biti uljudan i učtiv, svoje vrijeme treba trošiti u slavljenom objavljivanju evanđelja, a ne u beskorisnom razgovoru. Nema vremena za nepotrebna zadržavanja.

6. Gdje god im ponude gostoprimstvo, trebaju ga prihvatiti (st. 5 i 6). Ako se njihov pozdrav pri ulasku lijepo primi, domaćin je tada **sin mira**. To je čovjek kojeg obilježava mir i čovjek koji prima poruku mira. Ako učenici naiđu na odbijanje, ne smiju se obeshrabriti; njihov će se mir opet vratiti na njih, to jest nije bilo nikakva troška ili gubitka, i drugi će ga primiti.

7. Učenici trebaju **ostati u kući** koja im je prva ponudila smještaj (st. 7). Ako prelaze **iz kuće u kuću**, to bi moglo značiti da traže najraskošniji smještaj, a trebali bi živjeti jednostavno i zahvalno.

8. Ne bi se smjeli nećkati nego jesti svako jelo i piće koje im ponude (st. 7). Kao sluge Božje, imaju pravo na uzdržavanje.

9. Mjesta i gradovi postavljaju se za ili protiv Gospodina, baš kao što to čine pojedinci (st. 8 i 9). Ako neki kraj želi primiti poruku, učenici trebaju propovijedati ondje, prihvatiti njihovo gostoprimstvo i donijeti im blagoslove evanđelja. Kristove sluge trebaju **jesti što se stavi pred njih**, ne smiju biti izbirljivi u jelu ili u domu izazivati neugodnosti. Na posljeticu, hrana nije glavna stvar u njihovu životu. U gradovima koji primaju Gospodinove glasnike ozdravljuje se njihove još uvijek grešne stanovnike. Isto tako, i Kralj im se **približio** (st. 9).

10. Neki grad može odbaciti evanđelje ali će mu se oduzeti povlastica da ga ponovno čuje (st. 10-12). Dolazi vrijeme u Božjem postupanju kada se poruka sluša po posljednji put. Ljudi se ne bi smjeli igrati s evanđeljem jer im ga se može zauvijek oduzeti. Odbijena svjetlost je uskraćena svjetlost. Gradovima i selima koji imaju čast čuti Radosnu vijest i koji je odbijaju, sudit će se oštrije nego gradu **Sodomu**. Što je veća povlastica, to je veća odgovornost.

10,13-14 Dok je govorio ove riječi, Isus se podsjetio na tri galilejska grada koji su bili povlašteni više od svih drugih. Na svojim su ga ulicama vidjeli kako čini silna čudesa. Čuli su njegova milostiva poučavanja. A ipak su ga posve odbacili. Da su se čuda koja je učinio u **Korazinu** i **Betsaidi** ... **zbila u drevnom Tiru i Sidonu**, ti bi se obalni gradovi najdublje pokajali. Zato što ove galilejske gradove nije potaknulo Isusovo djelo, njihova će osuda biti teža od osude **Tira i Sidona**. Što se tiče povijesnih činjenica, Korazin i Betsaida su tako temeljito uništeni da se danas ni ne zna točno gdje su ležali.

10,15 Nakon što je otišao iz Nazareta, Isus je živio u **Kapernaumu**. Taj se grad **uzvisio do neba**. Ali, prezirao je svoga najistaknutijeg građanina i propustio svoju prigodu. Stoga će se na Sudu **do pakla strovaliti**.

10,16 Svoje upute Sedamdesetorici Isus je završio izjavom da su oni njegovi veleposlanici. Odbaciti njih znači odbaciti njega, a odbiti njega znači odbiti Boga, Oca.

Ryle komentira: »U Novom zavjetu vjerojatno nema snažnijeg govora o častnosti službe vjernoga sluga i o krivnji koju na sebe navlače oni koji odbijaju poslušati njegovu poruku. Taj govor, što moramo upamtiti, nije upućen dvanaestorici apostola nego sedamdesetorici učenika, o čijim imenima i njihovoj daljoj sudbini ništa ne znamo. Scott primjećuje: 'Odbaciti veleposlanika ili se prema njemu odnositi

prezorno, jest uvreda vladara koji ga je poslao i kojega ovaj predstavlja. Apostoli i sedamdesetorica učenika bili su Kristovi veleposlanici i predstavnici; oni koji su ih odbacili i prezreli zapravo su odbacili i prezreli Njega'.³³

D. Povratak Sedamdesetorice (10,17-24)

10,17-18 Kad su se vratili sa svog poslanja, **Sedamdesetorica** su bili ponoseni time što su im se **pokoravali čak i zlodusi**. Isusov se odgovor može razumjeti na dva načina. Prvo: može značiti da je u njihovu uspjehu vidio predznak konačnog pada **Sotone ... s neba**. Jamieson, Fausset i Brown parafraziraju njegove riječi: »Pratio sam vas na vašem poslanju i gledao njegove uspjehe; i dok ste se iščuđavali nad tim što su vam se zlodusi pokoravali u moje ime, meni se ukazao jedan važniji prizor; iznenadno kao bljesak munje s neba, gle! vidjeh Sotonu gdje pada s neba.

Taj je Sotonin pad još uvijek stvar budućnosti. Iz neba će ga izagnati Mihael i njegovi anđeli (Otk 12,7-9). To će se odigrati tijekom razdoblja Nevolje i prije Kristove slavne vladavine na Zemlji.

Drugo moguće tumačenje Isusovih riječi jest da je Isus upozoravao na uznositost. Kao da je govorio: »Da, udarilo vam je u glavu jer su vam se čak i zlodusi pokoravali. No prisjetite se – uznositost je izvor grijeha. Uznositost je bila uzrok Lucifera pada i njegova izгона iz neba. Pripazite da izbjegnute tu opasnost.«

10,19 Gospodin Isus je svojim učenicima dao vlast protiv sila zla. Dana im je otpornost na ozljede tijekom njihova poslanja. To vrijedi za sve Božje slugе; oni su zaštićeni.

10,20 Ali nisu se smjeli **radovati** svojoj moći nad **duhovima**, **nego radije** vlastitu spasenju. To je jedini zabilježen slučaj kada je Isus svojim učenicima rekao neka se ne raduju. Uz naše uspjehe u kršćanskoj

službi vezane su skrivene opasnosti, a činjenica da su nam **imena zapisana na nebesima** podsjeća nas na naš neizmjeran dug prema Bogu i njegovu Sinu. Sa sigurnošću se možemo radovati u spasenju po milosti.

10,21 Odbačen od mnoštva naroda, Isus pogleda svoje smjerne sljedbenike i **uzradova se u Duhu** zahvaljujući Ocu na njegovoj neusporedivoj mudrosti. Sedamdesetorica nisu bili **mudri i umni** ljudi ovog svijeta. Nisu bili intelektualci ili učenjaci. Bili su tek **maleni**! Ali bili su maleni s vjermom, predanošću i neupitnom poslušnošću. Intelektualci su bili premudri, prerazumni, prepametni za vlastitu korist. Zbog svoje uznositosti postali su slijepi za pravu vrijednost Božjega ljubljenog Sina. Bog može najbolje djelovati kroz malene. Naš je Gospodin bio sretan radi svih onih koje mu je dao Otac i radi ovog početnog uspjeha Sedamdesetorice koji je predskazao Sotonin konačni pad.

10,22 Sve je Sinu **predao** njegov **Otac**, bilo to na nebu, na zemlji ili pod njom. Bog je čitav svemir podložio vlasti svog Sina. **Nitko ne zna tko je Sin, doli Otac**. Uz Utjelovljenje je vezana zagonetka koju ne može shvatiti nitko doli **Otac**. Stvorenje ne može shvatiti kako Bog može postati čovjekom i boraviti u ljudskome tijelu. **Nitko ne zna tko je Otac, doli Sin i onaj kome Sin hoće objaviti**. Čovjek ne može razumjeti ni Boga. Sin ga savršeno poznaje, i Sin ga je obznanio slabim, neplemenitim i prezrenim ljudima koji imaju vjeru u Njega (1 Kor 1,26-29). Oni koji su vidjeli Sina, vidjeli su Oca. Jedinorođeni Sin, koji je u krilu Očevu, potpuno je objavio Oca (Iv 1,18).

Kelly kaže: »Sin objavljuje Oca; ali čovjekov se um uvijek razbija na komadiće kada pokušava odgonetnuti nerješivu zagonetku Kristove osobne slave.«

10,23-24 Gospodin je **nasamo** svojim učenicima rekao da žive u povlaštenom razdoblju kakva nikada nije bilo. Staroz-

vjetni proroci i kraljevi htjeli su vidjeti Mesijine dane, ali ih nisu vidjeli. Gospodin Isus ovdje tvrdi da je on taj koga su starozavjetni proroci iščekivali, to jest Mesija. Učenici su imali prigodu vidjeti čudesa i slušati naučavanje Izraelove Nade.

E. Zakonoznanac i dobri Samarijanac (10,25-37)

10,25 Zakonoznanac, upućen u naučavanje Mojsijeva zakona, vjerojatno nije bio iskren kada mu je postavio pitanje. Pokušavao je prevariti Spasitelja, iskušati ga. Možda je mislio da će Gospodin zaniijekati Zakon. Za njega, Isus je bio samo Učitelj, a vječni život nešto što on može steći ili zaslužiti.

10,26-28 Sve je to Gospodin uzeo u obzir kad mu je odgovorio. Da se zakonoznanac postavio ponizno i pokajnički, Spasitelj bi mu izravnije odgovorio. Ovako je Isus usmjerio pozornost na Zakon. Što je Zakon tražio? Tražio je da čovjek najviše ljubi Gospodina, a svoga bližnjega kao sebe samoga. Isus mu je rekao da će, ako to čini, živjeti.

Isprva bi se moglo učiniti da je Gospodin naučavao spasenje kroz obdržavanje Zakona. Ali nije bilo tako. Bog nije nigdje rekao da će se itko spasiti pridržavanjem Zakona. Deset zapovijedi su dane ljudima koji su već bili grešnici. Svrha Zakona nije spasiti od grijeha, nego dovesti do spoznaje grijeha. Namjera Zakona je pokazati čovjeku kakav je grešnik.

Grešni čovjek nije kadar ljubiti Boga iz svega srca svoga, a bližnjega kao samoga sebe. Kad bi to mogao činiti od rođenja do smrti, spasenje mu ne bi trebalo. Ne bi bio izgubljen. Ali čak bi mu i tada jedina plaća bio dug život na Zemlji, a ne vječni život u Nebu. Sve dok bi živio bezgrešno, i dalje bi živio. Vječni život je samo za grešnike koji priznaju svoju izgubljenost i koji su spašeni Božjom milošću.

Zato je Isusova izjava: »To čini i živjet ćeš« bila samo hipotetična. Da je Njegovo

pozivanje na Zakon polučilo željeni učinak na zakonoznanca, ovaj bio bi rekao: »Ako je to ono što Bog traži, tada sam izgubljen, bespomoćan i bez nade. Prepuštam se tvojoj ljubavi i milosti. Spasi me svojom milošću!«

10,29 Umjesto toga, nastojao se opravdati. – Zašto bi to činio? Nitko ga nije optužio. Bio je svjestan pogreške i njegovo se srce uzoholilo da se odupre. Upitao je: »A tko je moj bližnji?« Pribjegao je izbjegavanju.

10,30-35 Pripovijest o dobrom Samarijancu Isus je ispričao kao odgovor na taj upit. Poznate su pojedinosti te priče. Žrtva razbojništva (gotovo sigurno Židov) ležala je polumrтва na putu za Jerihon. Židovski svećenik i levit mu nisu htjeli pomoći; možda su se bojali da je riječ o zamci ili su se prepali da i njih mogu orobiti ako zastanu. U pomoć mu je priskočio omražen Samarijanac, pružio mu prvu pomoć, odveo žrtvu u svratište i dao novac za brigu o njemu. Samarijancu je Židov u nevolji bio njegov bližnji.

10,36-37 Spasitelj je zatim postavio neizbježno pitanje. Koji se od trojice pokazao bližnjim bespomoćnom čovjeku? Naravno, onaj koji mu je iskazao milosrđe. Da, naravno. Stoga i zakonoznanac treba ići i činiti tako. »Ako se Samarijanac doista pokazao kao bližnji jednom Židovu iskazujući mu milosrđe, tada su svi ljudi bližnji.«³⁴

Nije nam teško vidjeti da svećenik i levit prikazuju nemogućnost Zakona da pomogne mrtvome grešniku. Zakon je zapovjedio: »Ljubi bližnjega svoga kao sebe samoga«, ali nije dao moć da se ta zapovijed posluša. Isto tako, nije teško u Samarijancu vidjeti Gospodina Isusa koji je došao tamo gdje smo bili, spasio nas od naših grijeha i opskrbio nas od Zemlje do Neba i za čitavu vječnost. Svećenici i leviti nas mogu razočarati, ali dobri Samarijanac to nikada ne čini.

Pripovijest o dobrom Samarijancu imala je neobičan obrat. Započeta je da bi se ogovorilo na pitanje: »Tko je moj bližnji?« No, završila je postavljanjem pitanja: »Komu se iskazuješ kao bližnji?«

F. Marija i Marta (10,38-42)

10,38-41 Gospodin se sada usredotočuje na Božju riječ i molitvu kao dva najveća sredstva blagoslova (10,38-11,33).

Marija sjede do nogu Isusovih slušajući riječ njegovu, dok je Marta bila zauzeta svojim pripremama za kraljevskog Gosta. Marta je htjela da Gospodin ukori njezinu sestru jer ne pomaže, ali je Isus nježno prekorio Martu zbog njezine zlovoljnosti.

10,42 Naš Gospodin više cijeni našu ljubav nego naše služenje. Služenje se može pokvariti uznositošću i uobraženošću. Zanimanje za njega je ono **jedno** potrebno, **dobar dio koji se neće oduzeti**. »Gospodin nas želi pretvoriti iz Martâ u Marije,« komentira C. A. Coates, »baš kao što nas iz zakonoznanaca želi pretvoriti u bližnje.«³⁵

Charles R. Erdman piše: »Iako Učitelj cijeni sve što za njega učinimo, on zna da je naša prva potreba sjesti mu do nogu i slušati njegovu volju; tada ćemo u onome što činimo biti smireni i tihi i ljubazni, te naša služba na kraju može dostići savršenstvo Marijine, kada je u jednom kasnijem prizoru Isusu izlila na noge pomast čiji miris još uvijek ispunja svijet.«³⁶

G. Molitva učenikâ (11,1-4)

Između poglavlja 10 i 11 postoji jedno međurazdoblje koje je prikazano u Ivanu 9,1-10,21.

11,1 Ovo je još jedno od čestih Lukinih vraćanja na molitveni život našega Gospodina. Ono je u skladu s Lukinom nakanom da Krista predstavi kao Sina čovječjeg koji uvijek ovisi o Bogu, svome Ocu. Učenici su shvatili da je molitva zbiljska i ključna

sila u Isusovu životu. Kad su ga čuli moliti, i sami su poželjeli moliti. I tako ga **jedan od učenika** zamoli da i njih nauči moliti. Nije rekao: »Nauči nas *kako* moliti«, nego: »**Nauči nas moliti**.« Međutim, ta zamolba zacijelo uključuje i činjenicu i način.

11,2 Uzor molitve koji im je Gospodin Isus ovdje dao ponešto se razlikuje od takozvane *Gospodinove molitve* (Oče naš – op. prev.) u Matejevu evanđelju. Sve te razlike imaju svoju svrhu i značenje. Ni jedna nije bez značaja.

Ponajprije, Isus je poučavao učenike da se Bogu obrate s **Oče naš**. Takav blizak obiteljski odnos nisu poznavali vjernici u starom Zavjetu. To znači jednostavno da vjernici sada trebaju govoriti Bogu kao voljenom nebeskom **Ocu**. Nadalje, uči nas se moliti da se **Očevo ime sveti**. To izražava žudnju vjernikova srca da Ga se štujе, veliča i obožava. U molbi »**neka dođe kraljevstvo tvoje**« imamo molitvu da uskoro dođe dan kada će Gospodin svladati sile zla i, u osobi Krista, imati vrhovnu vlast na **Zemlji**, gdje će se njegova volja **vršiti kao što se vrši na Nebu**.

11,3 Kad je najprije zatražio kraljevstvo Božje i njegovu pravednost, molitelja se uči da obznani svoje osobne potrebe i želje. Tu spada uvijek ista potreba za hranom, i tjelesnom i duhovnom. Trebamo živjeti u **svagdanjoj** ovisnosti o Njemu, priznajući ga izvorom svakog dobra.

11,4 Slijedi molitva za oprostjenje **griješa**, utemeljena na činjenici da smo i mi oprostili drugima. Jasno, to se ne odnosi na oprostjenje kazne za grijeh. To se oprostjenje temelji na dovršenom Kristovu djelu na Golgoti i dobiva se samo po vjeri. Ali, ovdje se radi o roditeljskom ili odgojiteljskom opraštanju. Nakon što smo spašeni, Bog se prema nama odnosi kao prema djeci. Ako u našem srcu nađe okorjelost i nespremnost za opraštanje, oštro će nas kazniti sve dok se ne slomimo i ne vratimo u zajedništvo s njim. To se opraštanje

odnosi na zajedništvo s Bogom, a ne na odnos.

Molba »**I ne uvedi nas u napast**« za neke predstavlja teškoće. Mi znamo da Bog nikoga ne dovodi u napast da griješi. Ali, on dopušta da u životu iskusimo nedaće i kušnje, a one su tu za naše dobro. Ovdje se, čini se, želi reći kako trebamo neprestance biti svjesni svoje sklonosti da zabloudimo i padnemo u grijeh. Trebali bismo zamoliti Gospodina da nas sačuva od pada u grijeh, čak i ako ga možda želimo počiniti. Trebali bismo moliti da se prigoda za grijeh i želja da sagriješimo nikada ne preklope. Ova molitva izražava zdravo nepovjerenju u našu sposobnost da se odupremo kušnji. Molitva završava molbom za oslobođenje od Zloga.³⁷

H. Dvije usporedbe o molitvi (11,5-13)

11,5-8 Nastavljajući s temom molitve, Gospodin je iznio jedan primjer koji je trebao pokazati Božju spremnost da sasluša i odgovori na molbe svoje djece. Pripovijest govori o čovjeku kojemu neki gost dolazi u kuću u ponoć. Na žalost, ovaj kod kuće nije imao dovoljno hrane. Zato je pošao k susjedu, pokušao mu na vrata i zamolio tri hljeba kruha. Susjeda je najprije razljutilo što mu se prekida san i nije se potrudio ustati. Ipak, kako je zabrinuti domaćin i dalje lupao i vikao, na poslijetku je ustao i dao mu što je trebao.

Kad razmatramo ovaj primjer, moramo paziti da izbjegnemo neke zaključke. Njegovu značenje nije da svojim ustrajnim zamolbama dosađujemo Bogu. I ne znači da je ustrajavanje jedini način da nam se molitve uslišaju.

On nam govori da ako čovjek želi pomoći prijatelju zbog njegova dodijavanja, tada je Bog mnogo spremniji čuti vapaje svoje djece.

11,9 Isus nam govori da se u svojoj molitvi ne smijemo umoriti ili obeshrabriti. »Samo ištite ... samo tražite ... samo ku-

cajte.«³⁸ Ponekad Bog usliša naše molitve čim ga zamolimo, ali u nekim slučajevima odgovori tek nakon poduljeg traženja.

Bog uslišava molitve:

Katkada, kad su srca slaba,
Daje baš darove koje vjernik treba;
Ali vjera često mora čekati,
I u Božju se šutnju uzdati;
Jer onaj komu je ime Ljubav poslat će najbolje,
Zvijezde mogu sagorjeti a i gore će propasti,
Ali Bog je istinit, Njegova obećanja sigurna,
On snaga je naša.

— M. G. P.

Izgleda da ova usporedba govori o sve većem dodijavanju — od iskanja do traženja i kucanja.

11,10 Ona nas poučava da tko god ište, prima; i tko traži, nalazi; i onomu tko kuca, otvorit će se. To je obećanje da nam, kad molimo, Bog uvijek daje ono što tražimo ili nam daje nešto bolje. Odgovor »ne« znači da on zna kako naša zamolba neće biti za nas i najbolja; tada je njegovo odbijanje bolje od naše zamolbe.

11,11-12 Ona poučava da nas Bog neće nikada prevariti dajući nam kamen ako tražimo kruh. U ono se doba kruh pravio u obliku okruglog plosnatog kolača koji je nalikovao kamenu. Bog nas neće nikada prevariti dajući nam nešto nejestivo kada zatražimo hranu. Ako zatražimo ribu, neće nam dati zmiju, to jest nešto što bi nas moglo uništiti. A ako zaištemo jaje, neće nam dati štipavca (škorpiju) koji bi izazvao groznu bol.

11,13 Ljudski otac ne bi davao loše darove; čak i ako je grešne naravi, on znade kako davati dobre darove svojoj djeci; koliko li je više naš Otac nebeski voljan dati Duha Svetoga onima koji ga zaištu. J. G. Bellet veli: »Značajno je da je dar koji On odabire kao onaj koji nam javiše treba, i koji On najviše želi dati — Duh Sveti.« Kada je Isus izgovarao te riječi, Duh Sveti još nije bio dan (Iv 7,39). Danas ne

bismo trebali moliti da nam se Duh Sveti *dade* kao utjelovljena Osoba, zato što on ulazi u nas u trenutku našeg obraćenja (Rim 8,9b; Ef 1,13-14).

Ali, svakako je ispravno i potrebno da za Duha Svetoga molimo na druge načine. Trebali bismo moliti da nas Duh Sveti pouči, da nas Duh Sveti vodi i da se njegova sila izlije na nas u svemu što činimo za Krista.

Lako je moguće da je Krist, kad je učenike poučavao da ištu **Duha Svetoga**, mislio na *snagu* Duha koja im omogućuje da žive onosvjetskim učenishvom, kakvo je on naučavao u prethodnim poglavljima. Do sada su vjerojatno osjećali da vlastitom snagom nipošto ne mogu udovoljiti zahtjevima učenja. To je, naravno, točno. **Duh Sveti** je ona sila koja čovjeku omogućuje da živi kršćanskim životom. Zato je Isus prikazao Boga kao željnog da tu silu podari onima koji ištu.

U grčkom izvorniku se u stihu 13 ne kaže da će Bog dati »tog Duha Svetoga« nego da će »dati Duha Svetoga« (bez člana). Profesor H. B. Swete istaknuo je da se u slučaju kad postoji član misli na samu Osobu, ali kad člana nema misli se na darove ili postupke u našu korist. Zato se u ovom ulomku ne radi toliko o molitvi za *Osobu* Duha Svetoga, nego više za njegovo djelovanje u našim životima. To se potvrđuje i u odgovarajućem ulomku u Mateju 7,11, koji glasi »...koliko li će više Otac vaš koji je na nebesima dati *dobra* onima koji ga ištu!«

I. Isus odgovara svojim kritičarima (11,14-26)

11,14-16 Istjerujući zlođuha koji je učinio da njegova žrtva bude **nijema**, Isus je izazvao pravo uzbuđenje u narodu. Dok se **mnoštvo** divilo, neki su se otvorenije suprotstavili Gospodinu. Oporba je poprimila dva načelna oblika. Neki su su ga optužili da **izgoni zlođuha** snagom **Beelzebula**, kneza zlođuhovâ. Neki su predlo-

žili da treba pokazati kakav **znak s neba**; vjerojatno su mislili da bi to moglo opovrgnuti optužbu podignutu protiv njega.

11,17-18 Na optužbu da izgoni zlođuheve zato što je u njega ušao Beelzebul odgovara se u stihovima 17-26. Na zahtjev za znakom odgovara se u st. 29. Prije svega, Gospodin Isus ih je podsjetio da će **svako kraljevstvo protiv sebe razdijeljeno** biti uništeno i **kuća protiv kuće propasti**. Ako je izgoneći zlođuha bio Sotonino oruđe, tada se **Sotona** bori protiv svojih vlastitih podređenih. Smiješno je misliti da bi se davao tako suprotstavljao samome sebi i rušio vlastite naume.

11,19 Drugo: Gospodin je svoje kritičare podsjetio da istodobno neki od njihovih vlastitih zemljaka izgone zlođuhe. Ako je on to činio pomoću Sotonine sile, tada nužno proizlazi da i oni to čine istom silom. Naravno, Židovi to nikada ne bi htjeli priznati. A ipak, kako su mogli pobiti snagu te tvrdnje? Moć istjerivanja zlođuha je dolazila ili od Boga ili od Sotone. Morao je biti ili jedan ili drugi; nisu mogla biti obojica. Ako je Isus djelovao po Sotoni, tada su židovski istjerivači ovisili o istoj toj sili. Ako se osudi njega, osudit će se i njih.

11,20 Pravo je objašnjenje da je **Isus izgonio zlođuhe prstom Božjim**. Što je podrazumijevao pod **prstom Božjim**? U Izvješću u Matejevu evanđelju (12,28) čitamo: »Ali ako ja po Duhu Božjem izgonim zlođuhe, tada je došlo k vama kraljevstvo Božje.« Stoga zaključujemo da je **Božji prst** isto što i Božji Duh. To što je Isus izgonio zlođuhe Duhom Božjim doista je bilo dokazom da je **kraljevstvo Božje došlo k ljudima** tog naraštaja. Kraljevstvo je došlo u osobi samoga Kralja. Sama činjenica da je Gospodin Isus bio ondje i izvodio takva čudesa, bila je prava potvrda da se na povijesnoj pozornici pojavio Vladar kojeg je pomazao Bog.

11,21-22 Sve dosada je Sotona bio **jaki i naoružani**, koji je neosporno vladao nad

svojim dvorjanima. Opsjednuti zlodusima bili su u njegovoj vlasti i nije mu se imao tko suprotstaviti. **Njegov je posjed bio u miru**, to jest, nitko nije imao silu kojom bi se suprotstavio njegovoj vlasti. Gospodin Isus je bio **jači od Sotone**, došao je **na nj**, svladao ga, uzeo mu **sve njegovo oružje** i razdijelio **njegov plijen**.

Čak ni njegovi kritičari nisu poricali da je Isus izgonio zloduhe. To je moglo značiti samo to da je Sotona pobijeden i da su njegove žrtve oslobođene. To je poanta ovih stihova.

11,23 Isus je zatim dometnuo da **tko nije s njim, protiv njega je**; i **tko s njim ne sabire, rasipa**. Kao što netko reče: »Čovjek je ili na putu ili preprečuje.« Već smo napomenuli da su ovaj stih i 9,50 naizgled protuslovnii. Kad se radi o Kristovoj osobi i djelu, ne može biti neutralnosti. Čovjek koji nije za Krista, protiv njega je. Ali kad se radi o kršćanskoj službi, oni koji nisu protiv Kristovih slugu, za njih su. U prvom stihu to je pitanje spasenja; u drugom pitanje služenja.

11,24-26 Gospodin ovdje protiv svojih kritičara okreće njihovo vlastito oružje. Optužili su ga da je opsjednut zloduhom, on pak sada uspoređuje njihov narod s čovjekom koji se privremeno izliječio od opsjednutosti zloduhom. Tako je i bilo u njihovoj povijesti. Prije sužanštva, narod Izraela je bio opsjednut zloduhom idolopoklonstva. No sužanštvo ih je riješilo tog zlog **duha** i Židovi se otad nikada nisu predali idolopoklonstvu. Kuća im je bila **pometena i uređena**, ali nisu dali da Gospodin Isus uđe i preuzme svoje vlasništvo. Stoga je predskazao da će u Danu koji dolazi **nečisti duh** okupiti **sedam drugih duhova, gorih od sebe**, te će oni **ući u kuću i nastaniti se ondje**. To se odnosi na užasan oblik idolopoklonstva koje će narod Izraela prihvatiti tijekom Velike nevolje; Antikrista će priznati Bogom (Iv 5,43) a kazna za taj grijeh biti će veća od svega što je narod ikada pretrpio.

Premda se ta ilustracija odnosi prvenstveno na *nacionalnu* povijest Izraela, ona ukazuje i na nedostatnost pukog pokajanja ili preobrazbe u životu *pojedince*. Nije dovoljno okrenuti novi list. Gospodina Isusa Krista mora se primiti u srcu i životu. U protivnome, u život lako uđu grijesi opakiji od svih ranijih.

J. Blaženiji od Marije (11,27-28)

Neka žena je izišla **iz mnoštva** kako bi Isusa pozdravila riječima: »**Blagoslovljena utroba koja te nosila i prsa koja si sisao!**« Odgovor našeg Gospodina je vrlo značajan. Nije zanijskao da je Marija, njegova majka, blagoslovljena; rekao je nešto *još* važnije od toga, naime da je *još* važnije **slušati riječ Božju i čuvati je**. Drugim riječima, čak je i Djevica Marija bila blaženija zato što je vjerovala u Krista i išla za njim nego zato što mu je bila majka. Prirodni odnos nije važan koliko duhovni. To će dostajati da se ušutkaju oni koji Mariju čine predmetom obožavanja.

K. Jonin znak (11,29-32)

11,29 U stihu 16, neki su iskušavali Gospodina Isusa tražeći od njega kakav **znak** s neba. Na taj zahtjev sada odgovara pripisujući ga **zlom naraštaju**. Dok je govorio, imao je na umu židovski **naraštaj** koji je živio u to doba. Taj je narod bio počašćen prisutnošću Sina Božjega. Slušali su njegove riječi i bili svjedocima njegovih čudeša. Ali, to ih nije zadovoljilo. Sada su se izgovarali da će, samo ako vide veliko, nadnaravno djelo s neba, povjerovati u njega. Gospodinov je odgovor glasio da im se neće **dati drugi znak osim znaka Jone proroka**.

11,30 Mislio je na vlastito uskrsnuće iz mrtvih. Baš kao što je Jona bio izbaavljen iz mora nakon tri dana i noći provedenih u utrobi kita, tako će i Gospodin Isus ustati od mrtvih nakon što tri dana i tri noći provede u grobu. Drugim riječima, posljednje i završno čudo u zemaljskoj službi našega

Gospodina Isusa biti će njegovo uskrsnuće. **Jona je bio znak Ninivljanima.** Kada je otišao propovijedati toj poganskoj prijestolnici, pošao je kao onaj koji je, barem slikovito, ustao od mrtvih.

11,31-32 Kraljica Juga, poganska kraljica od Sabe, došla je izdaleka čuti **mudrost Salomonovu.** Nije vidjela ni jedno čudo. Da je imala povlasticu živjeti u dane našeg Gospodina, kako bi ga bila spremno primila! Zato će **ustati na Sudu** protiv opakih ljudi koji su bili povlašteni vidjeti nadnaravna djela Gospodina Isusa i koji su ga unatoč tome odbacili. Na pozornicu ljudske povijesti stupio je **veći od Jone i veći od Salomona.** I dok su se Ninivljani obratili na propovijedanje Jonino, narod Izraela odbio se obratiti na propovijedanje **većeg od Jone.**

Danas se nevjera sprda s pričom o Joni, smatrajući je hebrejskom legendom. Isus je o Joni govorio kao o povijesnoj osobi, baš kao što je govorio o Salomonu. U zabludi su oni koji vele da će povjerovati budu li vidjeli čudo. Vjera se ne temelji na dokazima za osjetila nego na živoj Božjoj riječi. Ako čovjek ne želi vjerovati Božjoj riječi, neće vjerovati ni u to da se može ustati od mrtvih. Bogu nije milo traženje znaka. To nije vjera nego gledanje. Nevjera kaže: »Daj da vidim i povjerovat ću.« Bog kaže: »Vjeruju i tada ćeš vidjeti.«

L. Prispodoba o upaljenoj svjetiljci (11,33-36)

11,33 Isprva bismo mogli pomisliti da između ovih i prethodnih redaka nema nikakve veze. No pogledamo li bolje, pronaći ćemo veoma važnu sponu. Isus je podsjetio svoje slušatelje da **nitko** ne stavlja upaljenu svjetiljku u podrum ili **pod posudu.** Stavlja je na **stalak** gdje će se vidjeti i gdje će osvijetljivati svima koji uđu.

Tumačenje je ovo: Bog je taj koji je **upalio svjetiljku.** On je u osobi i djelu Gospodina Isusa svijetu dao sjaj prosvjetljenja. Ako tko ne vidi tu Svjetlost, Bog

za to nije kriv. U poglavlju 8 Isus je govorio o odgovornosti onih koji mu već jesu učenici da promiču vjeru i da se ne skrivaju pod posudu. Ovdje u 11,33 objašnjava da je nevjera njegovih kritičara koji traže znak prouzročena njihovom pohlepom i strahom od sramote.

11,34 Njihova je nevjera bila ishod njihovih nečistih pobuda. U materijalnom području, **oko daje svjetlost cijelome tijelu.** Ako je oko zdravo, čovjek može vidjeti svjetlost. No ako je oko bolesno, to jest slijepo, u njega ne može ući svjetlost.

U duhovnom je području isto tako. Ako čovjek iskreno želi saznati je li Isus Božji Krist, tada će mu Bog to otkriti. Ali, ako su mu pobude nečiste, ako želi i dalje robovati svojoj pohlepi, ako se nastavlja bojati onoga što će reći drugi, tada je slijep za pravu Spasiteljevu vrijednost.

11,35 Ljudi kojima se Isus obraćao za sebe su mislili kako su vrlo mudri. Polazili su od toga da imaju mnogo svjetlosti. Ali, Gospodin Isus ih je uputio da razmisle o činjenici da je **svjetlost** u njima zapravo **tama.** Njihova ih je tobožnja mudrost i nadmoćnost odvrćala od njega.

11,36 Osobu čije su pobude čiste, koja se svim svojim bićem otvara Isusu, Svjetlosti svijeta, preplavljuje duhovno svjetlo. Njezin je unutarnji život prosvjetljen Kristom baš kao što mu je tijelo osvijetljeno kad sjedi pod izravnim zrakama svjetiljke.

M. Vanjska i unutarnja čistoća (11,37-41)

11,37-40 Kada je Isus prihvatio poziv na objed nekog farizeja, njegov se domaćin iznenadio što se nije **oprao prije objeda.** Isus je pročitao njegove misli i temeljito ga prekorio zbog takva licemjerja i brige za izvanjsko. Isus ga je podsjetio da nije važna čistoća **vanjštine** čaše nego **nutrine.** Izvana su farizeji izgledali kao posve pravedni, no iznutra su bili izopačeni i zli.

Isti Bog koji je načinio čovjekovu vanjštinu načinio je i nutrinu, i želi da naš unutarnji život bude čist. »Čovjek gleda na oči, a Jahve gleda što je u srcu« (1 Sam 16,7).

11,41 Gospodin je shvatio koliko su ovi farizeji pohlepni i sebični, pa je svome domaćinu prvo rekao da **dade za milostinju od onoga što ima iznutra**. Bude li mogao proći osnovni ispit ljubavi prema drugima, tada će mu sve biti čisto. H. A. Ironside piše: »Kad ljubav prema Bogu ispuni srce toliko da čovjek brine samo za potrebe drugih, tada će samo ti vidljivi postupci imati pravu vrijednost. Onaj tko stalno sakuplja samo za sebe, nimalo ne mareći za bijedne i siromašne, dokazuje da u njemu nema ljubavi za Boga.«³⁹

Jedan nepoznati autor kaže: »Ozbiljne stvari izrečene u recima 39-52 protiv farizeja i zakonoznanaca (stih 37), izgovorene su za stolom jednog farizeja. Ono što nazivamo 'dobrim ukusom' često služi kao nadomjestak za odanost istini. Smijemo se kad bismo trebali šutjeti, a šutimo kad bismo trebali govoriti. Bolje je prekinuti obred s gostima nego vjeru s Bogom.«

N. Prigovori farizejima (11,42-44)

11,42 Farizeji su vodili računa o nevažnim stvarima. Pazili su na najsitnije pojedinosti obrednog zakona, na primjer ubiranje desetine **povrća**, ali su u odnosima prema Bogu i čovjeku bili nemarni. Kinjili su siromašne i nisu ljubili Boga. Bog ih nije ukorio zato što ubiru desetinu **metvice i rutvice** i svake vrste povrća, nego je samo ukazao na to da ne trebaju u tome biti tako revni i zanemarivati osnovne životne dužnosti kao što su **pravednost i ljubav Božja**. Isticali su manje važno, a zanemarivali najvažnije. Isticali su se u onome što mogu vidjeti drugi ljudi, ali nisu marili za ono što samo Bog može vidjeti.

11,43 Voljeli su se pokazivati, zauzimati prva mjesta u **sinagogama** i privlačiti sve veću pozornost na **trgovima**. Stoga nisu

bili krivi samo zbog toga što paze na nevažno, nego i zbog oholosti.

11,44 Gospodin ih je na kraju usporedio s neobilježenim **grobovima**. Prema Mojsijevu zakonu, svatko tko dotakne grob ostaje nečist sljedećih sedam dana (Br 19, 16) iako tada možda nije ni znao da je to grob. Farizeji su se držali kao predani vjerski vođe. Ali, trebali su nositi znak koji bi ljude upozoravao da će se uprljati ako s njima stupe u dodir. Naime, bili su **kao nezamjetljivi grobovi**, puni pokvarenosti i nečisti, koji su na druge prenosili zarazu svoje sitničavosti i oholosti.

O. Prijekori zakonoznancima (11,45-52)

11,45 Zakonoznanci su bili pismoznanci – stručnjaci za objašnjavanje i tumačenje Mojsijeva zakona. Međutim, umijeće im se ograničavalo na to da drugima govore što trebaju činiti. Sami to nisu provodili. Jedan od zakonoznanaca osjetio je oštrinu Isusovih riječi i podsjetio ga da, kudeći farizeje, **također** vrijeđa stručnjake za zakon.

11,46 Gospodin je tu prigodu iskoristio da žestoko napadne neke grijehе zakonoznanaca. Oni su, ponajprije, opteretili ljude svakovrsnim zakonskim **teretima**, ali nisu učinili ništa da im te **terete** bude lakše nositi. Kao što primjećuje Kelly: »Bili su poznati po preziru za one iste ljude od kojih su dobivali značaj.«⁴⁰ Mnoga od njihovih pravila bila su ljudske izmišljotine, povezane sa stvarima bez prave važnosti.

11,47-48 Zakonoznanci su bili licemjerni ubojice. Hinili su da se dive Božjim prorocima. Išli su čak tako daleko da su na **grobovima** starozavjetnih **proroka** podizali spomenike. To je zacijelo izgledalo kao dokaz njihova dubokog štovanja. Ali Gospodin Isus je znao da je drugačije. Izvana je izgledalo kao da se ograđuju od svojih židovskih predaka koji **ubiše** proroke, a zapravo su išli njihovim stopama. Istodobno dok su podizali **spomenike** pro-

rocima, smišljali su smrt najvećega Božjeg Proroka, samog Gospodina. I nastaviti će ubijati vjerne Božje proroke i apostole.

11,49 Ako li redak 49 usporedimo s Matejem 23,34, vidjet ćemo da je sâm Isus **Mudrost Božja**. On ovdje navodi riječi **Mudrosti Božje iz SZ**: »Poslat ću k njima proroke.« U Mateju ih ne navodi kao citat iz Starog zavjeta ili bilo kojeg drugog izvora, nego jednostavno kao vlastitu izjavu. (Vidi također 1 Kor 1,30, gdje se o Kristu govori kao o Mudrosti.) Gospodin Isus je obećao da će **poslati ... proroke i apostole** ljudima svoga naraštaja, te da će ih **potonji ubijati i progoniti**.

11,50-51 Od tog će **naraštaja** zatražiti krv svih Božjih proroka, počevši od prvog zabilježenog slučaja u Starome zavjetu, **Abela**, do posljednjeg primjera, proroka **Zaharije**, koji je pogubljen između **žrtvenika i Doma Božjega** (2 Ljet 24,21). Druga knjiga Ljetopisa bila je posljednja knjiga po židovskom redoslijedu knjiga Starog Zavjeta. Zato je Gospodin Isus naveo i sve mučenike kad je spomenuo **Abela i Zahariju**. Kad je izgovorio te riječi, dobro je znao da će ga naraštaj koji je tada živio pogubiti na križu i tako do strašnog vrhunca dovesti sve svoje prijašnje progone Božjih ljudi. Zato što će ubiti njega, **krv svih pobijenih u prethodnim razdobljima** pašti će na njih.

11,52 Na kraju je Gospodin Isus optužio zakonoznance zato što su **uzeli ključ znanja**, to jest, zato što su Božju riječ skrivali od ljudi. Premda su izvana iskazivali odanost Pismu, ustrajno su odbijali primiti Onoga o kome Pismo govori. I drugima su **priječili da dođu Kristu**. Oni ga nisu htjeli, a nisu željeli ni da ga prime drugi.

P. Odgovor pismoznanaca i farizeja (11,53-54)

Pismoznance i farizeje su Gospodinove otvorene optužbe očigledno razljutile. Počeli su **na njega žestoko navaljivati** i pojačali napore da ga ulove u riječima. Na

svaki način su ga nastojali uloviti ne bi li **štogod** rekao da ga mognu osuditi na smrt. Time su samo dokazali kako je dobro poznavao njihov karakter.

VIII. POUČAVANJE I OZDRAVLJANJE NA PUTU ZA JERUZALEM (Pogl. 12-16)

A. Upozorenja i ohrabrenja (12,1-12)

12,1 Dok je Isus optuživao farizeje i zakonoznance, **okupilo se nebrojeno mnoštvo**. Svaka prepirka ili raspra općenito privlači ljude, ali se ovo mnoštvo okupilo nesumnjivo i zbog Isusove neustrašive pokude licemjernih vjerskih vođa. Premda nepopustljiv stav prema grijehu i nije uvijek omiljen, čovjek osjeća da je pravedan. Istina se uvijek sama dokazuje. Obraćajući se svojim učenicima, Isus je upozorio: »Čuvajte se kvasca farizejskoga.« Objasnio je da je kvasac simbol ili slika **licemjerja**. Licemjer je onaj tko nosi krinku, onaj koji je izvana posve drukčiji nego iznutra. Farizeji su se držali kao uzor vrljne, a zapravo su bili majstori maskiranja.

12,2-3 Doći će dan njihova raskrivanja. **Otkrit će se sve što su skrivali**, a sve što su učinili **u tami** iznijet će se na **svjetlo**.

Pobjeda istine je neizbježiva baš kao i raskrivanje licemjerja. Dotad se poruka koju su propovijedali učenici izgovarala razmjerno skriveno i ograničenom slušateljstvu. Ali nakon što Izrael odbaci Mesiju i dođe Duh Sveti, učenici će početi neustrašivo nastupati u ime Gospodina Isusa i posvuda propovijedati Radosnu vijest. Tada će se ona, da tako kažemo, **propovijedati po krovovima**. Godet veli: »Oni čiji se glas mogao čuti samo u ograničenim i skrovitim krugovima, postat će učiteljima svijeta.«⁴¹

12,4-5 Ohrabrujućom i srdačnom riječju »**prijatelji**«, Isus upozorava svoje učenike da se ni pod kakvim kušnjama ne postide tog neprocjenjivog prijateljstva. Propovi-

jedanje kršćanske poruke diljem svijeta odanim će učenicima donijeti progone i smrt. Ali ono što im ljudi poput farizeja mogu učiniti, ima svoje granice. Ta granica je tjelesna smrt. Toga se ne trebaju bojati. Bog će njihovim progoniteljima odrediti mnogo goru kaznu, naime vječnu smrt u paklu. Zato se učenici trebaju bojati Boga, a ne ljudi.

12,6-7 Da bi istaknuo Božju zaštitničku skrb za njegove učenike, Gospodin Isus spominje Očevu skrb za **vrapce**. U Mateju 10,29 čitamo da se dva vrapca prodaju za novčić. Ovdje vidimo da se **pet vrapaca prodaje za dva novčića**. Drugim riječima, jedan se vrapčić dobije besplatno kad se kupe četiri. Ipak, **Bog** ne zaboravlja ni tog jednog prekobrojnog vrapca koji nema nikakvu trgovačku vrijednost. Ako Bog skrbi za tog jednog pridodanog vrapca, koliko li više pazi na one koji pronose evanđelje njegova Sina! On zna čak i broj vlasi na njihovoj glavi.

12,8 Spasitelj je svojim učenicima rekao da **tko god** se sada prizna njegovim, on će ga priznati svojim **pred anđelima Božjim**. Ovdje govori o svim pravim vjernicima. Priznati njega, znači primiti ga kao jedinog Gospodina i Spasitelja.

12,9 Oni koji ga zaniječuju **pred ljudima** bit će zanijekani **pred anđelima Božjim**. Izgleda da se ovdje misli prije svega na farizeje, ali stih, naravno, uključuje sve koji odbacuju Krista i stide ga se priznati. U onaj Dan, on će reći: »Nikada vas nisam poznavao.«

12,10 Zatim je Spasitelj objasnio da postoji razlika između riječi izrečene protiv njega i hule **protiv Duha Svetoga**. Onomu koji rekne riječ **na Sina** čovječjega može se oprostiti ako se pokaje i uzvjeruje. Ali hula **protiv Duha Svetoga** je neoprostiv grijeh. Farizeji su skrivili taj grijeh (vidi Mt 12,22-32). Kakav je to grijeh? To je grijeh pripisivanja Gospodinovih čudesa đavlu. To je hula **protiv Duha Svetoga** zato što je Isus sva svoja čudesa

izveo po sili Duha Svetoga. Zato bi to značilo da je Božji Duh Sveti – davao. Za taj grijeh nema oprost ni u ovo doba, ni u doba koje dolazi.

Pravi vjernik ne može počiniti taj grijeh, iako neke muči strah da su ga počinili kad su posrnuli. Posrnuti ne znači činiti neoprostivi grijeh. Posrnula se osoba može vratiti u zajedništvo s Gospodinom. Sama činjenica da je takva osoba zabrinuta, dokazuje da *nije* počinila neoprostivi grijeh.

Ni odbacivanje Krista od strane nevjernika nije neoprostivi grijeh. Čovjek može opetovano odbacivati Spasitelja, ali se kasnije ipak može okrenuti Gospodinu i obratiti. Naravno, umre li u nevjeri, više se ne može obratiti. Tada njegov grijeh doista postaje neoprostiv. Ali grijeh koji je naš Gospodin opisao kao neoprostiv jest grijeh što su ga počinili farizeji rekavši kako svoja čudesa čini po Beelzebulu, knezu zloduhâ.

12,11-12 Nije se moglo izbjeći da učenike izvede pred sudove državne vlasti. Gospodin Isus im je rekao da ne moraju unaprijed pripremiti **što će reći**. **Duh Sveti** će, kad god bude potrebno, u njihova usta staviti prave riječi. To *ne* znači da slugu Gospodinove ne trebaju provoditi vrijeme u molitvi i proučavanju prije propovijedanja evanđelja ili poučavanja Božje riječi. To se ne smije iskoristiti kao izlika za lijenost! Međutim, Gospodin je doista obećao da će onima koji budu izvedeni pred sud da svjedoče za Krista, **Duh Sveti** pomoći. Svim Božjim ljudima je obećano da će im, ako hode u Duhu, u kriznim trenucima života biti dane prikladne riječi.

B. Upozorenje protiv pohlepe (12,13-21)

12,13 Tada je istupio jedan čovjek iz mnoštva i zamolio Gospodina da riješi svađu između njegova brata i njega oko baštine. Često se kaže da se, kad dođe do oporuke, odjednom pojavi mnogo rodaka. Izgleda da je u tome bila stvar. Nije nam

rečeno je li tom čovjeku oduzet dio na koji ima pravo ili je bio pohlepan na veći dio.

12,14 Spasitelj ga je odmah podsjetio da nije došao na svijet baviti se takvim sitnicama. U svrhu njegova dolaska spadalo je spasenje grešnih muškaraca i žena. On neće zapustiti taj veliki i slavni zadatak kako bi dijelio neku bijednu baštinu. (Osim toga, nije bio zakonski ovlašten prosuđivati o stvarima vezanim uz vlasništvo. Njegova odluka ne bi bila obvezujuća.)

12,15 Ali Gospodin je iskoristio taj događaj kako bi svoje slušatelje upozorio na jedno od najpodmuklijih zala u ljudskom srcu, naime, na **pohlepu**. Nezasitna želja za materijalnim stvarima jedan je od najjačih poriva u čitavom životu. Ipak, ona potpuno promašuje svrhu ljudskog postojanja: »Ničiji život nije u obilju onoga što posjeduje.« Kao što ističe J. R. Miller: »To je jedna od crvenih zastava koju je naš Gospodin izvjesio i za koju većina ljudi danas, čini se, ne mari. Krist je izrekao mnogo toga o opasnosti bogatstva; ali, nema mnogo ljudi koji se bogatstva boje. U današnje se doba pohlepa zapravo više ne smatra grijehom. Ako čovjek prekrši šestu ili sedmu zapovijed, žigosan je kao zločinac i posramljen; ali ako prekrši desetu, znači da se samo zabavlja. Biblija kaže da je ljubav prema novcu korijen sveg zla; ali svaki čovjek koji navodi tu izreku snažno naglašava riječ 'ljubav', pojašnjavajući time da takav prodoran korijen nije novac, nego ljubav prema njemu.

Kad bolje pogledamo, pomislili bismo da čovjekov život *jest* u mnoštvu stvari koje posjeduje. Ljudi misle da stječući bogatstvo istodobno postaju veliki. Tako to doista i izgleda; jer, svijet mjeri ljude prema njihovoj bankovnom računu. No nikada nije bilo kobnije pogreške. Čovjek se doista mjeri prema onome što on *jest*, a ne prema onome što *ima*.«⁴²

12,16-18 Usporedba o nekom bogatome bezumniku govori o činjenici da stvari koje posjedujemo *nisu* ono glavno u živo-

tu. Zbog izvanredno dobre žetve, taj se bogati seljak suočio sa za njega vrlo mučnim problemom. Nije znao što bi sa svim tim zrnjem. Svi njegovi ambari i žitnice bili su prepuni. Tada se dosjetio. Njegov je problem bio riješen. Odlučio je **srušiti svoje žitnice i podignuti veće**. Da se osvrnuo na siromašan svijet oko sebe i ta dobra upotrijebio da utoli glad, i duhovnu i tjelesnu, uštedio bi si trošak i brigu zbog tog velikog graditeljskog projekta. »Srca siromašnih, kuće udovica i dječja usta žitnice su koje traju zauvijek«, rekao je Ambrozije.

12,19 Čim njegove nove žitnice budu izgrađene, kanio se povući. Obratite pozornost na njegovu neovisnost: moje žitnice, moji plodovi, moja dobra, moja duša. Ispalirao je čitavu svoju budućnost. Namjeravao je **počivati, jesti, piti i uživati**.

12,20-21 »Ali kad je o vremenu počeo razmišljati kao o svom, naletio je na Boga i svoju vječnu propast.« **Bog mu reče** da će već **noćas** umrijeti. Tada će izgubiti vlasništvo nad svim svojim materijalnim dobrima. Ona će pripasti nekome drugome. Netko je rekao da je luđak onaj čiji planovi završavaju u grobu. Ovaj je čovjek zacijelo bio luđak.

»A to što si priprazio, čije će biti?« upita **Bog**. I mi bismo se mogli upitati: »Ako bi Krist danas došao, čija bi bila sva moja dobra?« Koliko je bolje upotrijebiti ih danas za Boga, nego dopustiti da sutra padnu u ruke đavla! Sada njima možemo **zgrtati blago** u Nebu i tako se **bogatiti u Bogu**. Ili ih možemo spiskati na svoje tijelo, a iz tijela požnjati propadljivost.

C. Zabrinutost naspram vjeri (12,22-34)

12,22-23 Jedna od velikih opasnosti u kršćanskom životu jest to što pribavljanje hrane i odjeće postaje prvim i najvažnijim ciljem našeg postojanja. Zараđивање novca za te stvari tako nas obuzme da rad za Gospodina dolazi na sporedno mjesto. U Novom zavjetu je naglasak na tome da

Krist treba zauzimati prvo mjesto u našem životu. **Jelo i odijelo** trebali bi biti manje važni. Bredimo bismo marljivo raditi za namirenje svojih trenutnih potreba, a zatim se, kad stupimo u Bođu službu, pouzdati u njega za budućnost. To je život vjere.

Kad je Gospodin Isus rekao da ne trebamo **biti zabrinuti** za hranu i odjeću, nije mislio da trebamo besposleno sjediti i čekati da sve dobijemo. Kršćanstvo *ne* potiče lijenost! Ali zacijelo je mislio reći da, stječući novac za životne potrebe, ne smijemo dopustiti da one zadobiju prekomjernu važnost. Naposljetku, u životu postoji nešto važnije od onoga što **jedemo** i u što se odijevamo. Ovdje smo kao Kraljevi poslanici, a sve što je povezano s osobnom ugodom i izgledom mora se podrediti slavnjoj zadaći širenja vijesti o Njemu.

12,24 Kao primjer kako **Bog** skrbi za svoja stvorenja, Isus je uzeo **gavrane**. Oni svoj život ne provode u mahnitoj potrazi za hranom i stjecanju za buduće potrebe. Oni su u svakom trenutku ovisni o Bogu. Činjenica da ne siju niti žanju ne bi se smjela protumačiti tako da se ljudi trebaju povući iz svjetovnih poslova. Ona znači samo to da Bog poznaje potrebe svih onih koje je stvorio i brinut će za njih ako živimo u ovisnosti o Njemu. Ako **Bog hrani** gavrane, koliko li će više hraniti one koje je stvorio, koje je spasio svojom milošću i koje je pozvao da mu budu slugama. Gavrani nemaju žitnice ili skladišta, a Bog im ipak svakodnevno daje. Zašto bismo onda mi trebali provesti svoj život podižući veće žitnice i spremišta?

12,25-26 »A tko od vas zabrinutošću«, upita Isus, »može svojemu stasu dodati jedan lakat?« To govori koliko je ludo brinuti o onome (kao što je budućnost) što je izvan naše moći. Nitko **zabrinutošću ne može dodati** svojoj visini, niti duljini svoga života. (Izraz »svojem stasu« može se prevesti i s »duljini svoga života«.) Ako je tomu tako, zašto brinuti za budućnost? Umjesto toga, upotrijebimo svu

svoju snagu i vrijeme služeći Kristu, a budućnost prepustimo njemu.

12,27-28 Zatim se uvode **ljiljani**, kako bi se pokazala ludost trošenja čovjekovih najboljih darova na pribavljanje **odjeće**. **Ljiljani** su vjerojatno divlje grimizne anemone. One se **ne trude i ne predu**, pa ipak imaju prirodnu ljepotu koja je ravna **Salomonu u svoj njegovoj slavi**. Pa ako **Bog** takvu ljepotu daruje cvijeću koje danas cvate a sutra se baca u peć, hoće li zanemariti potrebe svoje djece? Pokazujemo da smo **malovjerni** kad brinemo, mučimo se i jurimo okolo u neprestanoj borbi za stjecanje sve više i više materijalnih dobara. Tratimo svoj život čineći ono što bi Bog ionako za nas učinio, samo da smo svoje vrijeme i darove više posvetili njemu.

12,29-31 Zapravo, naše su svakodnevne potrebe male. Divno je kako jednostavno možemo živjeti. Zašto onda hrani i odjeći pridavati tako istaknuto mjesto u našem životu? I zašto se **uznemiravati**, brinuti o budućnosti? – Tako žive nespašeni ljudi. **Pogani ovoga svijeta**, koji ne poznaju Boga kao svojega Oca, usredotočuju se na hranu, odjeću i užitak. Te stvari tvore središte i rubno područje njihova postojanja. Ali Bog nije nikada mislio da njegova djeca trebaju trošiti vrijeme u ludoj utrci za ugodama Stvorenja. On ima djelo koje treba učiniti na Zemlji i obećao je skrbiti za one koji mu se iskreno predaju. Ako **tražimo** njegovo **kraljevstvo**, neće nikada dopustiti da gladujemo ili da budemo nagi. Kako bi bilo tužno doći do konca života i shvatiti da smo većinu vremena proveli služeći onome što je već bilo uključeno u povratnu kartu za Nebo!

12,32 Učenici su bili **malo stado** bespomoćnih ovaca, poslano u neprijateljski svijet. Uistinu, nisu imali ništa opipljivo čime bi se poslužili ili obranili. Ipak, toj je skupini zamazanih mladića bilo određeno naslijediti **Kraljevstvo** s Kristom. Jednoga dana, oni će s njim vladati čitavom Zemljom. S obzirom na to, Gospodin ih je

ohrabrio da se **ne boje** – jer ako **Otac** čuva za njih takvu slavu, ne trebaju brinuti za put što leži pred njima.

12,33-34 Umjesto da gomilaju materijalna dobra i planiraju budućnost, ta dobra mogu staviti u službu Gospodinu. Na taj će način ulagati u Nebo i vječnost. Zub vremena ne može nagristi njihova dobra. Nebeska blaga su potpuno osigurana protiv krađe i kvarenja. Nevolja s materijalnim bogatstvom leži u tome što ga ne možete imati a da se u nj ne pouzdajete. Zato je Gospodin Isus rekao: »**Gdje vam je blago, ondje će vam i srce biti.**« Ako svoj novac damo dalje, odviknuti ćemo se od propadljivih stvari ovoga svijeta.

D. Usporedba o budnome slugi (12,35-40)

12,35 Nisu se učenici trebali pouzdati u Gospodina samo za svoje potrebe; trebali su živjeti u stalnom iščekivanju njegova ponovnog dolaska. **Bokovi** su im trebali biti **opasani**, a **svjetiljke upaljene**. U istočnim se krajevima oko **bokova** opasivao pojas koji je držao dugu, laganu halju kad bi čovjek morao brzo hodati ili potrčati. Opasani bokovi govore o zadaći koju treba obaviti, a upaljena svjetiljka ukazuje na svjedočanstvo koje treba čuvati.

12,36 Učenici su trebali živjeti tako da svakog trenutka iščekuju Gospodinov povratak, kao da je riječ o čovjeku koji se vraća **sa svadbe**. Kelly piše: »Trebali su biti oslobođeni svih zemaljskih opterećenja, tako da u trenutku kad Gospodin za kuca, prema toj usporedbi, mogu odmah otvoriti – ne uznemirujući se i ne morajući se pripremati. Njihova srca čekaju njega, njihovog Gospodina; oni ga vole, čekaju ga. On kuca i oni mu odmah otvaraju.«⁴³

Kad je riječ o proročanskoj budućnosti, nije potrebno ustrajavati na potankostima iz pripovijesti o čovjeku koji se vraća **sa svadbe**. Svadbu ovdje ne smijemo poistovjetiti s Jaganjčevom svadbenom večerom ili s čovjekovim povratkom za Uzne-

senja. Gospodinova je pripovijest trebala poučiti jednostavnoj istini, odnosno, budnosti do njegova povratka – nije joj bila nakana izložiti redoslijed zbivanja tijekom njegova Dolaska.

12,37 Kad se čovjek vrati sa svadbe, njegovi ga **sluge** željno **čekaju**, spremni poslušati njegovu zapovijed. Toliko je zadovoljan njihovom budnošću da potpuno obrće normalan red stvari. **Pripasuje** se sluginom pregačom, posadi ih za stol i posluži im objed. Vrlo je ganutljivo kako će se on, koji je jednom došao na ovaj svijet u liku roba, milostivo uniziti da bi ponovno služio svom narodu u njihovu nebeskom domu. Bengel, predani njemački biblijski stručnjak, smatrao je 37. redak najvećim obećanjem u čitavoj Božjoj riječi.

12,38 Druga noćna straža bila je od 9 navečer do ponoći. Treća je bila od ponoći do 3 ujutro. Koja god straža bila kad se gospodar vratio, **sluge** su ga čekale.

12,39-40 Gospodin prelazi na drugu sliku aludirajući na domaćina čija je kuća bila **prokopana** u trenutku nepažnje. Dolazak **kradljivca** bio je potpuno neočekivan. **Kad bi domaćin znao u koji sat, ne bi dao da mu se prokopa kuća.** Pouka je da je vrijeme Kristova dolaska neizvjesno; nitko ne zna dan ili sat kada će se on pojaviti. A kad dođe, vjernici koji su blago zgrtali na Zemlji sve će izgubiti, jer, kao što netko reče: »Kršćanin ili ostavlja svoje bogatstvo ili ide k njemu.« Ako doista iščekujemo Kristov povratak, prodat ćemo sve što imamo i blago nakupljati na Nebu, gdje ga se ne može dočepati nijedan kradljivac.

E. Vjerni i nevjerni sluge (12,41-48)

12,41-42 Ovdje **Petar** upita odnosi li se Kristova **usporedba** o budnosti **samo** na učenike ili na **sve ljude**. Gospodin je odgovorio da se odnosi na sve koji ispovijedaju da su upravitelji Božji. **Vjerni i razboriti upravitelj** je onaj koji je postavljen nad gospodarevom poslugom i koji daje hra-

nu njegovim ljudima. Upravitelj je ovdje odgovoran poglavito za ljude, ne za materijalne stvari. U skladu s čitavim kontekstom, ovdje se upozorava na materijalizam i pohlepu. Važni su ljudi, ne stvari.

12,43-44 Kad Gospodin dođe i nađe svojega slugu kako se doista skrbi za duhovnu dobrobit muškaraca i žena, velikodušno će ga nagraditi. Nagrada će vjerojatno imati veze s vladanjem s Kristom tijekom Tisućgodišnjeg kraljevstva (1 Pet 5,1-4).

12,45 Sluga izjavljuje da radi za Krista, a zapravo je nevjernik. Umjesto da daje hranu Božjim ljudima, vara ih, krade i prepušta se užicima. (To se može odnositi na farizeje.)

12,46 Gospodinov dolazak razotkrit će njegovu lažnost i bit će kažnjen s **nevjericima**. Izraz »**rasjeći će ga**« može se prevesti i s »žestoko izbičevati« (AV margina).

12,47-48 U stihovima 47 i 48 izlaže se osnovno načelo svake službe. Prema tom načelu, što je veća povlastica veća je odgovornost. Za vjernike, to znači da će postojati različiti stupnjevi nagrade u Nebu. Za nevjernike, znači da će postojati različiti stupnjevi kazne u paklu. Oni koji su upoznali Božju **volju** kakva je otkrivena u Pismu, imaju veliku odgovornost da je vrše. **Mnogo** im je **dano**; od njih **će se mnogo iskati**. Oni koji nisu bili toliko povlašteni također će biti kažnjeni za svoja nedjela, ali će njihova kazna biti manje oštra.

F. Učinak Prvog Kristova dolaska (12,49-53)

12,49 Gospodin Isus je znao da njegov dolazak na **Zemlju** neće odmah donijeti mir. On najprije mora prouzročiti razdor, svađu, progon, krvoproliće. On nije došao radi toga da baci takav **oganj na Zemlju**, ali je to bio ishod ili učinak njegova dolaska. Iako su nesreće i razdori izbili tijekom

njegove zemaljske službe, ljudsko srce se uistinu iskazalo tek pri križu. Gospodin je znao da se sve to mora dogoditi i bio je spreman na to da se **oganj** progona rasplamsa protiv njega onoliko brzo koliko treba.

12,50 Trebao se **krstiti krštenjem**. To se odnosi na **krštenje** u smrt na Golgoti. Bio je pod golemom prinudom da ode na križ kako bi otkupio izgubljeno čovječanstvo. Sramota, muke i smrt bile su za njega Očeva želja i jedva je čekao da tu želju ispuni.

12,51-53 Dobro je znao da u to doba njegov dolazak neće donijeti **mir na Zemlji**. Stoga je upozorio svoje učenike da će ljude, kad mu pristupe, njihove obitelji progoniti i protjerivati. Ulazak kršćanstva u prosječnu peteročlanu obitelj razdijelit će dom. Čovjekova izopačena narav ima to neobično obilježje da bezbožna rodbina radije ima sina pijanca ili propalicu nego da se ovaj javno postavi kao učenik Gospodina Isusa Krista! Ovaj ulomak opovrgava teoriju da je Isus došao ujediniti sve ljude (vjernike i bezbožnike) u »sveopće bratstvo«. Ne, on ih je razjedinio kao što nikada prije nisu bili razjedinjeni!

G. Znakovi vremena (12,54-59)

12,54-55 Prethodni stihovi bili su upućeni učenicima. Sada se Spasitelj okreće **mnoštvu**. Podsjeća ih na njihovu vještinu predviđanja vremena. Znali su da će, kad vide **oblak na zapadu** (nad Sredozemljem), biti **pljusak**. S druge strane, **južnjak** će donijeti veliku vrućinu i sušu. Ljudi su bili inteligentni i zato su to znali. Ali, nije bila stvar samo u inteligenciji. Oni su i željeli znati.

12,56 U području duhovnoga, sve je bilo drukčije. Premda su imali uobičajenu ljudsku inteligenciju, nisu shvatili važno **vrijeme** koje je nastupilo u ljudskoj povijesti. Na Zemlju je došao Sin čovječji i stajao je tu među njima. Nebo nikada dotad nije bilo bliže. Ali nisu prepoznali vrijeme

njegova dolaska. Bili su dovoljno inteligentni da to shvate, ali nisu željeli shvatiti i zato su sami sebe zavaravali.

12,57-59 Da su shvatili značaj doba u kojem žive, pohitali bi nagoditi se s protivnikom. Ovdje se rabe četiri pravna izraza – protivnik, glavar, sudac i izvršitelj – a svi se oni mogu odnositi na Boga. Bog je u to doba dolazio k njima i odlazio od njih, zauzimao se za njih, dajući im mogućnost da se spase. Trebali su se pokajati i svoju vjeru položiti u njega. Ako odbiju, morat će stati pred Boga kao pred svog suca. Sve bi govorilo protiv njih. Utvrdila bi se njihova krivica i bili bi optuženi za svoju nevjeru. Bili bi bačeni u tamnicu, to jest, u vječnu kaznu. Ne bi izišli sve dok ne isplate i posljednji novčić – što znači da neće izići nikada, jer nikada neće moći platiti tako velik dug. Zato je Isus govorio da trebaju prepoznati vrijeme u kojemu žive. Zatim se trebaju nagoditi s Bogom tako što će se pokajati za svoje grijehе i potpuno mu se predati.

H. Važnost pokajanja (13,1-5)

13,1-3 Poglavlje 12 je završilo time što židovski narod nije shvatio vrijeme u kojemu živi i Isusovim upozorenjem da se brzo pokaju ili će zauvijek propasti. U poglavlju 13 ta se tema nastavlja i odnosi se uglavnom na Izrael kao narod, premda se to načelo primjenjuje na pojedince. Iz toga se razvio razgovor o dvije nacionalne tragedije. Prva je bila pokolj nekih Galilejaca koji su došli u Jeruzalem pokloniti se. Pilat, upravitelj Judeje, zapovjedio je da ih pogube dok su prinosili žrtve. Ništa više se ne zna o tom okrutnom djelu. Pretpostavljamo da su žrtve bili Židovi koji su živjeli u Galileji. Možda su Židovi u Jeruzalemu razglabali o tome vjerujući da su ti Galilejci morali počiniti strašne grijehе i da je njihova smrt dokaz Božje nemilosti. Međutim, Gospodin Isus je ispravio takvo mišljenje upozoravajući Židove da će, ako se ne obrate, i oni tako propasti.

13,4-5 Druga se tragedija ticala rušenja kule u Siloamu, što je prouzročilo smrt osamnaest ljudi. O toj se nesreći ne zna ništa osim ovoga što je ovdje zapisano. Na sreću, druge pojedinosti i nije nužno poznavati. Gospodin je htio istaknuti da se ta tragedija ne smije protumačiti kao osobita osuda za veliku opakost. Umjesto toga, treba je shvatiti kao upozorenje čitavom narodu Izraela da će na njih doći nesreća ako se ne obrate. Ta se nesreća dogodila 70. godine po Kristu, kad je Tit navalio na Jeruzalem.

I. Usporedba o neplodnoj smokvi (13,6-9)

U tijesnoj vezi s prethodnim, Isus je ispriopovjedio usporedbu o smokvi. Nije teško vidjeti da je smokva Izrael, zasađen u Božjem vinogradu, to jest, svijetu. Bog je tražio plod na stablu, ali ga ne nađe. Zato reče vinogradaru (Gospodinu Isusu) da tri godine uzalud traži plod na stablu. Najjednostavnije tumačenje tih riječi odnosilo bi se na prve tri godine javne službe našeg Gospodina. Smisao ovog ulomka je u tome da je smokva imala dovoljno vremena donijeti plod, ako je to uopće mogla. Ako u tri godine nije bilo nikakva ploda, tada je razuman zaključak da ga neće ni biti. Zbog njezine neplodnosti, Bog je naredio da se posiječe. Samo je zauzimala zemlju koja se mogla bolje iskoristiti. Vinogradar se zauzimao za smokvu moleći da joj se dade još godina dana. A ako ni po isteku tog vremena ne donese ploda, tada je može posjeći. I upravo to se dogodilo. Kad je počela četvrta godina, Izrael je odbacio i razapeo Gospodina Isusa. Zbog toga je njegova prijestolnica razorena, a narod rasijan na sve strane.

G. H. Lang to izražava ovako: »Sin Božji je znao nakanu svog Oca, vlasnika vinograda, kao i to da je izdana strašna naredba »Posijeci je«; Izrael je opet iscrpio svu Božju strpljivost. Nema nikakva razloga da neki narod ili osoba uživaju Božju

skrb ako ne donose plodove pravednosti u slavu i hvalu Bogu. Čovjek postoji radi časti i zadovoljstva Stvoritelja: kad ne služi toj pravednoj svrsi, zašto se njegovoj grešnoj prirodi ne bi odredila smrtna kazna i zašto ga se ne bi maknulo s povlaštena mjesta?»⁴⁴

J. Ozdravljenje zgrbljene žene (13,10-17)

13,10-13 O pravom odnosu Izraela prema Gospodinu Isusu govori primjer nadstojnika sinagoge. Taj je službenik prigovorio zato što je Spasitelj izliječio jednu ženu u subotu. **Žena je osamnaest godina patila zbog jakog iskrivljenja kralježnice.** Bila je jako deformirana; nikako se **nije mogla uspraviti.** Iako to od njega nije zahtijevano, Gospodin **Isus** je izgovorio ozdravljajuću riječ, **položio na nju ruke** i ispravio joj kralježnicu.

13,14 Nadstojnik sinagoge ozlojeđeno je rekao mnoštvu da po ozdravljenje trebaju dolaziti u prvih šest dana tjedna, ali ne i sedmog. On je bio profesionalni bogomoljac, kojega se nisu duboko ticala teškoće ljudi. Pa i da su došli u prvih šest dana tjedna, on im ne bi mogao pomoći. Zalagao se za tehničke pojedinosti Zakona, ali u njegovu srcu nije bilo ljubavi ili milosrđa. Da je njegova kralježnica bila osamnaest godina iskrivljena, ne bi mu bilo važno u koji se dan ispravlja!

13,15-16 Gospodin je ukorio njegovo licemjerje i licemjerje drugih vjerskih vođa. Podsjetio ih je da ne oklijevaju **odriješiti vola ili magarca od jasala u subotu** kako bi ih odveli na vodu. Ako su bili tako obzirni prema nijemim životinjama u subotu, je li Isus pogriješio kad je izliječio **ovu ženu**, koja je bila **kći Abrahamova?** Izraz »kći Abrahamova« ukazuje ne samo na to da je bila Židovka, nego i prava vjernica, žena vjere. Iskrivljenje kralježnice prouzročio je Sotona. Iz nekih drugih dijelova Biblije znamo da do nekih bolesti dolazi uslijed Sotonina djelovanja. Jobove

čireve uzrokovao je Sotona. Trn u Pavlovu tijelu poslao je Sotona kako bi ga mučio. Međutim, davao to ne smije činiti vjerniku bez Gospodinova dopuštenja. A Bog svlađava svaku takvu bolest ili patnju zbog vlastite slave.

13,17 Kritičari našeg Gospodina se **postidješe** na njegove riječi. Običan narod se **radovao** zato što je izvedeno **veličanstveno** čudo, a oni su to znali.

K. Usporedba o Kraljevstvu (13,18-21)

13,18-19 Vidjevši to predivno čudo ozdravljenja, mnoštvo je možda pomislilo da će Kraljevstvo odmah biti uspostavljeno. Gospodin Isus ih je razuvjerio iznoseći dvije usporedbe o kraljevstvu Božjem, koje ga prikazuju onakva kakvo će postojati između razdoblja odbacivanja Kralja i njegova povratka da vlada na Zemlji. One prikazuju rast cjelokupnoga kršćanstva i uključuju i puko vjeroispovijedanje i zbiljnost (vidi bilješke o 8,1-3).

Najprije je **kraljevstvo Božje** usporedio s **goruščinim zrnem**, jednim od najsitnijeg zrnja. Kad se baci u zemlju, ono izraste u žbun a ne u stablo. Zato, kad je Isus rekao kako je to zrno izraslo u **stablo veliko**, želio je reći da mu je rast veoma neuobičajen. Bilo je dovoljno veliko da mu se **po granama gnijezde ptice nebeske.** Ovdje se želi ukazati na to da je kršćanstvo isprva neznatno, maleno poput **zrna gorušice.** Ali kako raste tako i postaje popularno; tako se razvilo kršćanstvo kakvo danas poznajemo. Kršćanstvo je postavljeno od svih koji ispovijedaju odanost Gospodinu, neovisno o tome jesu li se ikada nanovo rodili. **Ptice nebeske** su strvinari ili ptice grabljivice. One su simboli zla i prikazuju činjenicu da je kršćanstvo postalo mjesto u kojem obitavaju različiti oblici pokvarenosti.

13,20-21 U drugoj se **usporedbi kraljevstvo nebesko** uspoređuje s **kvascem** koji neka žena stavlja u **tri mjere brašna.** Mi držimo da je u Pismu kvasac uvi-

jek simbol zla. Ovdje se želi reći da je u čisto jelo Božjeg naroda unesen opak nauk. Taj nauk nije statičan – podmuklo se širi.

L. Uska vrata u Kraljevstvo (13,22-30)

13,22-23 Dok se Isus približavao Jeruzalemu, netko istupi iz mnoštva i upita ga je li malo onih koji se spasavaju. Možda je to bilo beznačajno pitanje, potaknuto pukom znatiželjom.

13,24 Gospodin je na to spekulativno pitanje odgovorio s izravnom zapovijeđu. Čovjeku koji ga je postavio kazao je neka svakako **uđe na uska vrata**. Kad je Isus rekao da se **trude da uđu na uska vrata**, nije mislio da spasenje od nas zahtijeva napor. **Uska vrata** su ovdje novo rođenje – spasenje po milosti vjerom. Isus je upozoravao čovjeka da svakako uđe na ta vrata. »Mnogi će ... **tražiti da uđu, ali neće moći**« kad se vrata jednom zatvore. To ne znači da će tražiti da uđu na vrata obraćanja, nego da će na dan Kristove sile i slave željeti ući u njegovo kraljevstvo, ali bit će prekasno. Završit će doba milosti u kojemu mi živimo.

13,25-27 Gospodar kuće će ustati i **zaključati vrata**. Zatim se prikazuje kako židovski narod kuca na vrata i moli Gospodina da otvori. Odbit će tvrdeći da ih nikada nije poznavao. Oni će na to prosvjedovati tvrdeći da su s njim živjeli. Ali njega neće dirnuti te tvrdnje. Oni su **zločinitelji** i neće ih se pustiti.

13,28-30 Njegovo će odbijanje izazvati **plač i škrgut zubî**. **Plač** ukazuje na grižnju savjesti, a **škrgut zubî** govori o žestokoj mržnji na Boga. To pokazuje da paklene muke ne mjenjaju ljudsko srce.

Nevjerni Izraeliđani će **ugledati Abrahama i Izaka i Jakova i sve proroke u kraljevstvu Božjem**. Očekivali su da i oni budu ondje zato što su u vezi s Abrahamom, Izakom i Jakovom, ali biti će vani – **izbačeni**. Pogani će pristići iz svih dijelova Zemlje u sjaj Kristova kraljevstva i

uživati njegove prekrasne blagoslove. Tako će mnogi Židovi koji su bili prvi u Božjem planu davanja blagoslova biti **odbačeni**, dok će pogani, na koje se gledalo kao na pse, uživati blagoslove Kristove ti sućudišnje vladavine.

M. Proroci pogibaju u Jeruzalemu (13,31-35)

13,31 Sada je Gospodin Isus očigledno na Herodovu području. Neki mu **farizeji pristupe** i upozore ga da ode jer ga Herod pokušava **ubiti**. Govoreći u prilog Isusovoj dobrobiti i sigurnosti, farizeji su se ponašali potpuno oprečno svom karakteru. Možda su s Herodom skovali zavjeru da ga zaplaše kako ne bi otišao u Jeruzalem, gdje će ga gotovo zacijelo uhvatiti.

13,32 Našeg se Gospodina nije dojmila prijetnja tjelesnim nasiljem. Shvatio je da je to zavjera u Herodovu korist i rekao je farizejima neka prenesu poruku **toj lisici**. U činjenici da je Gospodin Isus govorio o Herodu kao o lisici (u ženskome rodu) neki vide poteškoću. Smatraju da je to protivno Pismu, koje zabranjuje da se govori loše protiv narodnog vladara (Izl 22,28). Međutim, nije tu bilo ničega zlog; bila je to potpuna istina. Srž poruke koju je Isus poslao jest da još kratko vrijeme ima posla. **Izgonit će zloduhe** i obavljati čudesna ozdravljenja u ono malo dana što su mu dani. A tada će, **treći dan**, to jest posljednji dan, završiti djelo povezano sa svojim zemaljskim poslanjem. Ništa ga neće spriječiti u obavljanju njegovih dužnosti. Do utvrđena vremena neće mu moći nauditi nikakva sila na Zemlji.

13,33 Nadalje, u Galileji ga neće moći pogubiti. Ta je »povlastica«, naime, prepuštena Jeruzalemu. Znakovito je da je upravo taj grad poznat da je ubijao Božje sluge. Jeruzalem je manje-više imao isključivo pravo na smrt Božjih predstavnika. Na to je Gospodin Isus mislio kada je rekao da »**ne može biti da prorok pogine izvan Jeruzalema**«.

13,34-35 Kad je izgovorio istinu o tom iskvarenom gradu, Isus je pao u zanos i počeo nad njim jadikovati. Taj grad, koji **ubija proroke i kamenuje Božje glas-nike**, bio je predmetom njegove brižne ljubavi. **Koliko li je puta htio okupiti ljude toga grada kao što kvočka okuplja piliće ... ali oni to ne htjedoše.** Nevolja je u njihovoj tvrdoglavosti. Zbog toga će njihov grad, njihov hram i njihova zemlja biti **opustošeni**. Proći će kroz dugo razdoblje progonstva. Zapravo, **neće vidjeti Gospodina dok ne promijene odnos prema njemu.** Stih 35b odnosi se na Kristov Drugi dolazak. Ostatak naroda Izraela tada će se pokajati i reći: »**Blagoslovljen Onaj koji dolazi u ime Gospodinovo!**« Tada će, u Dan njegove moći, njegov narod biti pripravan.

N. Ozdravljenje čovjeka s vodenom bolesti (14,1-6)

14,1-3 Jedne subote, neki starješina farizejski pozove Gospodina svojoj kući na objed. Nije to bio čin iskrena gostoprimitstva, nego prije pokušaj vjerskih vođa da Sina Božjega uhvate u kakvoj pogrešci. Ondje je Isus sreo **nekog čovjeka** koji je imao **vodenu bolest**, to jest oticanje zbog nakupljanja vode u tkivu. Spasitelj je pročitao misli svojih protivnika kad ih je hotimice upitao **je li dopušteno subotom ozdravljati**.

14,4-6 Koliko god bi bili voljeli reći da nije, ne bi mogli potkrijepiti svoj odgovor pa su **šutjeli**. Isus stoga **ozdravi** i otpusti čovjeka. Za Njega je to bilo milosrdno djelo, a božanska ljubav nikada ne staje, čak ni **subotom** (Iv 5,17). Tada se obratio Židovima, podsjetivši ih da ako neka njihova životinja **padne u jamu**, zacijelo će je **izvući i u dan subotni**. Njima je išlo u prilog da to učine. Životinja je za njih značila novac. U slučaju čovjeka koji pati nisu marili i osudili bi Gospodina Isusa kad bi mu pomogao. Premda **ne mogoše odgovoriti** na Spasiteljevo izlaganje, možemo

biti sigurni da ih je zbog toga još više razljutio.

O. Usporedba o gostu koji se uzvisuje (14,7-11)

Ušavši u farizejevu kuću, Gospodin Isus je vjerojatno vidio uzvanike kako nastoje zauzeti **prva mjesta** za stolom. Željeli su istaknuta i časna mjesta. To što je i on bio gost nije ga priječilo da govori o iskrenosti i pravednosti. Upozorio ih je na taj oblik samouzvisivanja. **Kad ih tko pozove na objed, trebaju sjesti na posljednje, a ne na prvo mjesto.** Kad za sebe tražimo prvo mjesto, uvijek postoji mogućnost da se **postidimo** ako nas premjestite na niže. Ako smo uistinu ponizni pred Bogom, možemo ići samo jednim smjerom, a to je **naviše**. Isus je poučavao da je bolje biti promaknut na časno mjesto nego ga sâm prigrabiti a kasnije ga morati odstupiti. On sâm živi je primjer samoodricanja (Fil 2,5-8). On se ponizio i Bog ga je uzvisio. **Svaki koji se uzvisuje bit će od Boga ponižen.**

P. Izbor uzvanika koje Bog časti (14,12-14)

Farizejski prvak je na taj objed nesumnjivo pozvao istaknute ljude iz tog kraja. Isus je to odmah shvatio. Vidio je da nepovlašteni članovi zajednice nisu prisutni. Zato je iskoristio prigodu da istakne neka od najviših načela kršćanstva – da trebamo voljeti one koji nisu voljeni i koji nam ne mogu uzvratiti. No ljudi obično pozivaju svoje **prijatelje, rodbinu i bogate susjede**, uvijek se nadajući da će im oni **uzvratiti**. Da bi se tako postupalo, nije potrebno božanski živjeti. Ali, zacijelo je nadnaravno biti ljubazan prema **siromasima, saka-tima, hromima i slijepima**. Bog je namijenio osobitu nagradu za one koji su dobri prema takvim ljudima. Iako nam ti gosti **ne mogu uzvratiti**, sâm Bog obećava da će nas nagraditi o **uskrснуću pravednih**. U Pismu je to poznato kao prvo uskrснуće; ono uključuje uskrснуće svih pravih vjer-

nika. Događa se pri Uznesenju i, držimo, također na svršetku razdoblja Nevoljâ. To znači da prvo uskrsnuće nije pojedinačan događaj, nego se odvija u fazama.

Q. Usporedba o izgovorima (14,15-24)

14,15-18 Jedan od uzvanika koji je s Isusom ležao za objedom primijetio je kako bi bilo krasno imati udjela u blagoslovima kraljevstva Božjega.

Možda su ga se dojmila načela djelovanja kojima ih je Gospodin Isus netom bio poučio. Možda je to rekao kao općenitu primjedb, ne razmišljajući mnogo. U svakom slučaju, Gospodin je odgovorio da, koliko god bilo krasno **blagovati kruh u kraljevstvu Božjem**, toliko je tužna činjenica da mnogi od uzvanika izmišljaju svakovrsne izgovore da ne prihvate poziv. Boga je prikazao kao **nekog čovjeka koji priredi veliku večeru i pozva mnoge goste**. Kad je objed bio pripravljen, poslao je **svoga slugu da rekne uzvanicima** kako je sve **pripravljeno**. To nas podsjeća na važnu činjenicu da je Gospodin Isus dovršio djelo otkupljenja na Golgoti, a poziv na evanđelje upućuje se na temelju tog dovršenog djela. Jedan čovjek koji je bio pozvan izgovorio se rekavši da je **kupio njivu i želi je poći pogledati**. Normalno bi bilo da ju je pogledao prije kupnje. Ali čak i u tom slučaju, ljubav prema materijalnim stvarima postavljao je ispred milostivog poziva.

14,19-20 Drugi je kupio pet jarmova volova pa ih je išao okušati. On predstavlja one koji radno mjesto, zanimanje ili posao pretpostavljaju Božjem pozivu. Treći je rekao kako se **oženio i ne može doći**. Obiteljske veze i društveni odnosi često sprečavaju ljude da prihvate evanđeoski poziv.

14,21-23 Kad je sluga javio **domaćinu** da je poziv na svim mjestima odbijen, **domaćin** ga je poslao u **grad** da pozove **prosjake, sakate, hrome i slijepce**. »I priroda i milost se gnušaju potpune praznine«, re-

kao je Bengel. Prvi uzvanici su vjerojatno predstavljali vođe židovskoga naroda. Kada su odbacili evanđelje, Bog ga je poslao običnom puku **grada Jeruzalema**. Mnogi su od njih odgovorili na poziv, ali je u domaćinovoj kući **bilo još mjesta**. Domaćin je stoga rekao slugi neka **iziđe na putove i staze i prisili ljude da uđu**. To je nedvojbeno prikaz odlaska evanđelja među pogane. Nije ih se trebalo prisiliti *silom oružja* (kako se to činilo u povijesti kršćanstva) nego *silom argumenata*. Kako bi ih se navelo da uđu **da bi se domaćinova kuća napunila**, trebalo ih je s ljubavlju uvjeriti.

14,24 I tako, kad se održala večera više nije vrijedio prvotni popis gostiju jer nisu došli oni koji su isprva bili **pozvani**.

R. Cijena istinskog učenitva (14,25-35)

14,25 Sada je za Gospodinom Isusom išlo **veliko mnoštvo**. Većina bi se vođa ponosila takvim velikim zanimanjem – ali Gospodinu nisu trebali ljudi koji će ga slijediti iz znatiželje, bez istinskog zanimanja. Tražio je one koji su htjeli odano i strastveno živjeti za njega, a ako treba čak i umrijeti za nj. Zato je sada počeo pažljivo ispitivati mnoštvo izlažući im stroge uvjete učenitva. Gospodin je katkad *vabio* ljude k sebi, a kad bi pošli za njim on bi ih *razlučio*. Upravo to se odigrava ovdje.

14,26 Najprije je onima koji su išli za njim rekao kako, da bi bili pravi učenici, iznad svega moraju voljeti njega. Nikada nije dao ni naslutiti da bi ljudi trebali gajiti mržnju prema svom **ocu, majci, ženi, djeći, braći i sestrama**. Isticao je da ljubav prema Kristu mora biti tako silna da je *u usporedbi* s njom (usp. Mt 10,37) svaka druga ljubav mržnja. Nijedna obiteljska veza ne smije nikada skrenuti učenika sa staze potpune poslušnosti Gospodinu.

Zapravo, najteži dio prvog uvjeta učenitva nalazi se u riječima »**pa i sam svoj život**«. Ne trebamo manje voljeti samo svoju rodbinu; moramo **mrziti i vlastiti**

život! Umjesto da živimo usredotočeni na sebe, moramo se usredotočiti na Krista. Umjesto da pitamo kako će neki postupak utjecati na nas, moramo pomno procijeniti kako će utjecati na Krista i njegovu slavu. Briga za osobnu ugodu i sigurnost mora se podrediti velikom zadatku slavljenja Krista i širenja glasa o njemu. Spasiteljeve su riječi apsolutne. Rekao je da ako ga ne volimo više od svega, više od vlastite obitelji i više od vlastita života, tada mu ne možemo biti učenici. Tu nema pola-pola.

14,27 Drugo: poučio je da istinski učenik mora **nositi** svoj križ i ići za Njim. Križ nije neka tjelesna slabost ili duševna bol, nego put poniženja, patnje, osamljenosti pa i smrti, koju čovjek dobrovoljno odabire zbog Krista. Ne **nose** svi vjernici križ. Može ga se izbjeći tako da se živi nazovikršćanskim životom. Ali ako se odlučimo posve posvetiti Kristu, doživjet ćemo istu vrst sotonskog otpora koji je doživio Sin Božji kad je bio na Zemlji. *To je križ.* Učenik mora **ići za** Kristom. To znači da mora živjeti onako kako je Krist živio kad je bio na Zemlji – životom samoodricanja, poniznosti, progona, sramote, kušnje i suočavanja s protivljenjem grešnika.

14,28-30 Kako bi naglasio nužnost da čovjek proračuna **trošak** prije nego što krene na njim, Gospodin Isus je uzeo dva primjera. Kršćanski je život usporedio s graditeljskim projektom, a zatim s ratovanjem. Čovjek koji **hoće graditi kulu** najprije **sjedne** i proračuna **trošak**. Ako nema dovoljno za **dovršiti**, neće se primiti posla. U protivnom će ga, kad postavi **temelj** a posao mora stati, oni koji to gledaju početi ismijavati: »**Ovaj čovjek je počeo graditi, a ne može dovršiti.**« Tako je i s učenicima – najprije moraju proračunati trošak, žele li doista iskreno prepustiti svoj život Kristu. U protivnom bi se mogli zapaliti plamenom slave, a onda ugasnuti. Tada će ih oni koji gledaju ismijavati jer su dobro počeli a neslavno završili. Za malo-dušne kršćane svijet pokazuje samo prezir.

14,31-32 Kralj kad polazi u rat s protivnikom koji je brojčano nadmoćan, mora pomno promisliti **može li** svojim malo-brojnim snagama poraziti neprijatelja. Posve je svjestan da je to ili rat bez milosti ili sramotna predaja. A tako je i u životu kršćanskoga učenika – srednji put ne postoji.

14,33 Stih 33 je vjerojatno jedan od najmilionijih stihova u čitavoj Bibliji. On izrijeком glasi: »**Ni jedan od vas koji se ne odrekne svega što posjeduje, ne može biti moj učenik.**« Nema nikakve dvojbe o značenju tih riječi. One ne kažu da čovjek mora biti *spreman* odreći se svega. Ne, one kažu da se *mora* svega odreći. Moramo vjerovati da je Gospodin Isus znao što govori. Shvatio je da se posao ne može obaviti ni na koji drugi način. On želi muškarce i žene koji Ga vrednuju više od svega na svijetu. Ryle o tome kaže: »Čovjek koji sebi čini dobro jest čovjek koji se odriče svega zbog Krista. On izvlači ono najbolje iz pogodbe; nekoliko godina nosi križ na ovome svijetu, a u onome svijetu ima vječni život. Dobiva ono najbolje od posjeda; svoje bogatstvo nosi sa sobom i poslije smrti. Ovdje je bogat u milosti, ondje je bogat u slavi. I što je najbolje, ono što postigne vjerom u Krista nikada ne gubi. To je onaj 'dobar dio koji se nikada ne oduzima'.«⁴⁵

14,34-35 Sol je simbol učenika. U osobi koja odano i požrtvorno živi za Gospodina postoji nešto blagotvorno i hvalevrijedno. Ali onda čitamo da je **sol obljutavila**. Današnja kuhinjska sol ne može izgubiti okus, jer je to čista sol. Ali u biblijskim krajevima, sol je često bila pomiješana s različitim nečistim tvarima. Zato je sol mogla propasti i u posudi bi ostala neslana smjesa. Ali, taj je ostatak bio bezvrijedan. Nije se mogao upotrijebiti čak ni za gnojivo. Morao se baciti.

To je slika učenika koji sjajno započne, a onda izigra svoj zavjet. Učenik ima jednu osnovnu svrhu postojanja; ako je ne

ispuni, vrijedan je žaljenja. Za sol čitamo da je »**van bacaju**«. Ne kaže se da je Bog izbacuje; to se nikada ne može dogoditi. Ali ljudi je **bacaju**, to jest gaze svjedočanstvo onoga koji je počeo graditi i nije mogao dovršiti. Kelly piše: »Ovdje se pokazuje opasnost da ono što dobro započne, loše završi. Što je u svijetu tako beskorisno kao sol kad izgubi ono svojstvo zbog kojeg vrijedi? Tada je više nego beskorisna za bilo što drugo. Tako je i s učnikom koji više nije Kristov učenik. Nije podesan za svjetovne svrhe, a odbacio je Božje. U njemu je previše svjetlosti ili znanja da bi se upustio u ispraznosti i grijeh svijeta, a nema milost i istinu da ga drže na Kristovu putu ... Bljutava sol postaje predmetom prezira i osude.«⁴⁶

Poruku o učeništvu Gospodin Isus završava riječima: »**Tko ima uši da čuje, neka čuje!**« Te riječi ukazuju na to da neće svatko htjeti slušati o strogim uvjetima učenitva. Ali ako je čovjek voljan slijediti Gospodina Isusa, bez obzira na cijenu koju mora platiti, tada će čuti i poći.

John Calvin je jednom rekao: »Sve sam ostavio zbog Krista, i što sam našao? Našao sam sve u Kristu.« Henry Drummond je primijetio: »Cijena ulaznice u nebesko kraljevstvo je ništa; godišnja pretplata je sve.«

S. Usporedba o izgubljenom ovci (15,1-7)

15,1-2 Izgleda da je poučavanje našeg Gospodina u 14. poglavlju privuklo prezrene **carinike** i ostale koji su izvanjski bili **grešnici**. Iako ih je Isus ukorio zbog grijeha, ipak su mnogi od njih priznali da je u pravu. Stali su na Kristovu stranu, a protiv sebe. Istinski se kajući, priznali su ga Gospodinom. Gdje god je sretao ljude spremne da priznaju svoj grijeh, Isus im je prilazio i podavao im duhovnu pomoć i blagoslov.

Farizeji i pismoznanci zamjerali su Isusu što se zbližio s ljudima koji su bili

poznati kao **grešnici**. Oni nisu iskazivali milost prema tim društvenim i moralnim gubavcima i zamjerali su Isusu što to čini. Zato su ga optužili: »**Ovaj prima grešnike i jede s njima**.« Bila je to, naravno, istinita optužba. Oni su mislili da to zaslužuje osudu, a zapravo se radilo o ispunjenju upravo one svrhe radi koje je Gospodin Isus došao na svijet!

Odgovarajući na njihovu optužbu, Gospodin Isus je ponovio usporedbe o izgubljenom ovci, izgubljenom novčiću i izgubljenom sinu. Te su pripovijesti bile upućene izravno pismoznancima i farizejima, koji pred Bogom nikada nisu priznali da su izgubljeni. A zapravo, bili su izgubljeni kao i carinici i grešnici, ali su to uporno odbijali priznati. Pouka ove tri pripovijesti jest da je Bog doista radostan i zadovoljan kad vidi grešnike koji se kaju, ali ga nimalo ne raduju licemjeri uvjereni u svoju pravednost, koji su preoholi da priznaju svoju jadnu grešnost.

15,3-4 Gospodin Isus se ovdje prikazuje kao pastir. **Devedeset devet** ovaca predstavljaju pismoznance i farizeje. **Izgubljena** ovca predstavlja nekog carinika ili priznatoga grešnika. Kad pastir shvati da se **jedna** od njegovih ovaca **izgubila**, ostavi **onih devedeset i devet u pustinji** (ne u toru) i pođe za njom **dok je ne nađe**. Što se pak našega Gospodina tiče, to je putovanje uključivalo njegov silazak na Zemlju, njegove godine javnog propovijedanja, njegovo odbacivanje, muku i smrt. Kako su istiniti stihovi hvalospjeva »Devedeset i devet«:

Ali ni jedna od spašenih ne sazna nikada
Kako duboke vode prijede tada;
I kakvu crnu noć naš Gospodin probdje
Dok ovcu svoju on ne nađe ondje.

— Elizabeth C. Clephane

15,5 A kad **nađe** ovcu, stavi je **na svoja ramena** i odnese kući. To nam govori da spašena ovca ima povlašten položaj kao i da uživa bliskost kakve nije imala dok se ubrajala među ostale.

15,6 Pastir je sazvao svoje prijatelje i susjede da se raduju s njim zbog toga što je spasio izgubljenu ovcu. To nam govori o Spasiteljevoj radosti kad vidi grešnika koji se kaje.

15,7 Pouka je jasna: **Na nebu je radost zbog jednog pokajanog grešnika**, ali nema radosti zbog devedeset i devet grešnika koji se nikada nisu uvjerali u svoju izgubljenost. Stih 7 ne znači da ima ljudi kojima ne treba pokajanje. Svi su ljudi grešnici, i svi se moraju pokajati da bi se spasili. Stih prikazuje one kojima, kako oni misle, ne treba pokajanja.

T. Usporedba o izgubljenom novčiću (15,8-10)

Žena u ovoj pripovijesti može predstavljati Duha Svetoga koji traži izgubljene sa **svjetiljkom** Božje Riječi. Devet **drahmi** su neobraćeni, dok bi ona **jedna** izgubljena **drahma** bio čovjek koji je spreman priznati da nije u vezi s Bogom. U prethodnom prikazu je ovca sama odlutala. **Drahma** je neživ predmet i može biti simbolom beživotnog stanja **grešnika**. On je mrtav u grijesima.

Žena nastavlja **pažljivo tražiti drahmu dok je ne nađe**. Zatim pozove susjede i prijateljice da s njom proslave. Ta joj je izgubljena **drahma** donijela više istinskog zadovoljstva nego onih devet koje nikada nisu bile izgubljene. Tako je i s Bogom. **Grešnik** koji se ponizi i prizna da je izgubljen, donosi radost Božjem srcu. Takvu radost mu ne pružaju oni koji nikada ne osjete potrebu za pokajanjem.

U. Usporedba o izgubljenom sinu (15,11-32)

15,11-16 Bog Otac je ovdje oslikan kao neki čovjek koji je imao dva sina. **Mlađi** sin predstavlja pokajanog grešnika, a stariji pismoznance i farizeje. Potonji su sinovi Božji po stvaranju, ali ne i po otkupljenju. **Mlađi** je sin poznat i kao rasipni sin. **Rasipni** je onaj koji je nepromišljeno

ekstravagantan, koji rasipa novac. Tom je sinu dosadilo u očevu kući i odlučio je otići. Nije mogao čekati da otac umre, pa je prije vremena zaiskao svoj **dio** baštine. Otac je sinovima razdijelio ono što im je pripadalo. Ubrzo zatim, mlađi se sin zaputi u **daleku zemlju** i ondje potroši svoj novac na grešne užitke. Čim su mu sredstva ponestala, u toj zemlji nastaje velika glad i on počne oskudijevati. Jedino zaposlenje što ga je uspio naći bilo je da hrani svinje – posao koji bi se nadasve gadio jednom prosječnom Židovu. Dok je gledao svinje kako jedu **mahune**, zavidio im je. Imale su više jela od njega, a njemu izgleda **nitko** nije bio spreman pomoći. Nestali su svi oni prijatelji koji su bili s njim dok je rasipao novac.

15,17-19 Pokazalo se da je glad prikriveni blagoslov: prisilila ga je da promisli. Sjetio se da **najamnici njegova oca** žive mnogo bolje od njega. Imali su hrane u izobilju, a on je tu umirao od gladi. Razmišljajući tako, odlučio je nešto poduzeti. Odlučio je pokajnički **poći svom ocu**, priznati svoj grijeh i zaiskati za oprostjenje. Shvatio je da **više nije dostojan zvati se sinom** svoga oca, pa je nakanio zatražiti posao kao najamnik.

15,20 Dok je još bio daleko od svoga doma, **ugleda ga njegov otac**, sažali se, **potrčao, pade mu oko vrata i izljubi ga**. Ovo je vjerojatno jedino mjesto u Bibliji na kojemu se o Božjoj žurbi govori u dobrom smislu. Stewart to lijepo pojašnjava: »Isus smiono prikazuje Boga kako ne čeka na svoje posramljeno dijete da se pokunje vratu kući niti drži do svog dostojanstva kad ono dođe, nego hita da ga, onako posramljenog, odrpanog i prljavog, prihvati u naručaj. Ono isto ime »Otac« odjedanput je zasjenilo boju grijeha i uzdignulo blistavu slavu oprostjenja.«⁴⁷

15,21-24 Sin je priznao svoje grijeha i upravo je htio zamoliti za posao. Ali **otac** ga prekine naredivši slugama da njegovu sinu odjenu **najljepšu halju**, da mu stave

prsten na ruku i obuću na noge. Naredio je da se pripravi velika gozba kako bi proslavio povratak svoga sina koji bijaše izgubljen i nađen je. Za oca je on bio mrtav, ali sada je oživio. Netko je rekao: »Mladić je tražio veselje, ali ga nije našao u dalekoj zemlji. Našao ga je tek kad ga je obuzeo osjećaj veselja što se vraća u očev dom.« Naglašeno je da se počeo veseliti, ali nigdje ne piše da je njihovo veselje prestalo. Tako je to sa spasenjem grešnika.

15,25-27 Kad se stariji sin vratio s polja i čuo veselje, raspita se kod jednog slugu što se događa. Ovaj mu reče da se njegov mladi brat vratio kući i da mu je otac izvan sebe od radosti.

15,28-30 Starijeg brata je obuzeo bijes zbog ljubomore. Odbio je sudjelovati u očevoj radosti. J. N. Darby to lijepo komentira: »Tamo gdje vlada Božja sreća, nema mjesta za samopravednost. Ako je Bog dobar prema grešniku, kakva je korist od moje pravednosti?« Kad ga je otac počeo nagovarati da se pridruži svečanosti odbio je cmizdreći da njega otac nikada nije nagradio za njegovu vjernu službu i odanost. Nikada mu nije dao ni jareta, o ugojenom teletu da i ne govorimo. Požalio se da otac, kad se izgubljeni sin vratio nakon što je očev novac potrošio na bludnice, nije oklijevao prirediti veliku gozbu. Obratite pozornost na to da je rekao »ovaj tvoj sin« a ne »moj brat«.

15,31-32 Očev odgovor govori da je radost povezana s povratkom izgubljenog sina, dok svojeglavi i nezahvalni sin koji se ne želi izmiriti nije nikakav razlog za slavlje.

Stariji sin dojmljivo prikazuje pismoznance i farizeje. Oni su zamjerali Bogu što iskazuje milost sramotnim grešnicima. Prema njihovu mišljenju, ako ne i prema Božjemu, vjerno su mu služili, nikada nisu prekršili njegove zapovijedi, a ipak za to nikada nisu bili primjereno nagrađeni. Istina je, međutim, to da su bili vjerski licemjeri i pravi grešnici. Uznositost ih je

sprečavala da vide kako su daleko od Boga i kako ih je obasipao blagoslovima. Da su se samo htjeli pokajati i priznati svoje grijehe, Očevo bi se srce obradovalo pa bi i oni bili razlogom velikog slavlja.

V. Usporedba o nepoštenom upravitelju (16,1-13)

16,1-2 Gospodin Isus sada ostavlja farizeje i pismoznance te svojim učenicima daje pouku o upravljanju. Ovaj je ulomak, po općem priznanju, najteži u Lukinom evanđelju. Poteškoća dolazi otud što se čini da pripovijest o nepoštenom upravitelju preporuča nepoštenje. Međutim, u nastavku ćemo vidjeti da nije tako. **Bogat čovjek** u ovoj priči prikazuje nam samoga Boga. **Upravitelj** je onaj komu je povjereno upravljanje tuđim vlasništvom. Kad smo već kod same priče, svaki Gospodinov učenik je također upravitelj. Ovaj je upravitelj bio optužen za pronevjeru novca svog poslodavca. Bio je pozvan da položi račun i rečeno mu je da je otpušten.

16,3-6 I upravitelj je brzo promislio. Shvatio je da se mora pobrinuti za svoju budućnost. Bio je prestar za težak tjelesni rad, a preponosan da prosi (ali ne i preponosan da krade). Kako da se onda osigura? Pala mu je na um zamisao da stekne prijatelje koji će prema njemu biti dobri kad bude u nuždi. Evo kako je to teklo: Pošao je jednom od dužnika svog poslodavca i upitao ga koliko duguje. Kad je dužnik rekao **sto bata ulja**, upravitelj mu je rekao neka plati **pedeset** i račun će se smatrati sređenim.

16,7 Drugi dužnik je dugovao **sto kora pšenice**. Upravitelj mu je kazao neka plati **osamdeset** pa će mu na računu napisati »plaćeno«.

16,8 Potresan dio priče nastupa kad gospodar pohvali nepoštenog upravitelja za mudrost. Zašto bi itko odobravao takvo nepoštenje? To što je upravitelj učinio bilo je nepošteno. Stihovi koji slijede pokazuju da upravitelj uopće nije pohvaljen

zbog pokvarenosti, nego zbog dalekovidnosti. Postupio je razborito. Gledao je na budućnost i pobrinuo se za nju. Sadašnji dobitak žrtvovao je za buduću plaću. Međutim, kad o tome razmišljamo u svezi s vlastitim životom, moramo se jasno postaviti; budućnost Božjeg djeteta nije na Zemlji, nego u Nebu. Kao što upravitelj poduzima korake da si osigura prijatelje kad više ne bude radio na ovom svijetu, tako bi kršćanin trebao dobra svoga Gospodara upotrijebiti kako bi bio siguran da će ga, kad dođe u Nebo, dočekati slavlje u znak dobrodošlice.

Gospodin Isus je rekao: »**Sinovi ovoga svijeta mudriji su u svome naraštaju nego sinovi svjetlosti.**« To znači da se bezbožni ljudi, oni koji se nisu nanovo rodili, pametnije postavljaju u pogledu skrbi za budućnost u ovome svijetu nego istinski vjernici u gomilanju blaga u Nebu.

16,9 Trebali bismo steći sebi prijatelje nepravednim bogatstvom. To jest, novac i ostale materijalne stvari trebali bismo upotrijebiti tako da pridobijamo duše za Krista i tako sklapamo prijateljstva koja će trajati vječno. Pierson to jasno kaže: »Novac se može upotrijebiti za kupnju Biblija, knjiga, traktata i tako, neizravno, ljudskih duša. Tako ono materijalno i propadljivo postaje besmrtno, postaje nematerijalno, duhovno i vječno. Čovjek ima sto dolara. Sve može potrošiti na gozbu ili večeru, u kom slučaju sljedećeg dana nema ništa. S druge strane, može uložiti u Bibliju, dolar po primjerku, i kupi stotinu primjeraka Riječi Božje. Razborito ih posije kao sjeme Kraljevstva, a sjeme urodi žetvom – ne Biblijā, nego dušā. Od nepravednoga je stekao besmrtnu prijatelja koji ga, kad premine, primaju u vječne stanove.⁴⁸

To je, dakle, učenje našeg Gospodina. Pametnim ulaganjem materijalnih dobara možemo sudjelovati u vječnom blagoslovu muškaraca i žena. Možemo biti uvjereni da da će nas, kad stignemo pred »vrata« Kraljevstva, dočekati »odbor za dobrodo-

šlicu« sastavljen od onih koji su spašeni našim žrtvovanjem i molitvama. Ti će nam se ljudi zahvaljivati riječima: »Ti si me ovamo pozvao.«

J. N. Darby piše: »Svaki je čovjek Božji upravitelj; u jednom drugom smislu i na drugi način, Izrael je bio Božji upravitelj, postavljen u vinograd i povjeren mu je Zakon, obećanja, zavjeti i bogoštovolje. Ali, sve u svemu, pokazalo se da je Izrael potratio Njegova dobra. I pokazalo se da je taj upravitelj potpuno nevjeran. Što sada učiniti? Bog se pojavljuje i u najvišoj vlasti svoje milosti pretvara ono što je čovjek zlorabio na Zemlji u sredstvo nebeskog ploda. Stvari ovoga svijeta su u rukama čovjeka, ali ih on ne smije koristiti za sadašnje uživanje ovoga svijeta, koji je potpuno odvojen od Boga, nego radi budućnosti. Ne smijemo težiti sadašnjem posjedovanju stvari, nego njihovoj pravilnoj uporabi radi koristi u neko drugo vrijeme. Bolje je da od svega napravimo prijatelje za onaj dan, nego da imamo novac sada. Čovjek je ovdje propao. Stoga je čovjek sada upravitelj bez službe.«⁴⁹

16,10 Ako smo u svojem upravljanju vjerni u najmanjem (novcu), tada ćemo biti vjerni i u upravljanju najvećim (duhovnim bogatstvima). S druge strane, čovjek koji nepošteno koristi novac kojeg mu je Bog povjerio, nepošten je kad su u pitanju veće stvari. Razmjerna nevažnost novca naglašena je riječju **najmanje**.

16,11 Svatko tko nije vjeran u korištenju nepravedna bogatstva za Gospodina, teško može očekivati da će mu on povjeriti istinsko bogatstvo. Novac se, dakle, naziva **nepravednim bogatstvom**. U osnovi, on sâm po sebi nije zlo. Ali, da grijeh nije ušao u svijet, novac vjerojatno uopće ne bi bio potreban. A novac je **nepravedan** zato što se upotrebljava za druge svrhe, a ne na slavu Božju. Ovdje je suprotstavljen **istinskom bogatstvu**. Vrijednost novca je neizvjesna i nestalna; duhovne vrijednosti su izvjesne i vječne.

16,12 U stihu 12 povlači se razlika između **tuđega** i **vlastitoga**. Sve što imamo, naš novac, naše vrijeme, naše darove – sve to pripada Gospodinu i to trebamo koristiti za njega. Ono što je **naše** odnosi se na nagrade koje žanjemo u ovom i u budućem životu, kao ishod naše vjerne službe za Gospodina. Ako nismo bili vjerni u njegovome, kako nam može dati **naše**?

16,13 Posve je nemoguće istodobno živjeti za stvari i za **Boga**. Ako nama upravlja novac, tada ne možemo istinski služiti Gospodinu. Da bismo nakupili bogatstvo, svoje najbolje snage moramo posvetiti toj zadaći. I baš dok to činimo, oduzimamo Bogu ono što je s pravom njegovo. To je pitanje podijeljene odanosti. Motivi su pomiješani. Odluke nisu nepristrane. Gdje nam je blago, ondje nam je i srce. U nastojanju da zgrnemo blago, služimo **bogatstvu**. Posve je nemoguće istodobno **služiti Bogu**. Bogatstvo zahtijeva sve što imamo i sve što jesmo: naše večeri, naše vikende – vrijeme koje bismo trebali davati Gospodinu.

W. Pohlepni farizeji (16,14-18)

16,14 Farizeji nisu bili samo uznositi i licemjerni, bili su i pohlepni. Mislili su da je pobožnost način zarađivanja. Odabrali su religiju onako kao što bi tko drugi odabrao unosno radno mjesto. Njihova služba nije bila radi Božje slave i pomoći bližnjima, nego radi vlastita bogaćenja. Dok su **slušali** Gospodina Isusa kako govori da bi se trebali odreći bogatstva u ovome svijetu i svoje blago sabirati u Nebu, **izrugivali su mu se**. Novac je za njih bio stvarniji od Božjih obećanja. Ništa ih nije moglo spriječiti da zgrću bogatstvo.

16,15 Izvana su farizeji izgledali pobožno i duhovno. **Pred ljudima** su se pravili pravedni. Ali ispod te varljive vanjštin, **Bog** je vidio pohlepu njihovih **srдца**. Nije ga zavaralo njihovo pretvaranje. Njihov način življenja, koji su drugi odobravali (Ps 49,18), bio je **odvratnost pred**

Bogom. Smatrali su se uspješnim jer su vjeroispovijedanje spojili s novčanim dobitkom. Za Boga su, međutim, bili duhovni preljubnici. Govorili su da ljube Jahvu, ali je njihov bog zapravo bilo bogatstvo.

16,16 Slijed od 16. do 18. stiha vrlo je teško razumjeti. Na prvi pogled, čini se da nisu ni u kakvoj vezi s onim što je prethodi i s onim što slijedi. Međutim, mislimo da ih je najlakše razumjeti ako se prisjetimo da su tema 16. poglavlja farizejska pohlepa i nevjera. Upravo oni koji su se hvastali brižljivim držanjem Zakona pokazani su kao pohlepni licemjeri. Duh Zakona je u oštroj suprotnosti s duhom farizejâ.

»**Zakon i Proroci do Ivana su.**« Tim riječima je Gospodin opisao razdoblje Zakona, koje je počelo s Mojsijem i završilo s **Ivanom** Krstiteljem. Ali sada se uvodi novo razdoblje – evanđelje **kraljevstva Božjeg propovijeda** se od Ivanova vremena. Krstitelj je navješćivao dolazak Izraelova pravog Kralja. Rekao je narodu da će njima, ako se obrate, vladati Gospodin Isus. Kao ishod njegova propovijedanja i kasnijeg propovijedanja samog Gospodina i njegovih učenika, mnogi su se željno odazvali.

»**Svatko u nj silom navaljuje**« znači da su svi koji su se na poruku odazvali, doslovce jurišali u Kraljevstvo. Carinici i grešnici, na primjer, morali su preskočiti zapreke što su ih postavili farizeji. Drugi su se morali žestoko boriti s ljubavlju prema novcu u svojim srcima. Valjalo je nadvladati predrasude.

16,17-18 Ali novi poredak nije značio da su osnovne moralne istine bile odbačene. **Lakše će nebo i zemlja proći, negoli propasti i jedna crtica Zakona. Crtica Zakona** može se usporediti s crticom na slovu »t« ili s točkom na »i«.

Farizeji su mislili da su u kraljevstvu Božjem, ali je Bog zapravo govorio: »Ne možete ne poštovati velike Božje moralne zakone i istodobno tražiti mjesto u Kra-

ljevstvu«. Vjerojatno su upitali: »Koje mi to veliko moralno pravilo ne poštujemo?« Gospodin im je tada ukazao na zakon o braku kao zakon koji nikada neće prestati vrijediti. Svaki čovjek koji **otпусти svoju ženu pa se oženi drugom, čini preljub; i tko se god otpuštenom ženi, čini preljub**. Farizeji su upravo to duhovno činili. Židovski narod je bio uveden u savez s Bogom. Ali sada su ti farizeji okretali leđa Bogu u suludoj potrazi za materijalnim bogatstvom. Taj stih možda ukazuje i na to da su skrivali i doslovni i duhovni preljub.

X. Bogataš i Lazar (16,19-31)

16,19-21 Svoj govor o upravljanju materijalnim stvarima naš Gospodin završava prikazom dvaju života, dviju smrti, te dviju sudbina na drugom svijetu. Valja napomenuti da se o tome *ne* govori kao o usporedbi. Spominjemo to zato što neki kritičari izgleda odbacuju ozbiljne implikacije ove pripovijesti tako da je spuštaju na nivo usporedbe.

Na početku treba razjasniti da nepoznati **bogataš** nije bio osuđen na pakao zbog svojeg bogatstva. Temelj spasenja je vjera u Gospodina, a ljude se osuđuje zbog odbijanja da u njega vjeruju. No ovaj je bogataš pokazao da nema pravu spasonosnu vjeru svojim nemarnim odbacivanjem **siromaha koji je ležao pred njegovim vratima**. Da je u njemu bilo ljubavi prema Bogu, ne bi mogao živjeti u raskoši, lagodnosti i miru dok pred njegovim vratima čovjek moli za **mrvice kruha**. Da je odbacio svoju ljubav prema novcu, nasilno bi ušao u Kraljevstvo.

Jednako je tako točno da **Lazar** nije bio spašen zato što je bio siromašan. On se za spas svoje duše pouzdao u Gospodina.

Pogledajte sada kako je izgledao taj bogataš, kojega se katkada naziva Dives (latinska riječ za *bogat*). Nosio je samo najskuplja odijela izrađena po narudžbi, a stol mu je bio prepun najbiranijih jela za sladokusce. Živio je za sebe, brinući se samo

za tjelesne užitke i potrebe. U njemu nije bilo prave ljubavi za Boga ni brige za bližnjega.

Lazar predstavlja potpunu suprotnost. Bio je jadni **prosjak** koji je svaki dan ležao pred bogataševom kućom, **sav u čirevima**, iscrpljen od gladi, kojeg su mučili nečisti **psi** što su **dolazili i lizali mu čireve**.

16,22 Kad umrije siromah, odniješe ga **anđeli u krilo Abrahamovo**. Mnogi se pitaju sudjeluju li anđeli doista u prenošenja duša vjernika u Nebo. Mi, međutim, ne vidimo razloga da se ne vjeruje tim riječima kakve jesu. Anđeli pomažu vjernicima u ovom životu, pa izgleda nema razloga da to ne čine u trenutku smrti. **Abrahamovo krilo** simbolično prikazuje mjesto blaženstva. Pomisao na zajedništvo s Abrahamom za svakog Židova znači neizrecivo blaženstvo. Mi držimo da je **Abrahamovo krilo** isto što i Nebo. Kad **umrije bogataš**, njegovo je tijelo **pokopano** – tijelo kojemu se posvetio i na koje je tako mnogo trošio.

16,23-24 No to nije bilo sve. Njegova duša, ili svjesno »ja«, otišla je u **pakao**. Pakao, *Hades*, grčka je riječ za starozavjetnu riječ *Sheol*, stanje duhova koji su napustili tijelo. U starozavjetnom se razdoblju o njemu govorilo kao o boravištu i spašenih i nespašenih. Ovdje je to boravište nespašenih, zato što čitamo da je bogataš bio u **mukama**. Mora da su se učenici zaprepastili kad je Isus rekao kako je taj bogataš otišao u **pakao**. Prema Starom zavjetu su ih uvijek učili da je bogatstvo znak Božjeg blagoslova i naklonosti. Izraelcu koji je štovao Gospodina bio je obećan materijalni probitak. Kako onda bogati Židov može otići u pakao? Gospodin Isus je netom objavio da je s Ivanovim propovijedanjem započeo novi poredak. Bogatstvo, dakle, nije više znak blagoslova. Ono je *test* čovjekove vjernosti u upravljanju. Komu je dano mnogo, od njega će se mnogo i zahtijevati.

Stih 23 opovrgava krivu predodžbu o »spavanju duše«, teoriju prema kojoj duša nije svjesna ničeg tijekom razdoblja između smrti i uskrsnuća. On, u stvari, dokazuje da svijest živi i poslije groba. Zapravo, zapanjuje nas bogataševo znanje. **Ugleda Abrahama i Lazara u njegovu krilu.** Mogao je čak razgovarati s Abrahamom. Zovući ga »oče Abrahame«, molio ga je za **milost**, tražeći da mu **Lazar dade kap vode i rashladi mu jezik.** Naravno, upitno je kako duša bez tijela može osjećati žeđ i muke u **plamenu.** Možemo zaključiti samo to da je riječ o slikovitu govoru, ali to ne znači da njegove muke nisu bile stvarne.

16,25 Abraham mu se obratio kao **sinu**, što je značilo da je tjelesno, premda očigledno ne i duhovno, bio njegov potomak. Praotac ga je podsjetio na njegov **život** u raskoši, ugodi i prepuštanju užicima. Govorio je i o siromaštvu i patnjama **Lazarovim.** Sada, poslije smrti, sve je obratno. Zemaljske nejednakosti su ukinute.

16,26 Ovdje saznajemo da ono što smo izabrali u ovom životu određuje našu vječnu sudbinu, a kad smrt dođe ta je sudbina nepromjenljiva. Nema prijelaza iz boravišta spašenih u boravište prokletih ili obrnuto.

16,27-31 U smrti, bogataš je odjedanput postao evangelizatorski nastrojen. Želio je da netko pođe do njegovih **petero braće** i upozori ih da i oni ne dođu u **to mjesto mučenja.** Abraham mu je odgovorio da ta petorica braće, budući da su Židovi, imaju Stari zavjet, a on će im biti dostatno upozorenje. Bogataš se usprotivio Abrahamu, rekavši da će se oni zacijelo **pokajati ako tko od mrtvih dođe k njima.** Međutim, Abraham je rekao posljednju riječ. Rekao je da je onome tko ne sluša Božju riječ nema pomoći. Ako ne mare za Bibliju, ljudi neće vjerovati ni ako netko ustane **od mrtvih.** To je uvjerljivo dokazano na primjeru samog Gospodina Isusa. On je ustao od mrtvih, a ljudi ipak ne vjeruju.

Iz Novog zavjeta znamo da kad vjernik umre, njegovo tijelo odlazi u grob, ali njegova duša ide u Nebo gdje će biti s Kristom (2 Kor 5,8; Fil 1,23). I kad umre nevjernik, njegovo tijelo odlazi u grob, ali mu duša ide u pakao. Pakao je za njega mjesto muke i grizodušja.

U doba Uznesenja, tijela vjernika će ustati iz groba i sjediniti se s njihovim duhom i dušom (1 Sol 4,13-18). Tada će vječno živjeti s Kristom. Na sudu pred velikim bijelim prijestoljem, sastat će se tijela, duhovi i duše nevjernika (Otk 20,12-13). Tada će biti bačeni u ognjeno jezero – mjesto vječne kazne.

Tako 16. poglavlje završava najozbiljnijim upozorenjem farizejima i svima koji žive za novac. Čineći to, dovode u opasnost svoje duše. Bolje je prositi kruh na Zemlji, nego vodu u paklu.

IX. SIN ČOVJEČJI UPUĆUJE UČENIKE (17,1-19,27)

A. O opasnosti sablažnjavanja (17,1-2)

Kontinuitet ili tijek misli u ovom poglavlju je zamagljen. Reklo bi se čak da Luka povezuje nekoliko nepovezanih tema. Početne Kristove riječi o opasnosti sablažnjavanja mogu se povezati s pripoviješću o bogatašu na svršetku 16. poglavlja. Život u raskoši, samozadovoljstvu i ugodi može lako postati kamenom spoticanja onima koji su mladiši u vjeri. Osobito ako čovjek slovi kao kršćanin, njegov će primjer slijediti drugi. Zato je veoma ozbiljno ako vodimo obećavajuće sljedbenike Gospodina Isusa Krista u život materijalizma i klanjanje bogatstvu.

Naravno, to načelo vrijedi vrlo općenito. **Maleni** mogu posrnuti ako ih se potiče na svjetovnost. Mogu posrnuti ako ih se potakne na spolni grijeh. Mogu se spotaknuti i o svako učenje koje razvodnjuje pravo značenje Pisma. Kamen spoticanja je sve što ih skreće s puta jednostavne vjere, odaynosti i svetosti.

Poznavajući ljudsku prirodu i stanje u svijetu, Gospodin je rekao kako je neizbježno **da dođu sablazni**. Ali time se ne umanjuje krivnja onih koji čine sablazni. Takvima bi bilo bolje da ih se s **mlinskim kamenom** o vratu strovali u dubine mora. Čini se jasnim da tako oštre riječi trebaju prikazati ne samo tjelesnu smrt, nego i vječno prokletstvo.

Kad Gospodin Isus govori o sablažnjavanju **jednoga od ovih malenih**, vjerojatno nije mislio samo na djecu. To se izgleda odnosilo i na učenike koji su mladi u vjeri.

B. O potrebi opraštanja (17,3-4)

U kršćanskom životu ne postoji samo opasnost sablažnjavanja drugih. Tu je i opasnost gajenja mržnje, odbijanja da se oprostí osobi koja se ispričava za svoju sablazan. O tome Gospodin ovdje govori. Novi zavjet naučava da u svezi s tom temom treba postupati ovako:

1. Ako je kršćanina povrijedio drugi kršćanin, on najprije treba oprostiti prijestupniku u svome srcu (Ef 4,32). To čuva njegovu dušu od ljutnje i kivnosti.
2. Tada treba osobno otići prijestupniku i prekoriti ga (stih 3; također Mt 18,15). **Ako se pokaje**, tada mu treba reći da mu je oprašteno. Čak i ako opetovano sagriješi, a zatim kaže da se kaje, treba mu oprostiti (st. 4).
3. Ako se osobnim prijekorom ne postigne ništa, tada osoba o koju se drugi ogriješio treba povesti jednog ili dva svjedoka (Mt 18,16). Ne poslušaj li njih, tada stvar treba iznijeti pred crkvu. Ako ne poslušaj ni crkvu, tada ga treba isključiti (Mt 18,17).

Svrha prijekora i drugih disciplinskih postupaka nije obračunati s prijestupnikom ili ga poniziti, nego vratiti ga u zajedništvo s Gospodinom i njegovom braćom. Sve prijekore treba upućivati u duhu ljubavi. Nema načina da prosudimo je li poka-

janje istinsko ili nije. Moramo mu vjerovati na riječ da se pokajao. Zato Isus kaže: **»I ako se sedam puta na dan ogriješi o tebe i sedam ti se puta obrati govoreći: 'Kajem se' – oprosti mu.«** Tako milostivo naš Otac postupa prema nama. Koliko god ga puta iznevjerili, još uvijek smo sigurni da »ako priznajemo grijehe svoje, vjeran je on i pravedan: otpustit će nam grijehe i očistiti nas od svake nepravедnosti« (1 Iv 1,9).

C. O vjeri (17,5-6)

17,5 Pomisao na to da se oprostí sedam puta u jednom jedinome danu **apostolima** je izgledala teška, ako ne i nemoguća. Osjećali su da nemaju dovoljno vjere za takvo iskazivanje milosti. Zato su zamolili **Gospodina da umnoži njihovu vjeru**.

17,6 **Gospodinov odgovor** ukazao je na to da to nije toliko stvar količine vjere nego njezine kakvoće. To nije bilo ni pitanje dobivanja više vjere, nego upotrebe vjere koju imaju. Svojoj braći ne opraštamo jedino zbog vlastite oholosti i uobraženosti. Tu uznositost treba iskorijeniti i odbaciti. Ako **vjera** veličine **gorušičina zrna** može iščupati iz korijena stablo **duda** i presaditi ga **u more**, još će nam lakše pomoći da svladamo svoju tvrdokornost i neslomljivost, koje nas sprečavaju da bratu oprostimo nebrojeno puta.

D. O korisnim slugama (17,7-10)

17,7-9 Pravi Kristov sluga nema razloga za uznositost. Uobraženost se mora izkorijeniti iščupati i zamijeniti istinskim osjećajem bezvrijednosti. To je pouka koju nalazimo u pripovijesti o slugi. Taj sluga je **orao ili napasao stoku** čitav dan. **Kad se vratio s polja** poslije teškog cjelodnevnog rada, njegov mu gospodar ne kaže da **sjedne** večerati. Naprotiv, naredit će mu da **pripaše pregaču i pripravi što će večerati**. Tek kada to učini, sluga smije **pojesti** svoj objed. Gospodar mu ne **zahvaljuje** za to što je učinio. To se od sluge očekuje. Na-

posljedku, sluga pripada gospodaru i njegova prva dužnost je posluš.

17,10 Tako su učenici sluge Gospodina Isusa Krista. Oni mu pripadaju – duhom, dušom i tijelom. U svjetlu Golgote, što god učinili nije dostatno da Spasitelju nadoknade ono što je on učinio. Pa i kada učenik izvrši sve što je naređeno u Novom zavjetu, mora priznati da je **beskorisni sluga** koji je samo učinio ono što je bio dužan učiniti.

Prema Royu Hessionu, sluga ima pet osobina:

1. Mora biti spreman da ga se neprestano opterećuje poslom, a da nema pravo prigovoriti.
2. Čineći to, mora biti spreman na to da neće dobiti zahvalnost.
3. Kada sve to učini, gospodara ne smije optuživati za sebičnost.
4. Mora priznati da je beskorisni sluga.
5. Mora priznati da, čineći sve to krotko i ponizno, nije učinio ni mrvicu više no što mu je bila dužnost.⁵⁰

E. Isus čisti desetoricu gubavaca (17,11-19)

17,11 grijeh nezahvalnosti sljedeća je opasnost u životu učenika. To je prikazano u pripovijesti o deset gubavaca. Čitamo da je Gospodin Isus putovao u **Jeruzalem** granicom između **Samarije i Galileje**.

17,12-14 Dok je ulazio u neko selo, ugledaše ga **desetorica gubavaca**. Zbog svoje bolesti nisu prišli Isusu, nego su zavapili s udaljenosti moleći ga da ih ozdravi. Nagradio je njihovu vjeru rekavši im neka neka **idu** i pokažu se **svećenici**. To je značilo da će, kad dođu do svećenika, biti ozdravljeni od gube. Svećenik nije imao moć da ih izliječi, ali je bio određen da ih *proglasi* čistima. Poslušni Gospodinovoj riječi, upute se mjestu gdje su boravili svećenici i, **dok su išli**, čudesno se **očistiše** od bolesti.

17,15-18 Svi su oni imali vjeru da bi se očistili, a samo se **jedan** od desetorice vratio zahvaliti Gospodinu. Taj **jedan**, što je zanimljivo, **bijaše Samarijanac**, jedan od pripadnika prezrenih susjeda židovskoga naroda, s kojima nisu imali nikakve odnose. On se **baci ničice** – u pravi položaj štovanja – **k Isusovim nogama**. Isus ga upita **ne očistiše li se desetorica**, a samo se taj jedan, »**ovaj tuđinac**«, vratio zahvaliti. **Gdje su bila ona devetorica?** Ni jedan se od njih nije vratio **podati slavu Bogu**.

17,19 Obraćajući se Samarijancu, Gospodin Isus reče: »**Ustani! Idi! Vjera te tvoja spasila!**« Samo zahvalnih deset posto baštine Kristovo pravo bogatstvo. Naš povratak (st. 15) i naše zahvale (st. 16) Isus dočekuje blagoslovima bodrenja. »**Vjera te tvoja spasila**« znači da su devetorica očišćeni od gube, a deseti je spašen od grijeha!

F. O dolasku kraljevstva (17,20–37)

17,20–21 Teško je reći jesu li **farizeji** iskreno postavili pitanje o **Kraljevstvu** ili su se samo rugali. Ali mi znamo da su, kao Židovi, gajili nade u Kraljevstvo koje će doći s velikom silom i slavom. Tražili su vanjske znakove i velike političke preokrete. Spasitelj im je rekao: »**Kraljevstvo Božje ne dolazi primjetljivo**«, to jest, barem u svom sadašnjem obliku, **Božje kraljevstvo ne dolazi** kao vanjski prikaz. To nije bilo vidljivo, zemaljsko kraljevstvo za koje se može reći da je **ovdje** ili **ondje**. Naprotiv, rekao je Spasitelj, **kraljevstvo je Božje u njima**, ili bolje, **među njima**. Gospodin Isus nije mogao misliti da je Kraljevstvo u srcima farizeja jer ti okorjeli vjerski licemjери nisu u svojim srcima imali mjesta za Krista – Kralja. Ne, mislio je da je **kraljevstvo Božje među njima**. On je bio pravi Kralj Izraela, izvodio je svoja čudesa i pred svima pokazivao svoje vjerodajnice. Ali farizeji ga nisu htjeli primiti. I tako im je kraljevstvo Božje prikazano, a oni ga uopće nisu zamijetili.

17,22 Govoreći farizejima, Gospodin je Kraljevstvo prikazao kao nešto što je već nastupilo. Kada se obratio **učenicima**, o Kraljevstvu je govorio kao o budućem događaju koji će nastupiti o njegovu Drugom dolasku. Ali najprije je opisao razdoblje između svojega Prvog i Drugog dolaska. **Doći će dani kada će učenici zaželjati vidjeti i jedan od danâ Sina čovječjega**, ali ga neće vidjeti. Drugim riječima, čeznut će za **jednim od danâ** kad je bio s njima na Zemlji i kad su uživali u lijepom zajedništvu s njim. Ti su dani u izvjesnom smisli bili predokus vremena kad će se on vratiti u silu i velikoj slavi.

17,23–24 Pojavit će se mnogi lažni kristi i vladari će objaviti da je Mesija došao. Ali, njegovi se učenici ne smiju dati zavarati takvim lažnim znacima za uzbunu. Kristov Drugi dolazak biti će vidljiv i očigledan **kao munja što sijevne s jednog kraja neba na drugi**.

17,25 Gospodin Isus je ponovno rekao učenicima da prije negoli se sve to mogne dogoditi, on treba **mного pretrpjeti i biti odbačen od ovoga naraštaja**.

17,26–27 Vraćajući se na temu svog povratka i preuzimanja vlasti, Gospodin je rekao kako će **dani** koji neposredno prethode tom veličanstvenom događaju biti kao **dani Noini**. Ljudi su **jeli, pili, ženili se i udavali**. To nije ništa loše; to su uobičajene, dopuštene ljudske djelatnosti. Zlo je bilo u tome što su ljudi živjeli za te stvari, ne misleći i ne odvajajući vrijeme za Boga. Kad **Noa i njegova obitelj uđoše u korabljju, dođe potop i uništi sve ostale ljude**. Tako će Drugi Kristov dolazak značiti osudu za one koji odbacuju njegovu ponudu milosti.

17,28–30 I opet, Gospodin je rekao da će dani prije njegova Drugog dolaska biti slični **Lotovima**. Dotad je civilizacija ponešto napredovala; ljudi su ne samo **jeli i pili**, nego i **kupovali, prodavali, sadili, gradili**. Čovjek je želio stvoriti zlatno doba mira i napretka bez Boga. Ali **onog da-**

na kad Lot, njegova žena i kćeri iziđoše iz Sodome, zapljušti oganj i sumpor s neba i uništi taj iskvareni grad. Isto će tako biti u dan kad se Sin čovječji objavi. Bit će uništeni oni koji se usredotočuju na zadovoljstvo, samougađanje i trgovanje.

17,31 Doći će dan kada će vezanost za zemaljske stvari ugroziti čovjekov život. Bude li **na krovu**, neka ne pokušava spasiti stvari iz **kuće**. Bude li **vani na polju**, neka se **ne vraća** natrag kući. Treba pobjeći s tih mjesta na koja će se sručiti osuda.

17,32 Iako je **Lotova žena** gotovo nasilno izvedena iz Sodome, njezino je srce ostalo u gradu. Na to ukazuje činjenica da se okrenula. Bila je izvan Sodome, ali Sodomu nije bila izvan nje. Na kraju, Bog ju je uništio pretvorivši je u stup soli.

17,33 Tko god bude nastojao život svoj sačuvati brinući samo za tjelesnu sigurnost, ali ne brinući za svoju dušu, **izgubit će ga**. S druge strane, tko god tijekom tog razdoblja Nevolje **izgubi svoj život** zbog vjernosti Gospodinu, **sačuvat će ga za svu vječnost**.

17,34–36⁵¹ Dolazak Gospodinov bit će vrijeme dijeljenja. **Dvojica će spavati u jednoj postelji. Jedan će se uzeti tijekom osude. Drugi, vjernik, bit će ostavljen da bi ušao u Kristovo kraljevstvo. Dvije će mljeti zajedno; jedna, nevjernica, će se uzeti u nastupu Božjega gnjeva; druga, Božje dijete, ostavit će se da uživa tisućgodišnje blagoslove s Kristom**.

Uzred rečeno, stihovi 34 i 35 odgovaraju predodžbi zaobljenosti Zemlje. Činjenica da će u jednom dijelu Zemlje biti noć a u drugom dan, što se može zaključiti iz navedenih zbivanja, govori o znanstvenoj spoznaji koja je otkrivena tek mnogo godina kasnije.

17,37 Učenici su iz Spasiteljevih riječi dobro razumjeli da će njegov Drugi dolazak biti strašna osuda s neba koja će pasti na otpadnički svijet. Zato su upitali **Gospodina** gdje će se zbiti taj sud. Njegov je

odgovor bio da će se **gdje je god trupla okupljati orlovi**. Orlovi ili strvinari simboliziraju skore osude. Odgovor je stoga da će sud pasti na svaki oblik nevjere i pobune protiv Boga, ma gdje bio.

U 17. poglavlju je Gospodin Isus upozorio učenike da predstojе muke i progoni. Prije vremena njegova veličanstvenog pojavljivanja, od njih će se zahtijevati da prođu teške kušnje. Pripremajući ih, Spasitelj daje daljnje upute o molitvi. U stihovima koji slijede nalazimo udovicu koja moli, farizeja koji moli, carinika koji moli i prosjaka koji moli.

G. Usporedba o ustrajnoj udovici (18,1-8)

18,1 Usporedba o udovici koja je molila poučava da ljudi trebaju **svagda moliti i ne sustati**. To vrijedi općenito za sve ljude i za sve vrste molitve. Ovdje se uzima u smislu molitve za Božje izbavljenje u trenucima kušnje. To znači moliti bez **sustajanja** tijekom duga, iscrpljujućeg razdoblja između Kristova Prvog i Drugog dolaska.

18,2-3 Usporedba prikazuje nepravednog **suca** koji se nije plašio **Boga** ni **držio do ljudi**. **Bijaše tu i neka udovica** koju je napadao neki nepoznati **protivnik**. Ta je **udovica** ustrajno dolazila sucu tražeći od njega pravdu kako bi se mogla osloboditi protivnikova neljudskog postupanja.

18,4-5 Suca nije pokolebala nepobitnost njezina slučaja; činjenica da se prema njoj postupalo nepravično nije ga potaknula da poduzme nešto u njezinu korist. Međutim, redovitost njezinih posjeta potaknula ga je da nešto učini. Zbog dodijavanja i ustrajnosti donio je odluku u njezinu korist.

18,6-7 Nato Gospodin objasni svojim učenicima da ako **nepravedni sudac** odlučiti djelovati u korist sirote udovice zbog njezina dodijavanja, koliko li će više **pravedni Bog** raditi za svoje **izabranike**.

Izabranici se ovdje mogu odnositi u osobitom smislu na Ostatak Židova tijekom razdoblja Velike nevolje, ali i na sve potlačene vjernike svih razdoblja. Razlog zbog kojega se Bog davno nije umiješao jest to što je on dugo strpljiv s ljudima i ne želi da itko propadne.

18,8 Ali dolazi dan kad se Njegov Duh neće više 'natezati' s ljudima. Tada će kazniti one koji progone njegove sljedbenike. Gospodin Isus je usporedbu završio pitanjem: **»Ipak, kad Sin čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?«** Vjerojatno se misli na onu vrst vjere kakvu je imala sirota udovica. Ali može značiti i to da će, kad se Gospodin vrati, Ostatak biti samo oni koji su mu vjerni. U međuvremenu, svatko bi od nas trebao biti pobuđen na onu vrst vjere koja noć i dan vapi Bogu.

H. Usporedba o farizejima i carinicima (18,9-14)

18,9-12 Sljedeća se usporedba odnosi na ljude koji se **pouzdaју u sebe da su pravednici** i koji sve **druge** preziru kao manje vrijedne. Nazivajući one prve **farizejima**, Spasitelj nije ostavio ni najmanju sumnju o kojoj vrsti ljudi govori. Iako se farizej naoko molio, on se zapravo nije obraćao **Bogu**. Umjesto toga, hvastao se svojim čudoređem i vjerskim postignućima. Umjesto da se usporedi s Božjim savršenim mjerilom i uvidi kako je zapravo grešan, uspoređivao se s drugima u društvu i dičio se da je bolji. Često izgovaranje zamjenice **ja** otkriva pravo stanje njegova srca kao umišljenog i samodostatnog.

18,13 Carinik je bio izrazita suprotnost. Stojeći pred Bogom, osjetio je svoju krajnju bezvrijednost. Bio je posve ponižen. **Ne htjede ni očiju podignuti prema nebu, nego se udaraše u prsa** vapeći Bogu za milost: **»Bože, milostiv budi meni grešniku!«** (Doslovce 'ovom grešniku'.) O sebi nije mislio kao o jednom među mnogima, nego kao o *onom* grešniku koji nije zavrijedio ništa od Boga.

18,14 Gospodin Isus je podsjetio svoje slušatelje da Bog prihvaća duh samoponiženja i pokajanja. Za razliku od onoga što bismo mi mogli zaključiti na temelju ljudske vanjštine, **carinik siđe opravdan kući svojoj**. Bog uzvisuje ponizne, ali ponizuje one koji se uzvisuju.

I. Isus i dječica (18,15–17)

I ovaj događaj potvrđuje ono što smo upravo vidjeli, naime, da je za ulazak u **kraljevstvo Božje** prijeako potrebna poniznost malog djeteta. Majke su se okupljale s dječicom oko Gospodina Isusa kako bi ona primila blagoslov od njega. **Njegovi učenici** su se ljutili zbog toga što su Spasitelju oduzimale vrijeme. A Isus ih prekori i nježno **dozva ... dječicu** k sebi rekavši: **»Takvih je kraljevstvo Božje.«** Stih 16 odgovara na pitanje: **»Što se događa s djecom kad umru?«** Odgovor glasi: **idu u Nebo**. Gospodin je jasno rekao: **»Takvih je kraljevstvo Božje.«**

Djeca mogu biti spašena dok su još veoma mala. Dob je vjerojatno različita ovisno o pojedinačnom slučaju, ali ostaje činjenica da svakom djetetu, ma koliko bilo maleno, koje želi doći k Isusu to treba i dopustiti i obodriti ga u njegovoj vjeri.

Djeca ne trebaju na spasenje čekati da odrastu, ali odraslima treba jednostavna vjera i poniznost **djeteta** kako bi **ušli u kraljevstvo Božje**.

J. Bogati mladi velikaš (18,18–30)

18,18–19 Ovaj ulomak govori o slučaju čovjeka koji neće primiti kraljevstvo Božje poput djeteta. Jednoga dana **neki velikaš** dođe Gospodinu Isusu oslovljavajući ga s **Učitelju dobri**, i upita **što mora činiti da baštini život vječni**. Spasitelj ga je najprije upitao zašto upotrebljava naslov **dobri Učitelj**. Isus ga je podsjetio da je samo **Bog dobar**.

Naš Gospodin nije nijekao za se da je Bog, nego je pokušavao navesti velikaša da tu činjenicu prizna. Ako je on dobar, ta-

da mora biti Bog, jer samo je Bog u svojoj biti dobar.

18,20 Isus se zatim pozabavio pitanjem **»Što mi je činiti da baštinim život vječni?«** Mi znamo da se vječni život ne nasljeđuje i ne zadobiva dobrim djelima. Vječni je život Božji dar po Isusu Kristu. Podsjećajući uglednika na Deset **zapovijedi**, Gospodin Isus nije želio reći da će se ovaj ikada moći spasiti obdržavanjem Zakona. Umjesto toga, upotrijebio je Zakon u nastojanju da čovjeka uvjeri kako je grešan. Gospodin Isus je naveo **pet zapovijedi** koje su u svezi s našim obvezama prema bližnjima – drugu ploču Zakona.

18,21–23 Očigledno je da Zakon nije imao snagu uvjeravanja u životu tog čovjeka, jer je on drsko tvrdio da je te **zapovijedi održao od mladosti**. Isus mu je rekao da mu nedostaje **jedno** – ljubav prema bližnjemu. Da je zapovijedi doista čuvao, prodao bi **sve** što posjeduje i razdijelio **siromasima**. Ali istina je bila da nije ljubio svog bližnjega kao sebe. Živio je sebičnim životom, bez prave ljubavi prema drugima. To dokazuje činjenica da se, **kad je to čuo, ražalostio jer bijaše veoma bogat**.

18,24 Kad je Gospodin Isus to vidio, rekao je kako je teško **bogatašima** ući u **kraljevstvo Božje**. Teško je imati bogatstvo a ne voljeti ga i ne pouzdavati se u nj.

U čitavom ovom ulomku postavljaju se uznemirujuća pitanja i za kršćane i za nevjernike. Kako možemo reći da uistinu ljubimo svoje bližnje kad živimo u bogatstvu i udobnosti dok drugi umiru jer nemaju Kristovo evanđelje?

18,25 Isus je rekao kako je **lakše** **devi proći kroz ušicu igle** **negoli bogatašu ući u kraljevstvo Božje**. Ta se izjava mnogostruko objašnjavala. Neki su smatrali kako ušica igle predstavlja mala unutarnja vrata u gradskim zidinama na koja deva može ući samo tako da klekne. Međutim, dr. Luka rabi riječ koja označuje baš kiruršku iglu pa je značenje Gospodinove izjave

očito doslovno. Drugim riječima, baš kao što je *nemoguće* **devi proći kroz ušicu igle**, tako je *nemoguće* **bogatašu ući u kraljevstvo Božje**. Nije dovoljno reći da to znači kako bogataš ne može vlastitim naporima ući u Kraljevstvo; to vrijedi i za bogate i za siromašne. Značenje leži u tome da je čovjeku *nemoguće* **ući u kraljevstvo Božje kao bogatašu**; sve dok mu je bog njegovo bogatstvo; sve dok dopušta da ono stoji između njega i spasenja njegove duše, ne može se obratiti. Jednostavna je istina da nema mnogo spašenih bogataša, a oni koji jesu moraju se najprije slomiti pred Bogom.

18,26-27 Razmišljajući o svemu tome, učenici se počele pitati **tko se onda može spasiti**. Za njih je bogatstvo oduvijek bilo znakom Božjeg blagoslova (Pnz 28,1-8). Ako bogati Židovi nisu spašeni, tko onda može biti spašen? Gospodin je odgovorio da **Bog** može ono što ljudi ne mogu. Drugim riječima, Bog može uzeti pohlepna, gramzljivoga, bezobzirnoga materijalistu, ukloniti njegovu ljubav prema zlatu i zamijeniti je istinskom ljubavlju prema Gospodinu. To je čudo božanske milosti.

Ponovimo još jedanput: čitav ovaj ulomak postavlja za Božje dijete uznemirujuća pitanja. Sluga nije iznad Gospodara; Gospodin Isus se odrekao svog nebeskog bogatstva kako bi spasio naše grešne duše. Ne dolikuje nam da budemo bogati u svijetu u kojemu je on bio siromašan. Vrijednost duša, neminovnost Kristova povratka, obvezujuća Kristova ljubav – trebali bi nas navesti da svako moguće materijalno dobro uložimo u Gospodinovo djelo.

18,28-30 Kad je **Petar** podsjetio Gospodina kako su učenici **ostavili** svoje kuće i obitelji da bi pošli za Njim, Gospodin je odgovorio da se takav požrtvorni život obilato nagrađuje u ovom životu i da će se nagraditi i u vječnom. Posljednji dio 30. stiha (**a u budućem svijetu život vječni**) ne znači da se vječni život zadobiva tako što se sve ostavlja; naprotiv, misli se na

veću sposobnost uživanja nebeske slave i veću nagradu u nebeskom carstvu – »puno ostvarenje života dobivenog u doba obraćenja, to jest život u njegovoj punini«.

K. Isus ponovno navješćuje svoju smrt i uskrsnuće (18,31-34)

18,31-33 Gospodin je po treći put **poveo** sobom **Dvanaesticu** i potanko ih upozorio na ono što ga očekuje (vidi 9,22,44). Predskazao je svoju muku kao ispunjenje onoga što su **napisali starozavjetni proroci**. Pomoću božanske dalekovidosti, smireno je navijestio da će **biti predan poganim**. »Bilo je mnogo vjerojatnije da će ga nasamo pogubiti ili nasmrtno kamenovati u metežu.«⁵² Ali proroci su predskazali da će biti izdan, **izrugan, zlostavljen i opljuvan**, i tako mora biti. Bit će izbičevan i ubijen, ali će **treći dan uskrsnuti**.

Preostali ulomci iznose dramu, koju je on tako predivno predvidio i predskazao:

Uzlazimo u Jeruzalem (18,35-19,45);

Sin čovječji će biti predan poganima (19,47-23,1);

bit će izrugan i zlostavljen (23,1-32);

ubit će ga (23,33-56);

Treći će dan uskrsnuti (24,1-12).

18,34 Začuduje da učenici **ništa od toga ne razumješe**. Značenje njegovih riječi bilo je za njih **skriveno**. Danas nam je teško razumjeti zašto su na to bili gluhi, ali razlog je vjerojatno ovaj: umovi su im bili tako puni misli o spasitelju koji će ih izbaviti iz rimskog jarma i odmah uspostaviti kraljevstvo, da su odbacivali razmotriti bilo koji drugi program. Često vjerujemo u ono što *želimo* vjerovati i opiremo se istini ako se ne uklapa u naša *unaprijed stvorena* shvaćanja.

L. Ozdravljenje slijepog prosjaka (18,35-43)

18,35-37 Prešavši rijeku Jordan, Gospodin Isus je sada otišao iz Pereje. Luka veli

da se sljedeći događaj zbio **kad se približavao Jerihonu**. Matej i Marko kažu da je to bilo kad je *odlazio* iz Jerihona (Mt 20,29; Mk 10,46). Matej veli i da su bila dvojica slijepaca; Marko i Luka vele da je bio jedan. Moguće je da Luka govori o novom djelu grada, a Matej i Marko misle na stari. Moguće je i to da je bilo više čudesa vraćanja vida slijepima na tome mjestu. Koje god objašnjenje bilo točno, uvjereni smo da bi ta prividna protuslovlja nestala kad bi naše znanje bilo veće.

18,38 Slijepi je prosjak nekako prepoznao Isusa kao Mesiju, jer oslovio ga je sa **Sine Davidov**. Zamolio je Gospodina da mu se **smiluje**, to jest, da mu povrati vid.

18,39 Iako su neki pokušavali ušutkati prosjaka, on je uporno vikao Gospodinu Isusu. Prosjak ljude nije zanimao – Isusa jest.

18,40-41 Isus se zaustavi. Darby pronicavo kaže: »Jošua je nekoć molio da se sunce zaustavi na nebu, a ovdje *Gospodar* sunca i mjeseca i nebesa zastaje na molbu slijepog prosjaka.« Na Isusovu zapovijed, slijepca **dovedu k njemu**. Isus ga **upita** što želi. Ne oklijevajući i ne govoreći o općim stvarima, prosjak odgovori da želi **progledati**. Njegova je molba bila kratka, određena i puna vjere.

18,42-43 Isus prihvati njegovu zamolbu i čovjek **odmah progleda**. I ne samo to – **pođe** za Gospodinom **slaveći Boga**. Iz tog bismo događaja trebali naučiti da svakako vjerujemo Bogu i glede nemogućeg. Silna ga vjera silno slavi. Kao što veli pjesnik:

Ti, Kralju, kad dolaziš,

Velike molbe sa sobom ponesi;

Jer nema onog tko previše traži

Za milost i silu što iz njega blaži.

– John Newton

M. Zakejevo obraćenje (19,1-10)

Zakejevo obraćenje oslikava istinu iz Luke 18,27: »Što je nemoguće s ljudima,

moguće je s Bogom.« Zakej je bio bogat čovjek, a bogatašu obično nije moguće ući u kraljevstvo Božje. Ali Zakej se ponizio pred Spasiteljem i nije dopustio da se njegovo bogatstvo ispriječi između njegove duše i Boga.

19,1-5 Zakej je želio vidjeti Gospodina dok je **prolazio Jerihonom** na svom trećem i posljednjem putovanju u Jeruzalem. Nesumnjivo, želio ga je vidjeti iz znatiželje. Premda je bio **nadcarinik**, nije se sramio učiniti nešto neobično kako bi vidio Spasitelja. Kako je bio **niska stasa**, znao je da neće moći dobro vidjeti Isusa. Zato **potrča naprijed i pope se na smokvu** uz put kojim je Gospodin išao. Taj čin vjere nije prošao neopažen. Kad je Isus prišao, **pogleda gore** i ugleda Zakeja. Naredi mu da **brzo siđe** i pozove se u carinikovu **kuću**. To je jedini zabilježen slučaj kad je Spasitelj sâm sebe pozvao u neku kuću.

19,6 Zakej učini kako mu je rečeno i s **radošću primi** Gospodina. Možemo biti gotovo posve sigurni da od tog trenutka počinje njegovo obraćenje.

19,7 Spasiteljevi protivnici **mrmljahu** protiv njega zato što je **čovjeku, poznatom grešniku, svratio**. Previdali su činjenicu da je, dolazeći u svijet kakav je naš, bio ograničen isključivo na takve domove!

19,8 Spasenje je u život ubirača poreza unijelo korjenitu promjenu. Rekao je Spasitelju kako sada **polovicu** svog **imanja** namjerava **dati siromasima**. (Dotad je iz siromaha cijedio koliko god je mogao.) Namjeravao je i **četverostruko** vratiti sav novac koji je nepošteno stekao. Bilo je to više nego što je nalagao Zakon (Izl 22,4-7; Lev 6,5; Br 5,7). Bio je to znak da je Zakejem sada upravljala ljubav, dok je prije njime gospodarila pohlepa.

Nije bilo sumnje da je Zakej nepošteno stjecao. Wuest prevodi stih 8b ovako: »I kako sam varao...« Nema ovdje nikakva »ako«!

Čini se na prvi pogled gotovo kao da se Zakej hvastao svojim čovjekoljubljem i uzdao u nj za spasenje. No, uopće se ne radi o tome. Njegove riječi su značile da ga je novi život u Kristu potaknuo da poželi nadoknaditi prošlost i da iz zahvalnosti Bogu za spasenje sada svoj novac želi iskoristiti u slavu Boga i za blagoslov svojih bližnjih.

Stih 8 je jedan od najsnažnijih stihova u Bibliji koji govore o nadoknadi. Spasenje ne oslobađa čovjeka od ispravljanja pogrešaka prošlosti. Dugovi u koje je ušao tijekom neobraćena života ne ukidaju se novorođenjem. Ako je prije spasenja ukrao novac, tada pravi smisao Božje milosti znači da ga čovjek mora vratiti nakon što je postao dijete Božje.

19,9 Isus je jasno obznanio da je došlo spasenje Zakejevoj kući jer je i on sin Abrahamov. Spasenje nije došlo zato što je Zakej bio Židov rođenjem. Izraz »sin Abrahamov« ovdje znači više od prirodnog podrijetla; on znači da je Zakej iskazao istu onakvu vjeru u Gospodina kao i Abraham. Spasenje nije došlo u Zakejevu kuću ni zbog njegova milosrđa i nadoknade (st. 8). To su bile posljedice, a ne uzroci spasenja.

19,10 Odgovarajući onima koji su ga kudili zbog toga što boravi kod grešnika, Isus reče: »Sin čovječji došao je potražiti i spasiti ono što je izgubljeno.« Drugim riječima, Zakejevo obraćenje bilo je ispunjenje same svrhe Kristova dolaska u svijet.

N. Usporedba o deset mna (19,11-27)

19,11 Kako se Spasitelj približavao Jeruzalemu iz smjera Jerihona, mislili su mnogi koji su ga slijedili da će odmah nastati kraljevstvo Božje. U usporedbi o deset mna,⁵³ raspršio je takve nade. Pokazao je da će između njegova prvog i drugog dolaska biti jedno razdoblje u kojemu će njegovi učenici morati raditi za njega.

19,12-13 Za usporedbu o uglednom čovjeku postojao je i stvarni primjer iz Arhe-lajeva života. Njega je Herod odabrao za svog nasljednika, ali ga je narod odbacio. Ovaj je otišao je u Rim da bi ondje potvrdio njegovo postavljenje, zatim se vratio, nagradio svoje sluge i uništio svoje neprijatelje.

U usporedbi je sâm Gospodin Isus neki ugledan čovjek koji je otputovao u Nebo kako bi sačekao vrijeme da se vrati i uspostavi svoje kraljevstvo na Zemlji. Deset slugu prikazuju njegove učenike. Svakome od njih dao je po jednu mnu i rekao im da tom mnoom trguju dok ponovno ne dođe. Iako Gospodinovi sluge imaju različite talente i sposobnosti (pročitaj usporedbu o talentima u Mt 25,14-30), neke su im stvari zajedničke; to su, na primjer, povlastica što mogu sudjelovati u navještanju evanđelja i predstavljati Krista svijetu, te povlastica molitve. Mna nedvojbeno govori o njima.

19,14 Građani predstavljaju židovski narod. Oni ne samo da su ga odbacili, nego nakon njegovog odlaska čak poslaše za njim poslanstvo s porukom: »Nećemo da ovaj kraljuje nad nama.« Poslanstvo možda govori o njihovom odnosu prema Kristovim slugama poput Stjepana i drugih mučenika.

19,15 Ovdje vidimo kako se Gospodin, u predsluci, vraća uspostaviti svoje kraljevstvo. Tada će se razračunati s onima kojima je dao novac.

Služba vjernika u ovome razdoblju prosudit će se pred Kristovim sudištem. To se zbiva na nebu, nakon Uznesenja.

Ostatak vjernika Židova, koji će svjedočiti za Krista tijekom razdoblja Nevolje, prosudit će se pri Kristovu drugom dolasku. Izgleda da se u ovom ulomku misli prije svega na taj sud.

19,16 Prvi je sluga zaradio deset mnâ s onom jednom mnoom koja mu je bila povjerenâ. Bio je svjestan da novac nije njegov

(»tvoja mna«) i upotrijebio ga je najbolje što je mogao u korist svog gospodara.

19,17 Gospodar ga je pohvalio jer je bio **vjeran u najmanjem** – to nas podsjeća da smo, nakon što smo učinili sve što smo mogli, beskorisni slugе. Njegova je nagrada bila da **vlada nad deset gradova**. Očigledno, nagrade za vjernu službu povezanе su s vladavinom u Kristovu kraljevstvu. Kolika će biti učenikova vlast ovisi o tome koliko je odan i koliko daje od sebe.

19,18-19 Drugi sluga je **zaradio pet mnâ**. Njegova je nagrada bila da **bude nad pet gradova**.

19,20-21 Treći **dođe** samo s isprikanama. On je vratio onu **mnu**, brižljivo **pohranjenju ... u rupcu**. Ništa nije njome zaradio. – Zašto? Za to je optužio uglednika. Rekao je da je on **čovjek strog**, koji očekuje dobitak bez troška. Ali, optužile su ga njegove vlastite riječi. Ako je mislio da je uglednik takav, trebao je mnu barem uložiti u banku kako bi donijela neki dobitak.

19,22 Navodeći uglednikove riječi, Isus ne kaže da su istinite. Radi se o tome da je grešno slugino srce optužilo gospodara za vlastitu lijenost. Da je u njih doista vjerovao, trebao je u skladu s njima i postupiti.

19,23 Stih 23 vjerojatno želi reći da bismo sve što imamo trebali uložiti u rad za Krista ili to prepustiti nekome tko će to upotrijebiti za njega.

19,24-26 Za trećeg slugu uglednik je izrekao presudu da **mu se uzme mna i dađe onomu** koji je zaradio **deset mnâ**. Ako svoje mogućnosti ne koristimo za Gospodina, oduzet će nam se. S druge strane, ako smo vjerni u najmanjem, Bog će pomoći da uvijek nađemo način da mu još više služimo. Neki će pomisliti da je nepravilno dati **mnu** čovjeku koji ih već ima **deset**, ali u duhovnom životu vlada čvrsto načelo da se onima koji ga ljube i koji mu predano služe otvaraju sve veće mogućnosti. Ako te mogućnosti ne iskoristimo, gubimo sve.

Treći sluga je ostao bez nagrade, ali se ne govori ni o kakvoj drugoj kazni. Očigledno, nema nikakve sumnje u pogledu njegova spasenja.

19,27 Građani koji uglednika ne žele za vladara bili su proglašeni **neprijateljima** i osuđeni na smrt. Bio je to tužan navještaj sudbine naroda koji je odbacio Mesiju.

X. SIN ČOVJEČJI U JERUZALEMU (19,28-21,38)

A. Pobjedonosni ulazak (19,28-40)

19,28-34 Sada je nedjelja, nekoliko dana prije njegova raspeća. Na putu za **Jeruzalem**, Isus je došao do istočnog obronka Maslinske gore. **Kad se približio Betfagi i Betaniji ... poslа dvojicu učenika u selo da dovedu magare** za njegov ulazak u Jeruzalem. Točno im je rekao gdje će naći životinju i što će im reći njegovi **vlasnici**. Kad su im učenici objasnili zbog čega su došli, vlasnici su izgleda odmah bili spremni prepustiti magare Isusu. Možda su prije toga već bili blagoslovljeni Gospodinovim poslanjem i ponudili mu pomoći kad god bude trebao.

19,35-38 Učenici su Gospodinu načinili jastuk ili sedlo od **svojih haljâ**. **Prostirali su po putu svoje ogrtače** dok se uspinjao zapadnim obronkom Maslinske gore prema Jeruzalemu. Potom Isusovi sljedbenici počеше **jednoglasno hvaliti Boga za sva silna djela** koja su ga vidjeli činiti. Pozdravljali su ga kao Božjega Kralja i pjevali hvalospjeve da njegov dolazak znači **mir na nebu i slavu na visinama**. Značajno je da su uzvikivali »**mir na nebu**« a ne »**Mir na Zemlji**«. Na Zemlji nije moglo biti mira zato što je Knez mira bio odbačen i uskoro će ga ubiti. Ali biti će **mir na nebu** kao ishod skore Kristove smrti na križu Golgote i njegova uzašašća na Nebo.

19,39-40 Farizeji su bili gnjevni zato što se Isusa tako javno slavilo. Predložili su mu da **ukori svoje učenike**. Ali Isus

odgovori da je takvo burno klicanje ne-izbježno. Ako to ne učine učenici, **kamenje će vikati!** Tako je prekorio farizeje zato što su tvrdokorniji i bezosjećajniji od neživoga kamenja.

B. Sin čovječji plače nad Jeruzalemom (19,41-44)

19,41-42 Kad se Isus približio Jeruzalemu, izrekao je tužaljku nad **gradom** koji je propustio svoju sjajnu prigodu. Samo da su ga prihvatili kao Mesiju, ljudima bi to donijelo **mir**. Ali nisu shvatili da je on izvor mira. Sada je bilo prekasno. Već su odlučili što će sa Sinom Božjim. Zato što su ga odbacili, njihove **oči** su oslijepjele. Zato što ga nisu *htjeli* vidjeti, više ga nisu *mogli* vidjeti.

Zastanimo na trenutak kako bismo razmislili o čudu Spasiteljevih suza. Kao što je rekao W. H. Griffith Thomas: »Sjednimo podno Kristovih nogu dok ne shvatimo tajnu njegovih suza, dok i sami ne zaplačemo nad grijesima i jadima grada i sela.«⁵⁴

19,43-44 Isus je ozbiljnim riječima navijestio Titovu opsadu – kako će taj rimski vojskovođa **opkoliti** grad, pritijesniti stanovnike, poubijati i mlade i stare te sa zemljom srušiti zidine i građevine. **Neće** ostati ni **kamen na kamenu**. A sve to **zbog toga** što Jeruzalem **nije upoznao trenutak** svoga **pohoda**. Gospodin je pohodio grad s ponudom spasenja. Ali, ljudi ga nisu htjeli. U svojem poretku stvari nisu imali mjesta za njega.

C. Drugo čišćenje Hrama (19,45-46)

Isus je očistio Hram na početku svojega javnog poslanja (Iv 2,14-17). Sada, kad se njegova služba ubrzano primicala kraju, ušao je u svete prostorije i istjerao one koji su od **Doma molitve** načinili **špilju razbojničku**. Uvijek postoji opasnost upletanja trgovačkog duha u Božje stvari. Današnje je kršćanstvo prožeto tim zlom: crkvene dobrotvorne prodaje i zabave na kojima se potiče ljude na materijalna da-

vanja, propovijedanje za novac – i sve to u Kristovo ime.

Krist navodi Pismo (Iza 56,7 i Jer 7,11) da bi potkrijepio svoj postupak. Svako ispravljanje nepravilnosti u crkvi mora se zasnivati na Božjoj riječi.

D. Svakodnevno naučavanje u Hramu (19,47-48)

Isus je **danomice naučavao** na području Hrama – ne u samome Hramu, nego u dvorištu, gdje su se ljudi smjeli okupljati. Vjerski su glavari tražili neku izliku da ga **pogube**, ali je **sav narod** još bio opčinjen čudotvorcem Nazarećaninom. Još nije došlo njegovo vrijeme. Ali uskoro će doći njegov trenutak, a tada će **glavari svećenički, pismoznanci** i farizeji nasnuti da ga ubiju.

Sada je ponedjeljak. Sljedeći dan, uto-rak, posljednji dan Njegova javnog naučavanja, opisan je u 20,1-22,6.

E. Propitivanje vlasti Sina čovječjega (20,1-8)

20,1-2 Kakva li prizora! Vrhovni Učitelj neumorno naviješćuje evanđelje u sjeni **Hrama**, a vođe Izraela drsko iznose sumnje u njegovo pravo da naučava. Isus je za njih bio neobrazovani tesar iz Nazareta. Imao je veoma malo formalne naobrazbe, nikakvu sveučilišnu diplomu ni svjedodžbu nekog crkvenog tijela. Što su mu bile vjerodajnice? **Tko li mu je dao vlast** da naučava ljude i propovijeda im te čisti Hram? To su htjeli znati!

20,3-8 Isus je odgovorio postavljajući im pitanje; da su točno odgovorili, odgovorili bi na vlastito pitanje. Je li **krštenje Ivanovo** odobrio Bog ili ljudi? Bili su zatečeni. Ako priznaju da je Ivan propovijedao s božanskim pomazanjem, zašto onda nisu poslušali njegovu poruku te se pokajali i primili Mesiju kojeg je on najavljivao? No ako kažu da je Ivan bio tek jedan od profesionalnih propovjednika, uzbunit će mnoštvo koje je još držalo da je **Ivan**

Božji prorok. I odgovore: »Ne znamo odakle Ivanu vlast.« Isus reče: »Dobro, onda ni ja vama neću reći kojom vlašću naučavam.« *Ako to nisu znali za Ivana, zašto su propitivali vlast onoga koji je veći od Ivana? Ovaj ulomak pokazuje da je bit poučavanja Božje riječi u ispunjenosti Duhom Svetim. Tko ima taj dar može nadvladati one čija je moć ograničena na svjedodžbe, ljudske titule i počasti.*

»Otkud ti diploma? Tko te zaredio?« Ta stara pitanja, potaknuta možda ljubomorom, još se uvijek postavljaju. Uspješnog propovjednika evanđelja, koji nije stupio u teološke predavaonice na nekom uglednom sveučilištu ili drugdje, ispituju o njegovoj prikladnosti i valjanosti njegova za-ređenja.

F. Usporedba o opakim vinogradarima (20,9-18)

20,9-12 U ovoj usporedbi o vinogradu još jedanput se govori o ustrajnoj žudnji Sina Božjega za narodom Izraela. Bog je neki čovjek koji je iznajmio vinograd (Izraela) vinogradarima (narodnim vođama – vidi Iza 5,1-7). Poslao je sluge vinogradarima da dobije nešto uroda za sebe; ti su sluge bili Božji proroci, poput Izaije i Ivana Krstitelja, koji su Izraela htjeli pozvati na pokajanje i vjeru. Ali svi su vladari Izraela progonili proroke.

20,13 Naposljetku Bog posla svog ljubljenog Sina izražavajući nadu da će njega poštovati (iako je Bog, naravno, znao da će Krist biti odbačen). Obratite pozornost na to da Krist sebe izdvaja od svih drugih. Oni su bili sluge; on je Sin.

20,14 U skladu sa svojim prijašnjim ponašanjem, **vinogradari** odlučiše osloboditi se **baštinika**. Željeli su imati isključiva prava kao narodni vođe i učitelji – želju »da baština bude naša«. Svoj položaj vjerskih vođa nisu željeli ustupiti Isusu. Ako ga ubiju, njihova moć u Izraelu neće biti ugrožena – ili su samo tako mislili.

20,15-17 **Izbaciše ga iz vinograda i ubiše.** Na tome mjestu upita Isus svoje slušatelje, Židove, što će **gospodar vinograda** učiniti tako opakim **vinogradarima**. U Mateju su se svećenički glavari i starješine sami optužili odgovorivši da bi ih ubio (Mt 21,41). Gospodin ovdje sâm odgovara: »Doći će i pogubiti te **vinograde** i **dati vinograd drugima**.« To je značilo da će Židovi koji odbacuju Krista biti uništeni i da će Bog na povlašteno mjesto dovesti **druge**. »Drugi« bi mogli biti pogani ili preporođeni Izrael posljednjih dana. Židovi su se zgrozili na takvu mogućnost. »**Nedaj Bože!**« rekoše mu.

Gospodin je takvo predviđanje potvrdio navodeći Psalam 118,22. Židovski **graditelji odbaciše Krista – Kamen**. U svojim planovima oni nisu imali mjesta za njega. Ali Bog je morao zauzimati najistaknutije mjesto tako što će biti **kamen zaglavni**, kamen bez kojeg se ne može i koji se nalazi na najpočasćenijem mjestu.

20,18 U stihu 18 riječ je o dva Kristova dolaska.⁵⁵ Njegov Prvi dolazak prikazuje kamen na tlu; ljudi su se spotaknuli na njegovu poniznost i krotkost i **smrskali se** zato što su ga odbacili. U drugom dijelu stiha, taj kamen pada s neba i **zdrobi** nevjernike.

G. Davanje caru i Bogu (20,19-26)

20,19-20 Glavari svećenički i **pismoznanci** razumješe da Isus govori o njima, pa su još više željeli staviti ruke na nj. **Poslaše uhode** da ga navedu da kaže nešto na osnovu čega bi ga se moglo uhititi i izručiti rimskom **upravitelju**. Uhode su ga najprije hvalili kako je pod svaku cijenu vjeran Bogu i kako se ne boji ljudi – nadajući se da će reći štogod protiv cara.

20,21-22 Oni ga upitaše, je li Židovu dopušteno **dati porez caru**. Ako Isus rekne da nije, optužit će ga za izdaju i izručiti Rimljanima da mu sude. Ako kaže da jest, odvratio će od sebe herodovce (i velik broj Židova).

20,23-24 Isus je proniknuo njihovu nakanu. Zatražio je od njih **denar**; on ga vjerojatno nije imao. Činjenica da su oni imali i koristili te kovanice pokazivala je koliko su vezani uz vlast poganâ. »Čiju ima sliku i natpis?« – upita ih Isus. Rekoše da je careva.

20,25-26 Isus ih je zatim ušutkao naredbom: »**Dajte stoga caru ono što je carevo, a Bogu ono što je Božje.**« Izgledalo je da toliko brinu za carevu korist, dok za Božju korist nisu marili ni približno toliko. »Novac pripada caru, a vi pripadate Bogu. Neka svijet ima svoje novčiće, ali i neka Bog ima svoja stvorenja.« Tako je lako poigravati se nevažnim stvarima zanemarujući ono glavno u životu. I tako je lako namiriti svoje dugove ljudima, a Bogu oduzimati ono što mu pripada.

H. Saduceji i njihova zagonetka o uskrsnuću (20,27-44)

20,27 Budući da nije uspio pokušaj da se Isusa uhvati u nekom političkom pitanju, pristupe mu neki od saduceja s teološkom zagonetkom. Oni su, naime, poricali mogućnost uskrsnuća tijela umrlih, pa su nastojali iznijeti neki pretjerani primjer kako bi pokazali da je učenje o uskrsnuću besmisleno.

20,28-33 Podsjetili su Isusa da je po **Mojsijevu** zakonu čovjek trebao oženiti udovicu svoga brata kako bi sačuvao obiteljsko ime i imovinu (Pnz 25,5). Prema njihovoj priči, neka se žena udala za **sedmero braće** zaredom. Kad je sedmi umro, još je bila **bez djece**. Tada i ona **umrije**. »**Kojemu će dakle od njih postati ženom o uskrsnuću?**« – htjeli su znati. Mislili su da su veoma pametni jer su postavili pitanje na koje nema odgovora.

20,34 Isus im reče da je bračni odnos samo za **ovaj** život; neće se nastaviti u Nebu. Nije rekao da se muževi i žene neće prepoznati u Nebu, ali će njihov odnos biti zasnovan na nečemu posve drukčijem.

20,35 Izraz »oni koji se nađu dostojni onoga svijeta« ne znači da je svaki čovjek osobno dostojan Neba: jedina vrijednost koju mogu imati grešnici jest vrijednost Gospodina Isusa Krista. »Dostojni su oni koji sebe sude, koji brane Krista i koji priznaju da sva vrijednost pripada Njemu.«⁵⁶ Izraz **uskrsnuće od mrtvih** odnosi se samo na uskrsnuće vjernika. Ono doslovce znači **uskrsnuće** iz (grč.: *ek*) mrtvih. Zamisao o općem uskrsnuću u kojemu svi **mrtvi**, i spašeni i nespašeni, u jednom trenutku ustaju ne nalazi se u Bibliji.

20,36 Na nadmoć nebeskog života ukazuje se i u 36. stihu. Ondje više nema smrti; u tom pogledu će ljudi biti **jednaki anđelima**. Ondje će se vidjeti da su **sinovi Božji**. Vjernici već jesu Božji sinovi, ali se to izvana ne vidi. U Nebu će se i *izvanjski očitovati* kao sinovi Božji. To im osigurava sudjelovanje u tzv. Prvom uskrsnuću. »Znamo da ćemo, kad se očituje, biti poput njega jer ćemo ga vidjeti kao što jest« (1 Iv 3,2). »Kad se pojavi Krist, život naš, tada ćete se i vi s njime pojaviti u slavi« (Kol 3,4).

20,37-38 Da bi dokazao uskrsnuće, Isus se pozvao na Izlazak 3,6, gdje je **Mojsije** naveo kako **Gospodin** sebe naziva **Bogom Abrahamovim ... Izakovim i ... Jakovljevim**. I sada, ako bi saduceji samo prestali mudrovati, shvatili bi da: (1) **Bog nije Bog mrtvih, nego živih**. (2) **Abraham, Izak i Jakov** bili su mrtvi. Slijedi nužan zaključak da ih Bog mora uskrisiti od mrtvih. Gospodin nije rekao: »*Bio sam* Bog Abrahamov ...« nego »*Ja jesam* ...« Karakter Boga, kao Boga živih, zahtijeva uskrsnuće.

20,39-44 Neki su **pismoznanci** morali priznati snagu dokaza. Ali Isus nije završio; još jedanput se pozvao na Božju riječ. U Psalmu 110,1 **David** je Mesiju nazvao svojim Gospodinom. Svi su se Židovi slagali u tome da će Mesija biti **Sin Davidov**. Kako onda može istodobno biti **Davidov Gospodin** i **Davidov Sin**? Odgovor na to

pitanje bio je sâm Gospodin Isus. Bio je Davidov potomak kao Sin čovječji; ali, bio je i Davidov Stvoritelj. Ali, oni su bili preslijepi da to uvide.

I. Upozorenje na pismoznance (20,45-47)

Isus je **potom** javno upozorio mnoštvo na **pismoznance**. Nosili su **duge halje** hi-neći pobožnost. Voljeli su da ih se oslov-ljava zvučnim imenima dok su prolazili trgovima. Probijali su se do prvih sjedala u sinagogama i na gozbama. Ali, bespo-moćnim udovicama otimali su uštedevine, prikrivajući opakost **dugim molitvama**. Takvo će se licemjerje još oštrije kazniti.

J. Udovičina dva novčića (21,1-4)

Promatrajući bogataše kako bacaju u hramsku riznicu svoje darove, zapanji ga golemu suprotnost između **bogataša** i **ne-ke siromašne udovice**. Oni su davali ne-što, ona je dala **sve**. Prema Božjoj procje-ni, dala je **više od svih** njih zajedno. Oni su dali **od svog viška**; ona je dala **od svoje neimaštine**. Ono što su oni dali stajalo ih je malo ili ništa; ona je dala **sve što je ima-la za život**. »Zlato bogatstva koje je dano zato što nije potrebno, Bog baca u Bezdan; ali bakreni novčić natopljen krvlju uzima i poljupcem pretvara u zlato vječnosti.«⁵⁷

K. Prikaz budućih događaja (21,5-11)

Stihovi 5-33 tvore veliku proročansku besjedu. Iako podsjeća na besjedu na Ma-slinskoj gori iz Mateja 24 i 25, nije isto-vjetna. Još se jedanput moramo podsjetiti da razlike u evanđeljima imaju duboko značenje.

U ovoj besjedi naš Gospodin naizmjen-ce govori o razorenju Jeruzalema 70. godi-ne po Kristu te o okolnostima koje će prethoditi njegovu Drugom dolasku. To je pri-mjer zakona dvostruke aluzije – njegovi navještaji se uskoro trebaju *djelomice is-puniti* u Titovoj opsadi, ali će se *posve is-puniti* na svršetku razdoblja Nevolje.

Besjeda je tekla ovako:

1. Isus je predskazao razorenje Jeruzalema (st. 5, 6).
2. Učenici su pitali kada će se to dogoditi (st. 7).
3. Isus najprije općenito opisuje događaje koji će prethoditi Njegovu drugom do-lasku (st. 8-11).
4. Zatim prikazuje pad Jeruzalema i doba koje slijedi (st. 12-24).
5. Naposljetku, govori o znakovima koji će prethoditi njegovu Drugom dolasku i potiče svoje učenike da žive u očeki-vanju njegova povratka (st. 25-26).

21,5-6 I dok su se neki divili veličan-stvenosti Herodova **hrama**, Isus ih upo-za-ri da se ne zaokupljaju materijalnim stvari-ma koje će uskoro nestati. Dolazili su **dani** kada će Hram biti potpuno srušen sa zemljom.

21,7 To je odmah pobudilo znatiželju učenika; htjeli su saznati **kada** će se to zbi-ti i **koji** će **ga znak** neposredno najaviti. Nesumnjivo, njihovo se pitanje odnosilo isključivo na razorenje Jeruzalema.

21,8-11 Spasiteljjev odgovor ih je najpri-je prenio do svršetka vremena kada će Hram biti ponovno razvaljen prije uspo-stave Kraljevstva. Bit će tada lažnih mesi-ja i lažnih glasina, **ratova** i pobuna. Neće doći samo do sukoba narodâ, nego i do ve-likih prirodnih nesreća – **potresa ... gladi i pošasti**, strahota i velikih znamenja s **ne-ba**.

L. Razdoblje prije svršetka (21,12-19)

21,12-15 U prethodnom je ulomku Isus opisao događaje koji neposredno prethode svršetku razdoblja. Stih 12 počinje riječi-ma: »**No prije svega toga...**« Zato držimo da stihovi 12-24 opisuju razdoblje između vremena kad je on to rekao i budućeg raz-doblja Nevolje. Njegove će učenike uhi-ćivati, progoniti, suditi im pred vjerskim i

civilnim vlastima i zatvarati ih. Njima će to možda izgledati kao neuspjeh i tragedija, ali će Gospodin to pretvoriti u **svjedočenje** za svoju slavu. Nije potrebno da unaprijed smišljaju obranu. U odsudnom času Bog će im dati osobitu **mudrost** da kažu ono što će potpuno osujetiti njihove protivnike.

21,16-18 Bit će izdaja i u obiteljima; ne spašeni rođaci predavat će kršćane, a neke čak i ubiti zato što su uz Krista. Stih 16, »**i poubijati će neke od vas**« i stih 18, »**ali vam ni vlas s glave neće propasti**« naizgled su protuslovnji. To može značiti samo to da će neki doduše umrijeti kao mučenici za Krista, ali će duhovno ostati posve netaknuti. Umrijet će, ali neće propasti.

21,19 Stih 19 ukazuje na to da će oni koji strpljivo podnose za Krista, umjesto da ga se odreknu, dokazati zbiljnost svoje vjere. Oni koji su uistinu spašeni, ostati će vjerni i odani po svaku cijenu. U RSV prijevodu Biblije stoji: »Postojanošću ćete steći svoje živote.«

M. Propast Jeruzalema (21,20-24)

Gospodin sada prelazi na temu razorenja **Jeruzalema** 70. godine po Kristu. Taj će se događaj navijestiti time što će rimska **vojska** opkoliti grad.

Kršćanin davnoga doba – 70. godine po Kristu – posjedovao je osobit znak koji je najavljivao razorenje Jeruzalema i rušenje prekrasnoga mramornog Hrama: »Kad vidite Jeruzalem opkoljen vojskama, tada znajte da se približilo njegovo opustošenje.« To je trebao biti nepobitan predznak razorenja Jeruzalema, znak na koji su trebali bježati. Nevjernik bi mogao reći kako je bijeg bio nemoguć zbog vojske s vanjske strane zidina; ali Božja riječ nikada ne griješi. Rimski je vojskovođa nakratko povukao vojsku dajući tako vjernim Židovima mogućnost da umaknu. To su i učinili i otišli u mjesto zvano Pela, gdje su bili sačuvani.⁵⁸

Svaki pokušaj ponovnog ulaska u grad bio bi koban. Grad je trebao biti kažnjen zbog odbacivanja Sina čovječjega. **Trudnicama i dojiljama** biti će osobito teško; neće moći pobjeći od Božje osude nad **zemljom** Izraela i židovskim **narodom**. Mnogi će biti pogubljeni, a preživjele će odvoditi kao sužnje u druge zemlje.

Drugi dio stiha 24 predstavlja veliko proročanstvo da će drevni grad **Jeruzalem** biti pod poganskom vlašću otad pa sve **dok se ne navrše razdoblja poganâ**. To ne znači da u kratkim razdobljima neće biti pod židovskim nadzorom; želi se reći da će neprestance biti izložen napadima i mišljanju poganâ, **dok se ne navrše vremena poganâ**. – Novi zavjet pravi razliku između bogatstva poganâ, punine poganâ i razdoblja poganâ.

1. *Bogatstvo* poganâ (Rim 11,12) odnosi se na povlašteno mjesto što ga pogani zauzimaju sada, dok je Bog privremeno odbacio Izrael.
2. *Punina* poganâ (Rim 11,25) jest doba Uznesenja, kad Kristova poganska zaručnica bude »dovršena« i uzeta sa Zemlje, te kad Bog ponovno započne svoje postupanje s Izraelom.
3. *Razdoblja* poganâ (Luka 21,24) počinju zapravo s babilonskim sužanjstvom, 521. prije Krista, i nastavit će se do doba kad poganski narodi više ne budu imali vlast nad gradom Jeruzalemom.

Stoljećima unatrag, od kada je Spasitelj izrekao te riječi, Jeruzalem je uglavnom bio pod poganskom vlašću. Car Julijan Otпадnik (331.-363. po Kristu) želio je nauditi kršćanstvu pobijajući ovo Gospodino proročanstvo. Stoga je potaknuo Židove da ponovno sagrađe Hram. Revno su prionuli poslu, bili su čak toliko rasipni da su upotrebljavali srebrne lopate i noseći zemlju zastirali se grimiznim koprenama. No dok su radili, prekinuli su ih zemljotres i vatrene kugle koje su dolazile iz zemlje. Morali su odustati od projekta.⁵⁹

N. Isusov Drugi dolazak (21,25-28)

Ovi stihovi opisuju grčeve prirode i velike nesreće na Zemlji koji će prethoditi Kristovu Drugom dolasku. Nemiri će zahvatiti sunce ... mjesec i zvijezde, i sve će se to jasno vidjeti na Zemlji. Nebeska će tijela biti pomaknuta iz svojih putanja.

Zbog toga bi se Zemljina os mogla pomaknuti. Kopno će pomesti veliki plimni valovi. Ljude će zahvatiti strava zbog skro-rog sudara nebeskih tijela sa Zemljom. Ali, za pobožne ima nade:

Tada će ugledati Sina čovječjega gdje dolazi u oblaku s moći i slavom velikom. Kad se sve to stane zbivati, pogledajte i podignite svoje glave jer se približuje vaše otkupljenje.

O. Smokva i sva stabla (21,29-33)

21,29-31 Drugi znak koji ukazuje na Njegov skori povratak je **pupanje smokve i svih stabala**. Smokva je prikladna slika naroda Izraela; početak će pokazivati nov život u posljednjim danima. Zacijelo nije nevažna činjenica da je izraelska nacija, nakon stoljećâ raspršenosti i skrovi-tosti, 1948. god. ponovno uspostavljena i sada je priznata kao član zajednice naroda.

Pupanje ostalih stabala moglo bi simbolizirati izvanredan rast nacionalizma i nastanak mnogih novih vlada u novonastalim državama svijeta. Ti će znakovi značiti da će uskoro biti uspostavljeno Kristovo slavno kraljevstvo.

21,32 Isus je rekao kako **ovaj naraštaj neće uminuti dok se sve ne zbude**. Ali što je mislio pod »ovim naraštajem«?

1. Neki smatraju da je mislio na naraštaj koji je živio u doba dok je izgovarao te riječi, te da se sve ispunilo razorenjem Jeruzalema. Ali, ne može biti tako zato što se Krist nije vratio u oblaku s moći i velikom slavom.

2. Drugi vjeruju da se »ovaj naraštaj« odnosi na ljude koji budu živjeli u doba kada se ti znakovi počnu odigravati, te da

će oni koji dožive početak tih znakova doživjeti da vide i Kristov povratak. Svi predskazani događaji odigrat će se u okviru jednog naraštaja. To je jedno moguće objašnjenje.

3. Druga je mogućnost da se »ovaj naraštaj« odnosi na židovski narod u njegovu neprijateljskom stavu prema Kristu. Gospodin je govorio da će židovska nacija preživjeti, rasijana ali ipak neuništiva, te da se njezin stav prema njemu neće mijenjati kroz stoljeća. Moguće je da su i druga i treća tvrdnja točne.

21,33 Atmosfersko i zvjezdano nebo će proći. Isto će se dogoditi i Zemlji u njezinu sadašnjem obliku. Ali ova predskazanja Gospodina Isusa morat će se ispuniti.

P. Upozorenje na bdijenje i molitvu (21,34-38)

21,34-35 U međuvremenu, njegovi učeni-nici trebaju paziti da ih jelo, piće i svjetovne brige ne zaokupe toliko da ih njegov dolazak iznenadi. Tako će iznenaditi **sve one koji misle da im je Zemlja trajno prebivalište**.

21,36 Pravi učenici trebaju u svako doba **bdjeti i moliti**, odjeljujući se tako od bezbožnog svijeta koji je osuđen da osjeti Božji gnjev i povezujući se s onima koji će **stati pred Sina čovječjega**.

21,37-38 Gospodin je svakodnevno načuvao u dvorištu Hrama, a **noću** je spavao na Maslinskoj gori, nemajući doma u svijetu koji je sâm stvorio. A **sav bi se narod rano ujutro okupljao oko njega** da ga ponovno sluša.

XI. MUKA I SMRT SINA ČOVJEČJEGA (Pogl. 22, 23)

A. Zavjera da se Isusa ubije (22,1-2)

22,1 Blagdan beskvasnih kruhova odnosi se na razdoblje koje počinje s **Pashom** i obuhvaća sedam sljedećih dana u kojima se nije jeo kruh s kvascem. Pasha

se održavala četrnaestoga dana u mjesecu *nisanu*, prvom mjesecu židovske godine. Sedam dana od petnaestog dana tog mjeseca do dvadeset prvog dana bili su poznati kao **Blagdan beskvasnih kruhova**, iako u stihu 1 to ime označava čitav blagdan. Da je Luka pisao prvenstveno za Židove, ne bi trebao govoriti o povezanosti između **Blagdana beskvasnih kruhova** i **Pashe**.

22,2 Glavari svećenički i pismoznanci neprestano su smišljali kako da smaknu Gospodina Isusa, ali su shvatili da to moraju učiniti tako da ne izazovu pobunu jer su se **bojali naroda** i znali da su mnogi još visoko cijenili Isusa.

B. Judina izdaja (22,3-6)

22,3 I uđe Sotona u Judu zvanog Isariotski, jednog od dvanaestorice učenika. U Ivanu 13,27 kaže se da se taj događaj zbio nakon što mu je Isus tijekom pashalne večere pružio komad kruha. Iz toga zaključujemo ili da se to dvoje dogodilo jedno za drugim, ili da Luka ističe činjenicu a ne točno vrijeme kada se zbila.

22,4-6 U svakom slučaju, Juda se pogodio s **glavarima svećeničkim i zapovjednicima**, to jest, sa zapovjednicima židovske hramske straže. Brižljivo je razradio plan po kojemu će Isusa **predati** u njihove ruke a da ne izazove pobunu. Plan je bio potpuno prihvatljiv i oni **pristanu da će mu dati novca** – trideset srebrnjaka, kao što doznajemo na drugim mjestima. I tako je Juda pošao razraditi potankosti svoje izdaje.

C. Priprava za Pashu (22,7-13)

22,7 Ovdje nailazimo na određene probleme u vezi različitih vremenskih razdoblja koja se navode u ovim stihovima. **Dan beskvasnih kruhova** bi normalno trebao biti trinaesti *nisana*, kad je iz židovskog doma trebalo izbaciti sav kvasni kruh. Ali ovdje stoji da je to bio dan u koji je **trebalo** žrtvovati **pashu**, a to bi bio četrnaesti *nisana*. Leon Morris, zajedno s drugim struč-

njacima, smatra da su se za Pashu koristila dva kalendara, službeni i onaj po kojem su računali Isus i ostali.⁶⁰ Mi držimo da ovdje počinju događaji posljednjeg četvrtka Isusova života i nastavljaju se kroz 53. stih.

22,8-10 Gospodin je poslao **Petra i Ivana** u Jeruzalem da pripreme za svečanost **pashalnog objeda**. Iz uputa koje im je dao vidi se da je sve dobro znao. Kad uđu u **grad**, namjerit će se na **čovjeka koji nosi krčag vode**. Bio je to neobičan prizor za jedan istočnjački grad; krčag s vodom obično bi nosile žene. Ovdje je taj čovjek dobra slika Duha Svetoga, koji duše što tražaju vodi u zajedništvo s Gospodinom.

22,11-13 Gospodin je unaprijed znao ne samo mjesto gdje će se taj čovjek nalaziti i kamo će ići, nego je znao i to da će neki kućevlasnik biti spreman Njemu i njegovim učenicima dati na raspolaganje svoju **veliku namještenu prostoriju na katu**. Možda je taj čovjek poznao Gospodina i možda mu je dao na raspolaganje i sebe i sve što ima. **Gostinjska soba i velika namještena prostorija na katu** se razlikuju. Velikodušni domaćin je pružio bolji smještaj nego što su to učenici očekivali. Kad se Isus rodio u Betlehemu, za njega nije bilo mjesta u svratištu (grč. *kataluma*) Ovdje je učenicima rekao neka traže **gostinjsku sobu** (grč. *kataluma*), ali su dobili nešto bolje – **veliku namještenu prostoriju na katu**.

Sve je bilo kao što je predskazao, pa tako učenici **pripreme pashu**.

D. Posljednja Pasha (22,14-18)

22,14 Židovi su stoljećima proslavljali blagdan Pashe prisjećajući se svog slavnog izbavljenja iz Egipta i iz smrti po krvi neokaljanog janjeta. Kako li je sve to živo iskrsnulo pred Spasiteljevim očima kad je sjeo sa svojim **apostolima** da posljednji put slavi taj blagdan. On je bio istinsko pashalno Janje, čija će se krv uskoro proli- ti za spasenje svih koji u njega vjeruju.

22,15-16 Ova je pashalna večera za njega imala neizrecivo značenje i žarko ju je želio prije svoje muke. Više neće slaviti Pashu dok se ne vrati na Zemlju i uspostavi svoje slavno kraljevstvo. Izraz »žarko sam želio« odaje strastvenu, snažnu čežnju. Te jasne riječi pozivaju sve vjernike svakoga razdoblja i mjesta da razmisle o tome kako Isus žarko žudi da mu se pridružimo za stolom.

22,17-18 Uzevši čašu vina kao dio pashalnog obreda, zahvali za nju i pruži je učenicima, još jedanput ih podsjećajući da više neće piti od roda trsova sve do svoje tisućgodišnje vladavine. Tako opis pashalne večere završava sa stihom 18.

E. Prva Večera Gospodnja (22,19-23)

22,19-20 Nakon posljednje Pashe odmah slijedi Gospodnja Večera. Taj sveti spomen uveo je Gospodin Isus zato da se njegovi sljedbenici kroz stoljeća prisjećaju njega i njegove smrti. Najprije im je dao kruh, simbol svoga tijela koje će se uskoro za njih predati. Čaša je rječito govorila o njegovoj dragocjenoj krvi, koja će se proliti na golgotskome križu. Rekao je da je ta čaša novi Savez u njegovoj krvi koja se za njih proljeva. To znači da je novi Savez, koji je sklopio prvenstveno s narodom Izraela, potvrđen njegovom krvlju. Taj će se novi Savez potpuno ispuniti u kraljevstvu našega Gospodina Isusa Krista na Zemlji, ali mi kao vjernici već sada ulazimo u njegovu blagodat.

Trebalo bi biti samo po sebi razumljivo da kruh i vino simboliziraju ili predstavljaju Isusovo tijelo i krv. Njegovo tijelo još nije bilo predano, niti je njegova krv bila prolivena. Stoga je apsurdna pretpostavka da su se ti simboli čudesno pretvorili u stvarno tijelo i krv. Židovima je bilo zabranjeno piti krv, pa su učenici dakle znali da ne govori o doslovnoj krvi nego o onome što simbolizira njegovu krv.

22,21 Juda je, očigledno, doista bio na posljednjoj večeri. Isto tako, iz Ivana 13 je

podjednako očigledno da je izdajnik izišao iz prostorije nakon što mu je Isus pružio komad kruha umočen u umak. Budući da se to dogodilo prije uvođenja Gospodnje Večere, mnogi drže da Juda nije bio prisutan kad su se dijelili kruh i vino.

22,22 Muka i smrt Gospodina Isusa bili su određeni, ali ga je Juda izdao pri punoj svijesti i svojevrijedno. Zato je Isus rekao: »Jao čovjeku onomu po kojemu ga se predaje.« Iako je bio jedan od Dvanaestorice, Juda nije bio istinski vjernik.

22,23 Iz stiha 23 razabiru se iznenađenje i nepovjerenje učenika u sebe. Nisu znali koji će od njih skriviti takvu podlost.

F. Prava veličina je u posluživanju (22,24-30)

22,24-25 Kako strašno optužuje ljudsko srce činjenica da su se odmah nakon Gospodnje Večere učenici stali među sobom raspravljati o tome koji je od njih najveći! Gospodin Isus ih je podsjetio da je za nj veličina posve oprečna predodžbi koju o njoj imaju ljudi. Kraljeve koji su vladali poganima smatrali su velikim ljudima – štoviše, nazivali su ih »dobrotvorima«. Ali, bilo je to samo ime; zapravo su bili okrutni silnici. Nosili su naziv dobrote, ali nisu imali osobine koje joj odgovaraju.

22,26 Sa Spasiteljevim sljedbenicima ne smije biti tako. Oni najveći trebaju biti kao najmlađi. Oni pak, koji budu predstojnici, trebaju ponizno posluživati druge. Te su revolucionarne riječi potpuno preokrenule prihvaćena shvaćanja prema kojima je mlađi podvrgnut starijemu, dok predstojnik svoju veličinu iskazuje gospodarenjem.

22,27 Prema ljudskim mjerilima, biti na objedu više je negoli posluživati pri objedu. Ali, Gospodin Isus je došao kao sluga ljudima, a svi koji će poći za njim moraju ga u tome oponašati.

22,28-30 Gospodin je bio velikodušan kad je svoje učenike pohvalio zato što su

ustrajali s njim u njegovim kušnjama. Upravu su se bili međusobno prepirali. No vrlo brzo će ga svi napustiti i pobjeći. Pa ipak, u srcu je znao da ga vole i da su pretrpjeli poniženja zbog njegova imena. Nagrada će im biti da **sjede na prijestoljima sudeći dvanaest plemena Izraelovih** kad se Krist vrati preuzeti Davidovo prijestolje i vladati Zemljom. Kao što je izvjesno da je Otac to kraljevstvo obećao Kristu, tako je izvjesno i da će oni vladati s njim nad obnovljenim Izraelom.

G. Isus prorokuje Petrovu zataju (22,31-34)

Sada dolazi posljednje u nizu od tri mračna poglavlja u povijesti ljudske nevjernosti. Prvo je bilo Judina izdaja. Drugo je bila sebična ambicija učenika. Sada je to Petrov kukavičluk.

22,31-32 Ponavljanje »Šimune, Šimune« izražava ljubav i blagost Kristova srca za njegove neodlučne učenike. **Sotona je zaiskao** da sve učenike **prorješeta kao pšenicu**. Isus se obratio Petru kao predstavniku svijeta. Ili Gospodin je **molio** za Šimuna da njegova **vjera** ne malakše. (**»Ja sam molio za tebe«** strahovite su riječi.) Nakon što se **povrati** k Njemu, treba **učvrstiti svoju braću**. To se vraćanje ne odnosi na spasenje nego na vraćanje iz posrnulosti.

22,33-34 Neumjesno samouvjereno, Petar je izrazio spremnost da pođe s Isusom **u tamnicu i u smrt**. Ali morao je saznati da će **prije** svitanja **triput zatajiti** da čak i poznaje Gospodina!

U Marku 14,30 stoji kako je Gospodin rekao da će ga Petar triput zaniijekati prije negoli se pijetao dvaput oglasi. U Mateju 26,34, Luki 22,34 i Ivanu 13,38 Gospodin je rekao da će ga Petar triput zatajiti prije nego što se pijetao oglasi. Po općem priznanju, teško je pomiriti to protuslovlje. Moguće je da se pijetao oglasio više puta, jedanput tijekom noći i drugi put u zoru. Također treba obratiti pozornost na to da

evanđelja govore o barem šest Petrovih zatajenja. On je Krista zatajio pred:

1. Mladom ženom (Mt 26,69-70); Mk 14, 66-68).
2. Drugom mladom ženom (Mt 26,71-72).
3. Nazočnima (Mt 26,73-74; Mk 14,70-71).
4. Nekim čovjekom (Lk 22,58).
5. Drugim čovjekom (Lk 22,59-60).
6. Slugom velikog svećenika (Iv 18,26-27). Taj se čovjek vjerojatno razlikuje od drugih zbog toga što je rekao: »**Nisam li te ja vidio u vrtu s njime?**« (st. 26).

H. Nove zapovijedi za pokret (22,35-38)

22,35 Ranije tijekom svog poslanja Gospodin je bio poslao učenike **bez novčarke i bez torbe i bez obuće** – onog najnužnijeg. Bile su im dostatne samo osnovne stvari. Tako se i pokazalo. Morali su priznati da im **ništa** nije nedostajalo.

22,36 Ali sada će ih on napustiti i početak će nova faza njihove službe za njega. Bit će izloženi bijedi, gladi i pogibelji i morat će se brinuti za svoje tekuće potrebe. Sada trebaju uzeti **novčarku, torbu** ili košaru za hranu, a ako nemaju **mač** trebaju **prodati halju i kupiti ga**. Što je Spasitelj mislio kada je učenicima rekao neka **kupe mač**? Naravno da nije mislio kako ga treba upotrijebiti kao napadačko oružje protiv drugih ljudi. Time bi se kršilo njegovo učenje u ulomcima kao što su:

»Kraljevstvo moje nije od ovoga svijeta. Kad bi moje kraljevstvo bilo od ovoga svijeta, moje bi se sluge borile« (Iv 18,36).

»Svi koji se mača laćaju od mača će i poginuti« (Mt 26,52).

»Ljubite svoje neprijatelje...« (Mt 5,44).

»Pljusne li te tko po desnom obrazu, okreni mu i drugi« (Mt 5,39; vidi također 2 Kor 10,4).

Što je onda Isus podrazumijevao pod mačem?

1. Neki drže da je mislio na mač Duha, koji je Riječ Božja (Ef 6,17). To je moguće, ali tada i novčarka, torba i halja moraju imati duhovno značenje.
2. Williams veli da mač znači zaštitu uspostavljene vlasti ukazujući da ona u Rim 13,4 predstavlja čuvara reda i mira.
3. Lange kaže da mač služi obrani od ljudskih neprijatelja, ali ne i za napad. No čini se da Matej 5,39 odbacuje svaku uporabu mača, pa čak i u obrambene svrhe.
4. Neki misle da je mač služio samo za obranu od divljih životinja. Moguće da je tako.

22,37 Stih 37 objašnjava zašto su učenici sada morali ponijeti novčarku, torbu i mač. Dosad je Gospodin bio s njima skrbeći za njihove trenutne potrebe. Uskoro će otići od njih, u skladu s proročanstvom iz Izaije 53,12. Sve što se odnosi na njega ispunja se, to jest, njegov zemaljski život i služba **svršiti** će time što će ga **ubrojiti među zločince**.

22,38 Učenici su posve pogrešno razumjeli Gospodina. Donijeli su **dva mača** misleći kako će to zacijelo biti dovoljno za sve teškoće koje ih čekaju. Gospodin Isus je razgovor završio rekavši: »**Dosta je!**« Očigledno, mislili su da će koristeći mačeve osujetiti nastojanja njegovih neprijatelja da ga pogube. Bilo je to posljednje na što je on pritom mislio.

I. Predsmrtna muka u Getsemaniju (22,39-46)

22,39 Getsemanski se vrt nalazio na zapadnom obronku **Maslinske gore**. Isus je ondje često odlazio moliti, a to su **učenici**, uključujući i izdajnika, naravno znali.

22,40 Po svršetku Gospodnje Večere, Isus i učenici su izašli iz gornje sobe i pošli u vrt. Kad su stigli, upozorio ih je neka **mole** da **ne padnu u napast**. Možda je na-

past na koju je pritom mislio bio pritisak da se odreknu Boga i njegova Krista kad nasrnu neprijatelji.

22,41-42 Isus je potom ostavio učenike i zaputio se u vrt, gdje se **sâm** molio. Molio je da **Otac, ako hoće**, otkloni ovu **čašu** od njega; **ali**, želio je da se izvrši Božja **volja**, **ne** njegova. Mislimo da ta molitva znači: Ako postoji i jedan drugi način da se spase grešnici, osim mogega odlaska na križ, otkrij sada taj način. Nebo je šutjelo, jer nije bilo ni jednog drugog načina.

Ne vjerujemo da je Kristova patnja u vrtu bila dio njegova djela otkupljenja. Djelo otkupljenja je izvršeno u ona tri sata mraka na križu. No Getsemani je bio predokus Golgote. Ondje je i sama pomisao na dodir s našim grijesima izazivala najdublju patnju Gospodina Isusa.

22,43-44 Njegova savršena ljudskost vidila se u **agoniji** koja je pratila njegovu tešku muku. **Ukazao mu se anđeo s neba i okrijepio ga**. To navodi samo Luka, kao i činjenicu da mu je **znoj postao kao velike kapi krvi**. Brižljivom liječniku je ta potankost upala u oči.

22,45-46 Kad se Isus vratio **učenicima**, **spavali su** – ne zato što su bili ravnodušni, nego iscrpljeni tugom. Još jedanput im je naložio neka **ustanu i mole**, jer se bližio odsudan trenutak a oni će biti u napasti da ga zaniječu pred vlastima.

J. Izdaja i uhićenje Isusovo (22,47-53)

22,47-48 Juda je sada već stigao sa skupinom svećeničkih glavara, starješina i hramskih zapovjednika uhvatiti Gospodina. Prema ranijem dogovoru, izdajnik je trebao pokazati na Isusa cjelivajući ga. Stewart o tome piše: »Kad je ondje u vrtu Juda izdao svojega gospodara, ne povikom, udarcem ili ubodom, nego poljupcem, bio je to vrhunac užasa, krajnja točka do koje može sezati ljudska podlost.«

S beskrajnom tugom, Isus upita: »**Juda, poljupcem Sina čovječjeg predaješ?**«

22,49-51 Učenici su shvatili što će se **zbiti** i bili su spremni krenuti u napad. Zapravo **jedan od njih**, točnije Petar, uze **mač** i **odsiječe desno uho slugi velikog svećenika**. Isus ga je prekorio zato što je za duhovni rat uporabio materijalno sredstvo. Došao je njegov trenutak, a unaprijed određene Božje namisli moraju se dogoditi. Milostivo, Isus se **dotakne uha** žrtve i **zacijeli ga**.

22,52-53 Okrećući se židovskim vođama i zapovjednicima, Isus ih upita zašto su **izišli na njega** kao da je kakav odbjegli **razbojnik**. Nije li **danomice** naučavao u **Hramu**, a tada ga nisu pokušali uhvatiti? Ali znao je odgovor: **ovo je njihov trenutak i vlast Tame**. Bilo je to u četvrtak oko ponoći.

Moglo bi se reći da je vjersko suđenje našeg Gospodina imalo tri faze. Najprije se pojavio pred Anom. Zatim se pojavio pred Kajfom. Na posljetku je izveden pred Vijeće. Događaji od tada pa sve do događaja spomenutih u 65. stihu vjerojatno su se odigrali u petak između 1 i 5 ujutro.

K. Petar se odriče Isusa i gorko plače (22,54-62)

22,54-57 Kad su Gospodina uveli u **kuću velikoga svećenika**, **Petar ih je slijedio izdaleka**. Unutra je sjeo kraj onih koji su se grijali uz vatru u središtu dvorišta. Neka mlada sluškinja spazi Petra i reče da je i on jedan od Isusovih sljedbenika. Petar uzbuđeno zanijeke da ga poznaje.

22,58-62 Nedugo zatim, netko drugi je pokazao na Petra kao jednog od sljedbenika Isusa Nazarećanina. **Petar je** ponovno zanijekao optužbu. Nakon **otprilike jednoga sata**, netko drugi je Petra prepoznao kao **Galilejca** i kao Gospodinova učenika. **Petar je** porekao da zna išta o tome što taj čovjek govori. Ali ovaj put je njegovo poricanje popratilo kukurikanje **pijetla**. U tom žalosnom trenutku **Gospodin se okrenu i pogleda Petra**, a **Petar se sjeti** predskazanja da će ga **triput zatajiti prije**

nego se pijetao oglasi. Taj pogled Sina čovječjeg natjerao je Petra da izide u noć i gorko zaplaka.

L. Vojnici ismijavaju Sina čovječjega (22,63-65)

Isusa su uhvatili časnici koji su bili **dijeljeni svetom hramu u Jeruzalemu**. Sada su ti navodni čuvari svete Božje kuće počeli izrugivati i **udarati Isusa**. Kad su mu povezali oči, **udarali su ga po licu** a zatim **zapitkivali tko je to učinio**. To nije bilo sve što su činili, no on je strpljivo izdržavao to protivljenje grešnika prema sebi.

M. Jutarnje suđenje pred Vijećem (22,66-71)

22,66-69 U osvit (5-6 ujutro) **starješinstvo ... dovede Isusa pred svoje Vijeće** ili Sanhedrin. Članovi Sanhedrina su ga izravno upitali je li on Mesija. Isus im je odgovorio otprilike da o tome s njima nema smisla razgovarati. Nisu bili otvoreni za istinu. Ali, upozorio ih je da će Onaj koji pred njima stoji ponižen, jednoga dana **sjediti zdesna Sile Božje** (vidi Ps 110,1).

22,70-71 Nato ga otvoreno upitaše je li on **Sin Božji**. Nema dvojbe što su pritom mislili. Za njih je **Sin Božji** bio Onaj koji je ravan Bogu. Gospodin Isus im odgovori: **»Vi kažete da Ja jesam«** (vidi Mk 14, 62). To je bilo sve što im je trebalo. Zar nisu **čuli** da izgovara hulu tvrdeći da je ravan Bogu? Nije im trebalo još **svjedočanstva**. No bio je tu i jedan problem. Kazna za hulu u njihovu zakonu bila je smrt. Ali, Židovi su bili pod rimskom vlašću i nisu imali ovlast pogubiti zatočenike. Zato su Isusa morali odvesti Pilatu, ali njega neće ni najmanje zanimati **vjerska** optužba kao što je to hula. Zato su se morali istaknuti neke **političke** optužbe protiv Njega.

N. Isus pred Pilatom (23,1-7)

23,1-2 Nakon pojavljivanja pred Sanhedrinom (sva ona **svjetina**), Isus je žurno

odveden kako bi ga izveli pred građanski sud rimskog upravitelja **Pilata**. Vjerski su vođe protiv njega iznijeli tri političke optužbe. Ponajprije, optužili su ga da **zavodi narod**, to jest, da odanost naroda odvrća od Rimskoga Carstva. Drugo, rekli su da Židovima brani **davati porez caru**. Na poslijetku, optužili su ga da se predstavlja kao **Kralj**.

23,3-7 Kad je **Pilat** upitao Isusa je li **kralj Židova**, on mu odgovori da jest. **Pilat** nije mislio da je njegova tvrdnja bilo kakva opasnost za rimskoga cara. Nakon razgovora s Isusom nasamo (Iv 18,33-38), obratio se **glavarima svećeničkim** i svjetini riječima da na njemu **ne nalazi ni kakve krivnje**. Rulja je još jače navaljivala optužujući Isusa da potiče neposluh, počevši od mrske **Galileje** pa sve do **Jeruzalema**. Kad je **Pilat** čuo riječ **Galileja**, pomisli da je našao način kako se izvući. **Galileja** je bila u **Herodovoj** ovlasti, pa je tako **Pilat** pokušao izbjeći svaku daljnju upletenost u ovaj slučaj predajući Isusa **Herodu**. Upravo tih dana Herod je boravio u **Jeruzalemu**.

Herod Antipa bio je sin Heroda Velikog, onoga koji je pogubio betlehemsku djecu. Antipa pak je umorio Ivana Krstitelja jer je osuđivao njegovu nezakonitu vezu s bratovom ženom. To je onaj Herod kojega je Isus nazvao »onom lisicom« u Luki 13,32.

O. Herodovo prezrivo ispitivanje (23,8-12)

23,8 Herod se veoma **obradovao** što pred sobom vidi **Isusa**. O njemu je **mного** slušao i odavno se **nadao** od njega vidjeti koje čudo.

23,9-11 Koliko mu god pitanja Herod **postavljao**, Spasitelj uopće nije odgovarao. Židovi su ga još žešće optuživali, ali Isus nije izustio ni riječ. Sve što može učiniti, mislio je **Herod**, bilo je da svojim vojnicima dopusti da ponize Isusa i da ga **ismije odijevajući mu otmjenu opravu** i šaljući ga **natrag Pilatu**.

23,12 Herod i Pilat prije bijahu u **ne-prijateljstvu**, ali se sada to neprijateljstvo pretvorilo u prijateljstvo. Bili su na istoj strani *protiv* Gospodina Isusa i to ih je ujedinilo. Teofilakt u svezi s tim izražava žaljenje: »Kršćani se trebaju sramiti zato što davao može nagovoriti zle ljude da zagnemare svoja neprijateljstva kako bi činili zlo, dok kršćani ne mogu ni održati prijateljstvo kako bi činili dobro.«

P. Pilatova presuda: nevin ali osuđen (23,13-25)

23,13-17 Kako se nije ponio pravedno oslobađajući svojega kraljevskog zatočnika, **Pilat** se našao u škripcu. Sazvao je hitan sastanak židovskih prvaka i objasnio im kako **ni Herod** ni on nisu mogli u Isusa naći nijedan dokaz neposluha: »**Nije počinio ništa čime bi zaslužio smrt**.« Zato je predložio da Isusa išiba i da ga zatim pusti. Kao što ističe Stewart: »Taj nesretni kompromis bio je, naravno, posve neopravdan i nelogičan. Bio je to jadan pokušaj ustrašene duše da izvrši svoju dužnost prema Isusu i da istodobno udovolji svjetini. Ali nije uspjela ni u jednom, pa zato ne čudi što bijesni svećenici ni po koju cijenu nisu htjeli prihvatiti tu presudu.«⁶²

23,18-23 Svećenički glavari i vijećnici se razjariše. Tražili su Isusovu smrt i da im se pusti **Barabu**, znamenitog zločinca koji bijaše bačen u tamnicu zbog bune i zbog umorstva. **Pilat** je ponovno slabašno pokušao osloboditi Gospodina, ali su ga žestoki zahtjevi svjetine zaglušili. Ma što rekao, ustrajno su **zahtijevali smrt** Sina Božjega.

23,24-25 Pa iako ga je već proglasio nevinim, **Pilat** je sada Isusa osudio na smrt kako bi udovoljio narodu. Istodobno pusti Barabu mnoštvu.

Q. Sin čovječji odveden na Golgotu (23,26-32)

23,26 Sada je bio petak oko 9 ujutro. Na putu do mjesta razapinjanja, vojnici su za-

povijedili nekom **Šimunu Cirencu** da nosi **križ**. O tom se čovjeku ne zna mnogo, ali se pokazalo da su dvojica njegovih sinova kasnije postali poznati kršćani (Mk 15,21).

23,27-30 Mnoštvo samilosnih sljedbenika plakalo je za Isusom dok su ga odvodili. Obraćajući se **ženama** u mnoštvu kao **kćerima jeruzalemskim**, rekao im je da ne trebaju sažaljevati njega, nego sebe. Mislio je na strašnu propast koja će zadesiti Jeruzalem 70. god. po Kristu. Čemer i patnja tih **dana** bit će tako veliki da će se **nerotkinje**, inače predmet pogrde, smatrati osobito sretnima. Strahote Titove opasade bit će takve da će ljudi željeti da **gore** padnu na njih i da ih **brda pokriju**.

23,31 Zatim je Isus pridodao: »**Jer ako tako postupaju sa zelenim stablom, što li će biti sa suhim?**« On je bio **zeleno** stablo, a bezbožni Izrael **suho**. Ako su Rimljani nametnuli takvu sramotu i muku bezgrešnom, nedužnome Sinu Božjemu, kakva će tek strašna kazna pasti na grešne ubojice Božjeg ljubljenog Sina?

23,32 U povorci s Isusom vodili su i **drugu dvojicu, zločince**, određene za pogubljenje.

R. Raspeće (23,33-38)

23,33 Mjesto pogubljenja bilo je **zvano Golgota**⁶³ (od hebrejskog naziva za »lubanju«). Može biti da je to mjesto izgledom podsjećalo na lubanju ili je tako nazvano jer je bilo mjesto smrti, a lubanja se često uzima kao simbol smrti. Vrijedi zapaziti da Pismo škrto prikazuje raspeće. Nema zadržavanja na strašnim pojedinostima. Nalazimo samo jednostavnu izjavu, »**ondje ga razapeše**«. Stewartove opaske opet ukazuju na ono bitno:

»Bilo je teško povjerovati da će Mesija umrijeti, ali je bilo potpuno nevjerojatno da će umrijeti *takvom* smrću. Pa ipak, tako je bilo. Sve što je Krist ikada dotaknuo – uključujući i križ – uljepšao je, preobrazio i ovjenčao sjajem i ljepotom; ali, ne zabo-

ravimo nikada iz kakvih je strašnih dubina uzvisio križ.«⁶⁴

O, nauči me što je značio
Taj križ uzdignut visoko
A na njem Onaj, Čovjek boli,
Osuđen da krvari i umre.

– *Lucy A. Bennett*

Toga su dana na Golgoti stajala tri križa, u sredini Isusov križ i po jedan križ za zločinca sa svake njegove strane. Time se ispunio tekst Izaije 53,12: »I bi ubrojen među zlikovce.«

23,34* S beskrajnom ljubavlju i milošću, Isus je zavapio s križa: »**Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine!**« Tko zna kakva je Nijagara Božjega gnjeva zaustavljena tom molitvom!

O Spasiteljevoj ljubavi Morgan piše: »U Isusovoj duši nije bilo srdžbe; nije bilo ljutnje, skrivene želje da se kazne ljudi koji ga zlostavljaju. Ljudi su se divili gruboj sili. Kad čujem Isusa da tako moli, znam da je jedino mjesto za grubu silu u paklu.«⁶⁵

Zatim su vojnici među sobom razdijelili njegove **halje** i bacili **kocke** za njegovu neševenu halju.

23,35-38 Glavari su stajali pred križem, rugali mu se i izazivali ga da **spasi sâm sebe ako je doista Mesija, Božji izabranik. Izrugivahu ga i vojnici ... nudeći ga octom i izazivajući ga da spasi sâm sebe**. Na vrh križa postavili su i natpis:

OVO JE KRALJ ŽIDOVA.

Još jedanput navodimo Stewarta: »Ne možemo zanemariti važnost činjenice da je natpis bio ispisan na tri jezika, grčkom, latinskom i hebrejskom. To je nesumnjivo učinjeno zato da ga svatko iz mnoštva može pročitati; ali Kristova je Crkva uvijek – i ispravno – u njemu vidjela simbol sveopće vlasti svojeg Učitelja. Jer to su bila tri velika svjetska jezika, a svaki je od njih služio jednoj prevladavajućoj ideji. Grčki je bio jezik kulture i znanja; u tom po-

dručju, veli natpis, Isus je Kralj! Latinski je bio jezik zakona i vladanja; Isus je tu bio Kralj! Hebrejski je bio zakon objavljene religije; Isus je i tu bio Kralj! I zato, čak i kad je visio na samrti, bilo je točno: »na glavi mu mnoge krune« (Otk 19,12).«⁶⁶

S. Dva razbojnika (23,39-43)

23,39-41 Iz drugih prikaza u evanđeljima saznajemo da su se u početku oba razbojnika rugala Isusu. Ako je **Krist**, zašto ih sve ne spasi? Ali tada je jedan od njih doživio promjenu u srcu. Okrenuvši se svome drugu, **prekori ga** zbog toga što ne iskazuje nikakvo poštovanje. Naposljetku, obojica su ispaštali za zločine koje su počinili. Zaslužili su svoju kaznu. Ali taj čovjek na srednjem križu **ništa zlo nije učinio**.

23,42 Okrenuvši se **Isusu**, razbojnik zamoli **Gospodina**⁶⁷ da ga se sjeti kad ponovno dođe i uspostavi svoje kraljevstvo na Zemlji. Bila je to silna vjera. Razbojnik na umoru je vjerovao da će Isus ustati od mrtvih i na kraju vladati svijetom.

23,43 Isus je njegovu vjeru nagradio obećanjem da će već toga dana **biti zajedno u raju**. Raj je isto što i treće nebo (2 Kor 12,2-4) i znači Božje prebivalište. **Danas** – kakva brzina! **Sa mnom** – kakvo društvo! **U raju** – kakva sreća! Charles R. Erdman piše:

»Ova nam pripovijest otkriva istinu da je spasenje uvjetovano pokajanjem i vjerom. Međutim, ona sadrži i druge važne poruke. Pojašnjuje da je spasenje neovisno o sakramentima. Taj se razbojnik nikada nije krstio, niti je sudjelovao u Gospodnjoj Večeri ... Otvoreno je ispo- vjedio svoju vjeru u prisutnosti neprijateljski raspoložene svjetine, usred poruga i ismijavanja glavara i vojnika, a ipak je spašen bez ikakvih formalnih obreda. Nadalje, vidi se da je spasenje neovisno o dobrim djelima ... Vidi se i to da nema 'spavanja duše'. Tijelo može spavati, ali svjesnost živi poslije smrti. I opet je jasno da nema nikakva »Čistilišta«. Razbojnik koji se pokajao odmah je iz života grijeha i sramote

prešao u blaženstvo. Ponovno se može primijetiti kako spasenje nije sveopće. Bila su dva razbojnika; samo jedan je spašen. I na posljeticu, može se reći da je sama bit radosti poslije smrti osobno zajedništvo s Kristom. U srži obećanja umirućem razbojniku ležalo je ovo: 'Bit ćeš sa mnom'. To je naše blagoslovljeno pouzdanje da otići znači 'biti s Kristom' što je 'mnogo bolje'.«⁶⁸

Kad se gleda očima Isusa Krista, jedna osoba može ići u Nebo a druga u pakao.

– S koje strane križa si ti?

T. Tri sata tame (23,44-49)

23,44 Tama je prekrila svu zemlju (ili *Zemlju*, grčka riječ može značiti oboje) od šestog do devetog sata, to jest, od podneva do tri poslije podne. Bio je to znak narodu Izraela. Odbacili su svjetlo, a sada će ih Bog osuditi na sljepoću.

23,45 Hramski se zastor **razdrije po sredini** od vrha do dna. To je značilo da je smrću Gospodina Isusa Krista svima koji dolaze po vjeri otvoren put kojim se pristupa Bogu (Heb 10,20-22).

23,46-47 Tijekom ta tri sata tame Isus je u svome tijelu ponio na »drvo« kaznu za naše grijeha. Na svršetku tog vremena, predao je svoj **duh** u ruke Boga, svoga **Oca**, i dobrovoljno predao svoj život. Jedan je rimski **stotnik** bio toliko obuzet tim prizorom da je počeo slaviti Boga **rekavši**: »Uistinu, čovjek ovaj bijaše pravednik!«

23,48-49 Sva je svjetina bila obuzeta silnim osjećajem tuge i zle slutnje. Neki od Isusovih vjernih sljedbenika, uključujući **žene koje su ga slijedile iz Galileje**, **stajahu ... gledajući** taj najpresudniji prizor u povijesti svijeta.

U. Ukop u Josipov grob (23,50-56)

23,50-54 Do sada je Josip bio potajni učenik Gospodina Isusa. Premda je bio član Vijeća, nije se slagao s njihovom presudom u Isusovu slučaju. Josip je sad oti-

šao ravno Pilatu i zaiskao da upravo on skine **Isusovo tijelo** s križa i pokopa ga kako treba. (Bilo je to između 3 i 6 sati poslijepodne.) Dobivši dopuštenje, Josip ga brzo **povi u platno i položi u grobnicu isklesanu u stijeni**, u koju dotad nitko nije bio pokopan. To se dogodilo u petak, na dan **Priprave**. Kad se kaže da je **subota svitala**, moramo se prisjetiti da židovska subota počinje u petak u suton.

23,55-56 Vjerne žene iz Galileje pratile su Josipa kada je **tijelo** donio do **grobnice** i položio ga u nju. **Zatim se vrate i priprave** miomiris i pomasti kako bi ponovno došle pomazati tijelo onoga koga vole. Pokapajući Isusovo tijelo, Josip je u izvjesnom smislu pokopao i samog sebe. Tim se činom zauvijek odijelio od naroda koji je razapeo Gospodara života i slave. On više nikada neće biti dio židovstva, nego će živjeti u moralnoj odvojenosti od njega i svjedočiti protiv njega.

U subotu su žene mirovale, poštujući zapovijed o suboti.

XII. POBJEDA SINA ČOVJEČJEGA (Pogl. 24)

A. Žene na praznome grobu (24,1-12)

24,1 U nedjelju, rano u zoru, došle su na **grob noseći miomiris** što su ih **pripravile** za Isusovo tijelo. Ali kako su mislile doći do njegova tijela? Zar nisu znale da je na ulaz u grob bio navaljen golem kamen? Na to nam pitanje nije odgovoreno. Znamo samo to da su ga veoma ljubile, a ljubav na svom putu prema cilju često zaboravlja na teškoće.

Njihova je ljubav bila od jutra na nogama (st. 1) i bila bogato nagrađena (st. 6). Još uvijek uskrsl Gospodin čeka ranoranioca (Izr 8,17).

24,2-10 Stigavši, **nađu kamen otkrpljan** s ulaza u **grob**. I ušavši vidješe da **nema tijela Gospodina Isusa**. Nije teško zamisliti kako su se zbunile. I dok su još

pokušavale odgonetnuti o čemu se radi, pojave se **dva anđela** (vidi Iv 20,12) u **blistavoj odjeći** i uvjere ih da je Isus živ; bilo je uzaludno tražiti ga u grobu. **Uskrsnuo** je kao što je bio obećao **dok je još bio s njima u Galileji**. Nije li im rekao da će **Sin čovječji** biti predan u ruke **grešnih ljudi** **razapet**, te da će **treći dan uskrsnuti**? (Lk 9,22; 18,33). Tada su se svega prisjetile. **Žurno se vratiše u grad i dojavu** tu novost **jedanaestorici** učenika. Među tim prvim glasonošama uskrsnuća bile su **Marija Magdalena, Ivana i Marija, majka Jakovljeva**.

24,11-12 Učenici im uopće **ne povjero** vaše. Bila je to još jedna bapska priča. – Nevjerojatno! – Izmišljotina! Tako su mislili – sve dok **Petar** nije osobno pošao do **grobnice** i **ugledao** samo **platnene poveje gdje leže napose**.

Bili su to poveji koji su čvrsto obavijali Njegovo tijelo. Ne znamo jesu li bili odmotani ili su zadržali oblik tijela, ali sa sigurnošću možemo pretpostaviti potonje. Čini se da se Gospodin mogao izvući iz grobnih pvoja kao iz čahure. Činjenica da su grobni pvoji ostali pokazuje da tijelo nije ukradeno; lopovi ne bi trošili vrijeme na njihovo odmatanje. Petar se vratio svojoj kući, još uvijek pokušavajući riješiti zagonetku. – Što je sve to značilo?

B. Put u Emaus (24,13-35)

24,13 Jedan od **dvoje** učenika koji su išli za Emaus zvao se Kleofa; ne znamo tko je bila druga osoba. Možda je to bila njegova žena. Neki drže da je to bio sâm Luka. Jedino što možemo reći sa sigurnošću jest da nije bio nijedan od jedanaestorice učenika (vidi st. 33). U svakom slučaju, to dvojce su na povratku iz **Jeruzalema u Emaus**, na putu dugom desetak kilometara, s tugom razgovarali o Gospodinovoj smrti i ukopu.

24,14-18 Dok su tako išli, približio im se neki stranac; bio je to uskrsl Gospodin, ali ga oni nisu prepoznali. Upitao ih je o čemu su to razgovarali. Najprije su se,

onako snuždeni, nakratko zaustavili. **Kleofa** je zatim izrazio iznenađenje da neki **stranac u Jeruzalemu** ne zna što se **dogodilo**.

24,19-24 Isus ih je potaknuo pitanjem: »Što to?« Odgovorili su odajući najprije poštovanje **Isusu**, a zatim su ispričovali kako je osuđen i razapet. Pričali su mu o svojim raspršenim nadama, a zatim o vijestima da **njegovo tijelo** više nije u grobu. Štoviše, neki su **anđeli** potvrdili da je on živ.

24,25-27 Isus ih je zatim s ljubavlju prekorio zato što ne shvaćaju da je to upravo onaj put koji su starozavjetni **proroci** navijestili za Mesiju. On najprije mora patiti, a zatim će biti proslavljen. **Počevši** od Knjige Postanka pa kroz sve knjige **proroka**, **Gospodin** im protumači sve stihove koji govore o **njemu** – Mesiji. Bilo je to prekrasno izlaganje Biblije. – Kako bismo voljeli da smo tada bili s Njim! Ali, mi imamo taj isti Stari zavjet i Duha Svetoga da nas pouči; tako i mi možemo otkriti što u svim **Pismima** ima o **njemu**.

24,28-29 Učenici su se približavali svojem domu. Pozvali su svog suputnika da kod njih prenoći. Isprva se pričinjao kao da želi nastaviti put; nije htio tražiti da uđe. Ali oni su navaljivali da ostane s njima – i kako su bogato bili nagrađeni!

24,30-31 Kad su sjeli za večeru, **Gost** preuze mjesto **Domaćina**. »Skromni objed je postao sakrament, a kuća Božjom kućom. To je ono što Krist čini gdje god ide. One koji ga prime, i on će primiti. Ovo dvoje su mu otvorili svoj dom, a sada on otvara njihove oči (*Daily Notes of the Scripture Union*).

Kad **razlomi kruh** i dade im ga, tek ga tada **prepoznaše**. Jesu li vidjeli trag čavala na njegovim rukama? Znamo samo to da im se **oči** čudesno **otvoriše** da ga prepoznaju. Čim se to dogodilo, **on iščeznu**.

24,32 Potom razmotriše što se događalo na putu toga dana. Nije čudo što je srce

gorjelo u njima dok im je govorio i **razotkrivao Pisma**. Njihov Učitelj i suputnik bio je uskrsli **Gospodin Isus Krist**.

24,33 Umjesto da prenoće u Emausu, otrčali su natrag u **Jeruzalem**, gdje su našli okupljenu **Jedanaesticu** i druge. »Jedanaestica« ovdje općenito označuju prvotnu skupinu učenika, osim Jude. Iako ih nije bilo svih jedanaest, kao što vidimo u Iv 20,24, izraz se rabi u zbirnom smislu.

24,34 Prije nego što su učenici iz Emausa mogli priopćiti svoju radosnu vijest, jeruzalemski učenici ushićeno objaviše da je **Gospodin** doista uskrsnuo i ukazao se **Šimunu Petru**.

24,35 Sada je došao red na onu dvojicu iz Emausa da kažu: »Da, znamo, jer išao je s nama, ušao u naš dom i otkrio nam se u **lomljenju kruha**.«

C. Ukazanje Jedanaesticima (24,36-43)

24,36-41 Uskrslo tijelo **Gospodina Isusa** bilo je pravo, opipljivo tijelo od **mesa i kostiju**. Bilo je to ono isto tijelo koje je bilo pokopano, ali se od njega razlikovalo po tome što više nije bilo smrtno. S takvim je proslavljenim tijelom Isus mogao ući u sobu kad su vrata bila zatvorena (Iv 20,19).

Upravo je to učinio te prve nedjeljne noći. Učenici podigoše pogled i ugledaše ga, a zatim čuše kako govori: »**Mir vama!**« Prestrašili su se misleći da je duh. Tek kad im je pokazao tragove svoje muke na **rukama i nogama**, počeli su shvaćati. Čak i tada, bilo je to skoro predobro da bi povjerovali.

24,42-43 Tada im je, kako bi im pokazao da je on doista Isus, **pojeo pečene ribe** i komad **pčelinjeg saća**.

D. Otvoreno razumijevanje (24,44-49)

24,44-47 Ovi bi se stihovi mogli uzeti kao sažetak Spasiteljeva naučavanja u razdoblju između njegova uskrsnuća i uzašašća. Objasnio je da je njegovo uskrsnuće bilo ispunjenje **riječi** koje im je govorio.

Nije li im rekao da se trebaju ispuniti sva starozavjetna proročanstva o njemu? **Moj-sijev Zakon, Proroci i Psalmi** bili su tri glavna dijela Staroga zavjeta. Oni zajedno predstavljaju čitav Stari zavjet. Kakav su udes starozavjetna proročanstva namijenila Kristu? Navijestila su:

1. da mora **trpjeti** (Ps 22, 1-21; Iz 53, 1-9);
2. da treći dan mora **uskrsnuti** (Ps 16, 10; Jon 1, 17; Hoš 6, 2);
3. **Da će se u njegovo ime propovijedati pokajanje i oprostjenje grijeha svim narodima počevši od Jeruzalema.**

Isus im je otvorio razum da razumiju sva ta **Pisma**. Zapravo, u ovom poglavlju mnogo je toga otvoreno: otvoren *grob* (st. 12) otvoren *dom* (st. 29), otvorene *oči* (st. 31), otvorena *Pisma* (st. 32), otvorene *usne* (st. 35), otvoren *razum* (st. 45) i otvoreno *nebo* (st. 51).

24,48-49 Učenici su bili **svjedoci** uskrsnuća. Oni moraju biti glasnici te slavne poruke. Ali najprije moraju čekati **Obećanje Oca**, tj. dolazak Duha Svetoga na Pedeseticu. Tada će se **odjenuti** u božansku silu kako bi svjedočili o uskrsnom Kristu. Otac je obećao Duha Svetoga u dijelovima Staroga zavjeta kao što su Izaija 44,3; Ezekiel 36,27; Joel 2,28.

E. Uzašašće Sina čovječjega (24,50-53)

24,50-51 Kristovo se uzašašće zbilo četrdeset dana nakon njegova uskrsnuća. Izveo je svoje učenike **sve do Betanije**, na istočnoj strani Maslinske gore, **podigao ruke i blagoslovio ih**. Dok je to činio, **bí uznesen na nebo**.

24,52-53 Oni mu se **ničice poklone**, a zatim se s velikom radošću **vrate u Jeruzalem**. U sljedećih deset dana mnogo su vremena provodili u **Hramu hvaleći i blagoslivljući Boga**.

Evangelje po Luki **počelo** je s odanim vjernicima u Hramu, koji mole za dugo-očekivanog Mesiju. Ono završava na istome mjestu, s odanim vjernicima koji **hvale**

i⁷⁰ blagoslivlju Boga za uslišanu molitvu i izvršeno otkupljenje. To je prekrasan završetak knjige koju je Renan nazvao najljepšom na svijetu. **Amen.**

BILJEŠKE

¹(1,2) James S. Stewart, *The Life and Teaching of Jesus Christ*, str. 9.

²(1,4) Ista se riječ (*anōthen*) pojavljuje u Iv 3,7: »Roditi se nanovo« (ili »odozgor«).

³(1,16-17) G. Coleman Luck, *Luke*, 17.

⁴(1,28) Grčka je riječ u participu *pasiva* i znači da je *primila* milost. Latinsko *gratia plena* (»milosti puna«) tumačilo se krivo, kao da je Marija bila *izvor* milosti. Eto zašto je važan točan prijevod.

⁵(1,72-75) G. Campbell Morgan, *The Gospel According to Luke*, str. 30, 31.

⁶(2,7) J. N. Darby, *Synopsis of the Books of the Bible*, III: str. 293.

⁷(2,8) Stewart, *Life and Teaching*, 24.

⁸(2,13-14) Kritički tekst (NU) glasi »ljudima dobre volje«, što je naizgled oprečno biblijskom učenju o čovjekovoj pokvarenosti. Evangelikali koji prihvaćaju kritičku verziju obično parafraziraju. KJV tradicija je vjerojatno najbolja.

⁹(2,33) NU tekst »Njegov otac i majka« ne *pobija* djevičansko rođenje, ali je manje jasan. Usporedi također st. 43 u tradicionalnim i većinskim tekstovima naspram NU tekstu.

¹⁰(2,40) U NU tekstu je ispušteno »u duhu«.

¹¹(4,13) Stewart, *Life and Teaching*, 45.

¹²(4,28) John Charles Ryle, *Expository Thoughts on the Gospels, St. Luke*, I: 121.

¹³(5,30) NU tekst glasi »farizeji i njihovi pismoznanci«, pri čemu se misli na one pismoznance koji su pristajali uz farizeje.

¹⁴(6,17-19) Mnogi stručnjaci, međutim, misle da je »ravnicu« (KJ) bila zaravan na planini te da razlike dolaze samo zbog sažetosti, drugačijeg odabira naglaska u Mateju i Luki, te uredničkog zahvata u tekst (nadahnutog Bogom).

¹⁵(6,26) Većina rukopisa izostavlja ovo »svi«, što bi značilo da će samo neki hvaliti ljude sklone kompromisu.

¹⁶(6,27-29a) F. B. Meyer, *The Heavenly lies*, str. 26.

¹⁷(6,47-49) Kritički tekst (»dobro sagrađen«), koji slijedi većina suvremenih Biblija, promašuje poruku. Nije stvar u tome kako, nego na kome (Kristu) čovjek gradi svoj život!

¹⁸(7,21-23) C. G. Moore, navedeno u W. H. Griffith Thomas, *Outline Studies in the Gospel of Luke*, str. 129.

¹⁹(7,27) F. L. Godet, *Commentary on the Gospel of Luke*, I: str. 350.

²⁰(7,30-34) Ryle, *St. Luke*, I: str. 230

²¹(7,49-50) Isto, 239.

²²(8,11-15) J. N. Darby, *The Gospel of Luke*, str. 61.

²³(8,18) G. H. Lang, *The Parabolic Teaching of the Scripture*, str. 60.

²⁴(8,26-27) Ovdje i u stihu 37 NU tekst glasi *gergezenski*.

²⁵(8,34-39) Darby, *Synopsis*, III: 340.

²⁶(8,51-53) Sir Robert Anderson, *Misunderstood Texts of the New Testament*, str. 51.

²⁷(9,19-20) Stewart, *Life and Teaching*, str. 109, 110.

²⁸(9,28-29) W. H. Rogers, podaci nedostupni.

²⁹(9,32-33) Ryle, *Gospels, St. Luke*, I: str. 320.

³⁰(9,50) A. L. Williams, n. i.

³¹(9,62) To vjerojatno ne znači trenutačni povratak, nego duh »povratka u Egipat« Izraelaca u pustinji.

³²(10,1-2) Ovdje i u st. 17 NU tekst glasi »sedamdeset dvojicu«.

³³(10,16) Ryle, *St. Luke*, I: str. 357, 358.

³⁴(10,36-37) F. Davidson, ur., *The New Bible Commentary*, 851.

³⁵(10,42) C. A. Coates, *An Outline of Luke's Gospel*, str. 129.

³⁶(10,42) Charles R. Erdman, *The Gospel of Luke*, str. 112.

³⁷(11,4) Luka daje kraći oblik »molitve učenika« (Oče naš), što možda govori da je ne treba izgovarati riječ po riječ. Izostavljanja u kritičkom (NU) tekstu (NKJV bilješke) općenito se smatraju umecima iz Mateja, koje su uvrstili urednici tog teksta.

³⁸(11,9) Grčki *prezent imperativa* ukazuje na trajno djelovanje.

³⁹(11,41) Harry A. Ironside, *Addresses on the Gospel of Luke*, str. 390.

⁴⁰(11,46) William Kelly, *An Exposition of the Gospel of Luke*, 199.

⁴¹(12,2-3) Godet, *Luke*, II: str. 89.

⁴²(12,15) J. R. Miller, *Come Ye Apart*, čitanje za 10. lipnja.

⁴³(12,36) Kelly, *Luke*, str. 214.

⁴⁴(13,6-9) Lang, *Parabolic Teaching*, 230.

⁴⁵(14,33) Ryle, *Gospels, St. Luke*, II: 86.

⁴⁶(14,34-35) Kelly, *Luke*, str. 249.

⁴⁷(15,20) Stewart, *Life and Teaching*, str. 77, 78.

⁴⁸(16,9) *Our Lord's Teachings About Money* (traktat), str. 10, 11.

⁴⁹(16,9) J. N. Darby, *The Man of Sorrows*, str. 178.

⁵⁰(17,10) Roy Hession, *The Calvary Road*, str. 49.

⁵¹(17,34-36) I u najstarijim i u većinskim rukopisima nedostaje stih 36, što znači da najvjerojatnije nije autentičan.

⁵²(18,31-33) Ryle, *Gospels, St. Luke*, II: str. 282.

⁵³(19,11) Mna (hebr. *minah*, grč. *mna*) bila je mnogo vrednija od britanske »fun-te«, te otud izmjenja u odnosu na KJV.

⁵⁴(19,41-42) Griffith Thomas, *Luke*, str. 303.

⁵⁵(20,18) Drugi smatraju da se kamen odnosi na grešnika koji se pokajao, koji se kaje pred Isusom u istinskoj skrušenosti i koji je spašen, nasuprot čovjeku koji odbacuje Krista i koji je smrvljen u prah na budućem sudu.

⁵⁶(20,35) Coates, *Luke's Gospel*, 252.

⁵⁷(21,1-4) Dr. Joseph Parker, podaci nedostupni.

⁵⁸(21,20-24) *Christian Truth Magazine*, studeni 1962., str. 303.

⁵⁹(21,20-24) Edward Gibbon, *The Decline and Fall of the Roman Empire*, II: str. 95-101.

⁶⁰(22,7) Leon Morris, *The Gospel According to Luke*, str. 302-304.

⁶¹(22,47-48) Stewart, *Life and Teaching*, str. 154.

⁶²(23,13-17) *Isto*, str. 161.

⁶³(23,33) Ovo je jedino mjesto u engleskom prijevodu Biblije (KJ tradiciji) na kojemu se pojavljuje to voljeno ime.

Premda postoje na tisuće kongregacija imenom »Kalvarijska (Golgota) – crkva«, većina suvremenih Biblija odbacila je taj tradicionalni oblik.

⁶⁴(23,33) Stewart, *Life and Teaching*, str. 166.

⁶⁵(23,34) *Luke*, str. 269.

⁶⁶(23,35-38) Stewart, *Life and Teaching*, str. 168.

⁶⁷(23,42) Verzija u tradicionalnom i *Većinskom tekstu*: »Gospodine, sjeti me se« ostavlja daleko jači dojam nego kritička (NU) verzija »Isuse, sjeti me se«. Počasni naslov »Gospodin« pokazuje dublju vjeru nego kad se rabi (tada često) osobno ime.

⁶⁸(23,43) Erdman, *Luke*, str. 217, 218.

⁶⁹(24,13) NU tekst glasi: »Kakav to razgovor vodite među sobom?« Oni stajahu mirno, tužno gledajući.

⁷⁰(24,52-53) Kritički (NU) tekst izostavlja »hvaleći« kao i završno »Amen«.

BIBLIOGRAFIJA

Coates, C. A. *An Outline of Luke's Gospel. Kingston on Thames: Stow Hill Bible and Tract Depot*, bez datuma.

Darby, J. N. *The Gospel of Luke*. London: James Carter, bez datuma.

— *The Man of Sorrows*, Glasgow: Pickering and Inglis, bez datuma.

— *Notes of Addresses on the Gospel of Luke*. London: C. A. Hammond, bez datuma.

Erdman, Charles R. *The Gospel of Luke*. Philadelphia: The Westminster Press, 1921.

Geldenhuis, Norval. *Commentary on the Gospel of Luke*, 2 sveska. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1977.

Ironside, H. A. *Addresses on the Gospel of Luke*. New York: Loizeaux Brothers, 1947.

Kelly, William. *An Exposition of the Gospel of Luke*. London: Pickering and Inglis, bez datuma.

Luck, G. Coleman. *Luke*. Chicago: Moody Press, 1960.

Morgan, G. Campbell. *The Gospel According to Luke*. New York: Fleming H. Revell Co., 1931.

Morris, Leon. *The Gospel According to St. Luke, TBC*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1974.

Thomas, W. H. Griffith. *Outline Studies in the Gospel of Luke*. Grand Rapids: Kregel Publications, 1984.

EVANĐELJE PO IVANU

Uvod

»Najumnija knjiga na svijetu« – T. A. Robertson

I. Jedinstveno mjesto u Kanonu

Ivan nam izrijeком kaže da je ova knjiga namjenjena navještanju evanđelja: »da vjerujete« (20,31). U njezinu slučaju, Crkva je poslušala svog apostolskog pret hodnika: o tome svjedoče milijuni primjeraka džepnog izdanja evanđelja po Ivanu objavljenih u posljednjem stoljeću.

Ivanovo evanđelje je također jedna od najomiljenijih, ako ne i *najomiljenija*, biblijska knjiga zrelih i odanih kršćana. Ona ne iznosi samo činjenice o životu našeg Gospodina, nego i duge besjede i zrela razmišljanja apostola koji je hodio s Kristom (vjerojatno) od kasnih mladenačkih godina u Galileji do veoma kasne dobi koju je proveo u pokrajini Aziji. U njegovom se evanđelju nalazi najpoznatiji stih Novog zavjeta, koji je Martin Luther nazvao »sažetim evanđeljem« – Ivan 3,16.

Kada bi Ivanovo evanđelje bilo *jedina* knjiga u Novom zavjetu, i to bi bilo dovoljno mesa (i mlijeka) Riječi za doživotno pručavanje i razmišljanje.

II. Autorstvo

U posljednjih sto pedeset godina mnogo se raspravljalo o autorstvu četvrtog evanđelja. Razlog je nedvojbeno to što ono jasno posvjedočuje da naš Gospodin Isus Krist jest Bog. Neki su željeli dokazati kako Evanđelje nije djelo očevica nego nekog nepoznatog »vjerskog genija«, koji je živio pedeset do stotinu godina kasnije. Tako bi ono odražavalo mišljenje Crkve o Kristu a ne ono što je on doista bio, rekao ili učinio.

Evanđelje jest anonimno u pogledu autora, ali nas mnogi razlozi upućuju na to da vjerujemo da ga je napisao apostol Ivan, jedan od Dvanaestorice. Klement Aleksandrijski izvješćuje da su od Ivana u njegovim poznim godinama bliski prijatelji, koji su mu došli u Efez, tražili da napiše evanđelje koje bi nadopunilo sinoptička evanđelja (Mateja, Marka i Luku). Tako je Ivan pod utjecajem Duha Božjega sastavio *duhovno* evanđelje. To ne znači da su se druga smatrala *neduhovnim*, ali Ivanov naglasak na Kristovim riječima i dubljem značenju *znamenja* objašnjavaju zašto se ovo evanđelje može osobito nazvati »duhovnim«.

Vanjski dokazi

Teofil iz Antiohije (oko 170. godine po Kristu) prvi je poznati pisac koji Ivana navodi kao autora. Međutim, i prije njega ima navještaja i navoda iz četvrtog evanđelja – u Ignacija, Justina Mučenika (vjerojatno), Tacijana, u Muratorijevu kanonu i kod heretikâ Basilida i Valentina.

Irenej dopunjava lanac neprekinuta učenja od samog Gospodina Isusa do Ivana, od Ivana do Polikarpa, i od Polikarpa do sebe. To je razdoblje od osvita kršćanstva do gotovo samoga konca drugog stoljeća. Irenej obilno navodi Evanđelje kao djelo apostola Ivana, koje je već čvrsto prihvaćeno u Crkvi. Od Ireneja nadalje, Evanđelje su potvrdili mnogi, uključujući takve svjedoke kao što su Klement Aleksandrijski i Tertulijan.

Ivanovo je autorstvo do ranog devetnaestog stoljeća odbacivao samo jedan mrani kult zvan Alogi.

Sâm svršetak Ivanova 21. poglavlja vjerojatno su napisali crkveni vođe u Efezu u kasnom prvom stoljeću potičući vjernike da prihvate Ivanovo evanđelje. Stih 24 podsjeća na »učenika kojeg je Isus volio« u stihu 20 i u poglavlju 13. Oduvijek se smatralo da se to odnosi na apostola Ivana.

Liberalni tumači najčešće su tvrdili da je četvrto evanđelje napisano čak u kasnom drugom stoljeću. Godine 1920., međutim, u Egiptu je otkriven ulomak Ivana 18 (Papirus 52, koji je objektivnim metodama datiran u prvu polovicu drugog stoljeća, vjerojatno oko 125. godine po Kristu). Činjenica da je pronađen u jednom provincijskom gradu (a ne u Aleksandriji, npr.), potvrđuje da je tradicionalno datiranje u drugi dio prvoga stoljeća razložno, jer bi mu da stigne iz Efeza u Gornji (južni) Egipat trebalo dosta vremena. Još jedan sličan ulomak iz Ivana 5, *Egertonski papirus 2*, također iz ranog drugog stoljeća, potvrđuje da je Evanđelje nastalo za Ivanova života.

Unutarnji dokazi

U kasnom devetnaestom stoljeću, glasoviti anglikanski učenjak, biskup Westcott, dokazivao je Ivanovo autorstvo kroz sve uže koncentrične krugove. Sažeto bi to izgledalo ovako: (1) Autor je bio Židov, što snažno potvrđuju stil pisanja, rječnik, poznavanje židovskih običaja i značajki te starozavjetna pozadina ovog evanđelja. (2) Bio je to Židov koji je živio u Palestini: 1,28; 2,1 i 11; 4,46; 11,18 i 54; 21,1-2). Dobro je poznao Jeruzalem i Hram (5,2; 9,7; 18,1; 19,13.17.20.41; vidi i 2,14-16; 8,20; 10,22). (3) Bio je očevicac onoga o čemu piše. Iznosi i brojne pojedinosti o mjestima, osobama, vremenu, običajima (4,46; 5,14; 6,59; 12,21; 13,1; 14,5 i 8; 18,6; 19,31). (4) Bio je apostol i pokazuje da dobro poznaje bliski krug učenika i samog Gospodina (6,19.60.61; 12,16; 13,22 i 28; 16,19). (5) Budući da autor točno navodi imena ostalih učenika a svoje ne, pretpostavlja se da neimenovana osoba u

13,23; 19,26; 20,2; 21,7 i 20 jest apostol Ivan. Još tri važna mjesta u kojima se može govoriti o autoru kao očevicu jesu 1,14; 19,35 i 21,24).

III. Datum

Irenej odlučno tvrdi da je Ivan napisao Evanđelje u Efezu, pa ako je u pravu tada bi najraniji mogući datum bio 69. ili 70. godina po Kristu, kada je apostol stigao ondje. Budući da Ivan ne spominje razorenje Jeruzalema, moguće je da se još nije bilo dogodilo, iz čega bi slijedio datum prije tog strašnog događaja.

Neki veoma liberalni stručnjaci smatraju da Ivan potječe iz razdoblja 45. - 66. godine po Kristu zbog moguće veze sa Svicima s Mrtvoga mora. To je neobično, jer obično oni konzervativni zastupaju ranije datume, a liberalni kasnije. U ovom je slučaju rana crkvena predaja na strani kasnijeg datuma.

Prilično su čvrsti dokazi u prilog datiranju u kasno prvo stoljeće. Većina znalaca slaže se s Irenejem, Klementom Aleksandrijskim i Jeronimom da je Ivanovo napisano kao posljednje od četiri evanđelja, djelomice zato što polazi od sinoptičkih i dopunjuje ih. U Ivanu se razorenje Jeruzalema ne spominje možda zato što je knjiga napisana petnaest do dvadeset godina kasnije, kad je šok zbog razorenja već prošao. Irenej piše da je Ivan živio do vladavine cara Trajana (koji je počeo vladati 98. godine), a datum pada vjerojatno u doba ne mnogo prije te vladavine. Spominjanje »Židova« u ovom evanđelju također ukazuje na kasnije razdoblje, kad je židovsko protivljenje kršćanstvu preraslo u progon. Iako nije moguće utvrditi točan datum, najvjerojatniji vremenski okvir je desetljeće između 85. i 95. godine po Kristu.

IV. Pozadina i teme

Ivan svoje evanđelje izlaže oko sedam javnih čudesa ili »znamenja«. Svako od njih treba pokazati da Isus jest Bog: (1)

Pretvaranje vode u vino na svadbi u Kani galilejskoj (2,9). (2) Ozdravljenje sina kraljevog službenika (4,46-54). (3) Ozdravljenje uzetoga na kupalištu Bethesdi (5, 2-9). (4) Hranjenje pet tisuća ljudi (6,1-14). (5) Isusov hod po vodi Galilejskoga mora prigodom spašavanja učenika od nevremena (6,16-21). (6) Ozdravljenje slijepoga od rođenja (9,1-7). (7) Podizanje Lazara iz mrtvih (11,1-44). Uz tih sedam čudesa izvedenih javno, postoji i osmo znamenje, učinjeno samo za njegove učenike nakon uskrsnuća – čudesan ulov ribe (21,1-14).

Charles R. Erdman je rekao da je četvrto evangelje »navelo više ljudi da pođu za Kristom, nadahnulo više vjernika na odanu službu i postavilo pred stručnjake više ozbiljnih teškoća od ma koje druge knjige koju poznamo«.

Iz ovog evangelja saznajemo *kronologiju* zemaljske službe našeg Gospodina. Iz ostala tri evangelja bi se mogao steći dojam da je Kristova služba trajala samo godinu dana. Na temelju navođenja godišnjih blagdana u Ivanu zaključujemo da je Isusovo javno poslanje trajalo približno tri godine. To su, na primjer, sljedeća mjesta: prvi Blagdan Pashe (2,12-13); »blagdan« (5,1), možda Pasha ili Purim; drugi (ili treći) Blagdan Pashe (6,4); Blagdan sjenica (7,2); Blagdan posvećenja (10,22) i posljednji Blagdan Pashe (12,1).

Ivan također točno navodi vrijeme. Ostala se tri pisca često zadovoljavaju približnim podacima, a Ivan navodi pojedinsti kao što su sedmi sat (4,52); treći dan (2,1); dva dana (11,6) i šest dana (12,1).

Uz Ivanovu poslanicu, *stil i rječnik* ovog evangelja su jedinstveni. Rečenice su kratke i jednostavne. Iako je napisan na grčkom, u njemu se misli na hebrejskom. Često vidimo da što je rečenica kraća, istina je veća! Rječnik je inače najšturiji od ostalih evangelja, ali je po značenju najdublji. Obratite pozornost na sljedeće važne riječi i na to kako se često pojavljuju: Otac

(118), vjerovati (100), svijet (78), ljubav (45), svjedočiti, posvjedočiti itd. (47), život (37), svjetlost (24).

Jedna od istaknutih značajki Ivana je pojavljivanje broja sedam i njegovih umnoženica. Taj broj u čitavom Pismu ukazuje na savršenstvo i dovršenost (vidi Postanak 2,1-3). U ovom evangelju Duh Božji usavršuje i dovršava Božje otkrivenje u Osobi Isusa Krista, te se zato broj sedam često pojavljuje.

Poznato je onih sedam »Ja sam« u Ivanu: »Kruh života« (6,35.41.48.51); »Svjetlost svijeta« (8,12; 9,5); »Vrata« (10, 7,9); »Dobri pastir« (10,11.14); »Uskrsnuće i Život« (11,25); »Put, Istina i Život« (14,6) i »Vino« (15,1-5). Manje je poznato onih sedam mjesta gdje se »Ja sam« pojavljuje bez predikata, to jest, kao jednostavna tvrdnja: 4,26; 6,20; 8,24.28.58; 13,19; 18,5. 8. Na potonjem se mjestu javlja dvaput.

U šestom poglavlju, koje govori o Kruhu života, grčka riječ koja je prevedena kao »kruh« i »kruhovi« pojavljuje se dvadest i jedan put, što je umnožak broja sedam. Isto se tako, u besjedi o Kruhu života, izraz »kruh s neba« pojavljuje točno sedam puta; sličan se izraz »dolazi s neba« također pojavljuje sedam puta.

Ivan je pisao zato da, kao što smo vidjeli, njegovi čitatelji povjeruju »da Isus jest Krist, Sin Božji, i da vjerujući imaju život u njegovu imenu« (20,31).

PREGLED

- I. PROSLOV: PRVI DOLAZAK SINA BOŽJEGA (1,1-18)
- II. PRVA GODINA POSLANJA SINA BOŽJEGA (1,19 – 4,54)
- III. DRUGA GODINA POSLANJA SINA BOŽJEGA (Pogl. 5)
- IV. TREĆA GODINA POSLANJA SINA BOŽJEGA: GALILEJA (Pogl. 6)
- V. TREĆA GODINA POSLANJA SINA BOŽJEGA: JERUZALEM (7,1 – 10,39)
- VI. TREĆA GODINA POSLANJA SINA BOŽJEGA: PEREJA (10,40–11,57)
- VII. POSLANJE SINA BOŽJEGA NJEGOVIMA (Pogl. 12–17)
- VIII. MUKA I SMRT SINA BOŽJEGA (Pogl. 18, 19)
- IX. POBJEDA SINA BOŽJEGA (Pogl. 20)
- X. EPILOG: USKRSLI SIN SA SVOJIMA (Pogl. 21)

Komentar

I. **PROSLOV: PRVI DOLAZAK SINA BOŽJEGA (1,1-18)**

Ivan svoje evanđelje počinje govoreći o Riječi – ali isprva ne objašnjava tko je ili što je ta Riječ. Riječ je govorna jedinica s pomoću koje sebe izražavamo drugima. Ali, Ivan ne piše o *govoru*, nego o *Osobi*. Ta je Osoba Gospodin Isus Krist, Sin Božji. Bog se u potpunosti objavio ljudima u Osobi Gospodina Isusa. Dolaskom na svijet, Krist nam je savršeno otkrio kakav je Bog. Umirući za nas na križu, kazao nam je koliko nas Bog voli. Zato je Krist Božja živa Riječ čovjeku, izraz Božjih misli.

A. Riječ u vječnosti i vremenu (1,1-5)

1,1 U početku bijaše Riječ. On sâm nije imao početka, oduvijek je postojao. Koliko god se ljudski um vraćao u prošlost, Gospodin Isus je uvijek postojao. Nikada nije stvoren ni nema početka. (U ovome evanđelju Sina Božjega rodoslovlje bi bilo neumjesno.)

Riječ bijaše s Bogom. On je bio zasebna i različita osobnost. Nije bio tek neka ideja, misao ili neki maglovit pri-

mjer, nego zbiljska Osoba, koja je živjela s Bogom. Riječ bijaše Bog. Nije samo prebivao s Bogom, nego i sâm bijaše Bog.

Biblija naučava da je Bog jedan i da su u Božanstvu tri Osobe – Otac, Sin i Duh Sveti. U ovom se stihu navode dvije božanske Osobe – Bog Otac i Bog Sin. To je prva od mnogih jasnih izjava u ovome evanđelju da *Isus Krist jest Bog*. Nije dovoljno reći da je nalik Bogu, bog ili božanski. Biblija nas naučava da *On jest Bog*.

1,2 Stih 2 mogao bi izgledati kao puko ponavljanje već rečenoga, ali on to zapravo nije. Ovaj stih govori da su Kristova osobnost i božanskost bili bez početka. On nije prvi put postao osobom kao betlehemska Djetetašce. Isto tako, nije postao Bog tek nakon uskrsnuća, kao što to neki danas naučavaju. Oduvijek je bio Bog.

1,3 Sve je po njemu postalo. On sâm nije bio stvoreno biće; naprotiv, on je bio Stvoritelj *svega*. To uključuje ljude, životinje, nebeska tijela, anđele – sve vidljivo i nevidljivo.

Bez njega nije postalo ništa. Ne može biti nikakvih iznimaka. Ako je što stvoreno, to je on stvorio. Kao Stvoritelj, on je naravno veći od svega što je stvorio. U

djelu stvaranja sudjelovale su sve tri Osobe božanstva: »Bog stvori nebo i zemlju« (Post 1,1). »Duh Božji lebdio je nad vodom« (Post 1,2). »Sve je po njemu (Kristu) i za njega stvoreno« (Kol 1,16b).

1,4 U njemu bijaše život. To ne znači jednostavno da je imao život, nego da je bio i jest *izvor života*. Ovdje ta riječ znači i tjelesni i duhovni život. Kad smo se rodili, dobili smo tjelesni život. Kada se nanovo rodimo, dobivamo duhovni život. Oba dolaze od njega.

I život bijaše svjetlo ljudima. Onaj isti koji nam je dao život jest i **svjetlo ljudima**. On čovjeku daje neophodno vodstvo i usmjerenje. Jedno je postojati, a nešto posve drugo znati kako živjeti, znati pravu svrhu života i znati put do Neba. Onaj isti koji nam je dao život, daje nam i **svjetlo** za put kojim idemo.

U ovome uvodnom ulomku Evanđelja nalazimo sedam prekrasnih naziva našeg Gospodina Isusa Krista. To su: (1) Riječ (st. 1 i 14); (2) Svjetlo (st. 5 i 7); (3) Jaganjac Božji (29 i 36); (4) Sin Božji (st. 34 i 49); (5) Krist (Mesija, Pomazanik) (st. 41); (6) Kralj Izraela (st. 49); i (7) Sin čovječji (st. 51). Prva četiri naziva, od kojih se svaki navodi barem dvaput, mogu se primijeniti općenito. Posljednja tri naziva, a svaki se navodi samo jedanput, ponajprije su za Izrael, drevni Božji narod.

1,5 Svjetlo svijetli u tami. Kad je u ljudske umove ušao grijeh, donio je **tamu**. Zavio je svijet u **tamu** u tom smislu da ljudi općenito nisu poznavali Boga niti su ga željeli upoznati. Gospodin Isus – **Svjetlo** što svijetli na tamnome mjestu – došao je u tu **tamu**.

I tama ga ne obuze (obuhvati). To može značiti da tama nije razumjela Gospodina kad je došao na svijet. Ljudi nisu shvatili tko je on doista ili zašto je došao. Drugo je značenje, međutim, dano na margini NKJV: **tama ga ne nadvlada**. Tada bi značenje bilo da čovjekovo odbijanje i pro-

tivljenje nije spriječilo istinsko svjetlo da sjaji.

B. Poslanje Ivana Krstitelja (1,6-8)

1,6 Stih 6 odnosi se na Ivana Krstitelja, a ne na Ivana koji je napisao ovo evanđelje. **Ivan Krstitelj bi poslan od Boga** kao preteča Gospodina Isusa. Njegovo je poslanje bilo objaviti Kristov dolazak i reći ljudima neka se pripreme da ga prime.

1,7 On dođe posvjedočiti činjenicu da je Isus uistinu **Svjetlo** svijeta, tako da svi ljudi vjeruju u Njega.

1,8 Da je Ivan pokušao skrenuti pozornost na sebe, iznevjerio bi zadatak koji mu je povjeren. Ljude je uputio na Isusa, ne na sebe.

C. Prvi dolazak Sina Božjega (1,9-18)

1,9 Bijaše to Svjetlo istinito. Bilo je u povijesti i drugih koji su tvrdili da su vođe i spasitelji, ali Onaj za kojega je Ivan svjedočio bio je pravo **Svjetlo**. Jedan drugi prijevod ovog stiha glasi: »Istinsko Svjetlo koje dolazeći na svijet svakom čovjeku daje svjetlo.« Drugim riječima, izraz **dolazi na ovaj svijet** prije bi opisivao **istinsko Svjetlo a ne svakoga čovjeka**. Svakom je čovjeku dano svjetlo dolaskom **istinitog Svjetla ... na svijet**. To ne znači da je svaki čovjek primio neko unutarnje spoznanje o Kristu. Ne znači ni to da su svi ljudi u nekom trenutku čuli za Gospodina Isusa. Naprotiv, to znači da **Svjetlo** obasjava sve ljude, bez obzira na nacionalnost, rasu ili boju kože. To također znači da je, obasjavajući sve ljude, Gospodin Isus razotkrio njihov pravi karakter. Došavši na svijet u liku savršenog čovjeka, pokazao je koliko su drugi ljudi nesavršeni. Kad je prostorija mračna, na pokuštvu ne vidite prašinu. Ali kada u nju prodre svjetlo, vidite kako soba doista izgleda. Tako isto sjaj **istinitog Svjetla** otkriva kakav je zapravo čovjek.

1,10 Od vremena svog rođenja u Betlehemu do dana kada se vratio u Nebo, **bijaše na ovom istom svijetu** u kojemu sada

živimo. Stvorio je čitav svijet i bio njegov prvi zakoniti Vlasnik. Umjesto da ga priznaju kao Stvoritelja, ljudi su mislili da je tek jedan od njih. Prema njemu su se odnosi kao prema strancu i otpadniku.

1,11 K svojim dođe (stvarima ili području, margina NKJV). Nije došao na tuđi posjed. Ne, živio je na planetu što ga je sâm stvorio. **Njegovi** (njegov narod) **ga ne primiše**. To bi se općenito moglo odnositi na čitavo čovječanstvo; i točno je da ga je većina ljudi odbacila. U užem smislu, međutim, židovski je narod bio njegov odbačeni narod na Zemlji. Kada je došao na svijet, predstavio se Židovima kao njihov Mesija, ali **ga ne primiše**.

1,12 Sada se ponovno nudi svim ljudima i onima koji **ga** primaju daje **moć** ili vlast **da postanu djeca Božja**.

Ovaj nam stih jasno govori kako možemo postati djeca Božja. To ne postaje mo ni dobrim djelima, ni članstvom u crkvi, ni marljivošću – nego tako što **ga** primamo, tako što vjerujemo u **njegovo ime**.

1,13 Da bismo u fizičkom smislu postali dijete, moramo se **roditi**. Isto tako, da bismo postali dijete Božje moramo se drugi put roditi. To je poznato kao nanovorođenje ili obraćenje ili spasenje. Ovaj nam stih govori o *tri načina* na koja se nanovorođenje *ne* postiže i o *jednom načinu* na koji se *postiže*. Najprije o tri načina na koje se ne rađamo nanovo. **Ne od krvi**. To znači da čovjek ne postaje kršćaninom zato što su mu roditelji kršćani. Spasenje se ne prenosi s roditelja na dijete po krvi. Ono nije ni **od volje tijela**. Drugim riječima, čovjek u svojem tijelu nema moć stvaranja novog rođenja. Iako mora htjeti želi li se spasiti, njegova vlastita volja nije dovoljna da ga spasi. **Ni od volje muževlje**. Nitko ne može drugoga spasiti. Na primjer, propovjednik može silno željeti da se neki čovjek nanovo rodi, ali on nema **moć** prouzročiti to čudesno rođenje. Kako se onda to rođenje može dogoditi? Odgovor se nalazi u riječima: **nego od Boga**. To

jednostavno znači da moć stvaranja novog rođenja nema ništa i nitko osim **Boga**.

1,14 I Riječ je tijelom postala kad se Isus rodio kao djeteta u betlehemskim jaslama. Oduvijek je postojao kao Sin Božji s Ocem u Nebu, ali je sada odlučio doći na svijet u ljudskom tijelu. **I prebivala među nama**. Nije se tek nakratko pokazao, pa da se može govoriti o kakvoj pogrešci ili nesporazumu. Bog je doista došao na Zemlju i ovdje živio kao čovjek među ljudima. Riječ »prebivala« znači da se on »utaborio« ili »podigao svoj šator«. Njegovo je tijelo bilo šator u kojemu je trideset i tri godine živio među ljudima.

I promatrasmo slavu njegovu. »Slava« u Bibliji često znači blistavu, žarku svjetlost koja se vidjela u Božjoj prisutnosti. Ona znači i Božje savršenstvo i izvrsnost. Kada je Gospodin Isus bio ovdje na Zemlji, svoju je slavu zaodjenuo u tijelo. Ali, njegova se slava otkrivala na dva načina. Prvo, bila je tu njegova *moralna slava*. Pod tim razumijemo zračenje njegova savršenog života i karaktera. Na njemu nije bilo nikakve mane ili ljage. U svemu što je činio, bio je savršen. U njegovom se životu svaka vrlina iskazivala u izvanrednoj ravnoteži. Nadalje, bila je tu i *slava* čiji se sjaj mogao vidjeti na Gori preobraženja (Mt 17,1-2). Tada su Petar, Jakov i Ivan vidjeli kako mu lice sja poput sunca, a odjeća blješti poput jarkoga svjetla. Tim je učenicima unaprijed prikazan sjaj Gospodina Isusa koji će ga okruživati kad se bude vratio na Zemlju i vladao tisuću godina.

Kada je Ivan rekao »*promatrasmo slavu njegovu*«, nema sumnje da je mislio ponajprije na *moralnu slavu* Gospodina Isusa. On i ostali učenici vidjeli su čudo apsolutno savršenog života koji je življen ovdje na Zemlji. Moguće je i to da je Ivan mislio i na događaj na Gori preobraženja. Slava što su je vidjeli, učenicima je govorila da je on uistinu Sin Božji. Isus je **jedinorođeni od Oca**, to jest, Krist je jedinstveni Božji Sin. Bog nije imao ni jednog

drugog Sina poput njega. U izvjesnome smislu, svi su vjernici sinovi Božji. Ali Isus je pravi Sin Božji; on je jedinstven sâm po sebi – Sin Božji, tj. jednak Bogu.

Spasitelj je bio **pun milosti i istine**. S jedne strane, bio je pun nezaslužene dobrote prema drugima, a istodobno posve pošten i čistit; nikada nije opravdao grijeh ili dopustio zlo. Samo Bog može istodobno biti posve milostiv i posve pravedan.

1,15 Ivan Krstitelj je **svjedočio** da je Isus Sin Božji. Prije nego što je Gospodin počeo javno djelovati, Ivan je govorio ljudima o njemu. Kada se Isus pojavio, Ivan je rekao otprilike: »To je Onaj kojeg sam vam opisivao.« Kada govorimo o Njegovom rođenju i poslanju, Isus je došao poslije Ivana. Rodio se šest mjeseci nakon Ivana i predstavio se narodu Izraela neko vrijeme nakon što je Ivan već propovijedao i krstio. Ali Isus je dolazio pred Ivanom. Bio je veći od Ivana; zavređivao je više slave i to iz jednostavna razloga što **bijaše prije Ivana**. Oduvijek je postojao – kao Sin Božji.

1,16 Svi koji vjeruju u Gospodina Isusa dobivaju duhovnu snagu **od njegove punine**. Njegova punina je tako velika da može skrbiti za sve kršćane u svim zemljama i u svim razdobljima. Izraz **milost nad milost** vjerojatno znači »milost nad milošću« ili »izobilna milost«. Ovdje **milost** znači Božju milostivost koju on izliva na svoju ljubljenu djecu.

1,17 Ivan uspoređuje starozavjetno razdoblje i doba Novog zavjeta. **Zakon** koji bijaše **dan po Mojsiju** nije bio izraz milosti. Zapovijedao je ljudima da slušaju i osuđivao ih na smrt ako to nisu činili. Rekao je ljudima što je ispravno, ali im nije dao moć da to čine. Bio je dan zato da se ljudima pokaže da su grešnici, ali ih od njihovih grijeha nije mogao spasiti. Ali **milost i istina dođoše po Isusu Kristu**. On nije došao suditi svijetu nego spasiti one bezvrijedne koji se ne mogu sami spasiti i koji su mu neprijatelji. To je **milost** –

ono najbolje s Neba za ono najgore na Zemlji.

Po Isusu Kristu nije došla samo **milost**, nego i **istina**. O sebi je rekao: »Ja sam ... istina.« U svim svojim riječima i djelima bio je apsolutno čistit i vjeran. Nije iskazivao milost na štetu istine. Premda je volio grešnike, nije volio njihove grijeha. Shvatio je da je plaća grijeha smrt. I zato je on sâm umro plativši smrtnu kaznu koju mi zaslužujemo kako bi nam mogao iskazati nezasluženu dobrotu spašavanjem naših duša i dajući nam dom u Nebu.

1,18 **Boga nitko nikada nije vidio**. Bog je Duh i zato je nevidljiv. On nema tijela. Iako se u Starom zavjetu ljudima pokazao kao Anđelo ili čovjek, te pojave nisu razotkrile kako Bog doista izgleda. Bila su to samo privremena ukazanja po kojima je odlučio govoriti svome narodu. Gospodin Isus je Božji **jedinorođeni sin**:¹ on je jedinstveni Sin Božji; nema sina poput njega. On je uvijek na osobito bliskom položaju uz Boga Oca. Čak i kada je bio ovdje na Zemlji, Isus je i dalje bio u **krilu Očevu**. Bio je jedno s Bogom i jednak Bogu. Taj je Blagoslovljeni otkrio ljudima kakav je Bog. Kada su ljudi vidjeli Isusa, vidjeli su Boga. Čuli su Boga kako govori. Osjetili su Božju ljubav i blagost. Krist je u potpunosti objavio čovječanstvu Božje misli i stavove.

II. PRVA GODINA POSLANJA SINA BOŽJEGA (1,19-4,54)

A. Svjedočanstvo Ivana Krstitelja (1,19-34)

1,19 Kad su u Jeruzalem stigle vijesti da čovjek po imenu **Ivan** govori narodu neka se pokaje jer dolazi Mesija, **Židovi** poslaše odabrane svećenike i levite da vide tko je taj. **Svećenici** su obnašali važne dužnosti u Hramu, a **leviti** su bili sluge koji su ondje služili. »Tko si ti?« – upitaše ga. »Jesi li dugoočekivani Mesija?«

1,20 Drugi bi ljudi možda iskoristili tu prigodu da steknu slavu i rekli bi da su Krist. Ali Ivan je bio vjeran svjedok. Svjedočio je da **nije Krist** (Mesija).

1,21-22 Židovi su očekivali da će se Ilija vratiti na Zemlju prije Kristova dolaska (Mal 4,5). Zato su razmišljali ovako: ako Ivan nije Mesija, možda je Ilija. Ali, Ivan ih je uvjeravao da nije. U Ponovljenom zakonu 18,15 Mojsije je rekao: »Proroka, kao što sam ja, iz tvoje sredine, od tvoje braće, podignut će ti Jahve, Bog tvoj.« Židovi su se sjećali tog predskazanja i mislili su da bi Ivan mogao biti taj Prorok o kojem je govorio Mojsije. Ali Ivan je opet rekao da nije tako. Izaslanstvu je bilo neugodno vratiti se u Jeruzalem bez točnog odgovora, pa su Ivana upitali tko je.

1,23 On reče: »Ja sam glas koji viče u pustinji: 'Poravnite put Gospodinu'.« Odgovarajući na njihov upit, Krstitelj je naveo riječi iz Izaije 40,3, gdje se proriče da će se pojaviti Preteča koji će objaviti Kristov dolazak. Drugim riječima, Ivan je rekao da je on taj Preteča koji je predskazan. On je bio je glas, a Izrael je bio **pustinja**. Ljudi su postali suhi i besplodni poput pustinje zbog svojega grijeha i udaljavanja od Boga. Ivan je o sebi govorio jednostavno kao o glasu. Nije se držao kao kakav veliki čovjek kojeg treba hvaliti i obožavati, nego kao glas – koji se ne vidi, nego sluša. Ivan je bio glas, a Krist je bio Riječ. Riječi treba glas da bi se shvatila, a glas nema vrijednosti bez riječi. Riječ je beskrajno veća od glasa, ali nama može služiti na čast da budemo glas za Njega.

Ivanova je poruka bila: »**Poravnite put Gospodinu.**« Drugim riječima: »Dolazi Mesija. Uklonite iz svog života sve što bi vas moglo priječiti da ga primite. Pokajte se za svoje grijeha da on može doći i vladati nad vama kao Kralj Izraela.«

1,24-25 Farizeji su sačinjavali strogu sektu Židova koji su se dičili svojim nadmoćnim poznavanjem Zakona i trudom koji su ulagali u provedbu najsitnijih poje-

dinosti uputa iz Staroga zavjeta. Zapravo, mnogi su od njih bili licemjeri koji su se trudili izgledati pobožno ali su živjeli veoma grešno. Htjeli su znati kakvu vlast ima Ivan da smije krstiti ako nije bio ni jedna od važnih osoba koje su naveli.

1,26-27 »Ja krstim u vodi«, rekao je Ivan. Nije želio da itko pomisli kako je on važan. Njegova je zadaća bila samo da pripravi ljude za Krista. Kad god su se njegovi slušatelji pokajali zbog svojih grijeha, krstio ih je u vodi što je bilo vanjski simbol njihove unutarnje promjene. »**Među vama stoji jedan koga ne poznate**«, nastavio je Ivan, misleći pritom, naravno, na Isusa. Farizeji ga nisu prepoznali kao Mesiju kojeg su dugo očekivali. Ivan je farizejima zapravo govorio: »Nemojte misliti da sam ja velik čovjek. **Jedan** na kojega trebate obratiti pozornost jest Gospodin Isus; a vi ipak **ne znate** tko je on uistinu.« On je Jedan koji je dostojan. Došao je nakon Ivana Krstitelja pa ipak zaslužuje svaku hvalu i prvenstvo. Rob ili sluga bili su dužni odriješiti sandale svome gospodaru. Ali Ivan se **nije smatrao dostojnim** učiniti nešto tako ponizno i uslužno za Krista.

1,28 Točno mjesto na kojoj se nalazila Betabara (ili Betanija, NKJV margina) nije poznato, ali znamo da je to bilo naselje na istočnoj obali rijeke Jordana. Prihvatimo li oblik Betanija, tada to ne može biti Betanija nedaleko Jeruzalema.

1,29 Sutradan nakon posjeta farizeja iz Jeruzalema, Ivan je ugledao Isusa gdje dolazi k njemu. U tom trenutku veselja i uzbuđenja, uzviknuo je: »**Evo Jaganjca Božjega koji odnosi grijeh svijeta!**« Među Židovima je janje bilo žrtvena životinja. Bog je svome odabranom narodu rekao neka zakolju janje kao žrtvu i šкроpe njegovom krvlju. Janje se ubijalo kao zamjena, a njegova se krv prolijevala radi oprostjenja grijeha.

Međutim, krv zaklane janjadi u staro-zavjetnom razdoblju nije uklanjala grijeh. Ta su janjad bila prikaz ili simboli koji su

ukazivali na činjenicu da će se Bog jednog dana pobrinuti za **Jaganjca** koji će doista *ukloniti* grijeh. Sve su te godine po-božni Židovi čekali dolazak tog **Jaganjca**. Sada je napokon došao taj trenutak i Ivan Krstitelj je pobjedonosno obznanio dolazak istinskog **Jaganjca Božjeg**.

Kad je rekao da Isus odnosi **grijev svijeta**, nije pritom mislio da su zato svim ljudima oprošteni grijesi. Kristova je smrt bila dovoljno vrijedna da plati za grijehe čitavog **svijeta**, ali su grijesi otpušteni samo onim grešnicima koji prihvate Gospodina Isusa kao Spasitelja.

J. C. Jones pokazuje da ovaj stih govori o izvrsnosti kršćanskog Pomirenja:

1. Ono je nadmoćno u pogledu NARAVI žrtve. Žrtve židovstva bila su iracionalna janjad, a žrtva kršćanstva je Jaganjac Božji.
2. Nadmoćno je u pogledu UČINKOVITOSTI djela. Dok se žrtvama židovstva svake godine podsjećalo na grijehe, žrtva kršćanstva uklonila je grijeh. »On uklanja grijeh žrtvujući sebe.«
3. Ono je nadmoćno u pogledu DJELOKRUGA. Dok su židovske žrtve služile dobrobiti samo jednoga naroda, žrtva kršćanstva namijenjena je svim narodima – »ona odnosi grijeh svijeta«²

1,30-31 Ivan se nikada nije umorio podsjećajući ljude da on samo pripravlja put nekome tko je veći od njega i koji dolazi. Isus je bio onoliko veći od Ivana koliko je Bog veći od čovjeka. Ivan se rodio nekoliko mjeseci prije Isusa, ali je Isus oduvijek postojao. Kad je Ivan rekao: »**Nisam ga poznavao**«, to nije moralo značiti da ga nikada prije nije sreo.

Budući da su bili rođaci, Ivan i Isus su se vjerojatno dobro poznavali. Ali Ivan nije shvatio da je njegov rodak Mesija sve do trenutka Njegova krštenja. Ivanovo poslanje bilo je pripremiti put Gospodinu, a zatim, kada se pojavi, na njega uputiti narod Izraela. Iz tog je razloga Ivan ljude krstio u

vodi – da ih pripravi za Kristov dolazak. To nije bilo zato da privuče učenike k sebi.

1,32 Ovdje se govori o trenutku kada je Ivan krstio Isusa u Jordanu. Kad je Gospodin izašao iz vode, Duh Božji je sišao kao golub i ostao na njemu (usp. Mt 3,16). Pisac u nastavku objašnjava što to znači.

1,33 Bog je otkrio Ivanu da dolazi Mesija i da će, kada dođe, na Njega sići Duh i ostati na Njemu. I zato je Ivan, kada se to dogodilo Isusu, shvatio da je to Onaj koji će krstiti u **Duhu Svetom**. **Duh Sveti** je Osoba, jedna od tri Osobe Božanstva. Jednak je Bogu Ocu i Bogu Sinu.

I dok je Ivan krstio **vodom**, Isus će krstiti u **Duhu Svetom**. Krštenje u **Duha Svetoga** odigralo se na Pedeseticu (Dj 1,5; 2,4 i 38). Tada je Duh Sveti sišao s neba da se nastani u tijelu svakog vjernika, kao i da svakog vjernika učini udom crkve – Kristova tijela (1 Kor 12,13).

1,34 Na osnovi onoga što je vidio prigodom Isusova krštenja, Ivan je **posvjedočio** činjenicu da je Isus Nazarećanin **Sin Božji**, za kojega je bilo rečeno da će doći na svijet. Kada je rekao da je Krist **Sin Božji**, Ivan je mislio reći da je on Bog Sin.

B. Poziv Andriji, Ivanu i Petru (1,35-42)

1,35-36 Sutradan se ovdje odnosi na treći dan koji se spominje. **Ivan** je bio s **dvoicom svojih učenika**. Ti su ljudi slušali Ivana gdje propovijeda i vjerovali su u ono što govori. Ali dosad još nisu sreli Gospodina Isusa. Sada je Ivan javno posvjedočio za Gospodina. Dan prije, govorio je o njegovoj osobi (Jaganjac Božji) i njegovom djelu (koji odnosi grijeh svijeta). Sada jednostavno skreće pozornost na njegovu Osobu. Njegova je poruka bila kratka, jednostavna, nesebična, i govorila je samo o Spasitelju.

1,37 Svojim vjernim propovijedanjem Ivan je izgubio **dvoicu učenika**, ali mu je bilo milo vidjeti da su pošli za **Isusom**. Ta-

ko bismo i mi trebali više željeti da nam prijatelji pođu za Isusom nego da o nama imaju visoko mišljenje.

1,38 Spasitelj uvijek pokazuje zanimanje za one koji ga slijede. Ovdje je to zanimanje pokazao tako što se okrenuo dvojici učenika i upitao ih: »Što tražite?« Znao je odgovor na to pitanje – ta sve je znao. Ali htio je da svoju želju izrazi riječima. Njegov odgovor: »**Rabbi, gdje boraviš?**« govorio je da žele biti s Gospodinom i bolje ga upoznati. Nije im bilo dovoljno to što su ga sreli. Žudjeli su biti s njim u zajedništvu. **Rabbi** je hebrejska riječ i znači: **Učitelju** (doslovce: »moj veliki«).

1,39 Reče im: »**Dodite i vidite.**« Nitko tko uistinu želi saznati više o Spasitelju nije nikada odbijen. Isus je ovu dvojicu pozvao na mjesto gdje je tada boravio – u usporedbi sa suvremenim kućama, vjerojatno veoma bijedan smještaj.

Oni dođoše i vidješe gdje boravi te ostadoše s njime taj dan. A bijaše otprilike deseti sat. Nikada ti ljudi nisu bili tako počašćeni. Tu noć proveli su u kući sa Stvoriteljem svemira. Bili su među prvim pripadnicima židovskoga naroda koji su priznali Mesiju.

Deseti sat je ili deset ujutro ili četiri sata poslije podne. Obično se prihvaća prvo (rimsko) vrijeme.

1,40 Jedan od one dvojice učenika bijaše **Andrija**. **Andrija** danas nije tako dobro poznat kao njegov brat **Šimun Petar**, ali je zanimljivo primijetiti da je on prvi upoznao Isusa.

Ime drugoga nije nam rečeno, ali gotovo svi poznavatelji Biblije drže da je to bio **Ivan** – onaj koji je napisao ovo evanđelje. Misle da svoje ime nije naveo zbog poniznosti.

1,41 Kad pronađe Isusa, čovjek obično želi da ga upoznaju i njegovi rođaci. Spasenje je previše dobro da bismo ga zadržali za sebe. Tako je **Andrija** pohitao svome bratu **Šimunu** s radosnom viješću: »**Našli**

smo Mesiju!« – Kakva zapanjujuća izjava! Ljudi su već najmanje četiri tisuće godina čekali obećanog Krista, Božjeg Pomazanika. **Šimun** sada s usana vlastitog brata čuje zapanjujuću vijest da je **Mesija** tu blizu. Oni su uistinu živjeli u doba kad se stvarala povijest. Kako je jednostavna bila **Andrija**na poruka. Sastojala se od samo tri riječi – »**Našli smo Mesiju**« – a ipak ih je Bog upotrijebio da pridobije Petra. To nam govori da ne moramo biti veliki propovjednici ili sposobni govornici. Ljudima samo trebamo jednostavnim riječima govoriti o Gospodinu Isusu, a Bog će se pobrinuti za ostalo.

1,42 **Andrija** je svoga brata doveo na pravo mjesto i pravoj Osobi. Nije ga privoio crkvi, vjeroispovijesti ili svećeniku – doveo ga **Isusu**. Kako je to bio važan čin! Zbog **Andrije** je **Šimun** kasnije postao veliki ribar ljudi i jedan od Gospodinovih vodećih apostola. **Šimun** je postao poznatiji od svog brata, ali će **Andrija** nesumnjivo imati udjela u **Šimunovoj** plaći jer ga je on doveo Isusu. Gospodin je znao **Šimunovo** ime iako mu ga nisu bili rekli. Znao je i to da **Šimun** ima nepostojan karakter. Naposljetku, znao je da će se **Šimunov** karakter promijeniti i da će biti čvrst kao stijena. Kako je Isus sve to znao? Zato što je bio i jest Bog.

Šimunu je doista promijenjeno ime u **Kefa** (aramejska riječ za kamen) i postao je čovjek čvrsta karaktera, osobito nakon Gospodinovog Uzašašća i silaska Duha Svetoga na Zemlju.

C. Poziv Filipu i Natanaelu (1,43-51)

1,43 Ovo je već četvrti dan o kojem čitamo u ovom poglavlju. **Bosch** pokazuje kako prvoga dana vidimo samo **Ivana** (st. 15-28); drugoga dana imamo **Ivana** i **Isusa** (st. 29-34); trećega dana imamo **Isusa** i **Ivana** (st. 35-42), a četvrtoga dana samo **Isusa** (st. 43-51). Gospodin je išao na sjever, u kraj poznat kao **Galileja**. Ondje nađe **Filipa** i pozva ga za sljedbenika.

»Slijedi me!« – To su velike riječi zbog Onoga koji ih je izgovorio i zbog povlastice koju su nudile. Spasitelj i dalje upućuje taj jednostavan, a tako uzvišen poziv svim ljudima posvuda.

1,44 Betsaida je bio grad na obali Galilejskog mora. Malo je gradova svijeta ikada bilo tako počašćeno. Ondje je Gospodin učinio neka od svojih velikih čudesa (Lk 10,13). Ondje je bio **Filipov, Andrijin i Petrov** dom. Pa ipak, odbacila je Spasitelja i zbog toga je toliko uništena da danas više ne možemo reći ni gdje se točno nalazila.

1,45 Filip je svoju novootkrivenu radost želio s nekim podijeliti, pa je zato pošao i našao **Natanaela**. Oni koji su se netom obratili najbolje pridobivaju duše. Njegova je poruka bila jednostavna i jasna. Rekao je Natanaelu da je našao Mesiju kojeg su predskazali **Mojšije i Proroci – Isusa iz Nazareta**. Njegova poruka, doduše, i nije bila posve točna. Rekao je da je Isus sin **Josipov**. Isus je, naravno, bio dijete djevice Marije i nije imao ljudskoga oca. **Josip** je Isusa usvojio i tako mu postao zakonit otac, ali ne i stvarni. James S. Stewart piše: »Krist u početku nikada nije tražio bezostatnu vjeru. Nikada nikoga nije odbio od sebe zato što mu *credo* (vjerovanje) nije bio potpun. A posve je izvjesno da to ni danas ne čini. On staje uz svoju braću. On želi da prionu uz njega onoliko koliko mogu. Prihvaća ih s onom vjerom koju mu mogu ponuditi. Za početak je s tim zadovoljan; a potom svoje prijatelje vodi dalje, kao što je vodio prvu skupinu, korak po korak, do najdublje tajne o tome tko je on i do potpune slave učeništva.«³

1,46 Natanaela je nešto mučilo. **Nazaret** je bio prezreni galilejski grad. Činilo mu se nemogućim da bi Mesija živio u tako jadnoj sredini. I tako je izgovorio pitanje o kojem je razmišljao. **Filip** se nije prepirao. Smatrao je da je najbolji odgovor na prigovore upoznati ljude izravno s Gospodinom Isusom – to je vrijedna pouka za

sve one koji druge žele pridobiti za Krista. Nemojte se prepirati. Ne ulazite u duge rasprave. Samo ponudite ljudima da **dođu i vide**.

1,47 Stih 47 pokazuje da je Isus sve znao. Nikada prije nije upoznao **Natanaela**, a ipak je rekao da je **istiniti Izraelac u kojem** nema lukavštine ili **prijevare**. **Jakova** je pratio glas da se u poslu služi ne baš časnim načinima, ali je Natanael bio »Izraelac« u kojem nije bilo »Jakova«.

1,48 Natanael se očigledno iznenadio što mu se potpuni stranac obraća kao da ga otprije poznaje. Očigledno, bio je potpuno skriven dok **sjedio pod smokvom**. Grane koje su visjele sa stabla i okolno grmlje nedvojbeno ga je skrivalo od pogleda. Ali Isus gaje **vidio**, iako je bio tako skriven.

1,49 Možda je moć Gospodina Isusa da ga vidi iako je bio skriven ljudskom pogledu uvjerila **Natanaela**, a možda je tu spoznaju dobio i nadnaravnim putem. U svakom slučaju, sada je znao da je Isus **Sin Božji i Kralj Izraelov**.

1,50 Gospodin je Natanaelu dao dva dokaza da je Mesija. Opisao je njegov karakter i vidio je Natanaela kad ga ničije oko nije moglo vidjeti. Ta su dva dokaza Natanaelu bila dovoljna i on je povjerovao. Ali sada mu je Gospodin Isus obećao da će **vidjeti veće dokaze od toga**.

1,51 Kad god je Isus počinjao riječima »**Zaista, zaista**« (doslovno: »Amen, amen«⁴), to je uvijek značilo da će reći nešto veoma važno. Ovdje je Natanaelu predodčio buduće doba kad će se vratiti vladati Zemljom. Tada će svijet saznati da je tesarov sin koji je živio u prezrenom Nazaretu, uistinu bio **Sin Božji i Kralj Izraelov**. U taj dan, **nebo** će se otvoriti. Na Kralju će počivati milost dok bude vladao Kraljevstvom s Jeruzalemom kao svojom prijestolnicom.

Natanael je vjerojatno razmišljao o pripovijesti o Jakovljevim ljestvama (Post 28, 12). Ljestve, po kojima se uspinju i spu-

štaju anđeli, predstavljaju samog Gospodina Isusa koji je jedini put do Neba. **Anđeli Božji** će uzlaziti i silaziti **nad Sina** čovječjega. Anđeli su **Božje** sluge koji poput plamenih jezika raznose Njegove poruke. Kada Isus bude vladao kao Kralj, ti će **anđeli** putovati s Neba na Zemlju i natrag, vršeći njegovu volju.

Isus je rekao Natanael da je vidio samo neznatan prikaz da je on Mesija. U budućoj Kristovoj vladavini, vidjet će Gospodina Isusa posve otkrivenog kao Božjeg pomazanika i Sina. Tada će svi ljudi znati da je iz Nazareta došao Netko dobar.

D. Prvo znamenje: voda pretvorena u vino (2,1-11)

2,1 Treći dan se nesumnjivo odnosi na treći dan Gospodinova boravka u **Galileji**. Spasitelj je tamo otišao u 1,43. Ne znamo točno gdje se nalazila **Kana**, ali iz 12. stihova ovoga poglavlja zaključujemo da je bila blizu Kapernauma i na većoj visini.

Toga dana **bi svadba u Kani** a ondje **bijaše i Isusova majka**. Zanimljivo je da se o Mariji govori kao o **Isusovoj majci**. Spasitelj nije bio glasovit po tome što je bio sin djevice Marije, nego je ona bila poznata po tome što je bila majka našeg Gospodina. Sveto pismo uvijek daje istaknutije mjesto Kristu negoli Mariji.

2,2 Na svadbu je bio pozvan i Isus i njegovi učenici. Bio je to pametan potez onih koji su organizirali svadbu da pozovu Krista. I danas je pametno kad ljudi pozovu Gospodina na svoje vjenčanje. Naravno, da bi to učinili i mlada i mladoženja moraju uistinu vjerovati u Gospodina Isusa. Nadalje, moraju i svoj život dati Spasitelju i odlučiti da njihov dom bude mjesto gdje će mu biti ugodno.

2,3 Ponestalo je vina. Kad je **Isusova majka** shvatila što se dogodilo, iznijela je problem pred svoga Sina. Znala je da on može učiniti čudo i tako pribaviti vino, a možda je i htjela da joj se sin otkrije oku-

pljenim uzvanicima kao Sin Božji. U Svetom pismu vino je često simbol radosti. Kad je Marija rekla: »**Vina nemaju**«, veoma dobro je opisala muškarce i žene koji nisu bili spašeni. Za nevjernika nema prave, trajne radosti.

2,4 Gospodinov odgovor njegovo majci čini se hladnim i suzdržanim. Ali, to i nije tako strog prijekor kako to nama izgleda. Riječ **žena**, koja se ovdje rabi, izraz je poštovanja, slično našem izrazu »gospoda«. Kada je Gospodin upitao: »**Ženo, što ja imam s tobom?**« htio je reći da u obavljanju svog božanskog poslanja ne podliježe uputama svoje majke, nego bezostatno poštuje volju svog Oca u Nebu. Marija je htjela da se Isus proslavi, ali je on mora podsjetiti da za to **još nije** došao trenutak. Prije nego što se pokaže svijetu kao pobjedonosni Krist, mora se uspeti na žrtvenik, a to je učinio na križu Golgote.

Williams ističe sljedeće: »Izraz 'što ja imam s tobom?' javlja se u Bibliji nekoliko puta. On znači, 'što nam je zajedničko?' Odgovor je: 'Ništa'. David ga rabi dvaput kada govori o svojim bratićima, sinovima Sarvijinim. Koliko je samo bilo nemoguće da s njim imaju išta zajedničko u duhovnom životu! Elizej taj izraz koristi u 2. Kraljevima 3 da bi iskazao koliko je dubok jaz između njega i Jehorama Ahabova, sina. Zlodusi taj izraz koriste triput da bi pokazali kako Sotona nema ništa s Kristom, ili Krist sa Sotonom. I, naposljetku, Gospodin ju je izrekao djevici Mariji da bi pokazao kako je nepremostiv jaz između njegove bezgrešne božanskosti i njezine ljudskosti te da on sluša samo jedan Glas.«⁵

2,5 Marija je shvatila značenje njegovih riječi, pa je slugama naložila da učine **što god im on zapovijedi**. Njezine su riječi važne za sve nas. Obratite pozornost na to da ljudima nije rekla da slušaju *nju*, ili bilo kojega drugog čovjeka. Uputila ih je na Gospodina Isusa i rekla im da njega trebaju slušati. Nauk Gospodina Isusa predan

nam je na stranicama Novog zavjeta. Dok čitamo tu dragocjenu knjigu, moramo se prisjetiti posljednjih Marijinih riječi: »Što god vam rekne, učinite.«

2,6 Na mjestu gdje se održavala svadba bilo je šest velikih kamenih posuda, svaka od dvije do tri mjere vode. Tu su vodu Židovi koristili za čišćenje od onečišćenja. Na primjer, ako bi Židov dotaknuo leš, smatrao se nečistim dok nije prošao određeni obred čišćenja.

2,7 Isus je naložio da se posude napune vodom. Sluge su to odmah učinile. Kada je trebao učiniti neko čudo, Gospodin bi upotrijebio ono što mu je bilo na raspolaganju. Dopustio je ljudima da uzmu posude i napune ih vodom, a zatim je učinio nešto što nikada ne bi mogao učiniti ni jedan čovjek – pretvorio je vodu u vino! Osim toga, posude su vodom napunili sluge, a ne učenici. Na taj je način Gospodin sasjekao mogućnost optužbe za prijevaru. Isto tako, posude su bile napunjene do vrha, tako da nitko ne može reći da je vino dodano vodi.

2,8 Sada se dogodilo čudo. Gospodin je naložio slugama da zagrabe iz posuda i sadržaj odnesu ravnatelju stola. To jasno pokazuje da se čudo dogodilo trenutčno. Voda se nije pretvarala u vino u određenom vremenskom razdoblju, nego u sekundi ili slično. Kao što netko poetično reče: »Voda bez svijesti ugleda svog Boga i pocrvenje.«

2,9 Ravnatelj stola bio je zadužen za stolove i hranu. Kad je okusio onu vodu, shvatio je da se dogodilo nešto neobično. Nije znao odakle je vino, ali je znao da je vrlo dobro i zato je odmah pozvao zaručnika.

Kakav bi trebao biti stav današnjih kršćana prema vinu? Vino se preporuča iz medicinskih razloga, i to je u potpunom skladu s učenjem Novog zavjeta (1 Tim 5,23). Međutim, zbog strašnih zlouporaba uslijed pijenja neumjerenih količina vina,

mnogi će kršćani odlučiti posve ga izbjegavati. Svatko se može naviknuti na žestoka pića. Tu se opasnost može izbjeci izbjegavanjem svake vrste alkoholnih napitaka. I opet, svatko mora uvijek razmisliti kako njegovi postupci djeluju na druge. U našoj kulturi ne bi bilo dobro ako bi tko nespasen vidio kršćanina gdje pije vino, te se on stoga treba uzdržavati.

2,10 Ravnatelj stola skreće pozornost na veoma značajnu razliku između načina na koji djeluje Gospodin i načina na koji najčešće djeluju ljudi. Na svadbama se obično prvo posluživalo najbolje vino, kada su ljudi mogli najbolje osjetiti i uživati u njegovom ukusu. Kad bi se najeli i napili, ne bi bili toliko svjesni kakvoće pića. Na ovoj pak je svadbi najbolje vino došlo posljednje. U tome se za nas krije duhovno značenje. Svijet ljudima u početku nudi ono najbolje što ima. Najprivlačnije ponude iznosi mladima. Zatim, kada su svoj život već potratili u praznim užicima, svijet nema za staru osobu ništa drugo osim ostataka. Kršćanski je život upravo suprotan. On je neprestano sve bolji. Krist do posljednjega trenutka čuva najbolje vino. Nakon posta dolazi gozba.

Ovaj se dio Pisma izravno odnosi na židovski narod. U to doba u židovstvu nije bilo istinske radosti. Ljudi su obavljali zamorne obrede i rituale, ali im je život bio bljutav. Nisu poznavali božansku radost. Gospodin Isus ih je želio naučiti da vjeru polože u njega. Njihov jednoličan život pretvorio bi u puninu radosti. Voda židovskog obreda i rituala mogla se pretvoriti u vino radosne zbilje života u Kristu.

2,11 Izjava da je to bilo prvo znamenje opovrgava tvrdnje o luckastim čudesima što ih je naš Gospodin navodno činio u djetinjstvu. Nalazimo ih u nazovi-evanđeljima kao što je »Petrovo evanđelje«. U njima se našem Gospodinu pripisuju čudesna koja je tobože činio kao dijete i može ih se ocijeniti gotovo kao hule. Predviđajući to, Duh Sveti je to razdoblje života

našega Gospodina i njegov karakter saču-
vao ovom malom usputnom bilješkama.

Pretvaranje vode u vino bilo je zna-
enje, to jest čudo sa značenjem. Bio je to,
dakle, nadljudski čin s duhovnim znače-
njem. Smisao tih čudesa jest da pokažu ka-
ko je Krist doista Bog. Čineći ovo zna-
menje, **objavio je svoju slavu**. Pokazao je
ljudima da je doista Bog – očitovan u tije-
lu. **Povjerovalaše u nj njegovi učenici**. Na-
ravno, u izvjesnom su smislu i prije vjero-
vali u njega, ali je sada njihova vjera osna-
žena i još su mu više vjerovali. Cynddylan
Jones ističe: »Prvo Mojsijevo čudo bilo je
pretvaranje vode u krv; u tome je bilo
nešto veoma razorno. Kristovo prvo čudo,
međutim, bilo je pretvaranje vode u vino;
u tome je bilo sadržano nešto umirujuće,
utješno.«⁶

E. Sin Božji čisti kuću svoga Oca (2,12-17)

2,12 Spasitelj je sada otišao iz Kane i
sišao u Kapernaum zajedno s majkom,
svojom braćom i učenicima svojim. U
Kapernaumu su ostali samo nekoliko da-
na. Gospodin je uskoro uzašao u Jeruza-
lem.

2,13 Na ovome mjestu počinje Gospodi-
novo prvo svjedočenje gradu Jeruza-
leumu. Ta se faza njegovog djelovanja na-
stavlja do 3. poglavlja, stiha 21. Svoju je
javnu službu započeo i završio čišćenjem
Hrama u doba Pashe (cf. Mt 21,12-13;
Marko 11,15-18; Luka 19,45-46). Pasha je
bila godišnji blagdan sjećanja na događaj
kada su djeca Izraelova izbačena iz rop-
stva u Egiptu i preko Crvenog mora odve-
đena u pustinju, a zatim u obećanu zemlju.
Prva proslava Pashe zabilježena je u Izla-
sku 12. Kao revni Židov, Isus **uzađe u Je-
ruzalem** na taj važan dan u židovskom ka-
lendaru.

2,14 Došavši u Hram, **nađe** da je postao
tržnica. Ondje su prodavali **volove, ovce i
golubove**, a i **mjenjači** novca su ondje
obavljali svoj posao. Životinje i ptice pro-

davali su štovateljima za žrtvovanje. **Mje-
njači** su od onih koji bi dolazili iz drugih
zemalja uzimali novac i mijenjali u jeruza-
lemski, tako da hodočasnici mogu platiti
hramski porez. Poznato je da su ti mjenjači
često varali ljude koji su dolazili izdaleka.

2,15 Bič koji je Gospodin uzeo bio je
vjerojatno načinjen od **uzica**. Nije zabi-
lježeno da ga je na nekom upotrijebio.
Naprotiv, to je vjerojatno bio tek simbol
vlasti koju je imao u svojim rukama. Ma-
šući pred njima bičem, **istjera trgovce iz
Hrama i isprevrta stolove** mjenjačima.

2,16 Zakon je siromašnima dopuštao da
žrtvuju par golubova, jer si nisu mogli
priuštiti skuplje životinje. **Prodavačima
golubova** Gospodin je zapovjedio da **nose
to odavde**. Nisu smjeli od **kuće Oca** nje-
govoga činiti kuću trgovačku. Bog je u
svim razdobljima upozoravao ljude na to
da svoju vjersku službu ne koriste za bo-
gaćenje. Ni u jednom od tih postupaka nije
bilo ničega okrutnog ili nepravičnog. Na-
protiv, oni su samo bili pokazateljem nje-
gove svetosti i pravednosti.

2,17 Kad su **njegovi učenici** vidjeli što
se događa, prisjetili su se Psalmu 69,9 gdje
je predskazano da će Mesiju, kada dođe,
izjedati **revnost** za ono što je Božje. Sada
su vidjeli kako se Isus odlučno zalaže za
čistoću bogoštovlja i shvatili su da je to
Onaj o kojemu je govorio psalmist.

Moramo imati na umu da je tijelo kršća-
nina hram Duha Svetoga. Kao što je Go-
spodin Isus želio da hram u Jeruzalemu
bude čist, tako se i mi moramo pobrinuti
da svoja tijela predajemo Gospodinu na
neprestano čišćenje.

F. Isus navješćuje svoju smrt i uskrsnuće (2,18-22)

2,18 Izgleda da su Židovi uvijek tražili
kakav znak ili čudo. Rekli su: »Ako za nas
učiniš kakvo veliko čudo, vjerovat ćemo.«
Međutim, Gospodin Isus je činio jedno ču-
do za drugim, a njihova srca su ostala za-

tvorena za njega. U stihu 18 zanimali su se otkud mu vlast da iz Hrama protjeruje trgovce. Tražili su da pokaže kakvo **znamenje** kojim će potkrijepiti svoju tvrdnju da je Mesija.

2,19 Odgovarajući im, Gospodin Isus je rekao nešto začuđujuće o svojoj smrti i uskrsnuću. Rekao im je da će oni **razvaliti** njegovo svetište, ali da će ga on **u tri dana podići**. U ovom se stihu vidi da je Krist Bog. Samo Bog može reći: »**U tri ću ga dana podići**.«

2,20 Židovi ga nisu razumjeli. Njih su više zanimale materijalne stvari nego duhovna istina. Jedini hram koji im je padao na pamet bio je Herodov hram koji je tada bio u Jeruzalemu. **Četrdeset i šest godina gradio se taj hram** i nisu mogli zamisliti kako bi ga bilo koji čovjek mogao ponovno podići **u tri dana**.

2,21 Međutim, Gospodin Isus je govorio o svom **tijelu**, koje je bilo hram u kojemu je prebivala sva punina Božanstva. Isto onako kao što su oskvrnuli Hram u Jeruzalemu, ti će ga Židovi za svega nekoliko godina pogubiti.

2,22 Kasnije, kad je Gospodin Isus razapet i kad je uskrsnuo od mrtvih, **prisjeća se njegovi učenici da im je obećao uskrsnuti za tri dana**. Kada su vidjeli tako čudesno ispunjenje proročanstva, **povjerovali su Pismu i riječi koju Isus reče**.

Mi često nailazimo na istine koje nam je teško razumjeti. Ali ovdje vidimo da Božju riječ trebamo pohraniti u svojim srcima. Jednog će nam je dana Gospodin pojasniti, premda je sada ne razumijemo. Kad čitamo da **povjerovali su Pismu**, znači da su povjerovali starozavjetnim proročanstvima o uskrsnuću Mesije.

G. Mnogi ispovijedaju da vjeruju u Krista (2,23-25)

2,23 Zbog **znamenja** koja je Isus učinio u Jeruzalemu za **blagdane Pashe**, **mnogi povjerovali su u njegovo ime**. To ne mora značiti da su mu doista povjerovali svoje

živote u jednostavnom pouzdanju; ne, oni su izjavljivali da ga prihvaćaju. U njihovom postupku nije bilo zbiljnosti; oni su samo izvanjski pokazivali da slijede Krista. To možemo usporediti sa svijetom u kojem mnogi koji se nisu nanovo rodili po vjeri u Gospodina Isusa Krista tvrde da su kršćani.

2,24 Iako su mnogi u njega povjerovali, **Isus nije njima povjerovao** (u grčkome je ista riječ). To jest, **nije im se povjeravao**. Vidio je da mu prilaze iz znatiželje. Tražili su nešto nesvakidašnje i spektakularno. **Sve ih je dobro poznao** – njihove misli i njihove pobude. Znao je zašto tako postupaju. Znao je da li im je vjera zbiljska ili samo patvorena.

2,25 Nitko osim samog Gospodina nije tako dobro poznao ljudsko srce. **Nije trebao da mu tko o tome govori ili ga poučava**. Dobro je znao što je u čovjeku i zašto se ljudi tako ponašaju.

H. Isus poučava Nikodema o nanovo-rođenju (3,1-21)

3,1 Pripovijest o **Nikodemu** posve je oprečna onome što se netom prije događalo. Mnogi Židovi u Jeruzalemu tvrdili su da vjeruju u Gospodina, ali je on znao da njihova vjera nije istinska. Nikodem je bio iznimka. U njemu je Gospodin vidio iskrenu želju da sazna istinu. Stih 1 trebao bi započeti veznikom: »**Ali⁷ bijaše među farizejima neki čovjek imenom Nikodem, poglavar Židova**.«

Nikodema je njegov narod smatrao učiteljem. Možda je Gospodinu otišao na posuku, tako da se među Židove može vratiti s dodatnim znanjem.

3,2 Biblija ne kaže **zašto** je Nikodem **Isusu došao noću**. Najvjerojatnije objašnjenje je kako ga je bilo sramota da ga vide gdje ide Isusu, jer većina Židova nipošto nije prihvaćala Gospodina. I Nikodem je Gospodinu rekao da je on, Isus, **Učitelj poslan od Boga**, jer nitko ne bi mogao či-

niti takva čudesa bez izravne pomoći od **Boga**. Unatoč svoj svojoj učenosti, Nikodem nije shvatio da je Gospodin utjelovljeni Bog. Bio je poput tolikih današnjih ljudi koji kažu da je Isus bio velik čovjek, sjajan učitelj i izvanredan primjer. Ali sve su te izjave daleko od potpune istine. Isus je *bio i jest* Bog.

3,3 Odgovor Gospodina Isusa na prvi pogled nema veze s onim što je Nikodem upravo rekao. Gospodin je zapravo kazao: »Nikodeme, došao si da te poučim, a tebi zapravo treba da se **nanovo rodiš**. S tim moraš početi. Moraš se roditi odozgor. U protivnom, nikada ne možeš **vidjeti kraljevstvo Božje**.«

Te prekrasne riječi Gospodin Isus je najavio izrazom: »**Zaista, zaista**« (doslovno: *Amen, amen*). Te nas riječi upozoravaju na to da ćemo čuti važnu istinu.

Kao Židov, Nikodem je čekao da Mesija dođe i oslobodi Izrael od rimskoga ropstva. Tada je Rimsko Carstvo vladalo svijetom, a Židovi su bili podvrgnuti njegovim zakonima i upravi. Nikodem je žudio za vremenom kada će Mesija podići svoje kraljevstvo na Zemlji, kad će Židovi biti glavni među narodima i kad će svi neprijatelji biti uništeni. A sada je Gospodin rekao Nikodemu da se čovjek, želi li u Njegovo Kraljevstvo, mora **nanovo roditi**.

Kao što je prvo rođenje nužno za tjelesni, tako je drugo rođenje nužno za božanski život. (Izraz **nanovorođenje** može značiti i »rođenje odozgor«). Drugim riječima, u Kistovo kraljevstvo mogu ući samo oni čiji su se životi promijenili. Budući da će njegova vladavina biti pravedna, i njegovi podanici moraju biti pravedni. Ne bi mogao vladati ljudima koji ostaju grešni.

3,4 Ovdje ponovno vidimo kako je ljudima bilo teško razumjeti riječi Gospodina Isusa. **Nikodem** je sve shvaćao doslovno. Nije mogao razumjeti kako se odrastao čovjek može **nanovo roditi**. Zaključio je kako fizički nije moguće ponovno ući u **utrobu majke svoje i roditi se**.

Nikodem je primjer da »naravan čovjek ne prima što je od Duha Božjega; ludost mu je i ne može spoznati jer treba na duhovan način prosuđivati« (1 Kor 2,14).

3,5 U daljnjem objašnjenju, Isus je Nikodemu rekao da se mora **roditi od vode i Duha**. U protivnome, ne može ući u **kraljevstvo Božje**.

Što je Isus time mislio? Mnogi drže da se misli *doslovno* na vodu i da je Gospodin rekao kako je za spasenje nužno krstiti se. Međutim, takvo je tumačenje suprotno ostatku Biblije. U čitavoj Božjoj riječi čitamo da je spasenje jedino po vjeri u Gospodina Isusa Krista. Krštenje je namijenjeno onima koji su se već spasili, ali ne kao sredstvo spasenja.

Neki drže da se **voda** u ovom stihu odnosi na Riječ Božju. U Efežanima 5,25-26 voda je usko povezana s Riječju Božjom. Isto tako, u 1 Petrovoj 1,23 i Jakovu 1,18, kaže se da se nanovorođenje odigrava kroz Riječ Božju. Stoga je lako moguće da se voda u ovom stihu odnosi na Bibliju. Znamo da spasenja nema neovisno o Svetom pismu. Prije nego što se **nanovo rodi**, grešnik najprije mora usvojiti poruku sadržanu u Riječi Božjoj.

Ali **voda** se može odnositi i na Duha Svetoga. U Ivanu 7,38-39, Gospodin Isus je govorio o rijekama žive vode i izrije kom nam se kaže da, kada rabi riječ **voda**, govori o Duhu Svetome. Ako u sedmome poglavlju voda znači Duh, zašto ne može imati isto značenje u trećem poglavlju?

Međutim, prihvatimo li takvo tumačenje, nastaje poteškoća. »**Ako se tko ne rodi od vode i Duha, ne može ući u kraljevstvo Božje**.« Ako se uzme da **voda znači Duh**, tada bi se Duh u ovom stihu dvaput ponavljao. Ali riječ prevedena s »i« mogla bi se podjednako ispravno prevesti i s »odnosno«. Tada bi stih glasio: »**Ako se tko ne rodi od vode, odnosno Duha, ne može ući u kraljevstvo Božje**.« Držimo da je to pravo značenje ovog stiha.

Tjelesno rođenje nije dovoljno.⁸ Ako tko želi **ući u kraljevstvo Božje**, mora se i duhovno roditi. To duhovno rođenje nastaje po Duhu Božjem kad osoba povjeruje u Gospodina Isusa Krista. Ovo tumačenje potkrepljuje činjenica da se izraz »rođen od Duha« nalazi dvaput u sljedećim stihovima (st. 6, 8).

3,6 Kada bi Nikodem i mogao na neki način ponovno ući u utrobu svoje majke i po drugi put se roditi, to ne bi popravilo njegovu opaku narav. Izraz **što je rođeno od tijela, tijelo je**, znači da su djeca ljudskih roditelja rođena u grijehu i nema nade da se sami spase. S druge strane, **što je rođeno od Duha, duh je**. Duhovno se rođenje zbiva kada se osoba pouzda u Isusa Krista. Kad se osoba nanovo rodi po Duhu, dobiva novu narav i prikladna je za kraljevstvo Božje.

3,7 Nikodem se **nije** trebao **čuditi** onome što mu je Gospodin Isus govorio. On mora shvatiti da se **treba roditi nanovo** i razumjeti da ljudska narav nema nikakvu moć da se povрати iz palog stanja. Mora shvatiti da čovjek, kako bi bio podanik Božjeg kraljevstva, mora biti svet, čist i duhovan.

3,8 Kao što je to često činio, Gospodin Isus je upotrijebio primjer iz prirode kako bi prikazao duhovnu istinu. Podsjetio je Nikodema da **vjetar puše gdje god hoće** i čovjek mu **može čuti šum, ali ne zna odakle dolazi i kamo ide**. Nanovorođenje je u mnogočemu slično **vjetru**. Prije svega, događa se u skladu s Božjom voljom. Ta moć nije u čovjekovim rukama. Drugo: nanovorođenje je nevidljivo. Ne možeš vidjeti njegove posljedice u čovjekovu životu. Kad se tko spasi, zahvati ga promjena. Opake stvari koje je prije volio, sada mrzi. Božje stvari koje je prije prezirao, sada su ono ono što voli. Upravo onako kao što nitko ne može posve razumjeti vjetar, tako je i nanovorođenje čudesno djelo Duha Božjega, koje čovjek ne može potpuno shva-

titi. Osim toga, nanovorođenje je, poput **vjetra**, nepredvidljivo. Nemoguće je reći točno kada i **gdje** će se dogoditi.

3,9 Nikodem je opet pokazao da prirodni um ne može proniknuti u božanske stvari. Nesumnjivo je da je i dalje pokušavao o nanovorođenju misliti kao prirodnom ili tjelesnom, a ne duhovnom događaju. Zato je i upitao Gospodina Isusa: »**Kako to može biti?**«

3,10 Isus je **odgovorio** da bi Nikodem, kao učitelj Izraelu, trebao to razumjeti. Starozavjetna su pisma jasno naučavala da će Mesija, kada se vrati na Zemlju uspostaviti svoje kraljevstvo, najprije osuditi svoje neprijatelje i uništiti sve sablazni. U Kraljevstvo će ući samo oni koji su priznali svoje grijeha i odrekli ih se.

3,11 Gospodin Isus je zatim istaknuo nepogrešivost svog učenja u koje ljudi usprkos tome nisu vjerovali. On je znao tu istinu i naučavao je samo ono što je znao i **vidio**. Ali Nikodem i većina Židova toga doba odbili su povjerovati njegovom svjedočanstvu.

3,12 Što je to **zemaljsko** o kojem Gospodin govori u ovom stihu? To je njegovo **zemaljsko kraljevstvo**. Kao proučavatelj Starog zavjeta, Nikodem je znao da će Mesija jednoga dana doći i doslovce uspostaviti Kraljevstvo ovdje na Zemlji s Jeruzalemom kao svojom prijestolnicom. Nikodem, međutim, nije shvaćao da je za ulazak u to kraljevstvo potrebno nanovorođenje. Što je onda **nebesko** o kojem je Gospodin govorio? To su istine objašnjene u sljedećim stihovima – prekrasan način kojim čovjek prima to nanovorođenje.

3,13 Samo je jedna osoba smjela govoriti o nebeskim stvarima, jer je on Onaj **koji** je bio u **nebu**. Gospodin Isus nije bio tek neki ljudski učitelj poslan od Boga, nego Onaj koji je oduvijek živio s Bogom Ocem i **sišao** na ovaj svijet. Kad je rekao da **nitko nije uzašao na nebo**, nije pritom mislio da starozavjetni sveci poput Henoka i

Ilije nisu otišli na Nebo nego da su uzneseni, dok je on sâm uzašao na Nebo. Drugo objašnjenje glasi da nijedno ljudsko biće ne može biti stalno u Božjoj blizini na način na koji je on bio. On može uzaći na mjesto gdje boravi Bog na jedinstven način, jer je on sišao s Neba na Zemlju. Čak i dok je stajao na Zemlji razgovarajući s Nikodemom, Gospodin Isus je rekao da je na Nebu. Kako je to moguće? Time se izriče činjenica je Gospodin, kao Bog, u istom trenutku bio na svim mjestima. Na to mislimo kad kažemo da je sveprisutan. Iako neki suvremeni prijevodi izostavljaju riječi **koji je na nebu**, rukopisi ih listom potvrđuju i one pripadaju naddahnutom tekstu.

3,14 Gospodin Isus će sada Nikodemu otkriti nebesku istinu. Kako se može nanovo roditi? Kazna za čovjekove grijeha mora se platiti. Ljudi ne mogu ići u Nebo grešni. Upravo kao što je Mojsije podigao mjedenu zmiju u pustinji kada su zmije ujedale svu djecu Izraelovu, **tako ima biti podignut Sin čovječji**. (Pročitaj Br 21,4-9). Dok su lutali pustinjom prema Obećanoj zemlji, djeca Izraelova su se obeshrabrila i postala nestrpljiva. Mrmljali su protiv Gospodina. Da ih kazni, poslao je među njih ljute zmije i mnogi su ljudi pomrli. Kad su preživjeli preklinjali Gospodina kajući se, Gospodin je rekao Mojsiju neka načini **zmiju** od mjedi i postavi je na stup. Ujedeni Izraelci koji bi pogledali zmiju, bili su čudesno iscijeljeni.

Isus je naveo taj starozavjetni događaj da bi pokazao kako se zbiva nanovorođenje. Muškarce i žene ujela je zmija otrovnica grijeha i osuđeni su na vječnu smrt. Zmija od mjedi bila je simbol ili slika Gospodina Isusa. Mjed u Bibliji predstavlja osudu. Gospodin Isus je bio bezgrešan i nikada nije mogao biti kažnjen, ali nas je zamijenio i podnio osudu koju smo mi zaslužili. Stup je simbol golgotskog križa na koji je podignut Gospodin Isus. Spašavamo se ako ga gledamo u vjeri.

3,15 Spasitelj je učinjen grijehom umjesto nas, on koji nije poznavao grijeha, da bismo u njemu postali pravednost Božja. **Tko god vjeruje u Gospodina Isusa Krista prima vječni život kao besplatni dar.**

3,16 Ovo je jedan od najpoznatijih stihova u čitavoj Bibliji, nesumnjivo zato što tako jasno i jednostavno iznosi evanđelje. On sažimlje ono što je Gospodin Isus govorio Nikodemu o načinu na koji se prima nanovorođenje. **Bog je, čitamo, tako ljubio svijet. Svijet ovdje uključuje sve ljude. Bog ne ljubi ljudske grijeha ili izopačeni svjetski sustav, nego voli ljude i ne želi da itko propadne.**

Veličinu njegove ljubavi pokazuje činjenica da je **dao Sina svoga jedinorođenoga**. Bog nema drugoga sina poput Gospodina Isusa. To što je svoga jedinstvenog Sina bio spreman dati za soj buntovnih grešnika bilo je izraz njegove beskrajne ljubavi. To *ne* znači da su svi spašeni. Čovjek mora prihvatiti ono što je Krist za njega učinio prije nego što mu Bog dade vječni život. Stoga su dodane riječi **»da tko god vjeruje u njega ne propadne«**.

Nije potrebno da itko propadne. Dan je način na koji se svi mogu spasiti, ali čovjek mora priznati Gospodina Isusa Krista kao osobnog Spasitelja. Kada to učini, u sadašnjosti ima vječni život. Boreham kaže: »Kada crkva shvati ljubav kojom je Krist ljubio svijet, bit će nemirna sve dok ne obuhvati sva svjetska carstva, sve dok ne pridobije i posljednji koraljni otok.«⁹

3,17 Bog nije grubi i okrutni vladar koji svoj gnjev želi iskaliti na ljudima. Srce mu je puno nježnosti prema čovjeku i za spas ljudi platio je najveću cijenu. Mogao je poslati svoga Sina na svijet da sudi svijetu, ali to nije učinio. Upravo suprotno, poslao ga je ovdje da pati, krvvari i umre da se **svijet spasi po njemu**. Djelo Isusa Krista na križu bilo je toliko vrijedno da se mogu spasiti svi grešnici posvuda, ako ga samo prime.

3,18 Sada se cijelo čovječanstvo dijeli na dvije vrste: vjernike i nevjernike. Naša vječna sudbina ovisi o tome kako se postavimo prema Sinu Božjemu. Onaj koji vjeruje Spasitelju **ne osuđuje se, ali je onaj koji mu ne vjeruje već osuđen**. Gospodin Isus je dovršio djelo spasenja i sada svaki pojedinac treba sâm odlučiti hoće li ga prihvatiti ili odbaciti. Strašno je odbaciti takav dar ljubavi. Ne želi li čovjek vjerovati u Gospodina Isusa, Bog ne može ništa drugo osim osuditi ga.

Vjerovati u njegovo ime isto je što i vjerovati u njega. U Bibliji, ime zamjenjuje osobu. Vjerujete li u njegovo ime, vjerujete njemu.

3,19 Isus je **Svjetlo** koje je došlo na svijet. On je bio bezgrešan i neokaljan jaganjac Božji. Umro je za grijeha cijeloga svijeta. Ali vole li ga ljudi zbog toga? Ne – preziru ga. Draži su im njihovi grijesi nego Isus kao Spasitelj, i zato ga odbacuju. Kao što neki kukci bježe od svjetlosti, tako opaki ljudi bježe od Kristove prisutnosti.

3,20 Oni koji vole grijeh mrze **Svjetlost**, jer svjetlost razotkriva njihovu grešnost. Kad je Isus bio ovdje u svijetu, grešnicima je u njegovoj prisutnosti bilo nelagodno jer je svojom svetošću otkrivao njihovo strašno stanje. Najbolji način da se otkrije je li neki štap iskrivljen jest da uza nj postavimo ravan. Došavši na svijet kao Savršen čovjek, Gospodin Isus je usporedbom sa sobom razotkrio pokvarenost svih drugih ljudi.

3,21 Ako je čovjek doista čist pred Bogom, doći će k **Svjetlu**, to jest Isusu Kristu, i shvatiti svoju krajnju bezvrijednost i grešnost. Tada će se pouzdati u Spasitelja i tako se nanovo roditi po vjeri u Krista.

I. Poslanje Ivana Krstitelja u Judeji (3,22-36)

3,22 Prvi dio ovoga poglavlja opisuje svjedočenje Gospodina Isusa u gradu Jeruzalemu. Od ovog stiha pa do kraja po-

glavlja Ivan opisuje Kristovo poslanje u **Judeji**, gdje je nesumnjivo nastavio objavljivati radosnu vijest o spasenju. Kad su dolazili na svjetlost, ljudi su se **krstili**. Iz ovog bi se stih mogao steći dojam da je sâm Isus krstio, ali iz Ivana 4,2 saznajemo da su to činili njegovi učenici.

3,23 Ivan o kojem se govori u ovom stihu je Ivan Krstitelj. On je još propovijedao svoju poruku pokajanja u području Judeje i krstio one Židove koji su se željeli pokazati pripravljači se za dolazak Mesije. Krstio je i **Ivan u Enonu ... jer je ondje bilo mnogo vode**. Iz toga ne slijedi uvjerljiv dokaz da je krstio uranjanjem, ali ali se to zacijelo može naslutiti. Ako je krstio škropljenjem ili izlivanjem vode, ne bi bilo potrebe za **mного vode**.

3,24 U ovom se stihu objašnjava nastavak Ivanova poslanja i nastavak odgovora na nj među revnim Židovima. Uskoro će **Ivan biti bačen u tamnicu** i odrubit će mu glavu zbog vjernog svjedočenja. U međuvremenu je i dalje marljivo obavljao svoje poslanje.

3,25 Iz ovog je stiha jasno da su se neki od **Ivanovih učenika** počeli **prepirati sa Židovima o čišćenju**. – Što to znači? Čišćenje se ovdje vjerojatno odnosi na krštenje. Prepirali su se o tome je li Ivanovo krštenje bolje od Isusovog. – Koje je krštenje imalo veću moć? Koje je bilo vrednije? Možda su neki od **Ivanovih učenika** nerazumno tvrdili da nijedno krštenje ne može biti bolje od krštenja njihovog učitelja. Možda su farizeji pokušali učiniti Ivanove učenike ljubomornim na Isusa i njegovu tadašnju omiljenost.

3,26 **Dođoše Ivanu** da on presudi. Vjerojatno su mu rekli: »Ako je tvoje krštenje bolje, zašto te onda toliki napuštaju i odlaze Isusu?« (Izraz: »onaj koji bijaše s tobom s onu stranu Jordana« odnosi se na Krista.) Ivan je svjedočio za Gospodina Isusa, a posljedica toga bila je da su ga mnogi njegovi učenici napustili i pošli za Isusom.

3,27 Ako se Ivanov odgovor odnosio na Gospodina Isusa, to znači da je svaki uspjeh koji je postigao Spasitelj bio pokazatelj da mu je to dao Bog. Ako je Ivan mislio na sebe, to bi značilo da nikada nije želio biti velik ili važan. On nikada nije rekao da je njegovo krštenje veće od Isusovog. Ovdje je rekao samo to da on nema ništa osim onoga što mu je dano s neba. To vrijedi za sve nas i nema u svijetu ničega zbog čega bismo se trebali uznositi ili pokušavali uzvisivati u očima ljudi.

3,28 Ivan je svoje učenike podsjetio da je opetovano govorio kako on nije Krist, nego je samo poslan da pripravi put Mesiji. Zašto bi se prepirali o njemu? On nije bio važan, nego je samo pokušavao uputiti ljude na Gospodina Isusa.

3,29 Gospodin Isus je bio zaručnik, a Ivan Krstitelj je bio samo zaručnikov prijatelj, »kum«. Zaručnica ne pripada zaručnikovu prijatelju, nego samom zaručniku. Zato je i dolikovalo da ljudi slijede Isusa a ne Ivana. Zaručnica ovdje općenito označava sve koji će postati učenicima Gospodina Isusa. U Starom se zavjetu o Izraelu govori kao o Jahvinoj ženi. Kasnije, u Novom zavjetu, Zaručnicu predstavljaju svi članovi Kristove Crkve. Ovdje u Ivanovu evanđelju, međutim, ta se riječ koristi da općenito označi sve one koji su napustili Ivana Krstitelja kada se pojavio Mesija. Ona ne označuje ni Izrael ni Crkvu. Ivan nije bio nesretan zato što su ga učenici napuštali. Silno se radovao slušati zaručnikov glas. Bio je zadovoljan zato što se sva pozornost okreće Isusu. Radost mu se ispunila kad su ljudi hvalili i častili Krista.

3,30 U ovom se stihu sažimlje sva svrha Ivanove službe. On se neumorno trudio da muškarce i žene uputi na Gospodina i da im pomogne shvatiti njegovu pravu vrijednost. Pritom je shvatio da se sâm mora držati u pozadini. Pokušaj skretanja pozornosti na sebe za Kristovog je slugu doista jedan oblik nevjernosti.

Obratite pozornost na tri riječi »morati« u ovome poglavlju: za *grešnika* (3,7); za *Spasitelja* (3,14); i za *sveca* (3,30).

3,31 Isus je Onaj koji odozgor dolazi, on je iznad sviju. Svrha te tvrdnje jest pokazati njegovo nebesko podrijetlo i vrhovni položaj. Da bi pokazao kako je njegov položaj niži, Ivan Krstitelj je za se rekao da je zemaljski i da zemaljski govori. To znači da je, u pogledu rođenja, dijete ljudskih roditelja. Nije nebeski i ne može govoriti s istom vlašću kao Sin Božji. Bio je manji od Gospodina Isusa zato što je onaj tko odozgor dolazi iznad sviju. Krist je vrhovni Vladar svemira. Stoga je jedino ispravno da ljudi slijede njega, a ne njegova glasnika.

3,32 Ali kad je Gospodin Isus govorio, govorio je s vlašću. Rekao je ljudima što je vidio i čuo. Nije bilo mogućnosti pogreške ili prijevare. Čudno, ali svjedočanstvo njegovo nitko ne prima. Riječ nitko ne treba shvatiti u apsolutnom smislu. Ima pojedinaca koji prihvaćaju riječi Gospodina Isusa. Ivan je, međutim, govorio o ljudima općenito i htio je jednostavno reći da je većina odbacila Spasiteljevo naučavanje. Isus je Onaj koji je sišao s Neba, ali su ga razmjerno malobrojni htjeli slušati.

3,33 Stih 33 opisuje tu manjinu koja je prihvatila Gospodinove riječi kao Božje riječi. Svojim su prihvaćanjem potvrdili da je Bog istinit. Tako je i danas. Kada prihvate poruku evanđelja, ljudi staju uz Boga a protiv sebe i ostatka čovječanstva. Shvaćaju da, ako je Bog nešto rekao, to mora biti istinito. Pogledajte kako jasno stih 33 naučava Kristova božanstvo. U njemu se kaže da tko vjeruje Kristovom svjedočanstvu potvrđuje da je Bog istinit. To je isto kao da kažemo da je Kristovo svjedočanstvo Božje svjedočanstvo i da primati jedno znači primati i drugo.

3,34 Isus je bio Onaj koga Bog posla. Govorio je Božje riječi. Kako bi to potvrdio, Ivan je rekao da Bog Duha ne daje na mjeru. Božji Duh Sveti je pomazao Krista

kako nijednu drugu osobu. Drugi su bili svjesni da im u poslanju pomaže Duh Sveti, ali nikome nikada nije služba bila tako ispunjena Duhom kao poslanje Sina Božjega. Bog je prorocima dao djelomičnu objavu, ali je »Duh u i po Kristu otkrio čovjeku samu mudrost, samo Božje srce, sa svom njegovom beskrajnom ljubavlju«.

3,35 Ovo je jedno od od sedam mjesta u Ivanovu evanđelju gdje nam se kaže da **Otac ljubi Sina**. Ovdje se ta ljubav očituje u tome što mu daje vlast nad svime. Među onim nad čime Spasitelj ima potpunu vlast nalaze se i ljudske sudbine, kao što se objašnjava u stihu 36.

3,36 Bog je Kristu dao da daje vječni život svima koji vjeruju u njega. Ovo je jedan od onih stihova u Bibliji koji na najjasniji način govore kako se netko može spasiti. To je moguće *jednostavno vjerovanjem u Sina*. Dok čitamo ovaj stih, trebali bismo shvatiti da to Bog govori. On daje obećanja koja se nikada ne mogu prekršiti. On jasno i nedvosmisleno kaže da svaki koji **vjeruje u njegovog Sina ima život vječni**. Prihvatiti to obećanje, ne znači i skočiti u nepoznato. Radi se jednostavno o tome da se vjeruje u nešto što ne može biti lažno. Oni koji ne slušaju Sina Božjega neće vidjeti života, gnjev Božji ostaje na njima već sada. Iz ovog stiha saznajemo da naša vječna sudbina ovisi o našem odnosu prema Sinu Božjem. Ako ga primamo, Bog nam daje vječni život kao besplatan dar. Ako ga odbacimo, nikada nećemo uživati vječni život; i ne samo to, Božji gnjev je već nad nama, spreman da se svakog trenutka sruči na nas.

Obratite pozornost na to da se u ovome stihu ništa ne govori o držanju Zakona, poštovanju Zlatnog pravila, odlasku u crkvu, zalaganju ili zasluživanju našeg puta u Nebo.

J. Obraćanje Samaritanke (4,1-30)

4,1-2 Farizeji su čuli kako on, Isus krsti više učenika nego Ivan i da Ivanova

popularnost naočigled opada. Možda su tu činjenicu željeli iskoristiti da izazovu ljubomoru i sukob između Ivanovih i učenika Gospodina Isusa. Zapravo, sâm Isus nije izvodio krštenje. To su činili **njegovi učenici**. Ljudi su, međutim, bili kršteni kao Gospodinovi sljedbenici ili učenici.

4,3 Napusti li Judeju i otputuje u Galileju, Isus će osujetiti pokušaje farizeja da izazovu podjele. Ali, u ovom se stihu nalazi još nešto važno. **Judeja** je bila sjedište židovskog vjerskog vrha, dok je **Galileja** bila poznata kao izrazito poganski kraj. Gospodin Isus je uvidio da su židovski vođe već odbacivali i njega i njegovo svjedochanstvo, te se zato ovdje s porukom spasenja okreće poganskim narodima.

4,4 **Samarija** se nalazila na izravnom putu između Judeje i Galileje. Ali, rijetki su Židovi išli tim putom. Židovi su toliko mrzili Samariju da su je često naširoko zaobilazili, skroz kroz Pereju, kako bi došli na sjever u Galileju. I zato, kada se kaže da je Isus **morao proći kroz Samariju**, ne misli se toliko na to da je to morao iz zemljopisnih razloga, nego zato što je u **Samariji** bila jedna duša u potrebi kojoj on može pomoći.

4,5 Na putu kroz **Samariju**, Gospodin Isus je došao do gradića zvana **Sihar**. Nedaleko od tog grada nalazilo se **zemljište što ga je Jakov dao svome sinu Josipu** (Post 48,22). Dok je prolazio tim područjem, Isusu su u mislima neprestano bili prizori njegove prošlosti.

4,6 **Ondje** je bio izvor poznat kao **Jakovljevi zdenac**. Posjetitelji i danas mogu vidjeti taj drevni zdenac, jedno od rijetkih biblijskih mjesta koja se danas mogu sa sigurnošću prepoznati.

Bilo je otprilike podne (po židovskom vremenu) ili šest sati poslije podne (po rimskom vremenu) kad je Isus došao do zdenca. Zbog dugog puta koji je prošao bio je **umoran, te sjede kraj zdenca**. Iako je Isus Bog Sin, on je i čovjek. Kao Bog,

nikada se ne može umoriti, ali kao čovjek može. Teško nam je to razumjeti. Ali, nije-dan smrtni um nikada ne može potpuno razumjeti Osobu Gospodina Isusa Krista. Istina da je Bog mogao sići na svijet i živjeti kao čovjek među ljudima zagonetka je koja nadmašuje našu moć razumijevanja.

4,7 I dok je Gospodin Isus sjedio kraj zdenca, iz sela **dođe neka žena zahvatiti vode**. Ako je, kao što neki stručnjaci tvrde, bilo podne, žena je išla po vodu na zdenac u veoma neobično doba; ta bio je to najtopliji dio dana. Ali, ta je žena bila nemoralna grešnica i možda je to doba odabrala zato što se sramila, a znala je da tada neće biti drugih žena koje bi je mogle vidjeti. Naravno, Gospodin Isus je sve vrijeme znao da će ona tada biti na zdenцу. Znao je da joj je duša u potrebi i zato ju je odlučio susresti i izbaviti od grešnog života.

U ovom ulomku vidimo kako djeluje vrhovni Pridobitelj duša; dobro je proučiti koje je on metode upotrijebio da bi tu ženu doveo k svijesti o njezinoj potrebi i ponudio joj rješenje njezina problema. Naš se Gospodin ženi obratio točno sedam puta. I žena je sedam puta govorila – šest puta Gospodinu i jednom ljudima iz grada. Ako i mi govorimo Gospodinu onoliko puta koliko je to ona učinila, možda ćemo i mi imati uspjeha u svjedočenju kao i ona kad je govorila ljudima iz grada. Isus je razgovor započeo moleći za uslugu. Umoran od puta, **reče joj: »Daj mi piti!«**

4,8 Stih 8 objašnjava zašto ju je Gospodin, s ljudskog stajališta, morao moliti za piće. **Njegovi učenici bijahu otišli u Sihar kupiti nešto za jelo**. Obično su nosili vjedra za zahvaćanje vode, ali su ih ponijeli sa sobom. Tako je izgledalo da Gospodin nema načina zahvatiti vode iz zdenca.

4,9 Žena je uočila da je Isus **Židov** i začudila se što razgovara s njom, **Samarijankom**. Samarijanci su tvrdili da potječu od Jakova i smatrali se pravim Izraelcima. Zapravo, bili su miješanog židovskog i poganskog podrijetla. Kao svoje službeno

mjesto bogoštovlja uzeli su goru Gerizim. Bila je to planina u Samariji koju su Gospodin i ta žena mogli jasno vidjeti dok su razgovarali. Židovi su Samarijance duboko prezirali. Smatrali su ih mješancima. Zato je žena rekla Gospodinu Isusu: **»Kako ti, koji si Židov, tražiš od mene, žene, i to Samarijanke, da ti dam piti?«** Nije shvaćala da razgovara sa svojim Stvoriteljem, a njegova je ljubav bila visoko iznad svih beznačajnih razlika među ljudima.

4,10-11 Moleći je za uslugu, Gospodin je u njoj pobudio zanimanje i znatiželju. On ih i dalje budi govoreći o sebi kao Bogu i čovjeku u isti mah. On je bio prije svega **dar Božji** – Onaj što ga je **Bog** dao da bude Spasitelj svijeta, njegov Jedinorodnaci. Ali bio je i čovjek – Onaj koji je, umoran od puta, iskao od nje **piti**. Drugim riječima, da je shvatila da je Onaj kome se obraća utjelovljeni Bog, **zaiskala bi u nje-ga blagoslov i on bi joj dao živu vodu**. Žena je mogla pomišljati samo na *doslovnu* vodu i o tome da je on ne može zahvatiti bez nužnog pomagala. Uopće nije prepoznala Gospodina ni razumjela njegove riječi.

4,12 Još se više zbunila kad je pomislila na praoca **Jakova, koji je dao taj zdenac**. I **sâm je iz njega pio, a i sinovi njegovi i stoka njegova**. A sada je tu, stoljećima kasnije, umorni putnik koji traži piti iz Jakovljeva zdenca i koji istodobno tvrdi da može dati nešto bolje od vode koju je dao Jakov. Ako je imao nešto bolje, zbog čega je iskao vode iz Jakovljeva zdenca?

4,13 Stoga je Gospodin počeo objašnjavati razliku između doslovne vode Jakovljeva zdenca i vode koju će on dati. **Svatko tko pije od te vode, ponovno će ožednjati**. To je Samarijanka zacijelo mogla razumjeti. Svakodnevno je dolazila zahvaćati iz zdenca; ipak, potreba nije nikada bila posve zadovoljena. A tako je sa svim zdenčima ovoga svijeta. Ljudi traže užitak i zadovoljstvo u zemaljskim stvarima, ali one ne mogu utažiti žeđ čovjekova srca.

Kao što u svojim *Ispovijedima* reče Augustin: »O, Gospodine, stvorio si nas za sebe i srca su nam nemirna dok se ne smire u Tebi.«

4,14 Voda koju Isus daje uistinu namiruje. **Tko pije** od Kristovih blagoslova i milosti, **neće ožednjeti nikada**. Ono što on daje ispunjava srca i još preteče. To je poput izvora koji neprestano kluču i struji, ne samo u ovaj život nego i u vječnost. Izraz **struji u život vječni** znači da blagodati od vode koju Krist daje nisu ograničene na Zemlju, nego da vječno traju. Suprotnost je vrlo očigledna. Sve ono što Zemlja daje, ne dostaje da ispuni ljudsko srce. Ali blagoslovi koje Krist daje ne samo što ispunjavaju srce, nego su i preobilni da bi stali u bilo koje srce.

Čitav taj široki svijet ne može dovoljan biti,
Da tri kutka srca mogne ispuniti.

Ono i dalje žudi;

A moguće je tek Trojstvu što ga je stvorilo,
Uspjeti da bi to golemo srce zadovoljilo.

— George Herbert

Užici ovoga svijeta traju tek koju kratku godinu, a užici što ih daje Krist nastavljaju se u život vječni.

4,15 Kada je čula za tu čudesnu vodu, žena ju je htjela odmah imati. Ali, još uvijek je mislila da je to *doslovna* voda. Željela je da ne mora **dolaziti** na zdenac svakoga dana **zahvaćati** vodu i nositi je na glavi u teškoj posudi. Nije shvaćala da je voda o kojoj Gospodin Isus govori duhovna voda, da on misli na sve blagoslove koje ljudska duša dobiva po vjeri u njega.

4,16 Odjednom u razgovoru dolazi do nagle promjene. Upravo je bila zatražila tu vodu, a Gospodin Isus joj je rekao neka **ide i zovne svog muža**. — Zašto? Prije nego što se može spasiti, ova žena mora priznati da je grešnica. Mora se istinski pokajati pred Kristom priznajući svoju krivnju i sramotu. Gospodin Isus je znao sve o grešnom životu kojim je živjela i sada će je, korak po korak, voditi da to i sama uvidi.

Mogu se spasiti samo oni koji znaju da su izgubljeni. Svi su ljudi izgubljeni, ali to ne žele svi priznati. U svom nastojanju da ljude pridobijemo za Krista, nikada ne smijemo izbjegavati pitanje grijeha. Moramo ih suočiti s činjenicom da su mrtvi u prijestupima i grijesima, da im je Spasitelj potreban, da se sami ne mogu spasiti, da je Isus onaj Spasitelj kojeg trebaju i da će ih on spasiti ako se pokaju zbog svojih grijeha i povjeruju u njega.

4,17 Žena je isprva pokušala prešutjeti istinu tako da ne izgovori laž. Rekla je: »**Nemam muža**.« Možda je njezina izjava, gledajući strogo zakonski, i bila točna. Ali, time je htjela prikriti odvratnu činjenicu da je tada živjela u grijehu s muškarcem koji joj nije bio muž: »Ona časka o religiji, raspravlja o teologiji, pomalo je ironična, pretvara se da je šokirana — sve samo da Krist ne bi vidio dušu koja bježi od sebe. (Daily Notes of the Scripture Union)«

Gospodin Isus, kao Bog, znao je sve o tome. I zato joj je kazao: »**Dobro si rekla: 'Nemam muža'**.« Iako je ljude oko sebe mogla prevariti, ovog čovjeka nije mogla. Znao je sve o njoj.

4,18 Svoje sveznanje Gospodin nije nikada upotrijebio da nekoga bespotrebno razotkrije ili posrami. Ali to je ovdje učinio da bi osobu izbavio od robovanja grijehu. Mora da je bila silno zapanjena kada joj je iznio svu njezinu prošlost! **Imala je pet muževa**, a čovjek s kojim je sada živjela **nije joj bio muž**.

Oko ovoga stiha postoje stanovita neslaganja. Neki drže da je njenih bivših pet muževa ili umrlo ili je ostavilo, te da u njenom odnosu s njima nije bilo ničega grešnog. Bez obzira je li tako, iz drugog dijela ovog stiha jasno je da je žena bila preljubnica. »**Ni ovaj kojeg sada imaš nije ti muž**.« To je ono važno. Žena je bila grešnica, i sve dok to nije bila spremna priznati Gospodin je nije mogao blagosloviti živom vodom.

4,19 Kada se tako pred njom otvorio njezin život, žena je shvatila da Onaj koji joj govori nije bio netko običan. Nije, međutim, shvaćala da je on Bog. Najviše što je mogla pomisliti bilo je da je **prorok**, to jest onaj koji govori u ime Boga.

4,20 Izgleda da se žena sada uvjerila u svoje grijehe, pa je tako pokušala promijeniti temu uvodeći pitanje o mjestu gdje se treba klanjati. Kad je rekla: »**Naši su se očevi klanjali na ovoj gori**«, zacijelo je pokazala na obližnju goru Gerizim. Zatim je (nepotrebno) podsjetila Gospodina kako Židovi tvrde da je **Jeruzalem** pravo **mjesto gdje se treba klanjati**.

4,21 Isus nije izbjegao njezinu primjedb-u, ali ju je iskoristio da izloži još jednu duhovnu istinu. Rekao joj je da **dolazi** vrijeme kada **ni na gori Gerizim ni u Jeruzalemu** neće biti mjesto klanjanja. U Staram zavjetu je Bog odredio da Jeruzalem bude grad gdje će mu se klanjati. Hram u Jeruzalemu bio je mjesto u kojem je boravio Bog, a revni Židovi dolazili su u Jeruzalem donoseći žrtve i prinose. U doba evanđelja, naravno, više nije tako. Bog više nema neko određeno mjesto na Zemlji gdje mu se ljudi moraju klanjati. Gospodin to pobliže objašnjava u sljedećim stihovima.

4,22 Kad je Gospodin rekao: »**Vi se klanjate onome što ne poznate**«, osudio je samarijanski način bogoštovlja. To je izrazito suprotno tvrdnjama današnjih vjerskih učitelja koji smatraju da su sve religije dobre i da na poslijetku sve one vode u Nebo. Gospodin Isus je ovoj ženi rekao da Bog nije Samarijancima ni dopustio ni priznao njihovo bogoštovlje. Izmislio ga je čovjek i provodio ga bez potvrde Božje riječi. S bogoštovljem Židova nije bilo tako. Bog je Židove izdvojio kao svoj odabrani narod. Dao im je potanke upute na koji ga način trebaju štovati.

Rekavši kako je »**spasenje od Židova**«, Gospodin je naučavao da je Bog odabrao židovski narod da mu budu glasnici i dao

im Pisma. Isto tako, i Mesija je dan kroz židovski narod. Rodila ga je Židovka.

4,23 Isus je zatim rekao ženi da Bog, nakon njegova dolaska, više nema na Zemlji određeno mjesto za klanjanje. Sada se svi koji vjeruju u Gospodina Isusa mogu klanjati Bogu uvijek i svuda. Pravo klanjanje znači da vjernik dolazi u Božju prisutnost po vjeri i **ondje** ga slavi i štuje. Tijelo mu može biti u jami, tamnici ili na polju, ali mu duh može otići k Bogu u nebesko svetište po vjeri. Isus je obznanio ženi da će od sada klanjaje Ocu biti **u duhu i istini**. Židovski je narod sveo klanjanje na izvanjske forme i obrede. Mislili su da se Ocu klanjaju time što se religiozno drže slova Zakona i provode određene obrede. Ali to nije bilo klanjanje duha. Bilo je izvanjsko, a ne nutarnje. Tijela im se mogu prigibati do samoga tla, ali im srca nisu pravedna pred Bogom. Možda su tlačili sirotinju ili varali u poslovanju.

S druge strane, Samarijanci su imali neki oblik klanjanja, ali je on bio lažan. Nije bio utemeljen na Pismu. Izmislili su vlastitu religiju i provodili uredbe koje su sami uveli. Zato je Gospodin, kada je rekao da klanjanje mora biti **u duhu i istini**, korio i Židove i Samarijance. Ali isto tako im je govorio i to da ljudi sada, kad je on došao, mogu doći k Bogu po njemu u istinskom i iskrenom klanjanju. – Razmislite o tome! **Jer takve klanjatelje želi Otac**. Bog želi da ga njegov narod obožava. Dobija li to i od mene?

4,24 **Bog je Duh** jest definicija Božjeg bića. On nije tek čovjek, podložan svim greškama i ograničenjima ljudske naravi. Isto tako, nije ograničen ni na koje mjesto i vrijeme. On je nevidljiva Osoba, prisutna na svim mjestima u jednom te istom trenutku, koja sve zna i sve može. On je u svemu savršen. I zato, **koji mu se klanjaju trebaju se klanjati u duhu i istini**. Ne smije biti himbe ili licemjerja. Ne smijemo se pretvarati da smo pobožni, a život nam je iznutra pokvaren. Ne smijemo mi-

sliti da ćemo Bogu udovoljiti vršeći niz obreda. Iako je sâm Bog uveo te obrede, on i dalje traži da mu čovjek dođe slomljena i skrušena srca. U ovom poglavlju nalazimo još dva »mora« – »mora« za pridobivatelja duša (4,4) i »mora« za štovatelja (4,24).

4,25 Dok je slušala Gospodina, Samarijanka je bila potaknuta da razmišlja o **Mesiji** koji dolazi. Božji Duh Sveti probudio je u njoj želju da **Mesija** dođe. Rekla je da je uvjerenja da će, kada dođe, on sve objavit. Tim je riječima pokazala da veoma jasno razumije jednu od velikih svrha Kristova dolaska.

Izraz »**Mesija koji se zove Krist**« jednostavno je objašnjenje činjenice kako te dvije riječi znače isto. **Mesija** je hebrejska riječ za Božjeg Pomazanika; **Krist** je grčka izostznačnica.

4,26 Isus joj je doslovce kazao: »**Ja sam taj, ja koji ti govorim.**« Riječ **taj** nije dio izvornog teksta. Iako je rečenica jasnija kada se u njoj nalazi i **taj**, u riječima Gospodina Isusa nalazi se duboko značenje. Upotrebljavajući riječi »**Ja sam**«, upotrijebio je jedno od imena koje je Bog koristio za sebe u Starom zavjetu. Rekao je: »**JA JESAM** govori tebi«, ili, drugim riječima: »Jahve je onaj koji ti govori.« On joj je objavljivao zapanjujuću istinu da je Onaj koji joj govori **Mesija** kojeg je tražila i da je i on također sâm Bog. Jahve Starog zavjeta jest Isus Novog zavjeta.

4,27 Kad su se **učenici** vratili iz Sihara, zatekli su Isusa gdje razgovara s tom ženom. Začudio ih je što razgovara s njom, jer je bila Samarijanka. Isto tako, vjerojatno su mogli vidjeti da je grešnica. **Ipak**, nitko ne upita Gospodina što traži od žene ili **zašto s njom razgovara**. Netko je dobro rekao: »Učenici se čude što razgovara sa ženom, a bolje bi im bilo da se zapitaju zašto razgovara s njima!«

4,28 **Žena ostavi svoj krčag!** To je simbol različitih stvari koje je koristila da za-

dovolji svoje najdublje želje. Ni jedna joj nije pomogla. Sada, kada je našla Gospodina Isusa, više joj nisu potrebne stvari koje su joj prije bile tako važne u životu.

Iz napuklih zdenaca probah, Gospodine,
al' jao – istjeće voda!
Kad prignuh se piti i nje nestade,
na sramotu moju i jad.

Sad samo Krist napojit me može,
za mene drugog imena nema;
tu ljubav i život i trajnu sreću
Gospodine Isuse nađoh u Tebi.

– B. E.

Samarijanka nije samo **ostavila svoj krčag** nego je i **otišla u grad**. Kad god se netko spasi on ili ona odmah pomisli na druge kojima je potrebna voda života. J. Hudson Taylor je rekao: »Neki bi željeli biti baštinići apostola; ja bih radije bio baštinić Samarijanke, koja je, dok su oni pošli po hranu, u svojoj revnosti za duše zaboravila krčag.«

4,29-30 Njezino je svjedočanstvo bilo jednostavno, ali djelotvorno. Pozvala je sve ljude iz grada da **dođu i vide čovjeka koji joj je rekao sve što je učinila**. Isto tako, u njihovim srcima je potaknula pomisao da bi taj čovjek zaista mogao biti **Mesija**. Ona gotovo više nije sumnjala, jer joj se on sâm predstavio kao **Krist**. Ali, u njoj je pobudila znatiželju da odu i sami to saznaju. Ta je žena nesumnjivo bila dobro poznata u gradu zbog grijeha i sramote. Mora da su se ljudi silno zapanjili kad su je vidjeli na javnome mjestu kako svjedoči za gospodina Isusa Krista! Ženino svjedočanstvo bilo je djelotvorno. Ljudi su napustili svoje domove i poslove i pošli tražiti Isusa.

K. Sinovljeva radost u vršenju Očeve volje (4,31-38)

4,31 Sada kad su se **učenici** vratili s hranom, nudili su Gospodina da **jede**. Očigledno, nisu bili svjesni značajnih događaja koji su se odigravali. U tom povijesnom trenutku, kada se jedan samarijanski grad

upoznao s Gospodinom Slave, nisu se mogli uzdići više od razmišljanja o hrani za svoje tijelo.

4,32 Gospodin Isus je **jelo** i sve što mu je trebalo nalazio u pridobivanju onih koji će se klanjati njegovom Ocu. U usporedbi s tom radošću, tjelesna hrana mu je bila malo važna. Imamo orio za čime težimo u životu. Učenike je zanimala hrana. Pošli su u grad po nju. Vratili su se s hranom. Gospodina su zanimale duše. Želio je spašavati muškarce i žene od grijeha i davati im vodu vječnog života. I on je našao ono što je tražio. – Što mi tražimo?

4,33 Zbog svog zanimanja za zemaljsko, **učenici** nisu razumjeli značenje Gospodinovih riječi. Nisu cijenili činjenicu da »radost i sreća duhovnog uspjeha mogu ljude na neko vrijeme uzdignuti nad tjelesne želje i nadomjestiti stvarno jelo i piće«. I tako su zaključili da je netko sigurno bio došao i Gospodinu Isusu **donio jelo**.

4,34 Isus im je ponovno pokušao svrnuti pozornost s materijalnog na duhovno. Njegovo **jelo** bilo je **vršiti Božju volju i dovršiti djelo** koje mu je Bog naložio. To ne znači da Gospodin Isus uopće nije jeo pravo jelo, nego da veliki cilj i svrha njegovog života nisu bili udovoljavanje tijelu nego vršenje Božje volje.

4,35 Učenici su možda međusobno razgovarali o dolazećoj žetvi. A možda je to bila i uobičajena izreka među Židovima: »Četiri mjeseca između sjetve i žetve.« U svakom slučaju, Gospodin Isus je ponovno upotrijebio prirodnu činjenicu **žetve** da iznese duhovnu pouku. Učenici nisu smjeli misliti da je do žetve daleko. Nisu smjeli sebi dopustiti da im život prođe u potrazi za hranom i odjećom misleći da se Božje djelo može odgoditi za kasnije. Oni moraju shvatiti da se **polja već bjele za žetvu**. Naravno, **polja** se ovdje odnose na svijet. U trenutku dok je Gospodin to govorio, bio je usred »polja« na kojem su se nalazile duše samarijanskih muškaraca i žena. Govorio je učenicima da im pred-

stoji veliki posao žetve i da moraju na njega prionuti odmah i marljivo.

Gospodin i danas govori onima od nas koji su vjernici: »**Podignite oči svoje i pogledajte polja**.« Dok nam vrijeme prolazi u razmišljanju o velikim potrebama svijeta, Gospodin će na naša srca staviti breme za izgubljene duše oko nas. Tada ćemo morati krenuti u njegovo ime pokušavajući unijeti snopove požnjevena žita.

4,36 Gospodin Isus upućuje svoje učenike o djelu za koje su pozvani. Izabrao ih je da budu žeteci. Neće dobiti samo **plod** u ovom životu, nego će i sabirati **plod** za vječnost. Služba za Krista donosi u sadašnjosti mnoge nagrade. Ali u danu koji dolazi, žeteci će se radovati i zato što će vidjeti duše u Nebu zbog toga što su vjerno objavljivali poruku evanđelja.

Stih 36 *ne* uči da čovjek zaslužuje vječni život po tome što vjerno žanje, nego da se **plod** tog rada nastavlja u život vječni.

U Nebu će se i sijač i žetelac **zajedno radovati**. U životu prirode, polje se najprije mora pripremiti za sjeme, a zatim se sjeme mora u njega posijati. Kasnije se žanje žito. Tako je i u duhovnom životu. Evanđelje se najprije mora propovijedati, a zatim ga treba zalijevati molitvom. A kada dođe doba žetve, **zajedno se raduju** svi koji su sudjelovali u poslu.

4,37 Tu je Gospodin vidio ispunjenje tada uobičajene **izreke**: »**Jedan sije, drugi žanje**.« Neki su kršćani pozvani da godinama propovijedaju evanđelje a da ne vide baš mnogo ploda svog rada. Na kraju dođu drugi, i mnoge se duše okrenu Gospodinu.

4,38 Isus je svoje učenike slao u područja koja su drugi već pripremili. Proroci su u čitavom starozavjetnom razdoblju proricali dolazak doba evanđelja i Mesije. Zatim je i Ivan Krstitelj došao kao Gospodinov preteča pripremiti srca ljudi da Ga prime. Sâm Gospodin je posijao sjeme u Samariji i žetecima pripremio žetvu. Sada će učenici krenuti u polje i Gospodin je

želio da znaju i razumiju, iako će doživjeti radost da vide mnoge gdje se okreću Kristu, da ulaze u tudi trud.

Rijetki su se spasili po poslanju nekog pojedinca. Većina ljudi mnogo puta čuje evanđelje prije nego što prihvate Spasitelja. Zato se onaj koji naposljetku dovede osobu Kristu ne smije uznositi misleći da je on jedino sredstvo što ga je Bog upotrijebio u tom čudesnom poslu.

L. Mnogi Samarijanci vjeruju u Isusa (4,39-42)

4,39 Zbog jednostavnog i izravnog svjedočenja Samarijanke, **mnogi** iz njezinog naroda **povjerovali** u Gospodina Isusa. Ona je rekla samo: »**Kazao mi je sve što sam učinila**«, ali je to bilo sasvim dovoljno da druge privuče Kristu. To bi trebalo svakoga od nas ohrabriti da budemo jednostavni, odvažni i izravni u našem svjedočenju za Krista.

4,40 Prijem što ga je Gospodin Isus doživio od Samarijanaca bio je izrazito suprotan prijemu od strane Židova. Izgleda da su **Samarijanci** doista cijenili tu prekrasnu Osobu; i **moljahu ga da ostane kod njih**. Odgovarajući na taj poziv, Gospodin **ostade ondje dva dana**. Pomislite samo kako je grad Sihar bio počašćen što je u tom razdoblju mogao ugostiti Gospodara života i slave!

4,41-42 Ne postoje dva posve ista obraćanja. Neki su povjerovali zbog ženina svjedočanstva. **Mnogo više ih povjerova zbog riječi samog Gospodina Isusa Krista**. Kako bi doveo k sebi vjernike, Bog se služi raznovrsnim sredstvima. Ono bitno jest da mora postojati vjera u Gospodina Isusa Krista. Prekrasno je čuti kako Samarijanci tako jasno svjedoče za Gospodina. U njima nije bilo ni zrnca sumnje. Bili su posve sigurni u spasenje koje nije bilo zasnovano na ženinim riječima, nego na riječima samoga Gospodina Isusa Krista. Kad su ga čuli i povjerovali njegovim riječima, Samarijanci su shvatili da je to ui-

stinu Krist, ¹⁰ **Spasitelj svijeta**. Taj im je uvid mogao dati samo Duh Sveti. Židovi su očigledno mislili da će Mesija biti samo za njih. Ali Samarijanci su shvatili da se blagodat Kristova poslanja protežu na sav svijet.

M. Drugo znamenje: izlječenje sina kraljeva službenika (4,35-54)

4,43-54 Nakon dva dana koja je proveo među Samarijancima, Gospodin se otputio na sjever u **Galileju**. Izgleda da stih 44 predstavlja poteškoću. Kaže se da je razlog Spasiteljeva odlaska iz Samarije u Galileju to što **prorok nema časti u svom zavičaju**. Ali, Galileja je *bila* njegov zavičaj, jer se grad Nazaret nalazio u tom kraju. Možda je značenje stiha to da je Isus otišao u neki drugi dio Galileje, a ne u Nazaret. U svakom slučaju, zacijelo je točno da se čovjeka u vlastitom gradu obično ne cijeni onoliko koliko drugdje. Njegovi rođaci i prijatelji misle o njemu samo kao mladiću iz susjedstva i jednome od njih. Gospodina Isusa njegov narod sigurno nije cijenio onoliko koliko je trebalo.

4,45 Kad se vratio u **Galileju**, lijepo su ga primili jer su ljudi vidjeli **sve što je učinio u Jeruzalemu za blagdana**. Očito je da su ti **Galilejci** Židovi. Sišli su u **Jeruzalem** pokloniti se. Ondje su zatekli Gospodina i bili svjedocima nekih njegovih čudesa. Sada su ga htjeli kod sebe u Galileji, ali ne zato što su ga priznavali Sinom Božjim nego zato što su bili znatiželjni vidjeti Onoga koji je posvuda gdje je prolazio izazivao toliko uzbuđenje.

4,46 **Kana** je ponovno počašćena posjetom samog Gospodina. Prigodom njegova prvog posjeta neki su ga ljudi vidjeli gdje vodu pretvara u vino. Sada će biti svjedocima još jednog njegovog silnog čuda, koje će se pročitati sve do **Kapernauma**.

Sin nekog kraljevskog službenika ... bolovao je u Kapernaumu. Taj je čovjek nesumnjivo bio Židov u službi kralja Heroda.

4,47 On je čuo da je Isus bio u Judeji i da se sada vratio u Galileju. Mora da je donekle vjerovao u Kristovu sposobnost iscjeljivanja jer je došao izravno k njemu i molio ga da siđe i ozdravi njegova sina na umoru. U tom je smislu izgleda više vjerovao u Gospodina nego većina Gospodinovih zemljaka.

4,48 Obraćajući se ne samo kraljevskom službeniku nego i židovskom narodu općenito, ¹¹ Gospodin ih je podsjetio na to da je cijelom njihovom narodu svojstveno da, prije nego što povjeruju, najprije žele vidjeti čudesa. Općenito, vidimo da Gospodin Isus nije bio toliko zadovoljan vjerom zasnovanom na čudesima koliko vjerom zasnovanom samo na Njegovoj riječi. Za njega je veća čast ako vjerujemo jednostavno zato jer je on to rekao, nego zato što je iznio kakav vidljivi dokaz. Za čovjeka je karakteristično da želi vidjeti prije nego što povjeruje. Ali Gospodin Isus nas uči da najprije moramo vjerovati, a tada ćemo vidjeti.

I znamenja i čuda su čudesa. Znamenja su čudesa koja imaju duboko značenje ili važnost. Čuda su čudesa koja u ljudima izazivaju čuđenje zbog svojih nadnaravnih obilježja.

4,49 S ustrajnošću što resi pravu vjeru, kraljevski je službenik vjerovao da Gospodin Isus može pomoći njegovom sinu i više od svega želio je da ga Gospodin posjeti. Njegova je vjera u izvjesnom smislu bila manjkava. Mislio je da Isus mora biti uz dječakovu postelju kako bi ga iscijelio. Međutim, Spasitelj ga zbog toga nije prekorio, nego ga je pohvalio za onoliko vjere koliko jest pokazao.

4,50 Ovdje vidimo kako vjera tog čovjeka raste. Pokazao je onoliko vjere koliko je imao a Gospodin mu je dao još. Isus ga je poslao doma s obećanjem »Sin tvoj živi.« – Sin je bio iscijeljen! Bez ikakva čuda ili vidljiva dokaza, čovjek je povjerovao riječi Gospodina Isusa i pošao doma. – To je vjera na djelu!

4,51-52 I kako se približavao domu, pohitaju mu u susret sluga sa sretnom viješću da mu je sin dobro. Čovjek se na tu vijest nije uopće iznenadio. Vjerovao je obećanju Gospodina Isusa, i budući da je vjerovao sada će vidjeti dokaze. Otac je upitao sluga za vrijeme kada je sinu krenulo na bolje. Iz njihovog se odgovora vidjelo da da ozdravljenje nije bilo postupno; dogodilo se trenutačno.

4,53 Sada više ne bi smjelo biti ni najmanje sumnje u pogledu tog prekrasnog čuda. U sedmi sat prethodnog dana, Isus je bio kazao kraljevskom službeniku iz Kana: »Sin tvoj živi.« Upravo tog sata u Kapernaumu sin je ozdravio i pustila ga vrućica. Iz toga je kraljevski službenik shvatio da Gospodin Isus ne mora biti tjelesno prisutan kako bi učinio čudo ili uslišio molitvu. To bi sve kršćane trebalo ohrabriti u njihovu molitvenom životu. Imamo moćnog Boga koji čuje naše molbe i koji je kadar ispuniti svoje svrhe u svakom dijelu svijeta u svakom trenutku.

Kraljevski službenik povjerova i sav dom njegov. Iz ovog i sličnih stihova u Novom zavjetu očito je da Bog voli kad su obitelji ujedinjene u Kristu. On ne želi razjedinjene obitelji u Nebu. On zapaža kada sav dom povjeruje u njegovog Sina.

4,54 Ozdravljenje sina kraljevskog službenika nije bilo drugo čudo u čitavoj Gospodinovoj službi do sada. Bilo je to drugo znamenje koje je Isus učinio u Galileji kad se vratio iz Judeje.

III. DRUGA GODINA POSLANJA SINA BOŽJEGA (Pogl. 5)

A. Treće znamenje: ozdravljenje uzeto (5,1-9)

5,1 Na početku petog poglavlja došlo je vrijeme za jedan od židovskih blagdana. Mnogi smatraju da je to bila Pasha, ali to nije moguće znati sa sigurnošću. Došavši na svijet kao Židov i poslušan zakonima

koje je Bog sačinio za Židove, **Isus uzađe u Jeruzalem na blagdan**. Kao Jahve u starom Zavjetu, sâm Gospodin Isus je prije svega bio Onaj koji je uveo Pashu. Sada se, kao čovjek poslušan svome Ocu, držao zakona što ih je sâm sačinio.

5,2 U Jeruzalemu se nalazilo kupalište Bethesda,¹² što znači »kuća milosti« ili »kuća milosrđa«. To se kupalište nalazilo kod **Ovčjih vrata**. Danas je to mjesto točno poznato i iskopano (blizu Križarske crkve sv. Ane). Oko kupališta je bilo **pet trijemova** ili velikih otvorenih prostora u koje je moglo stati dosta ljudi. Neki biblijski stručnjaci misle da tih pet trijemova predstavljaju Mojsijev zakon i da govore o njegovoj nemogućnosti da čovjeka izbavi iz velikih nevolja.

5,3 Kupalište Bethesda očigledno je bilo poznato kao mjesto gdje su se događala čudesna ozdravljenja. Ne znamo jesu li se ta čudesa događala kroz čitavu godinu ili samo u određeno vrijeme, na primjer u dane blagdana. Oko kupališta je bilo mnogo **bolesnika** koji su došli s nadom u ozdravljenje. Neki su bili **sljepi**, neki **hromi**, a neki **uzeti**. Te različite vrste nemoći simboliziraju grešnog čovjeka u njegovoj bespomoćnosti, sljepoći, hromosti i beskorisnosti.

Ti ljudi, koji su trpjeli posljedice grijeha u svojim tijelima, **čekali su da se pokrene voda**. Srca su im bila ispunjena željom za oslobađanjem od bolesti i žarko su željeli ozdravljenje. J. G. Bellett kaže: »Okupljali su se oko te nesigurne i razočaravajuće vode, premda je tu bio Sin Božji ... iz toga svakako moramo izvući pouku. Oko kupališta je gužva, a Isus prolazi nezapažen! Kakva li svjedočanstva ljudske religije! Uzdižu se pravila, sa svim svojim složenim mehanizmima, a Slava se Božja omalovažava.«¹³

5,4 Izlaganje je ovdje prešturo da zadovolji našu znatiželju. Samo nam se kaže da bi **anđeo Gospodinov povremeno silazio i pokretao vodu**. Tko bi prvi tada uspio

ući u vodu bio bi izliječen od svoje bolesti. Možete zamisliti kako je dirljiv bio prizor tolikih ljudi kojima treba pomoć, koji se bore za ulazak u vodu, a samo jedan može dobiti iscjeljenje.

Dok u mnogim verzijama Biblije drugi dio stiha 3 (počevši od riječi »čekali su da se pokrene voda«) i čitav stih 4 nedostaju, te se riječi nalaze u većini rukopisa. Isto tako, čitava priča nema mnogo smisla bez objašnjenja zašto su tamo bili bolesnici.

5,5-6 Jedan od ljudi koji su čekali uz kupalište bio je **trideset i osam godina** uzet. To znači da je bio u takvom stanju još i prije Spasiteljeva rođenja. Gospodin Isus je znao baš sve. Nikada prije nije sreo tog čovjeka. Ipak, znao je da je **dugo** invalid.

Sa sućuti i ispunjen ljubavlju, **reče mu: »Želiš li ozdraviti?«** Isus je znao da je to najdublja čežnja tog čovjeka. No on je istodobno želio od njega dobiti priznanje da je bespomoćan i da očajnički treba ozdravljenje. Sa spasenjem je uvelike isto tako. Gospodin zna da nam očajnički treba spasenje, ali čeka da iz naših usta čuje priznanje da smo izgubljeni, da ga trebamo i prihvaćamo kao svog Spasitelja. Ne spavamo se po svojoj volji, ali se čovjekova volja ipak mora očitovati prije nego što Bog spasi dušu.

5,7 Odgovor **bolesnika** bio je prilično dirljiv. Godinama je ležao kraj bazena čekajući da uđe, ali svaki put kad bi se **pokrenula voda** nije bilo nikoga da mu pomogne. Svaki put kad bi pokušao ući, netko bi ga pretekao. To nas podsjeća na to kako se razočaramo kada za izbavljenje od grijeha ovisimo o svojim bližnjima.

5,8 Postelja tog čovjeka bila je prostirka ili lagani madrac. Isus mu reče da **ustane**, uzme svoju prostirku i **hoda**. Iz toga trebamo naučiti kako nam, kad se spasimo, nije rečeno samo da ustanemo, nego i hodamo. Gospodin Isus nam daje ozdravljenje od poštasti grijeha, a zatim od nas očekuje da hodamo na način koji je njega dostojan.

5,9 Spasitelj nikada nikome ne kaže da nešto učini a da mu za to ne da moć. Čak i dok je govorio, u tijelo nemoćnoga strujali su novi život i snaga. Odmah je ozdravljen. To nije bilo postupno oporavljanje. Godinama beskorisni ili slabi udovi sada su pucali od snage. Tada je trenutačno poslušao Gospodinovu riječ. On **uzme svoju postelju i prohoda**. Kako li je morao biti ushićen kada je to učinio nakon trideset i osam godina bolesti!

To se čudo dogodilo na **sabat**, sedmi dan tjedna – našu subotu. Židovima je bilo zabranjeno raditi ikakav posao subotom. Taj je čovjek bio Židov, pa ipak po nalogu Gospodina Isusa nije oklijevao uzeti svoju postelju unatoč židovskim običajima vezanim uz taj dan.

B. Protivljenje Židova (5,10-18)

5,10 Kad su Židovi vidjeli gdje čovjek nosi svoju postelju u **subotu**, izazivali su ga. Oni su bili veoma strogi pa i okrutni u provedbi svojih vjerskih običaja i kruto se držali slova Zakona, ali često nisu pokazivali milosrđe i sućut prema drugima.

5,11 Ozdravljeni je čovjek dao veoma jednostavan odgovor. Rekao je kako mu je Onaj koji ga je izliječio rekao neka **uzme svoju postelju i hoda**. Trebalo bi slušati svakoga tko je imao moć da ozdravi čovjeka koji je trideset i osam godina bolovao, pa i ako je čovjeka u subotu uputio da uzme svoju postelju! Ozdravljeni tada zapravo nije znao tko je Gospodin Isus. Govorio je o njemu veoma općenito, a ipak sa stvarnom zahvalnošću.

5,12 Židovi su silno željeli saznati tko se usudio reći tom čovjeku da prekrši njihov običaj subote, pa su tražili da im kaže tko je krivac. Mojsijev zakon je propisao da onoga tko prekrši subotu treba ubiti kamenovanjem. Židovi nisu mnogo marili za to što je uzeti čovjek bio ozdravljen.

5,13 Ozdravljeni čovjek nije ni znao tko ga je ozdravio. Nije ga mogao pokazati

Židovima jer se Isus iskrao iz okupljenog mnoštva.

Ovaj događaj označava jednu od golemih prekretnica u javnom poslanju Gospodina Isusa Krista. Zato što je to čudo učinio u subotu, izazvao je srdžbu i mržnju židovskih vođa. Počeli su ga proganjati i tražiti njegov život.

5,14 Nešto kasnije **nađe Isus** ozdravljenika u Hramu, gdje je nesumnjivo zahvaljivao Bogu za prekrasno čudo koje mu se dogodilo u životu. Gospodin ga je podsjetio na to da mu je ukazana velika naklonost i da zato ima veliku odgovornost. Povlastica uvijek donosi odgovornost.

»Evo, ozdravio si! Ne griješi više da ti se što gore ne dogodi.« Izgledalo je jasno da je bolest tog čovjeka došla kao posljedica nekog grijeha u njegovu životu. To ne vrijedi za sve bolesti. Bolest koja čovjeka pogodi često nije u izravnoj vezi s grijehom koji je počinio. Na primjer, djeca se mogu razboljeti i prije nego što odrastu dovoljno da svjesno griješe.

»Ne griješi više«, rekao je Isus izražavajući tako Božje mjerilo svetosti. Da je rekao: **»Griješi što manje«**, ne bi bio Bog. Bog ne može nimalo ispričati grijeh. Uz to je došlo upozorenje: **»...da te što gore ne snađe.«** Gospodin nije rekao što podrazumijeva pod tim gorim. Međutim, nedvojbeno je htio da čovjek shvati kako grijeh ima daleko strašnije posljedice od tjelesne bolesti. Oni koji umru u grijesima, osuđeni su na vječni gnjev i muku.

Ozbiljnije je griješiti protiv milosti nego protiv Zakona. Isus je ovom čovjeku iskazao predivnu ljubav i milost. Bilo bi jedno kada bi on nastavio s istim onim grešnim životom koji je bio doveo do bolesti.

5,15 Kao i Samarijanka, taj je čovjek htio javno posvjedočiti za svog Spasitelja. Javio je **Židovima da je Isus taj koji ga je ozdravio**. Želio je iskazati čast Isusu, iako Židove takva čast nije zanimala. Najveća im je želja bila da Isusa uhvate i kazne.

5,16 Ovdje se strašno razotkriva čovjekovo opako srce. Spasitelj je došao i učinio veliko djelo ozdravljenja, a ti su se **Židovi** razbjesnili. Zamjerali su na tome što se čudo dogodilo u **subotu**. Bili su bešćutni bogomoljci, koji su više držali do obrednih pravila nego do dobrobiti ljudi s kojima žive. Nisu shvaćali da je isti Onaj koji je najprije izdvojio subotu sada u taj dan učinio djelo milosrđa. Gospodin Isus nije prekršio subotu. Zakon je zabranjivao svakodnevni rad u taj dan, ali nije zabranio djela koja se vrše iz nužde ili milosrđa.

5,17 Kad je za šest dana završio stvaranje, Bog se sedmi dan odmarao. Bila je to subota. Međutim, kada je grijeh došao na svijet Božji je počinak prekinut. Otad će neprekidno raditi da muškarce i žene vrati u zajedništvo sa sobom. On će im dati načine otkupljenja. Svakom će naraštaju poslati poruku evanđelja. Dakle, Bog još od doba Adamova pada do danas neprekidno radi. To je vrijedilo i za Gospodina Isusa. On se uključio u rad svoga Oca, a njegova ljubav i milost nisu se mogli ograničiti na samo šest dana tjedna.

5,18 Ovaj je stih veoma važan. Saznajemo da su **Židovi** postali odlučniji nego ikada prije da **ubiju** Gospodina Isusa jer ne samo što je kršio subotu, nego je i tvrdio da je je jednak **Bogu**! Njihovim ograničenim umovima, izgledalo je da je Gospodin prekršio subotu iako to nije bilo točno. Nisu shvaćali da Bog nikada nije želio da subota bude čovjeku muka. Ako se čovjeka može iscijeliti od bolesti u subotu, Bog neće čekati da pati ni dan više.

Kad je Isus govorio o **Bogu** kao o **svom Ocu**, shvatili su da se **izjednačuje s Bogom**. Za njih je to bila strašna hula. A zapravo, naravno, nije bilo drugo doli istina.

Je li Gospodin Isus doista tvrdio da je jednak Bogu? Da to nije htio reći, to bi Židovima i objasnio. Umjesto toga, u stihovima koji slijede još je izravnije rekao da je doista jedno s Ocem. Kao što kaže J. Sidlow Baxter: »Izjednačuje se u sedam

osobitosti: (1) Jednak u djelovanju: »Što god on čini, to jednako i Sin čini« (st. 19). (2) Jednak u znanju: »Jer Otac ljubi Sina i pokazuje mu sve što sâm čini« (st. 20). (3) Jednak u uskrisivanju: »Kao što Otac podiže mrtve i oživljuje tako i Sin oživljuje koga hoće« (st. 21 i st. 28 i 29). (4) Jednak u suđenju: »Otac ne sudi nikogau, već je sav sud predao Sinu« (st. 22 i st. 27). (5) Jednak u časti: »Da svi časte Sina kao što časte Oca« (st. 23). (6) Jednak u preporajanju: »Tko sluša moju riječ i vjeruje Onomu koji me poslao ... prešao je iz smrti u život« (st. 24, 25). (7) Jednako ima život u sebi: »Kao što Otac ima život u sebi, tako je i Sinu dao da ima život u sebi« (st. 26).«¹⁴

C. Isus brani svoju tvrdnju da je jednak Bogu (5,19-29)

5,19 Spasitelj je bio tako životno vezan s Bogom Ocem da nije mogao djelovati neovisno. To ne znači da nije imao moć ni za kakvo samostalno djelovanje, nego da je bio tako tijesno sjedinjen s Bogom da je mogao činiti samo ono što je vidio da čini njegov Otac. Jer, kad se Gospodin izjednačavao sa svojim Ocem, nije tvrdio da je o njemu neovisan. Nije neovisan o njemu, premda mu je posve jednak.

Gospodin Isus je nedvojbeno htio da Židovi o njemu misle kao jednakom Bogu. Bilo bi apsurdno kada bi običan čovjek tvrdio da čini isto što čini sâm Bog. Isus tvrdi kako vidi ono što Otac čini. Da bi takvo što tvrdio, mora biti u stalnoj vezi s Ocem i imati potpun uvid u ono što se događa u Nebu. I ne samo to, nego Isus tvrdi i da čini upravo ono što vidi da Otac čini. To je zacijelo potvrda njegove jednakosti s Bogom. On je svemoćan.

5,20 Osobit znak Očeve ljubavi prema njegovu Sinu je to da mu **pokazuje sve što sâm čini**. Ta djela nije Isus samo vidio; imao je i moć da ih čini. Spasitelj je zatim nastavio riječima da će mu Bog **pokazati i veća djela od ovih**, tako da će se

ljudi moći čuditi. Već su vidjeli da Gospodin Isus čini čudesa. Upravo su vidjeli kako ozdravljuje čovjeka koji je trideset i osam godina bio uzet. Ali vidjet će i **veća** čudesa od toga. Prvo takvo čudo bit će podizanje mrtvih (st. 21). Drugo je bilo djelo suđenja čovječanstvu (st. 22).

5,21 Ovdje nalazimo još jednu jasnu izjavu u pogledu jednakosti Sina s Ocem. Židovi su Isusa optužili da se izjednačuje s Bogom. Nije opovrgnuo optužbu, nego je iznio te goleme dokaze za činjenicu da su on i Otac jedno. Jer **kao što Otac podiže mrtve i oživljuje, tako i Sin oživljuje koga hoće**. Bi li se to ikada za njega moglo reći da je samo čovjek? To pitanje sadrži i odgovor.

5,22 Novi zavjet naučava kako je Bog **Otac sav sud predao Sinu**. Da bi Gospodin Isus to činio, on naravno mora imati apsolutno znanje i savršenu pravednost. Mora proniknuti u misli i pobude čovjekova srca. Kako je to čudno da Sudac sve Zemlje stoji pred Židovima potvrđujući svoju vlast, a oni ga ipak ne prepoznaju!

5,23 Sada dolazimo do razloga zbog kojega je Bog dao svojem Sinu vlast da uskrisuje mrtve i sudi svijetu. Razlog je u tome **da svi časte Sina kao što časte Oca**. Ta je izjava od najveće važnosti i jedan od najjasnijih dokaza u Bibliji o božanstvu Gospodina Isusa Krista. U čitavoj Bibliji nam se govori kako se treba klanjati samo Bogu. U Deset zapovijedi ljudima se zabranjuje imati drugog boga osim pravoga Boga. Sada nam se kaže da trebaju svi **častiti Sina kao što časte Oca**. Iz tog stiha možemo zaključiti jedino to da Isus Krist jest Bog.

Mnogi ljudi tvrde da štuju Boga, ali ni-jeću da je Isus Krist Bog. kažu da je bio dobar čovjek ili više nalik Bogu nego i jedan drugi čovjek koji je ikada živio. Ali ovaj ga stih apsolutno izjednačuje s Bogom i traži da mu ljudi daju *istu čast* koju daju *Bogu Ocu*. Ako tko ne časti Sina, ne časti ni Oca. Beskorisno je tvrditi da se lju-

bi Boga ako se jednakom ljubavlju ne ljubi Gospodina Isusa Krista. Ako dosada niste shvatili tko je Isus Krist, tada pomno razmislite o ovome stihu. Upamtite da je to Riječ Božja i prihvatite slavnu istinu da je Isus Krist utjelovljeni Bog.

5,24 U prethodnim smo stihovima vidjeli da je Gospodin Isus imao moć davati život i da mu je isto tako povjereno djelo suda. Sada saznajemo kako čovjek može od njega primiti duhovni život i izbjeći sud.

Ovo je jedan od omiljenih evandeoskih stihova u Bibliji. Kroz njegovu su poruku mnogi zadobili vječni život. Razlog tolike njegove omiljenosti nesumnjivo leži u tome što tako jasno izlaže način spasenja. Gospodin Isus je stih započeo riječima: **»Zaista, zaista«**, skrećući tako pozornost na važnost onoga što će reći. Zatim je dodao nešto osobno: **»Kažem vam«**. Sin Božji nam se obraća veoma osobno i blisko.

»Tko sluša moju riječ«. Slušati Isusu-ovu riječ ne znači samo čuti, nego i primiti je, vjerovati u nju i pokoriti joj se. Mnogi ljudi slušaju propovijedanje evanđelja, ali ne poduzimaju ništa glede toga. Gospodin ovdje govori da čovjek mora prihvatiti njegovo naučavanje kao božansko i vjerovati da je on doista Spasitelj svijeta.

»I vjeruje Onomu koji me posla«. Sve je u vjerovanju Bogu. Ali znači li to da se čovjek spašava jednostavno tako da vjeruje Bogu? Mnogi tvrde da vjeruju u Boga, ali se nikada nisu obratili. Ne, ovdje se želi reći da čovjek mora vjerovati Bogu koji je poslao Gospodina Isusa Krista na svijet. Što mora vjerovati? Mora vjerovati da je Bog poslao Gospodina Isusa da bude naš Spasitelj. Mora vjerovati onome što Bog kaže o Gospodinu Isusu, naime, da je on jedini Spasitelj i da grijesi mogu biti uklonjeni jedino njegovim djelom na Golgoti.

»Ima život vječni«. Obratite pozornost na to da ne kaže kako će imati vječni život,

nego da ga upravo sada ima. **Vječni život** je život Gospodina Isusa Krista. To nije samo život koji će vječno trajati, nego je to i (viša) kakvoća življenja. To je život Spasitelja, koji je ucijepljen u nas koji u njega vjerujemo. To je duhovni život koji čovjek prima kada se nanovo rodi, za razliku od prirodnog života koji je dobio tjelesnim rođenjem.

»**I ne dolazi na sud.**« Želi se reći da nije osuđen sada i da nikada neće biti osuđen u budućnosti. Tko vjeruje u Gospodina Isusa, oslobođen je **suda** jer je Krist na Golgoti platio kaznu za njegove grijeha. Bog neće tražiti da se kazna dvaput plati. Krist ju je platio kao naš Zamjenik, i to je dovoljno. Dopršio je djelo, a dovršenom se djelu ništa ne može dodati. Kršćanin neće nikada biti kažnjen za svoje grijeha.¹⁵

»**Nego je prešao iz smrti u život.**« Onaj tko se pouzdao u Krista **prešao je** iz stanja duhovne **smrti** u stanje duhovnog **života**. Prije obraćenja bio je mrtav u prijestupima i grijesima. Bio je mrtav kad je riječ o ljubavi prema Bogu ili zajedništvu s Gospodinom. Kad je svoju vjeru položio u Isusa Krista, u njega se nastanio Duh Božji i dobio je božanski život.

5,25 Gospodin po treći put u poglavlju 5 koristi izraz »**zaista, zaista**«, sedmi put od početka ovog evanđelja. Kad je rekao da **dolazi trenutak** ('sat' u izvorniku) – **sada je**, Gospodin nije mislio na šezdeset minuta nego da dolazi vrijeme i da je već došlo. Trenutak na koji se misli njegov je dolazak na povijesnu pozornicu.

Tko su **mrtvi** o kojima se govori u ovom stihu? Tko su ti koji će **čuti glas Sina Božjega i živjeti**? To se, naravno, može odnositi na one koje je Gospodin podigao od mrtvih tijekom svog javnog poslanja. Ali, stih ima i šire značenje. **Mrtvi** se odnosi na one koji su mrtvi u prijestupima i grijesima. Oni **čuju glas Sina Božjega** kad se propovijeda evanđelje. Kad prihvate poruku i prime Spasitelja, prelaze iz smrti u život.

Kako bismo potkrijepili tvrdnju da se stih 25 odnosi na duhovno a ne tjelesno, nabrojiti ćemo sličnosti i razlike između njega i stihova 28 i 29:

St. 25 – Život iz smrti

»Dolazi trenutak,
već sada je«
»mrtvi«
»čut će glas«
»koji čuju, živjet
će«

St. 28, 29 – Život poslije smrti

»dolazi trenutak«
»svi koji su u grobovima«
»čut će njegov glas«
»i izići će«

5,26 Ovaj stih objašnjava kako čovjek može dobiti život od Gospodina Isusa. Baš kao što je **Otac Izvor i Davatelj života**, **tako je** odredio da i **Sin ima život u sebi** i da ga može dati drugima. Tako se opet izrije kom govori o božanskosti Krista i njegovoj jednakosti s Ocem. Nema čovjeka za kojega bi se moglo reći da ima život u sebi. Život je dan svakome od nas, ali nikada nije dan Ocu ili Gospodinu Isusu. Život je u njima bio oduvijek. Taj život nije imao nikakva početka. Nikada nije imao izvor izvan njih.

5,27 Bog nije samo odredio da Sin ima život u sebi, nego **mu je dao i vlast** da bude Sudac svijeta. Isusu je dana vlast da sudi jer je Sin čovječji. Gospodin se naziva i Sinom Božjim i Sinom čovječjim. Naziv **Sin Božji** treba nas podsjetiti da je Gospodin Isus jedan od članova Svetoga Trojstva, jedna od Osoba Božanstva. Kao Sin Božji, jednak je Ocu i Duhu Svetome, a kao Sin Božji daje život. Ali, on je i **Sin čovječji**. Došao je na ovaj svijet kao čovjek, živio je ovdje među ljudima i umro na križu kao Zamjena za muškarce i žene. Kad je došao na svijet kao čovjek, odbijen je i razapet. Kad ponovno dođe, doći će suditi svojim neprijateljima i primit će čast u istom ovom svijetu gdje su prema njemu nekoć tako okrutno postupali. Zato što je i Bog i čovjek, savršeno je kvalificiran za Suca.

5,28 Dok je Krist tako čvrsto govorio o svojoj jednakosti s Bogom Ocem, Židovi

koji su ga slušali nesumnjivo su se čudili. Naravno, vidio je kakve im se misli vrzmaju glavom, pa im je sada rekao da se **tome ne čude**. Zatim im je otkrio jednu još nevjerojatniju istinu. Uskoro će svi oni čija tijela leže u grobovima čuti njegov glas. Kako bi to bilo ludo da netko tko nije Bog predskazuje da će tijela što leže u grobu jednoga dana čuti njegov glas! Samo bi Bog mogao tvrditi takvo što.

5,29 Jednoga će dana uskrsnuti svi mrtvi. Neki će biti podignuti na život, a drugi na osudu. Kako je samo ozbiljna istina da će svatko tko je ikada živio ili će živjeti pripadati jednoj od tih dviju skupina!¹⁶

Stih 29 *ne* govori da će ljudi koji su činili dobro biti spašeni zbog svojih dobrih djela, a oni koji su činili zlo da će biti osuđeni zbog svog opakog života. Čovjek se ne spašava čineći dobro, nego čini dobro zato što je spašen. Dobra djela nisu korijen, nego plod spasenja. Ona nisu uzrok, nego posljedica. Riječi **»koji su činili zlo«** prikazuju one koji svoju vjeru i uzdanje nikada nisu položili u Gospodina Isusa i čiji su životi stoga zli u Božjim očima. Oni će biti podignuti da stanu pred Boga i budu osuđeni na vječnu propast.

D. Četiri svjedočanstva o Isusu kao Sinu Božjem (5,30-47)

5,30 **»Ja sâm od sebe ne mogu učiniti ništa«** – Na prvi pogled se može učiniti da Gospodin Isus nije imao moć učiniti išta sâm. Međutim, nije bilo tako. Želi se reći da je tako tijesno sjedinjen s Bogom Ocem da ne može djelovati sâm. Ništa nije mogao učiniti po svojoj vlasti. U Spasitelju nije bilo ni traga svojeglavosti. Djelovao je u potpunoj poslušnosti svojem Ocu i uvijek u najpotpunijem zajedništvu i skladu s njim.

Lažni su učitelji ovaj stih često koristili kao potkrepu svoje tvrdnje da Isus Krist nije bio Bog. Kažu da je bio samo čovjek jer ništa nije mogao činiti sâm. No ovaj stih dokazuje upravo suprotno. Ljudi mo-

gu činiti ono što žele, bilo to u skladu s Božjom voljom ili ne. Ali zato što je bio to što je bio, Gospodin Isus nije mogao djelovati tako. To nije bilo *fizički*, nego *moralno* nemoguće. Imao je fizičku moć činiti sve, ali nije mogao činiti ništa loše: a za njega bi bilo loše da je učinio bilo što što nije volja Boga Oca za njega. Po tome se Gospodin Isus razlikuje od svakog drugog čovjeka koji je ikada živio.

Slušajući svog Oca i primajući svakodnevno upute od njega, Gospodin Isus je u skladu s tim mislio, poučavao i djelovao. Riječ **sudim** ovdje ne znači da odlučuje o zakonskim pitanjima, nego o tome što mu je ispravno činiti ili reći.

Budući da Spasitelj nije imao nikakvih sebičnih pobuda, mogao je odlučivati pravično i nepristrano. Želio je jedino udovoljiti svome Ocu i vršiti njegovu volju. Na tom se putu ništa nije smjelo ispriječiti. Stoga njegove odluke nisu bile pod utjecajem onoga što bi njemu bilo najkorisnije. Naša su mišljenja i stavovi općenito pod utjecajem onoga što želimo činiti i što želimo vjerovati. Ali sa Sinom Božjim nije bilo tako. Njegova mišljenja i sudovi nisu bili usmjereni na njegovu dobrobit. On je bio bez predrasuda.

5,31 U preostalim stihovima ovoga poglavlja, Gospodin Isus Krist je opisao različita svjedočanstva glede svoje božanske naravi. Bilo je to svjedočanstvo Ivana Krsitelja (st. 32-35); svjedočanstvo Njegovih djela (st. 36); Očevo svjedočanstvo (st. 37, 38); i svjedočanstvo starozavjetnih Pisama (st. 39-47).

Isus je prvo rekao nešto općenito o svjedočenju. Rekao je: **»Ako ja svjedočim sâm za se, moje svjedočanstvo nije istinito.«** To ni jednog trenutka nije značilo da bi Gospodin Isus mogao ikada reći nešto što nije istinito. Ne, on je jednostavno iznio činjenicu koja općenito vrijedi, naime da se svjedočanstvo jedne osobe na sudu ne smatra dostatnim dokazom. Bog je odredio da su nužna barem dva ili tri

svjedoka prije nego što se može donijeti valjana presuda. I zato će Gospodin Isus dati ne dva ili tri, nego četiri svjedočanstva svoje božanstvenosti.

5,32 Pitanje je odnosi li se ovaj stih na Ivana Krstitelja, Boga Oca ili na Duha Svetoga. Neki drže da riječ 'drugi' opisuje Ivana Krstitelja i da je stih povezan s tri slijedeća. Drugi vjeruju da je Gospodin ovdje govorio o **svjedočanstvu** Duha Svetoga o sebi. Mi držimo da je mislio na Očovo **svjedočanstvo** (**On** s velikim početnim slovom pokazuje da prevoditelji NKJV-a misle kako se odnosi na Boga).

5,33 Navevši najvećeg od svih svjedoka, svog Oca, Gospodin je prešao na **Ivanovo** svjedočanstvo. Podsjetio je nevjerne Židove da su poslali ljude k Ivanu da čuju što on ima reći, a Ivanovo je svjedočanstvo svo bilo o Gospodinu Isusu Kristu. Umjesto da ih uputi na sebe, uputio ih je na Spasitelja. **Svjedočio je za Onoga koji je istina.**

5,34 Gospodin Isus je podsjetio svoje slušatelje kako se njegova tvrdnja o jednakosti s Bogom ne temelji samo na **svjedočanstvu** ljudskih bića. Da je imao samo to svjedočanstvo, slabo bi stajao. Ali uveo je svjedočanstvo Ivana Krstitelja zato što je on bio čovjek kojeg je poslao Bog i zato što je svjedočio da je Gospodin Isus doista Mesija i Božji Jaganjac koji odnosi grijeh svijeta.

Zatim je dodao: »**Govorim ovo da se vi spasite.**« Zašto je Gospodin Isus tako na široko obrazlagao Židovima? Je li samo htio pokazati da je on u pravu, a oni u krivu? Naprotiv, te im je prekrasne istine iznosio radi toga da mogu shvatiti tko je on i da ga prihvate kao obećanog Spasitelja. Ovaj nam stih jasno otkriva nježno srce Gospodina Isusa, puno ljubavi. Govorio je onima koji ga mrze i koji će uskoro na svaki način tražiti da ga ubiju. Ali u njegovu srcu nije bilo mržnje prema njima. Mogao ih je samo voljeti.

5,35 Gospodin iskazuje čast Ivanu Krstitelju kao **svjetiljci što gori i svijetli**. To znači da je Ivan bio vrlo revan čovjek koji je svojim djelovanjem donio **svjetlost** drugima i koji se tijekom usmjeravanja ljudi k Isusu istrošio. Židovi su najprije hrlili k Ivanu Krstitelju. Bio je za njih nešto novo, neobičan lik koji im je ušao u život, pa su ga pošli slušati. Samo **na tren** su ga prihvatili kao omiljenog vjerskog učitelja.

A zašto onda, kad su tako toplo prihvatili Ivana, ne bi prihvatili Onoga o kojemu je Ivan propovijedao? Nakratko su se radovali, ali se nisu pokajali. Bili su nedosljedni. Primili su Preteču, ali ne žele primiti Kralja! Isus je ukazao Ivanu veliku čast. Za svakog je kršćanina istinska čast da ga Sin Božji nazove **svjetiljkom što gori i svijetli**. Neka svaki od nas koji ljubi Gospodina Isusa želi da i mi budemo plamen ognja što gori za njega, da gorimo ali i da pritom donosimo svjetlost svijetu.

5,36 **Ivanovo** svjedočanstvo nije bilo Kristov najveći dokaz njegove božanskosti. Čudesa koja mu je Otac dao izvršiti **svjedoče** za nj da ga je **Otac** uistinu **poslao**. Sama po sebi, čudesa nisu dokaz božanskosti. U Bibliji čitamo o ljudima koji su imali moć činiti čudesa, pa čak i o zlim bićima koja mogu činiti nadnaravna čudesa. Ali čudesa Gospodina Isusa bila su drukčija od svih drugih. Kao prvo, imao je moć *u sebi* da čini čudesna djela, dok je drugima ta moć *dana*. Drugi su ljudi činili čudesa, ali moć činjenja čudesa nisu mogli prenijeti na druge. Ne samo što je sâm činio čudesa, Gospodin Isus je i apostolima dao vlast da ih čine. Nadalje, **djela** što ih je činio Spasitelj bila su upravo ona koja su u Starom zavjetu prorokovana za Mesiju. Naposljetku, čudesa što ih je Gospodin Isus činio bila su jedinstvena po karakteru, razmjeru i broju.

5,37-38 Gospodin opet govori o svjedočanstvu kojim **Otac** svjedoči za nj. To se možda odnosi na događaj kada se Gospodin Isus krstio. Tada se čulo kako Bog

Otac govori s neba da mu je Isus Sin ljubljeni u kojem mu zadovoljstvo. Ali treba dodati i to da je Otac u životu, djelovanju i čudesima Gospodina Isusa također svjedočio činjenicu da je on sâm Sin Božji.

Nevjerni Židovi **niti su ikada čuli Božji glas, niti su vidjeli njegov lik**. Bilo je to zato što njegova Riječ **nije prebivala u njima**. Bog ljudima govori kroz svoju Riječ, Bibliju. Ti su Židovi imali starozavjetna Pisma, ali nisu dopustili da im Bog kroz Pisma govori. Srca su im bila okorjela, a njihove uši nagluhe.

Nikada nisu vidjeli Boga u obliku Osobe, jer nisu **vjerovali** onomu koga je Bog poslao. Bog Otac nije u liku ili obliku koji mogu vidjeti smrtne oči. On je Duh, i zato je nevidljiv. Ali Bog se ljudima razotkrio u Osobi Gospodina Isusa Krista. Oni koji su vjerovali u Krista doista su vidjeli Božji lik. Nevjernici su ga smatrali tek jednim od ljudi poput njih.

5,39 Prvi dio ovoga stiha može se razumjeti¹⁷ na dva načina. Prvo: možda je Gospodin Isus govorio Židovima neka **istražuju Pisma**. Ili je možda jednostavno izrekao činjenicu da su **istraživali Pisma** jer su mislili da će, samim tim što ih imaju, imati i **vječni život**. Moguća su oba tumačenja tog stiha. Vjerojatno je Gospodin Isus jednostavno iznio činjenicu da su Židovi **istraživali Pisma** i mislili da će tako dobiti **vječni život**. Nisu shvaćali da starozavjetna Pisma koja govore o budućem Mesiji, govore zapravo o Isusu. Strašno je kad pomislimo kako ljudi koji u ruci drže Pismo mogu biti tako ljepi. Ali, još im se manje može oprostiti to što su odbili primiti Gospodina Isusa i nakon što im je to govorio. Pozorno pročitajte drugi dio ovoga stiha: »**A upravo ona svjedoče za mene.**« To jednostavno znači kako je glavna tema Starog zavjeta bio Isusov dolazak. Onaj tko to ne shvati čitajući Stari zavjet, nije shvatio ono najvažnije u njemu.

5,40 Židovi nisu **htjeli doći Kristu da imaju život**. Zapravo, ljudi ne prihvaćaju

Spasitelja ne zato što ne razumiju evanđelje ili zato što misle da je nemoguće vjerovati u Isusa Krista. U Isusu nema ničega zbog čega bi im bilo nemoguće u njega vjerovati. Pravi problem leži u čovjekovoj volji. Više voli svoje grijehе nego Spasitelja. On ne želi prekinuti sa svojim opakim načinom života.

5,41 Osuđujući Židove zato što ga nisu primili, Gospodin nije želio da pomisle kako je povrijeđen zato što mu nisu ukazali **slavu**. Nije došao na svijet zato da ga slave **ljudi** ovoga svijeta. On nije ovisio o njihovoj hvali; hvalu je tražio od svoga Oca. Ako ga ljudi i odbace, nisu ga lišili njegove slave.

5,42 Ovdje se ukazuje na uzrok čovjekova odbijanja da primi Sina Božjega. Ti ljudi **nisu imali ljubavi Božje** u sebi, to jest, više su voljeli sebe negoli Boga. Da su ljubili Boga, prihvatili bi onoga koga je Bog bio poslao. Ali odbijanjem Gospodina Isusa pokazali su krajnji nedostatak ljubavi za njegova Oca.

5,43 Gospodin Isus je došao **u ime svog Oca**, to jest, došao je vršiti volju svog Oca, donijeti slavu svom Ocu i u svemu poštovati svog Oca. Da su ljudi doista ljubili Boga, ljubili bi Onoga koji želi udovoljiti Bogu u svemu što govori i čini.

Isus sada predskazuje da će netko **drugi doći u njegovo ime** i da će ga Židovi **primiti**. Možda je mislio na mnoge lažne učitelje koji su došli nakon njega i tražili počast od naroda. Možda je mislio na predvodnike lažnih kultova, koji su stoljećima unatrag tvrdili da su Krist. No najvjerojatnije je mislio na Antikrista. Iz Židovskog naroda će doći samopostavljeni vladar koji će zahtijevati da ga štiju kao Boga (2 Sol 2,8-10). Većina Židovskog naroda će prihvatiti tog Antikrista kao svog vladara, a na kraju će ih Bog strogo kazniti (1 Iv 2,18).

5,44 Gospodin ovdje iznosi još jedan razlog zbog kojeg ga Židovski narod nije

prihvatio. Više ih je zanimalo odobravanje ljudi nego li Božje odobravanje. Bojali su se što će im reći prijatelji ako napuste židovstvo. Nisu željeli proći kroz poniženja i patnje koje bi ih zatekle ako postanu sljedbenici Gospodina Isusa. Sve dok se tko plaši onoga što će drugi reći ili učiniti, ne može se spasiti. Da bi vjerovao u Gospodina Isusa, čovjek mora željeti Božju pohvalu više od bilo čije pohvale. **Mora tražiti slavu od Boga jedinoga.**

5,45 Gospodin neće te Židove trebati **tužiti Ocu**. Naravno, mogao bi ih optužiti za štošta. Ali to neće morati učiniti, jer je ono što je napisao **Mojsije** dovoljno da ih optuži. Ti su se Židovi silno dičili Starim zavjetom, a osobito s pet knjiga koje je napisao **Mojsije**. Torom. Ponosili su se što su ta Pisma dana Izraelu. Ali poteškoća je bila u tome što se nisu držali Mojsijevih riječi, kao što to pokazuje stih 46.

5,46 Onome što je Mojsije pisao, Gospodin Isus pripisuje istu vlast kao i svojim riječima. Podsjetio nas je da je »sve je Pismo od Boga nadahnuto«. Bez obzira čitamo li Stari ili Novi zavjet, čitamo samu Riječ Božju. Da su Židovi **vjerovali Mojsijevim** riječima, vjerovali bi i Gospodinu Isusu Kristu, jer je Mojsije pisao o Kristovom dolasku. Jedan primjer toga nalazimo u Ponovljenom zakonu 18,15-18:

Proroka, kao što sam ja, iz tvoje sredine, od tvoje braće, podignut će ti Jahve, Bog tvoj: njega slušajte ... Podignut ću im proroka između njihove braće, kao što si ti. Staviti ću svoje riječi u njegova usta, da im kaže sve što mu zapovjedim.

U tim stihovima Mojsije je predskazao Kristov dolazak i kazao Židovima da ga slušaju i pokoravaju mu se kad dođe. Sada je Gospodin Isus došao, ali ga Židovi nisu prihvatili. Zato je rekao da će ih Mojsije tužiti Ocu jer su se pretvarali da vjeruju u Mojsija, a nisu činili ono što je Mojsije zapovjedio. Riječima »o meni je on pisao« naš Gospodin jasno govori da se u Starom zavjetu nalaze proročanstva o njemu. Au-

gustin je to sažeto izrekao ovako: »Novi je u Starom skriven; Stari je u Novom otkriven.«

5,47 Ako Židovi ne vjeruju Mojsijevim spisima, neće vjerovati ni Isusovim riječima. Stari i Novi zavjet su tijesno povezani. Ako netko sumnja u nadahnuće starozavjetnih Pisama, vjerojatno neće prihvatiti niti to da su riječi Gospodina Isusa nadahnute. Ako ljudi napadaju određene dijelove Biblije, neće proći dugo prije nego što posumnjaju i u ostale dijelove Knjige. King veli: »Gospodin cilja, naravno, na Petoknjižje, pet Mojsijevih knjiga – dio Biblije koji su napadali bijesnije od ijednog drugog. Neobično je to što je taj dio, prema onome što je zapisano, Učitelj navodio više od ijednog drugog. Kao da je, mnogo prije nego što su napadi započeli, on sâm dao odobrenje za njihovo tiskanje.«¹⁸

IV. TREĆA GODINA POSLANJA SINA BOŽJEGA: GALILEJA (Pogl. 6)

A. Četvrto znamenje: hranjenje pet tisuća ljudi (6,1-15)

6,1 Riječi poslije toga znače da je proteklo određeno vrijeme otkad su se zbili događaji iz 5. poglavlja. Ne znamo točno koliko, ali znamo da je Isus putovao iz područja oko Jeruzalema do Galilejskog mora. Kad se kaže da je prešao preko mora, to vjerojatno znači da je prešao sa sjeverozapadne na sjeveroistočnu stranu. **Galilejsko** je more bilo poznato i pod imenom **Tiberijadsko more**, jer je na njegovoj zapadnoj obali bio grad Tiberijada. Taj grad, prijestolnica pokrajine Galileje, bio je nazvan tako prema rimskom caru Tiberiju.

6,2-3 Sljedilo ga je veliko mnoštvo ljudi. Nije to moralo biti zato što su vjerovali u njega kao Sina Božjega, nego prije **zato što su gledali čudesa** koja je činio na **bolesnima**. Vjera koja se temelji na čudesima, Bogu nije nikada tako ugodna kao vje-

ra utemeljena samo na njegovoj Riječi. Božjoj riječi ne bi smjela trebati potvrda čudesa. Sve što Bog kaže istina je i nije moguće da bude lažno. To bi svakome trebalo biti dostatno. Doslovni prijevod 3. stiha glasi: »**A Isus se popne na Goru**«, no to može značiti i samo gorovit (ili brdovit) kraj što je okruživao more.

6,4 Nije jasno zašto je Ivan napomenuo da je **blizu bila Pasha**. Neki drže da je Gospodin Isus vjerojatno razmišljao o Pashi kad je u ovom poglavlju izrekao prekrasnu poruku o istinskom Kruhu života. Taj put nije išao u Jerualeem na Pashu. Ivan govori o Pashi kao o **blagdanu Židova**. Naravno, nju je u Starom zavjetu uveo Bog. Dao ju je židovskom narodu i u tom je smislu bila **blagdan Židova**. Ali izraz »**blagdan Židova**« može značiti i to da ga Bog više nije priznavao kao jedan od svojih blagdana jer ga je židovski narod slavio samo obredno, a u svom srcu nije imao istinsko zanimanje za nj. Izgubio je svoje pravo značenje i više nije bio Jahvin blagdan.

6,5 Isus se nije razljutio kad je ugledao **silan svijet**, misleći kako će mu remetiti mir ili trenutke s učenicima. Prva mu je misao bila da im dade nešto **jesti**. Zato se obratio **Filipu** i upitao ga gdje se može kupiti **kruha** da se nahrani mnoštvo. Kad god bi Isus nešto pitao, to nije bilo radi toga da nešto sazna nego zato da pouči druge. On je odgovor znao, a Filip nije.

6,6 Gospodin će Filipa naučiti veoma važnu pouku i iskušati njegovu vjeru. Isus je **znao** da će učiniti čudo kako bi nahranio to golemo mnoštvo ljudi. Ali, je li Filip shvaćao da on to može? Je li Filipova vjera bila velika ili je bila mala?

6,7 Očigledno, Filipova vjera baš i nije sezala visoko. Počeo je brzo računati i zaključio da ni za **dvjesta denara kruha** ne bi bilo dovoljno da svaki dobije čak i **mali obrok**. Ne znamo točno koliko se kruha tada moglo kupiti za **dvjesta denara**, ali zacijelo veoma mnogo. Radnik je zarađivao denar na dan.

6,8-9 **Andrija** je bio **brat Šimuna Petra**. Živjeli su blizu Betsaide, na obali Galilejskog mora. I Andrija je zaključio da bi bilo teško nahraniti toliko mnoštvo. Spazio je da neki dječak ima **pet ječmenih kruhova i dvije ribice**, ali je osjećao da bilo gotovo uzaludno pokušavati s tim nahraniti **tolike**. Taj **dječak** nije imao mnogo, ali je to bio spreman dati Gospodinu Isusu na raspolaganje. Zbog njegove dobrote tu pripovijest bilježe sva četiri evanđelja. On nije učinio mnogo, ali i »malo je mnogo ako je u tome Bog«; zato je postao poznat diljem svijeta.

6,10 Tražeći da ljudi **posjedaju** (doslovce: poliježu), Gospodin Isus se pobrinuo da im bude ugodno. Obratite pozornost na to da je odabrao mjesto na kojem je bilo **mного trave**. U tom je kraju bilo neobično naći takvo mjesto, ali se Gospodin pobrinuo da mnoštvo jede na čistom, ugodnom mjestu.

Zabilježeno je da su ondje bile tisuće **muškaraca**, što znači da su uz njih bile i žene i djeca. Broj **pet tisuća** naveden je zato da se pokaže kako će se veliko čudo dogoditi.

6,11 **Isus uze kruhove** i zahvali za njih. Ako je on to učinio prije dijeljenja ili posluživanja jela, koliko li bismo više mi morali zastati da zahvalimo Bogu prije nego što počnemo jesti. Zatim je **razdijelio jelo učenicima**. Iz toga zaista možemo nešto naučiti. Gospodin Isus nije sve sâm učinio. Prihvatio je i usluge drugih. Lijepo je rečeno: »Učini ono što možeš; ja ću učiniti ono što mogu; a Bog će učiniti ono što mi ne možemo.«

Kad je Gospodin **razdijelio kruh učenicima**, on se na čudesan način umnožio. Nije zabilježen točan trenutak kada se to čudo dogodilo, ali znamo da su na čudesan način tih pet kruhova i dvije ribice u Gospodinovim rukama postali dostatni da nahrane veliko mnoštvo. Učenici su počeli posluživati kruh i **ribice onima koji su posjedali**. Nije se štedjelo, jer se izričito

kaže da su im od ribica dali **koliko god su htjeli**.

Griffith Thomas nas podsjeća da nam ova pripovijest pruža prekrasnu sliku:

(a) propadljivog svijeta; (b) bespomoćnih učenika; (c) savršenog Spasitelja. Ovo je čudo uključivalo pravi čin stvaranja. Ni jedan čovjek ne bi mogao uzeti pet kruhova i dvije ribice i umnožiti ih tako da nahrane tolike ljude. Netko je lijepo rekao: »Bilo je proljeće kad je blagoslovio kruh, bila je žetva kad ga je razlomio.« A točno je i ovo: »Neblagoslovljeni kruh je neumnoženi kruh.«¹⁹

6,12 Ovo je veoma lijep postupak. Da je Isus bio samo čovjek, ne bi se zamario razmišljajući o preostalim **ulomcima**. Čovjek koji može nahraniti pet tisuća ljudi ne bi brinuo za nešto preostalih mrvica! Ali Isus je Bog, a kod Boga nema rasipanja Njegovih darova. On ne želi da rasipamo dragocjenosti koje nam je dao, te zato vodi računa da se ostaci sakupe **da ništa ne propadne**.

Mnogi pokušavaju naći objašnjenje za ovo čudo. Mnoštvo je, vele, vidjelo kako mali dječak daje Isusu svojih pet kruhova i dvije ribice. To ih je podsjetilo na to kako su sebični, pa su odlučili izvaditi svoju hranu i podijeliti je s drugima. Tako je bilo hrane za sve. Ali, kao što ćemo vidjeti u sljedećem stihu, takva objašnjenja ne odgovaraju činjenicama.

6,13 Nakon što su ljudi završili s jelom, prikupljeno je **dvanaest košara kruha**. Da je svaka osoba imala samo svoj obrok, bilo bi sasvim nemoguće skupiti toliko kruha. Objašnjenja što ih ljudi iznose pokazuju se smiješnima. Zaključak može biti samo jedan, a taj je da je bilo učinjeno silno čudo.

6,14 I sami su ljudi shvatili da je to čudo. Do te spoznaje ne bi došli da su jednostavno pojeli hranu koju su imali uza se. Zapravo, bili su tako uvjereni da je to čudo da su spremno izjavili kako je Isus **Prorok** koji ima doći na svijet. Iz Starog zavjeta

su znali da će doći prorok i tražili su ga da ih oslobodi od vlasti Rimskog Carstva. Čekali su nekog zemaljskog vladara. Ali, njihova vjera nije bila prava. Nisu željeli priznati da je Isus Sin Božji niti priznati svoje grijeha i prihvatiti ga kao Spasitelja.

6,15 Kad su vidjeli čudo koje je Isus učinio, ljudi su ga željeli **učiniti kraljem**. I opet, da je Isus bio samo čovjek, spremno bi se pokorio njihovom zahtjevu. Ljudi jedva čekaju da ih se uzdigne i da im se da istaknut položaj. Ali Isusa nisu dirnuli pozivi upućeni taštini i uznositosti. Shvatio je da je na svijet došao umrijeti na križu kao zamjena za grešnike. Ne bi učinio ništa što bi se kosilo s tim ciljem. Ne bi se popeo na prijestolje prije nego što se popne na žrtvenik. Prije nego što bude uzvišen, mora patiti, krvariti i umrijeti.

F. B. Meyer piše: »Kao što reče sv. Bernard, uvijek je uzmićao kada su ga željeli proglasiti kraljem i pojavljivao se kada su ga htjeli razapeti. Imajući to na umu, ne oklijevajmo usvojiti plemenita djela Itaja Gićanina: 'Živoga mi Jahve, i tako mi živ bio moj gospodar kralj: gdje god bude moj gospodar kralj, bilo na smrt ili na život, ondje će biti i tvoj sluga' (2 Sam 15,21). A on će zacijelo odgovoriti, kao što je taj isti David odgovorio nekom bjeguncu koji mu je došao izložiti svoj slučaj: 'Ostani uz mene, ne boj se; jer onaj koji traži moj život, traži tvoj život, ali ćeš sa mnom biti zaštićen'.«²⁰

B. Peto znamenje: Isus hoda po vodi i spašava svoje učenike (6,16-21)

6,16-17 Bila je večer. Isus je pošao u goru sâm. Mnoštvo se nesmjivo vratilo svojim kućama ostavljajući učenike same. I tako su učenici odlučili sići **k moru** i pripremiti se za povratak preko Galilejskog mora.

Kad krenu preko mora, u **Kapernaum**, već se i **tama spustila**. Isusa nije bilo s njima. Gdje je bio? Bio je na gori, u molitvi. Kako to lijepo oslikava Kristove da-

našnje sljedbenike. Nalaze se na uzburkanom moru života. Smrklo se. Isusa Krista nigdje ne vide. Ali to ne znači da on ne zna što se događa. On je u Nebu, gdje moli za one koje ljubi.

6,18 Galilejsko more znaju zahvatiti iznenadne i žestoke oluje. Vjetrovi se velikom brzinom spuštaju dolinom rijeke Jordana. Kad udare u Galilejsko more, podižu veoma visoke valove. Po takvu vremenu ne smiju male lađice biti na pučini.

6,19 Učenici su odveslali oko dvadeset i pet do trideset stadija. Prema ljudskoj procjeni, bili su u velikoj opasnosti. U pravom trenutku su pogledali i ugledali Isusa gdje hoda po moru i približava se lađi. To je još jedno prekrasno čudo. Sin Božji je hodao po vodi Galilejskog mora. Učenici su se prestrašili jer još nisu u potpunosti shvatili tko je ta predivna Osoba.

Pogledajte kako je jednostavno izložena ta pripovijest. Rečene su nam najčudnovatije činjenice, ali Ivan nije upotrijebio velike riječi da bi nas očarao veličanstvenošću događanja. Činjenice je izložio veoma uzdržano.

6,20 Gospodin Isus je zatim izgovorio prekrasne riječi utjehe: »Ja sam! Ne bojte se!« Da je bio samo čovjek, itekako bi se bojali. Ali on je moćni Stvoritelj i Svedržitelj svemira. Kad je takav Jedan uz nas, nema razloga za strah. Onaj koji je, prije svega, stvorio Galilejsko more, može umiriti njegove vode i svoje učenike sigurno dovesti do obale. Riječi iz NKJV »To sam ja« doslovno glase »JA SAM«. ovo je dosad drugi put u Ivanovom evanđelju da Isus to starozavjetno Jahvino ime primjenjuje na sebe.

6,21 Kad su shvatili da je to Gospodin Isus, htjeli su ga primiti u lađu, ali su se smjesta našli na odredištu. Ovdje se usvrđuje još jedno čudo, ali ga se ne objašnjava. Nisu morali dalje veslati. Gospodin Isus ih je trenutno doveo na suhu obalu. – Kako je on divna Osoba!

C. Ljudi traže znamenje (6,22-34)

6,22 Sada je dan nakon onog dana kada je bilo nahranjeno pet tisuća ljudi. **Mnoštvo** je još uvijek ostalo u kraju sjeveroistočno od Galilejskog mora. Promatrali su učenike kako prethodne večeri ulaze u lađicu i znali su da Isus nije bio pošao s njima. Ondje je bila samo jedna lađa, i tu su uzeli učenici.

6,23 Sutradan su iz Tiberijade stigle lađice blizu onog mjesta gdje je Gospodin nahranio mnoštvo,. Ali Gospodin nije mogao otići s jednom od njih jer su tek bile stigle. No možda je baš tim lađicama mnoštvo prešlo s onu stranu u Kapernaum, kao što je zabilježeno u sljedećim stihovima.

6,24 Mnoštvo je pomno pratilo Isusa. Znali su da je otišao na goru moliti. Znali su da nije pošao s učenicima lađicom preko mora. Pa ipak, sutradan ga nigdje nisu mogli naći. Odlučili su otići na onu stranu mora, u Kapernaum, gdje je bilo najvjerojatnije da će naći učenike. Nisu mogli razumjeti kako bi Isus mogao biti ondje, ali su ipak odlučili poći i potražiti ga.

6,25-26 Došavši u Kapernaum, **nadoše ga ondje**. Nisu mogli suspregnuti znatiželju, pa su ga upitali kada je stigao.

Isus im je odgovorio neizravno. Vidio je da ga ne traže zbog toga što on jest nego zbog hrane koju im je dao. Dan ranije, vidjeli su ga kako čini veliko čudo. To ih je trebalo uvjeriti da je doista Stvoritelj i Mesija. Ali njih je zanimala samo hrana. Jeli su kruh koji je nastao čudom, i glad im je bila utažena.

6,27 Isus im je najprije savjetovao neka ne rade za propadljivu hranu. Gospodin nije htio reći da ne trebaju raditi za svagdanji život, nego da im to ne smije biti najviši životni cilj. Zadovoljenje tjelesnih potreba nije najvažnija stvar u životu. Čovjeka ne čini samo tijelo, nego i duh i duša. Trebamo raditi za hranu koja ostaje za život vječni. Čovjek ne treba živjeti tako kao da je tijelo sve. Ne treba sve svoje sna-

ge i darove posvetiti hranjenju tijela, koje će za ne mnogo godina pojesti crvi. Radije se treba pobrinuti da svoju dušu svakodnevno hrani Riječju Božjom. »Neće čovjek živjeti samo o kruhu, nego o svakoj riječi koja izlazi usta Božjih.« Trebali bismo neumorno raditi na boljem razumijevanju Riječi Božje.

Kad je Gospodin Isus rekao da ga je **Bog Otac opečatio**, želio je reći da ga je Bog poslao i ovlastio. Kad nešto opečatimo, to znači kako jamčimo da je istinito. Bog je opečatio Sina čovječjega u tom smislu da ga je potvrdio kao Onoga koji govori istinu.

6,28 Ljudi su upitali Isusa što trebaju činiti da bi radili djela Božja. Čovjek uvijek pokušava zaraditi svoj put u Nebo. Voli osjećati da postoji nešto što može učiniti kako bi zavrjedio spasenje. Ako nekako može pridonijeti spasenju svoje duše, tada ima razloga za ponos; a to ga čini veoma zadovoljnim.

6,29 Isusu je prozro njihovo licemjerje. Htjeli su da žele raditi za Boga, ali nisu htjeli imati ništa sa sinom Božjim. Isus im je kazao da najprije moraju prihvatiti Onoga koga je poslao Bog. Tako je i danas. Mnogi pokušavaju dobrim djelima zaslužiti put u Nebo. Ali prije nego što mogu činiti dobra djela za Boga, moraju vjerovati u Gospodina Isusa Krista. Dobra djela ne dolaze prije, nego poslije spasenja. Jedino dobro djelo koje vjernik može učiniti jest da prizna svoje grijeha i prihvati Krista kao Gospodara i Spasitelja.

6,30 Ovaj je stih još jedan dokaz opakosti ljudskog srca. Dan prije vidjeli su kako Isus s pet kruhova i dvije ribice hrani pet tisuća muškaraca. Samo dan poslije došli su od njega tražiti da nekim **znamenjem** potvrdi svoje tvrdnje da je Sin Božji. Kao i većina nevjernika, najprije su htjeli vidjeti a onda će vjerovati. »**Da možemo vidjeti i povjerovati ti.**« Ali to nije Božji redosljed. Bog kaže grešnicima: »Ako vjeruješ, vidjet ćeš.« Vjera uvijek dolazi prva.

6,31 Vraćajući se na Stari zavjet, Židovi su Isusa podsjetili na čudo s manom²¹ u pustinji. Vjerojatno su željeli reći da Isus nikada nije učinio nešto tako prekrasno. Naveli su riječi iz Psalmata 78,24-25, gdje stoji: »**Dade im kruh s neba za jelo.**« To je značilo da je Mojsije zazvao hranu s neba; Gospodin im nije bio velik kao Mojsije, jer je samo umnožio *postojeću* hranu!

6,32 Gospodinov odgovor sadrži najmanje dvije misli. Prije svega, *nije* im manu dao **Mojsije**, nego **Bog**. Osim toga, mana nije bila istinski duhovni **kruh s neba**. Mana je bila prava hrana, namijenjena tijelu, ali izvan ovog života nije imala nikakvu vrijednost. Gospodin Isus je ovdje govorio o **istinskom**, idealnom i pravom **kruhu** koji Bog daje s Neba. To je kruh za dušu, a ne za tijelo. Riječi **Otac moj**, Kristova su potvrda Njegove božanstvenosti.

6,33 Gospodin Isus je razotkrio da je on **kruh Božji** koji **silazi s neba** i daje život. Pokazao je da **kruh Božji** nadmašuje manu u pustinji. Mana nije davala život, ona je samo održavala tjelesni život. *Ona* nije bila namijenjena čitavom svijetu, nego jedino Izraelu. **Istinski kruh silazi s neba i daje život ljudima** – ne tek jednom narodu, nego cijelome svijetu.

6,34 Židovi još uvijek nisu shvaćali da Gospodin Isus govori o sebi kao istinskom kruhu, pa su od njega zaiskali **kruha**. Još uvijek su imali na pameti obične kruhove. Na nesreću, u njihovim srcima nije bilo prave vjere.

D. Isus, Kruh života (6,35-65)

6,35 Isus sada jednostavno i jasno izlaže istinu. On je **Kruh života**. Oni koji mu dolaze, nalaze u njemu dovoljno da se duhovno zauvijek nasite. Oni koji u nj vjeruju, zauvijek utaže žeđ. Obratite pozornost na riječi **Ja sam** u ovome stihu i kako se time Gospodin izjednačuje s Jahvom. Bilo bi ludo kada bi koji običan čovjek izgovorio riječi iz stiha 35. Nema obična čovjeka koji može zadovoljiti svoju glad i

žeđ, a još manje duhovnu glad cijeloga svijeta!

6,36 U stihu 30, nevjerni Židovi su od Gospodina zaiskali znamenje kako bi mogli vidjeti i vjerovati. Ovdje Isus veli kako im je već bio rekao da su **vidjeli njega** – najveće od sveg znamenja – **a ipak nisu povjerovali**. Ako pred njima stoji Sin Božji u ljudskom liku a oni ga ne prepoznaju, tada je malo vjerojatno da će ih uvjeriti ma koji znak pokazao.

6,37 Gospodina nije obeshrabrila nevjera Židova. Znao je da će se ostvariti svi Očevi ciljevi i nakane. Čak i ako ga Židovi kojima govori ne prihvate, zna da će mu doći svi oni koje Bog izabere. Kao što kaže Pink: »Ostvarenje nepobjedivosti vječnih Božjih odluka pruža spokojstvo, mir, odvažnost i ustrajnost koje ne može pružiti ništa drugo.«

Ovaj je stih veoma važan zato što u nekoliko riječi iznosi dva od najvažnijih nauka Biblije. Prvi je da je Bog određene ljude dao Kristu i da će se spasiti **svi** kojima je to dao. Drugi nauk govori o čovjekovoj odgovornosti. Da bi se spasio, čovjek mora doći Gospodinu Isusu i prihvatiti ga vjerom. Bog odabire neke ljude da se spase, ali Biblija nigdje ne govori da neke odabire za prokletstvo. Svatko tko se spasi, spašen je po milosti Božjoj. Ali ako tko zauvijek propadne, sâm je kriv. Svi su ljudi osuđeni zbog svoje grešnosti i opakosti. Ako svi odu u pakao, dobit će ono što zaslužuju. Bog se u svojoj milosti prigiba i iz velike mase čovječanstva odabire one koje će spasiti. Ima li prava to činiti? Naravno da ima. Bog može činiti ono što odabere i nitko mu to pravo ne može zaniijekati. Mi znamo da Bog nikada neće učiniti ništa pogrešno ili nepravično.

Ali kao što naučava da je Bog odabrao određene osobe za spasenje, Biblija naučava i to da je čovjek odgovoran prihvatiti evanđelje. Bog svima iznosi ponudu – da će se čovjek spasiti ako vjeruje u Gospodina Isusa Krista. Bog ljude ne spašava pro-

tiv njihove volje. Osoba mu mora doći u pokajanju i vjeri, tada će je Bog spasiti. Ni jednoga koji k Bogu dođe po Kristu neće **izbaciti van**.

Čovjek u svome umu ne može pomiriti ta dva nauka. Međutim, trebali bismo vjerovati ako i ne razumijemo. To su biblijski nauci i ovdje su jasno izrečeni.

6,38 U stihu 37 Gospodin Isus je rekao da će se svi Božji naumi glede spasenja onih koji su mu dani na kraju ispuniti. Budući da je to bila Božja volja, Gospodin će se osobno pobrinuti da se ostvari, jer je njegovo poslanje bilo vršiti Božju volju. »**Sidoh s neba**«, rekao je Krist, dajući jasno do znanja da njegov život ne počinje u jaslama u Betlehemu. Naprotiv, on je oduvijek živio u Nebu s Bogom Ocem. Došavši na svijet, bio je poslušni Sin Božji. Dobrovoljno je preuzeo ulogu slugu radi toga da sprovede volju svoga Oca. To ne znači da nije imao **vlastite volje**, nego da je njegova volja bila u potpunom skladu s Božjom.

6,39 Očeva je volja bila da se spasi svaki koji je dan Kristu i da bude očuvan do uskrsnuća pravednih, kada bude uskrišen i odveden kući u Nebo. Riječi **ništa i onoga** odnose se na vjernike. On ovdje ne misli na pojedinačne vjernike nego na čitavo tijelo kršćana koji će se spasiti kroz povijest. Gospodin Isus je bio odgovoran za to da se ni jedan ud tijela ne izgubi i da se čitavo tijelo uskrisi u **posljednji dan**.

Što se tiče **kršćana, posljednji dan** je dan kada će Gospodin Isus doći u zrak, kada će najprije ustati mrtvi u Kristu, kada će se živi kršćani preobraziti i kada će se svi uzeti da se sretnu s Gospodinom u zrak, da budu zauvijek s njim. Za Židove je to značilo dolazak Mesije u slavi.

6,40 Gospodin nadalje objašnjava kako osoba postaje članom obitelji otkupljenih. Božja je volja da **svatko tko vidi Sina i vjeruje u njega, ima život vječni**. Vidjeti Sina pritom ne znači vidjeti ga tjelesnim

očima, nego očima vjere. Čovjek mora vidjeti ili shvatiti da je Isus Krist Sin Božji i Spasitelj svijeta. Nadalje, mora u njega i vjerovati. To znači da nepovratnim činom vjere mora primiti Gospodina Isusa kao svog osobnog Spasitelja. Svi koji to čine već sada dobivaju u posjed život vječni, a dobivaju i jamstvo da će biti uskriseni u posljednji dan.

6,41 Ljudi nisu bili pripravljeni primiti Gospodina Isusa, što su pokazali mrmļajuć **protiv njega**. Tvrdio je da je **kruh koji je sišao s neba**. Shvatili su da je ta tvrdnja od goleme važnosti. Ako je netko **sišao s neba**, ne može biti običan čovjek pa ni velik prorok. I tako **mrmļahu protiv njega** jer nisu htjeli vjerovati njegovim riječima.

6,42 Ljudi su mislili da je **Isus sin Josipov**. U tome su, dakako, griješili. Isusa je rodila djevica Marija; Josip mu nije bio otac. Odnosno, našeg je Gospodina začeo Duh Sveti. To nevjerovanje u djevičansko rođenje odvelo ih je u smutnju i nevjeru. Tako je i danas, oni koji odbijaju prihvatiti Gospodina Isusa kao Sina Božjeg koji je na svijet došao kroz utrobu djevice, moraju nijekati sve velike istine o Kristovoj osobi i djelu.

6,43 Iako nisu govorili izravno njemu, ipak je znao što govore. Rekao im je neka **ne mrmļaju među sobom**. Stihovi koji slijede objašnjavaju zašto je njihovo mrmļanje bilo besplodno i beskorisno. Što su Židovi više odbacivali svjedočanstvo Gospodina Isusa Krista, to je njegovo naučavanje postajalo teže. »Odbačena svjetlost je zanijekana svjetlost.« Što su više odbacivali evanđelje, to im je bilo teže prihvatiti ga. Ako im je Gospodin rekao jednostavne stvari a oni nisu vjerovali, tada će im izložiti teže a oni će biti u potpunom neznanju o tome što govori.

6,44 Čovjek je sâm po sebi krajnje očajan i bespomoćan. Nema čak ni snage da sâm dođe k Isusu. Kad Otac ne bi prvi započeo raditi u njegovu srcu i životu, on ni-

kada ne bi shvatio svoju strašnu krivnju i potrebu za Spasiteljem. Mnogi ljudi imaju poteškoća s ovim stihom. Pretpostavljaju da govori kako čovjek može željeti da se spasi, a da ipak shvati kako je to nemoguće. Ali nije tako. Stih, međutim, na najstroži mogući način pokazuje da je Bog onaj koji je prvi započeo djelovati u našem životu i nastojao nas pridobiti za sebe. Na nama je da prihvatimo ili odbacimo Gospodina Isusa. Ali, nikada se u nama ne bi bila pojavila želja da Bog nije progovorio našim srcima. Gospodin je još jedanput izrekao obećanje da će u **posljednji dan uskrisiti** svakog istinskog vjernika. Kao što smo vidjeli prije, to se odnosi na Kristov dolazak po njegove svete, kada će mrtve uskrisiti a žive preobraziti. To je uskrsnuće samo za vjernike.

6,45 nakon što je izrijeком kazao da nitko ne može doći k njemu ako ga ne privuče Otac, Gospodin u nastavku objašnjava kako to Otac privlači ljude. Najprije navodi Izaiju 54,13: »**Svi će biti poučeni od Boga**.« Bog ne ostaje na tome da samo izabere pojedine ljude. Nešto i poduzima: govori njihovim srcima kroz svoju dragocjenu Riječ.

U to je uključena i čovjekova volja. Oni koji se odazovu poučavanju Božje Riječi i uče od **Oca** jesu oni što dolaze Kristu. Ovo je još jedno mjesto u Pismu gdje nalazimo jednu uz drugu dvije istine – o Božjoj suverenosti i čovjekovu izboru. One nam pokazuju da spasenje ima božansku kao i ljudsku stranu.

Kad je rekao: »**Pisano je u Prorocima**«, Isus je, naravno, mislio na proročke knjige. Mislio je osobito na Izaiju, no ta se poruka može naći u svih proroka. Ljudi su privučeni k Bogu poučavanjem Božje riječi i Božjim Duhom.

6,46 Činjenica da Bog poučava ljude ne znači da su ga **vidjeli**. **Oca je vidio** jedino Onaj koji je došao od Boga, naime sâm Gospodin Isus.

Svi koje je Bog poučavao učili su o Gospodinu Isusu Kristu, jer je glavna tema Božjih pouka sâm Krist.

6,47 Stih 47 je jedno od mjesta u sveukupnoj Božjoj riječi gdje se najjasnije i najsazetije govori o načinu spasenja. Riječima koje se teško mogu pogrešno razumjeti, Gospodin Isus je rekao da tko **vjeruje, ima život vječni**. Obratite pozornost na to da je prije tih važnih riječi najprije rekao svoje značajno »**zaista, zaista**«. Ovo je jedan od mnogih stihova u Novom zavjetu koji naučava da spasenje nije po djelima, držanju Zakona, članstvu u crkvi ili poštovanju Zlatnog pravila, nego jednostavno po vjeri u Gospodina Isusa Krista.

6,48-49 Gospodin Isus sada tvrdi da je *On* taj **kruh života** o kojem je govorio. **Kruh života** znači, naravno, **kruh** koji daje život onima koji ga jedu. Židovi su prethodno bili otvorili temu **mane** u **pustinji** i izazivali Isusa da stvori hranu koja će biti jednako čudesna. Ovdje ih je Gospodin podsjetio da su njihovi očevi jeli manu u pustinji i pomrli. Drugim riječima, mana je bila samo za ovaj život. Nije imala moć da onima koji je pojedu dađe vječni život. Izrazom »**vaši očevi**« Gospodin se ogradio od palog čovječanstva, ukazujući na svoju jedinstvenu božansku.

6,50 Suprotno mani, Gospodin Isus je o sebi govorio kao o **kruhu koji s neba silazi**. Tko jede od tog kruha, neće umrijeti. To ne znači da **neće** tjelesno **umrijeti**, nego da će imati vječni život u Nebu. Ako je i umro tjelesno, u posljednji dan će mu se tijelo uskrisiti i vječno biti s Bogom.

U ovom i sljedećim stihovima Gospodin Isus opetovano govori o ljudima koji *jedu od njega*. Što time želi reći? Misli li da ljudi od njega trebaju jesti u fizičkom, doslovnom smislu? Ta je pomisao očigledno nemoguća i odbojna. Neki, međutim, misle kako je želio poučiti da od njega moramo jesti prigodom pričesti; da se kruh i vino na neki čudesan način pretvaraju u Kri-

stovo tijelo i krv i da, želimo li se spasiti, moramo uzeti od tih elemenata. Ali, to nije ono što je Isus rekao. Iz konteksta je posve jasno kako jesti od njega znači u njega vjerovati. Kad vjerujemo Gospodinu Isusu Kristu kao svom Spasitelju, uzimamo ga vjerom. Uzimamo od blagodati njegove osobe i njegova djela. Augustin je rekao: »Vjeruj i jeo si.«

6,51 Isus je **kruh živi**. Ne samo što on sâm živi, nego i daje život. Oni koji jedu **od ovoga kruha ... živjet će zavijek**. No kako to može biti? Kako Gospodin može dati vječni život krivim grešnicima? Odgovor je u drugom dijelu stiha: »**Kruh koji ću ja dati tijelo je moje, koje ću dati za život svijeta**.« Gospodin Isus ovdje unaprijed ukazuje na svoju smrt na križu. Svoj život će dati kao otkupninu za grešnike. Slomit će mu tijelo i proliti krv kao žrtvu za ljudske grijehe. Umrijet će kao Zamjenik. Platit će kaznu koju zaslužuju naši grijesi. A zašto će to učiniti? Učinit će to **za život svijeta**. On neće umrijeti samo za židovski narod, pa ni samo za izabrane. Njegova će smrt biti dostatno vrijedna za čitav svijet. To, naravno, ne znači da će se čitav svijet spasiti, nego da će djelo Gospodina Isusa na Golgoti, ako svi ljudi dođu k Isusu, biti dovoljno vrijedno da spasi čitav svijet.

6,52 Židovi su i dalje mislili da govori o doslovnom, fizičkom kruhu i tijelu. Njihove se misli nisu mogle uzdignuti iznad stvari ovog života. Nisu shvaćali da je Gospodin Isus koristio materijalne stvari da bi poučio duhovne istine. I tako su se među sobom počeli preparirati kako ovaj običan čovjek može dati **svoje tijelo** da ga drugi jedu. Padobran se otvara tek nakon što iskočiš iz zrakoplova. Vjera prethodi gledanju i pripravlja ti dušu da razumiješ, srce da vjeruješ, volju da poslušаш. Odgovor na sva tvoja pitanja »kako?« jest prepuštanje Kristovoj vlasti, onako kao što je učinio Pavao uzvikujući: »Gospodine, što želiš da učinim?«

6,53 Isus je još jedanput, znajući sve, točno shvatio što misle i govore. Zato ih je ozbiljno upozorio da ako ne **jedu** njegova tijela i ne **piju** njegove krvi, **neće imati života** u sebi. To se nije moglo odnositi na kruh i vino koji se koriste pri Gospodnjoj Večeri. Kad je uveo svoju Večeru, one noći kad je bio izdan, tijelo mu još nije bilo slomljeno ni krv prolivena. Učenici su uzeli od kruha i vina, ali nisu doslovno jeli njegovo tijelo ni pili njegovu krv. Gospodin Isus je jednostavno govorio da se nikada nećemo moći spasiti ako pomoću vjere ne shvatimo vrijednost njegove smrti za nas na Golgoti. Moramo u njega vjerovati, primiti ga, uzdati se u njega i učiniti ga doista svojim.

6,54 Kad ovaj stih usporedimo sa stihom 47, možemo nesumnjivo reći da jesti od njegova tijela i piti njegovu krv znači vjerovati u njega. U stihu 47 čitamo: »**Tko vjeruje u mene, ima život vječni.**« U stihu 54 saznajemo da **tko jede** njegovo tijelo i **pije** njegovu krv **ima život vječni**. Dakle ono što znači isto, jednako je. Jesti njegovo tijelo i piti njegovu krv znači vjerovati u njega. Svi koji u njega vjeruju bit će uskrišeni u **posljednji dan**. To se, naravno, odnosi na tijela onih koji su umrli u vjeri u Gospodina Isusa.

6,55 Tijelo Gospodina Isusa jelo je **istinsko**, a njegova krv je **piće istinsko**.²² Time se ukazuje na to da su oni suprotni jelu i piću ovoga svijeta, koje imaju samo privremenu vrijednost. A vrijednost smrti Gospodina Isusa je neizmjerena. Oni koji ga vjerom uzimaju, primaju život što traje vječno.

6,56 Između njega i onih koji u njega vjeruju postoji veoma blisko zajedništvo. Tko god **jede** njegovo tijelo i **pije** njegovu krv, **ostaje** u njemu i on ostaje u toj osobi. Ništa ne može biti bliskije ili intimnije od toga. Kad jedemo običnu hranu, uzimamo je u samo svoje biće; ona postaje dio nas. Kad prihvatimo Gospodina Isusa kao svog Otkupitelja, on dolazi u naš život da u nje-

mu ostane, a i mi ostajemo (stalno boravimo) u njemu.

6,57 Sada im Gospodin daje još jedan primjer tjesne povezanosti koja je postojala između njega i njegovog naroda. Taj je primjer njegova veza s Bogom Ocem. **Živi Otac poslao** je Gospodina Isusa na svijet. (Izraz **živi Otac** znači Otac koji je izvor života). Ovdje u svijetu, kao čovjek, Isus je živio **po Ocu**, to jest, zbog Oca. Živio je svoj život u bliskom zajedništvu s Bogom Ocem. Bog je bio središte kao i okolina njegova života. Želio je biti zaokupljen Bogom Ocem. Bio je ovdje kao čovjek u svijetu, ali svijet nije shvatio da je on Bog očitovan u tijelu. Svijet ga nije razumio, ali su on i njegov Otac bili jedno. Živjeli su u najvećoj bliskosti. Upravo je tako i s onima koji vjeruju u Gospodina Isusa. I oni su ovdje u svijetu, svijet ih ne razumije, mrzi i često progoni. Ali zato što su svoju vjeru i uzdanje položili u Isusa Krista, **žive po njemu**. Njihovi životi su usko povezani s njegovim životom, a taj će život trajati vječno.

6,58 Moglo bi se reći da ovaj stih sažimlje sve što je Gospodin rekao u prethodnim stihovima. On je **kruh koji je s neba sišao**. Nadmašuje **manu** koju su očevi jeli u pustinji. Taj je kruh imao samo prolaznu vrijednost. Bio je samo za ovaj život. Ali Krist je Božji kruh koji svima koji se njime hrane daje vječni život.

6,59 Mnoštvo je išlo za Isusom i njegovim učenicima od sjeveroistočne obale Galilejskog mora do **Kapernauma**. Kao što vidimo, našli su Isusa u **sinagogi**²³ i ondje im je izložio pouku o kruhu života.

6,60 Sada je Gospodin Isus imao **mного** više **učenika** od prvotne dvanaestorice. Svatko tko je pošao za njim i rekao da prihvaća njegove pouke bio je poznat kao učenik. Međutim, svi koji su bili poznati kao njegovi učenici nisu bili pravi vjernici. Sada su **mnogi** od onih što su tvrdili da su **mu učenici**, rekli: »**Tvrd je to govor.**« Time su mislili da je njegovo učenje sabla-

žnjivo. Nije se radilo toliko o tome da im je bilo teško razumjeti, nego im je bilo neugodno primiti. Kad su rekli: »**Tko to može slušati**«, to je značilo »**Tko može podnositi i slušati tako sablažnjivo učenje?**«

6,61 Ovdje ponovno nalazimo dokaze da Gospodin sve zna. **Isus je točno znao** što govore **učenici**. Znao je da prigovaraju zbog njegove tvrdnje da je sišao s neba i da im nije bilo drago čuti da ljudi moraju blagovati njegovo tijelo i piti njegovu krv kako bi imali vječni život. I zato ih je upitao: »**Zar vas to sablažnjava?**«

6,62 Sablaznili su se zato što je rekao da je sišao s neba. Sada ih je upitao **što** bi pomislili kad bi **vidjeli** kako **uzlazi** natrag na nebo, što je znao da će učiniti nakon svog uskrnuća. Sablaznilo ih je i kada je rekao kako ljudi moraju jesti njegovo tijelo. Što bi, dakle, pomislili kada bi vidjeli to tijelo kako **uzlazi onamo gdje je prije bio**? Kako će ljudi moći jesti njegovo doslovno tijelo i piti njegovu doslovnu krv nakon što se vrati Ocu?

6,63 Ti su ljudi imali na umu Kristovo doslovno tijelo, a on im je ovdje rekao da se vječni život ne dobija blagovanjem tijela nego djelom Božjega Duha Svetoga. Tijelo ne može dati život; to može učiniti jedino **Duh**. Njegove riječi su uzeli doslovno, ne shvaćajući da ih treba razumjeti duhovno. Zato je Gospodin Isus ovdje objasnio da su **riječi koje je govorio duh i život**; kada se njegove riječi o jedenju njegova tijela i pijenju njegove krvi razumiju duhovno, i to kao **vjera** u njega, tada će svi oni koji su prihvatili poruku dobiti vječni život.

6,64 Čak i kad je sve to rekao, Gospodin je uvidio da ga neki među slušateljima nisu razumjeli jer **nisu vjerovali**. Teškoća ne leži toliko u njihovoj nesposobnosti, koliko u odsutnosti volje. **Isus je znao od početka** da neki od navodnih učenika **ne vjeruju** u njega i da **će ga** jedan od učenika **izdati**. Naravno, **Isus je to** oduvijek **znao**, no ovdje to vjerojatno znači da je

toga bio svjestan od početka svoje službe na Zemlji.

6,65 Sada je objasnio da im je zbog njihove nevjere bio rekao **da nitko ne može doći k njemu osim ako mu je dano** od njegova **Oca**. Takve riječi pogađaju čovjekov ponos, jer on misli da može zavrijediti ili zaslužiti spasenje. Gospodin Isus je ljudima rekao kako se i sama moć da se **dođe** k njemu može samo primiti od Boga **Oca**.

E. Različite reakcije na Spasiteljeve riječi (6,66-71)

6,66 Ovo što je Gospodin Isus govorio toliko je sablaznilo **mnoge** koji su išli s njime da su ga sada napustili i više nisu htjeli imati veze s njim. Ti učenici nisu nikada bili pravi vjernici. Išli su za Isusom iz raznoraznih razloga, ali ne iz iskrene ljubavi za njega ili poštovanja prema onome što on jest.

6,67 Na ovome se mjestu **Isus** obratio **dvanaestorici** učenika iskušavajući ih pitanjem bi li ga i oni htjeli napustiti.

6,68 Petrov odgovor treba upamtiti; rekao je otprilike: »**Gospodine**, kako bismo te mogli napustiti? **Ti** nam daješ pouke koje vode do **vječnoga života**. Ako te napustimo, nemamo kome otići. Ako bismo te napustili, zapečatili bismo svoju sudbinu.«

6,69 Govoreći u ime Dvanaestorice, Petar je dalje rekao kako oni **vjeruju i znaju** da je Gospodin Isus **Mesija, Sin živoga Boga**.²⁴ Zapazite i ovdje kakav je redoslijed riječi u »**vjerujemo i znamo**«. Oni su najprije položili svoju vjeru u Gospodina Isusa Krista, a zatim su tek **znali** da je on doista sve što tvrdi.

6,70 U stihovima 68 i 69, Petar je upotrijebio riječ »**mi**« u značenju sve dvanaestorice učenika. Ovdje, u stihu 70, Isus ga je ispravio. Nije smio s toliko uvjerenosti reći da su sva dvanaestorica istinski vjernici. Točno je da je Gospodin **izabrao dvanaestoricu** učenika, ali je **jedan od**

njih bio **đavao**. Među njima je bio jedan koji se nije slagao s Petrom u pogledu Gospodina Isusa Krista.

6,71 Gospodin Isus je znao da će ga **Ju-
da Iskariotski izdati**. Znao je da ga Juda nikada nije doista prihvatio kao Gospodara i Spasitelja. Ovdje se opet susrećemo s Gospodinovim sveznanjem. Isto tako, tu je i dokaz da Petar nije bio nepogrešiv kad je govorio u ime učenika!

U svom govoru o kruhu života, naš Gospodin je u početku poučavao veoma pojednostavljeno. Kako je nastavio govoriti pokazalo se da Židovi odbacuju njegove riječi. Što su više zatvarali srca i umove istini, to im je njegovo maučavanje postajalo teže. Na kraju je govorio o blagovanju njegova tijela i pijenju njegove krvi. To je već bilo previše! Rekoše: »Tvrđ je to govor; tko to može slušati« i prestadoše ići za njim. Odbacivanje istine završava u pravnoj sljepoći. Nisu *htjeli* vidjeti, i zato su došli ondje odakle više nisu *mogli* vidjeti.

V. TREĆA GODINA POSLANJA SINA BOŽJEGA: JERUZALEM (7,1-10,39)

A. Isus prekori jeva svoju braću (7,1-9)

7,1 Između poglavlja 6 i 7 prošlo je nekoliko mjeseci. Isus je ostao u Galileji. Nije htio ostati u Judeji, glavnom sjedištu Židova, jer su tražili da ga ubiju. Općenito se prihvaća da su Židovi²⁵ o kojima se govori u ovom stihu bili vođe ili glavari. Oni su Gospodina Isusa najljucije mrzili i tražili su prigodu da ga ubiju.

7,2 Blagdan sjenicâ bio je jedan od najvažnijih događaja u židovskom kalendaru. Padao je u doba žetve, a njime se slavila činjenica da su Židovi nakon izlaska iz Egipta privremeno živjeli u skloništima ili šatorima. Bio je to veseo, razdragan praznik, simbol *iščekivanja* dana kada će Mesija vladati a spašeni židovski narod živjeti u zemlji mira i napretka.

7,3 Gospodinova braća što se spominju u stihu 3 vjerojatno su sinovi koje je Marija rodila nakon Isusa (neki kažu da su mu to bili bratići ili neki drugi daljnji rođaci). Ali, bez obzira na to koliko je bila bliska njihova veza s Gospodinom Isusom, zbog toga se nisu spasili. Nisu istinski vjerovali u Gospodina Isusa. Rekli su mu da na Blagdan sjenicâ treba otići u Jeruzalem i ondje učiniti neko od svojih čudesa tako da njegovi učenici vide što čini. Učenici o kojima se ovdje govori nisu Dvanaestorica, nego oni koji su u Judeji govorili da su sljedbenici Gospodina Isusa.

Iako u njega nisu vjerovali, željeli su da se jasno očituje. Možda su željeli pozornost koju bi dobili kao rođaci slavne osobe. Ili su mu, što je vjerojatnije, zavidjeli na slavi, pa su ga poticali da ode u Judeju nadajući se da će ondje biti ubijen.

7,4 Možda su bili sarkastični. Izgleda da su njegovi rođaci htjeli reći da Gospodin želi biti javno poznat. Zašto bi inače činio sva ta čudesa po Galileji ako nije htio postati poznat? Govorili su mu zapravo: »Sada imaš pravu prigodu. Tražio si da postaneš glasovit. Pođi u Jeruzalem na blagdan. Ondje će biti stotine ljudi i imati ćeš prigodu za njih činiti čudesa. Galileja je mirno mjesto, ovdje svoja čudesa zapravo činiš u tajnosti. Zašto to činiš kad svi znamo da želiš postati poznat?« Zatim su dodali: »Ako već činiš sve to, objavi se svijetu.« Čini se da su htjeli reći: »Ako si uistinu Mesija i ta čudesa činiš zato da to dokažeš, zašto te dokaze ne pružiš ondje gdje oni zaista nešto znače, naime, u Judeji?«

7,5 Njegova braća nisu iskreno željela da se proslavi. Nisu doista vjerovali da je Mesija. Nisu se željeli u njega ni pouzdati. Sve što su rekli, bilo je izrugivanje. Srca im nisu bila prava pred Gospodinom. Gospodinu je zacijelo bilo osobito mučno to što su njegova vlastita braća sumnjala u njegove riječi i djela. Onima koji su vjerni Bogu tako se često najžešće protive upravo oni koji su im najbliži i najdraži.

7,6 Gospodinov je život bio određen od početka do kraja. Svaki dan i svaki potez bili su u skladu s unaprijed određenim rasporedom. Još **nije došlo vrijeme** da se otvoreno očituje svijetu. Točno je znao što ga čeka; nije bila Božja volja da tada ode u Jeruzalem i javno se očituje. Ali, podsjetio je svoju braću da je njihovo **vrijeme svagda pogodno** ili prikladno. Oni su živjeli u skladu sa svojim željama, a ne u poslušnosti Božjoj volji. Oni su mogli sami planirati i putovati kamo žele, jer su bili usredotočeni samo na vlastitu volju.

7,7 **Svijet nije mogao mrziti** Gospodinovu braću zbog toga što su oni pripadali svijetu. Stali su na stranu svijeta, a protiv Isusa. Čitav njihov život bio je u skladu sa svijetom. **Svijet** je ovdje sustav što ga je čovjek izgradio i u kojemu nema mjesta za Boga ili njegovoga Krista: svijet kulture, umjetnosti, obrazovanja ili religije. Zapravo, u Judeji se radilo osobito o vjerskom svijetu, jer su Krista najviše mrzili židovski glavari.

Svijet je mrzio Krista **jer** je svjedočio protiv njega **da su mu djela zla**. Kako je tužno svjedočanstvo o čovjekovoj zloj naravi činjenica da je svijet, kada je na nj došao bezgrešni, besprijeekorni čovjek, tražio da ga ubije. Savršenstvo Kristova života pokazalo je koliko je bio nesavršen život svih drugih. Baš kao što ravna crta otkriva iskrivljanost neravne kad se postave jedna uz drugu, tako je Gospodinov dolazak na svijet poslužio da se ljudi razotkriju u svoj svojoj grešnosti. Ljudi su se srdili zbog tog svog razotkrivanja. Umjesto da se pokaju i zaklinju Boga za milost, tražili su da ubiju Onoga koji je razotkrio njihov grijeh.

F. B. Meyer o tome piše: »Oh, jedan od najgorih prijekora koje utjelovljena Ljubav može izreći sada, kao što je govorila u doba svog života u tijelu, jest: 'Svijet te ne može mrziti'. Jedno od najgorih stanja u koje može upasti kršćanin jest kada ga svijet ne mrzi, nego je sa njim ljubazan i laska

mu. 'Što sam loše učinio', upitao je jedan drevni mudrac, 'da lijepo govore o meni?' Ako nas svijet ne mrzi, to znači da ne svjedočimo o njemu da su mu djela zla. Toplina i ljubav koju dobivamo od svijeta dokazuje da mu pripadamo. Prijateljstvo sa svijetom jest neprijateljstvo s Bogom. Svatko tko je prijatelj svijeta, neprijatelj je Božji (Iv 7,7; 15,19; Jk 44).«²⁶

7,8 Gospodin je svojoj braći rekao neka **uzađu na blagdan**. U tome je bilo nečega veoma tužnog. Pravili su se da su pobožni ljudi. Išli su proslaviti Blagdan sjenicâ. Božji Krist je bio među njima, a za njega nisu imali prave ljubavi. Čovjek voli vjerske obrede zato što ih može držati a da mu uopće ne prijanjaju uz srce. Ali, sućeli ga s Kristovom osobom i bit će mu mučno. Isus je rekao da još²⁷ **ne uzlazi na blagdan** jer se njegovo **vrijeme još nije ispunilo**. Nije želio reći da uopće neće otići na blagdan jer u stihu 10 vidimo da je pošao. Želio je, naprotiv, reći da neće poći sa svojom braćom i javno se veličanstveno očitovati. Nije bilo vrijeme za to. Kad bude pošao, poći će smireno i što potajnije.

7,9 Tako je Gospodin **ostao u Galileji** nakon što su njegova braća uzašla na Pasahu. Za sobom su ostavili Onoga koji im je zapravo mogao dati radost i veselje o kojem govori Blagdan sjenicâ.

B. Isus poučava u Hramu (7,10-31)

7,10 Nakon što njegova braća odoše u Jeruzalem, otputi se ondje potajno i Gospodin Isus. Kao odani Židov, želio je pribivati **blagdanu**. Ali kao poslušni Sin Božji, to **nije** mogao tako javno, **nego kao potajno**.

7,11 **Židovi** koji su ga tražili na blagdan bili su nesumnjivo glavari koji su tražili da ga ubiju. Kada su upitali: »**Gdje je onaj?**« nisu mu se željeli pokloniti nego ga ubiti.

7,12 Očito, Gospodinova nazočnost je izazvala komešanje među narodom. Ču-

desa koja je činio sve su više prisiljavala ljude da promijene mišljenje o tome tko je on u stvari. Na blagdanu su potihom razgovarali o tome je li on pravi ili lažan prorok. **Jedni govoraahu: »Dobar je«, drugi pak rekoše: »Ne ... zavodi narod.«**

7,13 Židovski glavari su postali tako neprijateljski raspoloženi prema Isusu da se nitko nije usudio o njemu govoriti javno. Nedvojbeno je da su mnogi među običnim svijetom shvatili da je on uistinu Mesija Izraela, ali se nisu usuđivali javno istupiti i to reći jer su se bojali da će ih glavari progoniti.

7,14 Blagdan sjenicâ trajao je nekoliko dana. Kad je prošla otpilike polovica blagdana, **uzađe Isus u dvorište Hrama** (poznato kao Trijem, gdje su se ljudi smjeli okupljati) i **naučavaše.**

7,15 Oni koji su slušali Spasitelja **čudili su se.** Bez sumnje, najviše ih se dojmilo njegovo poznavanje Starog zavjeta. Ali, privukla ih je i širina njegova učenja i njegova sposobnost poučavanja. Znali su da Isus nije pohađao nijednu od onodobnih poznatih vjerskih škola, i nisu mogli razumjeti kako može biti tako učen. Svijet se i dalje zapanjuje kad naiđe na vjernike bez formalne vjerske naobrazbe, koji su kadri propovijedati i naučavati Riječ Božju.

7,16 Prekrasno je kada vidimo da je Gospodin i opet odbio bilo kakve zasluge za sebe i kako je jednostavno nastojao proslaviti svoga Oca. **Isus im je odgovorio** da njegov nauk **nije** njegov, **nego** od Onoga koji ga poslao. Sve što je Gospodin Isus govorio i sve što je naučavao, sve mu je to Otac rekao da govori i naučava. Nije djelovao neovisno o Ocu.

7,17 Da su doista željeli otkriti je li njegova poruka istinita ili nije, Židovi su to mogli lako saznati. Ako **tko** doista **hoće** činiti Božju volju, Bog će mu otkriti je li Kristov nauk božanski ili je Isus samo naučavao ono što je želio naučavati. To je prekrasno obećanje, dano svima koji is-

kreno tragaju za istinom. Ako je netko iskren i doista želi znati istinu, Bog će mu je otkriti. »Poslušnost je organ duhovne spoznaje.«

7,18 Tko sâm od sebe govori, to jest po vlastitoj volji, slavu svoju traži. Ali s Gospodinom Isusom nije bilo tako. On je tražio **slavu Oca koji ga poslao.** Budući da su mu pobude bile apsolutno čiste, njegova je poruka bila apsolutno istinita. U njemu nije bilo nepravednosti.

Isus je jedini za koga se to može reći. U službi svih drugih učitelja mogla se naći primjesa sebičnosti. Svaki sluga Gospodinov trebao bi težiti proslavljanju Boga a ne sebe.

7,19 Gospodin je zatim izravno optužio Židove. Podsjetio ih je da im je **Mojsije** dao **Zakon.** Ponosili su se činjenicom da imaju Zakon. Zaboravili su da nema nikakve vrijednosti u pukom posjedovanju Zakona. Zakon je nalagao poslušnost njegovim odredbama ili zapovijedima. Iako su se dičili zakonom, očigledno ga nitko od njih nije držao, jer su čak i onda smišljali kako ubiti Gospodina Isusa. Zakon je izrijeком zabranio umorstvo. Svojim namjerama u pogledu Gospodina Isusa Krista, kršili su Zakon.

7,20 Mnoštvo je shvatilo oštrinu Isusovih optužaba, ali umjesto da priznaju da je u pravu, počeli su ga vrijeđati. Rekli su kako ima **zloduha.** Pitali su ga tko ga to od njih hoće ubiti.

7,21 Isus se sada vratio na ozdravljenje uzetoga u kupalištu Bethesdi. To je čudo probudilo mržnju židovskih vođa prema Njemu; tada su počeli kovati opaku zavjeru da ga ubiju. Gospodin ih je podsjetio da je **jedno djelo učinio** i svi su se tome čudili. Nisu se čudili s divljenjem, nego ih je osupnulo što se usudio takvo što činiti u subotu.

7,22 Mojsijev je zakon nalagao da se muško dijete obreže osam dana po rođenju. (Zapravo, obrezivanje nije uveo Moj-

sije nego »očevi«, to jest, Abraham, Izak, Jakov, itd.) Ako bi osmi dan padao u **subotu**, Židovi su smatrali ispravnim da tada **obrežu** dječaćića. Smatrali su da se to mora učiniti i da Gospodin to dopušta.

7,23 Ako su dijete obrezivali u **subotu** kkako bi poslušali **Mojsijev zakon** glede obrezanja, zašto bi onda bilo pogrešno da Gospodin Isus **posve ozdravi čovjeka u subotu**? Ako je zakon dopuštao rad iz nužde, ne bi li dopustio i djelo milosrđa?

Obrezanje je mali kirurški zahvat koji se izvodi na muškom djetetu. Ne treba osobito isticati da to boli, a tjelesna korist od obrezanja je neznatna. Nasuprot tome, Gospodin Isus je čovjeka potpuno ozdravio u subotu a Židovi su mu zbog toga zamjerali.

7,24 Problem sa Židovima bio je u tome što su sudili **po vanjštini** a ne po nutarnjoj zbiljnosti. Njihov sud nije bio pravedan. Djela koja su bila naizgled potpuno dopuštena kad su ih oni činili bila su, čini se, apsolutno pogrešna kad ih je činio Gospodin. Ljudska narav teži da uvijek radije sudi prema izgledu, nego prema onome što je zbiljsko. Gospodin Isus nije prekršio Mojsijev zakon; oni su ga kršili svojom bešćutnom mržnjom prema Njemu.

7,25 Sada su u **Jeruzalemu** svi dobro znali da židovski glavari kuju zavjeru protiv Spasitelja. Ovdje su neki od ljudi iz mnoštva upitali nije li to onaj koga traže njihovi glavari.

7,26 Oni nisu mogli razumjeti da je Gospodinu Isusu bilo dopušteno govoriti tako javno i **smjelo**. Ako su ga glavari mrzili toliko koliko su ljudi bili navedeni vjerovati, zašto su mu dopuštali da nastavlja? Je li moguće da su na poslijetku otkrili kako je **uistinu** Mesija kao što je tvrdio?

7,27 Ljudi koji nisu vjerovali da je Isus Mesija, mislili su da znaju odakle je. Vjerovali su da je došao iz Nazareta. Znali su mu majku, Mariju, a pretpostavljali su da mu je otac Josip. Židovi su u to doba vjerovali da će Mesija doći iznenadno i tajan-

stveno. Nije im bilo ni na kraj pameti da će se roditi kao djeteta i odrasti kao čovjek. Iz Starog zavjeta su morali znati da će se roditi u Betlehemu, ali nisu izgleda ništa znali o pojedinostima Mesijina dolaska. Zato su i rekli: **»Krist kada dođe, nitko neće znati odakle je.«**

7,28 Tada Isus **poviče** narodu koji se bio okupio i slušao razgovor. Oni ga zapravo **znaju**, rekao je, i **znaju odakle** je. Naravno, to ovdje znači da su ga znali samo kao čovjeka. Znali su ga kao Isusa iz Nazareta. Ali, ono što nisu znali bilo je da je i Bog. To će objasniti u nastavku stiha.

Što se tiče njega kao čovjeka, živio je u Nazaretu. Ali, morali su shvatiti i to da **ni-je došao sâm po sebi**, nego da ga je poslao Bog Otac kojega ti ljudi **nisu poznavali**. Tim je riječima Gospodin Isus izrijeком tvrdio da je jednak s Bogom. **Nije došao sâm od sebe**, to jest po svojoj vlasti i vršiti svoju volju. Naprotiv, na svijet ga je poslao **istiniti** Bog, a oni tog Boga **nisu poznavali**.

7,29 Ali on ga je poznao. Oduvijek je živio s Bogom i u svemu je s njim bio jednak. Rekavši: **»On me poslao«**, Gospodin je na najjasniji mogući način kazao za se da je Krist Božji, Pomazanik kojega je Bog poslao na svijet da dovrši djelo otkupljenja.

7,30 Židovi su razumjeli značaj Isusovih riječi i shvatili kako tvrdi da je Mesija. To su smatrali čistom hulom i pokušali su ga uhvatiti, ali nisu mogli **na nj ruke staviti jer još nije bio došao njegov trenutak**. Božja je sila štitila Gospodina Isusa od opakih namjera ljudi sve dok ne dođe trenutak kada će ga prinijeti kao žrtvu za grijeh.

7,31 U stvari, mnogi iz **puka vjerovahu u Gospodina Isusa**. Bilo bi lijepo kada bi njihova vjera bila iskrena. No oni su razmišljali ovako: **»Što bi još Isus mogao učiniti da dokaže da je Mesija? Kada Krist dođe, ako Isus nije Mesija, hoće li on moći**

činiti više ili manje čudesnih znamenja nego što je Isus činio?« Iz njihovog je pitanja jasno da ih je Isus svojim čudesima uvjerio kako je pravi Mesija.

C. Neprijateljstvo farizeja (7,32-36)

7,32 Miješajući se s narodom, farizeji su čuli te pritajene razgovore. **Mnoštvo je mrmljalo** o Spasitelju; nisu se na nj tužili, nego su potajno otkrivali da mu se dive. Farizeji su se pobojali da bi to moglo prerasti u veliki pokret prihvaćanja Isusa, te su poslali svoje podložnike da ga uhite.

7,33 Riječi koje se navode u stihu 33 nedvojbeno su izgovorene službenicima koji su ga došli uhititi, kao i farizejima i narodu.

Gospodin Isus nije nimalo ublažio svoje prijašnje tvrdnje. Štoviše, samo ih je još pojačao. Podsjetio ih je da će s njima biti još samo malo vremena, a onda će se vratiti Bogu Ocu koji ga je poslao. To je farizeje zacijelo još više razljutilo.

7,34 U dan koji dolazi, farizeji će ga tražiti i neće ga moći naći. Doći će u njihovom životu doba kad će trebati Spasitelja, ali biti će prekasno. On će se vratiti u Nebo, a oni ga zbog svoje nevjere i opakosti neće ondje moći naći. Riječi iz ovoga stiha su osobito ozbiljne. Podsjeća nas se da postoji nešto takvo kao što je propuštanje prigoda. Ljudima se može pružiti prigoda da se danas spase; ako je odbiju, možda je više nikada neće imati.

7,35 Židovi nisu razumjeli značenje Isusovih riječi. Nisu shvatili da se vraća u Nebo. Mislili su da možda ide nekamo propovijedati, služiti Židovima raseljenim među Grcima, a možda i poučavati Grke.

7,36 Opet su se počeli čuditi njegovim riječima. Što je mislio kad je rekao da će ga tražiti i neće ga moći naći? Kamo će to poći gdje ga oni neće moći naći? Židovi su ovdje prava slika slijepila nevjere. Nema srca koje je mračnije od srca koje odbija prihvatiti Gospodina Isusa. Danas imamo

uzrečicu: »Nitko nije toliko slijep kao onaj tko ne želi vidjeti.« Ovdje se radilo upravo o tome. Oni nisu htjeli prihvatiti Gospodina Isusa, i zato ga nisu mogli prihvatiti.

D. Obećanje Duha Svetoga (7,37-39)

7,37 Iako se u Starom zavjetu ne spominje, Židovi su imali obred nošenja vode iz Siloamskog kupališta i njenog izlivanja u srebrnu posudu kod žrtvenika za žrtvu paljenicu svakoga od prvih sedam dana Blagdana sjenicâ. Osmi se dan to više nije radilo, pa su se utoliko više začudili kada im je Krist ponudio vodu vječnog života. Židovi su provodili taj vjerski običaj, ali im srca ipak nisu bila zadovoljna jer nisu uistinu razumjeli duboko značenje blagdana. Netom prije nego što će se uputiti kućama, u posljednji, veliki dan blagdana, stajao je Isus i vikao im. Pozivao ih je da dođu k njemu po duhovno zadovoljenje. Obratite posebnu pozornost na riječi. Njegov se poziv odnosio na sve. Njegovo je evanđelje bilo sveopće evanđelje. Nema onoga tko ne bi bio spašen ako jednostavno dođe Kristu.

Ali, tu je i jedan uvjet. Pismo veli: »Ako je tko žedan.« »Žed« se ovdje odnosi na duhovnu potrebu. Ako netko ne zna da je grešnik, nikada se neće željeti spasiti. Ako ne shvati da je izgubljen, nikada neće poželjeti da bude nađen. Ako nije svjestan velike duhovne praznine u svom životu, nikada neće htjeti otići Gospodinu da mu je ispuni. Spasitelj je pozvao žedne duše da dođu k njemu – ne crkvi, propovjedniku, vodi krštenja ili stolu Gospodnjem. Isus je rekao: »Neka dođe k meni.« Nitko i ništa drugo ne može pomoći. »Neka dođe k meni i neka pije.« »Piti« ovdje znači uzeti Krista za sebe. To znači pouzdati se u njega kao Gospodina i Spasitelja. To znači uzeti ga u svoj život, kao što ispijamo čašu vode što utječe u naše tijelo.

7,38 Stih 38 dokazuje kako je doći Kristu i piti isto što i vjerovati u njega. Zadovoljit će se potrebe sviji koji u njega vje-

ruju i oni će primiti **rijeke** duhovnog blagoslova, koje će iz njih **poteći** drugima. U čitavom Starom zavjetu govori se da će oni koji prihvate Mesiju i sami dobiti pomoć i da će biti potoci kojima blagoslovi teku drugima (npr. Iz 55,1). Izraz: »iz njegove će utrobe poteći rijeke žive vode« znači da će iz čovjekove nutrine ili unutarnjeg života strujati obilje pomoći drugima. Scott veli kako pijemo u malim gutljajima, ali se oni pretvaraju u moćno stjecište riječnih struja. Temple upozorava: »Nitko ne može imati u sebi Duha Svetoga i zadržati ga samo za sebe. Tamo gdje je Duh, on teče dalje; ako ništa ne teče, znači da ga ondje nema«.

7,39 Jasno je rečeno da se izraz »živa voda« odnosi na **Duha Svetoga**. Stih 39 je veoma važan zato što naučava da svi koji pirme koji prime Gospodina Isusa, primaju i Duha Božjega. Drugim riječima, nije točno, kao što tvrde neki, da Sveti Duh ulazi u ljude neko vrijeme nakon njihova obraćenja. Ovaj stih jasno i izričito kaže da svi oni koji vjeruju u Krista primaju Duha. U vrijeme kad je Isus govorio te riječi, **Duh Sveti još ne bijaše dan**. Duh Sveti je sišao na dan Pedesetnice, tek nakon što se Gospodin Isus vratio u Nebo i bio proslavljen. Od toga trenutka prebiva Duh Sveti u svakom istinskom vjerniku u Gospodina Isusa Krista.

E. Podijeljena mišljenja o Isusu

(7,40-53)

7,40-41 Mnogi koji su to čuli vjerovali su da je Gospodin Isus **Prorok** o kojem je Mojsije govorio u Ponovljenom zakonu 18,15-18. Drugi su čak bili spremni priznati da Isus jest **Krist**, Mesija. Ali bilo je i onih koji su mislili da to nije moguće. Vjerovali su da je Isus došao iz Nazareta u Galileji, a u Starom zavjetu se nigdje ne prorokuje da će **Krist doći iz Galileje**.

7,42 Ti su Židovi bili u pravu kada su rekli da će **Krist doći iz mjesta Betlehema** i iz potomstva **Davidova**. Da su se po-

trudili istražiti, vidjeli bi da se Isus **rodio** u Betlehemu i da je bio **Davidov izravni potomak** preko Marije.

7,43 Zbog te različitosti mišljenja i njihovog općeg neznanja, **u narodu je nastala podijeljenost** zbog Krista. I još je uvijek tako. Kad je riječ o Kristu, muškarci i žene su podvojeni. Neki vele da je bio čovjek poput nas. Drugi su spremni priznati da je bio najveći čovjek koji je ikada živio. Ali oni koji vjeruju Božjoj Riječi znaju da je »Krist ... iznad svega, Bog blagoslovljen u vjekove« (Rim 9,5).

7,44 I dalje su pokušavali uhititi Gospodina Isusa, ali to nikome nije uspijevalo. Sve dok čovjek hodi u Božjoj volji, nema sile na Zemlji koja ga može zaustaviti. »Besmrtni smo dok ne izvršimo svoje djelo.« Još nije došao Gospodinov čas pa mu ljudi ni na koji način nisu mogli nauditi.

7,45 Farizeji i glavari svećenički sada su poslali svoje **podložnike** da dovedu Isusa. **Podložnici** su se vratili, ali bez Gospodina. **Glavari svećenički i farizeji** su se našli na muci pa su upitali svoje službenike **zašto ga nisu doveli**.

7,46 Ovo je primjer kada su grešnici bili prisiljeni govoriti lijepo o Spasitelju, iako ga ni sami nisu prihvaćali. Njihove znamenite riječi bile su: »**Nikada neki čovjek nije govorio poput tog čovjeka!**« Ti su se službenici zacijelo nasluškali mnoštva ljudi u svom životu, ali nikada nisu nikoga čuli govoriti s takvim autoritetom, milošću i mudrošću.

7,47-48 Pokušavajući zastrašiti službenike, **farizeji** su ih optužili da ih je Isus **zaveo**. Podsjetili su ih da ni jedan **glavar** židovskog naroda nije **povjerovao u njega**. Kakvo strašno obrazloženje! Bilo je to na sramotu vodećih ljudi židovskog naroda, jer nisu prepoznali Mesiju kad je došao.

Ne samo što sami nisu htjeli vjerovati u Gospodina Isusa, ti farizeji očito nisu htjeli ni da drugi u njega vjeruju. Tako je i danas. Mnogi koji se ne žele spasiti čine sve

što mogu da u tome spriječe i svoje rođake i prijatelje.

7,49 Ovdje farizeji govore o židovskom mnoštvu kao o nezalicama i prokletima. Kad bi običan svijet uopće znao nešto o Pismu, mislili su, znao bi da Isus nije Mesija. Farizeji nisu mogli više pogriješiti!

7,50 Ovdje im se obraća **Nikodem**. To je onaj koji je ono noću došao k Isusu i koji je shvatio da se mora nanovo roditi. Pokazat će se da se Nikodem doista uzdao u Gospodina Isusa Krista i bio spašen. Ovdje je stupio pred glavare Židova da obrani Isusa.

7,51 Nikodem je želio reći da Židovi nisu dali Isusu poštenu prigodu. Židovski zakon nije sudio čovjeku prije nego ga se sasluša. A židovski glavari su sada činili upravo to. Jesu li se bojali pravih činjenica? Odgovor je, očigledno, da jesu.

7,52 Sada se glavari okreću protiv jednog od svojih, to jest, Nikodema. S podsmjehom su ga upitali je li on također jedan od Isusovih učenika iz Galileje. Zna li da Stari zavjet ne govori ni o kakvom proroku koji dolazi iz Galileje? Tu su glavari, naravno, pokazali da su oni nezalice. Jesu li ikada čitali o proroku Joni? – On je došao iz Galileje!

7,53 Blagdan sjenicâ je prošao. Ljudi su se vratili svojim kućama. Neki su uživo vidjeli Spasitelja i povjerovali u njega. Ali većina ga je odbacila, a vođe židovskog naroda bili su više no ikada odlučni ubiti ga. U njemu su vidjeli prijetnju za svoju religiju i način življenja.

F. Žena zatečena u preljubu (8,1-11)

8,1 Ovaj stih je usko povezan s posljednjim stihom 7. poglavlja. Ta je veza uočljiva kada ta dva stiha navedemo zajedno: »I odu svaki svojoj kući, a Isus ode na Maslinsku goru.« Točno je Gospodin bio rekao: »Lisice imaju jazbine i ptice nebeske gnijezda, a Sin čovječji nema gdje bi glavu naslonio.«

8,2 Maslinska gora nije bila daleko od Hrama. U zoru se Isus spustio niz goru, prešao Cedronsku dolinu i uspeo se u grad, gdje je bio Hram. Sav mu puk pristupi; sjedne te ih stane poučavati.

8,3 Pismoznanci (skupina ljudi koji su prepisivali i naučavali o Pismu) i farizeji žudjeli su navesti Gospodina Isusa da kaže nešto za što bi ga mogli optužiti. Upravo su doveli ... neku ženu uhvaćenu u samom činu preljuba i postavili je posred mnoštva, vjerojatno sučelice Isusu.

8,4 Ženu su optužili da je učinila preljub, što je nesumnjivo bilo točno. Nema razloga za sumnju da je doista zatečena u tom groznom grijehu. Ali gdje je bio muškarac? U životu se žene prečesto kažnjava dok se muškarce koji su također krivi – pušta.

8,5 Sada je bilo jasno kakvu mu zamku spremaju. Htjeli su da se Gospodin usprotivi Mojsijevu zakonu. Ako bi u tome uspjeli, tada bi mogli narod okrenuti protiv Isusa. Podsjetili su Gospodina da je Mojsije naredio da se osoba zatečena u preljubu kamenuje do smrti. U svojim opakim namjerama, nadali su se da će se Gospodin tome usprotiviti, pa su ga upitali što ima reći o tome. Oni su smatrali da pravda i Mojsijev zakon nalažu da je se kazni za primjer ostalima. Kao što veli Darby: »Ljudsko se opako, izopačeno srce tješi i umiruje ako nađe osobu goru od sebe: misli da ga nečiji veći grijeh ispričava. I dok optužuje i žestoko okrivljuje drugoga, zaboravlja vlastitu zloću. Tako se rađuje nepravdi.«²⁸

8,6 Nisu mu mogli naći nikakvu krivicu, pa su je počeli izmišljati. Znali su da će, ako oslobodi ženu, prekršiti Mojsijev zakon i tada će ga optužiti za nepravdičnost. Ako, s druge strane, osudi ženu na smrt, to mogu upotrijebiti da pokažu kako je neprijatelj rimske vlasti, a mogu reći i da nije milosrdan. Isus se sagne i počne pisati prstom po zemlji. Nema uopće načina da saznamo što je pisao. Mnogi su posve uv-

jereni da to znaju, ali je jednostavna činjenica da nam Biblija ništa ne kaže.

8,7 Nezadovoljni Židovi i dalje su naveljali da nešto odgovori. Stoga je Isus jednostavno rekao da se zakonska kazna mora izvršiti, ali to moraju učiniti oni koji su bez ijednog grijeha. Tako je Gospodin potvrdio Mojsijev zakon. Nije rekao da ženu treba osloboditi zakonske kazne. Međutim, optužio je sve te ljude da su oni sami grešnici. Oni koji optužuju druge morali bi biti čisti. Ovaj se stih često koristi za opravdavanje grijeha. Polazi se od toga da nismo krivi zato što i svi drugi čine pogreške. Ali, ovaj stih ne opravdava grijeh. Naprotiv, on osuđuje one koji su krivi, makar i nikada nisu bili uhvaćeni u grijehu.

8,8 Spasitelj se ponovno sagnuo i nastavio pisati po zemlji. To su jedini zabilježeni slučajevi kada je Gospodin Isus nešto pisao, a to što je napisao davno je izbrisano s lica zemlje.

8,9 One koji su optuživali ženu pokarala je njihova savjest. Nisu više imali što reći. Počeli su odlaziti, jedan za drugim. Svi su bili krivi, od najstarijih do najmlađih. Isus je ostao sâm sa ženom koja stajala u sredini.

8,10 U prekrasnoj je milosti Gospodin Isus rekao ženi da su otišli svi njezini tužitelji. Nigdje ih nije bilo. I nitko iz mnoštva nije se usudio optužiti je.

8,11 Riječ Gospodin ovdje vjerojatno znači samo »gospodin«. Kad je žena rekla »Nitko, gospodine«, Gospodin je izrekao ove prekrasne riječi: »Ni ja te ne osuđujem; idi i ne griješi više!« Gospodin nije tvrdio da u takvim pitanjima ima civilnu ovlast. Ta je vlast povjerena rimskoj upravi i on je njoj prepušta. Nije ju ni osuđivao ni opravdavao. U tom trenutku to nije bila njegova uloga. Ali, upozorio ju je da više ne griješi.

U prvom poglavlju Ivanova evanđelja saznajemo da »milost i istina dodoše po Isusu Kristu«. Ovdje vidimo primjer te

tvrdnje. U riječima »ni ja te ne osuđujem« imamo primjer milosti; riječi »idi i ne griješi više« riječi su istine. Gospodin nije rekao: »Idi, i što manje griješi.« Isus Krist je Bog i njegovo je mjerilo apsolutna savršenost. On ne može dopustiti grijeh ni u kojoj mjeri. I zato je pred nju postavio savršeno mjerilo samoga Boga.²⁹

G. Isus, svjetlost svijeta (8,12-20)

8,12 Slijedi prizor koji se odigrava u riznici Hrama (st. 20). Mnoštvo je još išlo za njim. Obratio im se i ponovno im veličanstvenim riječima govorio o sebi kao Mesiji. Rekao je: »Ja sam svjetlost svijeta.« Dakako, svijet je u tami grijeha, neznanja i bescilnosti. Svjetlost svijeta je Isus. Bez njega nema izbavljenja iz tame grijeha, kao ni drugoga vodiča po putu života; nema drugog znanja o istinskom smislu života i pitanjima vječnosti. Isus je obećao da nitko tko ide za njim neće hoditi u tami, nego će imati svjetlost života.

Ići za Isusom, znači vjerovati u njega. Mnogi se ljudi varaju kad misle da mogu živjeti kao što je živio Isus a da se nanovo ne rode. Ići za Isusom znači doći k njemu u pokajanju, uzdati se u njega kao Gospodina i Spasitelja i posvetiti mu sav svoj život. Oni koji to čine imaju vodstvo u životu te jasnu i svijetlu nadu poslije groba.

8,13 Sada farizeji izazivaju Isusa pozivajući se na zakon. Opomenuli su ga da svjedoči sâm za sebe. Svjedočanstvo za sama sebe nije se smatralo dostatnim, jer je prosječan čovjek pristran. Farizeji se nisu libili posumnjati u Isusove riječi. Zapravo, sumnjali su da su uopće istinite.

8,14 Gospodin je priznao da obično trebaju biti dva ili tri svjedoka. Ali u ovom slučaju, njegovo je svjedočanstvo bilo apsolutno istinito jer je on Bog. Znao je da je došao s Neba i da se vraća u Nebo. Ali, oni nisu znali odakle dolazi ni kamo ide. Mislili su da je tek čovjek poput njih i nisu željeli povjerovati da je on vječni Sin, jednak Ocu.

8,15 Farizeji su ljude sudili prema vanjštini i ljudskim mjerilima. Isusa su smatrali tesarom iz Nazareta i nikada nisu ni pomislili da je drukčiji od svih ljudi koji su ikada živjeli. Gospodin Isus je rekao da on ne sudi **nikoga**. To može značiti da ljude nije sudio prema mjerilima svijeta, kao što su to činili farizeji. Ili, što je vjerojatnije, da svrha njegovog dolaska na svijet nije bila *suditi* ljude, nego ih *spasiti*.

8,16 Ako bi Gospodin i **sudio**, njegov bi sud bio pravedan i **istinit**. On je Bog i sve čini zajedno s **Ocem** koji ga **posla**. Gospodin uvijek iznova govori farizejima o svom jedinstvu s Bogom **Ocem**. Zbog toga su mu se u svojim srcima tako žestoko protivili.

8,17-18 Gospodin je rekao da Mojsijev **zakon** zahtijeva **svjedočanstvo dvojice**. Tu činjenicu nije želio opovrgnuti ni jednom jedinom riječju.

Ako uporno zahtijevaju dvojicu svjedoka, neće mu biti teško dovesti ih. On je **svjedočio** sâm za sebe svojim bezgrešnim životom i riječima koje je izgovarao. Drugo, **Otac** je **svjedočio** za Gospodina Isusa svojim javno izrečenim riječima s neba i čudesima koja je Isusu dao činiti. Krist je ispunio starozavjetna proročanstva o Mesiji, ali židovski glavari, unatoč tom čvrstom dokazu, nisu htjeli povjerovati.

8,19 Sljedećim su se pitanjem farizeji zacijelo htjeli narugati Isusu. Vjerojatno su se ogledavali po mnoštvu kada su rekli: »**Gdje je tvoj Otac?**« **Isus odgovori rekavši im** da ne poznaju ni njega ni njegovog Oca. Naravno, oni bi odlučno zaniijekali da ne poznaju Boga. Ipak, bilo je tako. Da su primili Gospodina Isusa, **poznawali bi i njegovog Oca**. Ali nitko ne može poznavati Boga Oca, osim po Isusu Kristu. Dakle, odbacili su Spasitelja i zato nisu mogli iskreno tvrditi da poznaju i ljube Boga.

8,20 Sada saznajemo kako se prizor iz prethodnih stihova odigravao u **riznici**

Hrama. Bog i dalje štiti Gospodina i **nitko ne može položiti na nj ruke** da ga uhiti ili ubije. **Još ne bijaše došao njegov trenutak**. Njegov **trenutak** je vrijeme kada će ga razapeti na Golgoti da umre za grijeh-e svijeta.

H. Židovi raspravljaju s Isusom (8,21-59)

8,21 Isus je opet pokazao da savršeno poznaje budućnost. Svojim je protivnicima rekao da **odlazi** – misleći pritom ne samo na svoju smrt i ukop, nego i na uskrsnuće i ponovni uzlazak na nebo. Židovski će narod nastaviti **tražiti** Mesiju, ne shvaćajući da je kod njih već bio i da su ga odbacili. Zbog tog odbijanja će **umrijeti** u svom **grijehu** (»grijev« je u jednini i u grčkom i u NKJV). To će značiti da im je ulaz u Nebo, gdje odlazi Gospodin, zauvijek zatvoren. – To je važna istina! Oni koji odbiju Gospodina Isusa, ne mogu se nadati Nebu. Kako je strašno kad čovjek umre u grijehu, bez Boga, bez ikakve nade!

8,22 Židovi nisu razumjeli da Gospodin govori o povratku u Nebo. Što je podrazumijevao pod »odlaskom«? Je li želio reći da će njihovu zavjeru da ga ubiju izbjeći tako što će se ubiti? Bilo bi čudno ako bi to mislili. Ako se **kanio ubiti**, ništa ih ne bi sprečavalo da učine isto i pođu za njim u smrt. No, bio je to samo još jedan primjer mraka nevjere. Zapanjuje nas kako su mogli biti tako bešćutni i u neznanju glede onoga što je govorio Spasitelj!

8,23 Imajući nesumnjivo na umu njihove sulude pomisli o samoubojstvu, Gospodin im je rekao da su oni **odozdol**. To je značilo da na stvari gledaju veoma prizemno. Nisu se mogli uzdići nad doslovno shvaćanje vremena i smisla. Nisu bili sposobni duhovno razumjeti. Nasuprot tome, Krist je bio **odozgor**. Njegove misli, riječi i djela bili su nebeski. Sve što su oni radili imalo je okus **ovoga svijeta**, dok je čitav njegov život govorio da je on iz »zemlje« čistije nego što je ovaj svijet.

8,24 Kada je nešto želio naglasiti, Isus je često koristio ponavljanje. Ovdje ih je ozbiljno upozorio da će **umrijeti u svojim grijesima**. Ako uporno odbijaju povjerovati u njega, drugog izbora nema. Oproštenje grijeha može se dobiti samo po Isusu Kristu, a oni koji **umru** s neoprostanim grijesima, neće na kraju moći ući u Nebo. U izvorniku, u ovom stihu se ne nalazi riječ **on** (NKJV: Ja jesam *on*, prim prev.), premda se može podrazumijevati. Stih doslovce glasi: **»Ako ne vjerujete da Ja jesam, umrijet ćete u grijesima svojim.«** U riječima **Ja jesam** nalazimo još jednu tvrdnju Gospodina Isusa da je Bog.

8,25 Židove je potpuno zbunilo naučavanje Gospodina Isusa. Zajedljivo su ga upitali **tko** je on. Možda su pritom bili podrugljivi; pitali su zapravo: »Što misliš tko si ti da nam tako možeš govoriti?« Ili su možda doista htjeli znati što će reći o sebi. Njegov odgovor valja nam upamtiti: **»Ono što vam rekoh na početku.«** On je bio obećani Mesija. Židovi su to od njega tako često čuli, ali su im se okorjela srca odbijala pokoriti toj istini. Njegov odgovor može imati i jedno drugo značenje – Gospodin Isus je bio upravo ono što je propovijedao. Nije govorio jedno, a činio drugo. Bio je živo utjelovljenje svega što je naučavao. Njegov je život bio u skladu s njegovim naučavanjem.

8,26 Značenje stiha 26 nije jasno. Gospodin je izgleda želio reći da o tim nevjernim Židovima ima još **mnogo toga** što bi mogao reći i **suditi**. Mogao je razotkriti opake misli i pobude njihovih srca. Međutim, poslušno je govorio samo ono što mu je Otac dao govoriti. Budući da je Otac **istinit**, dostojan je da se u njega vjeruje i da ga se sluša.

8,27 Židovi tada nisu shvatili da im govori o Bogu Ocu. Izgleda da su im umovi postajali sve zamračeniji. Kad je Gospodin Isus ranije ustvrdio da je Sin Božji, shvatili su da govori kako je jednak Bogu. Ali sada više nisu shvaćali.

8,28 Isus je ponovno prorokao što će se dogoditi. Najprije će Židovi uzdignuti **Sina čovječjega**. To se odnosi na njegovu smrt razapinjanjem. Nakon što to učine, **spoznati će da je on Mesija**. To će im pokazati potres i tama, ali ponajviše njegovo tjelesno uskrsnuće od mrtvih. Pomno pročitajte Gospodinove riječi: **»Tada ćete spoznati da Ja jesam.«** Ni ovdje se u izvorniku ne pojavljuje riječ *on*. Dublje značenje glasi: **»Tada ćete znati da sam Bog.«** Tada će razumjeti da ništa nije činio sâm od sebe, to jest svojom vlašću. Naprotiv, došao je na svijet kao ovisan, govoreći samo ono što ga je **Otac naučio** govoriti.

8,29-30 Gospodinov odnos s Bogom Ocem bio je veoma blizak. Svaki od tih izričaja bio je tvrdnja o jednakosti s Bogom. Otac je bio s njim sve vrijeme njegova poslanja na Zemlji. Isus nikada nije bio ostavljen sâm. U svakom je trenutku činio ono što je ugodno Bogu. Te riječi može izgovarati samo bezgrešno Biće. Nitko tko je rođen od ljudskih roditelja ne može istinito izgovoriti riječi: **»Ja uvijek činim što je njemu ugodno.«** Mi prečesto činimo ono što je nama ugodno. Ponekad smo potaknuti ugoditi našim bližnjima. Jedino je Gospodin Isus bio potpuno obuzet željom da čini ono što ugađa Bogu.

Nakon što je rekao te prekrasne riječi, mnogi su rekli da vjeruju u nj. Nema sumnje da su neki iskreno vjerovali. Drugi su možda samo htjeli polaskati Gospodinu.

8,31 Isus je zatim uveo razliku između učenika i onih koji su **uistinu učenici**. Učenik je svaki koji kaže da uči, a **uistinu je učenik** onaj koji se potpuno predao Gospodinu Isusu Kristu. Značajka je pravih vjernika da **ostaju u njegovoj riječi**. To znači da ostaju u Kristovu nauku. Oni ne skreću od Njega. Prava vjera uvijek ima kvalitetu trajnosti. Oni se nisu spasili ostajanjem u njegovoj riječi, nego ostaju u njegovoj riječi zato što su spašeni.

8,32 Svakom istinskom učeniku obećano je da će **spoznati istinu i da će ga isti-**

na osloboditi. Židovi nisu poznavali istinu i bili su u srašnom obliku ropstva. Bili su robovi neznanja, zablude, grijeha, Zakona i praznovjerja. Oni koji uistinu poznaju Gospodina Isusa izbačeni su od grijeha, hode u svjetlosti i vodi ih Božji Duh Sveti.

8,33 Neki od Židova koji su ondje stajali, čuli su Gospodinove riječi o oslobađanju. To su mu odmah zamjerili. Dičili su se svojim podrijetlom od Abrahama i rekli kako **nikada nisu robovali.** Ali, to nije bila istina. Izrael je robovao u Egiptu, Asiriji, Babilonu, Perziji, Grčkoj i sada Rimu. Ali čak i sada dok su govorili s Gospodinom Isusom, bili su u još većem ropstvu grijeha i Sotone.

8,34 Očito je da je Gospodin govorio o robovanju **grijehu.** Podsjetio je svoje židovske slušatelje da je svatko **tko** čini **griješ, rob grijeha.** Ti su se Židovi pretvarali da su veoma pobožni; zapravo u njima nije bilo poštenja i poštovanja, a uskoro će biti i ubojice – jer već su sada smišljali kako da ubiju Sina Božjeg.

8,35 Isus je zatim usporedio položaj **roba i sina u kući.** **Robu** nitko nije jamčio da će tu zauvijek živjeti, a **sinu** je kuća bila dom. Bez obzira na to odnosi li se riječ »Sin« na Sina Božjega ili na one koji su po vjeri postali Božjom djecom, jasno je da je Gospodin Židovima govorio da nisu sinovi, nego robovi koje se u svakom trenutku može izbaciti.

8,36 Neupitno je da se riječ **Sin** u ovom stihu odnosi na samoga Krista. Oni koje je on **oslobodio, zaista su slobodni.** To znači da se čovjek, kada dođe k Spasitelju i od njega primi vječni život, oslobađa od robovanja grijehu, zakonstvu, praznovjerju i demonizmu.

8,37 Gospodin je rekao da su, u pogledu tjelesnog podrijetla, ti Židovi bili **Abrahamovo potomstvo** (doslovce »sjeme«). Ali, bilo je očito da nisu bili Abrahamovo **duhovno** sjeme. Nisu bili pobožni kao što

je to bio Abraham. Tražili su da **ubiju** Gospodina Isusa jer u njima **nije bilo mjesta** za njegov nauk. To znači da Kristovim riječima nisu dopuštali djelovati u njihovom životu. Opirali su se njegovom nauku i nisu mu se htjeli predati.

8,38 Isus ih je poučavao onome što mu je **Otac** odredio da govori. On i njegov Otac su bili tako bezostatno jedno da su riječi koje je on izgovarao bile riječi Boga Oca. Dok je bio ovdje na Zemlji, Gospodin Isus je savršeno predstavljao svoga Oca. Nasuprot tome, Židovi su činili ono što su naučili od **njihovog oca.** Gospodin Isus nije mislio na njihovog doslovnog, zemaljskog oca, nego na **đavla.**

8,39 Židovi su još jedanput naveli srodstvo s **Abrahamom.** Ponosili su se time što im je **Abraham otac.** Međutim, Gospodin Isus je rekao da, iako jesu Abrahamovo potomstvo /sjeme/ (st. 37), nisu njegova djeca. **Djeca** obično sliče svojim roditeljima, hodaju i govore kao oni. Ali, sa Židovima nije bilo tako. Njihovi životi su bili suprotni Abrahamovom. Iako su tjelesno bili Abrahamovi potomci, moralno su bili djeca đavlova.

8,40 Gospodin je u nastavku dao veoma jasan primjer razlike između njih i Abrahama. Isus je došao na svijet i govorio im samo **istinu.** Njegov nauk ih je uvrijedio i sablaznio, te se ga zato pokušali **ubiti.** **Takvo što Abraham nije činio.** On je stao uz istinu i pravednost.

8,41 Bilo je jasno tko im je otac, jer su se ponašali upravo kao i on. Činili su **djela svojega oca,** to jest đavla. Židovi bi Gospodina mogli lako optužiti da je **rođen iz preljuba.** Ali, mnogi poznavatelji Biblije smatraju da se riječ **preljub** odnosi na idolopoklonstvo. Židovi su govorili kako nikada nisu počinili duhovni preljub. Uvijek su bili vjerni **Bogu.** On je jedini kojega su ikada priznavali svojim **Ocem.**

8,42 Lažnost njihove tvrdnje Gospodin je pokazao tako što ih je podsjetio da bi,

kad bi ljubili Boga, ljubili njega koga je Bog poslao. Ludost je kada tko tvrdi da ljubi Boga, a istodobno mrzi Gospodina Isusa Krista. Isus je rekao da je od Boga ... izišao. To znači da je on vječno rođeni Sin Božji. On se nije rodio kao Sin Božji u nekom određenom trenutku; taj odnos Sina prema Ocu postoji oduvijek. Podsjetio ih je i na to da je došao od Boga. Očigledno, ovdje je govorio o svom prijašnjem postojanju. Mnogo prije no što se pojavio na Zemlji, živio je u Nebu s ocem. Ali Otac ga je poslao na svijet da bude Spasitelj svijeta, i kao poslušni Sin on je došao.

8,43 U stihu 43 razlikuju se govor i riječ. Kristova riječ odnosi se na ono što je naučavao. Njegov govor su riječi kojima je izražavao svoje istine. Nisu mogli razumjeti čak ni njegov govor. Kad je govorio o kruhu, imali su na umu samo doslovni kruh. Kad je govorio o vodi, nikada je nisu povezivali s duhovnom vodom. Zašto nisu mogli razumjeti njegov govor? Zato što se nisu htjeli pomiriti s njegovim učenjem.

8,44 Sada je Gospodin Isus izravno rekao da im je otac davao. To nije značilo da su rođeni od đavla onako kao što su vjernici rođeni od Boga. Naprotiv, to je značilo, kao što reče Augustin, da su bili đavlova djeca po oponašanju. Svoju vezu s đavlom pokazivali su tako što su živjeli kao i on. »Hoćete činiti prohtjeve oca svojega« – te riječi izražavaju nakanu ili težnju njihovih srca.

Davao je od početka bio ubojica ljudi. Prouzročio je Adamovu i smrt cijeloga ljudskog roda. Nije bio samo ubojica, nego i lažac. Ne stajao je u istini, jer nema istine u njemu. Kad je govorio laž, jednostavno je govorio od svojega. Laži su bile dio njegova postojanja. On je lažac i otac laži. Židovi su u ta dva pogleda oponašali đavla. Bili su ubojice jer su u srcu željeli ubiti Sina Božjeg. Bili su lašci, jer su rekli da im je Bog Otac. Pretvarali su se da su pobožni, duhovni ljudi, ali su im životi bili zli.

8,45 Izgleda da oni koji se utječu lagaju gube sposobnost prepoznavanja istine. Pred tim je ljudima sada stajao Gospodin Isus, a on je uvijek govorio istinu. Ipak mu nisu vjerovali. To govori da je njihov stvarni karakter bio zao. Lenski o tome govori: »Kad se suoči s istinom, pokvareni um traži samo zamjerke; kad se suoči s onim što se razlikuje od istine, vidi i traži razloge da prihvati tu razliku.«³⁰

8,46 Jedino je Krist, bezgrešni Sin Božji, uopće mogao doista izgovarati riječi poput ovih. Nitko na svijetu nije ga mogao osuditi ni za jedan grijeh. U njegovu karakteru nije bilo nijedne mane. U svemu je bio savršen. Govorio je samo istinu, a ipak mu nisu htjeli vjerovati.

8,47 Ako čovjek doista ljubi Boga, slušat će Božje riječi i pokoravati im se. Odbacujući Spasiteljevu poruku, Židovi su pokazali da istinski ne pripadaju Bogu. Iz stiha 47 jasno je da je Gospodin Isus tvrdio da govori upravo Božje riječi. Tu nema nesporazuma.

8,48 Židovi su opet pribjegli uvredama, jer drukčije nisu mogli odgovoriti na riječi Gospodina Isusa. To što su ga nazivali Samarijancem bila je besmislena etnička uvreda, kao da su rekli da nije čisti Židov nego neprijatelj Izraela. Optužili su ga i da ima zloduha. Pod tim su zacijelo mislili da je lud. Po njima je samo poremećen čovjek mogao tvrditi ono što je tvrdio Isus.

8,49 Obratite pozornost na to kako je smireno Isus odgovorio svojim neprijateljima. Njegovo naučavanje nisu bile riječi čovjeka koji ima zloduha, nego onoga koji želi častiti Boga Oca. Zbog toga su ga obeščastiivali, ne zato što je lud nego zato što je posve zaokupljen probitkom svoga Oca na Nebu.

8,50 Trebali su znati da on nikada nije tražio svoju slavu. Sve što je činio bilo je sračunato na to da donese slavu njegovu Ocu. Iako su ga optužili da Ga ne poštuje, to nije značilo da je tražio svoju slavu.

Gospodin Isus je zatim dodao riječi: »**Ima onaj tko traži i sudi.**« Naravno, misli se na Boga. Bog Otac će tražiti slavu za svog ljubljenog Sina i suditi sve one koji mu tu slavu nisu dali.

8,51 Ovdje se ponovno nalazi jedna od onih veličanstvenih izjava Gospodina Isusa, riječi koje je mogao izreći samo onaj koji je i sâm Bog. Uvod u te riječi je poznati snažni izraz, »**zaista, zaista, kažem vam**«. Isus je obećao da **ako tko očuva njegovu riječ, neće vidjeti smrti nikada**. To se ne može odnositi na *tjelesnu* smrt jer mnogi koji vjeruju u Gospodina Isusa danomice umiru. Misli se na *duhovnu* smrt. Gospodin je govorio da su oni koji vjeruju u njega izbačeni od vječne smrti i da nikada neće osjetiti paklenske muke.

8,52 Židovi su sada bili sigurniji nego ikada da je Isus »lud«. Podsjetili su ga da su Abraham i svi proroci mrtvi. A on je pak rekao da **ako tko očuva njegovu riječ neće vidjeti smrti nikada**. Kako se to može pomiriti?

8,53 Shvatili su da Gospodin zapravo tvrdi da je **veći od njihova oca Abrahama** i od proroka. Abraham nikoga nije spasio od smrti, a nije ni sebe mogao spasiti od smrti. To nisu mogli ni proroci. A sada je tu bio Jedan koji je tvrdio da svoje ljude može izbaviti od smrti. Mora da se smatra većim od židovskih praočeva.

8,54 Židovi su mislili da Isus želi na sebe skrenuti pozornost. Isus ih je podsjetio da nije tako. Njega je slavio Otac, upravo onaj Bog za kojeg tvrde da ga ljube i da mu služe.

8,55 Židovi su rekli da je Bog njihov Otac, ali ga zapravo nisu poznavali. Sada su, pak, razgovarali s onime koji *poznaje* Boga Oca, koji je s Njim jednak. Htjeli su da Isus zaniče svoju jednakost s Ocem, ali je on rekao da bi, kad bi to učinio, bio lažac. Poznao je Boga Oca i slušao njegovu riječ.

8,56 Budući da su Židovi ustrajno navodili Abrahama, Gospodin ih je podsjetio da je Abraham s radošću iščekivao Mesijin Dan, zapravo ga je vidio vjerom i **obradovao se**. Gospodin Isus je rekao da je *on* taj koga je Abraham s radošću čekao. Abraham je vjerovao u Kristov dolazak.

Kada je Abraham vidio Kristov Dan? Možda je to bilo onda kad je poveo Izaka na brdo Moriju da ga žrtvuje Bogu. U tim se trenucima odigravala čitava drama Mesijine smrti i uskrsnuća, i moguće da ju je Abraham vidio vjerom. Zato je Gospodin Isus tvrdio za se da je ispunjenje svih proročanstava iz Starog zavjeta koja se tiču Mesije.

8,57 Židovi su još jedanput pokazali da ne mogu razumjeti božansku istinu. Isus je bio rekao: »Abraham se radovao što će vidjeti moj Dan«, a oni su odgovorili kao da je rekao da je vidio Abrahama. Razlika je velika. Gospodin Isus je za sebe tvrdio da je veći od Abrahama. On je bio predmet Abrahamovih misli i nadâ. Abraham je u vjeri radosno iščekivao Kristov Dan.

Židovi to nisu mogli razumjeti. Razmišljali su o tome kako Isusu još **nije ni pedeset godina** (u to je doba zapravo imao oko trideset tri godine). Kako je mogao **vidjeti Abrahama**?

8,58 Gospodin Isus ovdje još jedanput tvrdi da je Bog. Nije rekao: »**Prije negoli Abraham posta, ja postah.**« To bi značilo jednostavno da se rodio prije Abrahama. Umjesto toga, upotrijebio je Božje ime: **JA JESAM**. Gospodin Isus je oduvijek živio s Bogom Ocem. Ne postoji trenutak u kojem je nastao, niti trenutak u kojem nije postojao. Stoga je rekao: »**Prije negoli Abraham posta, JA JESAM.**«

8,59 Židovi su ga najedanput pokušali ubiti, no Isus se sakri te iziđe iz Hrama. Židovi su dobro razumjeli što je mislio kada je rekao: »**Prije negoli Abraham posta, JA JESAM.**« – Tvrdio je da je Jahve! Zato su ga htjeli kamenovati, jer je za njih to bi-

la hula. Nisu htjeli priznati činjenicu da je među njima Mesija. Nisu željeli da on vlada nad njima!

I. Šesto znamenje: ozdravljenje slijepoga od rođenja (9, 11-12)

9,1 Ovaj se događaj mogao zbiti **dok je Isus** izlazio iz Hrama ili pak nešto poslije događaja iz 8. poglavlja. Zabilježeno je da je čovjek bio **slijep od rođenja** da bi se pokazalo kako je njegovo stanje bilo beznadno i kako je veliko čudo kojim mu je podaren vid.

9,2 Učenici su **zapitali** nešto dosta čudno. Zanimalo ih je nastaje li sljepoća zbog čovjekova grijeha ili zbog grijeha njegovih roditelja. No kako je mogao oslijepiti zbog vlastitog grijeha kada se **rodio slijep**? Jesu li vjerovali u neki oblik reinkarnacije, vjerovanja da se duše umrlih vraćaju na Zemlju u novom tijelu? Ili su pak htjeli reći da se rodio slijep zbog grijeha za koje je Bog znao da će ih počiniti nakon rođenja? Očito su mislili kako je sljepoća izravno povezana s grijehom u obitelji. Znamo da to nije moralo biti tako. Iako je naposljetku sva bolest, patnja i smrt došla na svijet kao posljedica grijeha, *nije* istina da u bilo kojem određenom slučaju osoba pati zbog grijeha koje je počinila.

9,3 Isus nije mislio da taj čovjek nije sagriješio ili da mu roditelji nisu sagriješili. Ali, nije mislio da je sljepoća izravna posljedica grijeha u njihovim životima. Bog je dopustio da se čovjek rodi slijep radi toga da može postati sredstvom očitovanja **Božjih silnih djela**. Prije nego što se taj čovjek rodio, Gospodin Isus je znao da će njegovim slijepim očima podariti vid.

9,4 Spasitelj je znao da su pred njim još tri godine javnog poslanja prije nego što ga razapnu. U tom se razdoblju svaki trenutak mora provesti radeći za Boga. Ovdje je bio čovjek slijep od rođenja. Gospodin Isus mora učiniti čudo njegova izlječenja, iako je bila subota. Vrijeme njegova javnog djelovanja uskoro će isteći i neće ga

više biti na Zemlji. To je ozbiljno upozorenje svakome tko je kršćanin da život brzo prolazi i da **dolazi noć** kada će naša služba na Zemlji zauvijek završiti. Stoga vrijeme koje nam je dano trebamo upotrijebiti za službu ugodnu Gospodinu.

9,5 Kada je Isus bio **na svijetu** kao čovjek, bio je **svjetlost svijeta**, na veoma izravan i osobit način. Kad je činio čudesa i poučavao ljude, pred sobom su vidjeli svjetlost svijeta. Isus Krist je *i dalje Svjetlost svijeta*, a svima koji dođu k njemu obećaje da neće hoditi u tami. U ovom je stihu, međutim, Gospodin govorio osobito o svom javnom poslanju na Zemlji.

9,6 Ne govori nam se zašto je Isus pomičao **zemlju i pljuvačku** i stavio je **slijepcu na oči**. Neki su naveli da taj čovjek nije imao očne jabučice, a Gospodin Isus je jednostavno stvorio jabučice i dao mu ih. Drugi smatraju da je Gospodin u iscjeljenju slijepca upotrijebio načine koje je svijet obično prezirao. Za ostvarenje svojih svrha rabio je slabe i nevažne stvari. Pa čak i danas, dajući vid duhovno slijepima, Bog koristi muškarce i žene sačinjene od praha zemaljskoga.

9,7 Gospodin je potaknuo vjeru u slijepcu rekavši mu da **ide i opere se u bazenu Siloamu**. Iako je bio slijep, vjerojatno je znao gdje se nalazi taj bazen i mogao je učiniti što je mu je rečeno. U Pismu stoji da riječ **Siloam** znači **Poslan**. To se može odnositi na Mesiju («Poslanika»). Onog koji je činio to čudo poslao je na svijet Bog Otac. Slijepac **ode, umije se u bazenu i progleda**. Nije mu se vratio vid, jer prije toga nikada nije vidio. Čudo je bilo trenutačno i čovjek je mogao odmah gledati. Mora da je bio predivno iznenađen kad je po prvi put ugledao svijet u kojem je živio!

9,8-9 Čovjekovi **susjedi** su se zapanjili. Nisu mogli vjerovati da je to onaj isti čovjek koji je tako dugo **sjedio i prosio**. (Tako bi trebalo biti i kada se čovjek spasi. Naši bi susjedi trebali moći u nama uočiti razliku.) Jedni su govorili da je to isti

čovjek. **Drugi**, koji nisu bili tako sigurni, priznavali su samo da ima neke sličnosti. Ali čovjek je otklonio svaku sumnju tvrdeći da jest onaj koji se slijep rodio.

9,10 Kad god bi učinio neko čudo, Isus je u ljudskim srcima izazivao svakovrsna pitanja. Ta su pitanja vjerniku često otvarala mogućnost da svjedoči za Gospodina. Sada su ljudi upitali čovjeka kako se sve to dogodilo.

9,11 Njegovo je svjedočanstvo bilo jednostavno, ali uvjerljivo. Iznosio je činjenice o svom iscjeljenju izražavajući vjeru u onoga koji je to čudo učinio. Čovjek tada nije znao tko je Gospodin Isus. Jednostavno ga je nazvao: »čovjek koji se zove Isus«. No kasnije mu je postajalo sve jasnije i počeo je shvaćati tko je Isus.

9,12 Kada mi svjedočimo o Gospodinu Isusu Kristu, tada često i u srcima drugih ljudi budimo želju da ga upoznaju.

J. Protivljenje Židova raste (9,13-41)

9,13 Neki od Židova, očigledno oduševljeni čudom, **odvedoše slijepca farizejima**. Vjerojatno nisu pretpostavljali da će se farizeji rasrditi zbog činjenice što je čovjek iscijeljen.

9,14 Isus je čudo učinio u **subotu**. Neprijateljski raspoloženi farizeji nisu shvaćali da Bog nikada nije htio da subota sprečava djelo milosrđa ili dobrote.

9,15 Čovjek je dobio još jednu prigodu da svjedoči za Isusa. Kad ga **farizeji ponovno upitaše kako je progledao**, opet su čuli istu onu jednostavnu priču. Čovjek ovdje nije spomenuo Isusovo ime, vjerojatno ne zbog toga što se bojao, nego zato što je vidio da svi znaju tko je učinio to silno čudo. Dotada su u Jeruzalemu Isusa već dobro poznavali.

9,16 Opet je došlo do **podijeljenosti** oko toga tko je Isus. Neki između farizeja otvoreno su rekli da Isus ne može biti pobožan čovjek jer je prekršio **subotu**. **Drugi** su zaključili da čovjek grešnik ne

može učiniti takvo veliko čudo. Isus je često izazovao podijeljenosti među ljudima. Ljudi su se morali opredijeliti i biti ili za ili protiv Njega.

9,17 Farizeji su upitali čovjeka koji bijaše slijep što misli o Isusu. On još nije shvaćao da je Isus Bog. Ali, vjera mu je već toliko porasla da je bio spreman priznati da je Isus **prorok**. Vjerovao je da je Onoga koji mu je dao vid poslao Bog i da ima božansku poruku.

9,18-19 Mnogi između Židova i dalje nisu htjeli **vjerovati** da je učinjeno čudo. I zato **dozvaše roditelje** tog čovjeka da čuju što će oni reći.

Tko bi mogao bolje od roditelja znati je li dijete rođeno slijepo? Zacijelo će njihovo svjedočanstvo biti konačno. Zato ih farizeji **upitaše** je li to njihov **sin** te kako je progledao.

9,20-21 Njegovi su roditelji odgovorili potvrdno. **Ovo** je bio njihov **sin** i kroz godine jada znaju da je uvijek bio slijep.

Više ništa nisu htjeli reći. **Ne znaju** kako mu je podaren vid, rekoše, ni tko mu ga je dao. Farizeje su uputili natrag na sina. On može **sâm o sebi govoriti**.

9,22-23 U stihu 22 objašnjava se plašljivost **roditelja**. Čuli su da će svatko tko tvrdi da je Isus Mesija **biti izopćen iz sinagoge**. Izopćenje je za svakog Židova bilo veoma ozbiljna stvar. Nisu bili spremni platiti takvu cijenu. To bi značilo gubitak sredstava za život, kao i gubitak svih povlastica židovske vjere.

Dakle, roditelji su ih uputili na sinovljevo svjedočanstvo zbog straha od židovskih glavara.

9,24 »**Podaj slavu Bogu!**« može značiti dvoje. Prvo: to može biti oblik prisege. Možda su farizeji htjeli reći: »A sada reci istinu. **Mi znamo da je taj čovjek grešnik**.« Ili, može značiti da su farizeji tražili da se Bogu poda slava zbog čuda pa da Isusu ne pripadnu nikakve zasluge, jer su ga Židovi smatrali grešnikom.

9,25 Farizejima ništa nije polazilo za rukom. Svaki put kad su pokušali nauditi Isusovu ugledu, na kraju mu je to donijelo još veću slavu. Ovdje je čovjekovo svjedočanstvo bilo prekrasno. On **nije znao** mnogo o Isusovoj Osobi, ali je **znao** da **ia-ko** je jednom **bio slijep sada** vidi. To je bilo svjedočanstvo koje nitko nije mogao opovrgnuti.

Tako je i s onima koji su se nanovo rodili. Svijet može sumnjati, rugati se i podsmijevati se, ali nitko ne može zanijekati naše svjedočanstvo kada kažemo da smo bili izgubljeni i da smo sada spašeni Božjom milošću.

9,26-27 Opet su ga počeli ispitivati tražeći da ponovi pojedinosti. Sada je bivšem slijepcu očigledno već bilo dodijalo. Podsjetio ih je da im je sve **već rekao**, ali **nisu slušali**. **Zašto opet hoće čuti?** Jesu li htjeli postati Kristovim **učenicima**? To je očigledno bilo zajedljivo pitanje. Dobro je znao da mrze Isusa i da ni najmanje nisu željeli poći za njim.

9,28 Kaže se: »Ako nemaš slučaj, optuži tužitelja.« To se ovdje dogodilo. Farizejima nije uspjelo ni najmanje uzdrmati svjedočanstvo tog čovjeka, pa su ga počeli pogrdivati. Optužili su ga da je Isusov **učenik**, kao da je to nešto najgore na svijetu! Zatim su rekli da su oni **Mojsijevi učenici**, kao da je to najviše što može postojati.

9,29 Farizeji su rekli da je **Mojsiju govorio Bog**, a o Isusu su govorili s omalovažavanjem. Da su vjerovali Mojsijevim spisima, prihvatili bi Isusa kao svog Gospodina i Spasitelja. Isto tako, da su imalo promislili, shvatili bi da Mojsije nikada nije podario vid nekom čovjeku koji se slijep rodio. Među njima je bio netko veći od Mojsija, a oni to nisu shvatili.

9,30 Čovjek je odjednom postao veoma zajedljiv. Farizeji se tome nisu nadali. Rekao im je zapravo: »Ljudi, vi ste glavari u Izraelu. Vi ste učitelji židovskog naroda. Među vama je čovjek koji ima moć otvara-

ti slijepce oči – a vi ne znate odakle je. Sramite se!«

9,31 Čovjek je sada svjedočio sve odvažnije. Njegova je vjera rasla. Podsjetio ih je da, u načelu, **Bog ne uslišava grešnike** niti na njima čini čudesa. Bog ne odobrava ljude koji su zli i takvim ljudima ne daje moć da čine čudesna djela. Oni koji **Boga** štiju, naprotiv, primaju Božju hvalu i imaju Božji pristanak.

9,32-33 Čovjek je shvatio da je u čitavoj ljudskoj povijesti on prvi **koji se slijep rodio** a kojemu su otvorene oči. Nije mogao razumjeti da su farizeji vidjeli takvo čudo i optužili Osobu koja ga je učinila.

Kad Gospodin Isus **ne bi bio od Boga**, **ne bi nikada mogao učiniti** takvo čudo.

9,34 Farizeji su ga opet počeli pogrdivati. Podmetali su mu da je njegova sljepoća izravna posljedica **griježâ**. Otkud mu pravo da ih **poučava**? Istina je, međutim, da je imao svo pravo na svijetu; kao što reče Ryle: »Nauk Duha Svetoga češće shvaćaju priprostiji ljudi, nego ljudi višeg položaja i naobrazbe.« Kad je rečeno **izbacije ga**, to vjerojatno znači više negoli izbacivanje iz Hrama. Vjerojatno znači da su ga izopćili iz židovske religije. A što je bila osnova za to izopćenje? Slijepcu od rođenja podaren je vid u subotu. Nije želio govoriti loše o Onome koji je učinio čudo i zato su ga izopćili.

9,35 Isus je sada tražio tog čovjeka. Kao da je govorio: »Ako te oni ne žele, ja ću te uzeti.« Oni koji su izopćeni zbog Isusa ništa ne gube, nego dobivaju golem blagoslov njegove osobne dobrodošlice i zajedništva. Pogledajte kako je Gospodin Isus doveo čovjeka do osobne vjere u sebe kao Sina Božjeg! Jednostavno je upitao: »**Vjeruješ li ti u Sina čovječjega?**«³¹

9,36 Iako je dobio tjelesni vid, čovjeku je još uvijek trebao duhovni vid. Upitao je Gospodina **tko je Sin Božji** da **vjeruje u njega**. Kad je upotrijebio riječ »**Gospodine**«, to je značilo samo »gospodine«.

9,37 Isus se sada predstavio čovjeku kao Sin Božji. Nije mu neki običan čovjek podario vid i u njegovom životu učinio nemoguće. Bio je to Sin Božji, onaj kojega je vidio i koji sada s njim govori.

9,38 Na to je čovjek jednostavno i blago položio svoju vjeru u Gospodina Isusa, pao ničice i **poklonio mu se**. Sada je bio i spašena duša i iscijeljen čovjek. – Kako je velik bio taj dan u njegovom životu! Progledao je i tjelesno i duhovno.

Obratite pozornost na to da se slijepac nije poklonio Gospodinu dok nije saznao da je Sin Božji. Bio je on bistar Židov i ne bi se bio poklonio običnom čovjeku. Ali čim je saznao da je onaj koji ga je izliječio Sin Božji, **poklonio mu se** – ne radi onoga što je učinio, nego radi toga što on jest.

9,39 Ovaj stih na prvi pogled protuslovi Ivanu 3,17: »Ta Bog nije poslao Sina svojega na svijet da sudi svijetu ...« Međutim, oni ipak nisu proturječni. Svrha Kristova dolaska na svijet nije bila da sudi, nego da spasi. Međutim, sud je neizbježan ishod za sve koji ga ne prime.

Propovijedanje evanđelja ima dva učinaka. **Oni koji priznaju da ne vide**, dobivaju vid. **Ali onima koji tvrde da izvrsno vide** potvrđuje se sljepoća.

9,40 Neki od farizeja shvatili su da Gospodin Isus govori o njima i njihovoj sljepoći. Zato su mu prišli i besramno ga upitali želi li reći da su i oni slijepi. Tim su pitanjem računali na negativan odgovor.

9,41 Gospodinov se odgovor može ovako prepričati: »Ako priznate da ste **slijepi** i grešni i da trebate Spasitelja, tada će vam se grijesi oprostiti i bit ćete spašeni. Ali vi kažete da vam ništa ne treba. Tvrđite da ste pravedni i da nemate grijeha. **Zato** za vas nema oprostjenja grijeha.« Kad je **Isus rekao: »ne biste imali grijeha«**, nije htio reći da bi tada bili potpuno bezgrešni. Htio je reći da bi bili razmjerno bezgrešni. Samo da su priznali kako su bili slijepi jer ga nisu prepoznali kao Mesiju, njihov bi gri-

jeh bio ništavan u usporedbi s golemim grijehom tvrdnje da vide, a da ga ipak ne prepoznaju kao Sina Božjeg.

K. Isus: Vrata ovčama (10,1-10)

10,1 Ovi su stihovi usko povezani s posljednjim dijelom 9. poglavlja. Ondje je Gospodin Isus govorio farizejima koji su tvrdili da su zakoniti pastiri izraelskog naroda. Ovdje Gospodin govori baš o njima. Na važnost riječi koje će izgovoriti ukazuje izraz »**zaista, zaista, kažem vam**«.

Ovčinjak je bio ograđeni prostor u koji su se noću sklanjale ovce. Opasivala ga je ograda, a u njoj je bio otvor koji je služio kao vrata. **Ovčinjak** ovdje predstavlja židovski narod.

Mnogi su dolazili Židovima tvrdeći da su njihovi duhovni glavari i vodiči. Sami su se proglasili mesijama naroda. Ali, oni nisu došli onako kako je Stari zavjet prorokovao da će doći Mesija. Uspinjali su se **na drugom mjestu**. Predstavljali su se Izraelu onako kako im se prohtjelo. Ti ljudi nisu bili pravi pastiri, nego kradljivci i razbojnici. Kradljivci su oni koji uzimaju ono što im ne pripada, a razbojnici oni koji se pritom služe silom. Farizeji su bili kradljivci i razbojnici. Tražili su da vladaju Židovima, ali su činili sve što mogu da ih spriječe u prihvaćanju istinskog Mesije. Progonili su one koji su slijedili Isusa, a na poslijetku će i njega ubiti.

10,2 Stih 2 odnosi se na samog Isusa. On je došao k izgubljenim ovčama doma Izraelova. On je bio istinski **pastir ovčama**. Ušao je **na vrata**, to jest, upravo onako kao što su govorila starozavjetna proročanstva o Mesiji. On nije bio samoproglašeni Spasitelj, nego je došao u potpunoj poslušnosti volji svojega Oca. Udobljio je svim uvjetima.

10,3 U ovom stihu postoje znatna neslaganja u pogledu identiteta **vratar**a. Jedni misle da se taj izraz odnosi na starozavjetne proroke koji su predskazali Kristov do-

lazak. Drugi misle da se odnosi na Ivana Krstitelja, jer je on bio preteča istinskog Pastira. Neki su, pak, podjednako sigurni da je **vratar** u ovome stihu Sveti Duh, koji Gospodinu Isusu otvara vrata za ulazak u srca i živote.

Ovce su slušale pastirov glas. Prepoznale su da je to glas istinskog Pastira. Baš kao što prave ovce prepoznaju glas svog pastira, tako je i među židovskim narodom bilo onih koji su prepoznali Mesiju kada se pojavio. U čitavom ovom evanđelju Pastir svoje ovce zove **imenom**. U 1. poglavlju pozvao je nekolicinu učenika i svi su oni čuli njegov glas i odazvali se. U 9. poglavlju pozvao je slijepca. Gospodin Isus još uvijek zove one koji ga žele primiti kao Spasitelja, a taj je poziv osoban i pojedinačan.

Izraz »**pa ih izvodi**« može ukazivati na činjenicu da je one koji su mu čuli glas Gospodin Isus izvodio iz ovčinjaka Izraela. Ondje su bili zatvoreni i ograđeni. Zakon nije dopuštao nikakvu slobodu. Gospodin **vodi** svoje ovce u slobodu svoje slave. U posljednjem su poglavlju čovjeka izopćili iz sinagoge i tako nesvjesno pomagali Gospodinu u njegovu poslu.

10,4 Kada istinski Pastir **izvede** svoje ovce, ne goni ih nego ide pred njima. Ne traži od njih da idu tamo gdje on ne ide prvi. Uvijek je ispred svojih ovaca kao njihov Spasitelj, Vodič i Uzor. **Za njim idu** oni koji su **istinske** Kristove ovce. Ne *postaju* ovcima tako što slijede njegov primjer, nego tako što se nanovo rode. A kad su spašeni, žele ići tamo kamo ih on vodi.

10,4 Onaj isti osjećaj koji im omogućuje da prepoznaju glas istinskog pastira, nagoni ovce da **bježe od tuđinca**. Tuđinci su bili farizeji i drugi vođe židovskog naroda, koje su ovce zanimalo samo zbog vlastite koristi. To pokazuje primjer čovjeka koji je progledao. On je prepoznao glas Gospodina Isusa, ali je znao da su farizeji tuđinci. Stoga ih je odbio poslušati, premda je to značilo da će ga izopćiti.

10,6 Sada se izrijeком kaže da je Isus farizejima **ispričao tu usporedbu, ali oni ne razumješe** – razlog je ležao u tome što nisu bili istinske ovce. Da jesu, bili bi čuli njegov glas i pošli za njim.

10,7 Stoga im je Isus dao još jedan primjer. Sada više nije govorio o vratima ovčinjaka, kao u stihu 2. Sada se predstavlja kao **vrata ovicama**. Nije se više radilo o ulasku u ovčinjak Izraela, nego o odabranim ovcima Izraela, koje izlaze iz židovstva i prilaze Kristu, **vratima**.

10,8 Prije Krista dolazili su drugi te tražili vlast i položaj. Ali, odabrane ovce Izraela ih nisu čule jer su znale da traže ono što im po pravdi ne pripada.

10,9 Stih 9 je jedan od najljepših stihoa, dovoljno jednostavan da ga razumiju polaznici Nedjeljne škole, a opet tako bogat da ga ni najučeniji ne mogu nikada iscrpiti. Krist je **vrata**. Kršćanstvo nije vjeroispovijest ili crkva. Ono je osoba, a ta Osoba je Gospodin Isus Krist. »**Tko kroz mene uđe**.« Spasenje se može dobiti jedino po Kristu. Krštenje nije dovoljno; ne dostaje ni Gospodnja Večera. Moramo ući po Kristu i po sili koju on daje. Poziv je upućen svima. Krist je Spasitelj i Židova i pogana podjednako. Ali, da bi se spasio, čovjek mora ući. Krista mora primiti vjerom. To je osobni čin, a bez njega nema spasenja. Oni koji uđu **spasit će se** od kazne, vlasti i naposljetku od same prisutnosti grijeha.

Nakon spasenja, **ulaziti će i izlaziti**. Možda se želi reći da po vjeri dolaze k Bogu pokloniti mu se, a zatim izlaze u svijet svjedočiti za Gospodina. U svakom slučaju, riječ je o potpunoj sigurnosti i slobodi u službi za Gospodina. Oni koji ulaze **nalaze pašu**. Krist nije samo Spasitelj i Onaj koji daje slobodu, nego i Uzdržavatelj i onaj koji zadovoljava potrebe. Njegove ovce **nalaze pašu** u Božjoj riječi.

10,10 Kradljivac dolazi samo ukrasti, zaklati i pogubiti. Dolazi iz čisto sebičnih

probuda. Kako bi udovoljio vlastitim željama, čak će i ubiti ovce. Ali Gospodin Isus ne prilazi ljudskom srcu iz ma kojega sebičnog razloga. Dolazi da bi dao, ne da bi dobio. Dolazi da ljudi imaju život, da ga imaju u izobilju. Život dobijamo u trenutku kad primimo Isusa kao Spasitelja. Kad se spasimo, međutim, otkrivamo da se u ovom životu može uživati na različitim razinama. Što se više predajemo Duhu Svetome, to više uživamo u životu koji nam je dan. Ne samo što tada imamo život, nego ga imamo u izobilju.

L. Isus, Dobri Pastir (10,11-18)

10,11 Gospodin Isus je mnogo puta upotrijebio izraz »Ja jesam«, jedan od naziva Božanstva. Time je svaki put govorio da je jednak s Bogom Ocem. Ovdje se predstavio kao **Pastir dobri koji život svoj polaže za ovce**. Obično su ovce tu da bi se njihov život položio za pastira. Ali Gospodin Isus je umro za stado.

Kada je krv žrtve morala poteći,
Pastir se taj smilovao,
Da stane između nas i neprijatelja,
I spremno umre umjesto nas.

– Thomas Kelly

10,12 Najamnik je onaj koji služi za novac. Na primjer, pastir može platiti nekome drugom da mu pazi ovce. Farizeji su bili najamnici. Bavili su se ljudima zbog novca koji su zauzvrat dobivali. Najamnik nije bio **vlasnik ovaca**. Kada bi nastupila opasnost, pobjegao bi i ovce ostavio na milost i nemilost vuku.

10,13 Činimo ono što činimo zato što smo to što jesmo. Najamnik je radio za nadnicu. **Njemu nije bilo do ovaca**. Bilo mu je više stalo do vlastite dobrobiti, nego do njihova dobra. Danas u crkvi ima mnogo najamnika – ljudi koji crkvenu službu odabiru kao ugodno zanimanje, a nemaju prave ljubavi za Božje ovce.

10,14 Gospodin opet o sebi govori kao o **dobrom pastiru**. Dobar (grč. *kalos*) ov-

dje znači: uzoran, vrijedan, izabran, izvrstan. On je sve to. Zatim govori o veoma bliskoj vezi koja postoji između njega i njegovih ovaca: on poznaje svoje i njegove poznaju njega. To je zaista prekrasna istina.

10,15 Šteta što je ovaj stih označen kao nova rečenica. Jer, bolje zvuči ovako: »... i poznajem svoje ovce i moje poznaju mene, kao što mene poznaje Otac i ja poznajem Oca.« – Doista uzbudljiva istina! Svoj odnos s ovcama Gospodin je usporedio s odnosom koji je postojao između njega i njegovog Oca. Ono isto jedinstvo, zajedništvo, bliskost i poznavanje koje postoji između Oca i Sina, postoji i između Pastira i ovaca. »I život svoj polažem za ovce«, rekao je. To je još jedna od izjava Gospodina Isusa u kojoj željno iščekuje trenutak kada će umrijeti na križu kao Zamjenik za grešnike.

10,16 Stih 16 je ključ za cijelo poglavlje. **Druge ovce** o kojima Isus ovdje govori su pogani. Njegov dolazak na svijet bio je osobito povezan s ovcama Izraela, ali imao je na umu i spasenje pogana. Poganske ovce nisu bile iz židovskog ovčinjaka. Ali veliko samilosno srce Gospodina Isusa suosjećalo je i s tim ovcama i bio je pod Božjim poticajem da i njih dovede k sebi. Znao je da će biti spremniji od židovskog naroda čuti njegov glas.

U drugom dijelu stiha govori se najprije o **ovčinjaku** židovstva, a zatim o **stadu** kršćanstva. Taj stih djelomice navješćuje da će Židov i poganin u Kristu postati jedno i da će nestati prijašnjih razlika među tim narodima.

10,17 U stihovima 17 i 18 Gospodin je Isus objasnio što će učiniti da k sebi dovede izabrane Židove i pogane. Željno je iščekivao vrijeme svoje smrti, ukopa i uskrsnuća. Da je Gospodin Isus bio tek čovjek, te bi riječi bile krajnje neumjesne. Govorio je o polaganju svog života i o tome da će ga opet svojom snagom uzeti. To je mogao učiniti samo zato jer je Bog.

Otac je ljubio Gospodina Isusa zato što je bio spreman umrijeti i uskrsnuti da bi izgubljene ovce mogle biti spašene.

10,18 Nitko ne može Gospodinu uzeti život. On je Bog i stoga je veći od svih pogubnih zavjera svojih stvorenja. On ima **vlast položiti svoj život i ima vlast opet ga uzeti**. Ali, nisu li ljudi ubili Gospodina Isusa? – Jesu. To je jasno rečeno u Djelima 2,23 i u 1. Solunjanima 2,15. Gospodin Isus im je dopustio da to učine i time je pokazao da ima **vlast položiti svoj život**. Nadalje, »predao je Duh« (Iv 19,30) kao čin svoje snage i volje.

»**Tu zapovijed primih od oca svoga**«, rekao je. Otac je naložio ili uputio Gospodina da položi svoj život i da opet ustane od mrtvih. Njegova smrt i uskrsnuće bili su ono osnovno u ispunjenju Očeve volje. Stoga je postao poslušan sve do smrti i, prema Pismu, treći dan uskrsnuo.

M. Razdor među Židovima (10,19-21)

10,19 Riječi Gospodina Isusa izazvale su ponovno **razdor među Židovima**. Kristov ulazak u svijet, u domove i u srca donosi mač, a ne mir. Ljudi upoznaju Božji mir tek kada Isusa prime kao Gospodina i Spasitelja.

10,20-21 Gospodin Isus je bio jedini savršeni čovjek koji je ikada živio. Nikada nije rekao pogrešnu riječ ni počinio kakvo zlo djelo. Pa ipak, srca ljudi bila su tako pokvarena da su, kad je došao govoreći riječi ljubavi i mudrosti, rekli kako ima **zlođuha**, da **mahnita** i kako ga nije vrijedno slušati. Zacijelo, bila je to tamna mrlja u povijesti ljudskoga roda. **Drugi** su mislili drukčije. Shvatili su da **riječi i djela** Gospodina Isusa pripadaju dobroj Osobi a ne **zloduhu**.

N. Isus svojim djelima dokazuje da je Krist (10,22-39)

10,22 Na ovom se mjestu pripovijedanje prekida. Gospodin Isus više ne govori farizejima, nego Židovima općenito. Ne zna-

mo koliko je vremena prošlo između stihova 21 i 22. Uzgred, to je jedino mjesto u Bibliji gdje se spominje **Blagdan posvećenja** ili, na hebrejskom, Hanuka. Općenito se vjerovalo da je blagdan uveo Juda Makabejac, kada je Hram ponovno posvećen nakon što ga je 165. prije Krista oskvrnuo Antioh Epifan. Bio je to godišnji blagdan koji je uveo židovski narod, a ne jedan od Gospodinovih blagdana. Nije **bila zima** samo kalendarski, nego i duhovno.

10,23-24 Gospodinovo javno poslanje gotovo je završilo i sada će svojim smrću na križu pokazati svoju potpunu posvećenost Bogu Ocu. **Salomonov je trijem** bio pokriveni dio koji je pripadao Herodovu hramu. Dok je Isus hodao njime, bilo je dovoljno prostora da se oko njega okupe Židovi.

Okruže ga Židovi i rekoše mu: »Dokle ćeš nam držati dušu u neizvjesnosti? (ili sumnji) Ako si ti Krist, reci nam otvoreno!«

10,25-26 Isus ih je ponovno podsjetio na svoje riječi i svoja djela. Često im je govorio da je on Mesija, a čudesa koja je činio potvrđivala su da je govorio istinu. Opet je podsjetio Židove da je svoja čudesa činio po vlasti svoga Oca i za slavu svoga Oca. Time je pokazao da je doista Onaj kojega je Otac poslao na svijet.

Nespremnost da prime Mesiju bila je dokaz da **nisu** od njegovih **ovaca**. Da su odabrani kako bi mu pripadali, pokazali bi spremnost da mu povjeruju.

10,27 Sljedećih nekoliko stihova jasno govore da ni jedna prava Kristova ovca neće nikada propasti. Veličanstvena je činjenica vječna sigurnost vjernika. Oni koji su istinske Kristove **ovce slušaju njegov glas**. **Slušaju** ga kad se propovijeda evanđelje i odgovaraju tako da vjeruju u njega. Nakon toga, **slušaju** njegov glas iz dana u dan i pokoravaju se njegovoj riječi. Gospodin Isus poznaje svoje ovce. Svaku poznaje po imenu. Ni jedna neće promaknuti

njegovom oku. Ni jedna se ne može izgubiti zbog njegovog propusta ili nebrige. Kristove ovce **idu za njim**, najprije tako što pokazuju spasonosnu vjeru u u njega, a zatim tako što hode s njim u poslušnosti.

10,28 Krist svojim ovcama daje **život vječni**. To znači život koji će trajati vječno. To *nije* život koji *ovisi* o njihovom ponašanju. To je **vječni život**, a to znači život koji vječno traje. Ali, **vječni život** je i kakvoća življenja. To je život samoga Gospodina isusa. To je život koji se ovdje dolje može uživati u onom što je Božje, i život koji će biti podjednako prikladan za naš nebeski dom. Pomno razmotrite sljedeće riječi: »**Neće propasti nikada.**«³² Ako ijedna Kristova ovca ikada nestane, tada će Gospodin Isus biti kriv što nije održao obećanje, a to nije moguće. Isus Krist je Bog i ne može pogriješiti. U ovom stihu je obećao da ni jedna njegova ovca neće provesti vječnost u paklu.

Znači li to da se osoba može spasiti, a onda živjeti kako god želi? Može li se spasiti a zatim nastaviti s grešnim užicima ovoga svijeta? Ne, ona to više ne želi raditi. Želi ići za Pastirom. Mi ne živimo kršćanskim životom radi toga da postanemo kršćani ili radi toga da si osiguramo spasenje. Živimo kršćanskim životom zato što *jesmo* kršćani. Ne želimo živjeti svetim životom zato što se bojimo gubitka spasenja, nego iz zahvalnosti prema Onome koji je umro za nas. Nauk o vječnoj sigurnosti nije poticaj na bezbrižan život, nego snažna pobuda na sveto življenje.

Vjernika nitko ne može **ugrabiti** iz Kristove **ruke**. Njegova ruka je svemoćna. Stvorila je svijet, pa čak i danas održava svijet. Nema te snage koja ovcu može **ugrabiti** iz njegove ruke.

10,29 Vjernik nije samo u Kristovoj ruci; on je i u **ruci Očevoj**. To je dvostruko jamstvo sigurnosti. Bog **Otac** je **veći od svih** i **nitko ne može vjernika ugrabiti iz očeve ruke**.

10,30 Gospodin Isus je sada još jedanput izjavio da je jednak Bogu: »**Ja i Otac jedno smo.**« Ovdje se vjerojatno misli da su Krist i **Otac jedno po moći**. Isus je bio upravo govorio o moći koja štiti Kristove ovce. Stoga je dodao objašnjenje da je njegova moć jednaka moći Boga Oca. Naravno da to vrijedi i za sve ostale osobine Božanstva. Gospodin Isus Krist je Bog u najpotpunijem smislu i u svemu je jednak s Ocem.

10,31 Nije bilo ni najmanje sumnje da su **Židovi** shvatili što je Isus mislio. Shvatili su da na najotvoreniji način govori za se da je Bog. Stoga **pograbiše kamenje da bi ga kamenovali**.

10,32 Prije nego što su mogli na nj baciti kamenje, Isus ih je podsjetio na **mnoga dobra djela** koja je učinio po zapovijedi svoga Oca. Zatim ih je upitao **koje ih je od tih djela tako razljutilo da ga žele kamenovati**.

10,33 **Židovi** su zaniijekali da ga hoće ubiti zbog nekog od njegovih čudesa. Naprotiv, htjeli su ga kamenovati zato što su smatrali da govori **hulu** tvrdeći za se da je jednak s **Bogom** Ocem. Odbijali su priznati da je išta više od čovjeka. Ipak, bilo im je jasno da se predstavljao kao **Bog**, barem kad su njegove izjave u pitanju. To nisu htjeli trpjeti.

10,34 Ovdje je Gospodin isus Židovima naveo riječi iz Psalma 82,6. To je nazvao dijelom njihova **Zakona**. Drugim riječima, uzeo ih je iz Starog zavjeta, za koji su tvrdili da je nadahnuta Božja riječ. Cjelovit stih glasi: »Rekoh, doduše: Vi ste bogovi i svi ste sinovi Svevišnjega.« Psalam je bio upućen sucima Izraela. Bili su nazvani »bogovima« ne zato što su doista bili **bogovi**, nego zato što su predstavljali Boga kada su sudili ljudima. Hebrejska riječ za »bogove« (*elohim*) doslovce znači »moćni« i može se primijeniti na važne osobe kao što su suci. (Iz ostalog dijela Psalma je jasno da su bili samo ljudi a ne bogovi jer su sudili nepravedno, ugađali

nju božanskog rasporeda. **Nakon** dva dana koja su mogla izgledati kao izgubljeno vrijeme, Gospodin Isus predložio je **učenicima** da svi opet **pođu u Judeju**.

11,8 Učenici su se još živo sjećali kako su **Židovi** tražili da **kamenuju** Krista nakon što je sljepcu podario vid. Iznenadili su se što je uopće pomišljao na odlazak u Judeju s obzirom na toliku opasnost koja mu je prijetila.

11,9 Isus im **odgovori** ovako: »Kako stvari stoje, **dan ima dvanaest sati** svjetlosti kada ljudi mogu raditi. Sve dok čovjek radi u tako određenom vremenu nema opasnosti da se spotakne ili padne **jer vidi** gdje hoda i što radi. **Svjetlost ovoga svijeta**, ili danje svjetlo, čuva ga da slučajno ne pogine ako se spotakne.«

Duhovno značenje Gospodinovih riječi je sljedeće: Gospodin Isus je hodio u potpunosti poslušnosti Božjoj volji. Zato nije bilo nikakve opasnosti da ga tko ubije prije vremena određenog za to. Bit će zaštićen dok ne dovrši svoje djelo.

To u izvjesnom smislu vrijedi za svakog vjernika. Ako hodimo u zajedništvu s Gospodinom i vršimo njegovu volju, nema te sile na Zemlji koja nas može ubiti prije vremena koje je odredio Bog.

11,10 Onaj tko **hodi noću** nije vjeran Bogu, nego živi po svojoj volji. Taj se čovjek **lako spotiče** jer nema božansko vodstvo koje će mu osvijetliti put.

11,11 Gospodin je o Lazarevoj smrti govorio kao o *snu*. Međutim, valja primjetiti da se u Novom zavjetu san *nikada* ne primjenjuje na dušu nego samo na tijelo. U Pismu se nigdje ne naučava da je u trenutku smrti duša u stanju sna. Naprotiv, vjernikova duša odlazi da se sastane s Kristom što je »mnogo bolje«. U ovoj izjavi Gospodin Isus je otkrio svoje sveznanje. Znao je da je Lazar već umro iako su vijesti koje je čuo govorile da je Lazar bolestan. Znao je, jer je Bog. Svatko može drugoga probuditi iz tjelesnog sna, ali je samo

Gospodin mogao Lazara probuditi iz smrti. Ovdje je Isus pokazao da namjerava upravo to i učiniti.

11,12 Njegovi učenici nisu razumjeli što Gospodin podrazumijeva pod *snom*. Nisu shvatili da govori o smrti. Možda su smatrali da je san pokazatelj oporavka pa su zaključili da je Lazar, ako može mirno spavati, prošao krizu i da će **ozdraviti**. Ovaj bi stih također mogao značiti da, ako je tjelesni san bilo jedino što je mučilo Lazara, tada nije bilo potrebe da se ide u Betaniju pomoći mu. Moguće je da su se učenici bojali za vlastitu sigurnost i da su taj izgovor naveli kako ne bi morali poći u Marijin i Martin dom.

11,13-14 Ovdje se jasno kaže da je **Isus**, kada je **govorio** o *snu*, mislio na **smrt**, ali da to njegovi učenici nisu razumjeli. To se ne može drugačije shvatiti. **Isus** je učenicima rekao **otvoreno**: »**Lazar je umro**.« Kako su samo mirno učenici primili tu vijest! Nisu ni upitali Gospodina: »Kako to znaš?« On je govorio s potpunom vlašću i oni nisu sumnjali u njegovo znanje.

11,15 Gospodinu Isusu nije bilo drago što je Lazar umro ali se **radovao** što tada **nije bio** u Betaniji. Da je bio ondje, Lazar ne bi bio umro. U Novom zavjetu nigdje ne stoji da je tko umro u Gospodinovoj nazočnosti. Učenici će vidjeti čudo koje je veće od sprečavanja smrti. Vidjet će čovjeka podignutog od mrtvih. Time će njihova vjera ojačati. Zato je Gospodin Isus rekao da se zbog njih **raduje** što nije bio u Betaniji.

Dodao je: »**Da uzvjerujete**.« Gospodin nije mislio reći da učenici u njega već nisu vjerovali. – Naravno da jesu! Ali čudo koje će vidjeti u Betaniji silno će ojačati njihovu vjeru u Njega. Stoga ih je požurivao da **pođu** s njim.

11,16 Toma je razmišljao o tome da će Gospodina Isusa, bude li otišao u taj kraj, Židovi ubiti. Pođu li učenici s Isusom, bio je uvjeren da će i njih pobiti. I tako ih je u

pesimističnom i neveselom duhu pozvao da se pridruže Isusu. Njegove riječi nisu primjer velike vjere ili hrabrosti, nego pri- je obeshrabrenosti.

D. Isus: Uskrsnuće i Život (11,17-27)

11,17-18 Podatak da je Lazar bio u gro- bu **četiri dana**, dodan je kao dokaz da je bio mrtav. Obratite pozornost na to kako Duh Sveti poduzima sve mjere opreza ka- ko bi pokazao da je Lazarovo uskrsnuće doista bilo čudo. Lazar mora da je umro ubrzo nakon što su glasnici pošli naći Isu- sa. Od Betanije do Betabare, gdje je Isus bio, putovalo se jedan dan. Nakon što je čuo za Lazarovu bolest, Isus je ostao dva dana. Zatim je slijedilo jednodnevno puto- vanje u Betaniju. To je objašnjenje za ona četiri dana koja je Lazar bio u grobu.

Kao što smo već rekli, **Betanija** je bila oko petnaest stadija (tri kilometra) istočno od **Jeruzalema**.

11,19 Budući da je Betanija bila blizu Jeruzalema, **mного** se **Židova** moglo pri- družiti **ženama** i **tješiti Martu** i **Mariju**. Nisu znale da ih uskoro neće više trebati tješiti ni da će ova kuća žalovanja postati kućom silnog radovanja.

11,20 Kad **Marta** doču da **Isus dolazi**, **izide** i **pođe mu u susret**. Sreli su se neg- dje izvan sela. Ne znamo zašto je **Marija** ostala u kući. Možda nije čula vijest da je Isus došao. Možda je bila shrvana tugom, ili je jednostavno čekala u duhu molitve i vjere. Ili je možda osjećala što će se dogo- diti zato što je bila bliska s Gospodinom? Ne znamo.

11,21 **Marta** je vjerovala da je Isus mo- gao spriječiti Lazarovu smrt zato što je imala pravu vjeru. Pa ipak, njezina je vjera bila nesavršena. Mislila je da on to može učiniti samo ako je tjelesno prisutan. Nije shvaćala da on može ozdraviti čovjeka na daljinu, a još manje da može oživljavati mrtve. Kad smo žalosni, i mi često govori- mo poput **Marte**. Mislimo kako voljena

osoba ne bi bila umrla da su otkrili ovaj ili onaj lijek. Ali sve je to u Gospodinovim rukama i ništa se nekom od njegovih ne događa bez njegovog dopuštenja.

11,22 Vjera ove odane sestre opet je za- sjala. Nije znala *kako* će Gospodin pomo- či, ali je vjerovala da će to učiniti. Pouz- davala se u to da će mu Bog uslišati molbu i da će on od ovoga što izgleda kao trage- dija učiniti nešto dobro. Međutim, čak se ni sada nije usuđivala vjerovati da će joj brat biti oživljen od mrtvih. Riječ koju je **Marta** upotrijebila za »iskati« obično se rabi za opis kad stvorenje zaklinje ili moli Stvoritelja. Iz ovoga se jasno vidi da **Marta** još nije shvatila da je Gospodin Isus Bog. Vidjela je da je velik i neobičan čovjek, ali vjerojatno ne veći od prorokâ iz prošlosti.

11,23 Da bi njezina vjera mogla porasti, Gospodin Isus je izgovorio nešto zapanju- juće – da će Lazar **uskrsnuti**. Prekrasno je gledati kako se Gospodin odnosi prema ovoj ženi u žalosti i kako je pokušava vo- diti korak po korak do vjere u sebe kao Si- na Božjega.

11,24 **Marta** je shvatila da će Lazar jed- noga dana ustati od mrtvih, ali nije ni po- mišljala da će se to dogoditi baš toga dana. Vjerovala je u **uskrsnuće** mrtvih i razu- mjela je da će se to dogoditi u trenutku koji je nazvala »**posljednji dan**«.

11,25 Gospodin Isus kao da joj je rekao: »**Marta**, ne razumiješ me. Ne želim reći da će Lazar uskrsnuti u posljednji dan. Ja sam Bog i u mojoj je ruci **uskrsnuće** i **život**. Lazara mogu odmah uskrsnuti, a to ću i učiniti.«

Zatim je Gospodin radosno govorio o trenutku kada će uskrsnuti svi pravi vjerni- ci. To će biti kad se Gospodin Isus opet vrati da svoj narod povede kući u Nebo.

Tada će postojati dvije vrste vjernika. Bit će onih koji su umrli u vjeri i onih koji će živjeti u doba njegova povratka. O pr- voj vrsti govori kao o uskrsnuću, a o dru- goj kao o *životu*. Prvi su opisani u drugom

dijelu stiha 25: »**Tko u mene vjeruje, ako i umre, živjet će.**« To znači da će vjernici koji su umrli prije Kristova dolaska uskrsnuti od mrtvih.

Burkitt primjećuje: »O, ljubavi, jača od smrti! Grob ne može razdvojiti Krista i njegove prijatelje. Drugi nas prijatelji prate do ruba groba, a zatim odlaze od nas. Ni život ni smrt ne mogu odvojiti od Kristove ljubavi.«³⁵

Bengel kaže: »Nikada nismo pročitali da je tko umro u nazočnosti Velikog Kneza života i to je u prekrasnom skladu s božanskom odlikom.«

11,26 Druga je vrsta opisana u stihu 26. Oni koji budu živjeli u doba Spasiteljeva povratka i koji u njega vjeruju, **neće umrijeti nikada.** U trenutku, u tren oka, oni će se promijeniti i biti će odvedeni kući u Nabo s onima koji su podignuti od mrtvih. Kakve smo samo dragocjene istine dobili kao posljedicu Lazarove smrti! Bog izvlači ono što je slatko iz gorčine i za pepeo daje krasotu. Gospodin je zatim, da bi iskušao njezinu vjeru, upitao Martu: »**Vjeruješ li ovo?**«

11,27 Martina je vjera planula u svom svojem sjaju. Priznala je Isusu da je **Krist, Sin Božji**, onaj za koga su proroci prorekli da **dolazi na svijet.** Trebali bismo imati na umu da je to priznala *prije* nego što joj je Isus oživio brata iz smrti, a ne poslije toga!

E. Isus plače na Lazarovom grobu (11,28-37)

11,28-29 Odmah nakon toga priznanja, Marta je odjurila natrag u selo i bez daha priopćila Mariji: »**Učitelj je došao i zove te.**« Stvoritelj svemira i Spasitelj svijeta došao je u Betaniju i zove nju. A tako je i danas. Ta ista prekrasna Osoba stoji i poziva ljude riječima evanđelja. Svatko je pozvan da otvori vrata svoga srca i propusti Spasitelja. Marija je odmah odgovorila. Nije gubila vrijeme, nego je **brzo ustala** i posla k Isusu.

11,30-31 Sada se Isus našao s Martom i Marijom izvan sela Betanije.

Židovi nisu znali da je on u blizini jer je Marta to Mariji priopćila potajno. Bilo je prirodno što su zaključili da je **Marija** posla **na grob plakati.**

11,32 **Marija se baci k Spasiteljevim nogama.** Možda je to bio izraz štovanja, a možda je jednostavno bila shrvana tugom. Kao i Marta, i ona je rekla da joj je žao što Isus nije bio u Betaniji, jer u tom slučaju **njezin brat ne bi umro.**

11,33 Kad je vidio Mariju i njezine prijatelje gdje tuguju, Isus se **ražalostio i zabudio.** Nesumnjivo, prisjetio se sve one tuge, patnje i smrti koji su došli na svijet zbog čovjekovog grijeha. Zato se u sebi rastužio.

11,34 Gospodin je naravno znao gdje su Lazara pokopali, ali je to upitao radi toga da pobudi očekivanje, da obodri vjeru i potakne čovjekovu suradnju. Ožalošćeni su zacijelo duboko iskreno i s čistom željom povelj Gospodina do groba.

11,35 Stih 35 je najkraći stih u engleskoj Bibliji.³⁶ On je jedan od tri primjera u Novom zavjetu gdje stoji da je Gospodin **zaplakao.** (Zaplakao je od tuge zbog grada Jeruzalema kao i u Getsemanskom vrtu.) Činjenica da je **Isus zaplakao** bila je dokaz da je uistinu čovjek. Plakao je pravim suzama tuge kada je vidio strašne posljedice grijeha po ljudski rod. Činjenica da je **Isus zaplakao** u prisutnosti smrti, pokazuje kako nije nedolično da kršćani plaču kad im odlaze voljena bića. Međutim, kršćani ne žale kao drugi, koji nemaju nade.

11,36 **Židovi** su u suzama Sina čovječjeg vidjeli dokaz njegove ljubavi prema Lazaru. Naravno, tu su bili u pravu. Ali on je i *njih* volio dubokom i neprolaznom ljubavlju, a mnogi od njih to nisu razumjeli.

11,37 Nazočnost Gospodina Isusa opet je među ljudima izazvala prepirke. Neki su ga od njih prepoznali kao onoga koji je otvorio oči **slijepcu.** Pitali su se zašto nije

mogao učiniti **da Lazar ne umre**. Naravno, on je to mogao učiniti, ali će umjesto toga učiniti još veće čudo koje je vjerujućim dušama donijelo veću nadu.

F. Sedmo znamenje: Lazarovo uskrišenje (11,38-44)

11,38 Pokazalo se da je Lazarov **grob špilja** pod zemljom, u koju se čovjek morao spuštati ljestvama ili užetom. Na ulaz u špilju bio je navaljen **kamen**. Nije bio poput groba Gospodina Isusa jer je potonji bio isklesan u stijeni i čovjek je u njega mogao ući kao u stijenu na obronku kakva brda i nije se morao uspinjati ili spuštati.

11,39 Isus je okupljenima zapovjedio da **uklone kamen** s ulaza u grob. To je mogao učiniti i sâm jednom riječju. Međutim, Bog obično ne čini za ljude ono što mogu sami učiniti.

Marta se prestravila na pomisao o otvaranju groba. Shvatila je da je tijelo njenog brata ondje već **četiri dana** i bojala se da se počelo raspadati. Očigledno, nitko nije pokušao balzamirati Lazarovo tijelo. Trebalo ga je pokopati još istoga dana kada je umro, kao što je tada bio običaj. Činjenica da je Lazar bio u grobu **četiri dana** bila je važna. Nije postojala mogućnost da spava ili da je u nesvijesti. Židovi su znali samo to da je **umro**. Njegovo uskrsnuće može se objasniti samo kao čudo.

11,40 Nije jasno kada je Isus izgovorio riječi iz stiha 40. U stihu 23 bio joj je rekao da će njezin brat uskrsnuti. Ali ono što je ovdje rekao bila je nesumnjivo bit onoga što joj je rekao prije. Obratite pozornost na redoslijed u ovome stihu: »**Vjerovati ... vidjeti.**« Kao da je Isus rekao: »Samo ako vjeruješ, vidjet ćeš kako činim čudo koje samo Bog može činiti. **Vidjet ćeš slavu Božju** otkrivenu u meni. Ali najprije moraš **vjerovati**, pa ćeš onda **vidjeti.**«

11,41 Zatim su **kamen** odvalili s groba. Prije nego što je učinio čudo, Isus je zahvalio svom **Ocu** što je **uslišao** njegovu

molitvu. U ovom poglavlju dosad nije za-bilježena nijedna molitva Gospodina Isusa. Ali on je u čitavom ovom razdoblju nesumnjivo neprestano govorio svom Ocu i molio se da se Božje ime proslavi u Lazarovom uskrsnuću. Ovdje je Ocu unaprijed zahvaljivao, prije nego što se to dogodilo.

11,42 Isus je glasno molio da **mnoštvo vjeruje** da ga je Otac **poslao**, da mu je Otac rekao što da čini i što da kaže, i da je uvijek djelovao u potpunoj ovisnosti o Bogu Ocu. Ovdje se opet ističe bitno jedinstvo Boga Oca i Gospodina Isusa Krista.

11,43 Ovo je jedan od malobrojnih primjera u Novom zavjetu gdje piše da je Gospodin Isus **povikao jakim glasom**. Neki smatraju da bi, da Lazara nije pozvao imenom, svi mrtvi ustali iz grobova!

11,44 Kako je Lazar **izišao**? Neki misle da je došepesao iz groba; drugi misle da je ispuzao na rukama i koljenima; ima i onih koji ističu da mu je tijelo bilo čvrsto omotano grobnim povojima i da bi mu bilo nemoguće izići vlastitom snagom. Oni drže da mu je tijelo izišlo iz groba zrakom dok mu noge nisu dotaknule tlo pred Gospodinom Isusom. Podatak da mu je **lice bilo omotano ručnikom** pridodan je kao još jedan dokaz da je bio mrtav. Nitko ne bi mogao živjeti četiri dana s **licem** zamotanim u takav **ručnik**. Gospodin je ljude opet pozvao da se uključe zapovjedivši im da **odriješe Lazara** i **puste ga neka ide**. Jedino Krist može uskrisiti mrtve, ali nama daje zadaću da uklonimo kamenje spoticanja i odmotamo grobne povoje predrasuda i praznovjerja.

G. Vjerni i nevjerni Židovi (11,45-57)

11,45-46 **Mnogima** koji su gledali, čudo je nesumnjivo dokazalo da je Gospodin Isus Krist Bog pa **povjerovaše u nj**. Tko bi drugi mogao pozvati tijelo da izide iz groba nakon što je četiri dana bilo mrtvo?

Učinak nekog čuda na čovjekov život, međutim, ovisi o njegovom moralnom sta-

nju. Ako je čovjekovo srce ispunjeno opakosću, pobunom i nevjeroj, neće povjerovati čak i ako vidi da tko ustaje od mrtvih. I ovdje je bilo tako. **Neki** od Židova koji su bili svjedocima čuda, nisu htjeli prihvatiti Gospodina Isusa kao svog Mesiju unatoč takvom neporecivom dokazu. I tako su **otišli farizejima** izvijestiti ih što se dogodilo u Betaniji. – Jesu li to učinili zato da ovi povjeruju u Isusa? Ne, to su učinili vjerojatno radi toga da farizeje još više podbodu protiv Gospodina i da ga pokušaju ubiti.

11,47 Stoga glavari svećenički i farizeji sazvaše svoje službeno vijeće da razmotre što treba poduzeti. Pitanje: **»Što da radimo?«** znači: »Što ćemo učiniti po tom pitanju? Zašto tako sporo djelujemo? Taj čovjek čini mnoga čudesa, a mi ne činimo ništa da ga zaustavimo.« Izgovarajući te riječi, židovski vođe su sami sebe optuživali. Priznali su da je Gospodin Isus činio mnoga **znamenja**. Zašto onda nisu povjerovali u njega? Nisu *htjeli* vjerovati jer su im njihovi grijesi bili miliji od Spasitelja.

Ryle lijepo kaže: »To je čudesno priznanje. Čak i najljući neprijatelji našeg Gospodina priznaju da je naš Gospodin činio čudesa – i to mnoga čudesa! Možemo li uopće sumnjati u to da bi bili rado zaniijekali istinu njegovih čudesa, samo da su mogli? Ali izgleda da to nisu pokušavali. Bilo ih je previše, previše su bila javna i s previše svjedoka da bi ih se usudili zaniijekati. Kako onda suvremeni nevjernici i skeptici mogu o čudesima našeg Gospodina govoriti kao o prijevarama i zabludama? – Bilo bi dobro da nam to objasne! Ako se farizeji, koju su živjeli u doba našega Gospodina i koji su prevrnuli nebo i zemlju samo da ga zaustave, nisu usudivali sumnjati u činjenicu da je činio čudesa, apsurdno je početi nijekati ta čudesa sada, nakon osamnaest stoljeća.«³⁷

11,48 Vođe su shvatili da ne smiju više čekati. Ako se ne umiješaju, Isusova čude-

sa će uvjeriti mnoštvo naroda. Prizna li narod Isusa svojim Kraljem, to bi donijelo nevolje s Rimom. Rimljani će pomisliti da je Isus došao srušiti njihovo carstvo; tada će se uplesti i kazniti Židove. Izraz **»oduzeti nam ovo mjesto i narod«** znači da bi Rimljani razorili Hram i raspršili židovski narod. Upravo to se i dogodilo 70. god. po Kristu – ali ne zato što su Židovi *prihvatili* Gospodina, nego zato što su ga *odbacili*.

F. B. Meyer o tome lijepo piše: »Kršćanstvo ugrožava poslovanje, potkopava dohodovnu ali nepoštenu trgovinu, odvlači kupce s đavoljih svetišta, ugrožava kamatu i sve okreće naglavce. To je nešto zamorno, dosadno i po zaradu opasno.«³⁸

11,49-50 Kajfa je bio **veliki svećenik** od 26. do 36. godine po Kristu. Vodio je vjerski proces protiv Gospodina i bio je nazočan kad su Petar i Ivan izvedeni pred Vijeće u Djelima 4,6. Nije vjerovao u Gospodina Isusa, usprkos ovome što ovdje govori.

Prema Kajfi, svećenički su glavari i farizeji pogrešno mislili da će Židovi umrijeti za Isusa. Upravo suprotno, predskazao je da će Isus umrijeti za židovski narod. Rekao je da je bolje da Isus **umre za narod**, nego da **sav narod** ima nevolje s Rimljanima. Čini se da je Kajfa gotovo shvaćao zašto je Isus došao na svijet. Gotovo bismo pomislili da je Kajfa prihvatio Isusa kao Zamjenu za grešnike – a to je središnje naučavanje kršćanstva. Ali, na žalost, nije bilo tako. Ono što je rekao bilo je istinito, ali on sâm nije vjerovao u Isusa na spasenje svoje duše.

11,51-52 Ovdje se objašnjava zašto je Kajfa rekao to što je rekao. **To nije rekao sâm od sebe**, to jest, do toga nije sâm došao. To nije govorio od svoje volje. Naprotiv, riječi što ih je izrekao dobio je od Boga, s dubljim značenjem od onoga koje je želio. Bilo je to božansko proročanstvo **da Isus ima umrijeti za narod Izraela**. To je dano Kajfi jer je bio **veliki svećenik one godine**. Bog je kroz njega govorio zbog

njegova položaja a ne zbog njegove osobne pravednosti, jer bio je grešan čovjek.

Kajfa nije predskazao da će Gospodin umrijeti **samo za narod** Izraela, nego i **da će okupiti u jedno** one koje je izabrao među poganima Zemlje. Neki drže da je Kajfa mislio na židovski narod raspršen po Zemlji, ali je vjerojatnije da je govorio o poganima koji će povjerovati u Krista na temelju propovijedanja evanđelja.

11,53-54 Čudo u Betaniji uopće nije uvjerilo farizeje. Naprotiv, još više je poraslo njihovo neprijateljstvo prema Sinu Božjemu. Od **toga dana** još su ga više željeli ubiti.

Vidjevši da se Židovi sve više okreću protiv njega, Gospodin Isus ode **u grad koji se zove Efrajim**. Danas ne znamo gdje se Efrajim nalazio, osim da je bio u tihom, izdvojenom kraju **blizu pustinje**.

11,55 Podatak o tome da **bijaše blizu židovska Pasha** podsjeća nas da se bližimo svršetku Gospodinovog javnog djelovanja. Razapet će ga *upravo na ovu Pasahu*. Pozvali su ljude neka **uzađu u Jeruzalem da se očiste prije P Ashe**. Na primjer, kad bi Židov dotaknuo leš morao je proći kroz određeni obred da bi se očistio od obredne nečistoće. To se čišćenje obavljalo kroz raznovrsna pranja i žrtve. Tužno je što su se Židovi željeli očistiti, a istodobno su smišljali kako da ubiju pashalno Janje. Kako je to strašno očitovanje opakosti čovjekova srca!

11,56-57 Dok su se okupljali **u Hramu**, ljudi su počeli razmišljati o čudotvorcu imenom **Isus** koji je bio u njihovoj zemlji. Počelo se raspravljati o tome hoće li **doći na Blagdan**. Razlog zbog kojega su neki mislili da neće, nalazi se u stihu 57.

Glavari svećenički i farizeji izdali su službenu naredbu da se Isusa uhvati. Svakom tko je znao gdje se Isus nalazi trebao je to javiti vlastima **kako bi ga uhvatili i ubili**.

VII. POSLANJE SINA BOŽJEGA NJEGOVIIMA (Pogl. 12-17)

A. Isus pomazan u Betaniji (12,1-8)

12,1 Isus je volio biti u domu u **Betaniji**. Ondje je bio u ugodnom zajedništvu s **Lazarom**, Marijom i Martom. Došavši u **Betaniju** u ovome trenutku, izložio se – s ljudskog stajališta – opasnosti, jer je blizu Jeruzalema bio glavni stožer svih sila što su se udružile protiv njega.

12,2 Usprkos mnogima koji su bili protiv Isusa, bilo je ipak srca što su istinski kucala za njega. **Lazar bijaše jedan od sustolnika** koji su sjedili s Gospodinom, a **Marta je posluživala**. U Pismu ne piše ništa o tome što je Lazar vidio ili čuo od trenutka kada je umro do uskrsnuća. Možda mu je Bog zabranio o tome govoriti.

12,3 U evanđeljima se navodi nekoliko slučajeva u kojima žena pomazuje Gospodina Isusa. Ni jedan od tih događaja nije isti, ali se općenito smatra da ovaj odgovara Marku 14,3-9. Marijina odanost Kristu navela ju je da uzme ovu **libru prave dragocjene nardove pomasti** i pomaže mu **noge**. Na taj je način htjela pokazati da ništa nije previše vrijedno da se daje Kristu. On je vrijedan svega što imamo i što jesmo.

Kad god dođemo do Marije, ona je uz Isusove noge. Ovdje mu **noge otire svojom kosom**. Budući da je ženina kosa njezina slava, pred noge mu je polagala svoju slavu. Nije potrebno osobito isticati da je Marija još neko vrijeme nakon toga mirisala na pomast. Kada se klanjaju Kristu, klanjateljci uvijek sa sobom odnose nešto od mirisa tog trenutka. Ni jednu kuću ne ispunjava tako ugodan miris kao kuću u kojoj se Isusu daje mjesto koje mu s pravom pripada.

12,4-5 Ovdje se vidi kako ono tjelesno nadire u najsvetiju od svih prigoda. **Onaj koji će izdati svog Gospodina** nije mogao

podnijeti da se dragocjena pomast troši na taj način.

Juda nije Isusa smatrao vrijednim **trista denara**. Smatrao je da je miris trebalo **prodati** i novac dati siromasima. Ali, bilo je to samo licemjerje. Nije njemu bilo do siromaha ništa više nego do Gospodina. On će ga izdati, ne za **trista denara**, nego za desetinu te svote. Ryle o tome lije-po veli: »Na prvi pogled izgleda nevjerovatno i nemoguće da se netko tko tri godine ide za Kristom kao učenik, tko vidi sva njegova čudesa, čuje sve njegovo naučavanje i opetovano mu se iskazuje dobrota, tko se ubraja među apostole, na poslijetku pokaže kao čovjek pokvarena srca! Judin slučaj jasno pokazuje da je takvo što moguće. Rijetko se što tako malo razumije kao razmjeri čovjekova pada.«³⁹

12,6 Ivan odmah dodaje da Juda to nije rekao zato što je doista volio siromahe, nego zato što bijaše kradljivac i pohlepan čovjek. **Juda je imao novčarku i uzimao je što se u nju stavljalo.**

12,7 Gospodin je zapravo odgovorio: »Nemojte joj braniti da to čini. Čuvala je ovu pomast za dan mog ukopa.⁴⁰ Sada je želi izliti na mene u znak svoje ljubavi i štovanja. Treba je pustiti da to učini.«

12,8 Nikada neće doći razdoblje kad neće biti siromaha na koje drugi mogu izliti svoju dobrotu. Ali, Gospodinova služba na Zemlji brzo će završiti. Marija neće uvijek imati prigodu da tu pomast stavi na njega. To bi nas trebalo podsjetiti da duhovne prigode prolaze. Nikada ne smijemo odgađati da učinimo ono što možemo za Spasitelja.

B. Zavjera protiv Lazara (12,9-11)

12,9 Brzo se pronio glas da je Isus blizu Jeruzalema. Više se nije moglo skrivati da je tu. Silno mnoštvo Židova došlo je u Betaniju vidjeti ga, a drugi su pošli vidjeti Lazara, kojega je uskrisio od mrtvih.

12,10-11 U ovom se stihu opet opisuju bolesna mržnja ljudskoga srca. Glavari

svećenički odlučiliše ubiti i Lazara. Čovjek bi pomislio da je time što je ustao od mrtvih počinio veleizdaju! To nije bilo u njegovoj vlasti, a ipak su smatrali da zaslužuje smrt. Zbog Lazara su mnogi Židovi vjerovali u Isusa. Zato je Lazar bio neprijatelj židovskog »poretka« i morali su ga ukloniti. Oni koji druge dovode k Isusu uvijek su meta progona, pa i mučenja.

Neki tumači smatraju da su glavari svećenički bili saduceji koji su nijekali uskr-snuće, te da su zato Lazarovim umorstvom htjeli ukloniti dokaze.

C. Pobjedonosni ulazak (12,12-19)

12,12-13 Sada dolazimo do Isusovog pobjedonosnog ulaska u Jeruzalem. Bila je nedjelja prije njegova razapinjanja.

Teško je reći što je ovo mnoštvo doista mislilo o Isusu. Jesu li zaista razumjeli da je uistinu Sin Božji i Mesija Izraela? Ili su ga držali samo kraljem koji će ih izbaviti od rimske tlake? Je li ih ponio trenutak? Nesumnjivo, neki iz te skupine bili su pravi vjernici, ali je općenit dojam da većinu tih ljudi Gospodin nije istinski zanimao.

Palmove grane simbol su počinka i mira nakon tuge (Otk 7,9). »Hosana« znači: »Spasi sada, molimo te.« Kad se sve to ima na umu, reklo bi se da su ljudi priznavali Isusa kao Onoga koga je poslao Bog da ih oslobodi rimske okrutnosti i da im dade počinak i mir nakon tuge dugih godina pod poganskom čizmom.

12,14-15 Isus je ujahao u grad na magarčiću, uobičajenom načinu prijevoza. I ne samo to, Gospodin je jašući na taj način ispunjavao proročanstvo.

Ovaj je navod uzet iz Zaharije 9,9. Prorok je tamo predskazao da će Kralj, kada dođe u Izrael, jahati na mladunčetu magarčinu. Kći sionska slikovito prikazuje židovski narod, jer je Sion bio brdo u gradu Jeruzalemu.

12,16 Učenici nisu razumjeli da je to što se događa točno ispunjenje Zaharijina pro-

ročanstva, da Isus doista ulazi u Jeruzalem kao pravi Kralj Izraela. Ali nakon što se Gospodin vratio na nebo da bude proslavljen zdesna Ocu, sinulo je učenicima da su ovi događaji bili ispunjenje Pisma.

12,17-18 Među mnoštvom koje je gledalo Isusa gdje ulazi u Jeruzalem bili su i ljudi koji su vidjeli kad je uskrisio Lazara ... od mrtvih. Rekli su ostalima da je taj koji jaše na magaretu onaj isti koji je oživio Lazara. Kada se glas o tom velikom znamenju proćuo, silan svijet je izišao u susret Isusu. Na žalost, učinili su to iz znatiželje, ne iz prave vjere.

12,19 Dok se mnoštvo povećavalo a zanimanje za Spasitelja raslo, farizeji su bili izvan sebe. Ništa što bi rekli ili učinili nije moglo imati nikakva učinka. Ljutiti, pretjerali su kada su rekli da čitav svijet ode za Isusom. Nisu shvaćali da je zanimanje mnoštva bilo tek prolazno i da je onih koji su se Isusu bili spremni pokloniti kao Sinu Božjem bilo veoma malo.

D. Neki Grci žele vidjeti Isusa (12,20-26)

12,20 Grci koji su došli k Isusu bili su pogani koji su se obratili na židovstvo. Činjenica da su došli klanjati se na Blagdan govori da nisu nastavljali obrednu tradiciju svojih predaka. Njihov dolazak k Isusu ovom prigodom simbolizira činjenicu da će, kada Židovi odbace Gospodina Isusa, pogani slušati evanđelje te da će mnogi od njih povjerovati.

12,21 Nije navedeno zašto su pristupili Filipu. Možda je te prozelite privuklo njegovo grčko ime ili činjenica što je bio iz Betsaide galilejske. No njihova je zamolba bila plemenita: »Gospodine, htjeli bismo vidjeti Isusa.« Nitko tko ima tu iskrenu želju u srcu nije nikada odbijen niti je ostao bez nagrade.

12,22 Filip možda i nije bio siguran hoće li Gospodin htjeti vidjeti te Grke. Krist je učenicima bio rekao da ne idu poganima

s evanđeljem, pa je Filip pošao Andriji i zajedno su to kazali Isusu.

12,23 Zašto su Grci htjeli vidjeti Isusa? Ako čitamo između redova, tada možemo naslutiti da ih je privlačila Isusova mudrost i da su ga htjeli uzdići kao svog popularnog filozofa. Znali su da je u sukobu s židovskim vođama i željeli su da sačuva glavu, možda tako što bi otišao s njima u Grčku. Njihova je filozofija bila: »Čuvaj se!« ali im je Isus rekao da je ta filozofija potpuno suprotna zakonu žetve. On se neće proslaviti ugodnim životom, nego žrtvovanjem svog života.

12,24 Sjeme nikada ne donosi ploda ako ne padne na zemlju i ne umre. Ovdje je Gospodin Isus mislio na sebe kao zrno (ili jezgru) pšenice. Ako ne umre, ostat će sâm. Tada bi sâm uživao u slavi Neba; ondje ne bi bilo grešnika da s njime dijele njegovu slavu. Ali ako umre, otvorit će put spasenja kojim će se mnogi moći spasiti.

To vrijedi i za nas, kao što kaže T. G. Ralgland: »Ako odbijemo biti pšenična zrna koja padaju na zemlju i umiru; ako ne žrtvujemo karijeru, ako ne riskiramo karakter i vlasništvo i zdravlje; ako, kada nas pozove, ne napustimo dom i ne raskinemo obiteljske veze za Krista – tada ćemo ostat sami. Ali, ako želimo donijeti ploda, moramo slijediti našega blagoslovljenoga Gospodina tako što ćemo postati pšenično zrno i umrijeti – tada ćemo donijeti obilan rod.«⁴¹

12,25 Mnogi drže da su u životu važni hrana, odjeća i zadovoljstvo. Oni za to žive. Ali dok tako vole svoj život, ne dolaze do spoznaje da je duša važnija od tijela. Zanimajući dobrobit svoje duše, gube svoje živote. S druge strane, ima i onih koji smatraju da su sve te stvari gubitak za Isusa. Da bi mu služili, odriču se stvari koje ljudi visoko cijene. To su ljudi koji će svoje živote sačuvati za život vječni. Mrziti svoj život, znači voljeti Krista više od vlastite koristi.

12,26 Kako bi služio Kristu, čovjek mora ići za njim. Njegovi učenici moraju slušati njegove riječi i moralno mu nalikovati. Primjer njegove smrti moraju primijeniti i na sebe. Svim je slugama obećana stalna nazočnost i zaštita njihova Učitelja, a to se odnosi ne samo na sadašnji život nego i na vječnost. Sadašnja služba dobija Božji pristanak u Danu koji dolazi. Sve ono što čovjek doživljava zbog sramote i poniženja bit će neznatno u usporedbi sa slavom kada ga Bog Otac javno pohvali u Nebu!

E. Isus se sučeljava s neminovnom smrću (12,27-36)

12,27 Gospodin je sve više mislio o događajima koji su mu neposredno predstojali. Razmišljao je o križu i mislio o trenutku kada će ponijeti grijeh i podnositi Božji gnjev zbog naših grijeha. Dok je razmišljao o svom »času jada« (JBP), duša mu se potresla. Kako da moli u takvom trenutku? Treba li moliti svoga Oca da ga izbavi od tog časa? Nije mogao za to moliti jer je na svijet došao zato da ode na križ. Rodio se da bi umro.

12,28 Umjesto da moli da bude izbačen od križa, Gospodin Isus je molio da se ime njegova Oca proslavi. Više je brinuo za to da se Bog proslavi, nego za vlastitu udobnost i sigurnost. Sada je Bog progovorio s neba rekavši da je proslavio svoje ime i da će ga opet proslaviti. Ime se Gospodinovo proslavljalo tijekom Isusova poslanja na Zemlji. Trideset godina povučenosti u Nazaretu, tri godine javnog djelovanja, prekrasne riječi i djela Spasiteljeva – sve je to silno proslavljalo Očevo Ime. Ali, Bog će primiti još veću slavu Kristovom smrću, ukopom, uskrснуćem i uzašašćem.

12,29 Nekima se od okupljenih učinilo da je Božji glas grmljavina. Takvi ljudi za duhovno uvijek pokušavaju naći prirodna objašnjenja. Ljudi koji ne žele prihvatiti činjenicu čudesa, pokušavaju čudesa obja-

sniti nekim prirodnim zakonom. Drugi su znali da to nije bila grmljavina, ali ipak nisu to prepoznali kao Božji glas. Shvaćali su da je to moralo biti nešto nadljudsko, ali su mogli zaključiti jedino to da je to glas **andela**. Božji glas mogu čuti i razumjeti samo oni kojima pomogne Duh Sveti. Ljudi mogu uvijek iznova slušati evanđelje, ali im sve to može izgledati besmisleno sve dok im kroz evanđelje ne progovori Duh Sveti.

12,30 Gospodin je onima koji su slušali objasnio da **taj glas ne mora** biti gromak da bi ga *on* čuo. Bio je glasan radi onih koji su se okupili.

12,31 »Sada je sud ovomu svijetu«, rekao je. Svijet će razapeti Gospodara života i slave. Tako će samoga sebe osuditi. Biti će kažnjen zbog strašnog odbacivanja Krista. To je Spasitelj ovdje mislio. Na grešno će čovječanstvo pasti kazna. **Knez ovoga svijeta je Sotona**. Sotona je u pravom smislu riječi poražen na Golgoti. Mislio je da se jednom zauvijek oslobodio Gospodina Isusa. Umjesto toga, Spasitelj je ljudima dao način da se spase i istodobno porazio Sotonu i sve njegove vojske. Davao još nije platio kaznu, ali mu je sudbina već zapечатena. Još uvijek ide svijetom čineći svoja zlodjela, ali je samo pitanje vremena kada će biti **bačen u ognjeno jezero**.

12,32 Prvi dio ovoga stiha odnosi se na Kristovu smrt na križu. Prikovali su ga na drveni križ i **podignuli sa zemlje**. Gospodin je rekao da će, budu li ga tako razapeli, **sve ljude privući k sebi**. To se objašnjava na nekoliko načina. Neki misle da Krist privlači ljude ili na spasenje ili na sud. Drugi misle da, ako je Krist uzdignut u propovijedanju evanđelja, tada će ta vijest imati veliku snagu i duše će biti privučene k njemu. Ali, ispravno objašnjenje vjerojatno glasi da su zbog Gospodinovog razapinjanja **sve vrste** ljudi privučene k njemu. To ne podrazumijeva sve ljude bez iznimke, nego ljude iz svih naroda, plemena i jezika.

12,33 Kada je Gospodin Isus govorio o uzdizanju, govorio je o tome **kakvom će smrću umrijeti**, to jest o razapinjanju. To je još jedan dokaz Gospodinova sveznanja. Unaprijed je znao da neće umrijeti u postelji ili nesretnim slučajem, nego da će ga prikovati na križ.

12,34 **Mnoštvo** je ostalo zbunjeno tom Gospodinovom izjavom **da će biti podignut**. Znali su kako je za sebe govorio da je Mesija, ali su i iz Starog zavjeta znali da će Mesija zauvijek živjeti (vidi Iz 9,7; Ps 110,4; Dan 7,14; Mih 4,7). Obratite pozornost na to da su ljudi rekli kako je Isus kazao: **»Sin čovječji treba biti podignut.«** Zapravo, rekao je: **»Ja, kad budem podignut sa zemlje.«** Naravno, Gospodin je Isus mnogo puta mislio na sebe kada je rekao Sin čovječji, a možda je čak prije već govorio o tome da će Sin čovječji biti uzdignut. Zato je ljudima bilo teško povezati te dvije stvari.

12,35 Kada su ljudi upitali Isusa tko je Sin čovječji, opet je o sebi govorio kao o **svjetlosti** svijeta. Podsjetio ih je da će to **svjetlo** biti s njima još samo kratko. Trebaju doći k Svjetlosti i hoditi u svjetlosti; u protivnom će ih **tama** uskoro **obuzeti** i posrtati će naokolo u neznanju.

Gospodin se izgleda usporedio sa suncem i danjim svjetlom što ga ono daje. Sunce izlazi ujutro, doseže vrhunac u podne i uvečer zalazi za obzor. S nama je samo ograničen broj sati. Trebali bismo ga iskoristiti dok je tu, jer kad padne noć od njega više nemamo koristi. U duhovnom smislu, tko vjeruje u Gospodina Isusa jest onaj tko hodi u svjetlosti. Onaj tko ga odbacuje **hodi u tami** i **ne zna kamo ide**. Nema božansko vodstvo i posrće kroz život.

12,36 Gospodin Isus je opet upozorio svoje slušatelje da **vjeruju** u njega **dok za to još postoji mogućnost**. Čineći to, **postat će sinovi svjetlosti**. Znat će kojim smjehom treba ići kroz život i u vječnost. Kad je izgovorio te riječi, Gospodin **ode** i neko vrijeme proveo u osami.

F. Nevjera većine Židova (12,37-43)

12,37 Ivan tu zastaje kako bi iskazao čuđenje, jer **iako** je Gospodin Isus **činio tolika silna znamenja**, ljudi ipak **nisu povjerovali u njega**. Kao što smo već naveli, uzrok njihove nevjere nije bio nedostatak dokaza. Gospodin je pružio najuvjerljivije moguće dokaze da je Bog, ali ljudi nisu htjeli vjerovati. Željeli su kralja koji će njima vladati, ali se nisu htjeli pokajati.

12,38 Nevjera Židova bila je ispunjenje proročanstva iz Izaije 53,1. Pitanje: **»Gospodine, tko povjerovala našoj poruci?«** izaziva odgovor: **»Ne baš mnogi!«** Budući da je u Pismu ruka simbol moći i snage, **ruka Gospodinova** govori o velikoj moći Boga. Božja se moć otkriva onima koji vjeruju u ono što se govori o Gospodinu Isusu Kristu. I zato, budući da mnogi nisu prihvatili glas o Mesiji, mnogima se nije otkrila moć Božja.

12,39 Kada se Gospodin Isus predstavio narodu Izraela, odbacili su ga. Uvijek iznova im je dolazio s ponudom spasenja, ali su nastavljali govoriti **»ne«**. Što više odbacuju evanđelje, to je ljudima teže da ga prime. Kada ljudi zatvore oči na Svjetlost, tada im Bog otežava da vide Svjetlost. Bog će ih udariti onime što poznajemo kao sljepilo osude, to jest sljepilo koje je Božja osuda što pada na njih jer su odbacili njegovog Sina.

12,40 Ovaj je navod iz Izaije 6,9-10. Bog je **zasljepio oči** izraelskog naroda i **otvrdnuo im srce**. Zbog Izraelovog tvrdokornog i hotimičnog odbacivanja Mesije sami su se lišili vida, razumijevanja, obraćenja i ozdravljenja.

12,41 U Izaiji 6, prorok je opisan kao onaj koji je vidio **slavu** Božju. Ivan je sada dodao objašnjenje da je Izaija vidio **Kristovu slavu** i **govorio o Kristu**. Dakle, ovaj je stih još jedna važna karika u lancu dokaza koji potvrđuje da Isus Krist jest Bog.

12,42 **Mnogi** su **glavari** povjerovali da je Isus Mesija. Međutim, o toj svojoj uvje-

renosti nisu usuđivali govariti drugima kako ih ne bi izopćili. Voljeli bismo da su ti ljudi istinski vjerovali u Gospodina Isusa, ali teško da je bilo tako. Tamo gdje postoji istinska vjera, prije ili kasnije dolazi i priznanje Krista. Kad se Krista doista prihvaća kao Spasitelja, tada čovjek ne oklijeva to razglasiti, bez obzira na posljedice.

12,43 Bilo je očigledno da je te ljude više zanimala **slava ljudska** nego **slava Božja**. Više im je bilo do ljudske, nego do Božje pohvale. Može li takav čovjek doista biti pravi vjernik u Krista? Za odgovor pogledajte poglavlje 5, stih 44.

G. Opasnost nevjere (12,44-50)

12,44 Parafraza ovoga stiha glasi: »Onaj tko u mene vjeruje, vjeruje zapravo ne samo u mene **nego** i u mog Oca koji je mene poslao.« Ovdje je Gospodin opet poučio da je potpuno jednak sa svojim Bogom Ocem. Nemoguće je vjerovati u jednoga, a ne vjerovati u drugoga. Vjerovati u Krista znači vjerovati u Boga Oca. Ne može se vjerovati u Oca ako se podjednaka čast ne daje Sinu.

12,45 U izvjesnome smislu, nitko ne može vidjeti Boga Oca. On je Duh, stoga je nevidljiv. Ali Gospodin Isus je došao na svijet da bi nam pokazao kako Bog izgleda. Pritom ne mislimo da nam pokazuje kako Bog izgleda tjelesno, nego moralno. On nam je otkrio Božji karakter. I zato: tko je vidio Krista vidio je Boga Oca.

12,46 Svjetlost je bila jedna od omiljenih usporedba našeg Gospodina. Opet je o sebi govorio kao o Svjetlosti koja je došla na svijet da oni koji u nj vjeruju ne ostanu u tami. Bez Krista, ljudi su u najcrnijoj tami. Ne razumiju pravo život, smrt ili vječnost. Ali oni koji dolaze Kristu u vjeri ne tapkaju više u potrazi za istinom, jer su u njemu našli istinu.

12,47 Svrha Prvog Kristovog dolaska nije bila suditi svijetu nego svijet spasiti. Nije sudio one koji su odbijali slušati nje-

gove riječi ili u njega povjerovati. To ne znači da u »Danu koji dolazi« neće te vjernike osuditi, nego to da taj sud nije bio cilj njegova Prvog dolaska.

12,48 Gospodin je sada željno iščekivao dan kada će oni koji su odbacili njegove riječi stajati pred Božjim sudištem. Tada će riječi nauka Gospodina Isusa biti dovoljni da ih osude.

12,49 Njegovo učenje nije bilo nešto što je sâm izmislio ili naučio u ljudskim školama. Naprotiv, kao poslušan Sluga i Sin, govorio je samo ono što mu je Otac naložio govoriti. To je činjenica koja će ljude osuditi u »posljednji dan«. Riječ koju je Isus zborio bila je riječ Božja, a ljudi su je odbili slušati. Otac mu je rekao ne samo što da kaže nego i što da govori. To su dvije različite stvari. Izraz »što da kažem« odnosi se na bit poruke; »što da govorim« označuje riječi koje Isus treba rabiti naučavajući Božjoj istini.

12,50 Isus je znao da mu je Otac naložio da onima koji u nj povjeruju dade život vječni. Stoga je Krist poruku predao onako kako mu je dao Otac.

Sada dolazimo do jednog osobitog prekida u pripovijedanju. Do sada se Gospodin Isus predstavljao Izraelu. Zabilježeno je sedam različitih znamenja ili čudesa, a svako je od njih prikazivalo neko iskustvo koje će grešnik doživjeti kada svoju vjeru položi u Krista. Ta su znamenja:

1. Pretvaranje vode u vino na svadbi u Kani galilejskoj (2,1-12). To je prikaz grešnika koji ne poznaje božansku radost koju donosi preobrazba po Kristovoj moći.
2. Ozdravljenje sina kraljevog službenika (4,46-54). To je prikaz grešnika koji je bolestan i potrebuje duhovno zdravlje.
3. Ozdravljenje uzetoga na kupalištu Bethesda (pogl. 5). Jadni grešnik nema snage, bespomoćan je i ne može učiniti ništa da mu bude bolje. Isus liječi od te nemoći.

4. Hranjenje pet tisuća (pogl. 6). Grešnik nema hrane, gladan je i treba mu ono što daje snagu. Gospodin mu daje hranu za dušu, tako da više neće ogladnjati.
5. Utišavanje Galilejskog mora (6,16-12). Grešniku prijeti opasnost. Gospodin ga spašava od oluje.
6. Ozdravljenje čovjeka slijepog od rođenja (pogl. 9). Taj čovjek prikazuje sljepoću ljudskog srca dok ga ne dotakne Kristova moć. Čovjek ne može vidjeti vlastitu grešnost ili Spasiteljevu krasotu dok ga Duh Sveti ne prosvjetli.
7. Podizanje Lazara od mrtvih (pogl. 11). To je, naravno, za nas podsjetnik da je grešnik mrtav u grijesima i grijesima i da mu treba život odozgor.

Namjena svih tih znamenja bila je da se dokaže kako Isus jest Krist, Sin Božji.

H. Isus pere noge svojim učenicima (13,1-11)

U poglavlju 13 počinje besjeda u blagovalištu na katu. Isus nije više išao među neprijateljski raspoložene Židove. Sa svojim se učenicima povukao u jednu sobu na katu u Jeruzalemu kako bi s njima bio posljednji put prije nego što ode na suđenje i razapinjanje. Ivan od 13. do 17. poglavlja jedan je od najomiljenijih ulomaka cijeloga Novog zavjeta.

13,1 Dan prije raspeća, Gospodin Isus je znao da mu je došlo vrijeme da umre, uskrsne i vrati se u Nebo. **Ljubio je svoje**, to jest, one koji su bili istinski vjernici. **Ljubio ih je do kraja** svog djelovanja na Zemlji i ljubiti će ih svu vječnost. Ali **ljubio ih je** i beskrajno mnogo, kao što će i pokazati.

13,2 Ivan ne kaže na koju se večeru ovdje misli – pashalnu, Gospodnju Večeru ili običan objed. **Đavao je u srce Judi** posijao misao kako je sazrelo vrijeme da **izda Isusa**. Juda je smišljao zlo protiv Isusa davno prije ovoga, ali sada je dobio znak da provede svoje podle zamisli.

13,3 Stih 3 naglašava *tko* obavlja posao sluge – ne samo »rabbi« ili učitelj, nego i Isus, koji je bio svjestan svoje božanskosti. Znao je kakav mu je posao povjeren; znao je da je od Boga izišao i da je već bio na povratku k Bogu.

13,4 Svijest o tome tko je, o njegovu poslanju i sudbini, omogućila mu je da se prigne i učenicima opere noge. Ustajući od večere, odložio je svoje duge halje. Zatim se opasao ubrusom kao pregačom i preuzeo posao roba. Mogli bismo očekivati da ovaj događaj nađemo u Markovom evanđelju, u evanđelju Savršenoga Sluge. Međutim, činjenica da se nalazi u evanđelju Sina Božjega čini ga još značajnijim.

Ovaj nas simbolični čin podsjeća na to kako je Gospodin otišao iz nebeskih kula bjelokosnih, došao na ovaj svijet kao Sluga i posluživao one koje je stvorio.

13,5 S obzirom na to da su se u istočnim krajevima nosile otvorene sandale, trebalo je često **prati noge**. Domaćin je obično iskazivao gostoprимstvo i tako što bi uređio da rob njegovim gostima opere noge. Ovdje je božanski gost postao rob i obavio taj niski posao. »Isus pred nogama izdajice. Kakva slika! Kakva pouka za nas!«

13,6 Petar se zgrozio na pomisao da Gospodin *njemu* **pere noge** i zato je rekao kako se ne slaže da se netko tako velik kao Gospodin spušta do nekoga tko je bezvrijedan kao on. – »Uznemirujuć je pogled na Boga u ulozi sluge.«

13,7 Isus je sada poučio Petra da ono što će učiniti sadrži duhovno značenje. Pranje nogu je simboliziralo određenu vrst duhovnog pranja. Petar je znao da Gospodin obavlja jedan fizički čin, ali nije razumio njegovo duhovno značenje. Međutim, to će uskoro spoznati, jer će Gospodin dati objašnjenje. **Shvatit će ga kasnije**, kada ga Gospodin opet obnovi nakon što ga on zanijeće.

13,8 Petar simbolizira krajnosti ljudske prirode. Zavjetovao se da mu Gospodin

nikada neće prati nogu – a »nikada« ovđe znači »ni u vječnosti«. Gospodin je Petru odgovorio da bez pranja ne može biti s Njim zajedništva. Sada je otkriveno značenje pranja nogu. Dok hodaju svijetom, kršćani se donekle uprljaju. Slušanje prostih riječi, gledanje onoga što nije sveto, rad s nepobožnim ljudima, sve to neizbježno kalja vjernika. Zato se mora stalno čistiti.

To se čišćenje, dakle, obavlja vodom Riječi. Dok čitamo i proučavamo Bibliju, dok slušamo kad se iz nje propovijeda i o njoj razgovaramo, otkrivamo kako nas čisti od zlih vanjskih utjecaja. S druge strane, što više zanemarujemo Bibliju to više opaki utjecaji ostaju u našim umovima i našim životima i ne brinu nas previše. Kada je Isus rekao: »**nećeš imati dijela sa mnom**«, nije mislio da se Petar neće moći spasiti dok ga on ne opere, nego da se zajedništvo s Gospodinom može održati samo stalnim čišćenjem stihovima Pisma tijekom njegova života.

13,9-10 Petar je sada otišao u drugu krajnost. Minutu prije govorio je: »Nikada.« Sada je rekao: »Cijeloga me operi.«

Na povratku s javnog kupališta, čovjeku se noge opet isprljaju. Ne treba mu još jedno kupanje, netko mu treba samo oprati noge. »**Tko je okupan, ne treba oprati drugo doli noge i sav je čist.**« Kupanje i pranje u praoniku nisu isto. *Kupanje* se odnosi na čišćenje koje se prima u trenutku čovjekovog spasenja. Čišćenje od *kazne* grijeha kroz Kristovu krv događa se samo jedanput. *Praonik* govori o čišćenju od *zagađenosti* grijehom i mora se obavljati neprestano kroz Riječ Božju. Kupanje je jedno, dok su pranja nogu brojna. »**I vi ste čisti, ali ne svi**« znači da su učenici dobili kupku obnove – to jest, svi učenici osim Jude. On nikada nije ni bio spašen.

13,11 Budući da je znao sve, Gospodin je znao da će ga Juda izdati i zato je istaknuo da jedan nikada nije prošao kupku iskupljenja.

I. Isus govori svojim učenicima da slijeđe Njegov primjer (13,12-20)

13,12 Izgleda da je Krist oprao noge *svim* učenicima. Zatim je **odjenuo svoje halje** i ponovno sjeo da im objasni duhovno značenje onoga što je učinio. Razgovor je započeo postavljanjem pitanja. Spasi-teljeva su pitanja veoma zanimljiva tema za proučavanje. Ona su jedna od njegovih najdjelotvornijih metoda učenja.

13,13-14 Učenici su Isusa priznavali svojim Učiteljem i Gospodinom i imali su pravo što su to činili. Ali on je svojim primjerom pokazao da je u strukturi moći Kraljevstva najviši položaj sluge.

Ako je Gospodin i Učitelj oprao učenicima noge, kako se oni mogu opravdati što ne peru noge jedni drugima? Je li Gospodin mislio da jedni drugima *doslovno* trebaju prati noge vodom?⁴² Je li time uvodio neki crkveni obred? Ne, značenje je duhovno. Govorio im je da jedni druge trebaju održavati čistima neprestanim zajedništvom uz Riječ. Vidi li tko da mu brat postaje hladan ili svjetovan, treba ga s ljubavlju potaknuti uz pomoć Biblije.

13,15-16 Gospodin im je **dao primjer**, praktičnu pouku o tome što **trebaju** jedan drugome **činiti** duhovno.

Ako nas ponos ili nesklonosti sprečavaju da poslužujemo svoju braću, trebamo se prisjetiti da **nismo veći** od svog Učitelja. On se ponizio da opere one koji su bili nezahvalni i koji to nisu zavrijedili, a znao je i da će ga jedan od njih izdati. Biste li vi ponizno posluživali čovjeku kad biste znali da će vas izdati za novac? **Poslanici** (učenici) ne smiju umišljati da im je ispod časti činiti bilo što od onoga što je učinio onaj (Gospodin Isus Krist) koji ih je poslao.

13,17 Jedno je **znati** te istine o poniznosti, nesebičnosti i služenju, ali čovjek ih može znati a nikada ne primjenjivati. Prava vrijednost i blagoslovljenost jest u tome da ih **činimo**!

13,18 Ono što je Gospodin upravo naučavao o služenju, **nije** se odnosilo se na Judu. On nije pripadao onima koje će Gospodin poslati u sav svijet s evanđeljem. Isus je znao da se odjeljak Pisma o Njegovoj izdaji mora **ispuniti** – odjeljak kao što je Psalm 41,9. Juda je tri godine objedovao s Gospodinom, a ipak je **petu na njegova podigao** – što znači da je izdao Gospodina. U Psalmu 41 Gospodin je izdajnika opisao kao »prijatelja moga u koga se uzdam«.

13,19 Gospodin je unaprijed otkrio svojim učenicima da će biti izdan radi toga **da, kada se to dogodi**, učenici znaju da je Isus uistinu Bog. Stoga ovaj stih i završava riječima: »**Da vjerujete da Ja jesam.**« – Isus Novoga zavjeta je Jahve Staroga Zavjeta. Tako je ispunjenje proročanstva jedan od glavnih dokaza da Krist jest Bog i, mogli bismo dodati, nadahnutosti Pisama.

13,20 Naš je Gospodin znao da bi njegova izdaja mogla dovesti do toga da ostali učenici posrnu ili posumnjaju. Zato je dodao ove riječi ohrabrenja. Trebali bi se sjetiti da su poslani na božansko poslanje. Morali su se s Njim toliko poistovjetiti da primiti *njih* znači isto što i primiti *Njega*. Isto tako, oni koji su primili Krista, primili su Boga Oca. Stoga se trebaju utješiti svojom tijesnom povezanošću s Bogom Sinom i Bogom Ocem.

J. Isus navješćuje svoju izdaju (13,21-30)

13,21-22 Spoznaja da će ga jedan od njegovih učenika izdati, **duboko je potresla** Isusa. Čini se da je Isus svojem izdajniku ovdje pružao posljednju mogućnost da odustane od svoga opakog nauma. Nije ga otvoreno prozvao, ali je pokazao da zna kako će ga **jedan od Dvanaestorice izdati**. Ali, ni to nije navelo izdajnika da se predomisli.

Ostali učenici nisu sumnjali na Judu. Začudili su se da će takvo što učiniti jedan od njih i nagađali tko bi to mogao biti.

13,23 U ono doba ljudi nisu objedovali sjedeći za stolom, nego su ležali na niskim ležajima. Učenik **koga je Isus ljubio** bio je Ivan, pisac ovoga evanđelja. Svoje ime nije naveo, ali nije oklijevao navesti činjenicu da je u Spasiteljevu srcu zauzimao osobito mjesto. Gospodin je volio sve učenike, ali je prema Ivanu gajio osjećaje osobite bliskosti.

13,24-25 Umjesto da govori naglas, **Petar dade znak**. Vjerojatno je kimnuo glavom Ivanu da zapita tko je izdajnik. Ivan se **nasloni Isusu na prsa** i šapatom postavi sudbonosno pitanje, pa mu je vjerojatno također tihim glasom odgovoreno.

13,26 Isus odgovori da će izdajniku **dati zalogaj umočen u vino ili u sok od pečenja**. Neki drže da domaćin na Istoku daje za objedom kruh počasnom gostu. Dajući **Judi** mjesto počasnoga gosta, Gospodin ga je svojom milošću i ljubavlju pokušao navesti na pokajanje. Drugi smatraju da se kruh davao na taj način prema običaju pashalne večere. Ako bi to bilo točno, tada je Juda otišao tijekom pashalne večere, prije uvođenja Gospodnje Večere.

13,27 Davao je u Judino srce već bio posadio da izda Isusa. Sada **uđe u nj Sotona**. Isprva je to bio tek prijedlog. Ali Judi se svidio i s njim se složio. Davao je sada njime ovladao. Znajući da je izdajnik sada posve odlučan provesti nakanu, Gospodin mu reče neka to **učini brzo**. Očigledno, nije ga ohrabrivao da učini zlodjelo; bio je to jednostavno izraz žalosnog očajanja.

13,28-29 Ovaj stih potvrđuje da ostali učenici nisu čuli prethodni Isusov i Ivanov razgovor o kruhu. Oni još uvijek nisu znali da će Juda izdati Gospodina.

Neki su mislili da je Isus Judi jednostavno rekao neka pohita **kupiti nešto za blagdan** ili da mu je Spasitelj, zato što je kod njega bio novac, rekao neka **podanešto siromasima**.

13,30 Juda **uzme zalogaj** kao znak osobite naklonosti, a zatim napusti Gospodina

i ostale učenike. Pisma dodaju i riječi pune značenja: **a bijaše noć**. No ne **bijaše** samo **noć** u doslovnom smislu, nego za **Juda bijaše noć** duhovno – beskrajna tama potištenosti i grizodušja. Noć je uvijek kada ljudi okrenu leđa Spasitelju.

K. Dana je nova zapovijed (13,31-35)

13,31 Čim je Juda otišao, **Isus** je s učenicima počeo razgovarati slobodnije i prisnije. Nestalo je napetosti. »**Sada je proslavljen Sin čovječji**«, rekao je. Gospodin je unaprijed govorio o djelu otkupljenja koje će ostvariti na križu. Njegova je smrt možda mogla izgledati kao poraz, ali je zapravo bila način da se spase izgubljeni grešnici. Nakon nje slijedilo je njegovo uskrsnuće i uzašašće, i u tome se silno proslavio. **I Bog se proslavio** u Spasiteljevu djelu. Proglasio ga je *svetim* Bogom koji ne može prijeći preko grijeha, ali i Bogom *koji ljubi* i koji ne želi smrt grešnika; rekao je kako Bog može biti *pravedan*, a ipak opravdati grešnike. Svaki atribut božanskosti u najvećoj je mogućoj mjeri uveličan na Golgoti.

13,32 »**Ako je Bog proslavljen u njemu**« – a proslavio se⁴³ – »i **njega će Bog proslaviti u sebi**.« Bog će se pobrinuti da se njegovu Sinu dade odgovarajuća čast. »**I odmah će ga proslaviti**« – bez odgađanja. To predskazanje o Gospodinu Isusu Bog je ispunio podižući ga iz mrtvih i posjedajući ga sebi zdesna u Nebu. Bog neće čekati da se Kraljevstvo uspostavi. On će svojega Sina **proslaviti odmah**.

13,33 Gospodin Isus je svoje učenike prvi put nazvao **dječicom**, izrazom od milja. Izraz je upotrijebio tek kad je otišao Juda. S njima će **biti još samo malo**. Zatim će umrijeti na križu. Tada će ga **tražiti**, ali neće moći za njim jer će se on vratiti u Nebo. Gospodin je **Židovima** rekao to isto, ali je pritom mislio nešto drugo. Za učenike će njegov odlazak biti samo privremen. Vratiti će se po njih (pogl. 14). Za **Židove**, međutim, to će značiti da ih je

zauvijek ostavio. Vraćao se u Nebo, a oni nisu mogli za njim zbog svoje nevjere.

13,34 Tijekom njegove odsutnosti, trebaju se ravnati prema **zapovijedi ljubavi**. Ta se zapovijed ne navodi prvi put, jer su već Deset zapovijedi nalogale ljubav prema Bogu i bližnjemu. Ali, ova je **zapovijed bila nova** na druge načine. Bila je nova u smislu da će Duh Sveti omogućiti vjernicima da joj se pokoravaju. Bila je nova u tome što je bila *nadmoćna* staroj. Stara je rekla: »*Ljubi bližnjega svoga*«, a nova: »*Ljubi neprijatelje svoje*.«

Netko je lijepo rekao kako se sada zakon ljubavi prema drugima objašnjava u novome svjetlu, uz nove pobude i obveze, na drugom primjeru i uz nov način poštovanja.

Bila je nova i zato što je, kao što se objašnjava u stihu, zahtijevala *viši stupanj ljubavi*: »**Kao što sam ja ljubio vas da i vi ljubite jedan drugoga**.«

13,35 Obilježje kršćanskoga učenništva nije križ oko vrata ili na reveru, niti kakva osobita odjeća. Na taj način svatko može tvrditi da je učenik. Pravo obilježje kršćanina jest **ljubav** prema njegovoj braći kršćanima. Za to je potrebna božanska moć, a nju dobivaju samo oni u kojima boravi Duh.

L. Isus predskazuje Petrovo zatajenje (13,36-38)

13,36 Šimun Petar nije razumio da Isus govori o svojoj smrti. Mislio je da ide na kakvo zemaljsko putovanje i nije shvaćao zašto i on ne može poći s njim. Gospodin je objasnio da će Petar poći poslije, to jest, kad umre, ali sada to ne može.

13,37 Sa sebi svojstvenom odanošću i poletom, **Petar** je izrazio želju da umre za Gospodina. Mislio je da vlastitom snagom može izdržati mučeništvo. Kasnije je doista umro za Gospodina, ali je to bilo zato što mu je Bog dao osobitu snagu i hrabrost.

13,38 Tu »gorljivost bez znanja« Isus iskušava tako što Petru govori ono što on sâm nije znao – da će prije svršetka noći **triput** zanijekati Gospodina. Tako je Petra podsjetio na njegovu slabost, kukavičluk i nesposobnost da makar i nekoliko sati ide vlastitom snagom s Gospodinom.

M. Isus: Put, Istina i Život (14,1-14)

14,1 Stih 1 neki povezuju s posljednjim stihom 13. poglavlja i drže da je bio upućen Petru. Premda će zanijekati Gospodina, tu je i riječ utjehe. Množina u grčkom jeziku (»ye« u staroengleskom), međutim, pokazuje da se odnosila na sve učenike, i zato nakon poglavlja 13. treba stati. Čini se da se mislilo ovo: »Otići ću, a vi me nećete moći vidjeti. Ali, **neka se ne uznemiruje srce vaše; vjerujte u Boga** iako ga ne vidite. **Vjerujte sada u mene** na isti način.« To je još jedna važna tvrdnja o jednakosti s Bogom.

14,2 Kuća Oca mojega je Nebo, gdje ima mnogo mjesta. Ondje ima mjesta za sve otkupljene. **Da nije tako**, Gospodin bi im rekao. Ne bi dopustio da grade na nadi. »**Idem vam pripravit** mjesto« bi moglo značiti dvoje. Gospodin Isus je pošao na Golgotu pripravit mjesto samome sebi. Vjernici su ondje dobili mjesto njegovom otkupiteljskom smrću. Ali, Gospodin je isto tako pošao pripravit mjesto u Nebu. O tom mjestu ne znamo mnogo, ali znamo da je svako dijete Božje opskrbljeno: »pripravljeno je mjesto za pripralni narod!«

14,3 Stih 3 odnosi se na doba kada će Gospodin **ponovno doći**, kada će uskrsnuti oni koji su umrli u vjeri, kada će se živi preobraziti i krvlju otkupljeno mnoštvo biti odvedeno kući u Nebo (1 Sol 4,13-18; 1 Kor 15,51-58). To je osobni, doslovni Kristov dolazak. Kao što je sigurno da je otišao, tako je sigurno i da će **ponovno doći**. Njegova je želja da njegovi vječno budu s njime.

14,4-5 Išao je u Nebo, a oni su znali **put** jer im ga je mnogo puta bio rekao.

Toma očigledno nije razumio značenje Gospodinovih riječi. Kao i Petar, možda je mislio da putuje na neko mjesto na Zemlji.

14,6 Ovaj dragi stih jasno govori da je sâm Gospodin Isus Krist **put** u Nebo. Ne radi se o tome da on tek pokazuje put; on *jest put*. Spasenje je u Osobi. Prihvatite tu Osobu kao svoju i spašeni ste. Kršćanstvo je Krist. Gospodin Isus nije tek jedan od mnogih putova. On je *jedini* Put. **Nitko ne dolazi Ocu osim po njemu**. Put do Boga ne vodi preko Deset zapovijedi, Zlatnog pravila, obreda, crkvenog članstva – nego samo i jedino preko Krista. Mnogi danas vele kako nije važno u što vjerujete sve dok ste iskreni. Kažu da u svakoj religiji ima nešto dobro i da sve one naposljetku vode u Nebo. Ali Isus je rekao: »**Nitko ne dolazi Ocu osim po meni**.«

Zatim, Gospodin je **Istina**. Nije samo onaj koji poučava istini; On *jest Istina*. On je utjelovljenje istine. Oni koji imaju Krista, imaju istinu. Nema je nigdje drugdje.

Krist Isus je **Život**. On je izvor života, i duhovnog i vječnog. Oni koji ga prime imaju vječni život zato što On *jest* život.

14,7 Gospodin još jedanput govori o tajanstvenom jedinstvu koje postoji između njega i Oca. Da su shvatili tko je uistinu Isus, učenici bi **upoznali** i Oca, jer je Gospodin ljudima otkrio Oca. **Od sada**, a osobito nakon Kristova uskrsnuća, učenici će shvatiti da je Isus Sin Božji. Tada će shvatiti da je upoznati Krista značilo upoznati Oca, a da je poznavati Gospodina Isusa značilo **poznavati** Boga. Ovaj stih ne govori da su Bog i Gospodin Isus ista Osoba. Božanstvo se sastoji od tri zasebne božanske Osobe, ali je *Bog* samo jedan.

14,8 Filip je želio da **Gospodin** na osobit način pokaže Oca i više ništa neće tražiti od njega. Nije razumio da je sve što je Gospodin bio, činio i rekao bilo otkrivanje Oca.

14,9 Isus ga je strpljivo ukorio. Filip je **dugo** bio s Gospodinom. Bio je jedan od

prvih učenika koje je Isus pozvao (Iv 1, 43), pa ipak, još nije shvatio svu istinu Kristova božanstva i njegova jedinstva s Ocem. Nije znao da, kad gleda Isusa, gleda Onoga koji savršeno prikazuje **Oca**.

14,10-11 Riječi, »**ja sam u Ocu i Otac u meni**« opisuju tijesno jedinstvo između **Oca** i **Sina**. Oni su dvije zasebne Osobe, a opet su jedno u pogledu značajki i volje. Ne smijemo se obeshrabriti ako to ne razumijemo. Nijedan smrtni um nikada neće shvatiti Božanstvo. Bogu moramo jednostavno vjerovati da zna ono što mi nikada ne možemo znati. Kada bismo ga potpuno razumjeli, bili bismo veliki kao i on! Isus je imao moć govoriti riječi i činiti čudesa, ali je na svijet došao kao Sluga Jahvin i govorio je i djelovao u potpunoj poslušnosti Ocu.

Učenici bi trebali **vjerovati** da je jedno s **Ocem** zato što je on sâm svjedočio tu činjenicu. Ako ne tako, tada bi zacijelo trebali **vjerovati** zbog **djela** što ih je činio.

14,12 Gospodin je predskazao da će oni koji u njega vjeruju činiti čudesa kao i on, i **veća djela** od njih. U Djelima apostolskim čitamo o apostolima koji su činili čudesa tjelesnog izlječenja, slična Spasiteljjevim. Saznajemo i o većim čudesima – kao na primjer o obraćenju tri tisuće ljudi na dan Pedesetnice. Nedvojbeno, govoreći o većim djelima Gospodin je mislio na širenje evanđelja diljem svijeta, spasenje mnogih duša i izgradnju Crkve. Spasenje duša veće je od spasenja tijelâ. Kada se Gospodin vratio u Nebo, proslavio se, a Duh Sveti poslan je na Zemlju. Apostoli su ta velika čudesa činili po sili Duha.

14,13 Kolika li je morala biti utjeha za učenike što su znali da se, iako ih Gospodin napušta, u njegovo ime mogu moliti Ocu i dobiti uslišenje svojih molbi. Ovaj stih ne znači da vjernik od Boga može dobiti sve što poželi. Ključ razumijevanja obećanja leži u riječima **u moje ime – što god zaištete u moje ime**. Iskati u Isusovo ime ne znači jednostavno na kraju molitve

ubaciti njegovo ime. To znači moliti u skladu s njegovim umom i voljom. Znači moliti za ono što će proslaviti Boga, blagosloviti ljude i pridonositi našem vlastitom duhovnom dobru.

Da bismo iskali u Kristovo ime, moramo živjeti u prisnom zajedništvu s njim. U protivnome, nećemo znati njegova stajališta. Što smo mu bliži, to će naše želje biti bliže Njegovima. **Otac se proslavlja u Sinu** zato što Sin želi samo ono što je Ocu milo. Kada se takve molitve izreknu i uslišaju, Bog se silno proslavlja.

14,14 Obećanje se ponavlja da bi se istaknulo i da bi se snažno ohrabrio Božji narod. Živite u središtu njegove volje, hodite s njim u zajedništvu, **ištite sve** što bi Gospodin želio i vaše će molitve biti uslišane.

N. Obećanje drugoga Tješitelja

(14,15-26)

14,15 Gospodin Isus će uskoro napustiti svoje učenike i biti će tužni. Kako će mu moći izraziti svoju **ljubav**? Odgovor je bio – u držanju njegovih zapovijedi. Ne suzama, nego poslušom. Gospodinove su **zapovijedi** upute koje nam je dao u evanđeljima, kao i u ostalim dijelovima Novoga zavjeta.

14,16 Riječ koju je Gospodin upotrijebio i koja se ovdje prevodi s **moliti** nije ista kao riječ kojom se opisuje molitva slabijega jaćemu, nego molba upućena jednaku. Gospodin će **moliti Oca** da pošalje **drugoga Tješitelja**. Riječ **Tješitelj** (*Paraklet*) označava onoga koji je drugome poslan u pomoć. Prevodi se i kao Zagovornik (1 Iv 2,1). Gospodin Isus je naš Zagovornik ili Pomoćnik, a Duh Sveti je **drugi Tješitelj** – ne drugačiji ili različit, nego istovrstan drugi. Duh Sveti **ostaje** s vjernicima **zauvijek**. U Starom je Zavjetu Duh Sveti u različitim razdobljima silazio na ljude, ali ih je često napuštao. Sada će doći i ostati **zauvijek**.

14,17 Duh Sveti naziva se **Duh Istine** jer je njegovo učenje istinito i zato što slavi Krista koji je Istina. **Svijet ne može primiti** Duha Svetoga jer ga ne može vidjeti. Nevjernici žele vidjeti prije no što povjeruju – premda vjeruju u vjetar i struju, a ne mogu ih vidjeti. Nespašeni ne poznaju ili ne razumiju Duha Svetoga. On ih može uvjeriti u grijeh, a da ne znaju da je to On. Učenici su poznavali Duha Svetoga. Znali su da djeluje u njihovom životu i videli su kako djeluje kroz Gospodina Isusa.

»**S vama boravi i u vama će biti.**« Duh Sveti je prije Pedesetnice sišao na ljude i s njima boravio. Ali od Pedesetnice, kada čovjek povjeruje u Gospodina Isusa, Duh Sveti se zauvijek nastanjuje u njegovu životu. Danas ne bi bila primjerena Davidova molitva: »Ne uzimaj svoga Duha Svetoga od mene.« Duh Sveti se vjerniku nikada ne uzima, iako ga se može žalostiti, gasiti ili sprečavati.

14,18 Gospodin svoje učenike neće **ostaviti** kao **siročad** ili osamljene. Opet će **doći** k njima. Došao im je, u izvjesnome smislu, nakon svojeg uskrsnuća, ali nije sigurno da je na to mislio. U drugom im je smislu došao u Osobi Duha Svetoga na dan Pedesetnice. Pravo značenje jest taj duhovni dolazak. »U Pedesetnici je bilo nešto zbog čega je ona bila Isusov dolazak.« U trećem smislu, opet će doći k njima na kraju ovog razdoblja, kada će svoje odabrane povesti kući u Nebo.

14,19 Nijedan vjernik nije vidio Gospodina Isusa nakon njegova ukopa. Nakon što je uskrsnuo, vidjeli su ga samo oni koji su ga voljeli. Ali, njegovi su ga učenici i dalje vidjeli vjerom i nakon Uzašašća. Nesumnjivo, to je značenje riječi »**no vi ćete me vidjeti**«. Kada ga svijet više ne bude mogao vidjeti, njegovi će ga učenici i dalje vidjeti. »**Jer ja živim i vi ćete živjeti.**« Ovdje s veseljem iščekuje svoj život nakon uskrsnuća. Bit će to zalag života za sve koji su se u nj pouzdali. Čak i ako umru, uskrsnut će da više nikada ne umru.

14,20 »**U onaj dan**« vjerojatno se ponovno odnosi na silazak Duha Svetoga. On će vjernike uputiti u istinu da će, kao što su životno povezani Sin i Otac, između Krista i njegovih svetih postojati prekrasno zajedništvo života i preokupacija. Teško je objasniti na koji je to način Krist u vjerniku i istodobno vjernik u Kristu. To se obično dočarava slikom žarača u vatri. Nije samo žarač u vatri, nego je i vatra u žaraču.⁴⁴ Ali, to nije sve. Krist je u vjerniku u tom smislu da mu je prenesen njegov život. On je zapravo nastanjen u vjerniku po Duhu Svetome. Vjernik je u Kristu u smislu da stoji pred Bogom u punoj zaslugi Kristova djela i osobe.

14,21 Pravi dokaz nečije ljubavi prema Gospodinu jest držanje njegovih **zapovijedi**. Beskorisno je govoriti o ljubavi prema njemu ako ga ne želimo slušati. U izvjesnome smislu, Otac voli sav svijet. Ali, osobito voli one koji ljube njegova Sina Isusa. Također, Krist voli njih i na osobit im način daje da ga upoznaju. Što više ljubimo Spasitelja, to ćemo ga više i poznavati.

14,22 **Juda** koji se ovdje spominje zvao se, na žalost, jednako kao i izdajnik. Ali Duh Božji pažljivo je ukazao da to nije **Juda Iskariotski**. Nije mogao shvatiti kako se Gospodin može očitovati učenicima a da ga ne vidi i **svijet**. Nedvojbeno, mislio je na to da će Spasitelj doći kao pobjedonosni Kralj ili omiljeni junak. Nije razumio da će se Gospodin svojim **očitovati** na duhovni način. Oni će ga vidjeti vjerom kroz Riječ Božju.

Duhom Božjim mi danas možemo poznavati Krista bolje nego što su ga njegovi učenici poznavali kada je bio na Zemlji. Kad je bio ovdje, oni koji su stajali ispred mnoštva bili su mu bliže negoli oni straga. Danas, međutim, vjerom svaki od nas može biti u najprisnijem zajedništvu s njim. Kristov odgovor na Judino pitanje pokazuje da je njegovo obećano očitovanje pojedinim učenicima povezano s Riječju Bo-

žjom. Poslušnost Riječi donosi dolazak i ostanak Oca i Sina.

14,23 Ako čovjek uistinu **ljubi** Gospodina, htjeti će **držati** sve što naučava, ne samo pojedine zapovijedi. **Otac** ljubi one koji su njegova Sina spremni slušati bez pitanja ili ograda. Takvim srcima, punim ljubavi i poslušnosti, i Otac i Sin su osobito bliski.

14,24 S druge strane, oni koji ga **ne ljube** ne **drže** ni njegove riječi. Oni ne odbaču samo Kristove, nego i Očeve riječi.

14,25 Dok je još bio s njima, naš je Gospodin do određene mjere poučavao svoje učenike. Nije im mogao otkriti više istine, jer je nisu ni mogli primiti.

14,26 Ali **Duh Sveti** će otkriti više toga. **Otac** ga je na Pedeseticu poslao u Kristovo ime. Duh je došao u Kristovo ime u tom smislu da je došao predstavljati Kristovo dobro na Zemlji. Nije došao proslaviti sebe, nego dovesti muškarce i žene Spasitelju. »**Poučavat će vas o svemu**«, rekao je Gospodin. Učinio je to ponajprije po apostolima koji su usmeno propovijedali; zatim kroz zapisanu Riječ Božju koju danas imamo. Duh Sveti **podsjeca na sve** što je Spasitelj naučavao. Zapravo, moglo bi se reći da je Gospodin Isus iznio zametak sveg učenja koje je Duh Sveti razvio u ostalom dijelu Novoga zavjeta.

O. Gospodin Isus ostavlja učenicima svoj mir (14,27-31)

14,27 Čovjek na samrti obično sastavlja svoju posljednju volju i oporuku u kojima sve što ima ostavlja onima koje voli. Gospodin Isus je ovdje upravo to činio. Međutim, nije ostavio materijalne stvari nego nešto što se ne može kupiti novcem – **mir**, unutarnji **mir** savjesti koji dolazi iz osjećaja oproštenog grijeha i pomirenja s Bogom. Krist ga može dati zato što ga je kupio vlastitom krvlju na Golgoti. Nije ga **dao kao što svijet daje** – škrto, sebično i nakratko. Njegov dar **mira** je zauvijek.

Zašto bi se onda kršćanin uznemiravao i plašio?

14,28 Isus im je već bio rekao da će ih ostaviti i kako će poslije doći da ih povede sa sobom kući u Nebo. **Kada** bi ga **ljubili, radovali** bi se zbog toga. Naravno, oni su ga u izvjesnome smislu voljeli. Ali, nisu u potpunosti shvaćali tko je i zato njihova ljubav nije bila onoliko velika kolika bi trebala biti.

»**Radovali biste se što rekoh: 'Idem Ocu', jer je Otac moj veći od mene.**«
Ovaj stih na prvi pogled protuslovi svemu što je Isus poučavao o svojoj jednakosti s Bogom Ocem. Ali, nema nikakva protuslovlja i ulomak objašnjava što to znači. Kada je Isus bio ovdje na Zemlji, mrzili su ga i lovili, progonili i gonili. Ljudi su ga vrijeđali, rugali mu se i pljuvali na nj. Doživio je strašna poniženja koja su dolazila od ruku njegovih stvorenja.

Bog Otac nikada nije pretrpio takve okrutne postupke od ljudi. On je boravio na Nebu, daleko od opakosti grešnika. Kada se Gospodin Isus vrati na Nebo, bit će tamo gdje poniženja nikada ne mogu stići. Učenici su se stoga trebali radovati kad je Isus rekao da **odlazi Ocu**, jer je *u tom smislu* **Otac bio veći od njega**. Otac nije bio veći *kao Bog*, nego je bio veći zato što nije nikada došao na svijet kao čovjek prema kojemu će surovo postupati. U pogledu svojstava božanstva, Sin i Otac su jednaki. Ali kada pomislimo na skroman položaj što ga je Isus imao kao čovjek ovdje na zemlji, vidimo da je *u tom smislu* **Bog Otac bio veći od njega**. Bio je veći po svom *položaju*, ali ne kao *Osoba*.

14,29 Nesebično brinući za ustrašene učenike, Gospodin im je otkrio te buduće događaje da se ne sablazne, obeshrabre ili ustraše, nego da **vjeruju**.

14,30 Gospodin je znao da dolazi vrijeme njegove izdaje i da mu ne ostaje još mnogo vremena da **govori** sa svojim. Davao se čak i tada primicao, ali je Spasitelj

znao da neprijatelj ne može na njemu naći ni tračak grijeha. U Kristu nije bilo ničega što bi odgovorilo na đavlove zlobne kušnje. Bilo bi smiješno kad bi itko osim Isusa tvrdio da davao u njemu ne može naći ništa.

14,31 Ovaj bismo stih mogli parafrazirati ovako: »Samo što nije došao čas moje izdaje. Dobrovoljno ću poći na križ. To želi moj Otac. Time ću reći svijetu koliko volim svojega Oca. Zbog toga sada idem ne pružajući nikakav otpor.« Time je Gospodin pozvao svoje učenike da **ustanu** i **pođu** s njim. Nije jasno jesu li u tom trenutku otišli iz sobe na katu. Možda se razgovor nastavio dok su hodali.

P. Isus: istinski trs (15,1-11)

15,1 U Starom je zavjetu narod Izraela odabran kao trs koji je Jahve posadio. Ali taj se narod pokazao nevjernim i neplodnim, tako da je sada Gospodin Isus *sebe* predstavio kao **istinski trs**, potpuno ispunjenje svih drugih vrsta i kopija. Bog **Otac je vinogradar**.

15,2 Različita su mišljenja o tome što je **loza** na njemu koja **ne donosi ploda**. Neki drže da je to onaj koji lažno ispovijeda da je vjernik. On se pretvara da je kršćanin, ali se nikada nije vjerom sjedinio s Kristom. Drugi misle da je to pravi kršćanin koji gubi spasenje zato što nije donio plodove. Očigledno, to je nemoguće jer protuslovi tolikim drugim odjeljcima koji naučavaju da vjernik ima vječno spasenje. Neki misle da je to pravi kršćanin koji se odmetnuo. On napušta Boga i počinju ga zanimati stvari ovoga svijeta. Takav ne donosi plodove Duha: ljubav, radost, mir, strpljivost, obzirnost, dobrotu, vjeru, blagost, uzdržljivost.

Što točno Gospodin čini neplodnoj lozi, to ovisi o tome kako se prevodi grčki glagol *airo*. On može značiti »**uklanja**« kao u King James prijevodu (tako se prevodi i u Iv 1,29). Tada bi se odnosila na kaznu tjelesne smrti (1 Kor 11,30). Međutim, ista

riječ može značiti »**podize**« (kao u Iv 8,59). Tada bi to bilo *pozitivno djelovanje* hlabrenja nerodne loze da lakše dođe do svjetlosti i zraka, u nadi da će donijeti plod.

Loza koja donosi plod predstavlja kršćanina koji sve više postaje naliku Gospodinu Isusu. Ali, čak se i takva loza mora orezati ili očistiti. Kao što pravi trs treba očistiti od kukaca, plijesni i gljivica, tako se i kršćanina mora očistiti od svjetovnih stvari što su se na nj nahvatale.

15,3 Sredstvo čišćenja jest Gospodinova **riječ**. Učenici su isprva bili očišćeni **riječu** u doba njihova obraćenja. Dok im je Spasitelj govorio, njegova je riječ djelovala očišćujuće na njihove živote. Ovaj se stih, dakle, može odnositi na opravdanje i posvećenje.

15,4 **Ostati** znači biti gdje jesi. Kršćanin je smješten u Kristu; to je njegovo mjesto. On svakodnevno treba biti u prisnom zajedništvu s Gospodinom. **Loza** ostaje na trsu tako što iz njega crpi sav svoj život i hranu. Tako i mi ostajemo u Kristu provodeći vrijeme u molitvi, čitanju i poslušnosti njegovoj riječi, druženju s njegovim ljudima i stalnoj svijesti o svojem zajedništvu s njim. I dok smo tako u stalnoj vezi s njim, postajemo svjesni kako on ostaje u nama i kako nam daje duhovnu snagu i spremnost. **Loza** može **donijeti ploda** samo **ako ostane na trsu**. Jedini način na koji vjernici mogu kao plod donijeti karakter sličan Kristovu jest da iz trenutka u trenutak žive u dodiru s Kristom.

15,5 **Sâm Krist je trs**; vjernici su **vinove loze**. Ne radi se o tome da loza živi za trs, nego jednostavno o tome da život trsa protječe lozama. Ponekad molimo: »Gospodine, pomози mi da živim za tebe.« Bilo bi bolje moliti: »Gospodine Isuse, živi svoj život kroz mene.« **Bez Krista ne možemo učiniti ništa**. Najveća svrha vinove loze jest – donijeti plod. Od nje se ne može izrađivati pokućstvo ili graditi kuće. Nije dobra čak ni za ogrjev. Ali *jest* dobra za donošenje roda – sve dok ostaje na trsu.

15,6 Na stihu 6 podijelila su se mišljenja. Neki drže da je osoba koja se u njemu opisuje vjernik koji zapada u grijeh i koji je radi toga izgubljen. Takvo je tumačenje izravno suprotno mnogim stihovima Pisma koji uče da ni jedno dijete Božje neće nikada propasti. Drugi drže da je ta osoba netko od onih koji ispovijedaju da su kršćani, ali se nikada nisu nanovo rodili. Kao primjer često se navodi Juda.

Mi vjerujemo da je ta osoba pravi vjernik, jer ovaj dio govori o istinskim kršćanima. Tema nije spasenje, nego ostajanje i *donošenje roda*. Zbog nemara i zbog toga što ne moli, međutim, taj vjernik gubi vezu s Gospodinom. Posljedica je da počinu grijeh i svjedočanstvo mu propada. Nije ostao u Kristu i zato je **izbačen kao loza**. Ali to ne čini Krist, nego drugi ljudi. Loze se sakupe i bace **u oganj te gore**. Ali to ne čini Bog, nego ljudi. – Što pak to znači? To znači da se ljudi rugaju takvom kršćaninu, koji je ponovno zapao u grijeh. Njegovo ime povlače po blatu. Njegovo svjedočanstvo kao kršćanina bacaju u oganj.

Davidov život to dobro pokazuje. Bio je istinski vjernik, ali je postao nemaran prema Bogu i počinio je grijehe preljuba i umorstva. Prouzročio je hulu Gospodinovih neprijatelja. Ateisti se čak i danas izruguju Davidovu imenu (i Davidovu Bogu). Oni, dakle, kao da ga bacaju u oganj.

15,7 Ostajanje je tajna uspješnoga molitvenog života. Što smo bliži Bogu, to ćemo više naučiti misliti kao i on. Što ga više upoznajemo kroz njegovu Riječ, to ćemo više razumjeti njegovu volju. Što je naša volja usklađenija s njegovom, to ćemo biti sigurniji da će naše molitve biti uslišane.

15,8 Kada djeca Božja pokazuju svijetu da su nalik Kristu, **proslavlja se Otac**. Ljudi moraju priznati da je Bog velik kada takve opake grešnike može preobraziti u tako pobožne svece. Obratite pozornost na napredak u ovome poglavlju: plod, više ploda (st. 2), **mного ploda** (st. 8).

»**I da budete moji učenici**.« To znači da se *dokazujemo* kao njegovi **učenici** time što ostajemo u njemu. Tada drugi mogu vidjeti da smo pravi učenici, da smo nalik svojem Gospodinu.

15,9 Ljubav koju Spasitelj ima za nas jednaka je ljubavi **Oca** prema Sinu. Naša su srca stvorena tako da se, kada čitamo te riječi, počnemo klanjati. Ona je jednaka kakvoćom i veličinom. To je »golema, široka, duboka, nemjerljiva ljubav koja nadmašuje našu spoznaju i koju čovjek ne može do kraja shvatiti«. To je »dubina u koju su sve naše misli uronjene«. »**Ostanite u mojoj ljubavi**«, rekao je naš Gospodin. To znači da i dalje trebamo upoznavati njegovu ljubav i u svom je životu uživati.

15,10 Prvi dio stiha 10 govori nam kako možemo ostati u njegovoj ljubavi – čuvanjem njegovih **zapovijedi**. »Nema drugog načina da budemo sretni u Isusu osim tako da se u nj pouzdajemo i da slušamo.« Drugi dio ovoga stiha prikazuje nam naš savršeni uzor – Gospodin Isus je **čuvao zapovijedi Oca svojega**. Sve što je on činio bilo je u poslušnosti Božjoj volji. On je trajno uživao u Očevoj ljubavi. Nikada ništa nije poremetilo taj slatki osjećaj zajedništva u ljubavi.

15,11 Isus je pronašao duboku **radost** u zajedništvu s Bogom svojim Ocem. Želio je da njegovi učenici imaju tu radost koja dolazi od ovisnosti o njemu. Želio je da *njegova radost* bude njihova. Čovjek zamisli da je radost kada je najsretniji koliko to može biti ostavljajući Boga izvan svoga života. Gospodin je učio da prava radost dolazi kada čovjek uzme Boga u svoj život što više može. »**Da vaša radost bude potpuna**« ili »ispunjena«. Njihova će se radost ispuniti ako ostaju u Kristu i čuvaju njegove zapovijedi. Ivana 15 su mnogi koristili da bi govorili o sumnjama u pogledu sigurnosti vjernika. Upotrijebili su prethodne stihove da bi pokazali kako Kristova ovca na poslijetku može propasti.

Ali Gospodin nije htio da »vaše sumnje budu potpune«, nego da **vaša radost bude potpuna.**

Q. Zapovijed da ljubimo jedni druge (15,12-17)

15,12 Gospodin će uskoro napustiti svoje učenike. Ostavit će ih u neprijateljskom svijetu. Kako bude rasla napetost, učenici bi mogli doći u opasnost da se počnu međusobno boriti. I zato im Gospodin ostavlja ovu trajnu zapovijed: »**Ljubite jedan drugoga kao što sam ja ljubio vas.**«

15,13 Njihova bi ljubav trebala biti takva da su pripravnici umrijeti jedan za drugoga. Ljudi koji su na to spremni ne sukobljavaju se. Najveći primjer ljudske požrtvornosti bio je umrijeti **za svoje prijatelje.** Kristovi su učenici pozvani na takvu vrst predanosti. Neki svoj život doslovno polažu; drugi cijeli život neumorno služe Božjem narodu. Gospodin Isus je uzoran primjer. Za svoje je prijatelje položio život. Naravno, kad je za njih umro bili su neprijatelji, ali mu postaju prijatelji kada se spase. Stoga je točno da je umro i za svoje prijatelje i za svoje neprijatelje.

15,14 Pokazujemo da smo mu **prijatelji** time što činimo sve **što god** nam zapovijeda. To nije način na koji mu postajemo prijatelji, nego način na koji to pokazujemo svijetu.

15,15 Gospodin je ovdje istaknuo razliku između slugâ i **prijatelja.** Od slugâ se očekuje samo da izvršavaju zadaću koja im je dana, dok se **prijateljima** ukazuje povjerenje. Prijateljima otkrivamo svoje buduće nakane. Jedan drugome se povjeravamo. Učenici će u izvjesnome smislu uvijek ostati Gospodinovim slugama, ali bit će više od toga – bit će mu prijatelji. Gospodin im je već sada otkrivao ono što je **čuo od Oca.** Govorio im je o svome odlasku, dolasku Duha Svetoga, svom vlastitom povratku i njihovoj odgovornosti prema njemu u međuvremenu. Netko je kazao kako kao loza *primamo* (st. 5), kao

učenici *slijedimo* (st. 8) a kao prijatelji *dijelimo* (st. 15).

15,16 Kako se ne bi prepustili malodušju i odustali, Isus ih je podsjetio da ih je on **izabrao.** To može značiti da ih je **izabrao** za vječno spasenje, za učenje ili plodnost. Ukazao je učenicima na djelo koje im predstoji. **Trebamo ići i plod donositi.** Plod može značiti odlike kršćanskog života kao što su ljubav, radost, mir, itd. Može značiti i duše pridobijene za Gospodina Isusa Krista. To je dvoje tijesno povezano. Samo ako očitujemo prvu vrstu ploda moći ćemo donijeti i drugi.

Izraz »i **plod vaš da ostane**« navodi nas na pomisao da plod ovdje znači spasenje duša. Gospodin je izabrao učenike da idu i donose **vječni rod.** Nije ga zanimalo puko ispovijedanje vjere u njega, nego istinska spasenja.

L. S. Chafer primjećuje da u ovome poglavlju nalazimo djelotvornu molitvu (st. 7), nebesku radost (st. 11) i trajan plod (st. 16). »**Što ga god zamolite ...**« Tajna djelotvorne službe jest molitva. Učenici su poslani s jamstvom da će im **Otac dati što god zaištu u Kristovo ime.**

15,17 Gospodin sada upozorava učenike na neprijateljstvo svijeta. Najprije im kaže kako trebaju **ljubiti jedni druge,** držati se skupa i stajati ujedinjeni protiv neprijatelja.

R. Isus predskazuje mržnju svijeta (15,18-16,4)

15,18-19 Učenike ne smije iznenaditi ili obeshrabriti **ako ih svijet mrzi.** ('Ako' ne izražava sumnju u to da će se to dogoditi; bilo je to izvjesno.) Svijet je **mrzio** Gospodina i mrzit će sve koji su mu nalik.

Ljudi svijeta vole one koji žive poput njih – one koji govore prostačkim jezikom i predaju se tjelesnim požudama, ili pak ljude koji su kulturni ali žive samo za sebe. Kršćani ih osuđuju svojim svetim životima – **zbog toga ih svijet mrzi.**

15,20 Izraz **sluga** ovdje doslovno znači »rob«. Učenik ne treba od svijeta očekivati ništa bolji odnos od onoga što ga je pokazao prema **Gospodaru**. Progonit će ga kao što je progonio Krista. Njegovu riječ će odbacivati kao što su i Spasiteljju.

15,21 Ta mržnja i proganjanje su »**zbog moga imena**«. To je zato što je vjernik vezan uz Krista; zato što ga je Krist odvojio od svijeta i zato što nosi Kristovo ime i lik. Svijet ne zna ništa o Bogu. **Ne znaju** da je Otac poslao Gospodina na svijet da bude Spasitelj. Neznanje, međutim, nije nikakav izgovor.

15,22 Gospodin ovdje ne naučava kako ljudi ne bi bili grešnici da on nije došao. Svi su ljudi grešnici još od Adamova doba. Ali njihov grijeh nije bio ni približno toliko velik kao što je sada. Ovi su ljudi vidjeli Sina Božjega i čuli njegove prekrasne riječi. Na njemu nisu našli nikakve greške. Pa ipak su ga odbacili. Zbog toga je njihov grijeh tako velik. Zato ga se moglo uspoređivati. U usporedbi s njihovim strašnim grijehom odbacivanja Gospodinove slave, ostali njihovi grijesi bili su neznatni. Sada **nemaju izgovora za svoj grijeh**. – Odbacili su Svjetlost svijeta!

15,23 Mrzeći Krista, mrzili su i **Oca**. Njih su dvojica Jedno. Nisu mogli reći da ljube Boga, jer da su ga ljubili, ljubili bi onoga koga je Bog poslao.

15,24 Nisu bili odgovorni samo zato što su čuli Kristov nauk; vidjeli su i njegova čudesa. To ih je još više osuđivalo. Vidjeli su djela **koja nitko drugi** nikada nije učinio. Odbaciti Krista unatoč tim dokazima bilo je neoprostivo. Gospodin je sve njihove ostale grijehe usporedio s tim grijehom i rekao kako prvi nisu ništa u usporedbi s potonjim. **Zamrzili** su Sina i zato su zamrzili njegova **Oca**; to je bilo njihovo strašno prokletstvo.

15,25 Gospodin je shvatio da je odnos ljudi prema njemu točno ispunjenje proćanstva. U Psalmu 69,4 predskazano je

da će Krista **mrziti ... nizašto**. Sada kada se to **dogodilo**, Gospodin je rekao kako je upravo Stari zavjet, koji su ti ljudi cijenili, prerekao njihovu besmislenu mržnju prema njemu. To što je tako prerekao nije značilo da ti ljudi *moraju* mrziti Krista. Mrzili su ga *jer su to sami izabrali*, ali je Bog unaprijed vidio da će se to dogoditi i potaknuo je Davida da to zapiše u Psalmu.

15,26 Unatoč odbacivanju, i dalje će se svjedočiti za Krista. To će činiti **Tješitelj** – Duh Sveti. Gospodin je ovdje rekao kako će *on* **poslati Duha od Oca**. U Ivanu 14,16 Otac je poslao Duha. Nije li to još jedan dokaz jednakosti Sina i Oca? Tko bi drugi osim Boga mogao poslati onoga koji je i sâm Bog? **Duh Istine ... od Oca izlazi**. To znači da ga Bog neprestano šalje, a osobit primjer bio je njegov dolazak na Pedeseticu. Duh svjedoči za Krista. To je njegovo veliko poslanje. Ne želi ljude zaokupiti samo sobom, iako je jedan od članova Trojstva. On, međutim, skreće pozornost i grešnika i sveca na Gospodina slave.

15,27 Duh će svjedočiti izravno kroz učenike. Oni su bili s Gospodinom **od početka** njegova javnog djelovanja i osobito su osposobljeni govoriti o njegovoj osobi i djelu. Ako bi itko mogao na Gospodinu naći nešto nesavršeno, bili bi to oni koji su s njim proveli najviše vremena. Ali, nikada nisu vidjeli da je počinio ikakav grijeh. Mogli su svjedočiti da je bezgrešni Sin Božji i Spasitelj svijeta.

16,1 Učenici su vjerojatno poštovali nadu židovskoga naroda da će Mesija podići svoje kraljevstvo i da će rimska vlast biti srušena. Umjesto toga, Gospodin im je rekao da će umrijeti, uskrsnuti i vratiti se u Nebo. Doći će Duh Sveti, a učenici će svjedočiti za Krista. Mrzit će ih i progoniti. Gospodin im je sve to unaprijed rekao kako se ne bi razočarali, **sablaznili** i užasnuli.

16,2-3 Izopćenje iz sinagoge držali su Židovi nečim najgorim što im se može dogoditi. A upravo će se to dogoditi Židovi-

ma koji su Isusovi učenici. A kršćansku će vjeru mrziti toliko da će oni koji je budu htjeli zatrti **misлити** da ugađaju **Bogu**. To je dokaz kako čovjek može biti veoma iskren, veoma revan, a ipak posve u *krivu*.

U osnovi leži neprepoznavanje Kristova božanstva. Židovi ga nisu htjeli primiti, pa su tako odbili primiti **Oca**.

16,4 Gospodin je opet unaprijed upozorio učenike kako ih nevolje, kada dođu, ne bi pokolebale. **Sjetiti** će se da je Gospodin predskazao proganjanje; znat će da je sve to dio njegova plana za njihov život. O tome im Gospodin prije nije mnogo rekao, jer je bio s njima. Nije bilo potrebe da ih uznemiruje ili odvlači pažnju od ostaloga što ih je trebao naučiti. Ali sada, kada ih napušta, mora im reći što ih očekuje.

S. Dolazak Duha Istine (16,5-15)

16,5 Izgleda da stih 5 izražava razočaranje što učenici nisu pokazali veće zanimanje za ono što će se dogoditi Gospodinu. Premda su uopćeno pitali **kamo ide**, čini se kao da ih to i nije previše zanimalo.

16,6 Više ih je brinula vlastita, negoli njegova budućnost. Njemu predstojе križ i grob. Pred njima je proganjanje u službi za Krista. Bili su **ispunjeni žalošću** zbog vlastitih nevolja, ne zbog njegovih.

16,7 No **ipak**, neće ih ostaviti bez pomoći i utjehe. Krist će poslati Duha Svetoga da im bude **Tješitelj**. Bolje je za učenike da dođe Tješitelj. On će im dati snagu i odvažnost, učiti će ih i učiniti da im Krist bude stvarniji nego ikada prije. **Tješitelj** neće doći sve dok se Gospodin Isus ne vrati u Nebo i bude proslavljen. Naravno, Duh Sveti je bio na svijetu i prije toga, ali sada dolazi na nov način – da osudi svijet i da posluđuje otkupljenima.

16,8 Duh Sveti **ukorit će svijet u pogledu grijeha, pravednosti i osude**. Općenito se drži kako to znači da o tome osvještuje svakog pojedinog grešnika. Premda to jest točno, ovdje se ne radi o tome. Duh

Sveti osuđuje svijet samim tim što je ovdje. Ne bi on trebao biti ovdje, nego Gospodin Isus koji bi trebao vladati **svijetom**. Ali, njega je svijet odbacio i zato se varatio u Nebo. Duh Sveti je ovdje umjesto odbačenog Krista i to je dokaz krivice svijeta.

16,9 Duh osuđuje svijet za **grieh** što ne **vjeruje** u Krista. On je bio dostojan te vjere. Na njemu nije bilo ničega zbog čega ljudi ne bi mogli vjerovati u nj. Ali, oni su to odbili. Nazočnost Duha Svetoga u svijetu svjedoči o tom zločinu.

16,10 Spasitelj je tvrdio da je pravedan, a ljudi su rekli da ima zloduha. Bog je rekao zadnju riječ. Rekao je: »Moj Sin je pravedan i to ću dokazati podižući ga iz mrtvih i uzimajući ga natrag u Nebo.« Duh Sveti svjedoči da je Krist bio pravedan, a da je svijet bio u krivu.

16,11 Prisutnost Duha Svetoga također uvjerava svijet glede **osude**. To što je on ovdje znači da je davao već osuđen na križu i da će svi koji odbacuju Spasitelja imati udjela u njegovoj strašnoj osudi u dan koji je zasad budućnost.

16,12 Bilo je još ... **mного toga** što je Gospodin morao reći učenicima, ali oni to nisu mogli nositi. To je važno načelo naučavanja. Najprije se mora pokazati napredak u učenju, a tek se onda mogu usvojiti složenije istine. Gospodin svoje učenike nikada nije previše opterećivao. Svoj im je nauk izlagao »redak po redak, pouku po pouku«.

16,13 Djelo koje je Gospodin započeo nastaviti će **Duh Istine**. **On će ih upućivati u svu istinu**. **Sva je istina** u izvjesnome smislu predana apostolima za njihova života. Oni su je zapisali i sada je imamo u našem Novom zavjetu. To zajedno sa Starim zavjetom tvori cjelovito Božje zapisano otkrivenje čovjeku. Naravno, za svako doba vrijedi da Duh upućuje Božji narod u svu istinu. To čini kroz Pisma. **Govorit će** samo ono što su mu Otac i Sin rekli da go-

vori. »Navješćivati će vam ono što dolazi.« Naravno, to je učinjeno u Novom zavjetu, napose u Knjizi Otkrivenja gdje se otkriva budućnost.

16,14 Njegovo najvažnije djelo bit će da **proslavlja Krista**. To je mjerilo prema kojemu možemo ocjenjivati svako naučavanje i propovijedanje. Ako se njima veliča Spasitelj, tada dolazi od Duha Svetoga. »**Od mojega će uzimati**« znači da će primati velike istine o Kristu. To je ono što otkriva vjernicima. Tema koja se nikada ne može iscrpiti!

16,15 Sve osobine **Oca** ima i Sin. O tim je savršenim svojstvima Krist govorio u 14. stihu. Duh je apostolima otkrio slavna savršenstva, poslanja, službe, milosti i puninu Gospodina Isusa.

T. Žalost okrenuta u radost (16,16-22)

16,16 O kojem se vremenu govori u 16. stihu nije posve jasno. Možda Gospodin neće biti s njima tri dana i zatim će im ponovno doći nakon uskrsnuća. Možda će se vratiti svome Ocu u Nebo i malo zatim (sadašnjost) vratit će im se (njegov Drugi dolazak). Možda to znači da će proći **malo** i više ga **neće vidjeti** tjelesnim očima, ali kada na Pedeseticu dođe Duh Sveti vidjet će ga vjerom kao što ga nikada prije nisu vidjeli.

16,17 Učenici se zbuniše. Zbunilo ih je to što je u 10. stihu Spasitelj bio rekao »odlazim k Ocu i više me nećete vidjeti«. Sada veli: »**Malo još i nećete me vidjeti; i opet malo, pa ćete me vidjeti.**« Te dvije izjave nisu nikako mogli dovesti u vezu.

16,18 Počeli su se međusobno zapitki-vati što to znači »**malo**«. Čudno je, ali i mi danas imamo istu teškoću. Ne znamo odnosi li se to na tri dana prije njegova uskrsnuća, četrdeset dana prije Pedesetnice ili na više od 1900 godina prije njegova ponovnog dolaska.

16,19-20 Budući da je bio Bog, Gospodin Isus im je mogao čitati misli. Svojim je

pitanjima otkrio da zna sve o tome što ih zbunjuje.

Nije im na teškoću odgovorio izravno, nego je nastavio govoriti o tom »još malo«. **Svijet će se veseliti** jer su uspjeli razapeti Gospodina Isusa, dok će učenici **plakati i jadikovati**. Ali bit će to samo za kratko. Njihova žalost će se **okrenuti u radost** – i bijaše tako – najprije uskrsnućem, zatim dolaskom Duha. A potom, kad se Gospodin Isus ponovno vrati, žalost svih učenika svih razdoblja pretvorit će se u radost.

16,21 Ništa nije tako veličanstveno kao brzina kojom majka zaboravlja **muku** poroda kad rodi **dijete**. Tako će biti i s učenicima. Žalost zbog odsutnosti njihova Gospodina brzo će se zaboraviti kada ga ponovno vide.

16,22 Ponovo moramo reći kako ne znamo na koje se vrijeme odnose Gospodinove riječi »**opet ću vas vidjeti**«. Odnosi li se to na njegovo uskrsnuće, njegovo slanje Duha na Pedeseticu ili na njegov Drugi dolazak? U sva tri slučaja krajnji je ishod radost, radost koju se ne može oteti.

U. Molitva Ocu u Isusovo ime (16,23-28)

16,23 Dosad su učenici dolazili Gospodinu sa svim svojim pitanjima i zamolbama. **U taj dan** (razdoblje koje počinje silaskom Duha na dan Pedesetnice), tjelesno više neće biti s njima i zato mu neće postavljati pitanja. No znači li to da se neće imati kome obratiti? Ne, **u taj dan** imat će povlasticu **iskati Oca**. On će im udovoljiti zbog Isusa. Zamolbe će biti ispunjene ne zato što smo mi dostojni, nego zato što je dostojan Gospodin Isus.

16,24 Do sada se učenici nisu nikada molili Bogu Ocu u Gospodinovo ime. Sada se pozivaju da **ištu**. Njihova **radost bit će potpuna** zbog uslišane molitve.

16,25 Značenje velikog dijela Gospodinova naučavanja nije se uvijek moglo od-

mah iščitati. Rabio je usporedbe. Čak ni u ovome poglavlju ne možemo biti sigurni u točno značenje. Dolaskom Duha Svetoga, naučavanje o Ocu postaje jasnije. U Djelima i poslanicama istina se više ne otkriva usporedbama nego izravnim tvrdnjama.

16,26 »Taj dan« je ponovno razdoblje Duha Svetoga, u kojemu sada živimo. Dano nam je da se molimo Ocu u ime Gospodina Isusa. **»Ne velim vam da ću ja moliti Oca za vas«**, to jest, Oca ne treba nagovarati da nam usliša molitve. Gospodin ga neće morati zaklinjati. Ali, moramo imati na umu da je Gospodin Isus Posrednik između Boga i čovjeka i da se zalaže za svoj narod pred Božjim prijestoljem.

16,27 Otac je ljubio učenike jer su primili Krista, ljubili ga i vjerovali u njegovo božanstvo. Zato se Gospodin nije morao zalagati kod Oca. Kad dođe Duh Sveti, doživjet će novi vid bliskosti s Ocem. Moći će mu pristupiti s povjerenjem, a sve to zato što su ljubili njegova Sina.

16,28 Gospodin je ovdje ponovio svoju tvrdnju da je jednak Bogu Ocu. Nije rekao: **»Izišao sam od Boga«** kao da je tek prorok kojeg je Bog poslao, nego: **»Izišao sam od Oca.«** To znači da je vječni Sin vječnoga Oca, jednak Bogu Ocu. Došao je na svijet kao onaj koji je živio drugdje prije svoga dolaska. Kada je uzašao, napustio je svijet i vratio se Ocu. Tako glasi kratki životopis Gospodina slave.

V. Muka i mir (16,29-33)

16,29-30 Isusovi su učenici mislili da ga tek sada mogu prvi put razumjeti. Više se ne služi usporedbama, rekoše.

Mislili su da su sada otkrili otajstvo njegove osobe. Sada znaju da sve zna i da je izišao od Boga. Ali, on je bio rekao da je izišao od Oca. Jesu li razumjeli što to znači? Jesu li shvatili da je Isus jedna od Osoba Božanstva?

16,31 Tim je pitanjem Isus ukazao na to da im je vjera još nepotpuna. Znao je da ga

ljube i da u nj vjeruju, ali jesu li doista znali da je on utjelovljeni Bog?

16,32 Još malo i uhitit će ga, preslušavati i razapeti. Svi će ga učenici ostaviti i pobjeći svojim kućama. Ali, on neće ostati napušten jer će s njim biti Otac. Oni nisu razumjeli upravo to jedinstvo s Bogom Ocem. To je ono što će ga držati kada svi pobjegnu ne bi li sačuvali živote.

16,33 Svrha ovog razgovora s učenicima bila je da imaju mir. Kada ih budu mrzili, lovili, progonili, lažno osuđivali, čak mučili, moći će imati mir u Njemu. On je pobijedio svijet na križu Golgote. Unatoč mukama, mogu biti mirni, sigurni da su na pobjedničkoj strani.

Također, kada dođe Duh Sveti, dobit će novu izdržljivost i novu hrabrost da se suoče s neprijateljem.

W. Isus moli za svoju službu (17,1-5)

Sada smo došli do dijela poznatog kao Velikosvećenička molitva Gospodina Isusa. U toj molitvi on zagovara svoje. Ona je prikaz njegova sadašnjeg djelovanja u Nebu, gdje moli za svoje. Dobro piše Marcus Rainsford:

Cijela molitva prekrasno prikazuje kako nas naš blagoslovljeni Gospodin zagovara zdesna Bogu. Ni riječi protiv njegova naroda; ni spomena njihovih pogrešaka ili nedostataka ... Ne. Onjima govori samo kao o djelu Očeva nauma, zajedništva s njim samim, kao o primateljima punine koju im je, sišavši s Neba, on darovao. Sve Gospodinove osobite molbe za njegove odnose se na duhovno; sve se tiču nebeskih blagoslova. Ne traži Gospodin za njih bogatstvo, počasti, svjetovni utjecaj ili visoke položaje, nego najusrdnije moli da ih očuva od zla, odijeljene od svijeta, pripravne za dužnost i da ih sigurno dovede kući na Nebo. Napredak duše jest najbolji napredak; on je pokazatelj istinskog napretka.⁴⁵

17,1 Došao je trenutak, njegovi ga neprijatelji mnogo puta nisu mogli uhvatiti, jer još ne bijaše došao njegov trenutak. Sada je došao trenutak da pogube Gospodi-

na. »**Proslavi Sina svoga**«, molio je Spasitelj. Mislio je na svoju skorbu smrt na križu. Kada bi ostao u grobu, svijet bi znao da je tek jedan od ljudi. Ali ako ga Bog proslavi podižući ga od mrtvih, bit će to dokaz da je Sin Božji i Spasitelj svijeta. Bog je tu molbu uslišao uskrisujući Gospodina Isusa treći dan i zatim ga uzimajući natrag u Nebo i okrunjujući ga slavom i čašću.

»**Da i Sin tvoj proslavi tebe**«, nastavio je Gospodin. Sljedeća dva stiha objašnjavaju što to znači. Isus proslavlja Oca dajući vječni život onima koji u nj vjeruju. Bog se silno proslavlja kada se bezbožni muškarci i žene obrate i na Zemlji očituju život Gospodina Isusa.

17,2 Zbog njegova djela otkupljenja na križu, Bog je svome Sinu dao **vlast nad svim ljudima**. Ta mu je **vlast** omogućila da dade **život vječni** onima koje mu je Otac dao. Ovo je još jedno podsjećanje na to da je Bog prije stvaranja svijeta odabrao one koji će pripadati Kristu. Treba, međutim, upamtiti da Bog nudi spasenje svakome tko primi Isusa Krista. Nema toga tko se ne može spasiti pouzdanjem u Spasitelja.

17,3 Ovdje je na jednostavan način objašnjeno kako se dobiva **život vječni**. To znači upoznati **Boga i Isusa Krista**. **Jedini istinski Bog** oprečan je idolima, koji uopće nisu pravi bogovi. Ovaj stih ne znači da Isus Krist nije istinski Bog. To što se njegovo ime navodi zajedno s imenom Boga Oca kao zajedničkog izvora vječnog života znači da su jednaki. Gospodin je ovdje sebe nazvao **Isusom Kristom**. A **Krist** je bilo isto što i Mesija. Ovaj stih dokazuje da nije točna optužba kako Isus nikada nije tvrdio da je Mesija.

17,4 Dok je izgovarao te riječi, Gospodin je govorio kao da je već umro, kao da je već pokopan i uskrsnuo. **Proslavio** je Oca svojim bezgrešnim životom, svojim čudesima, mukom i smrću i svojim uskrsnućem. **Dovršio** je djelo spasenja koje mu je Otac dao izvršiti. Kao što veli Ryle:

Raspeće je proslavilo Boga. Proslavilo je njegovu mudrost, istinitost, svetost i ljubav. Pokazalo je koliko je mudro domisliti kako će biti pravedan i istodobno onaj koji opravdava bezbožne. – Pokazalo je da drži obećanje, da će ženin Potomak smrskati glavu zmiji. – Pokazalo je da je svet jer je tražio da zahtjeve njegova zakona ispuni naš veliki Zastupnik. – Pokazalo je da je pun ljubavi, jer je dao takva Posrednika kao što je Otkupitelj i takva Prijatelja grešniku kao što je Njegov vječni Sin.

Raspeće je proslavilo Sina. Proslavilo je njegovu samilost, njegovu strpljivost i njegovu moć. Pokazalo je koliko je beskrajno samilostan jer je umro i trpio za nas, dopustio da ga smatraju grijehom i prokletstvom za nas i otkupio nas vlastitom krvlju. – Pokazalo je koliko je strpljiv, jer nije umro običnom smrću ostalih ljudi; umjesto toga, sâm se izložio takvoj patnji i neopisivim samrtnim mukama kakve se ne mogu ni zamisliti, iako je jednom riječju mogao sabrati anđele svoga Oca i osloboditi se. – Pokazalo je koliko je snažan, jer je na sebi ponio težinu svih grijeha svijeta, svladao Sotonu i oduzeo mu plijen.⁴⁶

17,5 Prije nego što je došao na svijet, Krist je boravio u Nebu s Ocem. Kada bi anđeli pogledali Gospodina, vidjeli bi samu božansku slavu. Svatko je jasno vidio da je Bog. Ali kad je došao među ljude, božanska je slava bila zakrivena. Premda je i dalje bio Bog, većina to nije vidjela. Držali su kako je samo tesarov sin.

Ovdje se Spasitelj moli da bi ponovno zadobio vidljivo očitovanje svoje slave u Nebu. Riječi »**proslavi mene kod sebe**« znače »proslavi me u svojoj nazočnosti u Nebu. Neka se nastavi prvotna slava koju sam s tobom dijelio prije moga utjelovljenja«. Ovdje se jasno govori da je Krist prije postojao.

X. Isus moli za svoje učenike (17,6-19)

17,6 Isus je svojim učenicima objavio Očevu ime. »Ime« u Pismu znači Osobu, njegova svojstva i karakter. Krist je objavio svu Očevu pravu narav. Učenici su bili **dani Sinu od svijeta**. Bili su odijeljeni od nevjernika i izdvojeni da pripadaju Kristu. »**Izborom** pripadoše Ocu prije postanka

svijeta i postadoše Kristovi Očevim darom i cijenom krvi«, napisao je J. G. Bellett.

»**Riječ su tvoju održali**«, reče Gospodin. Usprkos svim njihovim pogreškama i nedostacima, hvali ih da su vjerovali i čuvali njegov nauk. »Ni riječi protiv njegovih«, piše Rainsford, »ni navještaja o tome što su učinili ili se spremali učiniti – napustiti ga.«

17,7-8 Spasitelj je savršeno predstavljao svoga Oca. Učenicima je objasnio da nije govorio i djelovao po svojoj volji, nego samo onako kako mu je Otac naložio. Tako **povjerovalaše da je Otac poslao Sina**.

Osim toga, Krist nije uzrokovao svoje poslanje. Došao je u poslušnosti Očevoj volji. Bio je savršeni sluga Jahvin.

17,9 Kao Veliki svećenik, molio je za svoje učenike; **nije molio za svijet**. To ne treba shvatiti kao da Krist nije nikada molio za svijet. Na križu je molio: »Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine.«

Ovdje je, međutim, molio kao Onaj koji predstavlja vjernike pred Božjim prijestoljem. Njegove se molitve mogu odnositi samo na njegove.

17,10 Ovdje se vidi savršeno zajedništvo između Oca i Sina. Nitko tko je samo čovjek ne bi to mogao s pravom reći. Bogu možemo reći: »**sve moje tvoje je**«, ali ne možemo reći: »**i tvoje moje**«. Sin to može reći zato što je jednak Ocu. U ovim stihovima (6-19) Isus predstavlja svoje jedno i plaho stado, svako janje zaodijeva šarenim ogrtačem i objavljuje: »**i proslavio sam se u njima**«.

17,11 Gospodin Isus ponovno predviđa svoj povratak na Nebo. Moli kao da je već otišao. Obratite pozornost na oslovljavanje **Oče sveti**. Sveti govori da je to onaj koji je *beskrajno velik*. Oče znači da je to onaj koji je *beskrajno blizu*.

Isusova zamolba **»da budu jedno kao mi«** odnosi se na zajedništvo u kršćanskom karakteru. Kao što su Otac i Sin Jedno prema moralnoj sličnosti, tako se i vjernici morau u tom pogledu ujediniti – da budu poput Gospodina Isusa.

nici morau u tom pogledu ujediniti – da budu poput Gospodina Isusa.

17,12 **Dok je bio s učenicima**, Spasitelj ih je **čuvao u Očevo ime**, to jest, po njegovoj moći i vlasti i u odanosti. »**Nijedan od njih ne propade**«, reče Isus, »osim Sina propasti«, to jest Jude. Ali to nije značilo da je Juda bio jedan od onih koje je Otac dao Sinu ili da je čak bio pravi vjernik. Rečenica znači ovo: »Čuvao sam one koje si mi dao i nijedan od njih ne propade, ali je Sin propasti izgubljen da se ispuni Pismo.« Naziv »**Sin propasti**« znači da je Juda predan vječnoj propasti i prokletstvu. Juda nije bio prisiljen izdati Krista da se ispuni proročanstvo, nego je odabrao izdati Spasitelja i time se **Pismo ispunilo**.

17,13 Gospodin je objasnio zašto moli u nazočnosti svojih učenika. Kao da im je rekao: »Ovo su zagovori koje nikada neću prestatu upućivati u Nebu pred Bogom. Sada ih upućujem u svijetu, da ih možete čuti i da tako bolje razumijete kako sam ovdje da bih promicao vašu dobrobit da biste uvelike imali udjela u **mojoj radosti**.«

17,14 Gospodin je učenicima predao Božju riječ i primili su je. A svijet ih je zbog toga **zamrzio**. Imali su osobine Gospodina Isusa i svijet ih je zbog toga prezirao. Nisu se uklapali u poredak stvari u svijetu.

17,15 Gospodin **nije molio** da Otac odmah **uzme vjernike sa svijeta**. Moraju ostati ovdje, rasti u milosti i svjedočiti za Krista. Krist je molio da ih očuva od Zloga. Dakle, ne bijeg, nego očuvanje.

17,16 Kršćani **nisu od svijeta**, kao što ni Krist **nije bio od svijeta**. Toga se moramo prisjetiti kada se želimo upustiti u kakav svjetovni događaj ili udrugu u kojoj Isusovo ime nije dobrodošlo.

17,17 **Posvetiti** znači izdvojiti. Vjernici se posvećuju Riječju Božjom. Kad je čitaju i poslušni su joj, izdvajaju se kao posude prikladne za Učiteljevu uporabu. Gospodin Isus upravo to ovdje moli. Želi lju-

de koji su izdvojeni za Boga iz svijeta i koje Bog može upotrijebiti. »**Tvoja je riječ istina**«, rekao je Isus. Nije rekao, kako to mnogi danas čine: »Tvoja riječ sadrži istinu«, nego »**Tvoja riječ JEST istina**«.

17,18 Otac je Isusa poslao u svijet da ljudima otkrije kakav je Bog. Dok je molio, Gospodin je shvatio da će se uskoro vratiti u Nebo. Ali i budućim će naraštajima trebati neko svjedočanstvo o Bogu. To djelo moraju izvršiti vjernici po sili Duha Svetoga. Naravno, kršćani ne mogu predstavljati Boga savršeno kao što je to činio Krist, jer oni nikada ne mogu biti jednaki Bogu. Ali vjernici su ovdje posve isti da bi Boga predstavljali svijetu. Iz tog razloga **ih je Isus poslao u svijet**.

17,19 Posvetiti ne mora značiti učiniti svetim. On je svet glede njegova osobnog karaktera. Želi se reći da se Gospodin izdvojio za djelo koje ga je Otac poslao učiniti – to jest, za svoju žrtvenu smrt. To može značiti i to da se izdvojio zauzimajući mjesto izvan svijeta i ušavši u slavu. »Njegovo je posvećenje za nas uzor i snaga«, kaže Vine. Moramo se izdvojiti iz svijeta i naći svoj udio s Njime.

Y. Isus moli za sve vjernike (17,20-26)

17,20 Sada je Veliki svećenik svoje molitve proširio i na druge osim učenika. Molio je za još nerođene naraštaje. Doista, svaki vjernik koji ovo čita može reći: »Isus je za mene molio prije više od tisuću desetsto godina.«

17,21 Molio je za jedinstvo vjernika, ali ovaj put s obzirom na spasenje grešnika. Jedinstvo za koje je Krist molio nije bilo izvanjsko crkveno jedinstvo. Bilo je to jedinstvo zasnovano na zajedničkoj moralnoj sličnosti. Molio je da vjernici **budu jedno** u iskazivanju Božjeg i Kristovog karaktera. To će dovesti do toga da svijet **vjeruje** da ga je Bog poslao. To je ono jedinstvo zbog kojega svijet kaže: »U ovim kršćanima vidim Krista kao što se u Kristu vidio Otac.«

17,22 Gospodin je u stihu 11 molio za jedinstvo u zajedništvu. U stihu 21 je to bilo jedinstvo u svjedočenju. Sada je to jedinstvo u **slavi**. Raduje se vremenu kada će sveti primiti svoja proslavljena tijela. »**Slava koju si ti dao meni**« jest slava uskrsnuća i uzašašća.

Mi tu slavu još nemamo. Što se Božjih nakana tiče, ta nam je slava **dana**, ali je nećemo primiti prije nego što se Spasitelj vrati da nas povede u Nebo. Svijetu će biti očita kada se Krist vrati uspostaviti svoje kraljevstvo na Zemlji. Svijet će tada shvatiti životno jedinstvo između Oca i Sina, i Sina i njegova naroda i (prekasno) će povjerovati da je Isus bio onaj koga je Bog poslao.

17,23 Svijet će ne samo shvatiti da je Isus bio Sin Božji, nego će i znati da je Bog ljubio vjernike onako kao što je ljubio Krista. Čini nam se gotovo nevjerojatnim da će nas toliko ljubiti, ali tako je!

17,24 Sin želi da njegov narod bude s njim u slavi. Svaki put kada umre vjernik, to je u izvjesnom smislu odgovor na ovu molitvu. Ako to shvatimo, utješit ćemo se u svojoj tuzi. Umrijeti znači otići biti s Kristom i **gledati njegovu slavu**. Ta slava nije samo slava božanstva koju je imao s Bogom prije početka svijeta. To je i slava koju je stekao kao Spasitelj i Otkupitelj. Ta je slava dokaz da je Bog ljubio Krista **prije postanka svijeta**.

17,25 Svijet nije upoznao Boga otkrivenog u Isusu. Ali neki učenici jesu, i oni su povjerovali da je Bog poslao Isusa. Večer uoči njegova raspeća, u cijelom čovječanstvu bilo je svega nekoliko vjernih srdaca – a čak su ga se i oni htjeli odreći!

17,26 Kada je bio s njima, Gospodin Isus je svojim učenicima **objavio Očevo ime**. To je značilo da im je otkrio Oca. Njegove riječi i djela bile su Očeve riječi i djela. U Kristu su vidjeli savršeni izraz Oca. Isus je nastavio **objavljivati Očevo ime** kroz poslanje Duha Svetoga. Sve ta-

mo od Pedesetnice, Duh uči vjernike o Bogu Ocu. O tome kakav je Bog možemo saznati osobito kroz Riječ Božju. Kad ljudi prime Oca onakvog kakvoga je otkrio Gospodin Isus, postaju osobitim predmetom Očeve ljubavi. Budući da Gospodin Isus boravi u svim vjernicima, Otac ih može paziti i prema njima se odnositi kao što to čini njegov Sin jedinac. Reuss primjećuje: »Božja ljubav, koja je prije stvaranja fizičkog svijeta bila usmjerena na osobu Sina (st. 24), od stvaranja novog duhovnog svijeta nalazi predmet svoje ljubavi u svima onima koji su sjedinjeni sa Sinom.«⁴⁷

A Godet dodaje: »Kad je poslao svoga Sina na Zemlju, Bog je želio upravo to da on među ljudima zasnuje obitelj djece poput njega.«⁴⁷

Bog može ljubiti vjernika kao što ljubi Krista zato što je Gospodin Isus u vjerniku.

Mio, tako mio Bogu,
Da miliji ne mogu biti;
Ljubavlju kojom svog Sina ljubi,
Takvom ljubavlju i mene ljubi.

— *Catesby Paget*

Molbe što ih Krist upućuje za svoj narod, kao što primjećuje Rainsford »... odnose se na duhovno, na nebeske blagoslove. Ne na bogatstvo, ili čast, ili položaj u svijetu, nego na izbavljenje od zla, odvođenje od svijeta, osposobljenost za dužnost i siguran dolazak u Nebo.«⁴⁸

VIII. MUKA I SMRT SINA BOŽJEGA (Pogl. 18, 19)

A. Juda izdaje Gospodina (18,1-11)

18,1 Riječi iz poglavlja 13-17 izgovorene su u Jeruzalemu. Sada je Isus otišao iz grada i krenuo na istok prema Maslinskoj gori. Tako je prešao preko **potoka Cedrona** i došao u Getsemanski vrt koji je bio na zapadnom obronku Maslinske gore.

18,2-3 Juda je znao da je Gospodin duغو molio u vrtu. Znao je da je najvjerojat-

nije mjesto gdje se može naći Gospodina na mjestu molitve.

Četa su vjerojatno bili rimski vojnici; **podložnici** su vjerojatno bili židovski službenici, koji su predstavljali **svećeničke glavare i farizeje**. Došli su s **bakljama, svjetilkama i oružjem**. — »Došli su sa svjetilkama tražiti Svjetlost svijeta.«

18,4 Gospodin im **stupi** u susret, ne čekajući da ga nađu. To pokazuje njegovu spremnost da ode na križ. Vojnici su oružje mogli ostaviti kod kuće; Spasitelj se ne bi opirao. Pitanje: »**Koga tražite?**« bilo je postavljeno zato da sami kažu zašto su došli.

18,5 Tražili su **Isusa Nazarećanina**, ne znajući da je on njihov Stvoritelj i Održatelj — najbolji prijatelj kojeg su ikada imali. Isus reče: »Ja sam.« (Riječi »on« u NKJV nema u izvorniku, ali je u engleskom nužna.) Nije mislio samo na to da je Isus Nazarećanin, nego i da je isto tako Jahve. Kao što je prije već rečeno, JA JESAM je jedno od Jahvinih imena u Starom zavjetu. Je li se zbog toga **Juda** iznova začudio dok je **stajao s drugima** u svjetlini?

18,6 U jednom kratkom trenutku, Gospodin Isus im se razotkrio kao JA JESAM — Svemoćni Bog. To ih je otkrivenje toliko svladalo da su **uzmaknuli unatrag i padali na zemlju**.

18,7 Gospodin ih je **ponovno upitao koga traže**. I ponovno je odgovor bio isti — unatoč tome kako su Kristove riječi na njih upravo djelovale.

18,8-9 Isus ponovno **odgovori** da je on taj, i da je Jahve: »**Rekoh vam da sam ja**.« Budući da su njega tražili, rekao im je da onda **puste učenike neka odu**. Prekrasno je kad vidimo koliko se nesebično brine za druge kad je njegov vlastiti život u opasnosti. Tako su se ispunile i riječi iz Ivana 17,12.

18,10 **Šimun Petar** je mislio da je došao trenutak da se upotrijebi sila kako bi svoga

Učitelja spasio od svjetine. Nije djelovao prema Gospodinovim uputama; on **izvuče mač i udari slugu velikoga svećenika**. Nesumnjivo, htio ga je ubiti ali je mač skrenula nevidljiva Ruka, tako da mu samo **odsiječe desno uho**.

18,11 Isus je prekorio **Petrovu** nerazboritu revnost. Otac mu je dao čašu patnje i smrti, i on ju je namjeravao **piti**. Luka, liječnik, zabilježio je kako je Gospodin dotaknuo i izliječio Malhovo uho (22,51).

B. Isus uhićen i svezan (18,12-14)

18,12-13 Sada su opaki ljudi po prvi put mogli zgrabiti **Isusa** i svezati mu ruke.

Ana je prije bio veliki svećenik. Nije jasno zašto su **najprije** njemu morali odvesti Isusa, a ne **Kajfi**, njegovu zetu koji je u to doba bio **veliki svećenik**. Važno je vidjeti da su Isusa najprije odveli pred židovski sud i pokušali mu dokazati hulu i krivovjerje. To je ono što bismo mogli nazvati *vjerskim* suđenjem. Zatim su ga odveli da mu sude rimske vlasti, a tada su pokušali dokazati da je carev neprijatelj. To je bilo *građansko* suđenje. Budući da su Židovi bili pod rimskom vlašću, morali su poštovati rimske sudove. Na primjer, nisu mogli dosuditi smrtnu kaznu. To je morao učiniti Pilat.

18,14 Ivan je objasnio da je veliki svećenik onaj isti **Kajfa** koji je preorekao da će **jedan čovjek umrijeti za narod** (vidi Iv 11,50). Sada će on sudjelovati u ispunjenju proročanstva. James Stewart piše:

Taj je čovjek bio opunomoćeni čuvar duše naroda. Izdvojen je da bude vrhovni tumač i predstvanik Svevišnjega. Njemu je bila dana slavna povlastica da jedanput svake godine uđe u Svetinju nad Svetinjama. Pa ipak, taj je čovjek osudio Sina Božjega. Nema u povijesti strašnijeg primjera istine da ni najbolji religijski uvjeti na svijetu i najpoticajnija okolina ne jamče čovjekovo spasenje ili da sami po sebi oplemenjuju njegovu dušu. »Tada sam vidio«, rekao je John Bunyan, sklapajući knjigu, »da se i kroz nebeska vrata može ući u pakao.«⁴⁹

C. Petar je zatajio svog Gospodina (18,15-18)

18,15 Većina biblijskih stručnjaka smatra da je **drugi učenik** koji se ovdje spominje Ivan, ali da svoje ime nije spomenuo zbog skromnosti, osobito s obzirom na Petrov sramotni postupak. Nije nam rečeno kako je to Ivan postao tako dobro **poznat velikom svećeniku**, ali mu je zbog te činjenice bilo dopušteno ući u dvorište.

18,16-17 Petar nije mogao ući sve dok Ivan nije izašao i razgovarao s vrataricom. Kad gledamo unatrag pitamo se je li bilo lijepo od Ivana da na taj način upotrijebi svoj utjecaj. Znakovito je da Petar Gospodina nije prvi puta zanijekao pred snažnim zastrašujućim vojnikom, nego pred jednostavnom mladom sluškinjom, vrataricom. Zanijekao je da je Isusov učenik.

18,18 Petar se sada umiješao među neprijatelje svog Gospodina i pokušao prikriti tko je on u stvari. Poput tolikih drugih učenika, i on se **grijao** pokraj vatre ovoga svijeta.

D. Isus pred velikim svećenikom (18,19-24)

18,19 Nije jasno je li **veliki svećenik** ovdje Ana ili Kajfa. Ako je bio Ana, kao što izgleda vjerojatno, najvjerojatnije su ga nazivali velikim svećenikom iz poštovanja jer je nekoć imao taj položaj.

Veliki svećenik zapita Isusa o njegovim učenicima i o njegovu nauku, kao da su oni bili prijetnja Mojsijevom zakonu i rimskoj vlasti. Očigledno je da ti ljudi zapravo nisu imali za što optužiti Isusa, pa su pokušavali izmisliti optužbu.

18,20 Isus mu odgovori da je djelovao **javno**. Nema što skrivati. Naučavao je u nazočnosti Židova, i u sinagogi i u Hramu. Ništa nije bilo tajno.

18,21 To je bio izazov da se pozove neke Židove koji su ga slušali. Neka ga oni optuže. Ako je učinio ili rekao nešto pogrešno, neka se iznesu svjedočanstva.

18,22 Taj je izazov očigledno zasmetao Židovima. Sada više nisu imali isprike. Tako su pribjegli zlostavljanju. **Jedan od podložnika** pljusnu Isusa zato što tako odgovara velikom svećeniku.

18,23 Savršeno trijezno i s neoborivom logikom, Spasitelj je pokazao koliko su nepravdični. Nisu ga mogli optužiti da govori krivo, a udarili su ga zato što govori istinu.

18,24 Prethodni stihovi opisuju ispitivanje pred Anom. U Ivanu se ne opisuju suđenje pred Kajfom. Ono bi spadalo između 18,24 i 18,28.

E. Petar je zatajio drugi i treći put (18,25-27)

18,25 Pripovijest se sada vraća Šimunu Petru. U studen ranih jutarnjih sati **grija** se uz vatru. Njegova odjeća i naglasak nesumnjivo su pokazivali da je galilejski ribar. Jedan što je stajao s njim upita ga je li učenik tog Isusa. Ali on ponovno **zanijeka** Gospodina.

18,26 Sada se Petru obratio jedan Malhov rođak. On je vidio kada je **Petar bio odsjekao uho** njegovom rođaku. »Nisam li te ja vidio u vrtu s njime?«

18,27 Petar po treći put **zanijeka** Gospodina. **Odmah** začu kukurikanje **pijetla** i prisjeti se Gospodinovih riječi: »Pijetao se neće oglasiti dok me se tri puta ne odrekneš.« Iz drugih evanđelja znamo da je u tom trenutku Petar izišao i gorko zaplakao.

F. Isus pred Pilatom (18,28-40)

18,28 Završilo je vjersko suđenje i sada će početi građansko. Prizor se zbiva u sudnici, tj. upraviteljevoj palači. Židovi nisu htjeli ići u palaču jednog poganina. Smatrali su da će se **okaljati** i tako neće moći blagovati **pashalnu večeru**. Izgleda da ih ništa nije smetalo to što su smišljali kako da ubiju Sina Božjeg. Ulazak u pogansku kuću bio bi za njih tragedija, ali ubojstvo

je bilo samo sitnica. Augustin primjećuje: »O bezbožna sljepočo. Zbilja, okaljati će ih tudi stan, ali ih neće okaljati vlastiti zločin! Bojali su se da će ih okaljati pretorij nekog stranog suca, ali se nisu bojali da će ih okaljati krv nedužnog brata.«⁵⁰

Hall komentira: »Jao vama svećenici, pismoznanci, starješine – licemjeri! Ima li nečistijeg krova od vaših vlastitih prsiju? Nisu nečisti Pilatovi židovi, nego su nečista vaša srca. Nije li vam umorstvo posao, a vi stajete zbog najmanje zaraze? Bog će vas kazniti, vi bijeli židovi! Žudite li da budete obojeni krvlju – Božjom krvlju? I ne bojite li se da ćete se uprljati ako nogom dotaknete Pilatovu stazu? Ne zapinje li vam mušica u grlu, a gutate toliku devu gnusne opakosti? Idite iz Jeruzalema, vi lažni nevjernici, ako se ne želite okaljati. Pilat ima više razloga da se boji, kako ne bi njegovi židovi bili okaljani prisutnošću tolikih monstuma opakosti.«⁵¹

Poole primjećuje: »Ono što najviše povezuje ljude koji su previše revni u obredima jest nebriga za čudoređe.«⁵²

Izraz »**da mogu jesti pashalnu večeru**« odnosi se vjerojatno na blagdan *poslijepashe*. Pasha je održana prethodne noći.

18,29 Pilat, rimski upravitelj, popustio je religijskoj sitničavosti Židova iziđavši pred njih. Suđenje je počeo tražeći od njih da iznesu kakvu optužbu **protiv ovog Zatočenika**.

18,30 Njihov je dogovor bio otvoren i prost. Rekli su, zapravo, da su već razmotrili slučaj i zaključili da je kriv. Od Pilata su tražili samo da donese presudu.

18,31 Pilat je pokušao izbjeći odgovornost prebacivši je natrag na Židove. Ako su već optužili Isusa i zaključili da je kriv, zašto ga nisu sudili **po svom zakonu**? Odgovor Židova bio je veoma znakovit. Izrekli su ga u mnogo riječi: »Mi nismo samostalan narod. Osvojila nas je rimska vlast. Uzeli su nam građansku upravu i više nemamo ovlast **nikoga pogubiti**.«

Njihov je odgovor bio dokaz robovanja i podvrnutosti poganskoj vlasti. Nadalje, ljagu zbog Kristove smrti htjeli su prebaciti na Pilata.

18,32 Stih 32 može imati dva različita značenja: (1) U Mateju 20,19 Isus je navijestio da će biti predan poganima da ga ubiju. Židovi su mu sada upravo to činili. (2) Gospodin je na mnogim mjestima rekao da će biti »podignut« (Iv 3,14; 8,28; 12,32 i 34). To se odnosilo na smrt razapinjanjem. U slučaju smrtnih kazni, Židovi su koristili kamenovanje; razapinjanje je bilo rimski način. Tako su svojim odbijanjem da izvrše smrtnu kaznu Židovi i ne znajući ispunili ta dva proročanstva o Mesiji (vidi također Ps 22,16).

18,33 Pilat je zatim odveo Isusa u sudnicu na razgovor u četiri oka i otvoreno ga upitao: »Jesi li ti kralj Židova?«

18,34 Isus odgovori: »Jesi li, kao upravitelj, ikada čuo da sam pokušao svrgnuti rimsku vlast? Jesu li ti ikada rekli da sam se proglasio kraljem koji će srušiti Carstvo? Je li ovo optužba na temelju tvog osobnog iskustva ili si to samo čuo od Židova?«

18,35 U Pilatovom pitanju bilo je pravog prezira: »Zar sam ja Židov?« Želio je reći da je on bio previše važan da bi se bavio takvim mjesnim židovskim problemom. Ali je njegov odgovor bio i priznanje da nije imao nikakvu pravu optužbu protiv Isusa. Znao je samo ono što su rekli židovski vođe.

18,36 Gospodin je zatim priznao da *jest* Kralj, ali ne onakav kralj na kakva su mislili Židovi kada su ga optuživali. I ne takav kralj koji bi ugrožavao Rim. Kristovo se **kraljevstvo** ne stječe ljudskim oružjem. U protivnom bi se njegovi učenici borili protiv Židova da spriječe njegovo uhićenje. Kristovo **kraljevstvo nije odavde**, to jest, nije od ovoga svijeta. Svoju moć i vlast ne dobiva od ovoga svijeta; ciljevi i svrhe nisu mu zemaljski.

18,37 Kad ga je Pilat upitao je li kralj, Isus odgovori: »Ti dobro kažeš: ja **jesam kralj**.« Ali njegovo kraljevstvo je kraljevstvo istine, ne mača i štita. On je **došao na svijet svjedočiti za istinu**. Istina ovdje znači istinu o Bogu, samome Kristu, Duhu Svetom, čovjeku, grijehu, spasenju i svim ostalim veličanstvenim naukama kršćanstva. **Svatko tko je od istine sluša njegov glas** i tako njegovo kraljevstvo raste.

18,38 Teško je reći što je Pilat mislio kada mu je rekao: »Što je istina?« Možda se zbunio, možda je bio zajedljiv ili ga je to doista zanimalo? Znamo samo to da je pred njim stajala Utjelovljena Istina i da je nije prepoznao. Pilat je sada pohitao Židovima s priznanjem da na Isusu nije mogao naći **nikakvu krivicu**.

18,39 Među Židovima je za **Pashu** vladao običaj da se od Rimljana traži puštanje nekog židovskog zatočenika. Pilat je posegnuo za tim običajem ne bi li udovoljio Židovima i istodobno pustio Isusa.

18,40 Zamisao mu je propala. Židovi nisu htjeli Isusa, nego **Barabu**. A **Baraba bijaše razbojnik**. Ljudskom opakom srcu bijaše miliji razbojnik negoli Stvoritelj.

G. Pilatova presuda: nedužan ali osuđen (19,1-16)

19,1 Bilo je nadasve nepravdično od Pilata što je dao izbičevati nedužnu Osobu. Možda se nadao da će ta kazna zadovoljiti Židove i da neće iskati Isusovu *smrt*. Bičevanje je bilo rimski način kažnjavanja. Zatočenika su bičevali bičem ili štapom. Na biču su bili komadići metala ili kosti, koji su se urezivali duboko u meso.

19,2-3 Vojnici su se izrugivali Isusovoj tvrdnji da je Kralj. – Kruna za Kralja! Ali, bio je to **vijenac od trnja**. Mora da ga je silno boljelo kada su mu ga nataknuili na čelo. Trnje je simbol prokletstva što ga je grijeh donio čovječanstvu. Ovdje Gospodin Isus nosi prokletstvo naših grijeha kako bismo mi mogli nositi krunu slave.

Grimizni plašt također se stavljao za porugu. **Grimizna** je bila kraljevska boja. I opet nas podsjeća na to da su naši grijesi prebačeni na Isusa kako bismo se mi mogli odjenuti u opravu Božje pravednosti.

Kako je tužno kada pomislimo kako su vječnog Sina Božjega pljuskaše **ruke** njegovih stvorenja! Ustima koja je on stvorio sada su mu se izrugivali!

19,4 Pilat ponovno iziđe pred svjetinu i objavi da će im predati Isusa, ali da je nedužan. Pilat je tako samoga sebe optužio svojim riječima. Na Kristu nije našao krivice, pa ipak ga neće pustiti.

19,5 Kada Isus iziđe s trnovim vijencem, u grimiznu plaštu, Pilat ga predstavi riječima: »**Evo čovjeka.**« Teško je reći je li to rekao u sprdnji, sućuti ili bez nekih osobitih osjećaja.

19,6 Glavari svećenički opaziše da se Pilat koleba i zato glasno povikaše da Isusa treba razapeti. *Religiozni* ljudi predvodili su kada je trebalo pogubiti Spasitelja. Stoljećima su crkveni službenici često najžešće progonili istinske vjernike. **Pilatu** su izgleda bile odvratne njihove riječi i besmislena mržnja prema Isusu. Rekao je: »Ako tako osjećate, zašto ga **ne uzmete i razapnete?** Što se mene tiče, nedužan je.« Ipak, Pilat je znao da ga Židovi neće moći pogubiti, jer su u to doba to smjeli učiniti jedino Rimljani.

19,7 Kada su vidjeli da im nije uspjelo dokazati da je Isus prijetnja carevoj vlasti, iznijeli su protiv njega vjersku optužbu. Rekavši da je Sin Božji, Krist je tvrdio da je jednak Bogu. Židovima je to bila hula i trebalo ju je kazniti.

19,8-9 Pilata je uznemirila mogućnost da je Isus Sin Božji. Sve ga je to već uznemiravalo, ali se sada još više prestrašio.

Pilat je poveo Isusa u dvor, tj. **sudnicu** i upitao ga **odakle** je. U svemu tome Pilat je bio najtragičniji lik. Sâm je priznao da Isus nije učinio ništa loše; ipak, nije imao moralne snage da ga pusti jer se bojao Židova.

Zašto mu Isus ne dade odgovora? Vjerojatno zato što je znao da Pilat ne želi djelovati u skladu sa svjetlom koje je imao. Pilat je propustio svoju prigodu. Neće mu biti dano više svjetla jer nije odgovorio na svjetlo koje je imao.

19,10 Pilat je pokušao prijetnjom prisiliti Isusa da mu odgovori. Podsjetio je Isusa na to da kao rimski upravitelj ima **vlast** ili ovlast da ga pusti ili **razapne**.

19,11 Gospodin je izvanredno vladao sobom. Bio je mirniji od Pilata. Staloženo je odgovorio da je svu **vlast** Pilatu dao Bog. Sve je vlade postavio Bog i svaka je vlast, građanska ili duhovna, od Boga.

»**Onaj koji me predao tebi**« može se odnositi na: (1) *Kajfu*, velikoga svećenika; (2) *Judu*, izdajnika ili (3) židovski *narod* općenito. Želi se reći da su Židovi morali bolje znati. Imali su Pisma koja su im najvjestila dolazak Mesije. Trebali su ga prepoznati kada dođe. Ali oni su ga odbacili i sada su čak tražili njegov život. Ovaj nas stih uči da postoje stupnjevi krivice. Pilat je bio kriv, ali su Kajfa, Juda i svi opaki Židovi bili više krivi.

19,12 Upravo kada je Pilat odlučio pustiti Isusa, Židovi su upotrijebili svoj posljednji i najjači argument: »**Ako ovoga pustiš, nisi prijatelj caru**«, to jest Cezaru. (Cezar je bio službeni naslov rimskih vladara.) Kao da su oni marili za cara! Mrzili su ga. Najradije bi ga bili uništili i oslobodili se njegove vlasti. Ipak, ovdje su se pretvarali da štite Cezarovo carstvo od prijetnje ovog Isusa koji tvrdi za se da je kralj! Posljedice tog strašnog licemjerja osjetili su godine 70. po Kristu kada su Rimljani ušli u Jeruzalem, posve razorili grad i poklali njegove stanovnike.

19,13 Pilat nije mogao dopustiti da ga Židovi optuže kako nije odan caru i slabički se priklonio svjetini. Sada je izveo Isusa na javno mjesto **koje se zove Pločnik**, gdje su se takvi slučajevi često rješavali.

19,14 Blagdan Pashe bio je zapravo već proslavljen prethodne večeri. **Priprava za Pashu** znači pripravu za blagdan nakon nje. »**Oko šestoga sata**« bilo je vjerojatno šest ujutro, ali u pogledu načina računanja vremena u evanđeljima ima nepremostivih poteškoća. »**Evo kralja vašega!**« Gotovo je sigurno da je to Pilat rekao kako bi razljutio i izazvao Židove. Zacijelo ih je držao krivima što su ga priklještili da osudi Isusa.

19,15 Židovi su i dalje zahtijevali da se Isusa mora razapeti. Pilat ih je bockao pitanjem: »Hoćete reći da želite **razapeti vlastitoga kralja?**« Nato se Židovi vrlo poniziše i rekoše: »**Mi nemamo drugog kralja osim cara!**« – Bezvjerni narod! Odbacuju svog Boga zbog opakoga, panskog vladara!

19,16 Pilat je želio ugoditi Židovima i zato je predao Isusa vojnicima **da ga razapnu**. Milića mu je bila pohvala ljudi negoli Božja pohvala.

H. Razapinjanje (19,17-24)

19,17 Riječ prevedena s križ može se odnositi na drvo u komadu (stup) ili na dva prekrivena komada drveta. U svakom slučaju, bio je toliki da ga je čovjek mogao normalno nositi. Isus je dio puta sâm nosio svoj križ. Zatim je, prema drugim evanđeljima, dan čovjeku imenom Šimun Cirenac. **Mjesto zvano Lubanjsko** nazvano je tako iz dva moguća razloga: (1) Možda je sâm kraj podsjećao na lubanju, osobito ako je to bilo brdo s pećinama na obronku. Jedno takvo mjesto, nazvano »Gordonova Kalvarija«, nalazi se danas u Izraelu. (2) Bilo je to mjesto na kojemu su pogubljavali zločince; možda su u tom području nađene lubanje i kosti, iako je to u svjetlu Mojsijeva zakona vrlo malo vjerojatno.

19,18 Gospodina Isusa prikovali su za križ čavlima probodenim kroz ruke i noge. Križ su zatim podigli i zabili ga u rupu u zemlji. Jedini savršeni čovjek koji je ikada živio, a tako su ga primili njegovi vlastiti!

Ako nikada prije niste u njega vjerovali kao u Gospodina i Spasitelja, nećete li to učiniti sada, dok čitate ovaj opis o tome kako je umro za vas? S njime su bila razapeta dva razbojnika, s jedne i s druge strane. Bilo je to da se ispuni Izaijino proročanstvo (53,12): »Ubrojaše ga u prijestupnike.«

19,19 Bio je običaj postaviti iznad glave razapetog **natpis** i ukazati na njegov zločin. Pilat je naredio da se na križ u sredini postavi natpis **ISUS NAZAREĆANIN, KRALJ ŽIDOVA**.

19,20 Alexander to snažno izražava: »Na hebrejskome, svetom jeziku patrijarhâ i prorokâ. Na grčkome, glazbenom i zlatnom jeziku koji dušu predaje predmetima osjetila a tijelo apstrakcijama filozofije. Na latinskome, narječje ljudi koji su isprva bili najjači od svih ljudskih sinova. Ta tri jezika predstavljaju tri rase i njihove ideje – otkrivenje, umjetnost, književnost; napredak, rat i pravoslavlje. Gdje god postoje te tri težnje ljudskoga roda, gdje god se ljudskim jezikom može izraziti navještaj, gdje god postoji srce da griješi, jezik da govori, oko da čita, Križ ima poruku.«⁵³

Mjesto ... bijaše blizu grada. Gospodin Isus bio je razapet izvan gradskoga područja. Točno se mjesto ne zna pouzdano.

19,21 Svećeničkim glavarima natpis se nije svidio. Željeli su da zvuči kao Isusova *tvrdnja*, a ne kao *činjenica* (što je bio).

19,22 Pilat nije želio izmijeniti natpis. Postao je nestrpljiv sa Židovima i nije im više želio popuštati. Ali, takvu je odluku morao pokazati prije!

19,23 Pri takvim su pogubljenjima **vojnici** smjeli podijeliti osobne stvari umrlih. Ovdje vidimo kako među sobom dijele Kristovu odjeću. Po svoj prilici, sastojala se od pet dijelova. Četiri su razdijelili, no ostala je halja, koja je bila bez šavova i nije se mogla razderati a da ne postane beskorisna.

19,24 Baciše kocku za halju i pripala je neimenovanom pobjedniku. Nisu znali da, čineći to, ispunjavaju veliko proročanstvo napisano tisuću godina prije (Ps 22, 18)! Ta nas ispunjena proročanstva iznova podsjećaju na to da je ova Knjiga nadahnuta Riječ Božja i da je Isus Krist uistinu obećani Mesija.

I. Isus povjerava svoju majku Ivanu (19,25-27)

19,25 Mnogi stručnjaci za Bibliju misle da se u ovome stihu navode sljedeće četiri žene: (1) Marija, Isusova majka; (2) Marijina sestra Saloma, Ivanova majka; (3) Marija, Kleofina žena; (4) Marija Magdalena.

19,26-27 Usprkos vlastitim patnjama, Gospodin je bio brižan prema drugima. Ugledavši svoju majku i Ivana, učenika, rekao joj je da je Ivan onaj koji će joj poslije nadomjestiti sina. Obraćajući se svojoj majci sa »**ženo**«, Gospodin uopće nije pokazao manjak poštovanja. Ali, uočavamo da je nije nazvao »majkom«. Je li u tome kakva pouka za one koji bi mogli biti skloni uzvisiti Mariju i postaviti je za predmet obožavanja? Isus je ovdje uputio Ivana da skrbi za Mariju kao da mu je vlastita majka. Ivan ga je poslušao i odveo Mariju k svojim.

J. Kristovo je djelo dovršeno (19,28-30)

19,28 Između 27. i 28. stiha riječ je nedvojbeno o tri sata tame – od podneva do tri poslije podne. U tom je razdoblju Bog napustio Isusa i on je platio kaznu za naše grijehе. Njegov je povik: »**Žedan sam!**« značio pravu, tjelesnu žeđ, koja je bila još veća zbog razapinjanja. Ali, on nas podsjeća i na to da je od njegove tjelesne žeđi još veća bila njegova duhovna žeđ za spasenjem ljudskih duša.

19,29 Vojnici su mu dali da popije ocat. Vjerojatno su na vrh štapa svezali spužvu s isopom i pritisnuli mu je na usne. (Isop je

biljka koja se rabi i za Pashu – Izl 12,22). Ovo se ne smije pobrkati s octom pomiješanim sa žuči, koji mu je prije bio ponuđen (Mt 27,34). Nije ga popio jer bi mu to olakšalo bol. On naše grijehе mora ponijeti pune svijesti.

19,30 »Dovršeno je« djelo koje mu je Otac dao učiniti! Ispuštanje njegove duše kao žrtve za grijehе! Djelo otkupljenja i ispaštanja! Točno je da on još nije umro, ali njegova smrt, ukop i uzašašće bili su izvjesni kao da su već izvršeni. Tako je Gospodin Isus mogao objaviti da sada postoji način na koji se grešnici mogu spasiti. Hvala Bogu danas za dovršeno djelo Gospodina Isusa na križu Golgote!

Neki nam stručnjaci za Bibliju kažu kako spuštanje njegove glave može značiti da je glavu zabacio unatrag. Vine veli: »Ne bescemoćno padanje glave nakon smrti, nego voljno postavljanje glave u položaj za odmor.«

To što je **predao duh** ističe činjenicu da je njegova smrt bila dragovoljna. Sâm je odredio trenutak svoje smrti. Posve svjestan svojih sposobnosti, *otpustio* je svoj duh – a to je nešto što ni jedan običan čovjek ne može učiniti.

K. Probadanje Spasiteljeva boka (19,31-37)

19,31 Opet vidimo koliko su ti pobožni Židovi vodili računa o potankostima dok su hladnokrvno ubijali. »Cijepali su dlaku nadvoje a gutali devu.« Mislili su kako ne bi bilo ispravno dopustiti da tijela **ostanu na križu u Subotu**. U gradu će se održavati vjerski blagdan. Stoga su zatražili od Pilata da se trima pogubljenima polome noge.

19,32 Pismo ne opisuje kako su im polomili noge. Međutim, mora da su bile polomljene na više mjesta jer jedan lom ne bi prouzročio smrt.

19,33 Svi su ti vojnici dobro znali svoj posao. Znali su da je Isus ... **već umro**. Ni-

je bilo nikakve mogućnosti da je u nesvije-
sti. **I ne slomiše mu noge.**

19,34 Ne kaže se zašto mu je jedan od vojnika probio bok. Bio je to možda posljednji izljev opakosti njegovog srca. — »Bio je to posljednji udarac poražena neprijatelja nakon bitke, koji je govorio o tome koliko je duboko u čovjekovo srce usadena mržnja prema Bogu i njegovu Kristu.« Glede značenja krvi i vode tumači se ne slažu. Neki misle da se želi reći kako je Isusu puknulo srce i da je tako umro — ali, već smo pročitali da je njegova smrt bila dragovoljni čin. Drugi misle da je riječ o krštenju i Posljednjoj večeri, ali to izgleda neuvjerojatno. Krv govori o očišćenju od grijeha, a voda simbolizira čišćenje od prljavštine grijeha s pomoću Riječi. To izražavaju stihovi:

Neka voda i krv
Iz tvog probodenog boka što teku
Dvojaki lijek za grijeha mi budu
Nek' me od grijeha krivnje i moći spase.
— Augustus Toplady

19,35 Stih 35 možda se odnosi na činjenicu da Isusu nisu bile slomljene noge, na probadanje Isusova boka ili na cijeli prizor razapinjanja. *Onaj koji je vidio nedvojbeno je Ivan, koji je pisao taj izvještaj.*

19,36 Ovaj se stih očigledno poziva na stih 32 kao ispunjenje Izlaska 12,46: »Ne smijete mu kost slomiti.« Taj se stih odnosi na pashalno janje. Božja je zapovijed bila da kosti moraju ostati čitave. Krist je istinsko pashalno Janje, koje u cijelosti utjelovljuje taj simbol.

19,37 Stih 37 vezuje se uz stih 34. Iako vojnik to nije shvatio, njegov je postupak bio još jedno divno ispunjenje Pisma (Zah 12,10). »Čovjek ima svoje opakosti, ali Bog ima svoj put.« Zaharijino se proročanstvo odnosi na buduću Dan kada će Židovi vjernici vidjeti kako se Gospodin vraća na Zemlju. »Gledat će mene kojeg su proboli. Da, žalit će za njim kao što se žali za vlastitim sinom.« (NKJV)

L. Ukop u Josipov grob

(19,38-42) Ovimе počinje opis Isusova ukopa. Dosad je Josip iz Arimateje bio prikriveni vjernik. Strah od Židova sprečavao ga je da se o Kristu otvoreno očituje. Sada je otvoreno istupio i zatražio Isusovo tijelo da ga pokopa. Time se izložio izopćenju, proganjanju i nasilju. Jedino se može žaliti što nije stao uz odbačenog Učitelja dok je Isus još služio mnoštvu.

19,39-40 Čitatelji Ivanova evanđelja sada već poznaju Nikodema, kojeg su upoznali kad je došao Isusu noću (pogl. 3) i kad je zahtijevao da se Isusu pruži mogućnost saslušanja pred Sanhedrinom (Iv 7, 50-51). Sada se pridružuje Josipu i donosi oko sto libri smirne i aloja. Ti su začini vjerojatno bili u obliku praha i njime je posuto Isusovo tijelo. Zatim su tijelo svezali lanenim trakama.

19,41 U ovom je odlomku gotovo svaka pojedinost ispunjenje proročanstva. Izajia je prorokovao da će ljudi htjeti pokopati Mesiju s opakima, ali da će u smrti biti s bogatim (Iza 53,9). Nova grobnica u vrtu očigledno je pripadala nekom bogatom čovjeku. U Mateju saznajemo da je pripadao Josipu iz Arimateje.

19,42 Isusovo je tijelo stavljeno u grob. Židovi su jedva čekali da se oslobode tijela zbog njihova blagdana koji je počinjao uvečer. Ali, sve je to bilo dio Božje volje da tijelo bude u zemlji tri dana i tri noći. S tim u svezi, valja napomenuti da se prema židovskom računanju vremena svaki dio dana računao kao dan. Tako je činjenica da je Gospodin bio u grobu *dio* trodnevnoga razdoblja još uvijek bilo ispunjenje njegova proročanstva u Mateju 12,40.

IX. POBJEDA SINA BOŽJE- GA (Pogl. 20)

A. Prazan grob (20,1-10)

Prvi dan tjedna bila je nedjelja. Marija Magdalena otišla je do groba prije svitanja. Grob je vjerojatno bio mala prostorija

uklesana u brdo ili stijenu. **Kamen** je nedvojbno bio u obliku novčića – okrugao i plosnat. Pristajao je u žlijeb na ulazu u grob i mogao se dokotrljati na ulaz kako bi ga zatvorio. Kada je Marija stigla, **kamen** je već bio odmaknut. To se, uzgred rečeno, dogodilo *nakon* Kristova uskrsnuća, kako saznajemo iz Mateja 28.

20,2 Marija je odmah **otrčala k Petru** i Ivanu i bez daha im ispričala da je netko uzeo Gospodinovo tijelo **iz groba**. Nije rekla tko je to učinio, rekla je *oni* kako bi dala do znanja da je to sve što zna. Valja istaknuti vjernost i odanost žena prigodom raspeća i uskrsnuća. Učenici su napustili Gospodina i pobjegli. Žene su ostale, ne mareći za osobnu sigurnost. To nije bez značaja.

20,3-4 Teško je zamisliti o čemu su **Petar** i Ivan razmišljali dok su hitali iz grada u vrt blizu Golgote. Ivan je vjerojatno bio mlađi od Petra pa je prvi došao do **grobnice**.

20,5 Ulaz u grobnicu bio je vjerojatno nisko pa se čovjek morao sagnuti kako bi pogledao unutra. Ivan je vidio kako ondje **leže** platneni **povoji**. Jesu li bili odmotani s tijela ili su još bili u obliku u kojem su omatali tijelo? Rekli bismo da je bilo to posljednje. Ipak **ne uđe** u grob.

20,6-7 Petar ga je sada sustigao i ne oklijevajući **ušao** u grob. Ima u toj njegovoj impulzivnosti nečega zbog čega nam je blizak. I on je vidio da tamo **leže** platneni **povoji**, ali Spasiteljeva tijela nije bilo.

Detalj s **ručnikom** dodan je kako bi se pokazalo da je Gospodinov odlazak bio smišljen i staložen. Da je netko ukradio tijelo, ne bi bio pažljivo *složio* odjeću!

20,8 Ivan je ušao u grob i ugledao uredno složene **povoje** i **ručnik**. Ali kad čitamo da je **vidio** i **povjеровao**, to znači više od tjelesnoga vida. Znači da je spoznao. Pred njim su bili dokazi Kristova uskrsnuća. Govorili su mu što se dogodilo, i on je povjеровao.

20,9 Sve dosad učenici nisu uistinu razumjeli Stari zavjet u kojemu piše da **Me-sija treba ustati od mrtvih**. Sâm im je Gospodin to više puta rekao, ali nisu shvatili. Ivan je to prvi razumio.

20,10 Učenici su se **zatim** vratili tamo gdje su boravili – vjerojatno u Jeruzalem. Nesumnjivo, zaključili su da nema koristi od čekanja kraj groba. Bilo bi bolje otići i reći drugim učenicima što su otkrili.

B. Pojavljivanje Mariji Magdaleni (20,11-18)

20,11 Prve su dvije riječi veoma snažne: **ali Marija**. Druga su dva učenika otišla kući, **ali Marija**... Ovdje ponovno nalazimo ljubav i odanost žene. Njoj je bilo mnogo oprosteno, stoga je mnogo voljela. Bdjela je izvan groba i plakala zbog toga što su, kako je mislila, tijelo vjerojatno ukrali Gospodinovi neprijatelji.

20,12 Ovaj put, kada je pogledala unutra, **ugleda dva anđela na mjestu gdje je bilo položeno Isusovo tijelo**. Značajno je kako su te izvanredno važne činjenice iznesene tiho i bez uzbuđenja.

20,13 Izgleda da se Marija nije nimalo bojala ili iznenadila. Odgovorila je na njihovo pitanje kao da je doživjela nešto najsvakidašnije. Iz njezina je odgovora očito kako još uvijek nije shvaćala da je Isus uskrsnuo i da ponovno živi.

20,14 Na ovome joj je mjestu nešto kazalo da pogleda iza sebe. Bio je to sâm **Isus**, ali ona ga nije prepoznala. Bilo je još rano jutro i možda još nije bilo svanulo. Neprekidno je plakala i pogled joj je nesumnjivo bio zamagljen. Također, možda ju je Bog spriječio da prepozna Gospodina dok nije za to došao pravi trenutak.

20,15 Gospodin je znao odgovore na ta pitanja; ali, htio ih čuti je s njezinih usana. **Ona** je mislila **da je vrtlar**. Spasitelj svijeta može biti vrlo blizu ljudima a da ga oni ipak ne prepoznaju. Obično se pojavljuje u liku obične osobe, a ne kao netko od

velikih ljudi na Zemlji. Marija u svome odgovoru nije Gospodina imenovala. Triput je o Isusu govorila kao o **njemu**. Zanimala ju je samo jedna Osoba i osjećala je da je posve izlišno pobliže ga određivati.

20,16 Marija je sada čula kako je neki poznat glas oslovljava imenom. Nije bilo dvojbe – bio je to **Isus!** Obratila mu se s *rabbuni*, što znači »moj veliki Učitelju«. Zapravo, o njemu je još uvijek mislila kao o svome Velikom Učitelju kojeg je poznavala. Nije shvaćala da je sada bio više od njezina Učitelja – bio je Gospodin i Spasitelj. Stoga se Gospodin spremao objasniti joj novi i puniji način na koji će ga nadalje poznavati.

20,17 Marija je poznavala Isusa osobno, kao čovjeka. Vidjela je čudesa koja su se događala dok je bio tjelesno nazočan. Stoga je zaključila da, ako nije više s njom u vidljivom obliku, ona neće više imati izgleda na blagoslov. Gospodin je mora u tom stajalištu ispraviti. Rekao je: »Ne gledaj me samo kao tjelesnog čovjeka. **Još nisam uzašao Ocu svojemu**. Kada se vratim u Nebo, na Zemlju će biti poslan Duh Sveti. Kada on dođe, otkrit će me tvome srcu tako kako me nikada prije nisi poznavala. Bit ću ti bliži i draži nego što je to bilo moguće tijekom moga života ovdje.«

Zatim joj je rekao da **ide njegovoj braći** i ispriopovjedi im o novom poretku koji je počeo. Gospodin je prvi put za svoje učenike rekao »moja braća«. Trebali su znati da je njegov Otac njihov Otac, a njegov Bog njihov Bog. Dotsad vjernici nisu bili »sinovi« i »Božji baštinići».

Gospodin Isus nije rekao »Ocu našem« nego »Ocu svojemu i Ocu vašemu«. Razlog je u tome što je Bog njegov Otac u drukčijem smislu nego naš. Bog je Isusu Kristu Otac oduvijek. Krist je Sin oduvijek, od prvog naraštaja. Sin je jednak Ocu. Mi smo posvojeni sinovi Božji. To je odnos koji počinje kada smo spašeni i nikada ne prestaje. Kao sinovi Božji, nismo jednaki Bogu i nikada nećemo biti.

20,18 Marija Magdalena provela je ono što joj je povjereno i postala je, kako su neki rekli, »apostol apostolima«. Ima li ikakve sumnje u to da joj je ta velika čast dana kao nagrada za odanost Kristu?

C. Pojavljivanje njegovim učenicima (20,19-23)

20,19 Sada je bila nedjelja **uvečer**. Učenici su se okupili, možda u sobi na katu gdje su se bili sastali prije tri večeri. **Vrata su bila zaključana zbog straha od Židova**. Najedanput su ugledali Isusa kako stoji među njima i čuli su ga kako govori: »**Mir vama**.« Bilo je očigledno da je Gospodin ušao u sobu ne otvarajući vrata. Bilo je to čudo. Trebalo bi upamtiti da je njegovo uskrslu tijelo bilo pravo tijelo od krvi i mesa. Ipak, imao je moć prolazanja kroz zapreke i mogao je postupati protivno drugim prirodnim zakonima. Riječi »**mir vama**« sada imaju novo značenje jer je Krist stvorio mir krvlju svog križa. Oni koji su opravdani vjerom imaju mir s Bogom.

20,20 Pošto im je objavio mir, **pokaza im** tragove svoje muke kojom je postignut mir. Vidjeli su ožiljke od čavala i ranu nanesenu kopljem. Kada su shvatili da je to uistinu **Gospodin**, srca su im se ispunila radošću. Učinio je ono što je rekao da će učiniti. Ustao je od mrtvih. Uskrsnuli je Gospodin kršćaninu izvor radosti.

20,21 Stih 21 vrlo je lijep. Vjernici ne bi smjeli sebično uživati u njegovom miru. Moraju ga dijeliti s drugima. On ih šalje u svijet **kao što je Otac poslao njega**:

Krist je došao na svijet kao siromašna osoba.
Došao je kao Sluga.
Ispraznio je sebe.
Radovao se vršeći Očevu volju.
Poistovjetio se s čovjekom.
Činio je dobro.
Sve je činio po sili Duha Svetoga.
Cilj mu je bio križ.

Sada je učenicima rekao: »**I ja šaljem vas**.«

20,22 Ovo je jedan od najtežih stihova u cijelom Evanđelju. Čitamo da je Isus **dahnuo** na učenike i rekao: »**Primate Duha Svetoga!**« Teškoća je u tome što je Duh Sveti dan tek poslije, na dan Pedesetnice. Pa kako je onda Gospodin mogao izgovoriti te riječi a da taj čin nije odmah uslijedio?

Ponuđeno je nekoliko objašnjenja: (1) Neki drže kako je Gospodin jednostavno obećao ono što će oni dobiti na dan Pedesetnice. To vjerojatno nije dobro objašnjenje. (2) Neki ukazuju na to da je Spasitelj zapravo rekao: »Primate duha svetoga«, a ne: »Primate Duha Svetoga.« Iz toga zaključuju da učenici tada nisu primili Duha Svetoga u svoj njegovoj punini, nego samo dio poslanja Duha kao što je bolji uvid u istinu ili moć i vodstvo za njihovo poslanje. Kažu da su učenici primili jamstvo ili predokus Duha Svetoga. (3) Drugi tvrde da je Duh Sveti tada bio posve izliven na učenike. To ne izgleda vjerojatno s obzirom na tvrdnje kakva je ona u Luki 24,49 i Djelima 1;4,5,8, gdje se o dolasku Duha Svetoga još govori kao o budućnosti. Iz Ivana 7,39 jasno se vidi da da Duh Sveti ne može doći u njegovoj punini dok se Isus ne proslavi, to jest, dok se ne vrati u Nebo.

20,23 Ovo je još jedan težak stih o kojemu se dosada mnogo sporilo. (1) Jedni drže da je Isus svojim apostolima (i njihovim pretpostavljenim nasljednicima) zapravo dao **moć** opraštanja ili zadržavanja? grijeha. To je izravno suprotno biblijskoj nauku da jedino Bog može opraštati grijeh (Luka 5,21). (2) Gaebelein navodi drugo stajalište: »Moć koja je obećana i vlast koja je dana povezane su s propovijedanjem Evanđelja, koje objavljuje pod kojim će se uvjetima grijesi opraštati, a ako se ti uvjeti ne prihvate, grijesi će biti zadržani.« (3) Treće stajalište (koje je slično drugome), a ono mi prihvaćamo, jest da je učenicima dano pravo da proglašavaju grijeha oproštenima.

Ilustrirajmo to treće stajalište. Učenici odlaze propovijedati evanđelje. Neki se ljudi pokaju za svoje grijeha i prime Gospodina Isusa. Učenici imaju vlast reći im da su im **grijesi oprošteni**. Drugi se odbiju pokajati i ne žele vjerovati u Isusa. Učenici im kažu da su još uvijek u grijesima i da će, kada umru, zauvijek propasti.

Uz to objašnjenje trebamo dodati i da je Gospodin učenicima dao osobitu vlast da se bave određenim grijesima. Primjerice, u Djelima 5,1-11 Petar je upotrijebio tu vlast i to je dovelo do Ananijine i Safirine smrti. Pavao zadržava grijeha zločinitelja u Korinćanima 5,3-5, 12, 13 te oprašta grijeha u 2 Korinćanima 2,4-8. U tim je slučajevima riječ o opraštanju kazne za te grijeha u ovome životu.

D. Sumnja pretvorena u vjeru (20,24-29)

20,24 Ne bismo smjeli prenatlo zaključiti da **Tomu** treba osuđivati zbog toga što nije bio nazočan. Ništa ne ukazuje na razlog njegove odsutnosti.

20,25 *Tomu treba osuđivati* zbog njegove nevjere. On mora imati vidljiv, opipljiv dokaz Gospodinova uskrsnuća; u protivnom, **neće vjerovati**. Mnogi danas imaju takav stav, ali to nije razumno. Čak i znanstvenici vjeruju u štošta što ne mogu ni vidjeti ni dodirnuti.

20,26 Tjedan dana poslije Gospodin se ponovno ukazao **svojim učenicima**. Ovaj put s **njima** je bio i **Toma**. Gospodin Isus ponovno je na čudesan način ušao u prostoriju i ponovno ih pozdravio s: »**Mir vama!**«

20,27 Gospodin je prema svojem vjeronom učeniku bio nježan i strpljiv. Pozvao ga je da se uvjeri u njegovo uskrsnuće stavljanjem **ruke** u ranu od koplja u njegovu **boku**.

20,28 **Toma** se uvjerio. Je li uistinu stavio prst u ranu na Gospodinovu boku, ne znamo. Ali na poslijetku je shvatio da je

Isus uskrsnuo te da je i **Gospodin i Bog**. John Boys je to lijepo rekao: »Priznao je božanskost koju nije vidio, na temelju rana koje je vidio.«

20,29 Važno je primijetiti da je Isus prihvatio da ga štiju kao Boga. Da je bio samo čovjek, bio bi to odbio. Ali, Tomina vjera nije bila onakva kakvu je Gospodin želio. Bila je to vjera temeljena na gledanju. **Blagoslovljeni oni koji ne vidješe, a vjeruju.**

Najsigurniji je dokaz Riječ Božja. Kada Bog nešto kaže, mi ga štuju tako da u to vjerujemo; ali, ne poštujemo ga ako tražimo dodatne dokaze. Trebali bismo vjerovati jednostavno zato što je on to rekao i zato što on ne može lagati ili se varati.

E. Svrha Ivanova evanđelja (20,30,31)

U Ivanovu evanđelju nisu zabilježena sva čudesa što ih je Isus izveo. Duh Sveti izabrao je one znakove koji će najbolje služiti njegovoj svrsi.

Evo što je bio Ivanov cilj pri pisanju ove knjige. Napisao ju je zato da njegovi čitatelji **vjeruju da je Isus istinski Mesija i Sin Božji**. Ako vjeruju, imat će vječni život u njegovom imenu.

– Jeste li vi povjerovali?

X. EPILOG: USKRSLI SIN SA SVOJIMA (Pogl. 21)

A. Krist se ukazuje svojim učenicima u Galileji (21,1-14)

21,1 Prizor se sada mijenja i nalazimo se na **Tiberijadskom moru** (Galilejskom). Učenici su putovali na sjever svojim domovima u Galileji. Gospodin Isus ih je ondje sreo. Izraz »objavio se ovako« znači da će Ivan opisati način na koji im se Krist ukazao.

21,2 U to vrijeme sedmorica učenika **bi-jahu zajedno – Petar, Toma, Natanael, Jakov i Ivan (Zebedejevi sinovi) i druga dva čija imena ne znamo.**

21,3 Šimun Petar je odlučio poći **ribariti na moru**, a drugi su se složili da će poći s njim. Izgledalo je to kao najprirodnija odluka, premda neki proučavatelji Biblije smatraju da taj put nije bio po Božjoj volji i da su otišli a da se prije nisu pomolili. **Te noći ne uloviše ništa.** Nisu oni bili prvi ribari koji su cijelu noć uzaludno ribarili! To je prikaz beskorisnosti ljudskoga truda bez božanske pomoći, napose kada je u pitanju ribarenje duša.

21,4 Dok su ujutro veslali prema **obali**, Isus ih je čekao, premda ga nisu prepoznali. Možda je još bilo prilično tamno; ili ih je Božja sila spriječila da ga prepoznaju.

21,5 To je isto kao da je Gospodin upitao, »Momci, imate li što za jelo?« Razočarano mu odgovoriše: »Ne.«

21,6 Koliko su znali, bio je to samo stranac koji je šetao obalom. Ipak, poslušavši njegov savjet, **bacili su mrežu na desnu stranu lađe** – i gle! Mnoštvo **riba**! Toliko mnogo da nisu mogli izvući mrežu! To pokazuje da je Gospodin točno znao gdje se u jezeru nalazi riba. Isto tako, govori nam da više nema praznih mreža kada Gospodin upravlja našom službom. On zna gdje su duše pripravne na spasenje, i spreman nas je na njih uputiti – ako mu dopustimo.

21,7 Ivan je prvi prepoznao **Gospodina** i to odmah rekao **Petru**. Ovaj si **pripaše gornju halju** i ode na obalu. Nije zapisano je li plivao ili gacao, ili je hodao po vodi (kao što neki smatraju).

21,8 Ostali su učenici prešli s velike ribarske lađe na mali ribarski čamac i vukli **mrežu** preostalih trista stopa do kopna.

21,9 Spasitelj im je već pripremio doručak – pečenu **ribu** i **kruh**. Ne znamo je li Gospodin te **ribe** ulovio ili ih je priskrbio čudom. Ali vidimo da on ne ovisi o našim jadnim nagonima. U Nebu ćemo nesumnjivo saznati da su mnogi bili spašeni kroz molitvu i osobno svjedočenje, a da je mnoge druge spasio sâm Gospodin bez ikakve ljudske pomoći.

21,10 Sada ih je uputio da dovuku mrežu s ribom – ne da ih ispeku, nego izbroje. Dok to čine, podsjetit će se da je »tajna uspjeha djelovati po njegovoj zapovijedi i u potpunosti poslušnosti njegovoj riječi«.

21,11 U Bibliji se navodi točan broj riba u mreži – sto pedeset i tri. Što se značenja tog broja tiče, ponuđena su nam mnoga zanimljiva objašnjenja: (1) Broj jezika na svijetu u to doba. (2) Broj naroda ili plemena u svijetu, na koje treba rasprostri mrežu evanđelja. (3) Broj različitih vrsta riba u Galilejskom moru ili na svijetu.

Nema sumnje da ovaj tekst govori o raznolikosti onih koji će biti spašeni kroz poropovijedanje evanđelja – iz svakog plemena i naroda. Ti ribari su znali koliko je značajno to što se mreža nije razderala. To je, dakako, i daljnji dokaz kako »Božjem djelu, kada se provodi na Božji način, nikada neće nedostajati Božjih sredstava«. Ta Bog će se pobrinuti da se mreža ne razdere.

21,12 Učenici su čuli poziv na doručak i okupili su se oko žara pojesti dobar obrok koji je Gospodin pripradio. Mora da je Petar nešto razmišljao dok je gledao u žar. Je li se prisjećao vatre uz koju se grijao kad je zanijskao Gospodina? Učenici su u Gospodinovoj prisutnosti osjećali strah i ozbiljnost. Bio je tu pred njima u svom uskrslom tijelu. Mnogo su ga toga željeli pitati. Ali, nisu se usuđivali. Znali su da je to **Gospodin** – čak i ako su osjećali da njegovu Osobu okružuje stanovita tajnovitost.

21,13 Sada im je Isus poslužio doručak. Vjerojatno su se prisjetili slične prigode kad je nahranio pet tisuća ljudi s pet hljebova i dvije ribe.

21,14 Ovo je **treći put** kako Ivan spominje da se Isus ukazao svojim učenicima. Iz drugih se evanđelja vidi da je bilo i drugih slučajeva. U ovom evanđelju učenicima se ukazao uvečer na dan uskrsnuća, zatim tjedan dana poslije, a sada uz obalu plavog Galilejskog mora.

B. Petrova obnova (21,15-17)

21,15 Gospodin se najprije pobrinuo za njihove tjelesne potrebe. Kada su se ugrjajali i najeli, obratio se Petru i pozabavio duhovnim pitanjima. Petar je javno zanijskao Gospodina tri puta. Otad se pokajao i primljen je natrag u zajedništvo s Gospodinom. Gospodin u ovim stihovima javno objavljuje Petrovu obnovu.

Često se ističe kako se u ovim stihovima rabe dvije različite riječi za ljubav. Stih 15 mogli bismo ovako prepričati: »Šimune, sine Jonin,⁵⁴ voliš li me više nego što me vole ovi ostali učenici?« **On mu reče: »Da, Gospodine, ti znaš da si mi drag.«** Petar se više neće hvastati kako nikada neće napustiti Gospodina, čak i ako to učine drugi učenici. Naučio je svoju lekciju.

»Pasi ovce moje«, rekao je Isus. To je veoma praktičan način da se pokaže ljubav za Krista tako da se hrani one najmanje u njegovu stadu. Zanimljivo je da je razgovor s ribarenja prešao na čuvanje ovaca. Ono prvo govori o djelu navještanja evanđelja, dok drugo navodi na naučavanje i pastirsku skrb.

21,16 Gospodin je po drugi put upitao Petra voli li ga. Petar je po drugi put odgovorio s istinskim nepovjerenjem u sebe: »Znaš da te volim.« Tada mu je rekao »Pasi jaganjce moje.«

21,17 Kao što je Petar triput zanijskao Gospodina, tako je dobio tri mogućnosti da ga prizna.

Ovaj put je Petar priznao da je Isus Bog i da zato sve zna. Treći put je rekao: »Znaš da te volim.« I posljednji put mu je rečeno da to pokaže tako što će pasti Kristove ovce. U ovom je ulomku pouka da je ljubav prema Kristu jedina prihvatljiva pobuda da mu služimo.

C. Isus navješćuje Petrovu smrt (21,18-23)

21,18 Kada je Petar bio mlađi, imao je veliku slobodu kretanja. Išao je kamo je

htio. Ali Gospodin mu je ovdje rekao da će na kraju života biti uhićen, svezan i odveden na pogubljenje.

21,19 Ovdje se objašnjava stih 18. Petar će proslaviti Boga tako što će umrijeti kao mučenik. Onaj koji je Gospodina zanijskao dobit će hrabrost da svoj život položi za njega. Taj nas stih podsjeća da Gospodina možemo slaviti u smrti kao i u životu. Isus je zatim uzviknuo: »**Slijedi me!**« Kada je to izgovorio, vjerojatno je krenuo.

21,20 Izgleda da je Petar pošao za Gospodinom i da se zatim **okrenuo i opazio** kako ga **slijedi** i Ivan. Ovdje je Ivan zastao da bi se predstavio kao onaj koji se za večere bijaše privio Isusu na prsa i upitao za izdajnikovo ime.

21,21 Kad je Petar vidio Ivana, vjerojatno mu je kroz glavu proletjela pomisao: »**Što je s Ivanom?** Hoće li i on umrijeti kao mučenik? Ili će još biti živ kada se Gospodin vrati?« Pitao je, dakle, Gospodina za Ivanovu budućnost.

21,22 Gospodin je odgovorio Petru da ne treba brinuti za Ivanovu budućnost. Čak i ako doživi njegov Drugi dolazak, za Petra to nema nikakve važnosti. U kršćanskoj se službi mnoge pogreške dogode zbog toga što se učenici više bave jedni drugima negoli samim Gospodinom.

21,23 Gospodinove su riječi krivo navedene. **Nije rekao** da će Ivan biti još živ kada se vrati. Rekao je samo to da, čak i kada bi bilo tako, kakve bi to važnosti imalo za Petra? Mnogi vide neko osobito značenje u činjenici da je Isus ovdje Ivana povezao s Drugim dolaskom i da je Ivan imao čast napisati Otkrivenje Isusa Krista te potanko opisati posljednja vremena.

D. Zaključno Ivanovo svjedočanstvo o Isusu (21,24-25)

21,24 Ivan je dodao i svoje osobno svjedočanstvo onome što je napisao. Neki to smatraju potvrdom crkvenih starješina u Efezu da je to Ivanovo evanđelje.

21,25 Ne smijemo se bojati da stih 25 shvatimo doslovno! Isus jest Bog i zato je vječan. Nema granica značenju njegovih riječi ili broju njegovih djela. Dok je bio ovdje na Zemlji, još je uvijek bio Svedržitelj – Sunca, Mjeseca i zvijezda. Tko bi mogao opisati sve ono što podrazumijeva održavanje svemira u kretanju?

Čak i o njegovim čudesima na Zemlji imamo samo najšturije opise. Pomislite samo na živce, mišiće, krvna tjelešca i druge udove kojima je vladao u jednostavnom činu ozdravljenja. Pomislite na to kako je upravljao kretanjem klica

I tako dolazimo do kraja našeg tumačenja Ivanovog evanđelja. Sada nam je možda malo jasnije zašto je ono postalo jednim od najomiljenijih dijelova Biblije. Zacijelo će čovjek koji ga čita s razmišljanjem i molitvom, teško odoljeti ljubavi prema blagoslovljenoj Osobi koju to evanđelje predstavlja.

BILJEŠKE

¹(1,18) Kritički tekst (NU u NKJV margini) kaže *jedinorođeni Bog*. Tradicionalan izraz *jedinorođeni Sin* nalazi se u većini rukopisa kao i u Iv 3,16.

²(1,29) J. Cynddylan Jones, *Studies in the Gospel According to St. John*, str. 103.

³(1,45) James S. Stewart, *The Life and Teaching of Jesus Christ*, str. 66. i 67.

⁴(1,51) Jedino Ivan bilježi taj dvostruki *amen* (*zaista, zaista*) dok ostala evanđelja očigledno sažimlju taj izraz našeg Gospodina koji u njih glasi *amen* (NKJV *zaista*).

⁵(2,4) George Williams, *The Student's*

Commentary on the Holy Scriptures, str. 194.

6(2,11) Jones, *Studies*, str. 148.

7(3,1) Ovaj grčki veznik može se izreći i kao *i, sada, ali*, itd. Suvremene ga engleske biblije često izostavljaju. Ovo je jedno od nekoliko mjesta gdje KJV to čini, a NKJV slijedi njezin primjer.

8(3,5) Još jedno vrijedno tumačenje koje se uklapa u kontekst koji iznosi kontrast između duhovnog i tjelesnog rođenja jest da se voda odnosi na tjelesno rođenje, a Duh na Duha Svetog. Rabini su koristili izraz »voda« za sjeme muškarca; voda bi se mogla odnositi i na vodenjak, mjehur ispunjen vodenastom tekućinom koji puca prigodom rođenja djeteta.

9(3,16) F. W. Boreham, daljnji podaci nedostupni.

10(4,41.42) *Kritički tekst* (NU) izostavlja *Krist*.

11(4,48) U grčkome postoje različiti oblici za oslovljavanje osobe (kao *thou* i *thee* u staroengleskom) kao i za množinu (*ye*, *you*). Ovdje se radi o množini.

12(5,2) *Kritički tekst* donosi *Bethzatha*, ali je arheologija potvrdila tradicionalno ime koje se koristi u većini rukopisa kao i u KJV tradiciji.

13(5,3) James Gifford Bellett, *The Evangelists*, str. 50.

14(5,18) J. Sidlow Baxter, *Explore the Book*, V:309.

15(5,24) Ima i drugih stihova koji kažu da će vjernik jednoga dana stati pred Kristovo Sudište (Rim 14,10; 2 Kor 5,10). Ipak, tada se neće postavljati pitanje njegovih grijeha i osude za njih. To je pitanje riješeno na Golgoti. Pred Kristovim će se Sudištem razmotriti vjernikov život i služba, a on će primiti nagradu ili je izgubiti. Tada se neće raditi o spasenju njegove duše nego o plodnosti njegova života.

16(5,29) Kada bi ovo bio jedini stih u Bibliji glede uskrsnuća, moglo bi se pomisli-

ti kako će svi mrtvi uskrsnuti istodobno. No iz ostalih djelova Pisma, osobito iz Otkrivenja 20, znamo da će između dva uskrsnuća proći najmanje tisuću godina.

Prvo uskrsnuće je uskrsnuće onih koji su bili spašeni po vjeri u Krista. Drugo uskrsnuće uključuje sve koji su umrli kao nevjernici.

17(5,39) Oblik glagola *istraživati* u grčkom je neodređen. Može biti u *imperativu* (*istražite*, KJV) ili u *indikativu* (*vi istražujete*, NKJV). Ipak, kontekst je u skladu s NKJV prijevodom.

18(5,47) Guy King, *To My Son*, str. 104.

19(6,11) W. H. Griffith Thomas, *The Apostle John: His Life and Writings*, str. 173, 74.

20(6,15) Frederick Brotherton Meyer, *Tried By Fire*, str. 152.

21(6,31) Mana je bila hrana, kao malen plod okrugla oblika, koju je Bog na čudnovat način pribavio Izraelcima u pustinji. Kupili su je sa zemlje svakoga jutra šest dana u tjednu.

22(6,55) NU tekst kaže: »istinsko jelo ... istinsko piće«, ali je značenje u stvari isto (zbiljnost).

23(6,59) Sinagoga je lokalno mjesto za okupljanje Židova, ali nije istovjetno jeruzalemskom hramu u kojem su se jedino mogle prinositi životinjske žrtve.

24(6,69) *Kritički tekst* (NU) ovdje kaže: »Ti si Svetac Božji.«

25(7,1) Korisno je znati da grčki izraz za »Židova« (*Ioudaios*) može značiti (1) *Judejac* (za razliku od *Galilejca*); *Židov* bilo koje vrste (uključujući i onoga koji prihvaća Krista); ili neprijatelj kršćanstva, osobito vjerski vođu. Ivan taj izraz najviše rabi u potonjem smislu, iako je sâm bio Židov u onom drugom smislu.

26(7,7) Meyer, *Tried*, str. 129.

27(7,8) To što *Kritički tekst* (NU) izostavlja »sada« nesretan je odabir. Implicira da je naš Gospodin zavodnik.

28(8,5) J. N. Darby. Daljnji podaci nedostupni.

29(8,11) Iako stihova 7,53 do 8,11 nema u najstarijim rukopisima Ivana, nalaze se u više od 900 grčkih rukopisa (golema većina) Stoga neki smatraju upitnim spada li taj dio u izvorni tekst. Mi vjerujemo da je u redu prihvatiti ga kao dio nadahnutog teksta, jer je sve što naučava u savršenom skladu s ostatkom Biblije. Augustin piše kako su neki isključivali taj odjeljak iz straha da će potaći labave čudoredne nazore.

30(8,45) R. C. H. Lenski, *The Interpretation of Colossians, Thessalonians, Timothy, Titus, Philemon*, str. 701. 02.

31(9,35) NU tekst ovdje donosi: »Sina čovječjega« što se ne uklapa u kontekst štovanja ni približno toliko uspješno kao čitanje iz *Većinskog teksta*.

32(10,28) U grčkome postoji dvostruka negacija zbog naglašavanja (to nije dopušteno u standardnom engleskom).

33(10,36) Samuel Green, *Scripture Testimony to the Deity of Christ*, str. 7.

34(11,1) Arthur W. Pink, *Exposition of the Gospel of John*, III:12.

35(11,25) Burkitt. Podaci nedostupni.

36(11,35) Najkraći stih grčkoga NZ je suprotna strana emocionalnoga spektra: »Uvijek se radujte« (*pantote chairete*, 1 Sol 5,16).

37(11,47) J. C. Ryle, *Expository Thoughts on the Gospels*, St. John, II:295.

38(11,48) Meyer, *Tried*, str. 112.

39(12,5) J. C. Ryle, *John*, II:309. 10.

40(12,7) To što *Kritički tekst* kaže »kako bi čuvala« umjesto »čuvala je« izgleda kao nesuglasje s ovim kontekstom i Marijinom nazočnošću kod groba na uskrsno jutro. NIV rješava taj problem parafraziranjem.

41(12,24) T. G. Ragland. Ostali podaci nedostupni.

42(13,13.14) Naravno, na Istoku postoje trenuci kada netko drugome doslovce opere noge, no ovo je samo primjer poniznog služenja.

43(13,32) Grčki gramatički oblik (konkondicional prvi plus *ei* s indikativom) pretpostavlja da je to istinito.

44(14,20) Još neke od sličnih ilustracija jesu ptica u zraku sa zrakom u sebi, i riba u vodi s vodom u sebi.

45(17,1) Marcus Rainsford, *Our Lord Prays for His Own*, str. 173.

46(17,4) J. C. Ryle, *John*, III:40. 41.

47(17,26) F. L. Godet, *Commentary on the Gospel of John*, II: 345.

48(17,26) Rainsford, *Our Lord Prays for His Own*, str. 173.

49(18,14) Stewart, *The Life and Teaching of Jesus Christ*, str.157.

50(18,28) Augustin, navod od Rylea, *John*, III:248.

51(18,28) Biskup Hall, isto.

52(18,28) Poole, isto.

53(19,20) Alexander. Nepoznato.

54(21,15) *Kritički tekst* (NU) Petrovog oca naziva Ivanom umjesto Jonom (također u st. 16 i 17).

BIBLIOGRAFIJA

Godet, F. L., *Commentary on the Gospel of John*. Grand Rapids: Zondervan Publishing House, 1969. (Pretisak izdanja iz 1893., 2 sveska u jednome).

Höle, F. B., *The Gospel of John Briefly Expounded*. London: The Central Bible Truth Depot, nedatirano.

Ironside, H. A., *Addresses on the Gospel of John*. New York: Loizeaux Bros., 1956.

Jones, J. Cynddylan, *Studies in the Gospel according to st. John*. Toronto: William Briggs, 1885.

Kelly, William, *An Exposition of the Gospel of John*. London: C. A. Hammond Trust Bible Depot, 1966.

Lenski, R. C. H., *The Interpretation of St. John's Gospel*. Minneapolis: Augsburg Publishing House, 1942.

Macaulay, J. C., *Obedience Unto Death: Devotional Studies in John's Gospel*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1942.

Pink, Arthur W., *Exposition of the Gospel of John*. Sv. 3. Swengel, Pennsylvania: Bible Truth Depot, 1945.

Rainsford, Marcus, *Our Lord Prays for His Own*. Chicago: Moody Press, 1955.

Ryle, J. C., *Expository Thoughts on the Gospels: St. John*. London: James Clarke and Co., Ltd., 1957.

Tasker, R. V. G., *The Gospel According to St. John*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1968.

Tenney, Merrill C., *JOHN: The Gospel of Belief*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1948.

Thomas, W. H. Griffith, *The Apostle John: Studies in His Life and Writings*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1968.

Van Ryn, A., *Meditations in John*. Chicago: Moody Press, 1949.

Vine, W. E., *John, His Record of Christ*. London: Oliphants, 1957.

Westcott, B. F., *The Gospel According to St. John*. Grand Rapids: Wm. B. Eerdmans Publishing Co., 1954.

Harmonija Evandeljâ

Datum	Događaj	Mjesto	MATEJ	MARKO	LUKA	IVAN	Reference
	Lukin uvod u Kristovo stanje prije utjelovljenja				1,1-4		Dj 1,1 Heb 1,1-14 Rut 4,18-22 1 Ljet 1,1-4
	Rodoslovlje Isusa Krista		1,1-17		3,23-38	1,1-18	

ROĐENJE, DJETINJSTVO I MLADENAŠTVO ISUSA I IVANA KRSTITELJA U 17 DOGAĐAJA

7. pr. Kr.	(1) Navještenje Ivanovog rođenja	Jeruzalem (Hram)			1,5-25		Br 6,3
7. ili 6. pr. Kr.	(2) Navještenje Isusovog rođenja djevici Mariji	Nazaret			1,26-38		Iz 7,14
oko 5. pr. Kr.	(3) Elizabetina pjesma Mariji	(gorski kraj u Judeji)			1,39-45		
	(4) Marijina pjesma hvale				1,46-56		Ps 103,17
5. pr. Kr.	(5) Rođenje, djetinjstvo i buduća zadaća Ivana Krstitelja	Judeja			1,57-80		Mal 3,1
	(6) Navještaj Isusova rođenja Josipu	Nazaret	1,18-25				Iz 9,6,7
5. - 4. pr. Kr.	(7) Rođenje Isusa Krista	Betlehem	1,24-25		2,1-7		Iz 7,14
	(8) Anđeoska objava	Okolica Betlehema			2,8-14		1 Tim 3,16
	(9) Posjet i poklon pastira	Betlehem			2,15-20		
	(10) Isusovo obrezanje	Betlehem			2,21		Lev 12,3
4. pr. Kr.	(11) Prvi posjet Hramu. Šimun i Ana	Jeruzalem			2,22-38		Izl 13,2
	(12) Posjet mudraca	Jeruzalem i Betlehem	2,1-12				Lev 12
	(13) Bjeg u Egipat i pokolj nevine djece	Jeruzalem i Egipat	2,13-18				Br 24,17 Jer 31,15
	(14) Iz Egipta u Nazaret		2,19-23		2,39		
Nakon	(15) Isusovo djetinjstvo	Nazaret			2,40-51		
7. - 8. po Kr.	(16) Dvanaestogodišnji Isus u Hramu	Jeruzalem			2,41-50		Pnz 16,1-8
Poslije	(17) Osamnaestogodišnje izvješće o Isusovoj mladosti i zrelosti	Nazaret			2,51-52		1 Sam 2,26

ISTINE O IVANU KRSTITELJU

oko 25. - 27. po Kristu	Početak Ivanovog poslanja Čovjek i njegova poruka Njegova slika o Isusu Njegova hrabrost	Judejska pustinja	3,1 3,2-12 3,11-12 14,4-12	1,1-4 1,2-8 1,7,8	3,1,2 3,3-14* 3,15-18 3,19-20	1,19-28 1,26-27	Mal 3,1 Iz 40,3 Dj 2,38
-------------------------	---	-------------------	-------------------------------------	-------------------------	--	--------------------	-------------------------------

POČETAK ISUSOVA POSLANJA U 12 DOGAĐAJA

oko 27. po Kristu	(1) Isus kršten	Jordan	3,13-17	1,9-11	3,21-23	1,29-34	Ps 2,7
	(2) Isus kušan	Pustinja	4,1-11	1,12-13	4,1-13		Ps 91,11
	(3) Poziva prve učenike	S onu stranu Jordana				1,35-51	
	(4) Prvo čudo	Kana				2,1-11	
	(5) Prvi boravak u Kaper-naumu	Kapernaum ("njegov grad")				2,12	
27. po Kr.	(6) Prvo čišćenje Hrama	Jeruzalem				2,13-22	Ps 69,9
	(7) Primljen u Jeruzalemu	Judeja				2,23-25	
	(8) Poučava Nikodema o drugom rođenju	Judeja				3,1-21	Br 21,8,9
	(9) Zajednička služba s Ivanom	Judeja				3,22-30	

HARMONIJA EVANĐELJA

datum	dogadjaj	mjesto	MATEJ	MARKO	LUKA	IVAN	reference
27. po Kr.	(10) Odlazi u Galileju (11) Samarijanka na Jakovljevom zdcenu (12) Vraća se u Galileju	Judeja Samarija	4,12	1,14 1,15	4,14 4,15	4,1-4 4,5-42 4,43-45	Još 24,32

ISUSOVO GALILEJSKO POSLANJE U 55 DOGAĐAJA

27. po Kr.	(1) Ozdravlja velikaševog sina	Kana				4,46-54	
	(2) Odbačen u Nazaret	Nazaret			4,16-30		Iz 61,1,2
	(3) Seli u Kapernaum	Kapernaum	4,13-17				Iz 9,1,2
	(4) Četvorica postaju 'ribarima ljudi'	Galilejsko more	4,18-22	1,16-20	5,1-11		Ps 33,9
	(5) Opsjednuti iscijeljen u subotu	Kapernaum		1,21-28	4,31-37		
	(6) Ozdravljena Petrova punica i mnogi drugi	Kapernaum	8,14-17	1,29-34	4,38-41		Iz 53,4
oko 27. po Kr.	(7) Prvo propovijedanje u Galileji	Galileja	4,23-25	1,35-29	4,42-44		
	(8) Ozdravljenje gubava	Galileja	8,1-4	1,40-45	5,12-16		Lev 13,49
	(9) Iscijeljenje uzetoga	Kapernaum	9,1-8	2,1-12	5,17-26		Rim 3,23
	(10) Poziv Mateja i gozba u njegovoj kući	Kapernaum	9,9-13	2,13-17	5,27-32		Hoš 6,6
	(11) Obrana učenika pomoću usporedbe	Kapernaum	9,14-17	2,18-22	5,33-39		
28. po Kr.	(12) Odlazi u Jeruzalem na drugu Pashu i iscijeljuje hromoga	Jeruzalem				5,1-47	Izl 20,10
	(13) Trganje klasja izaziva raspru o suboti	Na putu za Galileju	12,1-8	2,23-28	6,1-5		Pnz 5,14
	(14) Iscijeljenje usahle ruke izaziva drugu raspru o suboti	Galileja	12,9-14	3,1-6	6,6-11		
	(15) Iscijeljeno mnoštvo	Galilejsko more	12,15-21	3,7-12	6,17-19		
	(16) Izbor dvanaestorice učenika nakon noći provedene u molitvi	Blizu Kapernauma		3,13-19	6,12-16		
	(17) Propovijed na gori	"	5,1 - 7,29		6,20-49		
	(18) Ozdravljenje stotnikova sluga	Kapernaum	8,5-13		7,1-10		Iz 49,12 Iz 49,13
	(19) Oživljava udovičinog sina	Nain			7,11-17		Job 19,25
	(20) Isus odgovara na Ivnove sumnje	Galileja	11,2-19		7,18-35		Mal 3,1
	(21) »Jao« povlaštenima		11,20-30				Post 19,24
	(22) Grešnica pomazuje Isusa	Šimunova kuća, Kapernaum			7,36-50		
	(23) Još jedno putovanje Galilejom	Galileja			8,1-3		
	(24) Isus optužen da huli	Kapernaum	12,22-27	3,20-30	11,14-23		
	(25) Isusov odgovor na zahtjev za znakom	Kapernaum	12,38-45		11,24-26 11,29-36		
	(26) Majka i braća traže da ih Isus primi	Kapernaum	12,46-50	3,31-35	8,19-21		
	(27) Usporedbe o sijaču, sjemenu, ljulju, sjemenu gorušice, kvascu, blagu, biseru, mreži i svjetiljci	Kod Galilejskog mora	13,1-52	4,1-34	8,4-18		Jo 3,13
	(28) Utišavanje mora	Galilejsko more	8,23-27	4,35-41	8,22-25		
	(29) Iscijeljenje opsjednutog Gadarenca	Istočna obala Galileje	8,28-34	5,1-20	8,26-39		
	(30) Uskrisivanje Jairove kćeri i ozdravljenje žene s krvarenjem		9,18-26	5,21-43	8,40-56		
	(31) Vraćanje vida dvojici sljepaca		9,27-31				

HARMONIJA EVANĐELJA

datum	događaj	mjesto	MATEJ	MARKO	LUKA	IVAN	reference
28. po Kr.	(32) Ozdravljenje opsjednuto- toga nijemaka		9,32-34				
	(33) Nazaret po drugi put odbacuje Krista	Nazaret	13,53-58	6,1-6			
	(34) Odašiljanje Dvanaestorice		9,35 - 11,1	6,6-13	9,1-6		1 Kor 9,14
	(35) Uplašeni Herod odbrub- ljuje glavu Ivanu Krstitelju	Galileja	14,1-12	6,14-29	9,7-9		
Proljeće 29. god. po Kr.	(36) Povratak Dvanaestori- ce; Isus se povlači; hra- njenje 5000 ljudi	Okolica Betsaide	14,13-21	6,30-44	9,10-17	6,1-14	
	(37) Isus hoda po vodi	Galilejsko more	14,22-23	6,45-52		6,15-21	
	(38) Ozdravljeni bolesnici u Genezaretu	Genezaret	14,34-36	6,53-56			
	(39) U Galileji prestaje vrhu- nac popularnosti	Kapernaum				6,22-71 7,1	Iz 54,13
29. po Kr.	(40) Napad na predaje		15,1-20	7,1-23			Iz 21,17
	(41) Ozdravljenje Sirofeničanke	Fenicija	15,21-28	7,24-30			
	(42) Ozdravljeni nevoljnici	Dekapolis	15,29-31	7,31-37			
	(43) Hranjenje 4000 ljudi	Dekapolis	15,32-39	8,1-9			
	(44) Farizeji pojačavaju napade	Magdala	16,1-4	8,10-13			
	(45) Ukorena nebriga učeni- ka. Iscjeljenje slijepca		16,5-12	8,14-26			Jer 5,21
	(46) Petar priznaje Isusa Kristom	Blizu Cezareje Filipove	16,13-20	8,27-30	9,18-21		
	(47) Isus predskazuje svoju smrt	Cezareja Filipova	16,21-26	8,31-37	9,22-25		
	(48) Obćanje Kraljevstva		16,27-28	9,1	9,26-27		Izr 24,12
	(49) Preobraženje	Nepoznata gora	17,1-13	9,2-13	9,28-36		Iz 42,1
	(50) Iscjeljenje padavičara	Gora preobraž.	17,14-21	9,14-29	9,37-42		
	(51) Isus ponovno govori o smrti. Uskrsnuće	Galileja	17,22-23	9,30-32	9,43-45		
	(52) Plaćanje poreza	Kapernaum	17,24-27				
	(53) Učenici raspravljaju tko je veći; Isus to definira; također o strpljivosti, oda- nosti i opraštanju	Kapernaum	18,1-35	9,33-50	9,46-62		
	(54) Isus odbacuje prijedlog braće	Galileja				7,2-9	
Rujan 29. po Kr.	(55) Odlazi iz Galileje i odbačen u Samariji		19,1		9,51-56	7,10	

29. - 30. po Kr.

ISUSOVO POSLJEDNJE POSLANJE U JUDEJU I PEREJU

listopad 29. god. po Kr.	(1) Blagdan sjenica	Jeruzalem				7,2 + 11-52	
	(2) Oprašta preljubnici	Jeruzalem				7,53 - 8,11	Lev 2,10
29. po Kr.	(3) Krist - Svjetlo svijeta	Jeruzalem				8,12-20	
	(4) Farizeji nepodobni za proročanstvo pa pokuša- vaju ubiti proroka	Jeruzalemski hram				8,12-59	Iz 6,9
	(5) Iscijeljen slijepac od rođenja i posljedice toga	Jeruzalem				9,1-41	
	(6) Usporedba o Dobrome Pastiru	Jeruzalem				10,1-21	
	(7) Služba Sedamdesetorice	Vjerojatno Judeja			10,1-24		
	(8) Pravnik sluša pripovijest o dobrom Samarijancu	Judeja (?)			10,25-37		
	(9) Gostoljubivost Marte i Marije	Betanija			10,38-42		
	(10) Još jedna pouka o molitvi	Judeja (?)			11,1-13		

HARMONIJA EVANĐELJA

datum	dogadaj	mjesto	MATEJ	MARKO	LUKA	IVAN	reference
29. po Kr.	(11) Optužen za vezu s Beelzebulom				11,14-36		
	(12) Osuda zakonoznanaca i farizeja				11,37-54		Mih 6,8
	(13) Isus govori o licemjerju, kukavičluku, tjeskobnoj brizi i o budnosti				12,1-59		Mih 7,6
	(14) Pokajanje ili propast				13,1-5		
	(15) Neplodna smokva				13,6-9		
	(16) Zgrbljena žena iscjeljena u subotu				13,10-17		Pnz 5,12-15
zima 29.	(17) Usporedbe: o zmu gorušice i o kvascu	Vjerojatno u Pereji			13,18-21		
	(18) Blagdan posvećenja	Jeruzalem				10,22-39	Ps 82,6
	(19) Odlazak na drugu stranu Jordana					10,40-42	
	(20) Ponovno naučava na putu za Jeruzalem; osobite riječi o Herodu	Pereja			13,22-35		Ps 6,8
	(21) Objed s farizejskim glavarem; iscjeljenje bolesnog od vodene bolesti; usporedbe: o volu, prvim mjestima i Velikoj gozbi				14,1-24		
	(22) Zahtjevi učenitva	Pereja			14,25-35		
	(23) Usporedbe o izgubljenju ovci, novčići i sinu				15,1-32		1 Pe 2,25
	(24) Usporedba o neprevednom upravitelju. Bogataš i Lazar				16,1-31		
	(25) Pouke o služenju, vjeri, utjecaju				17,1-10		
	(26) Lazarovo uskrsnuće	Iz Pereje u Betaniju				11,1-44	
	(27) Isusovo povlačenje					11,45-54	
30. po Kr.	(28) Posljednje putovanje u Jeruzalem kroz Samariju i Galileju	Samarija Galileja			17,11		
	(29) Ozdravlja deseticu gubavaca				17,12-19		Lev 13,45,46
	(30) Pouke o budućem Kraljevstvu				17,20-37		Post 6-7
	(31) Usporedbe: uporna udovica, farizej i carinik				18,1-14		Pnz 24,1-4
	(32) Nauk o rastavi		19,1-12	10,1-12			Post 3,23-25
	(33) Isus blagoslivlja djecu; protivljenja tome	Pereja	19,13-15	10,13-16	18,15-17		Ps 131,2
	(34) Mladi bogataš	Pereja	19,16-30	10,17-31	18,18-30		Izl 20,1-17
	(35) Radnici jedanaestog sata		20,1-16				
	(36) Proriče smrt i uskrsnuće	Blizu Jordana	20,17-19	10,32-34	18,31-34		Ps 22
	(37) Ambicije Jakova i Ivana		20,20-28	10,35-45			
	(38) Iscjeljenje slijepoga Bartimeja	Jerihon		10,46-52	18,35-43		
	(39) Susret sa Zakejem	Jerihon			19,1-10		
	(40) Usporedba o mnama	Jerihon			19,11-27		
	(41) Isus se vraća u dom Marte i Marije	Betanija				11,55-12,1	
	(42) Urota da se ubije Lazara	Betanija				12,9-11	
proljeće 30. po Kr.	ISUSOV POSLJEDNJI TJEDAN DJELOVANJA U JERUZALEMU U 41 DOGAĐAJU						
nedjelja	(1) Trijumfalni ulazak u Jeruzalem	Betanija, Jeruzalem, Betanija	21,1-9	11,1-11	19,28-44	12,12-19	Zah 9,9

HARMONIJA EVANĐELJA

datum	događaj	mjesto	MATEJ	MARKO	LUKA	IVAN	reference
Ponedjeljak	(2) Prokleta smokva i očišćen Hram	Iz Betanije u Jeruzalem	21,10-19	11,12-18	19,45-48		Jer 7,11
	(3) Privlačnost žrtve	Jeruzalem				12,20-50	Iz 6,10
Utorak	(4) Svjedočanstvo usahle smokve	Iz Betanije u Jeruzalem	21,20-22	11,19-26			
	(5) Sanhedrin izaziva Isusa. Usporedbe: dva sina, opaki vinogradari i svadbena gozba	Jeruzalem	21,23 – 22,14	11,27 – 12,12	20,1-19		Iz 5,1,2
	(6) Porez caru	Jeruzalem	22,15-22	12,13-17	20,20-26		
	(7) Sađuceji o uskrnuću	Jeruzalem	22,23-33	12,18-27	20,27-40		Izl 3,6
	(8) Farizeji o zapovijedima	Jeruzalem	22,34-40	12,28-34			
	(9) Isus i David	Jeruzalem	22,41-46	12,35-37	20,41-44		Ps 110,1
	(10) Isusova posljednja propovijed	Jeruzalem	23,1-39	12,38-40	20,45-47		
	(11) Udovičin novčić	Jeruzalem		12,41-44	21,1-4		Lev 27,30
	(12) Isus govori o budućnosti	Maslinska gora	24,1-51	13,1-37	21,5-36		Dan 12,1
	(13) Usporedbe: deset djevice, talenti, Sudnji dan	Maslinska gora	25,1-46				Zah 14,5
	(14) Isus otkriva dan uskrsnuća		26,1-5	14,1,2	22,1,2		
	(15) Marija ga pomazuje na Šimunovom objedu	Betanija	26,6-13	14,3-9		12,2-8	
	(16) Juda sklapa izdaju		26,14-16	14,10,11	22,3-6		Zah 11,12
Četvrtak	(17) Priprava za Pashu	Jeruzalem	26,17-19	14,12-16	22,7-13		Izl 22,14-28
Čet. posl. podne	(18) Pasha pojedena; ukor ljubomore	Jeruzalem	26,20	14,17	22,14-16, 24-30		
	(19) Pranje nogu	Gornja soba				13,1-20	
	(20) Juda razotkriven; napušta Isusa	Gornja soba	26,21-25	14,18-21	22,21-23	13,21-30	Ps 41,9
	(21) Isus upozorava na kasnije nijekanje; svi se zaklinju na vjernost	Gornja soba	26,31-35	14,27-31	22,31-38	13,31-38	Zah 13,7
	(22) Uspostava Gospodnje Večere	Gornja soba	26,26-29	14,22-25	22,17-20		1 Kor 11,23
	(23) Posljednji govor apostolima i posrednička molitva	Jeruzalem				14,1 – 17,26	Ps 35,19
Čet. na pet.	(24) Tuga u Getsemaniju	Maslinska gora	26,30,36-46	14,26,32-42	22,39-46	18,1	Ps 42,6
Petak	(25) Izdaja, uhićenje, bijeg	Getsemani	26,47-56	14,43-52	22,47-53	18,2-12	
	(26) Prvo ispitivanje, Ana	Jeruzalem				18,12-14, 19-23	
	(27) Suđenje pred Kajfom i Vijećem; vrijeđanje	Jeruzalem	26,57,59-68	14,53,55-65	22,54,63-65	18,24	Lev 24,16
	(28) Petrovo nijekanje	Jeruzalem	26,58,69-75	14,54,66-72	22,54-62	18,15-18, 25-27	
	(29) Osuda Vijeća	Jeruzalem	27,1	15,12,26, 66-71			Ps 110,1
	(30) Judino samoubojstvo	Jeruzalem	27,3-10				Dj 1,18,19
	(31) Prvi put pred Pilatom	Jeruzalem	27,2,11-14	15,1-5	23,1-7	18,28-38	
	(32) Isus pred Herodom	Jeruzalem			23,6-12		
	(33) Drugi put pred Pilatom	Jeruzalem	27,15-26	15,6-15	23,13-25	18,39 – 19,16	Pnz 21,6-9
	(34) Izrugivanje vojnika	Jeruzalem	27,27-30	15,16-19			
	(35) Odveden na Golgotu	Jeruzalem	27,31-34	15,20-23	23,26-33	19,16,17	Ps 69,21
	(36) Šest događaja u prva tri sata na križu	Golgota	27,35-44	15,24-32	23,33-43	19,18-27	Ps 22,18
	(37) Posljednja 3 sata	Golgota	27,45-50	15,33-37	23,44-46	19,28-30	Ps 22,1
	(38) Tijekom smrti		27,51-56	15,38-41	23,45,47-49		
	(39) Isusov ukop	Jeruzalem	27,57-60	15,42-46	23,50-54	19,31-37	Izl 12,46
	(40) Zapečaćen grob	Jeruzalem	27,61-66		23,55,56		Izl 20,8-11
Petak na subotu	(41) Žene promatraju	Jeruzalem		15,47			

HARMONIJA EVANĐELJA

datum	dogadaj	mjesto	MATEJ	MARKO	LUKA	IVAN	reference
30. po Kr.	OD USKRSNUĆA DO UZNESENJA U DVANAEST DOGAĐAJA						
Zora prvoga dana u tjednu	(1) Žene dolaze na grob	Blizu Jeruzalema	28,1-10	16,1-8	24,1-11		
Nedjelja (Dan Gospodnji)	(2) Petar i Ivan nalaze prazan grob				24,12	20,1-10	
	(3) Isus se ukazuje Mariji Magdaleni	Jeruzalem		16,9-11		20,11-18	
	(4) Isus se ukazuje drugim ženama	Jeruzalem	28,9-10				
	(5) Izvješće stražara o uskrsnuću		28,11-15				
Nedjelja popodne	(6) Isus se ukazuje dvojici učenika na putu za Emaus			16,12-13	24,13-35		1 Kor 15,5
Nedjelja navečer	(7) Isus se ukazuje desetorici učenika kad nema Tome	Jeruzalem		16,14	24,36-43	20,19-25	
	(8) Ukazanje učenicima kad je prisutan i Toma	Jeruzalem				20,26-31	
Nakon tjedna dana	(9) Isusovo ukazanje sedmorici učenika kod Galilejskoga mora	Galileja				21,1-25	
Tijekom 40 dana do Uznesenja	(10) Ukazanje 500 ljudi	Brdo u Galileji					1 Kor 15,6
	(11) Veliko postanje		28,16-20	16,15-18	24,44-49		
	(12) Uznesenje	Maslinska gora		16,19-20	24,50-53		Dj 1,4-11

Židovski kalendar

Židovi su se služili s dvije vrste kalendara:

Civilni kalendar – službeni kalendar kraljeva, rođenja i ugovora.

Sveti kalendar – pomoću njega su proračunavani blagdani.

nazivi mjeseci u Hebreja	odnosi se na mjesec	broj dana u mjesecu	mjesec civilne godine	mjesec svete godine	
TIŠRI	rujan – listopad	30	1.	7.	
HEŠVAN	listopad – studeni	29 ili 30	2.	8.	
KISLEV	studen – prosinac	29 ili 30	3.	9.	
TEBET	prosinac – siječanj	29	4.	10.	
ŠEBAT	siječanj – veljača	30	5.	11.	
ADAR	veljača – ožujak	29 ili 30	6.	12.	
NISAN	ožujak – travanj	30	7.	1.	
IJAR	travanj – svibanj	29	8.	2.	
SIVAN	svibanj – lipanj	30	9.	3.	
TAMUZ	lipanj – srpanj	29	10.	4.	
AB	srpanj – kolovoz	30	11.	5.	
ELUL*	kolovoz – rujan	29	12.	6.	

Dan se u Židova računao od zalaska do zalaska sunca i dijelio na osam jednakih dijelova:

PRVA STRAŽA od SUTONA do 21h
 DRUGA STRAŽA od 21h do PONOĆI
 TREĆA STRAŽA od PONOĆI do 3h
 ČETVRTA STRAŽA ... od 3h do OSVITA

PRVA STRAŽA od OSVITA do 9h
 DRUGA STRAŽA 9h do PODNEVA
 TREĆA STRAŽA PODNE do 15h
 ČETVRTA STRAŽA ... 15h do SUTONA

* U Hebreja su mjeseci trajali 30 ili 29 dana. Njihova godina, kraća od naše, brojila je 354 dana. Stoga je svake tri godine (sedam puta u devetnaest godina) između ADARA i NISANA dodavan još jedan mjesec: VEADAR.

PROROČANSTVA O MESIJI ISPUNJENA U ISUSU KRISTU

iznesena po redoslijedu njihova ispunjenja

PROROČKI STIHOVI	PREDMET	ISPUNJENJE
Post 3,15 »Neprijateljstvo ja zamećem između tebe i žene, između roda (sjemena) tvogog i roda (sjemena) njezina: on će ti glavu satirati a ti ćeš mu vrebati petu.«	rod (sjeme) ženin	Gal 4,4 Ali kad je došla punina vremena, izaslao je Bog Sina svojega – od žene rođenog, Zakonu podložnog ...
Post 12,3 »Blagoslivljaj ću one koji te blagoslivljali budu, koji te budu kleli, njih ću proklinjati; sva plemena na zemlji tobom će se blagoslivljati.«	Abrahamov potomak	Mt 1,1 Rodoslovlje Isusa Krista, sina Davida, sina Abrahamova.
Post 17,19 A Bog reče: »Ipak će ti tvoja žena Sara roditi sina; nadjeni mu ime Izak. Savez svoj s njime ću sklopiti, Savez vječni s njime i s njegovim potomstvom poslije njega.«	Izakov potomak	Lk 3,34 Jakovljevi, Izakov, Abrahamov, Tera-hov, Nahorov ...
Br 24,17 »Vidim ga, ali ne sada; motrim ga, ali ne iz blizine: od Jakova zvijezda izlazi, od Izraela žezlo se diže. On Moabu razbija bokove i svu djecu Šetovu zatire.«	Jakovljevi potomci	Mt 1,2 Abrahamu se rodio Izak; Izaku se rodio Jakov; Jakovu se rodio Juda i njegova braća.
Post 49,10 »Od Jude žezlo se kraljevsko, ni palica vladalačka od nogu njegovih udaljiti neće dok ne dođe onaj kome pripada – kome će se narodi pokoriti.«	iz plemena Judina	Lk 3,33 Aminadabov, Aramov, Esromov, Far-esov, Judin ...
Iza 9,6 Nadaleko vlast će mu se terati, i miru neće biti kraja nad prijestoljem Davidovim, nad kraljevstvom njegovim: učvrstit će ga i utvrditi u pravu i pravednosti. Od sada i do vijeka učinit će to privržena ljubav Jahve nad Vojskama.	baštinik Davidovog prijestolja	Lk 1,32 On će biti velik i nazivat će se Sin Svevišnjega; njemu će Gospodin Bog dati prijestolje Davida, oca njegova; i kraljevat će nad domom Jakovljevim zauvijek i kraljevstvu njegovu neće biti kraja.
Ps 45,7,8 »Prijestolje je tvoje, Bože, u vijekove vjekova, i pravedno žezlo – žezlo je tvog kraljevstva! Ti ljubiš pravednost, a mrziš bezakonje, stoga Jahve, Bog tvoj, tebe pomaza uljem radosti kaoo nikog od tvojih drugova.«	pomazan i vječan	Heb 1,8-12 ... ali Sinu reče: "Prijestolje je tvoje, o Bože, u vijekove vjekova; žezlo pravednosti, žezlo je tvoga kraljevstva. Ljubio si pravednost i mrzio bezakonje, stoga te pomaza, Bože, Bog tvoj, uljem radosti kao nikog od tvojih drugova"; i: "Ti si u početku, Gospodine, zemlju utemeljio i nebasa su djelo ruku tvojih"; oni će propasti, a ti ostaješ – sve će kao ogrtač ostarjeti. Kao plašt ćeš ih smotati i promijeniti, a ti isti ostaješ i godinama tvojim nema kraja."
Ps 102,26-28 »U početku utemelji zemlju, i nebo je djelo ruku tvojih. Propast će, ti ćeš ostati, sve će ostarjeti kao odjeća. Mijenjaš ih poput haljine, i nestaju: ti si uvijek isti – godinama tvojim nema kraja.«		

PROROČANSTVA O MESIJI ISPUNJENA U ISUSU KRISTU

PROROČKI STIHOSI	PREDMET	ISPUNJENJE
Mih 5,1 »A ti, Betleheme Efrato, najmanji među kneževstvima Judinim, iz tebe će mi izaći onaj koji će vladati Izraelom; njegov je iskon od davnina, od vječnih vremena.«	rođen u Betlehemu	Lk 2,4.5.7 Tako i Josip uzađe iz Galileje, iz grada Nazareta, u Judeju, u grad Davidov koji se zove Betlehem, jer je bio iz doma i obitelji Davidove, da se upiše zajedno s Marijom, svojom zaručnicom, koja bijaše trudna ... I dok su bili ondje, navršje joj se dani da rodi; i rodi sina svoga, prvorođenca, povi ga u pelene i položi u jaslje jer za njih ne bijaše mjesta u svratištu.
Dan 9,25 »Znaj i razumij: Od časa kad izađe riječ 'Neka se vrate i neka opet sagrade Jeruzalem' pa do Kneza Pomazanika: sedam sedmica, a onda šezdeset dvije sedmice, i bit će opet sagrađeni trg i opkop, i to u teško vrijeme.«	vrijeme njegova rođenja	Lk 2,1.2 U one dane izide odredba od cara Augusta da se provede popis svega svijeta. Bijaše to prvi popis izvršen kad je upravitelj Sirije bio Kvirinije.
Iza 7,14 »Zato, sâm će vam Gospodin dati znak: Evo, začet će djevica i roditi sina, i nadjenut će mu ime Emanuel!«	rođen od djevice	Lk 1,26.27.30 U šestome mjesecu posla Bog anđela Gabriela u galilejski grad zvani Nazaret k djevici zaručenoj s mužem koji se zvao Josip, iz doma Davidova; a ime djevici bijaše Marija ... A anđeo joj reče: "Ne boj se, Marijo, ta našla si milost u Bogu! Evo, začet ćeš i roditi sina, i nadjenut ćeš mu ime Isus.
Jer 31,15 Ovako govori Jahve: »Čuj! U Rami se kukanje čuje i gorak plač: Rahela oplakuje sinove svoje, i neće da se utješi za djecom, jer njih više nema.«	pokolj djece	Mt 2,16-18 Tada se Herod, vidjevši da su ga mudraci izigrali, silno rasrdi te posla poubijati sve dječake u Betlehemu i po svoj njegovoj okolici, od dvije godine naniže – prema vremenu za koje se pomno raspitao od mudraca. Tada se ispunilo ono što bijaše rečeno po proroku Jeremiji: "Glas u Rami čuje se, kuknjava, plač i oplakivanje veliko; Rahela oplakuje djecu svoju i neće se utješiti jer više ih nema."
Hoš 11,1 »Dok Izrael bijaše dijete, ja ga ljubljah, iz Egipta dozvah sina svoga.«	bijeg u Egipat	Mt 2,14.15 Ustavši noću uzme sobom dijete i majku njegovu te ode u Egipat; i ostade ondje do Herodove smrti – da se ispuni što je Gospodin rekao po proroku: "Iz Egipta dozvaj Sina svoga."
Iza 40,3-5 Glas viče: »Pripravite Jahvi put kroz pustinju. Poravnajte u stepi stazu Boga našemu. Nek se povisi svaka dolina, nek se spusti svaka gora i brežuljak. Što je neravno, nek se poravna, strmine nek postanu ravni. Otkrit će se tada slava Jahvina, i svako će tijelo vidjeti, jer Jahvina su usta govorila.«	pripravljen put	Lk 3,3-6 On obide svu okolicu jordansku propovijedajući krštenje pokajanja za oprostjenje grijeha; kao što je zapisano u knjizi govora proroka Izaije: "Glas viče u pustinji: 'Pripravite put Gospodinu, poravnajte mu staze! Svaka dolina neka se ispuni, svaka gora i brežuljak neka se slegne! Krivudavo nek postane ravno, a neravni putovi neka se izglade! I svako će tijelo vidjeti spasenje Božje.'" "

PROROČANSTVA O MESIJI ISPUNJENA U ISUSU KRISTU

PROROČKI STIHOSI	PREDMET	ISPUNJENJE
Mal 3,1 »Evo šaljem glasnika da put preda mnom pripravi. I doći će iznenada u Hram svoj Gospod koga vi tražite i anđeo Saveza koga žudite. Evo ga, dolazi već« – govori Jahve nad vojskama.	prethodi mu Preteča	Lk 7,24,27 Kad odoše Ivanovi glasnici, počeo on govoriti mnoštvu o Ivanu: "Što ste izišli u pustinju gledati? Trsku koju vjetar njiše? ... On je <i>onaj</i> o kojemu je pisano: 'Evo, ja šaljem glasnika svoga pred li-cem tvojim koji će pripremiti put tvoj pred tobom.'
Mal 4,5,6 (3,23,24) »Evo, poslat ću vam proroka Iliju prije nego dođe Dan Jahvin, dan velik i strašan. On će obratiti srce otaca k sinovima, a srce sinova k ocima, da ne dođem i udarim prokletstvom zemlju.«	prethodi mu Ilija	Mt 11,13,14 Jer svi proroci i Zakon prorokovali su do Ivana. I ako hoćete, on je Ilija koji ima doći."
Ps 2,7 Obznanjujem odluku Jahvinu: Gospodin mi reče: »Ti si sin moj, danas te rodim.«	proglašen Sinom Božjim	Mt 3,17 I gle, glas s neba reče: "Ovo je Sin moj, Ljubljeni – u njemu mi zadovoljstvo!"
Iza 9,1,2 (8,22b-24 – 9,1) Ali će se tama raspršiti, jer više neće biti mraka gdje je sad tjeskoba. U prvo vrijeme on obescijeni zemlju Zebulunovu i zemlju Naftalijevu, al' u vrijeme posljednje on će proslaviti Put uz more, s one strane Jordana – Galileju pogansku. Narod koji je u tmini hodio svjetlost vidje veliku; one što mrklu zemlju obitavahu svjetlost jarka obasja.	poslanjen Galileji	Mt 4,13-16 Napustivši Nazaret dođe pa je boravio u Kapernaumu koji je na obali, na području Zebulunovu i Neftalijevu, da se ispuni što je rečeno po proroku Izaiji: "Zemlja Zebulunova i zemlja Neftalijeva, put uz more, s onu stranu Jordana, Galileja poganska; narod što je sjedio u tmini, svjetlost vidje veliku; i onima što prebivahu u zemlji i sjeni smrti, svjetlost osvanu."
Ps 78,2-4 »Otvorit ću svoja usta na pouku (Izvor.: usporedbu, op. prev), iznijet ću tajne iz vremena davnih. Ono što čujemo i saznamo, što nam kazivahu oci, nećemo kriti djeci njihovoj, predat ćemo budućem koljenu: slavu Jahvinu i silu njegovu, i djela čudesna što ih učini.«	govori u usporedbama	Mt 13,34,35 Sve je to Isus govorio mnoštvu u usporedbama; i ništa im nije govorio bez usporedaba – da se ispuni ono što je rečeno po proroku: "Otvorit ću u usporedbama usta svoja, iznijet ću skriveno od postanka svijeta."
Pnz 18,15 »Proroka kao što sam ja, iz tvoje sredine, od tvoje braće, podignut će ti Jahve, Bog tvoj: njega slušajte!«	prorok	Dj 3,20,22 te pošalje onoga koji vam je već prije propovijedan – Isusa Krista ... "Tako Mojsije reče ocima: 'Proroka poput mene podignut će vam Gospodin Bog vaš između braće vaše – njega slušajte u svemu što vam god rekne!
Iza 61,1 »Duh Jahve Gospoda na meni je, jer me Jahve pomaza, posla me da radosnu vijest donesem ubogima, da iscijelim srca slomljena; da zarobljenicima navijestim slobodu i oslobođenje sužnjevima; da navijestim godinu milosti Jahvine i dan odmazde Boga našega...«	iscijeljuje one koji su slomljena srca	Lk 4,18,19 "Duh Gospodinov je na meni jer me pomazao da navijestim radosnu vijest siromasima, poslao me da iscijelim one kojima su srca slomljena, proglasim oslobođenje sužnjima, povratim vid slijepima, oslobodim potlačene, proglasim godinu milosti Gospodino-ve."
Iza 53,3 Prezren bješe, odbačen od ljudi, čovjek boli, vičan patnjama, od kog svatko lice otklanja, prezren bješe, odvrnut.	odbačen od Židova – vlastitog naroda	Iv 1,11 K svojima dođe, a njegovi ga ne primiše. Lk 23,18 No oni svi zajedno povikaše: "Smakni ovoga, a pusti nam Barabua!"

PROROČANSTVA O MESIJI ISPUJNENA U ISUSU KRISTU

PROROČKI STIHOVI	PREDMET	ISPUNJENJE
Ps 110,4 Zakleo se Jahve i neće se pokajati: »Dovijeka ti si svećenik po redu Melkisedekovu«	Svećenik po redu Melkisedekovu	Heb 5,5,6 Tako ni Krist nije proslavio sâm sebe da bi postao Velikim svećenikom, nego Onaj koji mu reče: "Ti si Sin moj, ja te danas rodim!" Kao što mu i drugdje reče: "Ti si svećenik zauvijek, po redu Melkisedekovu."
Zah 9,9 »Klikni iz sveg grla, Kćeri sionska! Viči od radosti, Kćeri jeruzalemska! Tvoj kralj se evo tebi vraća: pravičan je i pobjedonosan, ponizan jaše na magarcu, na magaretu, mladetu magarčinu.«	trijumfalni ulazak u Jeruzalem	Mk 11,7,9,11 I dovedu magare Isusu, prebace preko njega svoje halje te on zajaha na nj ... I koji su išli pred njim i oni za njim klicahu: "Hosana! Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodinovo! ... I ude Isus u Jeruzalem, u Hram. Sve uokolo razgleda pa, kako bijaše kasno, pođe zajedno s Dvanaesticom u Betaniju.
Ps 8,3 U ustima djece i dojenčadi hvalu si spremio protiv neprijatelja, da postidiš mrzitelja, zlotvora.	štuju ga djeca	Mt 21,15,16 Kad glavari svećenički i pismoznanci vidješe čudesa koja je učinio i djecu što viču Hramom: "Hosana Sinu Davidovu!" razgnjeve se pa mu reknu: "Čuješ li što ovi govore?" A Isus im odgovori: "Da! Zar niste nikada čitali: 'Iz usta djece i dojenčadi sebi si pripratio savršenu hvalu?'"
Iza 53,1 »Tko da povjeruje u ono što nam je objavljeno, kome se otkri ruka Jahvina?«	ne vjeruju mu	Iv 12,37,38 Iako je pred njima činio tolika znamenja, nisu povjerovali u njega, da bi se ispunila riječ koju kaza prorok Izaija: "Gospodine, tko povjerovala našoj ponuci? Komu li se otkri ruka Gospodina?"
Ps 41,10 Pa i prijatelj moj u koga se uzdah, koji blagovaše kruh moj, petu na me podiže.	izdan od bliskog prijatelja	Lk 22,47,48 I dok je on još govorio, eto svjetine! A onaj zvani Juda, jedan od Dvanaestorice, išao je pred njima; i približi se Isusu da ga poljubi. Isus mu reče: "Juda, poljupcem Sina čovječjega predaš?"
Zah 11,12 Rekoh im tad: »Ako vam je to dobro, dajte mi plaću; ako nije, nemojte.« Oni mi odmjериše plaću: trideset srebrnika.	izdan za trideset srebrnjaka	Mt 26,14,15 Tada jedan od Dvanaestorice, zvan Juda Iskariotski, otiđe glavarima svećeničkim i reče: "Što ćete mi dati pa ću vam ga predati?" A oni mu odrediše trideset srebrnjaka.
Ps 35,11 Ustadoše svjedoci opaki: pitaju me za ono što ne znam.	optužen od lažnih svjedoka	Mk 14,57,58 I ustanu neki lažno svjedočeći protiv njega te rekoše: "Čuli smo ga kako govori: 'Ja ću razvaliti ovaj Hram rukotvoreni i za tri dana sagraditi drugi, nerukotvoreni!'"
Iza 53,7 Zlostavljahu ga, a on puštaše, i nije otvorio usta svojih. Ko jagnje na klanje odvedoše ga; ko ovca, nijema pred onima što je strižu, nije otvorio usta svojih.	ne odgovara na optužbe	Mk 15,4,5 Pilat ga ponovno upita: "Zar ništa ne odgovaraš? Gle koliko svjedoče protiv tebe." Ali Isus više ništa ne odgovori te se Pilat čudio.

PROROČANSTVA O MESIJI ISPUNJENA U ISUSU KRISTU

PROROČKI STIHOVI	PREDMET	ISPUNJENJE
Iza 50,6 Leđa podmetnuh onima što me udara- rahu, a obraze onima što mi bradu ču- pahu, i lica svoga ne zaklonih od uvreda ni od pljuvanja.	poplivan i izudaran	Mt 26,67 Tada mu pljuvahu u lice i udarahu ga, a drugi ga pljuskahu
Ps 35,19 »Nek se ne raduju nada mnoom dušma- ni nepravedni, nek ne namiguju očima oni koji me nizašto mrze!«	mrze ga nizašto	Iv 15,24.25 Da ne učinih među njima djela koja nitko drugi nije učinio, ne bi imali gri- jeha; a sada su vidjeli i zamrzili i mene i Oca mogega. No neka se ispuni riječ napisana u njihovu Zakonu: 'Mr- ziše me nizašto.'
Iza 53,5 Za naše grijeha probodoše njega, za opacine naše njega satriješe. Na njega pade kazna – radi našeg mira, njegove nas rane iscijeliše.	zastupnička žrtva	Rim 5,6.8 Jer dok mi još bijasmo nemoćni, Krist je već u to doba umro za bezbožnike ... ali Bog je pokazao svoju ljubav prema nama time što je – dok još bija- smo grešnici – Krist umro za nas.
Iza 53,12 Zato ću mu mnoštvo dati u baštinu, i s mogućnicima plijen će dijeliti, jer sâm se ponudio na smrt i među zlikovce bio ubrojen, da grijeha mno- gih ponese na sebi i da se zauzme za zločince.	raspet sa zločincima	Mk 15,27.28 Zajedno s njime razapeše dvojicu raz- bojnika – jednoga njemu zdesna, a drugoga slijeva. I ispuni se <i>odjeljak</i> Pisma koji kaže: "U bezakonike bi ubrojen."
Zah 12,10 A na dom Davidov i na Jeruzalemece izlit ću duh milosni i molitveni. I gle- dat će na onoga koga su proboli; nari- cat će nad njim kao nad jedincom, gorko ga oplakivati kao prvence.	proboden kroz ruke i noge	Iv 20,27 Tada reče Tomi: "Primakni prst svoj ovamo i pogledaj mi ruke; primakni ruku svoju i stavi je u moj bok i ne budi nevjeran nego vjeran."
Ps 22,8.9 »Koji me vide, podruguju se meni, razvlače usne, mašu glavom: 'U Jahvu se on uzda, neka ga sad izbavi, neka ga spasi ako mu omilje!«	prezren i izrugan	Lk 23,35 Stajao je <i>ondje</i> narod i promatrao. A rugali su mu se i glavari s njima govo- reći: "Druge je spasio, neka spasi se- be ako je on Krist, izabranik Božji!"
Ps 69,9 »Jer me izjela revnost za Dom tvoj i poruge onih koji se rugaju tebi padoše na me.«	pogrden	Rim 15,3 Jer ni Krist nije sâm sebi ugađao, ne- go kao što je pisano: "Poruge onih koji se rugaju tebi padoše na me."
Ps 109,4 »Za moju me ljubav oni optužuju, a ja se samo molim.«	moli za svoje neprijatelje	Lk 23,34 A Isus reče: "Oče, oprosti im, jer ne znaju što čine!" I razdijeliše halje nje- gove bacivši kocku.
Ps 22,17c-19 »Opkolio me čopor pasa, rulje me zločinačke okružile. Probodoše mi ru- ke i noge, sve kosti svoje probrojiti mogu, a oni me gledaju i zure na me. Haljine moje dijele među sobom i kocku bacaju za odjeću moju.«	vojnici bacaju kocku za njegovu odjeću	Mt 27,35.36 Kad ga razapeše, razdijeliše halje nje- gove bacivši kocku; da se ispuni što je rečeno po proroku: "Halje moje razdi- jeliše među se i za opravu moju baciše kocku." I sjedili su ondje i čuvali ga.
Ps 22,1 »Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio? Daleko si od ridanja moga.«	ostavljen od Boga	Mt 27,46 Oko devetoga sata povika Isus jakim glasom: "Eli, Eli, lama sabahotani!" – što znači: "Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?"

PROROČANSTVA O MESIJI ISPUNJENA U ISUSU KRISTU

PROROČKI STIHOVI	PREDMET	ISPUNJENJE
Ps 34,20 On čuva sve kosti njegove; ni jedna mu se neće slomiti.	neće mu slomiti kosti	Iv 19,32,33,36 Dodu dakle vojnici i slome noge prvomu i drugomu koji su bili raspeti s Isusom. Ali došavši do Isusa, vidješe da je već umro i ne slomiše mu noge ... Jer se to zbilo da se ispunio <i>odjeljak</i> Pisma: "Nijedna mu se kost neće slomiti."
Zah 12,10 A na dom Davidov i na Jeruzalemce izliti će duh milosni i molitveni. I gledat će na onoga koga su proboli; nari-cat će nad njim kao nad jedincem, gorko ga oplakivati kao prvenca.	proboden bok	Iv 19,34 ... nego mu jedan od vojnika kopljem probode bok; i odmah poteče krv i vo-da.
Iza 53,9 Ukop mu odrediše među zločincima, a grob njegov bi s bogatima, premda nije počinio nepravde, nit su mu usta laži izustila.	ukop s bogatima	Mt 27,57-60 Kad se spusti večer, dođe neki bogat čovjek iz Arimateje, po imenu Josip, koji i sâm bijaše učenik Isusov. On pristupi Pilatu i zaista tijelo Isusovo. Tada Pilat zapovjedi da se preda ti-jelo. I uzevši tijelo Josip ga povi u čisto platno i položi u svoju novu grobnicu koju bijaše isklesao u stijeni; i doko-trlja velik kamen na vrata grobnici pa ode.
Ps 16,10 »Jer mi nećeš ostavit dušu u Podzem-lju (izvor. <i>Sheol</i> ; <i>grob</i> , <i>pakao</i> , op. pre-v.) ni dati da pravednik tvoj truleži ugleda.« Ps 49,15 »A moju će dušu Bog ugrabiti Podzemlju (<i>Sheol</i>) iz pandža i milosti-vo me primiti.«	uskrsnut će	Mk 16,6,7 No on im reče: "Ne bojte se! – Isusa tražite? – Raspetoga Nazarećanina? – Uskrsnuo je! Nije ovdje! – Evo mjesta gdje ga položise. Nego idite, recite njegovim učenicima i Petru da ide pred vama u Galileju; ondje ćete ga vidjeti kao što vam je rekao."
Ps 68,18 »Na visinu uzađe vodeći sužnje, na dar si ljude primio, pa i one što ne žele prebivati kod Boga.«	uznesen zdesna Bogu	Mk 16,19 Nakon što im to Gospodin reče, bi uzet na nebo i sjede zdesna Bogu. 1 Kor 15,4 ... i bio pokopan i uskrsnuo treći dan prema pismima ... Ef 4,8 Stoga i veli: "Kad je uzašao na visinu, sužnje je u sužanjstvo odveo i dao da-rove ljudima."

PISCI NOVOGA ZAVJETA

Ime	Narodnost	Grad	Zanimanje	Veza	Napisao poglavlja	Napisao stihova	Napisao knjige
Matej	Židov	Kapernaum	Carinik	Apostol Isusa Krista	28	1071	Evangelje po Mateju
Marko	Židov/Rim.	Jeruzalem	Misionar	Petrov učenik	16	678	Evangelje po Marku
Luka	Grk	Antiohija	Liječnik	Pavlov učenik	52	2158	Evangelje po Luku
Ivan	Židov	Betsaida ili Kapernaum	Ribar	Apostol Isusa Krista	50	1414	Evangelje po Ivanu
Pavao	Židov	Tarz	Šatorar	Apostol Isusa Krista	87 (100)*	2033 (2336)*	Rimljanima 1. Korinćanima 2. Korinćanima Galacćanima Efežanima Filipljanima Kološanima Filemonu 1. Solunjanima 2. Solunjanima 1. Timoteju 2. Timoteju Titu (Hebrejima?)*
Jakov	Židov	Nazaret	Tesar?	Brat Isusa Krista	5	108	Jakovljeva
Petar	Židov	Betsaida	Ribar	Apostol Isusa Krista	8	166	1. Petrova 2. Petrova
Juda	Židov	Nazaret	Tesar?	Brat Isusa Krista	1	25	Judina

*Nije posve izvjesno da je Pavao napisao Poslanicu Hebrejima

ŽIVOT ISUSA KRISTA

I

NJEGOVO JAVNO POSLANJE

4. pr. Kr.	9. po Kr. (Isus kao dječak u Hramu)	29. po Kr.	33. po Kr.
RANO DJETINJSTVO	GODINE PROVEDENE U NAZARETU (Luka 2,51 i 52)	JAVNO POSLANJE	
rođenje	Luka 2,41-50		

KRISTOVO JAVNO POSLANJE

Vrhunac popularnosti Vode pripisuju njegova čudesa										Sotoni (Mt 12,24)			
29. po Kr.		30.		31.		32.		33.					
Početak		Rano poslanje u Judeji		Veliko galilejsko poslanje				Godine poučavanja apostola za nastavak poslanja		Drugo poslanje u Judeji		Postojanje u Perziji	
Godine radoznalog prohvatanja		Godine rastuće mržnje		Godine poučavanja apostola za nastavak poslanja		Godine poučavanja apostola za nastavak poslanja		Godine poučavanja apostola za nastavak poslanja		Razdoblje neprestane borbe koja je vodila ka križu			
Krsti ga Ivan Mt 3	Prvo čudo Iv 2	Nikodem saznaje za nanovo-rođenje Iv 3	Žena na zdenicu Iv 4	Odbačen u Nazaretu Lk 4	Odbacuje apostole Mk 3	Odbačen od vođa Mt 12	Počine nauč. u bama Mt 13	Isus izašije Dvanaestoricu učenika Mt 9	Hrani 4000 ljudi Mk 8	Hrani 5000 ljudi Mk 6	Preobraženje Lk 9	Izašije Sedamdesetorica Lk 10	Uskrisuje Lazara Iv 11

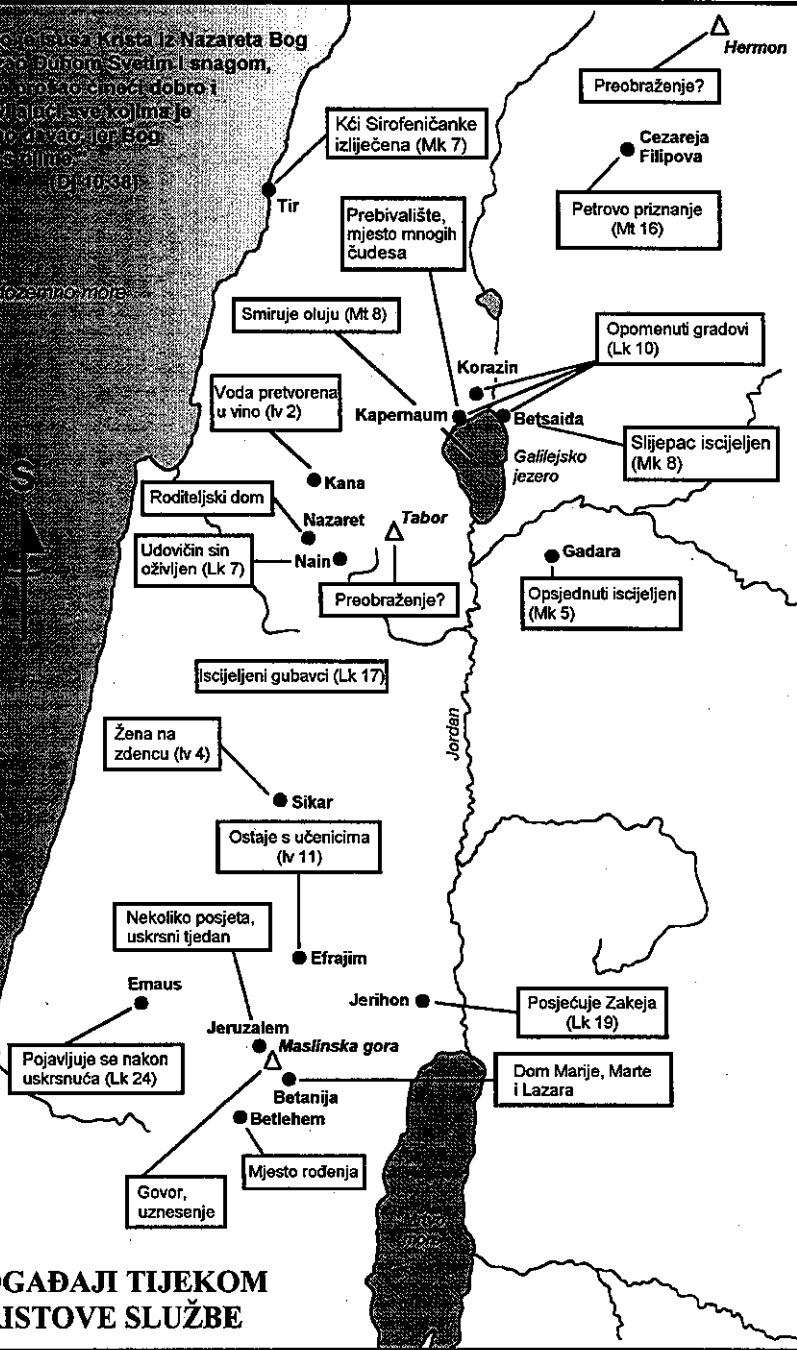
Vrhunac popularnosti
Vođe pripisuju njegova čudesa

Sotoni (Mt 12,24)

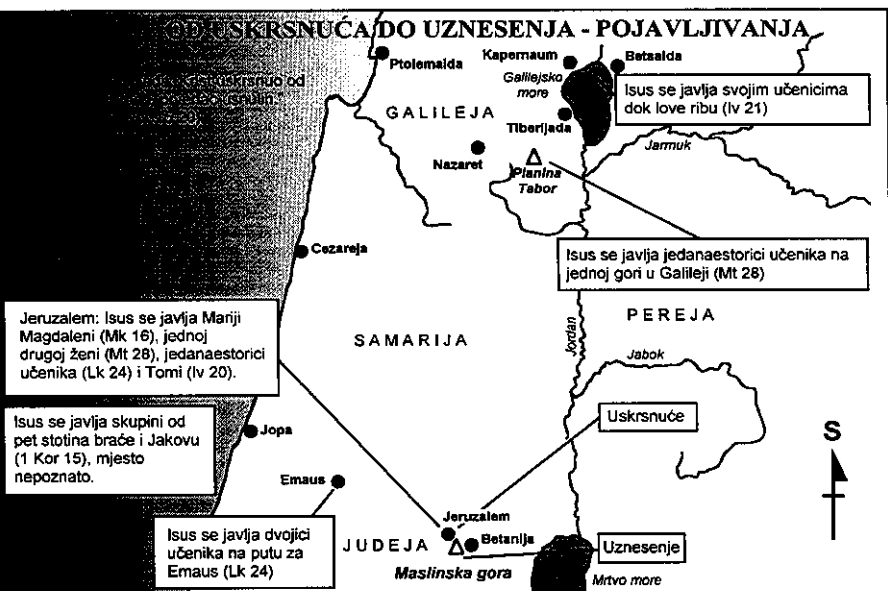
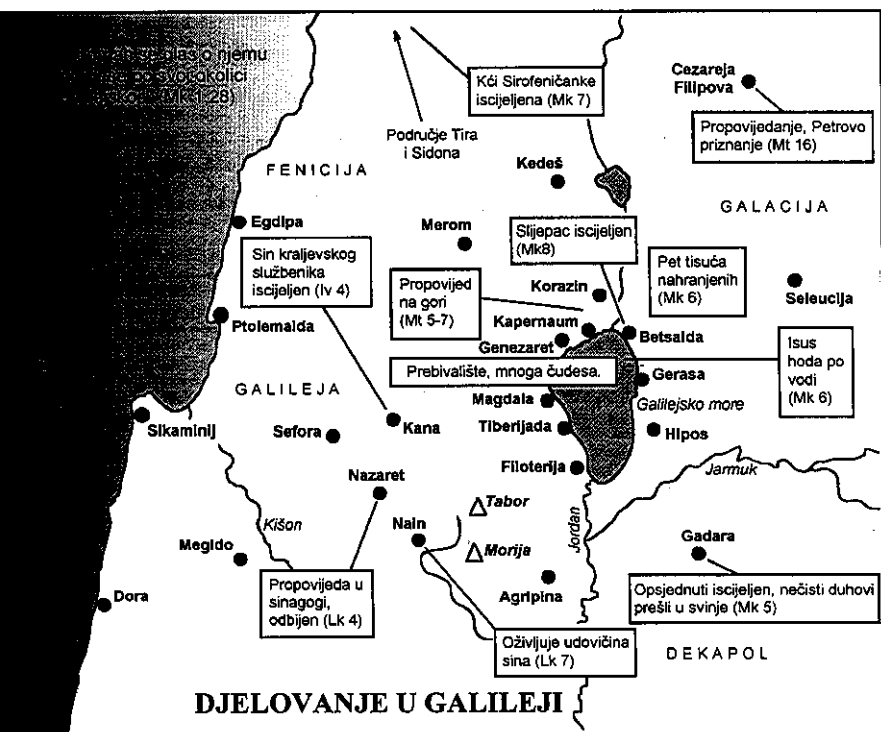
Mt 5-7

Kako je Isus Krista iz Nazareta Bog
 koji je došao punom Svetim i snagom,
 koji je prodao čineći dobro i
 izlijevaći svekolima je
 svako davao jer Bog
 nikad štiti (Dj 10:38)

Sredozemno more

DOGAĐAJI TIJEKOM KRISTOVE SLUŽBE

KRISTOVO SUĐENJE I RASPEČE - - MJESTA U JERUZALEMU

